سرې

لښکرې په افغانستان کې

په افغانستان کې د روسی پوځ عمومی قوماندان

ب: گروموف ليکنه

ژباړه: پرديس مسافر

سري لښکرې په افغانستان کې

PROPERTY OF ACKU 6419

ب : گروموف

ژباړه : پردیس مسافر

دکتاب نوم : سرې لښکرې په افغانستان کې

ليکوال : ب - گروموف

ژباړه : پرديس مسافر

مهتمم او گرافيکس : عبدالحی سحر

چاپ ځای : پېښور دانش کتابخانه

دچاپ نېټه : ۱۳۷۵ / هـ ش ۱۹۹۷ ميلادي

تصحيح خان محمد سيند او باز محمد عابد

بسم الله الرحمن الرحيم

ځوخبرې

دغه کتاب چې ژباړه یې ستاسو مخ ته پرته ده، پر افغانستان د شوروي پوځي تیري د عواملو او پایلو په هکله د یوه روس جنرال د قضاوت ښکارندویي کوي. دی د تیري له هماغه پیله تر وروستۍ شیبې نه یوازې د پېښو شاهد، آن چې ګډون کوونکی او هستوونکی وا او دوه کاله وړاندې یې د خپلو یادښتونو پر بنسټ دغه رساله کښلې ده. په هغې کې د ټولو شویو دلیلونو او خبرو سموالی یا کږوالی ته په خپله کره کړه او له مانه مه غواړه چې درته وو ایم رښتیا یې لیکلي او که نه زه درته بل څه ویل غواړم.

د جنرال ګروموف د الیکنه د افغانستان په هکله، د هغه د ولس په هکله، د هیواد د نړۍ وال اعتبار او وزن په هکله او پر کابل د هغه وخت د حاکم روس پلوه رژیم د اصلي ماهیت په هکله د روسي قضاوت یو بشپړ انځور جوړوي، که لیکوال په لوی لاس د خپل پروني ملګري هیواد ولس ته سپکاوی کوي ته مه خوابدی کېږه، که هغه مجاهدینو ته پر خپلو خلقي او پرچمي دوستانو ترجیح ورکوي ته یې دا د بیطرفه قضاوت نښه مه بوله، که هغه په افغاني خاوره کې د خپل سرتیري یو مخیزی وژنې ته اتلوالي او زړور توب وایي ته له غوسې مه سوړ کېږه، که هغه په سپین سترګي د خپل سیاسي او پوځي مشرتابه د ترټونکو کړنو د سپینولو په نیت

ځيني حقايق نيم کاري او ځيې بيخي پټوي ته سينه مه تنګوه ځکه چې هغه ډير غلګرۍ په روحيه او دماتې له عقدو سره له افغانستانه وتلی او په همدغه چاپيريال کې قضاوت کوي .بده به هله وای چې ده افغان ستايلی ، دافغاني شملې په وړاندې يې خپله خولۍ له سره کوزولی او دانن يې هم درښتوني انسان په دود خپل پروني انډيوال ته دوست ويلی.

دلته نوحق ستا په خواکيږي که په ذهن کې دي ددې کتاب دژباړې په اړتيا کرښه باسې. خوو ايي هر کتاب په يوځل لوستلو ارزي ، نه ، زه په دې خبرې دباور له مخې داژباړ نه توجيه کوم. له دې کارنه زما مقصد دانه دی چې تاته که نورنه وي ديووار لوست له پاره څه ډالۍ کړم. زه غواړم افغانان په هغه څه چې ددوی په هکله ليکل شوي اويا ويل کيږي خبرشي .له بدو نه بې خبري دهغو زيان نه کموي. چې څومره ترې ژراو ژور خبرشو هومره يې دعواقبودورکاوي او دتکرار دمخنيوي تدبيرښه نيول کيدلی شي .

ددې ژباړې بل دليل دخپلو او پردو تاريخ ليکونکوله پاره دموادو برابرول دي .هيڅوک داوس نه لري داويا يمې لسيزې له دوهمې نيمايي وروسته دراماتيک او غم لړلی پړاو دافغانستان له تاريخ نه حذف کړي. دا دوره لامحتاطی اوژورې څېړنې ته اړه لري اوباورلرم چې په دې کتاب کې راټول شوي اسناد به له څېړونکواوپوهانوسره دهغې په ښه څېړنه کی زياته مرسته وکړي.

دکتاب دمتن په هکله هم ډيرې خبرې خوندنه کوي. هغه په خپله ستاسی دلوستلولارڅاري. خوبيځايه به نه وي که دژباړې دځينو ځانګړتياوو په باب څه

ووایم.

گروموف خپل کتاب ته «محدود پوځي ټولګي» نوم ورکړی دی. دهغه له نظره ښایي یوه کوچني هیواد کی ترغاښو وسله واله څه د پاسه سل زره کسیزه ډله «محدوده قطعه» وبریښي خو زموږ له پاره دا یو خونړی سورتیری و. له همدی امله دهغه دپښتو ژباړی له پاره «سری لښکرې په افغانستان کې» نوم غوره وبلل شو.

ژباړه دمتن دامانت دساتلو ترڅنګ آزاده بڼه لري. دروسی متن د (۲۰٦) مخ له څوجملو پرته چې دقلم پاکي په کې نه وه ساتل شوې، نورټول کتاب په پوره امانت پښتو شوی دی. هلته چې دځینو روسی یا اروپايي مفهومونو دروښانتیاله پاره په پښتوکې انډول نه دی موندل شوی، نوله اوږدو توضیحاتو نه کار اخیستل شوی دی.

هغه اضافي توضیحات چې لیکوال ورکړي په خپله یې د «ب. ګ» (باریس ګروموف) په نښې ښودلي او کومې څرګندوني چې په ژباړونکي پورې اړه لري مخې ته یې «د. ج» (داود جنبش) کښل شوي دی.

زماله نظره لاتر لاره ددې کتاب په دوو برخوکې دلوستونکي تنده پوره نه ما تیري او پوښتې یې بې ځوابه پاتې کیږي. یوهلته چې پرافغانستان د سرولښکرو حملې تیري خبره راځي. دلته لیکوال له یوې څلورمیاشتني دوری نه ټوپ اچوي او نوستونکی په خلاکی پریږدي. بل هغه وخت چې دخپلو پوځي استخباراتو په مرسته دمجاهدو قوماندانانو په اجیر کولو غړیږي. دلته له ورایه بریښي چې

ليکونکی دځينو ټکودويلوله لارې هڅه کوي دځينو مهموخبرودبرسيره کيدومخه ونيسی.

لوستونکی حق لري دپلټنې او پوهيدنی خپل حس ارضا کړي. نوځکه بېځايه به نه وي که دلته دنورو سرچينو په حواله دکتاب دغه نيمګړتياوي پوره او دلوستونکی تنده ماته کړم: هيله من يم چې ګران لوستونکی به دکتاب ترلوستلو وروسته دسريزې دې برخې ته يوځل بيا مراجعه وکړي.

هيڅوک شک نه لري چې د ۱۹۷۸ کال له اپريل وروسته په کابل واکمن شوی رژيم روس پلوه او ترډيرې اندازې پوازې ددوی په مرسته ژوندی و. خوروسانو درژيم په لومړي يونيم کال کې په افغانستان کې دپام وړ پوځي حضورنه درلود نوځکه دادعوه به سمه نه دي چې ګنی خلقی واکمني روسي عسکرو په اوږووولاړه وه. په همدې اندازه به ددې خبرې کول هم له انصافه لېرې وي چې تره کی اوامين روسانوته دعسکرو دورليږلو وړانديز نه دی کړی. په دې کتاب کې را ټول شوي اسناد په دې اړوند ټول شکونه له منځه وړي خواصلي پوښتنه داده چې ولې مسکو خپلو خلقي انډيوالانوته ديوه هليکوپتر يا يوه زغره وال ګاړي دورکړې په سردومره چنې وهلې او هغوی يې تحقير کړي دي. دهغو دغوښتنې خلاف يې افغانستان ته دخپلو عسکرو ليږل دنړيوالو نورمونومغاير عمل اوديوه خپلواک هيواد په کورنيو چاروکې لاس وهنه بللې ده .خود ۱۹۷۹ کال په پای کې چې واک ته دپرچميانو درسولوخبره را اوچتيږي ، داهرڅه ترې هېريږي او دسترګوپه يوه رپ کې د وروړګلويزې مرستې په پلمه دسرو اووسلو سيلاب پرافغانستان ورماتوي

گروموف ددې خبرې اصلي دليل نه شي روښانولی اويا يې په لوی لاس له ښودلو نه ډډه کوي . هغه دا پوښتنه هم يې ځوابه پرېږدي چې پر افغانستان د پوځي تيري پلان په دقيقه توگه کله او څنگه عملي شو.

وروستۍ پوښتنې ته تريوه ځايه په «الفا - د ک. گ. ب پټ پوځي ټولگی» نومي کتاب کې ځواب موندلی شو. دهغه ليکونکی د ک . گ .ب افسر ميخائيل بالتونوف ليکي چې د ۱۳۵۸ کال دجدي له شپږمې نه دوه اووه نۍ وړاندې د تيري پيل په پام کې و. دهمدې مقصد له پاره دببرک کارمل په مشرۍ يو د څلور کسيزه ډله په پټه بگرام ته رسول شوې وه خو دځينو دلايلو په وجه دغه پلان شاته وغورځول شو .دلته د يادشوي کتاب ځينی په زړه پورې برخې راوړم:

« ... سلگونوبهرنيو اوشوروي خبريالانو او څيړونکوزيارايستلی هغې پوښتنی ته ځواب ومومي چې نړۍ وال يې لاتراوسه په حقيقت نه دي خبر او هغه داچې :

څنگه ببرک کارمل له چکوسلواکيې نه کابل ته ورسيده ؟... له يوه هيواد نه بل ته د دغه افغان مشر تگ ،راتگ لاتراوسه پټ رازپاتې شوی دی.

خوخپله ببرک په دې هکله څه وايی ؟...يوه ورځ ده له يوه خبريال سره مرکه درلوده:

« ببرک : په هره لاره چې هيواد ته ستون شوم ،دازما دولس غوښتنه وه...

خبرياله: خوبياهم لطفاً ووايا ست هيواد ته ستاسې ستنيدل له تخنيکی پلوه څنگه شوني شول ؟

ببرک: بیشکه چې مانه شوکولی د پاکستان یا ایران له لارې ولاړ شم. یوازې یوه لار پاتې وه: د مسکو او تاشکند لار! خو دا چې څنګه او په څه شي کې لاړو، دا هغه جزئیات دی چې څرګندول یې لازم نه بولم.»

«پخواني افغان مشر ربنتیا ویل: دهغه ستنیدل یوازې د مسکو او تاشکند له لارې شوني و. خو تر کومه چې د جزئیاتو خبره ده غواړم لوستونکو ته یې ښه په تفصیل روښانه کړم:

...د ۱۹۷۹ کال د دسمبر میاشت په مسکو کې ډېره غنمجنه او واورینه وه. د همدغې میاشتې په یوه سهار د والنتین شرګین په مشرۍ د الفاد ډلې اته غړي په بیړه راا وچت او په یوه سرویس موټرکې د ک. ګ. ب دلومړي ریاست ودانۍ ته ورسیدل.

عزتوف په حیرانتیا وویل: اوهو! وګورئ څه پرتمین هرکلی! ټولوله کړکیو نه بهر وکتل. په انګړ کې درې تورې «والګاوې» ولاړې وې. له هغو نه دوه تنه چې مسلکي کالي یې په غاړه و، راووتل او د سرویس په لور روان شول. شرګین د موټر له وره ورکوز شو او د خپل راتګ خبر یې ورکړ.

امروشو: په موټروکې ځای پرځای شئ...

والګاوې په چټکۍ له انګړ نه ووتې. د مسکو په آشنا کوڅو کې څراغونو هماغسې ستر ګکونه وهل. د موټرو خاوندانو چې په مخکې سیټونو کې ناست و، هیڅ خبرې نه کولې او هغو منظروته ځیرو چې د موټرو له کړکۍ بهر په منډه تیریدې. میلمانه هم چوپ و. په داسې حالاتو کې څه پوښتل مناسب نه بریښي.

... موټرې نيم ساعت وروسته ديوې دروازې مخې ته ورسېدې. له ديوالو دننه ښائيسته ښکلې ماڼۍ اوپاک پريولي سړکونه ترسترگو شول.

ميلمانه دننه وبلل شول. په يوې خونې کې يوپنځه سړی دمېزشا ته ناست او په پوره زوږ له چايونه غړپ کوي. يوبل ته يې ځانونه سره وپېژندل: دپنځه سړي نوم باريس چيچرين و. .هيڅوک نه پوهېده چې څه له دغه ځای ته راوستل شوی دی.

خو دانتظار شېبه لنډه وه؛ دلومړي رياست استازی راغی ، له روغبړ وروسته يې په ځوتکوکې دهرچا دندې روښانه کړې: دهغوکسانو پوره ساتنه به کوئ چې اوس درسپارل کيږي. . . دغفلت په صورت کې موسرونه غوڅېدلی شي!

اوله يوې لنډې وقفې وروسته يې زياته کړه: « داسترخلک دی چې نړۍ ترې لانه ده خبره اوبايد خبره هم نه شي! »

نړۍ رښتيا هم نه پوهېده چې دامين له قهره تښتېدلی وطنج ار، اناهيتا او نوراحمد نور چيرته دي. دافغانستان له پولوبهر دببرک کارمل نوم هم چادومره نه واوريدلی.

د « الفا » دډلې غړوهم دلومړي ځل له پاره دوی ليدل. درې نارينه او يوه ښځه خونې ته ننه وتل او ودريدل. دتورې اوهغه دچاخبره سوځېدلی څېرې ، کږې پزې اوتورو سترگوخاوند سړی له نورونه نيم گام وړاندې ولاړو. . .ښه اروپايي دريشي يې په ځان کې وه.

بارئيس چيچرين ميلمه راوپيژانده:

– ببرک کارمل!

دازموږ له پاره څه نا آشنا نوم و. عزتوف بیا بیا له ځان سره تکرار کړهسی نه چې خدای مکړه ترې هېرشي.

چیچرین بیا دببرک شا ته ولاړ د دنګې ونې او پک سرخاوند نسبتاً ځوان سړی راوپېژانده:

– دانوراحمد نوردی! هغه دلته زده کړې کړي او په روسي ژبه پوهیږي.

... چیچرین دلاس په یوه نازک حرکت د توري کوڅۍ خاوندې ښځې ته چې غنم رنګه څېره یې درلوده اشاره وکړه ویې ویل: دااناهیتا ده...

باریس وروسته یادونه کړې وه چې اناهیتا دشته منې کورنۍ غړې وه، ښې زده کړې لری او تل دببرک په څنګ کې وي.

داناهیتا خواته بل اوچت او دنورو خلاف دروښانې څېرې خاوند سړی ولاړ و.. دهغه څېرې ته ګنو وینبتو او ګورو بریتو افغاني بڼه ورکړې وه... همدا وطنجارو.

دقوماندانۍ استازي له دې پېژندنو وروسته وویل: زما خبرې همدومره وې .اوس نوپریکړه وکړی چې څوک به دچا ساتنه کوي. اوضاع ښه وځیړئی او دامر انتظارباسی.

ددې له پاره چې خبرې اترې آسانې شي اودغه راز داسرارود پټولو په غرض په دغو څلورو تنو روسي نومونه کېښودل شول.

چیچرین له نورو لومړی شو او ویې ویل: دوطنجار نوم محمد اسلم دی. داکوم روسي نامه ته نږدې بریښي؟ «میشا» ته که «ساشا» ته؟

کوم چاوویل:

«ساشاد»به غوره وي

- ښه ده راځئ چې په ده ساشا نوم کښیږدو».

لیکونکی دلته دځلورکسیزی ډلې دنورو غړو روسی نومونه نه یادوي. خوما اوریدلي چې همدلته دببرک له پاره د «بوریا» اودناهیتا له پاره «آنیا» نومونه غوره شول.

کتاب وړاندې تاشکند ته دببرک کارمل او ملګرو دلیږدیدو نکل کوي او لیکي چې څنګه دوی دازبکستان دمشر شرف رشیدوف په ځانګړي میلمستون کې له مادي نعمتونه خوند اخیسته. وایي همدلته ببرک کارمل دروسانو په سلاد امین دړژیم دنسکوریدو په هکله وینا ثبتوي. تېنګار کوم دادجدي له شپږمې نه نږدې شپاړلس ورځې مخکې خبره ده، همدغه وینا له پولې نه دروسي ځواکونوله تیریدوسره جوخت دتاشکند راډیو په لنډو اومنځنیو څپو دکابل راډیو په فریکو نیسوخپره کړه او داله نړیوالو قاعدونه دروسانو بله سرغړونه وه. په دې کتاب کې وړاندې لولو:

«دسفرنوی لار دافغانستان دپولې له پاسه دهندوکش دغرونو پرسرتېره اوپه بګرام کې ختمه شوې وه... ځوپه بګرام کې ډیر پاتې نه شو. (هلته له رسیدو دوه ورځې وروسته) یعنی دډسمبر په څوارلسمه مودماښام ډوډۍ په ځای پرینبوده اوپه یوې بی نښې الوتکې کې دببرک کارمل، نور،وطنجار او اناهیتا اودهغو دکالیوپه بارولو لګیا شو. هغوی بیرته له افغانستان نه وایستل شول...

د دسمبر له ۱۲ – ۱٤ په کابل کې څه پیښ شول؟ ولې ببرک کارمل او دهغه ملګري وزیران په بیړه له بګرام نه ولیږدول شول؟ دلته بیل، بیل نظرونه ویل کیږي خو دا دوه فرضیې ډېرې دمنلو وړبریښي: لومړی دا چې امین ته دببرک او دهغه دملګرو د راتګ پته لګیدلې وه او ځکه شورویانو یې په بیړه دبیرته وړلو پریکړه وکړه. دوهم دا چې ټاکل شوي پوځي عملیات پوره نه وو سنجول شوي او دهغو سم تطبیق یوڅه نور وخت ته اړتیا درلوده . . . ».

شوروي پوځي ماشین ته نورې دوه اوونۍ په کار وې چې د کودتا او مداخلې نقشه له سره جوړه او د دسمبر تر ۲۷ پخه او بیا پلې کړي. ګروموف په خپل کتاب کې د عسکرو له ورتګ وروسته دځینو حالاتو انځور دلته وړاندې کوي.

دحاضر کتاب بله تشه هلته ترسترګو کیږي چې ګروموف د روسي له پوځي استخباراتو سره دجهادي قوماندانانو داړیکې خبره کوي. لیکوال د دې ادعا په کولو هڅه کوي« وچ اولانده برابر په اورکې وسوځي ». له همدې امله په دې اړوند دهرډول ابهام دلیرې کولو له پاره د « ماشکوفسکی کمسمولیڅ » په نامه د مسکو دیوې ډیرې معتبرې ورځپاڼې دیوه مطلب ژباړه راوړم. دغې ورځپاڼې د ۱۹۹٤ کال داپریل د ۱۳ نېټې په ګڼې کې دروسیې د پوځي استخباراتو دیوه مشرمامور معرکه خپره کړې چې درې کاله په افغانستان کې دده په وینا دافغانانو په جلبولو بوخت و. مرکه د پوښتنو او ځوابونو په بڼه ترتیب شوې ده:

« . . . خبریال: ایګوربار یسوویچ! په هغو ټولو پیښو کې څه شي ته د پوځي استخباراتو دادارې دبریانوم ورکولی شی؟

- ځواب هره ورځ موزيار ايسته چې د سردزيان اندازه تر ډيره کمه کړو. دا نه يوازې ستونزمن چې له ځاني خطره ډک کار و او ځکه په دې لړکې د «کوم ستربري» په گوته کول آسان نه بريښي... ښه به وي که بري يا ماته په هره ځانگړې پيښه کې په جلا توگه ولټول شي.

خبريال: خوله دې تېولو سره سره..

- ځواب: زموږ د اداري کارکوونکي کله ناکله په دې بريالي کېدل چې له احمد شاه مسعود سره مخامخ تماس ونيسي.

خبريال: لږصبرو کړئ، لږ صبر وکړئ! ستاسې مقصد دا دی چې گنی احمدشاه مسعود د شوروي پوځي استخباراتو جاسوس و؟

- ځواب: نه، خوکه ټيک خبره رانه غواړی نو هغه زياته موده په موږ پورې تړلی او زموږ د نفوذ عامل و. نږدې يو کال زموږ مامورنيو له ده سره ليده کاته کول، بيلې بيلې موضوعگانې يې ورسره څېړلې او گډې پريکړې موسره کولې او هغه به زيات وخت هغه څه کول چې موږ ورته ويل.

خبريال: احمد شاته موده غسې يوه خدمت په بدل کې څه ورکول؟

- ځواب: عملاً هيڅ! موږد جاسوسۍ د خپلې سترې شبکې د مادي تأمين له پاره پوره امکانات هم نه درلودل.

خبريال: که تاسې کولی شول د احمد شاه مسعود په څېر وگړی ځان ته متمايل کړئ نو بيا موده ما تې ولې وخوړه؟

ځواب... زموږ د مشرتابه دا هڅه چې په افغانستان کې خپل گوډاگی نظام

وساتي له هماغه پيله ناشوني اوشنډه وه. كه موږ ان دافغانستان د پولو په پوره ترلولاس موندلی هم وای، كه مودغه هيواد له ايرانه او پاكستانه بشپړ تجريد كړی هم وای اوكه هلته ديوه ځواكمن حكومت په جوړولو بريالي شوي هم وای، بيا هم زموږ د تلپاتي او غوڅ بری امكان نه و».

گومان كوم چې دا اضافي څرگندوني به له لوستونكي سره د دغې لس كلنې ويرنی په سمه څيړنه كې لاس وكړي او تر ډيره به يې هغو پوښتنو ته چې روسی جنرال په لوی لاس ناليدلي پريښي ، ځواب ووايي.

بی انصافي به وي كه په دي برخې كې دخپل ښه دوست ،ليكوال زرين انځور هڅونی، لارښوونې او مشورې يادې نه كړم. دژباړې په ټول بهيركې مې دده ملاتړ دلارې مل و. هيله من يم چې گران لوستونكي به پښتو ژبې او افغان ملت ته زموږ دچوپړ داكوچنی هڅه لږ ترلږه منظوره كړي.

چې غليم يې په كينه شونډې په غاښ چيچي تراوسه
زه دهاغه غيرتی وطن پرديسه افسانه يم.

په مينه

پرديس مسافرد - ۱۹۹۵ -دسپتامبر څلورمه

دليکوال له خوا

ستره هېوادني جګړه څلورکاله روانه وه، خوددې لپاره چې دهغې بشپړ، په تېره بيا ريښتينی تاريخ وليکل شي، نيمه پېړۍ هم دڅېړونکو لپاره بس نه شوه. ښايي همدومره وخت په کاروي چې دافغانستان په خاوره کې دڅلوېښتم لښکر جګړه ييز فعاليتونه وڅېړل شي.

لومړی ځل د ۱۹۸۹ کال دفبرورۍ په ۱۵ دافغانستان له خاورې نه دشوروی محدودو پوځي ټولګيو له وتلوو روسته سمدلاسه ماته ددې کتاب دليکلو وړانديز وشو. وروسته له مانه بيا بيا ورته غوښتنې وشوې. ښکاره ده چې دکلونو په تېريدو وسره دافغانستان دجګړې په وړاندې علاقمندي نه کمېږي.

زه دڅلوېښتم لښکر په هکله ټولې ليکنې په غور سره څېړم او ډېرځله داسې راته برېښي چې دغه ليکنې د صلاحيت لرونکو خلکو نه، بلکه دمغرضانو کار دی. بېشکه دافغانستان دجګړې او دشوروي سرتيري د ميړانې په هکله ريښتيا، له هغه چاپرته بل څوک نه شي ويلی چې مخامخ يې په دې جګړه کې ګډون درلود. همدې اصل اړکړم چې دهغو پيښو انځور جوړ کړم چې مامخامخ ګډون په کې درلود.

زه له پوځي ژورناليست سرګی باګدانف نه له دې امله چې د کتاب په ليکلو کې زما مرستندوی و، مننه کوم.

له جګړې نه ډېر مخکې

باوروله چې داولګاد (مورنی سیند)

تاته دډېرې مودې لپاره ځواک ورکړی دی.

زه چې دسترې هېوادنۍ جګړې په هماغه تودو لمبوکې دستررووسي سیند په څنډوکې دنیا ته راغلم، دډغې جګړې په هکله یوازې دکتابو اوکیسوله مخې معلومات لرم، خو دتقدیر لوبه داوه چې زه باید په بلې، همدومره سختې او غم لړلې، دافغانستان په جګړې کې ګډون وکړم.

زما پوځي ژوند له دولس کلنۍ نه پیل شو. په ۱۹۵۵ کال کې دسوروف په نامه دساراتف په حربي پوهنتون کې شامل شوم. زما مشرور ور الکسي هم په ۱۹۵۳ کال کې دغه پوهنتون بشپړ کړی و. تر اوسه مې په یاد دی چې په څه حسد اوشوق مې دهغه ښکلي پوځي یو یونیفورم ته کتل.

دساراتف په حربي پوهنتون کې مې ښې زده کړې وکړې. موږ ډېر تجربه لرونکي استادان لرل چې هڅه یې کوله نه یوازې په خپلو مضامینو کې مو ورسوي، بلکه له موږ نه ریښتیني افسران جوړ کړي.

دعادي درسي پروګرام ترڅنګ مودبالت نڅا، ښکلا پوهنه، موسیقي او دهنرونو تاریخ هم زده کول، خو شک نه شته چې موږ پوځي مضامین لکه په نظام

دریدل، ښه ویشتل او په ستدیوم کې لوبې، ډیر خوښول .

په اوونۍ کې یوه ورځ د حربي پوهنتون ټولو کارکوونکو په انگریزي خبرې کولې. داکار به له خوبه دراویښېدلو نه نیولې، بیا تر بېرته ویده کیدو روان و. ټول د پوهنتون له قوماندانه، دلومړي ټولگي ترزده کوونکي مجبور وو، دغه خبره په پام کې ونیسي. په دې ترڅ کې د خنداوړ ځینې پیښې هم خامخا رامنځته کېدلې .زیاتره استادان په انگریزي نه پوهېدل، نوځکه ډیرو، په تیره بیا سپین ږیرو قاموسونه په لاس کې گرځول. په لومړي سر کې موږ هم په سختۍ په انگریزي غږېدو، خود خند احساس په دې برخه کې له موږ سره تل مرسته کوله.

تر اوسه ما ته داحقیقت روښانه نه شوچې ولې په ۱۹٦۰ کال کې د ساراتف په گډون د یو شمیر حربي پوهنتونو دړنگولو او په واقعیت کې د هغو د پاشلو پریکړه وشوه. تر دې وروسته په ټول هېواد کې د سوړزف په نامه یوه شبږ حربي پوهنتونه پاتې شول. زموږ ټولگی کالنین ته ولیږدول شو. ده د وروستي کلونه موهمدلته درس ولوسته.

زه په داسې یوه کورنۍ کې لوی شوی یم چې مشرې زموږ نیکه د یمتري فیودرو ویچ لیبدیف و. هغه په تیره پېړۍ کې زیږېدلی او پورداتیا کاله یې ژوند وکړ. ده د مسکو پوهنتون د حقوقو پوهنځی لوستی و. هغه وخت د پوهنتون په زړه ودانۍ کې چې د «مانیژ» ډگر ته څېرمه پرته ده، درس ویل کیده دزده کړو په پای کې د پینزا په ولایت کې مورنۍ ښار« کوزنیڅک » ته ستون او په کاربوخت شو. د نیکه ژوندمې بدنه و، خوشتمن سړی نه گڼل کېده. د حقوق پوه په توگه کار کولو،

ده ته وس ورکاوه چې خپله دژوند بېرې پرمخ بوځي . همدلته ده زما له نیا الیزابت اناتولیفنې سره واده وکړ. هغې هم په کوزنیځک کې مسلکی ښوونځی پای ته رسولی و. د دواړو فرانسوی ژبه ښه زده وه. هغه وخت په روسیه کې ډیرو خلکو په دغه ژبه خبرې کولای شوې.

تر هغو چې انقلاب کېده ، دوی یوه زوی اویو لور پیداکړل. همدازما مورو ده . ما ته اوس پوره نه ده معلومه چې ولې ، خو دډیرشمو کلونو په پای کې موټوله کورنۍ ساراتف ته ولېږدېده. په ۱۹۳۵ کال کې زما مشر ورور الکسی او په ۱۹٤۰ کال کې مې منځنی ورور سرگی په ساراتف کې نړۍ ته راغلل.

نیکه مې له هغه حالت نه بیخي ځورېده چې له انقلاب وروسته ورسره مخامخ شو ، او دازیات له دې امله چې له یوې لنډې مودې پرته ، نوریې تل له خپل مسلک نه غیر کارونه کول. خو ده له خپل مسلک سره ډېره مینه لرله ، آن کله چې به خبره دراتلونکو لمسیانو په هکله راغله ، ده به تل ټینگار کاوه چې موږ باید دحقوقو زده کړې وکړو ، په تېره بیا چې په ساراتف کې دځانگړو (حقوقی) زده کړو پوره امکانات موجود وو. ترکومه چې مې په یاد راځي هغه خپله داولگا دسیمې داوسپنې دپټلیو دڅانگې دسرتحلویلدار په توگه کار کاوه. له جگړې وروسته زما نیکه ته هم دااوسپنې پټلیو دنورو کارکوونکو په څېر ددریم برید من رتبه ورکړل شوه او تل به په پوځي یونیفورم کې گرځیده.

ترکومه چې مې رایا دیږي ، هغه په ځوانۍ کې دنگه ونه درلوده او سره له دې چې زموږ کورنۍ له قفقازیانو سره هیڅ گډه ستیه نه لرې هغه دقفقازخلکوته ورته

څېره لرله.

نیکه اونیا مې دواړه د تیاتر سخت شوقیان وو. ما هم له تیاتر سره مینه له همدوی نه په ارث اخیستې ده. سره له دې چې ساراتف یو اطرافي ښار ګڼل کېده، خوځلور، تیاتره یې لرل: اوپرا، بالت، ډرام او د ځوانانو، هر کال له نورو ښارونو څخه هم د تیاتر هنرمندان ساراتف ته راتلل حتی (دااوس مې) هغه ننداري رایادې شوې چې د سوردلفسک داوپرا تیاتر هنرمندانو ښودلې وې. سربېره پردې ساراتف خپل سرکس او د موسیقۍ ښوونځی هم درلود.

له تیاتر سره پیدا شوې مینې د عادي ژوند د پرمخ بیولو لاره پرموږ نه بندوله. رښتیا خو داده چې زما ورځنی ژوند د منځني وروور ترسختې څارنې لاندې تېرېده، چې یو ګام به یې هم له ځانه لیرې نه پرېښودم.

سرګی، سره له دې چې ایله درې کاله له مانه مشرو، خو تل یې خپلواکي په برخه وه او د یو غټ سړي په توګه به یې زما څارنه کوله. نږدې دوه کاله چې زه وړکتون ته تلم نو همده به بوولم. دا یو ډول کورنۍ ځان تېرېدنه وه، ځکه چې هغه وخت میندو اوپلرونو خپل. بچیان ان ښوونځیو ته یوازې نه لیږل.

موږ دا ولګا پرڅنډه ستر شوو. هر دوبی مو پیچلی شان جالی جوړولی. سرګی پرله پسې هڅه کوله چې په دې برخه کې مې ورسوي. آن هغه شیان یې هم راته ښودل چې خپله پرې پوره نه پوهیده. مثلاً راښودل یې چې څنګه څټک په لاس کې ونیول شي او څنګه میخونه ووهل شي. کله کله لوړی خپل لاس په څټک ووهي، په قهرشي، خوبیا هم میخ ټک ووهي اوبیا وایي: «د غسې کارکوه» زه به هله ډیر په

غوسه شوم چې ما به ورسره مرسته کوله، دلر گو تختې به مې ورته راوړلې، خو «لامبو» ته به له ما پرته ته سربېره پردې به یې راته امرهم کاوه: «له ساحله یو گام هم مخې ته وانخلې».

کله چې به مې د وروړ د دومره بندیزونو زغم نورنه درلود، نو ترې تښتېدم به. دغه وخت نو ما هم ځان لپاره د ملگرو یوه کوچنو ټې ډله پیدا کړې وه. موږ له جگړې نه دراورو سته دورې عادي ماشومان وو. موږ به لمبا ته تلو. فوټبال به مو کاوه او هرهغه څه چې په ذهن کې به مو گرځېدل، لاس به موورته اچاوه، خو یوه بوختتیا مو له ټولو څخه ډېره خوښه وه. د دوبي هره ورځ گاره شیبه به موږ د سیند پرغاړه تېرو له. تقریباً هره ورځ به زموږ «بندر» څنگ ته کوچنۍ باروړونکې بېړۍ رارسېدلې. په هغوکې به د آستراخان او کامیش نه راوړل شوي سترختکي باروو او دومره به درنې وې چې ترموږ گوپه اوبوکې ډوبې وې. هلکانو به لکه د مرغیو پردې ختکو یرغل کاوه. موږ به له مقابل ساحله دبېړۍ خواته ورتلو، یوله بل سره به مو مرسته کوله او هغې ته به ورجگېدو.

په هره بېړۍ کې ټوپک په لاس ساتونکی و نه پوهېږم چې کارتوس یې له څه شي ډک و، خو دوه ځلې یې پرموږ هوا یي ډزې وکړې. ډاروونکې صحنه وه، خو په بله ورځ به بیا هم موږ بېړۍ ته ورختلو او ختکي به مو غلا کول. د کوچنیتوب له حرصه به مو ډېر زیات ختکی په اولگا کې وغورځول، خو له اوبو نه به مو ډېر کم بېرته رانیولی شول. موږ به خپله نور د لامبو وس نه درلود او په کار و د چې ختکي هم له ځانه سره یو سو. سره له دې به مو دوه دړې له ځانه سره ساحل ته

ایستل. کورته مونه وړل ،ځکه چې په کار وه دې پوښتني ته ځواب ووایو: له کومه موکړل؟ هر یوه په انګړ کې دځان لپاره پټنځای لاره چې پرته له بلنې هلته ننوتل غتیه ګناه ګڼل کېده. همدلته به موختیکي تر پوټکي پوري شپېلول.

په اوونی کې دري ځله به موپربامونویرغل کاوه، اولګاته په کوزه شوي شېله کې کورونه یوبل ته ډیر نږدې پراته وو. مونږ په اسانۍ دلومړني کورباڼه ته ورختلو. چې څوک به لږ زړور و اوله ونو نه به یې ګتیه اخیستله، نوکولای یې شول چې دټول کلي پربامونو ورګرځي. کله کله په کارو د چې له یوه بامه بل ته ټوپ ووهل شي، خوځوامرد چې سري اولګاته نږدې کیږي، هومرد دبامونولوړوالی زیاتیږي. که ریښتیا ووایم کله کله دغه ټوپونه دومره ډاروونکی وو چې دسړي زړه له ډاره درېده. په مونږ ټولو کې زړور والود یاګوسیف وچې وروسته پوځي پیلوټ شو او دډګروالۍ رتبې ته ورسېده. هغه به له مونږ نه مخکې له یوې ارتفاع نه بلې ته ټوب واهه او مونږ به ورپسې روان وو. دشپې به دټوپ وهلو غږبې اندازې لوړو. څوځلې هڅې وشوې چې مونږ ونیسي خوهرځل به له لومې نه تښتیدو. کله کله به موپرتوګونه ځیري شول اوبس، خوداولګاځبرداو دماجرا غوښتني تلوسه په دغو ځوریدنو ارزېده.

له ارتفاعاتو سره مینه، نږدې وه چې زما لپاره بدعاقبت منځ ته راوړي. ما او والودیاګوسیف یوه ورځ غوښتل دلرګیوله یوه نوي دېوال نه چې پایې یې سمې نه وې ښخې شوې، تېرشوخو ناڅاپه هغه ټول زمونږ پر سرراونړېده. مادتیښتې وخت پیدانه کړ او ټول تر تختو لاندې شوم، خوچې کله ډېر ژرار سید لیو سرپه، دېوال

زماله سره اوچت کړ ،هغوی هک پک پاتې شول ،ځکه چې نه مې کوم ځای ټکېدلی اونه زخمي شوی وم. له هغه راوروسته مې ورور دغه پېښه دویمه زوکړه بولي. دخبرو په لړکی باید یادونه وکړم چې په افغانستان کی راباندې دغسی پېښې ډېرې راغلی دی.

په کوچنیوالی کې موله مرغیوسره هیڅ توپیر نه درلود . زموږ کورنۍ یودود لاره : په مني کی نیاخامخا سائره اخیستله. ټول ژمی به مودد غې مرغۍ پالنه کوله اودانه به موورکوله اوپه پسرلي کې چې کړکۍ خلاصېدلې نوسائره به موبېرته خوشي کړه. خوزموږ ډېر نږدې ملګري سپي وو. له سپیو سره مو دزړه له کومې مینه لرله. موږ هم په هغه وخت کې دسپو د کوکریو غوندې وواوېې له کلمو یو دبل په خبرو پوهیدو.

له سپیو سره زما په زړه کې مینه ، تردغه اوسه هم پاتې ده .ان په افغانستان کې زماد دوو دورو خدمت په ترځ کې زموږ کورنۍ ته ګرانه سپۍ « لیکا » راسره وه.

دسوورف په پوځي پوهنتون کې ترشاملیدو مخکې مې ځلور کاله په ښوونځي درس ویلی و ،زه چې پوهیدم ، مشر وروړمې څنګه درس وایي اونیا اونیکه څنګه دهغه د لوستونوڅارنه کوي ، دخپل لومړني درسی کال په درشل کې مې نوی بکس هسی پټ کړ ، چې چاهډو پیدا کولای نه شو ، خوپه پای کې بکس پیدا شو اودسپتامبر په لومړۍ نیټه دګلانوله یوی غټې ګیډۍ سره ښوونځي په ویاړن کتار کې ودریدم . له دی امله خوښ وم چې دخپل ټولګی نږدې ټول هلکان اونجونې مې

له نړدې پیژندل .

د تصادف له مخې په همدغه وخت کې زه په مرکزي مطبوعاتو کې راڅرګند شوم . خبره داسې وه چې په ساراتف کې د یوه نوي ښوونځي د پرانستلو پاره لیکوال لیف کاسیل چې هغه وخت یې د اګانیوک (په مجله) کې کارکاوه راغلی و . په کاروه چې عکس واخیستل شي . خبریالانو زه ټولګي ته ورو بللم او زموږ ښوونکې ایلینا واسیلفناوویل : « داسې وښیه چې ګواکې ته او نامار نه غواړئ څنګ په څنګ کښېنئ » . ماله نجلۍ نه مخ واړاوه ، هغې له مانه . په دې توګه نو په مجله کې زموږ عکس چاپ شو چې لاندې ترې لیکل شوي وو : « ب » په دوهم ټولګي کې یوه پیښه منځ ته راغلې ده . بوریا ګروموف چې له تامارا ګارانیسې سره په یوه میز برابر شوی چیغې وهي : زه نه غواړم چې له نجلۍ سره څنګ په څنګ کښېنم !

په ښوونځي کې مې سپورت ته کلکې متې ونغښتلې زموږ د یوه ملګري بوري ایپیفانف خور د لامبو د ښوونکې دنده لرله . همدې موږ ته د لامبو تقریباً ټول ډولونه رازده کول . موږ سهار وختي په شپږو بجو له خوبه پاڅېدو او سمدلاسه د لمبا لپاره د ډنډ لورې ته تلو . وروسته بیا ښوونځي ته تلو . د دریم ټولګي په پای کې مې دا کرووبا تستانو په ډله کې خپل نوم ولیکه . د نهم ټولګي زده کوونکو به زه د دیوازیني ماشوم په توګه د کومې ځیرې یا مجسمې سر ته ښه ورپورته کړه او بیا به ما په لاس ځینې سموني کولې .

زموږ روزنه د نیکه په لاس شوې وه . که هغه نه وای ، زه او زموږ به مې داسې نه

وای لوی شوي لکه اوس. د نیکه ترټولو غټ خدمت دا وچې که مور غوښتل او که نه، هغه به تل مور ته د ښه چال چلند دود رازده کاوه. هغه مور ته رازده کول چې په کورکې باید څنګه چلند وشي. د کورنۍ د مشر په توګه د نیکه نیا مور او نورو ښځو څنګه درناوی په کار دی؟ ډیر ځله نیکه هغه کسان چې فکر یې کاوه پوره پاکی او عقل نه لري، په بدو الفاظو یادول.

نیکه هیڅکله مور نه وهلو، خود نارینه د خبرې اغېزه تل پر مور پر ته وه. له یوې خوا مې هغه ته درناوی کاوه، خو له بله پلوه ترې سخت ډاریدم.

په ساراتف کې مور دا ولګا په څنډه په پراته یو دوه پوړیز لوی بلاک کې یو اپارتمان په کرایه نیولی و. په یو نسبتاً لویې او دوه ډیرو کوچنیو کوټو کې نیکه، نیا، مور او مور دوو ورونو ژوند کاوه. په اپارتمان کې د ځان مینځلو او د حاجت د رفع کولو تشناب و نه وو او دا ټول شیان د باندې په کوڅه کې جوړ شوي وو. خپله مو لرګي چلول، بخارۍ موتود وله او او به مو را وړې. د ځان مینځلو لپاره مو له یو کوچني لګن نه ګټه اخیسته چې په پخلنځي کې ځای پر ځای شوی و. په همدې ځای کې دوه کوچني میزونه هم وو چې پر یو د به یې پریموس او پر بل به یې لوښې ایښې وو. لږ وروسته مور ګازي داش پیدا کړ چې هغه وخت تر ټولو لویه نیمکرغي ګڼل کیده.

په لوډ کوټه کې میز ایښی وچې شا ته یې د کورنۍ ټول غړي، بې له دې چې یو له کوم خاص شرم ولري، راټولیدل. مور مو په سیمه ییزه شورا (د ښاروالی په ناحیه) کې کار کاوه، وختي له کوره وتله او ناوخته راستنیده، ټول یوازې د ماښام

ډوډۍ پرسرا ټولیدو. هرځل به دماښام ډوډۍ دنیکه په نصیحتونو پیل کیده: کاچوغه یا پنجه باید ښنګه ونیول شي، ډوډۍ باید ښنګه وخوړل شي، د ډوډۍ پرسر باید کومې خبرې وشي...؟

که چیرې به سینما ته لاړو، د بېرته راتګ په وخت کې نیکه خامخا اړکولو چې دفلم کیسه ورته ووایو. وروسته زه پوه شوم چې دنیکه مقصد له دې کاره، په کیسې پوهېدل نه وو، بلکه غوښتل یې په دې توګه زموږ حافظه وازمایي او هم راته دسمو خبرو اترو لارې چارې وښیي.

نیکه د پر یفرانس (د قطعه د لوبې کوم ډول دی) لوبه ډېره خوښوله ان تردې چې د قطعې نورې لوبې به یې اصلاً لوبې نه ګڼلې هغه وار په وار دیوی یا بلی لوبغاړی ډلې غړی کېده. لومړی ډلې دوه، درې یا څلور ورځې لوبې کولې او چې کله به لوبغاړي یو له بله مات شول، نیکه به سمدلاسه په نوې ډله کې په لوبو پیل کاوه. دلته به یې هم دوه، درې یا څلور ورځې لوبې کولې چې ټولې مخکنۍ عقدې یې حل شي. وروسته بیا همدا لړۍ له سره تکرارېده.

معمولاً داسې لوبې په پخلنځي کې کېدې، ځکه چې د یونالیکل شوي قانون له مخې ټول لوبغاړي مجبور وو، سګرټ وڅکوي. داسې ګڼل کېده چې پریفرانس بې له څکولو هیڅ معنی نه لري. ماښام چې به له کاره راغلل نو په لوبې به بوخت شول او د سهار تر څلورو پنځو بجو به لوبه همداسې روانه وه. په تېره بیا هغه وخت چې نیکه تقاعد وکړ نو دا لوبه به یې ډېره کوله. ما هم د دې لوبې لارې چارې له نیکه زده کړې، خو د هغه غوندې مې د مهارت لوړې پورۍ ته ونه رسولای شوه.

له نیکه نه مې دسگرټ څکولو عادت هم په ارث اخیسی دی. دا یو ځانګړی دودو. هغه به دغرمې ډوډۍ له کورته راته اوله رارسېدو سره سم به یې راډیو روښانه کړه، بیا به کښیناست اوخپل سګرټ به یې ولګاوه. له هغه وروسته به یې دسګرټو پاتې برخه په یوه ایرنۍ کې، چې په هره کوټه کې موجوده وه، وغورځوله اولاسونه به یې ومینځل. په بله کوټه کې به یې بیا خپل بې فلتره سګرټ دڅکولو په ځانګړې وسیله کې کېښود اوو به یې لګاوه. هره ورځ په بیلو بیلو کوټو کې دنیکه خوښې فلتره سګرټونه لګیدل اولوګی یې پورته کیدل ما به په مینه مینه له سګرټ نه پورته شوي لوګي ته چې لومړی نیغ او وروسته په کږه وږه لیکه پورته کیده، کتل.

کله کله به نیاله دې امله چې نیکه دماښوما نوپه شته والي کې سګرټ څکوي، پرهغه نیوکې کولې، خودې خبرو هیڅ اغیزه نه لرله. له بلې خوا موږ هم نورله سګرتورو ږدي شوی وو. بیا به له دې امله تل په فرانسوي ژبه پرنیکه نیوه کي کولې، ښایي دا ځکه چې موږ پرې پوه نه شو.

لومړی ځل مې په نه کلنۍ کې دسګرټ خوند وڅکه. بیا مې غوښتل که نه خبره پسې اوږده شوه. په هغه ورځ نیکه په کوټه کې اونیا په پخلنځي کې وه، زه هم په بله کوټه کې ډډوډۍ دمیز ښا او خواته څرخیدم هره ورځ مې په سرکې دسګرټ څکولو شوق و اوومی پتېله چې خوند یې وګورم په تیره بیاچې دنیکه لګیدلی سګرت هلته پروت و او نورهیڅ شي ته اړتیا نه وه. شااوخوامې وکتل، له غتیانو نه هیڅوک په نظررانغلل. ترکومه ځایه چې اوس مې دهغه وخت خپل احساس

رایادیږي،نویونه انځوریدونکی کثافت په نظر راغلی، تورخي وینولم او په داسې حال کې چې خوله مې له لوګي ډکه وه،خوامې وګرځېده او سرمې هم په ګرځېدو شو. سره له دې چې نیکه هره ورځ دسګرټ څکولو مخصوصه وسیله پاکوله خوسړی یې له ځان سره انځورولی شي چې هغه څه ډول شی و؟ داسې وه زمالومړنۍ تجربه دا یوازینی ناوړه څیز دی چې ماله نیکه نه په ارث وړی دی.

مور نیکه ته په خپل ټول ژوند کې دومره ژور درناوی درلود چې وروړهمدا اوس هم په سارا تف کې دهغه ټول شیان خوندي ساتلي دي. ددغو شیانو په منځ کې هغه څوکۍ هم شته چې نیکه به پرې دمیز شاته کښیناسته دغرمی له ډوډۍ وروسته نیکه ورځپاڼه را اخیسته حلاصوله یې په لوستلو یې پیل کاوه او معمولاً دپنځو دقیقو وروسته به په هغې کې نغښتي خوب وړی و.

نیا مو ډېره مواظبه ښځه وه، او چې خبره به دروزنې راغله نو بیا به یې نرمي نه پیژندله. تل به یې له مور نه دلوستو پوښتنه کوله او دهلکانو لپاره له دې نه بله سخته بلانه شته. نیامو زمور د ورځني کارمهالویش په غور تعقیباوه او تل به یې مور دخپل کار، په وخت اجراته هڅولو. تل به یې مور ته کتابونه لوستل. په تېره بیا هغه وخت چې مور ډېر کوچنیان وو. دهغې له برکته موله ښوونځي نه ډېر پخوا لیک لوست زده کړی و. نیامو ۹۳ کاله عمروکړ. دژوند وروستي اته کاله یې په بستر کې تېر کړل. دهغې څنګ ته دژوند تر وروستۍ شیبې، منځنی ورور سرګي ناست و.

مورته مې چې مارینا دیمیتروفنا نومیده، زه په سپېڅلتیا قایل یم. هغې ډېره

لږه نیکمرغي ولیده. میږه یې په ځوانۍ کې له لاسه ورکړ: زموږ پلار زما دزیږیدو په کال(۱۹٤۳) په جګړه کې وژل شوی و. نوځکه دکورنۍ ټولې ستونزې – تنخوا کورته راوړل، دخوړو اوکالیو اخیستل دهغې پراوږد وې. مورمې د پیسو دګټلو لپاره دنارینه وپه څیر کارکاوه. له موراونیکه پرته چې په هغه وخت کې یې ځومحدودې ټنګې تنخوا درلوده (او وروسته یې تقاعد وکړ) زموږ کورنۍ کوم بل ګټندوی (روزی رسان) نه لاره. مورمې په خپل ټول ژوند کې دخپلو بچو اوکارپه هکله فکرکاوه.

ترهغه ځایه چې مې موررایادیږي، هغې تل ان درخصتیو په ورځوکې کارکاوه، په کوچنیوالي کې مې د هغې په وړاندې دحسد احساس کاوه. ماته داسې برېښیده چې هغه خپله ټوله پاملرنه پردوخلکوته ګرځوي.

کله چې مې موررا یاده شي نوپه مرۍ کې مې غوټه جوړیږي. طبیعت ځومره په زړه پورې شیان هغې ته ورکړي وو. خوله ژوندانه، نیکمرغۍ او بچونه دخوند اخیستلو فرصت یې بیخي نه و ورښلی. مورمې تل دروسی ښځینه ښکلا اوروح دیوه تصویر په توګه زما په وجود کې ژوندۍ ده.

په وروستیو وختوکې ټولو خلکوستونزې لرلې اوژوند یې تریخ و.. خوبیا هم داسې ډېره کمه رخصتي به وه چې موږ به تیا ترته په کې نه تلو. مور به موتل تیاترته پرلاره دښودونکي ډرام کیسه راته کوله، نوځکه به موږ له لومړي سره په هغه څه چې دستېج پرسر پیښیږي، خبرو و.

مشر ورور، الکسي، ماته دیوې نه ایلیدونکې، له بلې نړۍ نه دراغلې یوې

هیلی په ځېر برېښېده . د وروړ په ځیر مې له الکسي سره داوسېدونیمکرغي په برخه نه شوه. زه چې درې کلن شوم ،هغه حربي ښوونځي ته لاړ. یوازې داوونی په دوو وروستیو ورځو کې به کورته راته. مابه دهغه دښکلي یو نیفورم ننداره کوله اوبیا به مې غلي دخپل شلیدلي پرتوگ درزونه دهغه له نظره پټ کړل. شااوخوا بیکسی او غریبي وه هغه هیڅکله کورته یوازی نه راته تل به ملگری ور سره وو یورالاسف چی وروسته درانده اتلتیک کې دنړی اتل شو ،څوڅو ځله زموږ کورته راغلی دی.نیا به همیشه دهغوی دراتگ په ورځ دهغه وخت له امکاناتو سره سم ښه شتمن دسترخوان جوړکړ.

وروړمې اوملگري یې تل په شورماشور اوله خندا وهیلو د کوخولو کورته راننوتل اوسمدلاسه به ددسترخوان چارچار پېره را تاول شول.کله کله به یې ما اوبل وروړته هم دکبنینا ستلو بلنه راکوله ، خوډیر ځله به مې ترې اورېدل: « څه له دې ځایه ، ته لاسترشوی نه یې ! » داخبره یې ماته کوله.له سرگی سره به یې دخپل ښوونځي دچارو په هکله خبرې اترې کولې. په گډه به یې وروستي خبرونه تحلیلول. داستادانو په هکله به غږېدل.بیا یې دنجونو په هکله به یې هم خبرې کولې ، نه پوهیږم. وروسته به لاړل چکرته .غالباً به بېرته ښوونځي ته دنڅاپاره تلل .کله کله به زه او سرگي هم هلته تللو. حربي ښونځي دښار په مرکز کې و ، او ددوهم پوړله کړ کیونه چې لرغونې بنه یې درلوده ، دموسیقی آوازغوږته رارسیده. دلوی قندیل رڼا به هرې خواته سترگکونه وهل اوله کړ کۍ نه به په ښکلو کالیو کې راغلې نجونې نظرته راتلې.له همدې امله زه او بل وروړمې تل دغې خواته

وربښویدو.

دحربي ښوونځي ترپای ته رسولو وروسته الکسي دریازان پلي پوهنځي ته وروپیژندل شو. هغه يې د برید من په رتبه لومړی نارا - فومینسک او وروسته هنګري ته ولیږه، هلته چې همداځوروزخې مخکې دهغه وخت دلیکنو له مخې «ضد انقلابي اغتشاش» پای ته رسېدلی و. کورته يې ډېر کم لیکونه رالیږل خوبیا هم دهغو له مخې پوهیدو چې دنده يې بده نه ده. په کورنۍ کې چا دهغه دبرخلیک په هکله اندیښنه نه درلوده، ټولو په هغه ویاړ کاوه.

په ۱۹۶۳ کال کې چې مالا دپتربورګ په حربي ښوونځي کې لوست وایه، الکسي يې ناڅاپه دطبیب په ملګرتیا له بوداپسته راوړ. دلمفاوي غدود سارکوم په ناروغۍ اخته شوی و. لکه چې مور ته يې وویل، هغه مسموم شوی و. څرګنده شوه چې پخوايې ورته په هنګري کې دوه عملیاته کړي وو، خو ده په یوه لیک کې هم مور ته په دې هکله نه وو لیکلي. هغه مرګوني ناروغ و. ددې لپاره يې سارا تف ته راوړ چې دژوند وروستۍ شپې ورځې په خپله کورنۍ کې تېرې کړي.

لومړۍ ورځې يې په کورکې تېرې کړې، وروسته پوځي روغتون ته ولیږ دول شو. شپږمیاشتې وروسته چې زه له ښوونځي نه رخصت شوم نوله سرګي سره به مو وار په وار دورور دبستر خواته کړۍ ورځ اوشپه نوکري کوله.

زما رخصتي پای ته ورسېده اوبايد تللې وای. دوه ورځې زمور ترښوونځي لاره وه، چې راورسیدم، تلګرام يې راته وسپاره: الکسي مړ شوی دی.

له منځني وروړ سره زما داسې اړیکي راجوړې شول چې له بل هیچا سره نه وې

او ښايي نه به وي زه نه يوازې له هغه نه مشوره غواړم ،بلکه د خپلو کارونو دسموالي په هکله نظرهم ترې پوښتم. دهغه ژوند ترما زيات تريخ و. هغه چې په ساراتف کې اوسېږي، دکورنۍ دټولو غمونو پيټي يې په اوږو پروت دی. لومړی مشر وروړ مړشو او پوره يوکال وروسته مورد هغه له غمه له دنيا نه سترګې پټې کړې. وروسته نيکه مړ شوچې سرګي ورسره ځانګړې مينه لرله. دوه کاله وروسته مرګي دنيا ستونی هم ونيوه .

دوخت په تيرېدو سره سرګي واده هم وکړ.ښه زوی خدای ورکړ: ميشا: ميخايل سرګيويچ پوځي جراح دی. اوس يوه لمسۍ هم لري.

وروړمې هيڅکله «لوړو پوړيو » ته د پورته کيدو هڅه نه ده کړې.له ديرشو کلوزيات يې د تيلو اوګاز په څيړنيز انستيتوت کې کار وکړ. څوځله مې ورته وړانديز وکړ چې د کارلپاره به ورته دبل ځای په پيدا کولو کې مرسته وکړم.خوهرځل مې دردځواب اوريده: نه،زما زړه په دې انستيتوت پورې تړلی دی.

سرګي مې تل دژوند تکيه او ملاتړ و.د ۱۹۸۰ کال دجنورۍ په يوه نيمه شپه کې مې له تاشکند څخه همده ته تيلفون وکړ.د تيلفون لين بيخي خراب و ، ايله مو پنځه دقيقې خبرې وکړې.دهرڅه په هکله وغږېدو او ګواکی هيڅ مو ونه ويل. يوبل موښه سره پېژندلې وو. هغه هڅه کوله، لږ مې ارام کړي: انديښنه مه کوه هرڅه به سم شي. ماهم ورته وويل: هرڅه به ښه شي ،انديښنه مه کوه ورته ويلي مې وو: تاشکند ښه ښار دی.ورته ويلي مې ووچې دلته ډېره واوره ده. ورته ويلي مې ووچې سبا ته دافغانستان خواته الوتونکی يم.

«ځانګړې دوسیه»

دڅلوېښتم لښکر وروستي ټولګي د ۱۹۸۹ کال دفبرورۍ په نیمايي کې له افغانستان نه ووتل. له دغې پېښې راوروسته څوتېر کلونه بس ووچې په تیره بیا دافغانستان په جګړه کې دشوروی اتحاد ګډون له سیاسي زاویې وتلل شي.

خوتراوسه لاهغه ټول دلایل پوره روښانه نه دي چې دڅلوېښتم لښکر داستولو موجب شول. دا خبره له دې امله هم حیرانوونکي بریښي چې د ۱۹۷۹ کال په وروستیو ورځوکې ،افغانستان ته دجنګي قطعو استول له «دویمې نړیوالې» جګړې وروسته دخارجي سیاست په برخه کې دشوروي اتحاد تر ټولو ستر اقدام ګڼل کیږي.

ددغو پریکړو دعاملینو خولې دادی تړې شوي چې ووایي دشوروی اتحاد دکمونیست ګوند دمرکزي کمیټې په سیاسي بیروکې چې دافغانستان حالات څېړل کېدل، په کوموموضوعګانو بحث وشو؟ دسیاسي بیورو غړیو څه شی دخپل عمل ملاک ټاکلی و؟ دافغانستان حالات دکومو معیارونو له مخې څېړل کیدل؟ دزرګونو هغو شوروی پوځیانو دوژل کیدو اصلي ګناهکار څوک دی چې له خپلې ارادې پرته یې په پردۍ خاوره کې ګام کېښود اوپه جنګونو ورګډ شول. په جنوب ختیځه اسیاکې دحالاتو دلازیاتې خرابۍ او دبهرني سیاست په ډګر کې دشوروی

اتحاد ددریځونو دکمزورتیا پړه دچاپراوړوپرته ده ؟

ښکاره ده چې دشوروي اتحاد سياسی مشرتابه دافغانستان دحالاتو دښه کولو پریکړه دهغو اطلاعاتو پرېنسټ کړې وه چې په بيلابيلو وسيلواوپه لومړي گام کې دبهرنيو چارو وزارت له لارې (مسکوته) رسيدل. دکمونيست گوند مرکزي کميتې ته په افغانستان کې دميشتو گوندي اوپوځي سلاکارانو او دشوروی اتحاد دامنيت ددولتي کميتې (ک. گ.ب) دافسرانو درپوټونو سيلاب را روان و. نه يوازې خبررسوونکو بلکه (ددغو خبرونو) څېړونکواو تحليلوونکو موسسوهم ډيرې خولې تويولې.

آيا دهغوی معلوماتو، نتيجه اخيستنو او لارښوونو په افغانستان، کې ددغه هيواد دخلکو په ديموکراتيک گوند اووسله وال پوځ کې له ريښتينو حالاتو سره څومره سمون درلود ؟ دشوروی اتحاد دسياسي مشرتابه ددغو ياهغو پريکړو، په تېره بيا افغانستان ته دپوځونو دلېږلو دعواقبو اټکل څومره د مسلکی وړتيا او هوښيارۍ له مخې شوی و ؟

زموږ هېواد خپل دودونه لري. يوهم دادی چې ددغه ياهغه سړی، ددې ياهغې سياسي څېرې ريښتينی ارزښت ،يوازې دهغه له مرگ وروسته معلوميږي، اوکله کله داهم په ډيرځنډسره .خلک دخپلو پټو رازونو په څرگند ولو کې چندان بيړه نه کوي. له دې امله زه گومان کوم چې په نږدې راتلونکي کې افغانستان ته دشوروی اتحاد دمحدودو پوځي ټولگيو داستولو دريښتينې کيسې څرگند يدل ممکن نه بريښي.

هیله من یم چې دخپرونکو په زیارژریا وروسته دډیرو پوښتنو ځواب ومومندل شي. زمـا په نظر همدااوس یوبـل تکی ډیر ارزښت لري: مـوږ ته په کـارده چې له تیرو لوستونو نه پند واخلو، په تیروتنوځان پوه کړو او هڅه وکړو په راتلونکي کې یې تکرار ته لاره خلاصه نه شي.

فکرنه کوم، دشوروی اتحاد دکمونیست گوند دمرکزي کمیتې دسیاسی بیرود پخواني ارشیف هغه اسناد چې دلومړي ځل له پاره په دې کتاب کې راوړل کیږي، هر اړخیزو تبصروته اړتیا ولري. دسیاسي بیرودغونډ ولیکل شوی لنډیز، دخبرو اترو ثبت شوې بڼه اونور اسناد چې اوږده کلونه ډیر پټ ساتل کیدل، پخپله دلږ وړاندې پېښو یو رنگین انځوردی.

دغرونوهیواد

افغانستان دمنځنی ختیځ په ښه غوټه زمکه کې پروت دی. پوره پلنوالی یې له ٦٤٧ زروکیلومترو مربع نه اوړي. دافغانستان ټولو گاونډیو، چین، هند، ایران پاکستان او پخواني شوروی اتحاد ددغه هیواد په کورني سیاسي ژوندانه خپله خپله اغیزه ښندلې ده. دپاملرنې وړ ده چې افغانستان دروسیې په مرسته چې ددغه هیواد خپلواکي یې د ١٩١٩ کـال دمـارچ په ٢٧ تـرټولو مخکې په رسمیت پیژندلې وه، د ١٩١٩ کال په اگست کې له انگریزانو سره دسولې تړون لاسلیک کړ. په نتیجه کې هیواد دپردیو له جغ نه خلاص شو او په نړیوال ډگر کې یې خپل دریځونه پسې ټینگ کړل.

دختیځ تاریخ تریوې اندازې دتوطیو، دسیسو او درباري کودتا گانویوه نه

ختمیدونکې لړۍ ګڼل کیدای شي. دافغانستان وروستی لس کلن تاریخ هم له دغې قاعدې نه بهرنه دی. دسلطنتي کورنۍ واکمني چې څوپېړۍ چلېدله،او ان له انګریزانو سره ددریو خونړیو جګړوله توفان نه هم روغه راووتله، دهمدغې کورنۍ دغړیو په لاس رنګه شوه. د ۱۹۷۳ کال په دوبي کې چې ظاهرشاه دپاریس په کتنه بوخت و، دخپل سفرپه دریمه ورځ خبر شوچې له تخته غورځول شوی دی. دکودتا لارښوونه دپاچادتره زوی اوددہ په یوه حکومت کې (پخوانی) صدراعظم سردارمحمد داود په غاړه درلوده.

سپینه کودتا چې دسلطنتي ضد افسرانو په ملاتړ وشوه، دوخت له دیموکراتیکو غوښتنو سره یې سمون درلود. د ۱۹۶۵ کال له پیله په دغه هېواد کې دخلکو دیموکراتیک ګوند فعالیت درلود. دګوند دبنسټ تیره هغو کسانو کیښوده چې یوه نیمه لسیزه وروسته تقدیر له مور سره دهغوی نږدې اشناکیدل ممکن کړل. خولکه چې په ختیځ کې وایي «الله تعالی هرڅه ویني» هغه واکمني چې دتېګۍ اوظلم په لاس جوړه شوې وي بقا نه لري. د داود دواکمنۍ په دوران کې مخالفتونو قوت وموند چې اصلي علت یې اقتصادي ستونزې وې. په دغه وخت کې دخلکو ژوند له اقتصادي پلوه (دپخواپه انډول) په کمه موده کې دوه ځله خراب شو. دڅواونیو په اوږدو کې دجمهوري نظام دړنګولو لپاره درې ځله هڅې وشوې، خوهر واربې نتیجې وې. یوازې د ۱۹۷۸ کال په اپریل کې دخلکو دیموکراتیک ګوند مشران بریالي شول، دڅو پوځي قطعو په مرسته چې له مخکې نه یې په اخلاقي لحاظ ککړ کړي او خپلې خواته رامات کړي وو، په سیاسي واک

قبضه وکړي.

خو د خلکو دیموکراتیک گوند واک ته له رسیدو وروسته د کورنیو سختو شخړو له امله د خپلو ټوټو کېدو مخه و نه نیولی شوه. د خلق او پرچم ډلې چې د خلکو دیموکراتیک گوند له جوړېدو وروسته په هغې کې د ننه راجوړې شوی او ږده کلونه یو د بل په رسوا کولو اخته وې. د دغو ډلو کورني اختلافونه دومره ژور وو چې ان شوروی گوندي سلاکاران د هغو په لیرې کولو بریالي نه شول.

حتمي بری

د ۱۹۷۸ کال د اپریل له هماغې اووه ویشتمې نه د افغاني انقلاب لرلیدونه ځلانده ښکارېدل. د خلکو دیموکراتیک گوند مرکزي کمیټې عمومي منشي نور محمد تره کی او د هغه پلویانو کولی شول ډاډو لري، شوروی اتحاد به سمدلاسه، بې له کومې پلمې مرسته ورسره کوي. په نوي جوړشوي حکومت کې د نظریو له اختلاف او له کورنیو گوندي شخړو سره سره د کابل نوي رژیم، د څو دلیلونو له امله حق نه درلود واکمني له لاسه ورکړي.

تر هغو چې شوروي اتحاد ژوندی و په هیڅ هیواد کې انقلاب له ستونی نیول کیدای نه شو، او دې خبرې په لومړي سر کې په هغو هېوادو پورې اړه لرله چې د شوروی اتحاد د پولې ترڅنگ پراته وو.

د تره کي دې تلوسې چې وروسته پاتې افغانستان کولی شي په یوه ټوپ د خوبولي فیودالیزم او سوسیالیزم ترمنځ واټن ووهي او دا خبره یې بیا بیا کوله،

دشوروي مشرانو په زړ ونو کې له نوي زيږېدونکې دموکراسۍ سره دخلاص مټ هراړخيزو مرستو پوشوق راپارولی و. دافغانستان دپېښو دې بايد يوځل بيا ښودلې واى چې دلويديځ له ادعاوو سره سره کمونيستي نظريو خپل بالقوه ځواک نه دی بايللی.

دکابل له حکومت سره دمرستې له لارې، شوروي مشرتابه غوښتل يو شمير نورهدفونه هم ترلاسه کړي. دامريکې متحدو ايالتونو چې په ايران کې ماتې خوړلې وه، هغه کوله، داسيا په دې سيمه کې ورته بل پلوي ومومي. که چيرې حالاتو سم بهير موندلی وای، نوافغانستان دغسې يوهېواد کېدلی شو. دمحمد داود يو شمېر هڅې د دې ښکارندويي کوي چې په منځنۍ ختيځ کې دامريکې پلانونه دبري په درشل کې وو، خو داپريل پېښو دغه منسوبه شنډه او حالات يې دشوروی په گټه واړول. زموږ دهېواد او افغانستان ترمنځ دودېز دوستانه اړيکي د ۱۹۷۸ کال له اپريل وروسته په سيمه کې دشوروی اتحاد دستراتيژيک بري په توگه گڼل کېدای شول. په افغانستان کې د يوشوروی پلوه رژيم شته والی، داسې يوروښانه دليل هم گڼل کېدای شو چې لويديزته يې په ډانگ پيلي توگه ښودله: « ددريمې نړۍ په هېواد وکې » دلويديځو هيوادو دپرانتيا غوښتنې هڅې په جدي توگه تنگېدلی شي.

سره له دې چې دامريکې په اند ول، شوروي په ايران کې پياوړی دريځ موندلی و، خود پاچايي نظام ړنگېدو، داسلامي بنسټ پالنې دخورېدو وېره راپيداکړې وه. د « پان اسلاميزم » نظريو په راتلونکې کې دشوروي دمنځنۍ اسيا

PROPERTY OF ACKU 6419

په جمهوریتونوکې ډیر پلویان موندلی شول. انقلابی افغانستان د دغسې ایدیالوژۍ د خوربدو په لار کې په لوی ځنډبدل شو.

تر ۱۹۷۸ کال پورې شوروي اتحاد د سوسیالستي کمپ د ننه د خپلو پلویانو د ننګې په برخه کې ښه پوره تجربه راټوله کړې وه. موږ د غو هېوادو ته نه یوازې ناپایه اقتصادي مرستې ورکولې ،بلکه له یوځي ځواک نه کاراخیستل موهم له یاده نه وو ایستلي. په هنګري او چکوسلواکیا کې د شوروي مشرتابه لاس وهنو، په هېواد کې د ننه د مخالفت د غورځنګ له یوځه پیاوړتیا پرته ،نوري کومې ستونزې راونه زېږولې. له چکوسلواکیا او هنګري پرته کیوبا ،ویتنام اویوشمېر نورهېوادونه هم وو چې شوروی اتحاد ورسره مخامخ یاد پردې تر شا پوځي مرسته کوله. په دې توګه شوروی مشران باید هغه عمل تکرارکړي چې بیا بیا یې (په نورو ملکونوکې) تکرار کړی دی. یوازینی توپیر دا وچې داځل ټوله پاملرنه یوه اسیایي هېواد ته ګرځول شوې وه.

د کورنۍ جګړې په جبهو کې

دافغانستان سیاسي مشران له ډېرواړخونو یوبل ته سره ورته دي. زیات یې په شتمنو کورنیوکې زېږیدلي او په یو اشرافي چاپیریال او نازاونعمت کې یې خپل ژوند پیل کړی دی. ډېرویې ورته لیسې اوپوهنتونونه لوستي او له همدې امله یوله بل سره هغه د چاخبره« د خوسي د لوبوله وخته » پېژني ،هغه وخت یودبل په وړاندې ودربدل اویو دبل په نه پخلاکېدونکو غلیمانو بدل شول چې د واک د ترلاسه کولو لپاره توده مبارزه ونښتله په هم همدې امله د ۱۹۷۸ کال د اپریل پېښې له نورو

خبرو پرته، باید پریوې ډلې د بلې ډلې د برې په توګه وګڼو.

د تره کي خلقي ډله چې واک لاس ته ورغلی و، اړ شوه، په دوو جبهو کې مبارزه وکړي. له یوې خوا باید د شاله خواد خلکو په دیموکراتیک ګوند د خپلو پخوانیو اندیوالانو د ګوزار مخه نیول شوې وای او له بلې خوا باید د زرغونېدونکي مخالف غورځنګ د فشار له امله د انقلابي حکومت د پرزیدلو لاره بنده شوې وای.

د ۱۹۷۹ کال په پسرلي کې نوره د لمر په شان روښانه وه چې افغانستان د کورنۍ جګړې په لمبو کې ګیر شوی دی.

د مارچ په ۱۵ په هرات کې حکومتي ضد پاڅون پیل شو. په دغه پاڅون کې ستره ونډه د پښتنو قبیلو استازو درلوده. د توپچي غونډ او د هوایي مدافع لوا پوځیانو چې د هرات په ګارنیزیون کې ځای پر ځای وو، د یاغیانو ملاتړ وکړ. له دې سره چوخت ایران د یو شمېر کډوالو په بېړه ستنول پیل کړل چې د غه پاڅون نور هم تود کړي. بغاوت ایله د مارچ په شلمه وځپل شو. یوه ورځ وروسته د جلال آباد په ګارنیزیون کې د یوې د سیسي سته راوسپړل شوه. له ۲۳۰ سرتېرو او افسرانو نه زیات د حکومتي ضد فعالیتونو په تورونیول شول. د غو پېښو په کابل کې د انقلابي رژیم شته والی عملاً له خطر سره مخامخ کړ. د غې لانجې ته د مسکو د واک په ډېرو لوړو پوړیو کې هم پاملرنه وګرځول شوه.

«موږ افغانستان له لاسه نه شو ورکولی»

د مارچ په ۱۷ د سیاسي بیروغړي د مقرر وخت خلاف د مرکزي کمېټې ودانۍ ته راورسېدل. بریژنف د خبرې لپاره په افغانستان کې د حالاتو په چټکې خرابې

پورې اړونده مسأله وړاندې کړه. بریژنف له خپل استراحت ځایه په تیلفون کې (دسیاسي دفترغړي) کیریلینکوته وویل: په دې خبره کې هیڅ ځنډ په کارنه دی. زه سباځان دررسوم.

«ارشد محرم.

یونقل.»

گرومیکو: دهغو وروستیو رپوټونوله مخې چې دشفري تلگرامونو په بڼه اویاله پوځي سرمشاور ملگري گاریلف اوشارژدافیر ملگري الکسي یف سره دتلفوني خبرووله لارې لاس ته راغلي، دافغانستان حالات په بیړه خرابیږي. اوس اوس دهرات ښار دپاځون په مرکز بدل شوی دی. له مخکینیو تلگراموڅخه ښکاري چې دغلته دافغاني اردو اوولسمه فرقه ځای پرځای ده چې دنظم په راوستلو کې بریالۍ شوه، خونوي معلومات داښیي چې دغه فرقه نوره بیخي خوره وره شوې ده. ددې فرقې یو توپچي او یو پیاده غنډ دیاغیانو خواته وراوښتي دي. له پاکستان نه راغلو ورانکارو اوتروریستي ډلو چې نه یوازې دپاکستاني واکمنو بلکه دچین اودغه راز امریکې اوایران په لاس روزل شوي اوپه وسلو سنبال شوي دي. په هرات کې ناتارپیل کړی دی. کورني انقلاب ضد عناصر هم له ایران او پاکستان نه هرات ته له راغلیو باغیانو سره یوځای شول. په دې ډله کې دروحانیونو ونډه ستره ده. دارتجاعي ډلو ډیر مشران مذهبي عالمان دي. داچې څومره خلکو قیام کړی دی، معلومول یې گران دي، خو زموږ ملگري وایي چې شمېرېې زرگونو ته رسیږي، هو زرگونو ته.

دپاملرنې وړ ده یادونه وکړم چې مادبهرنیو چارولـه وزیراودتره کي له مرستیال امین سره دسهار په یوولسو بجو تیلفوني خبرې وکړې. هغه په افغانستان کې دحالاتو په باب هیڅ اندېښنه ونه ښودله اوپه خوراسره سینه یې وویل چې حالات دومره کړکیچن نه دي اوداچې پوځ په حالاتوبشپړ کنترول لري او داسې نور. لنډه داچې دهغه له خبرو داسې برېښېده چې ددغه ملک حالات آرام دي.

کیریلینکو: دامین له خبروکه داسې لنډه نتیجه واخلو ،دافغانستان مشران ددغو حالاتو له امله هیڅ وارخطایي له ځانه نه ښیي.

گرومیکو: دنښې منځ دې وویشته. امین ان وویل چې په افغانستان کې بیخي کراري ده. هغه وویل چې دکوم والي دسرغړونې علامې نه دي لیدل شوي. یعنې داچې ټول والیان دقانوني حکومت په لیکه کې ولاړ دي، خوپه واقعیت کې، هغسې چې زموږ دملګروله ریوټونو نه برېښي، دهرات اویو شمېر نورو سیموحالات کړکیچن دی. په دغو ځایو کې یاغیان واک چلوي.

ترکومه ځایه چې دکابل خبره ده، نوپه دغه ښارکې اوضاع اساساً عادي ده. له پاکستان اوایران سره دافغانستان اوایران پولې تړلې اوکه دقیقه وواېم نیمې تړلې دي. ډېر افغانان چې پخوایې په ایران کې کارکاوه، له دغه ملکه شړل شوي اوښې شکه هغوی له دې حالت نه سخت خوابدي دي. ددوی زیاته برخه هم له یاغیانو سره یوځای شوې ده.

داچې موږ غواړو له افغانستان سره څه مرسته وکړو له هغو وړاندیزونو نه په دا ګه برېښي چې (په لیکلې بڼه) ستاسو په لاس کې دي. غواړم وواېم چې موږ

نورلس ملیونه روبله دبهرنیو اسعارو په بڼه افغانستان ته بیلې کړي چې خپلې پولې پرې ټینګې کړي.

څرنګه چې پاکستان ،افغانستان ته دسرې وژونکو داستولو اصلي سرچینه ده ،فکرکوم ښه به داواي چې د افغانستان مشرتابه پاکستان ته کوم احتجاجیه لیک سپارلی وای اویایې په دې باب کومه وینا خپره کړی وای. لنډه داچې کوم سند یې باید خپور کړی وای. خوافغاني مشرتابه به داکارونه کړ.البته دایو عجیبه کاربریښي.

ماله امین نه وپوښتل : تاسې له مور نه دڅه شي د ترسره کولو هیله لرئ؟ماهغه ته دهغې مرستې اندازه او ډول وروښودل چې مور یې دکولو وس لرو.هغه بله هیڅ غوښتنه له مور نه ونه کړه.یوازې دومره یې وویل چې هغه دافغانستان حالات ډیرښه ګڼي .ویې ویل چې ستاسې مرسته ډیره پرځای لګیږي .ویې ویل چې ټول ولایتونه دقانوني واکمنو په لاس کې دي.ماترې وپوښتل: ایا دګاونډیو هېوادو ،کورني انقلاب ضد، مذهبیانو اونورو له خوادکومې ناورې پیښې دکیدواحتمال نه ویني؟ امین په کلکوټکوکې وویل چې نه . رژیم له هیڅ خطرسره مخامخ نه دی.دخبروپه پای کې دسیاسي بیورو غړو اوشخصاً بریژنف ته سلامونه وویل.داوې له امین سره زما دنن سهار خبرې.

څه وخت وروسته ،تقریباً د دوو ،دریوساعتوپه ترڅ کې مور له خپلو ملګرونه په هرات کې دګډوډیو دپیل خبر ترلاسه کړ. یوغنډ ،لکه مخکې مې چې وویل،توپچي غنډ په خپلو پلویانو ګولۍ وورولې .دبل غنډ یوه برخه دیاغیانو

خواته ورواوښته . په دي توگه له حکومت سره يوازې داووسلمې فرقې يوه برخه پاتې ده چې دهرات ساتنه کوي. زموږ ملګري داهم وايي چې نن سباپه پاکستان او ايران کې دروزل شويو ياغيانو نوې ډلې دافغانستان خاورې ته ننوتونکي دي. تقريباً نيم ساعت وروسته موله خپلو ملګرونه خبرترلاسه کړچې زموږ پوځي لوی سلاکارملګری ګاريلف اودسفارت شارژدافيرملګری الکسی يف ملګري تره کي خپل ځان ته وربللي دي. له تره کي سره په څه موضوعګانو خبرې وشوې؟هغه له هرڅه مخکې شوروی اتحادته دپوځي تخنيک، جبه خانې اوخوراکي موادو دمرستې لپاره لاس اوږدکړ. په دغه هکله موږ مخکې اسناد برابرکړي او دمنظوری لپاره موسياسی بيوروته وړاندې کړې دي. کله چې خبره دپوځي مرستې راغله، نوتره کې داسې ضمني غوندې اشاره وکړه چې ښايي دهوايي اوزمکنی مرستې اړتيا پيدا شي. له دې خبرې نه بايد داسې مطلب واخيستل شي ښايې افغانستان ته زموږ دزمکنيو اوهوايي لښکرو داستولوخبره راوچته شي.

زما په فکر بايد افغانستان ته دمرستې په وخت کې يوعمده ټکی په پام کې ونيسواو هغه داچې: موږ په هيڅ ډول نه شو کولی افغانستان له لاسه ورکړو. دادی شپيته کاله موږ يوله بل سره په سوله او ښه ګاونډ يتوب کې ژوند کوو. که اوس افغانستان له لاسه ووځي او دشوروي اتحاد له څنګه ليرې شي، نودابه زموږ په سياست لوی ګوزار وي. له حکومت نه دپوځ دملاتړپه وخت کې فوق العاده امکانات کارول يوه خبره اوله قانوني حکومت نه دپوځ دمخ اړولو په حالت کې دغسې کول بيخي بله خبره ده، اوبالاخره که پوځ دحکومت خلاف ودرېږی اوپه دې

ډله کې زمونږ پوځ هم مخالفت وکړي، نو حالات به بیخي نازک شي.
دملګروګاریلف اوالکسي یف داطلاعاتو له مخې، د (افغانستان) دمشرانواو په دې ډله کې خپله دملګري تره کې طبیعت چندان ښه نه ښکاري.

اوستینوف: پرشارژدافیرملګري الکسي یف سربیره تره کي ته زمونږلوی پوځي سلاکارګارلیف هم ورغلی و له ملګری ګارلیف سره مابه تلفون خبری ورکړې او هغه راته وویل چې دافغانستان مشران له روانو حالاتونه سخته اندیښنه لري. په تیره بیا دهرات اوپکتیا حالات بورنوونکي دي. بده خبره داده چې دهرات ساتونکې فرقه دومره غښتلې نه وه. دفرقې قوماندان په هوایي ډګرکې دی اوکه دقیق ووایم دغه ځای ته راتښتیدلی دی او روښانه ده چې دحکومت پلوي قطعي دهیڅ فعالیت لارښوونه نه شي کولای. ددې خبرومانادا ده چې سباسهار (دمارچ په ۱۸) هرات ته اوپراتیفي ډلې استول کیږي.

مونږ ملګري تره کي ته مشوره ورکړه چې څه لښکرې دې هغو ځایوته ولیږي چې بغاوت په کې راټوکېدلی. هغه په خپل وار وویل چې داکارګران دی ځکه چې په نورو سیموکې هم حالات خوځېدلي دي. لنډه داچې هغوی دشوروي اتحاد دهوایي اوزمکنیو ځواکونو ورګډېدوته سترګې په لاره دي.

اندروپوف: هغوی هیله لري چې مونږ دې په یاغیانو ګوزارونه وکړو.

کیریلینکو: پوښتنه داده چې زمونږ پوځیان که هلته ولیږل شي، له چاسره به جګړه کوي. که دیاغیانو خلاف (جګړه کوي) نوددوی په ډله کې خوډېر مذهبي خلک دي. ددغو مسلمانانو زیاته برخه عادي پرګنې دي. په دې توګه نومونږ اړیو

چې ترزیاتې اندازې داولس خلاف وسله پورته کړو.

کاسیګین: افغانستان څه ډول پوځ لري، په هغه کې څومره فرقې دي؟

اوستینوف: دافغانستان پوځ لس فرقې لري چې ټول شمېر یې سلوزروتنو ته رسیږي.

اندروپوف: تاوده رارسیدلي رپوټونه وایي چې نږدې درې زره یاغیان له پاکستان نه دافغانستان لورته استول کیږي. ددوی ډېر شمېر ړانده متعصب مذهبي خلک دي.

کیریلینکو: که ټول اولس راپاځي نوله ایران او پاکستان نه په راغلو ډلو سربیره چې زیات یې تروریستان اوباغیان ګڼل کیږي، زموږ پوځ به اړشي چې دافغانستان له عادي وګړوسره جګړه وکړي. دغه عادي خلک داسلام د دین عاشقان دي.

ګرومیکو: تراوسه دحکومت دپولیسانو اویاغیانو انډول پوره روښانه نه دی. داسې ښکاري چې دهرات ښتې ښه سمه ایشیږي، ځکه چې تراوسه دغلته له زرو زیات کسان وژل شوي دي، خوحالات لادغلته اوس هم پوره روښانه نه دي.

اندروپوف: ښکاره ده چې افغانستان ته ورننوتي باغیان ترهرڅه لومړی دشورش اوربلوي اوبیادافغانستان خلک خپل لوري ته راماتوي.

کاسیګین: زه خو داګڼم چې دپریکړې طرحه چې غونډې ته وړاندې شوه، باید ښه ډیره اصلاح کړی شي ترهر څه لومړی دې دوسلو لیږل نورنه ځنډول کیږي. اپریل ته صبرنه دی په کار. همدا اوس په مارچ کې دې په بیړه داکاروشي.

داشوه لومړی خبره.

دویمه داچې له روحیاتي پلوه دې دافغانستان مشران ډاډه کړی شي، او ماوړاندیز کړی چې دغه کارونه دې وشي: تره کی ته دې خبرورکړل شي چې موږ دهروزرو مکعب مترو غازبیه له ۱۵ نه ۲۵ روبلو ته لوړوو. دابه ترهرڅه لومړی هغوی ته دوسلو اونورو شیانو دبیو دپړې کولو لپاره پیسې برابرې کړي زه خوایم داوسله دې افغانستان ته وړیا ورکړل شی اوپه سلوکې د ۲۵ خبری یادول بیخي په کار نه دي.

ټول په یو آواز: سمه ده.

کاسیگین: دریم داچې موږ پریکړه کړې هغوی ته ۷۵ زره ټنه غنم هم ورکړو. زما په فکر په دې خبره کې دې نوی نظروشي اوپه کارده چې افغانستان ته سل زره ټنه غنم ورکړل شي. زما په عقیده دپریکړه لیک په طرحه کې دې دغو اقداماتو ته ځای ورکړل شي. په دې توگه کولی شو، افغاني مشران له رواني پلوه ډاډه کړو. په کار خودا ده چې دافغانستان په سرمبارزه وکړو. آخردادی شپیته کاله یودبل څنگ ته اوسېږو. شک نه شته چې د ایرانیانو، پاکستانیانواو چینایانو خلاف مبارزه زوراخلي، خوایران له افغانستان سره مرسته کوي او ددې خبرې لپاره کافي دلایل هم لري. په تیره بیا چې ددواړو ملکونودین هم یو دی. داخبره ټنیگه په پام کې لرل په کار دي پاکستان هم ورته اقدام کولی شي. دچینایانو په هکله دویلو څه نه شته .له دې امله زه غواړم چې یو دملگرتیا ډک پریکړه لیک دې ومنل شي او دافغانستان مشرتابه ته دې دمرستې ټینگ لاس وراوږد کړی شي. (دافغانستان

له خوا) د پورد دببرته ورکړې خبرد اصلاً دلته ځای نه لري، په تېره بيا د خارجي اسعارو په بڼه چې دلته ليکل شوي دي. هغوی بهرني اسعار له کومه کړل، موږ له هغوی څخه هيڅ شی لاس ته نه شو راوړلی.

اوستينوف: هغه څه چې په پريکړه ليک کې افغانستان ته د وسلو د سپارلو په برخه کې راغلي دي، دادی عملی کيږي. موټرې د کې شوی او (هغې خواته) روان دي. خوله بده مرغه زه نه پوهيږم چې تر اپريله به د دې کار بشپړول ممکن وي او که نه؟ماته خوگرانه ښکاري. که زمانئ د وسلو د سپارلو په هکله هماغه خبرد ښه دد چې مخکې (په پريکړه ليک کې) راغلي دد.. د وسلو د بيې او پيسو په موضوع کې زه هم داوايم چې داټکی دې بيخي (له پريکړه ليک نه) وايستل شي.

کاسيگين: ټول شيان سمدلاسه بارکوئ له همدې سباورځې نه شروع دد.

اوستينوف: ډېرښه، داکاربه وکړو، اوځانه به يې هم کووچې همداسبابارول پيل شي.

کيريلينکو: راځئ چې ملگري کاسيگين ته دندد وسپارو، دهغو وړانديزونو اويادونو په پام کې نيولو سره چې موږ خبرې پرې وکړې، دشوروی اتحاد دوزيرانوشورا دپريکړه ليک په مسوده کې دې لازم بدلونونه اولي. سبابه دی ددغه سند سمه اوبشپړه شوې مسوده موږ ته وړاندې کړي.

کاسيگين: خامخا زه سبا راځم او ټول شيان سموم.

کيريلينکو: موږ ته په کار ده چې دمارچ په مياشت کې د پوځي تجهيزاتو دبارولو په مقصد تدبيرونه ونيسو.

کاسیگین: د ملګری اوستینوف په قول که چیرې په مارچ کې د ټولو شیانو د بارولو امکان نه وي، نو بیا کیدای شي ځینې کم ارزښته شیان اپریل ته پریښودل شي، خو چې اندازه یې زیاته نه وي.

د غه راز زه غواړم د دې خبرې یادونه هم وکړم: هرڅه چې وي هم تره کی او هم امین له موږ نه د حالاتو ریښتینې څېره پټول غواړي. موږ تراوسه پورې له جزئیاتو سره نه یو خبر چې په افغانستان کې څه تیریږي. د دې حالاتو په هکله د هغوی نظر څه دی؟ دوی خوبیځي له خوښۍ ډک انځور وړاندې کوي، مګر موږ او تاسې خو وینو چې په حقیقت کې هلته څه تیریږي. دوی ښه خلک وي، خو بیا هم شیان زموږ له سترګو پټول غواړي. دا چې د دې خبرې دلیل څه دی، پوهېدل پرې ګران دي.

اندری اندرییویچ (ګرومیکو): زما په فکر باید ډېر ژر د سفیر موضوع غوڅه شي. عملاً داسفیر له اعتباره لویدلی یو سړی دی او هغه څه نه شي تر سره کولی چې غوښتنه ترې کیږي.

سربیره پر دې زه خو داګنم چې نور ښه مسلکي پوځي سلاکاران دې هم ولیږل شي چې موږ ته په تفصیل سره د هغو پیښو ریوټ راکړي چې په پوځ کې تیریږي.

همدارنګه زما په نظر په کار ده (په دې باب) یوه هراړخیزه سیاسي پریکړه وشي. بده به نه وای که د د غسې پریکړې مسوده د بهرنیو چارو او دفاع د وزارتونو، ک. ګ. ب او (د کمونیست ګوند د مرکزی کمیټې) د نړیوالو اړیکو د څانګې ملګرو تیاره کړی وای. ښکاره ده چې ایران، چین او پاکستان

دافغانستان خلاف دريدلي او په هره ممکنه وسيله به (ددغه هيواد) قانوني دولت ته خنډ ونه پيدا کوی او دغه کړنې به بې اعتباره کوي. له همدې کبله له تره کي او دغه له حکومت نه زموږ سياسي ملاتړ ته اړتيا ليدل کيږي، البته کارتر به هم دافغانستان د مشرتابه خلاف ودريږي.

دپوځونو داستولو په صورت کې به آيا موږ له چاسره مقابل شو او څوک به دافغانستان داوسني مشرتابه خلاف آواز جګ کړي؟ هغوی ټول د محمد (ص) پيروان دي. ديوې عقيدې لرونکي دي او دهغوی عقيده او مذهبي تعصب دومره خوتيږي چې هغوی ټول کولی شي، په همدې بنسټ لاس سره يو کړي. زما په نظر په کار ده تره کي او امين ته مخامخ هغه خطاوې وربه ګوته کړو چې دوی کړي دي. تراوسه په دغه هيواد کې دناراضيانو اعدامول روان دي. دپرچم ډګوند نه يواځې غټ غټ مشران، بلکه ان دمنځنۍ پوړۍ لارښوونکي يې بيخي له منځه يوړل شک نشته چې سمدلاسه موږ ته دسياسي سند دچمتو کولو امکان نه شته او لکه چې ومې ويل، په دې هکله بايد ملګروته درې ورځې وخت ورکړل شي.

اوستينوف: داټولې خبرې دکانې کرښې وې اولکه چې الکسی نيکلا يوويچ (کاسيګين) وويل، څومره چې ژرکيدای شي بايد ترسره شي.

ګروميکو: داسناد وپه چمتو کولو دې بيړه وشي.

کاسيګين: زما په عقيده. بايد افغاني مشران دې ته اړنه کړو چې له موږ نه دپوځونو ورلېږلو غوښتنه وکړي. هغوی دې دخان لپاره داسې ځانګړي پوځي ټولګي جوړ کړي چې دياغيانو دځپلو لپاره يې دا اړتيا په وخت کې کړکيچنو

سیموته واستوي.

اوستینوف: زما خو دا نظر دی چې که پوځونه مود غه هېواد ته ولېږل، نونه

ښايي خپلې پوځي قطعې له افغاني قطعو سره ګډې کړو.

کاسیګین: موږ ته په کار ده چې خپلې پوځي قطعې چمتو کړو، د هغوی لپاره

ځانګړې نظامنامه تصویب کړو او له ځانګړې قوماندې سره يې واستوو.

اوستینوف: موږ د (احتمالي) پوځي عملیاتو لپاره دوه جلا لارې سنجولې

دي. لومړی لاره دا ده چې موږ په څلرویشتو ساعتو کې ۱۰۵ لمبر هوايي فرقه

افغانستان ته استوو او يو پياده موټريزه غنډ په کابل کې پلی کوو. ۶۸۰

لمبر موټرريزه فرقه به د پولې خواته په حرکت راوستل کېږي، په داسې حال کې چې

پنځم لمبر موټريزه فرقه له مخکې نه پولې ته څېرمه ځای پرځای شوې ده. په دې

توګه موږ به د ۷۲ ساعتو په ترڅ کې افغانستان ته د پوځونو داستولو لپاره تيار

شوي يو، خولکه چې دلته ورته ګوته ونيول شوه، موږ بايد (لومړی) سیاسي

پريکړه وکړو.

کیریلینکو: د ملګري اوستینوف خبرې بیخي سمې دي. موږ باید

دباغیانوخلاف ودرېږو. زموږ په سیاسي سند کې دې هم پردې موضوع دقیقه او

پوره رڼا واچول شي.

د دې ترڅنګ موږ باید پرتره کي هم نفوذ پیدا کړو او ترکومه ځایه چې د پوځونو

دلېږلو خبره ده، نو دا باید په هراړخیزه توګه وسنجول شي. موږ (په خپل سر)

او دافغاني مشرتابه له غوښتنې پرته عسکرنه شولېږلی. پر یږدئ چې د ملګری تره

کي سر هم په دې موضوع خلاص وي او په کار ده چې ملګری کاسیګین له ترد کي سره په خبرو کې دا خبره همداسې په زغرده وکړي. دغه راز دې تره کي ته وویل شي چې تاکتیک بدلول په کار دي. له ډلیزو وژنو، ځورونو او نورونه کار اخیستل نه دي په کار. دمذهب په وړاندې، دمذهبی کړیو او شخصیتونو په وړاندې دچال چلند خبره، ددوی لپاره ځانګړی ارزښت لري. دادسترو سیاستونویوه موضوع ده او همدلته ده چې ترد کي ته ښایي په ټینګه په دې اړه هرډول خپل سری، غیر مجاز اعلان کړي.

له همدغې سباورځې دې داسنادو دچمتو کولو لپاره متنی راونغښتل شي. سبا ته به له لیونید ایلیچ (بریژنف) سره هم په دې هکله سلا مشوره وکړو چې څنګه کولی شو دغه چاره په ښه توګه سر ته ورسوو.

اوستینوف: موږ (دعملیاتو) دویمه لارهم سنجولې او کره کړې ده. کولی شو، افغانستان ته (یوازې) دوه فرقې واستوو.

اندروپوف: موږ باید دهغو نظریو او اصلاحاتو په پام کې نیولو سره چې ملګرو وړاندې کړه دخپل پریکړه لیک مسوده تصویب کړو دسیاسي حل خبره دې هم څنګه کړی شي، ځکه چې له پاکستان او ایران نه دباندېنو بهیر راروان دی.

پوناماریف: موږ ته په کار ده چې دکارپوهانو او سلاکارانو په توګه (۵۰۰) تنه افغانستان ته ولېږو. دا ملګري باید وپوهول شي چې کوم کوم کارونه ترسره کړي.

اندروپوف: هرات ته څېرمه شلوزره مسلکي خلکو په بغاوت کې ګډون وکړ. له

تره کی سره خبرې لازمی دي، خوزما په خیال ښه به داوي چې داکارملګری کاسیګین وکړي.

تړول: سمه ده،سمه ده. همدا ښه ده چې ملګری کاسیګین خبرې ورسره وکړي.

اندروپوف: سیاسی پریکړه دې چمتوشي، خود دې ټکي له پامه وتل نه دي په کار چې زموږ پرتندي دبلو سګرټاپه خامخا لګېدونکې ده، اوله دې سره سره موږ باید افغانستان په هیڅ ډول له لاسه ورنه کړو.

پوناماریف: له بده مرغه موږ دافغانستان په هکله په ډېرو خبرو نه پوهیږو. زما په نظر باید له تره کي سره دخبرو په وخت کې تړولې مسألې مطرح شي اوپه تېره بیا په پوځ اوتړول هېواد کې دحالاتوپه هکله دې له هغه نه توضیحات وغوښتل شي. هغوی خوخپله سل زره کسیزه پوځ لري اوزموږ دسلاکارانو په مرسته کولی شي ډېر کارونه سرته ورسوي، خوهلته کومه شل زره کسیزه یاغي ډله راپاڅېږي اوپردوی بری مومي. په لومړي سرکې دې هڅه وشی چې هرڅه افغاني پوځ خپله سرته ورسوي اوکه چیرې ریښتیني اړتیا پیداکیږي، نوبیا دې زموږ لښکرې واستول شي.

کاسیګین: دوښلو دلیړلو په خبره کې خو زه هم موافق یم، خوموږ باید لومړی په دې باوري شو چې هغه دیاغیانو لاس ته نه ورځي، که دهغوی پوځ تس نس شي، ورسره جوخت دغه وسله هم دیاغیانو لاس ته ورځي. وروسته بیا داپوښتنه راپورته کیږي چې موږ به نړیوالو عامه افکارو ته څه وایو. داهرڅه دې سم وتلل شي. یعنې که دپوځونو لیږلو خبره خامخا رامنځته کیږي نو بیا دې کافي دلایل

راټول او هرڅه دې بشپړ روښانه کړي شي راځي یوملګري افغانستان ته ولیږو چې ځای پرځای د حالاتو پوره جاج واخلي . ښایي ملګری او ستینوف یا ملګری اګارکوف ولیږو .

اوستینوف: دافغانستان حالات مخ په خرابېدو دي. زه خولا وایم چې لا اوس هم له سیاسي لاروچارو نه د کاراخیستلو فرصت پاتې دی، په تیره بیا چې له ټولو ډولونونه یې ګټه نه ده اخیستل شوې ، له بلې خوابايد دافغانستان له پوځ نه بشپړ داستفاده وشي. زه خوواېم چې افغانستان ته زما د تللو خبره هسې بې ګټې ده. راځئ چې د حکومت کوم غړي ته دغه دنده وسپارو .

کاسیګین: دیمیتری فیودوروویچ (اوستینوف) تاسې د تګ لپاره ډیر مناسب یاست. خبره دادہ چې موږ افغانستان ته ډېره وسله لېږلې او باید هغه دانقلابي پرګنوپه لاس کې پاتې شي. موږ په افغانستان کې نږدې (۵۵۰) سلاکاران لرو او له هغوی سره باید د حالاتو سمه څېړنه موجوده وي.

اوستینوف: که له موږ څخه څوک افغانستان ته لاړ هم شي، نوشک دی چې د ګوتو په شمېر شوورځو کې دې په ټولو خبرو ځان پوه کړي.

ګرومیکو: زما په فکر، له تره کي سره دې یاالکسي نیکلاپوویچ کاسیګین اویادیمیتری فیودوروویچ اوستینوف خبرې وکړي. خود ملګري کاسیګین خبرې به غوره وي.

کاسیګین: مخکې له دې چې له تره کي سره وغږېږم، په کار ده چې دا خبره له لیونید ایلیچ (برېژنېف) سره شریکه کړم. زه سباله لیونید ایلیچ سره غږېږم

او بیا به له تره کي سره خبرې وکړم.

انډروپوف: په کار ده چې زموږ له ننني و پریکړو نه هم لیوېند ایلیچ په مفصله توګه خبر کړی شي.

ګرومیکو: موږ باید دا خبره وڅېړو چې د حالاتو د نورې خرابۍ په صورت کې موږ ته څه کول په کار دي د افغانستان حالات تراوسه زموږ (د ېرو ملګرو) لپاره پوره روښانه نه دي. یوازې یوه خبره څرګنده ده : افغانستان غلیم ته نه شوو ورکولی، خوچې د اکار څنګه ترسره کېدای شي، باید لارې چارې ورته وسنجوو. ښایي موږ ته د پوځونو د لېږلو اړتیا نه وي.

کاسیګین: موږ ټول په یوه نظریو: افغانستان باید له لاسه ونه وځي. د همدې اصل پربنسټ دي سیاسي سند تیار کړی شي. له ټولو سیاسي لارو چارو نه په استفادې سره دې د افغاني مشرتابه لنګه او ملاتړ وسي. هغه مرستې دې ترسره شي چې همدغه اوس موخبرې پرې وکړې او دیووروستي ګام په توګه دې له پوځونو نه د کاراخیستلو اصل په پام کې وساتل شي.

ګرومیکو: زه غواړم په دې خبره ټینګار وکړم چې موږ ته په کار ده، په دې ټکي هراړخیز غور وکړو چې د حالاتو د لاخرابۍ په صورت کې د څه عکس العمل ښودل په کار دي. تره کی وارخطايي ښيي، خوامین لاتراوسه د حالاتو په ښه کېدو ډاډه ښکاري. لنډه داچې، لکه تاسې چې وینئ، افغاني مشران د خپل پوځ او ټول هېواد حالات په ناسمه بڼه راڅرګند وي.

پوناماریف: افغاني پوځ انقلابي کودتا بریالۍ کړه او فکر کوم که د حکومت له

خواسمه لارښوونه ورته وشي، کولی شي، د هېواد له دریځ نه په دفاع کې و دریږي او همدا اوس هم ولاړ دی.

کیریلینکو: خبره داده چې د ېرپوځي قوماندان یا بندیان، یا اعدام شوي دي او دې خبرې پرپوځ ناوړه اغیزه ښندلې ده.

گرومیکو: یوه مهمه خبره د پوځ پیاوړتیا ده او دا اساسي کړۍ بلل کېږي، خو بیا هم وایم چې افغاني مشران د ېرخه له موږ نه پټوي، ښکاري نه غواړي په صداقت له موږ سره وغږیږي. دا ډېر دردوونکی حقیقت دی.

اندروپوف: زما په نظر په کار ده چې د خپلو دې تدبیرونو په اړونډ سوسیالیستی هېوادونه خبر کړو.

کیریلنیکو: ملگرو موږ ډېرې خبرې وکړې. نظرونه پوره ښکاره شول. راځئ چې اوس نتیجه واخلو:

۱ - ملگري کاسیگین ته باید دنده ورکړو چې وړاندې شوې طرحه سمه کړي او هلته دې د سلو زروټنو غنمو د لېږلو، له ۱۵ نه ۲۵ روبلو ته د گاز بیې د لوړولو، د بیحې او پوره بیرته غوښتلو خبرې د له منځه وړلو ټکي ځای کړي.

۲ - ملگري کاسیگین دې له ملگري تره کي سره په دې هکله وغږېږي چې هغوی د خپل هېواد حالات څنگه څېړي او له موږ نه د څه شي د غوښتلو تمه کوي ملگري کاسیگین ته په کار ده چې له تره کي سره په خبرو کې دې په سبا سبیرو کې وړاندې شوې نظریې په پام کې ونیسي.

۳ - د ریمه خبره چې دلته پرې غور وشو، دا ده چې ملگرو گرومیکو،

اندروپوف، اوستینوف او پوناماریف ته دنده سپارل کېږي چې دافغانستان په هکله زموږ ددریځ په اړه دې دننني غونډې دبهیر په پام کې نیولو سره یوسیاسي سند جوړ کړي.

٤- دبهرنیو چارو دوزارت له لارې دې دپاکستان غوږ ته ورسول شي چې ددغه هېواد حکومت دې دافغانستان په کورنیو چارو کې له لاس وهنې ځان ژغوري.

٥- فکر کوم باید دملګري اوستینوف له دې وړاندیز سره موافقه وشي چې زموږ دوسله والو پولګیو په مرسته دې له افغاني پوځ سره دهغو ستونزو په هواري کې لاس وشي چې ورسره مخامخ شوي دي.

٦- دافغانستان په پوځ او ټول دغه هېواد کې دحالاتو دروښانتیا لپاره دې هم ددفاع وزارت او هم د ک. ګ. ب له لارې نبه پوځي سلاکاران واستل شي.

٧- زموږ دپریکړه لیک په مسوده کې دې داټکي هم ځای کړی شي چې دافغانستان په کورنیو چاروکې دپاکستان، ایران، دامریکا دمتحدو ایالاتو او چین دلاس وهنو په هکله دمطالبوتیارول او ددریمو هېواد له لارې یې خپرول ضروري دي.

ژژژو پوناماریف اوزامیاتین ته دنده سپارل ۸۲۷۲۷۲۷۲۷۲۷- ملګر کنیږي چې دافغانسنان خلاف دپاکستان، ایران چین، امریکا اونوروهیوادو داقداماتو په هکله مطالب تیار او دمطبوعاتو له لارې خپاره کړي.

٩- داخبره دې نبه وسنجول شي چې دنورو هېوادو له خوا، دیرغلګرو په توګه

دشوروي اتحاد د تورن کولو په وخت کې باید دغو تورو نو ته ځنګه ځواب وویل شي.

۱۰- د دفاع وزارت ته دې د شوروي، افغان په ګډه پوله کې د دوو فرقو د ځای پرځای کولو اجازه ورکړی شي، او بالاخره لکه چې دلته وویل شول، په کارد د سوسیالیستي هیوادو ته د ننني غونډې د پریکړو په باب خبرو رکړل شي. ملګري بل کوم نظر لري؟

تول: تاسې ټول شیان په پام کې نیولي دي.

کیریلینکو: ډېر ښه، زه همدا اوس هڅه کوم، له ملګري چرننکو سره خبرې وکړم او خپل وړاندیزونه هغه ته ووایم

تول: سمه ده.

کریلینکو:

ماهمدا اوس د ملګري چرنینکو سره خبرې وکړې هغه وویل چې خبرې موسمی جوړې کړی او هغه هڅه کوی چې په دې هکله لیونیدایلچ ته معلومات ورکړی.

«زغره وال ګاډي په الوتکوکې راولېږي»

دانقلابونو غتیه ځانګړ تیا هغه بېرحمي د د چې د هغې په ملګر تیا تولنیز بدلونونه سرته رسیږي او نوی نظم د رول کیږي. دافغانستان داپریل انقلاب په دې قاعده کې استثنی نه و. عجبیه داده چې له زور نه کار اخیستل. د ټولنیز علومو د برخې د کارو کوونکو، دافغاني روښانفکرانو له خوا تبلیغیدل. مسلکي ادب دافغانستان د ریالیزم بنسټ ایښودونکی نورمحمد تره کی له ا . ن کاسیګن سره

په تلفوني خبروکې چې متن یې له لندیززپرته دلته راوړل کیږي ، په دې عقیده دی چې منځ ته راغلې ستونزې ،کیدای شي او باید دشوروي وسلو په مرسته غوڅې شي.

« اشد محرم.

ځانګړې دوسیه »

کاسیګین: ملګري تره کي ته وواياست چې دليونيد ايليچ اود سياسي بيرو دټولو غړو سلامونه ورته ورسوم.

تره کی: ډیره مننه.

کاسیګین: دملګري تره کي روغتيا څنګه ده.ډير خوبه ستړی شوی نه دي؟

تره کی: نه، ستړی کیږم نه .نن دانقلابي شوراغونډه وه.

کاسیګین: ډیرښه. له ملګري تره کي نه وغواړئ (داخبرې دژباړونکي په مرسته سرته رسیدلي ب. ګ) دافغانستان دحالاتو یوتصویر راکړي.

تره کی: حالات ښه نه دي، مخ په خرابیدو روان دي. دوروستۍ یوې نیمې میاشتې په اوږدو کې ایراني لوري خپل څلور زره پوځیان په ملکي کالو کې زموږ خاورې ته رالیږلي چې دهرات ښار او پوځي چونۍ ته یې نفوذوکړ. اوس ټوله اوولسمه پلي فرقه دیوه توپچي غونډاو دهغوايي مدافعې دیوې لواء په ګډون دهغوی په لاس کې دي اوپرله پسې زموږ په سرتېرو ډزې کوي. په ښارکې اخ وډب روان دی.

کاسیګین: دفرقې دمنسوبینو شمېر څودی؟

تره کی: شمېر يې تر پنځو زرو تنو رسيږي . ټول مهمات او جبه خانه د هغوی په لاس کې دی. خپلو ملګرو ته چې له هغوی سره په جګړه اخته دي ، له کندهار د په الوتکه کې حواله او مهمات لېږدوو.

کاسيګين: هلته ستاسې د پلويانو شمېر څو دی؟

تره کی: ۵۰۰ تنه . هغوی د فرقې د قوماندان په مشرۍ په هوايي ډګر کې ځای پر ځای دي. د هغوی مرستې ته مو له کابله په الوتکو کې او پراتيفي ډلي ورواستولې . نن سهار هغوی هوايي ډګر ته ورزه سېدلي دي.

کاسيګين: ايا د فرقې افسرانو هم خيانت کړی ؟ که کومه برخه يې د فرقې له قوماندان سره په هوايي ډګر کې دي ؟

تره کی: يوه وړه ډله له موږ سره ده خو نور ټول غليم ته وراوښتي دي.

کاسيګين: ايا د هرات د کارګرو ،ښاري کسب ګرو او مامورينو په منځ کې ملګري لرئ ؟ ايا کوم څوک لا ستاسې ملاتړ کوي که نه ؟

تره کی: خلک زموږ فعال ملاتړ نه کوي. هغوی تقريباً ټول د شيعه ګانو د مذهبي شعارونو تر اغېزې لاندې راغلي دي. د هغوی تبليغات پر دې بنسټ بنادي چې: « په ملحدانو باور مه کوئ، په موږ پسې راځئ ».

کاسيګين: هرات څومره نفوس لري ؟

تره کی: له ۲۰۰ نه تر ۲۵۰ زرو تنو پورې هغوی د وخت د تقاضا له مخې عمل کوي. هغوی ته چې کومې خواته لاربنوونه کېږي ، هماغې لورې ته ځي . اوس نو هغوی د غليم تر څنګه ولاړ دي.

کاسیگین: او کارگران هلته ډېر دي که نه؟

تره کی: ډېر لږ دي، ټول ټال یو یادوه زره تنه.

کاسیگین: ستاسی په عقیده د هرات د پیښو لرلیدڅه دی؟

تره کی: زموږ په عقیده نن مازیگر یا سبا سهار به هرات سقوط وکړي او بشپړ به د غلیم لاس ته ورسي.

کاسیگین: وړاندې به څه کیږي؟

تره کی: شک نه شته چې غلیم به نوې پوځي ټولګي جوړ وي او مخ په وړاندې به یرغل پیل کوي

کاسیگین: دهغوی د ماتولو لپاره کافي ځواک نه لرئ؟

تره کی: که چیرې مو درلودلی. . .

کاسیگین: په دې موضوع کې ستاسې وړاندیزونه څه دي؟

تره کی: موږ غواړو چې تاسې له موږ سره د سپرو او وسلو له لارې عملي او تخنیکي مرسته وکړئ.

کاسیگین: دادېر د ستونزمنه لانجه ده.

تره کی: له دې پرته به غلیم د کندهار او وروسته د کابل خواته راووړاندې شي هغوی به نیم ایران د هرات د فرقې تربیرغ لاندې په ځان پسې را روان کړي. پاکستان ته تښتیدلي افغانان به هم راستانه شي. ایران او پاکستان زموږ خلاف په ګډه منسوبه کار کوي. له همدې امله که تاسې په هرات یو ریښتینی ګوزار وکړئ، نو د انقلاب د ژغورلو امکان شته دی.

کاسیگین: له دې خبرې نه سمدستي ټوله نړۍ خبرېږي. یاغیان د بیسیم دستګاوې لري او سمدلاسه به خبرورکړي.

تره کی: هیله کوم چې له موږ سره مرسته وکړئ.

کاسیگین: موږ مجبور یو په دې اړوند (په خپل منځ کې) سلامشوره وکړو.

تره کی: ترهغې چې تاسې مشورې کوئ، هرات به یې نیولی وي او هله به نو هم د شوروي اتحاد او هم د افغانستان لپاره نورې سترې ستونزې رامنځته شي.

کاسیگین: اوس نو د پاکستان او په جلاتوګه د ایران په هکله خپل وړاندیزونه راته ووایاست. آیا تاسې د ایران له مترقي عناصرو سره اړیکي نه لرئ. آیا نه شی کولی هغوی ته ووایئ چې ستاسې ګډغلیم امریکا ده. ایرانیان امریکایانو ته سخت په غوسه دي او له دې خبرې نه تبلیغاتي ګټه اخیستل کیدای شي.

تره کی: موږ همدانن د ایران پر حکومت، د هرات په چارو کې د لاس وهنو له امله اعتراض وکړ او د راډیو له لارې مو خپور کړ.

کاسیگین: ایا نه غواړئ پر پاکستان ورته اعتراض وکړئ؟

تره کی: سبا، بل سبا به پر پاکستان هم ورته اعتراض وکړو.

کاسیگین: ایا تاسې پر خپل پوځ ډاډه یاست. د غه ډاډ څومره باوري دی، آیا په هرات باندې د ګوزار کولو لپاره ځواک نه شئ ټولولی؟

تره کی: زموږ په نظر پوځ ډاډمن دی، خو له نورو ښارونو د پوځونو ایستل او هرات ته لیږل یې ممکن نه دي، ځکه چې دا کار په نورو ښارونو کې زموږ د ریغ کمزوری کوی.

کاسیګین: که موږ په بیړه نوې الوتکې او وسله درکړو ، تاسې ،د نویو پوځي ټولګیو د جوړولو وس نه لرئ ؟

تره کی: د دې کارلپاره ډېر وخت په کار دی او هرات به سقوط وکړي.

کاسیګین: ستاسې په عقیده که هرات سقوط وکړي ،نو پاکستان به هم په خپله ټوله پوله کې په ورته اقداماتو لاس پورې کړي ؟

تره کی: د دې خبرې امکانات ډېرزیات دي. له دې پېښې وروسته به د پاکستانیانو جرأت زیات شي. امریکایان په دې برخه کې له هغوی سره مرسته کوي. د هرات له سقوط وروسته به پاکستانیان هم خپل عسکر په ملکی کالو کې راولیږي او د ښارونو نیول به پیل شي او ایرانیان به هم خپلې لاس وهنې چټکې کړي. په هرات کې بری له مبارزې سره د ټرلو نورو ټولو لانجو کونجي ګڼل کیږي.

کاسیګین: د نړیوال سیاست په ډګرکې تاسو له موږ نه د کومو اقداماتو یا اعلامیو تمه لرئ ؟ تاسې له تبلیغاتي پلوه په دې برخه کې کومه طرحه یا وړاندیز لرئ ؟

تره کی: په کار د د چې تبلیغاتي او عملي مرسته یو د بل په څنګ کې ترسره شي. زما په نظر که تاسې په خپلو ټانکونو او الوتکو افغاني نښانونه ولګوئ ، هیڅوک به پرې پوه نه شي. ستاسې لښکرې د کوشک او کابل له لارکولی شي ، پرمخ لاړې شي.

کاسیګین: لومړی خو باید سړی کابل ته ورسیږي.

تره کی: کوشک خو هرات ته ډېر لنډی او کابل ته لښکرې د الوتکو په وسیله

رالېږل کېدای شي. زموږ په عقیده که تاسي کابل ته پوځ راولېږئ اوهغوی بیاله کابله دهرات پرلور وخوځېږي ،هیڅوک به خبر نه شي، فکر به کېږي چې داحکومتي عسکر دي.

کاسیگین: زه نه غواړم تاسي خوابدی کړم، خوددې خبرې پټول ممکن نه دي، ټوله نړۍ به دوه ساعته وروسته ترې خبره وي.

چیغې به وهل کیږي چې شوروي اتحاد پرافغانستان یرغل پیل کړی دی.

ملگری تره کی! داراته ووایاست که موږ په الوتکوکې کابل ته دټانکونو په گډون وسله دروړو، ایا تاسې به ټانکستان پیدا کړای شئ که نه؟

تره کی: ډیر کم شمېر.

کاسیگین: نوڅومره؟

تره کی: شمېرېې راته پوره معلوم نه دی.

کاسیگین: که په الوتکوکې په بیړه سره ټانکونه ، اړتیا وړمهمات او هاوانونه درولیږو، ددغې وسلې د کارولو لپاره به فني پرسونل ومومئ که نه؟

تره کی: دې پوښتنې ته زه ځواب نه شم ویلی، دې ته شوروی پوځي سلاکاران ځواب ویلی شي.

کاسیگین: (ستاسې له خبرونه) داسې نتیجه اخیستل کیدی شي چې په افغانستان کې ښه چمتو پوځي کادرونه نه شته او یاډېر لږ دي په سلگونو افغاني افسرانو په شوروي اتحاد کې زده کړې کړي، هغوی ټول په کومه سوړه ننوتي دي؟

تره کی: دهغوی زیات شمېر مرتجع مسلمانان یا اخوانیان دي. موږ پرهغوی تکیه نه شو کولای .باور نه پرې لرو.

کاسیگین: دکابل نفوس څومره دی؟

تره کی: نږدې یومیلیون.

کاسیگین: که چېرې له هوایي لارې په بیړه وسله درورسوو، آیا نه شی، کولای نور پنځوس زره عسکر را پیدا کړئ؟څومره عسکر پیدا کولی شئ؟

تره کی: موږ کولای شو، یوازې دځوانانو له منځه یو شمیر کسان را پیدا کړو،

خود هغوی روزنه ډیر وخت نیسي.

کاسیګین: او محصلین جلبیدای نه شي؟

تره کی: له محصلینو او دلیسو دیوو لسمو او دولسمو ټولګیو له زده کوونکو نه یو څه جوړیدای شي.

کاسیګین: ایا د کارګري طبقې له منځه څوک نه شئ غوره کولی.

تره کی: دافغانستان کارګره طبقه ډیر لږ شمیر لري.

کاسیګین: او نادار بزرګران څنګه؟

تره کی: دښوونځیو د پاسنیو ټولګیو په شاګردانو، محصلینو او یوکم شمیر کارګر و حساب کیدای شي، خود هغوی روزل اوږده کیسه ده، خو که اړشو نوبیا به هر څه ته لاس اچوو.

کاسیګین: موږ پریکړه کړې چې یوځي مهمات په بیړه درولیږو، ستاسې هلکو پترې او الوتکې به د ترمیم لپاره ومنو او داټول په وړیا توګه. دغه راز مو وپتییله سل زره ټنه غنم درولیږو او دهرو زرو مکعب متروګاز بیه له ۲۱ ډالرونه ۸۲ و ۳۷ ډالروته لوړه کړو.

تره کی: داخوښه خبره ده، خورائې دهرات په هکله وغږیږو.

کاسیګین: ښه ده ایا نه یوازې د کابل، بلکه د نورو ښارونو له مترقی عناصرو څخه چې تاسې پرې تکیه کولی شئ یو څونوې فرقې نه شئ جوړولی. موږ به داړتیا وړوسله درکړي وای.

تره کی: افسران نه لرو. ایران خپل پوځیان په ملکي کالوکې رالیږي. پاکستان هم خپل افسران او سرې په افغاني جاموکې رالیږي، شوروی اتحاد ولې نه شي کولی تاجکان، ازبکان او ترکمنان په ملکي کالوکې راولیږئ هیڅوک به هغوی ونه پیژني.

کاسیګین: دهرات په هکله نور څه ویلی شئ؟

تره کی: غواړو چې تاسې د ټانکونو د چلولو لپاره ازبکان، ترکمنان او تاجکان راولیږئ. د غه ټول ملیتونه زموږ په خاوره کې هم شته. د افغانانو جامې دې واغوندي. افغاني نښانونه دې ووهي، هیڅوک به یې ونه پېژني زموږ په نظر دا یوډېر اسان کار دی. د ایران او پاکستان تجربه ښیي چې دا کار په اسانۍ سره کیدلی شي. هغوی زموږ سرمشق دی.

کاسیگین: بې شکه تاسې دې ستونزې ته په ساده سترگه گورئ، دا یوه ستونزمنه نړیواله مسأله ده. خوله دې سره سره موږ به بیا سره جرگه شو او هله به تاسې ته ځواب درکړو. زما په عقیده تاسې باید د نویو قطعو د جوړولو هڅې پیل کړي وای. له بله ځایه په راغلیو خلکو تکیه کول په کار نه دی. د ایران په انقلاب کې موولیدل چې خلکو څه ډول امریکاییان او ټول هغه کسان ایسته وغورځول چې ځانونه یې د ایران د مدافعانو په جامو کې نغښتي وو.

راځئ داسې پریکړه به وکړو: موږ مشوره کوو او بیا به تاسې ته ځواب ووایو، او تاسې په خپل وار له خپلو پوځیانو او زموږ له سلاکارانو سره جرگه شئ، په افغانستان کې داسې وگړي نشته چې له تاسې څخه ملاتړ وکړي او د سرپه بیه ستاسو لپاره وجنگیږي. همدا ځواکونه باید وسله وال کړای شي.

تره کی: زغره وال گاډي راته په الوتکه کې راولیږئ.

کاسیگن: تاسې یې د چلولو لپاره وگړي لرئ؟

تره کی: د ۳۰-۳۵ گاډو لپاره چلوونکي پیدا کیدای شي.

کاسیگین: په هغوی ډاډه یاست؟ ایا له گاډي سره یوځای به غلیم ته ورنه شي

.زمونږ چلوونکی خوپه ژبه نه پوهیږي.

تره کی: تاسې ګاډي له هغه چا سره راولیږی چې زمونږ په ژبه پوهیږی منظورمی ازبکان او تاجکان دی.

کاسیګین: ماله تاسې نه دهمدغسې یوه ځواب تمه درلوده. مونږ سره ملګري یو. مبارزه موشریکه ده. یوله بله شرم کول نه دي په کار ټولو شیانو ته باید له همدې زاویې وکتل شي.

مونږ به بیا تلفون درته کوو. خپل نظربه درته وایو.

تره کی: زمونږ درناوی اودزړه له کومې هیلې ملګري بریژنیف او ټولې سیاسي بیوروته ورسوئ.

کاسیګین: مننه. تاسې هم خپلو ټولوملګروته زمونږ سلامونه ورسوئ، اوتاسې ته دستونزوپه غوڅولو کې متین عزم، په ځان باور او هوسايي غواړم. په مخه موښه»

«د پوځونو دلیږلو لپاره دلیل نه شته»

دیکشنبې په ورځ ا. ن کاسیګین له ن. م. تره کي سره دخپلو تلفونی خبرو اوله کابله نن سهار درارسیدونکو ټلګرامونوپه هکله دسیاسي بیورو غړوته معلومات ورکړل. خبرواترو دوام وموند.

«اشد محرم

یونقل»

کیریلینکو: دهرات اووه لسمه فرقه نه زره منسوبین لری، ټول یې هسې لاس

ترزني ناست او یاد حکومت مخالفینو ته وراوښتي دي ؟

کاسیگین: زموږ د معلوماتو له مخې تراوسه یوازې یوتو پچې او یو پیاده غونډ اوهغه هم ټول نه، له مخالفینوسره یوځای شوی او پاتې یې د حکومت ننگه کوی.

اوستینوف: ترکومه ځایه چې د تاجکو خبره ده (باید ووایم) چې موږ له هغوی نه جوړې ځانگړې قطعې نه لرو، ان دا اوس گرانه ده ووایو چې د دوی څه شمېر د ټانگ په قطعو کې خدمت کوی.

کاسیگین : دهوایی مدافعې کنډک چې په هرات کې پروت و، هم له مخالفینو سره یو ځای شوی دی.

استینوف : له امین سره چې مې خبرې کولې، هغه هم هرات ته د پوځونود لیږلو او دغلیم د ماتولو غوښتنه لرله.

کاسیگین : ملگری تره کی وایی چې د هرات فرقه سمه نیمه دغلیم ترڅنگ ولاړه ده او داسې ښکاری چې پاتې نیمه به هم د حکومت ملاتړ ونه کړی.

اوستینوف : امین ماته وویل چې افغانی انقلاب له غټو خنډونو سره مخ شوی او ژغورنه یې اوس یوازې دشوروی اتحاد په لاس کې ده.

خبره څه ده او ولې داسې پیښه شوی ؟ اصل موضوع دا ده چې د افغانستان مشرانو د اسلام دین نقش ته کم ارزښت ورکړی و. سرتیری چې غوڅ اکثریت یې دیوې کمې کتلې په استثنی، صادق مؤمنان دی، د اسلام تر بیرغ لاندې دریدلی دی. له دې امله هغوی له موږ نه د هرات د یاغیانو د یرغل په ماتولو کې د مرستې غوښتنه کوی. د یادونې وړ ده چې امین داسې زړه نازړه وویل چې پر خپله اردو

ډاډه دی. ده هم لکه د ملگری تره کی غونډې د مرستې لپاره لاس اوږد کړ.

کیریلینکو: یعنې دا چې هغوی پر خپل پوځ پوره ډاډ نه لري. هغوی په یوې پریکړې پورې زړه تړلی او هغه دا چې زموږ ټانکونه او زغره وال گاډي ورشي.

کاسیگین: شک نشته چې موږ باید مرستې په هکله د پریکړې له کولو مخکې، د دې کار عواقب په جدي توگه وسنجوو. دا بیخي جلا خبره ده.

اندروپوف: ملگرو ما د دې ټولو مسألو ژور جاج واخیست او دې نتیجې ته ورسیدم چې موږ باید په ډېر سخت جدیت سره دا پوښتنه حل کړو چې د څه په خاطر افغانستان ته عسکر لیږو؟ د ملرغونډې ښکاره ده چې اوس اوس افغانستان بیخي چمتو نه دی چې موجودې لانجې په سوسیالیستي طریقه حل کړي. هلته د مذهب بشپړه واکمني ده. کلیوال وگړي له سره تر پښو په بیسوادۍ کې ډوب دي. اقتصاد بیخي وروسته پاتې دی او داسې نور. موږ د انقلابي اوضاع په هکله د لینین په تیوري پوهیږو. په افغانستان کې د کومې اوضاع په باب خبرې کیږي، هلته اصلاً د غسې شرایط نه شته. له دې امله، زما په نظر د افغانستان د انقلاب یوازې زموږ د توري په زور ساتل کیدای شي او دا کار زموږ لپاره اصلاً د منلو وړ نه دی. موږ دا خطر نه شو زغملی.

کاسیگین: په دې کې څه وایئ که موږ خپل سفیر ملگری د ینوگرادوف ته لارښوونه وکړو چې د ایران صدراعظم بازرگان ته ورشي او د افغانستان په کورنیو چارو کی د لاس وهنې له امله خبرداری ورکړي.

گرومیکو: زه د ملگری اندروپوف له دې وړاندیز سره بیخي موافق یم چې باید

افغانستان ته د پوځونو دلیږلو خبره دې له سره وایستل شي. د هغوی خپل پوځ ډاډمن نه دی. له دې امله زموږ لښکرې چې افغانستان ته ننوځي، له یرغلګرو پرته به بل څه نه وي. هغوی به دچا خلاف جګړه کوي؟ ښکاره ده چې دافغان اولس خلاف او په لومړۍ ګام کې باید په همدې اولس ډزې پیل شي. ملګری اندروپوف بیخي پر ځای وویل چې دافغانستان حالات دانقلاب لپاره پاخه شوي نه دي او هغه څه چې موږ په څو وروستیو کلو کې په دومره زیار تر لاسه کړي، یعنې دنړیوال تشنج کموالی، دوسلو کمښت او داسې نور، له خاورو سره به برابر شي، او البته په دې عمل سرد به مو چین ته هم ښه ډالۍ برابره کړې وي.

ټول ناپیلي هیوادونه به زموږ خلاف ودریږي. لنډه دا چې داسې یو اقدام به ډیر جدي عواقب ولري. له کارترسره دلیونید ایلیچ کتنه به لغوه او دمارچ په پای کې دژسکاردستن دراتګ موضوع به تر پوښتنې لاندې راشي. پوښتنه دا ده چې زموږ ګټه به څه وي؟ افغانستان له خپل نننی حکومت سره، له خپل وروسته پاتې اقتصاد سره او په نړیوال ډګر کې له خپل کم ارزښته نقش سره! له بلې خوا باید داهم له پامه ونه غورځول شي چې له حقوقي پلوه هم زموږ دا عمل د توجیه وړ نه دی. دملګرو ملتو دمنشور له مخې یو هیواد هغه وخت کولی شي (له بل هیوادنه) دمرستې غوښتنه وکړي او موږ هم هله کولای شوای، خپل عسکر ورولیږو. چې له بهرنه پرې یرغل شوی وي. افغانستان له هیڅ بهرنی تیری سره مخامخ نه دی. دا دهغوی کورنی لانجه ده. دانقلابی ډلو ترمنځ اخ وډب، دخلکو د یوې ډلې جګړه له بلې سره. پردې ټولو سربیره باید یادونه وکړو چې افغانان په

رسمي توگه له موږ نه د پوځونو د ورليږلو غوښتنه نه کوي.

لنډه دا چې موږ له داسې يوې پيښې سره مخامخ يو: د هيواد مشرتوب د خپلو جدي خطا وو له امله سپک شوی او د خپل اولس ملاتړ يې له لاسه ورکړی دی.

کيريلينکو: پرون په افغانستان کې يو ډول حالات وو او موږ غوره گڼله، کيدای شي د يو شمېر پوځونو له ليږلو سره موافقه وشي. نن شرايط بدل شوي او زموږ خبرو، چې بيخي پرځای هم دي، بله بڼه غوره کړه او هغه دا چې: موږ ټول په دې نظر يو چې د پوځونو د ليږلو لپاره هيڅ دليل وجود نه لري.

اندروپوف: پرون چې مو دا لانجه څېړله، لا افغانانو د عسکرو د ورليږلو خبره نه کوله. نن هلته شرايط بدل شوي دي. په هرات کې يو خنډ نه، بلکه ټوله فرقه مخالفينو ته وراوښتې ده. دامين له ننني خبروښکاري چې خلک د تره کي د حکومت ملاتړ نه کوي. په داسې يوه حالت کې آيا زموږ عسکر مرسته کولی شي؟ چې خبره دې ځای ته ورسيږي نو بيا ټانکونه او زغره وال گاډي هم څوک نه شي ژغورلی. زما په نظر تره کی ته بايد مخامخ وو ايو چې موږ د هغه د ټولو اقداماتو ملاتړ کوو، هغه مرستې به ورکړو چې پرون او نن مو موافقه پرې وکړه، خو نه شو کولی د پوځونو د ورليږلو وړانديز ومنو.

کاسيگين: په دې کې څه واياست که هغه راوغواړو او ورته ووايو چې خپلې مرستې زياتوو او پوځونه ځکه نه شو درليږلی چې هغوی به مجبور شي ستاسو د ياغي عسکرو خلاف نه، ستاسې د اولس خلاف وجنگيږي. د دې کار منفي عواقب ډير زيات دي. درجن درجن هيوادونه به سمدلاسه زموږ خلاف آواز پورته

کړی، او په دې کار کې زموږ هیڅ ګټه نه شته.

اندروپوف: ملګری تره کی ته باید مخامخ وویل شی چې موږ په هره بله وسیله، د عسکرو له درلیږلو پرته ستاسې ملاتړ کوو.

کاسیګین: باید هغه ځان ته راوبلو او ورته ووایو چې په هر ډول ستاسې ملاتړ کوو، خو عسکر نه شو درلیږلی.

کیریلینکو: دافغانستان مشرانو د حالاتو د ښه کولو لپاره هیڅ ونه کړل. هغوی سل زره کسیز پوځ لری. دغه مشر تا به څه کړی دی؟ عملاً هیڅ. او موږ خو ملګری یو، افغانستان ته مو ټینګ لاس ورکړی دی.

تره‌کی: پرځای خبره مو وکړه.

کیریلینکو: موږ هغوی ته هرڅه ورکړل. نتیجه یې څه راوخته! هیڅ ګټه یې ورنه کړه. همدوی وو چې د بیګناه خلکو چاغماری کول یې پیل کړل او بیا دځان د سپینولو لپاره موږ ته وایی چې ګواکې د لنین په وخت کنې موږ هم خلک اعدامول. وګورئ، دغه دی مارکسیستان!

له پرونه راهیسې اوضاع بدله شوې ده. پرون مو لکه چې وویل، د پوځی مرستې دورکولو په هکله ګډ نظر درلود، خو وروسته مو دا موضوع په دقت وڅیړله، بیلابیلې خواوې مو سره پرتله کړې، له پوځی مرستې پرته مو نورې لارې چارې وموندلې. فکر کوم ښه به وی که لیونید ایلیچ ته زموږ د دې پریکړې خبر ورکړو چې غواړو ملګری تره کی مسکو ته راوغواړو او تره‌کی هغه څه ورته سپین سپین ووایو چې دلته مو موافقه پرې وکړه. څه وایاست که موږ رېښتیا هم

پاکستان او ایران، خمینی او بازرگان ته ځانګړی لیکونه واستوو ؟

چرننکو: که موږ عسکر ورولیږو او پر افغان اولس لاس بری ومومو، خو خامخا به د تیری کوونکی تور راباندې ولګیږی. له دې خبرې نه تیښته نه شته.

اندروپوف: خامخا دې ملګری تره کی راوغوښتل شی.

کاسیګین: زما په نظر باید له لیونید ایلیچ سره له سلا - مشورې وروسته، همدا نن، همدا اوس دې کابل ته الوتکه ولیږل شی.

کیریلینکو: ملګری کاسیګین دې له ملګری تره کی سره خبرې وکړی. که چیرې هغه نه غواړی په تاشکند کې پاتې شی او مسکو ته راځی، نو بیا خو راځئ سلا-مشوره وکړو، کیدای شی لیونید ایلیچ یې حضورته ومنی.

ګرومیکو: زما په نظر غوره به وی که د سیاسی سندجوړول له ملګری تره کی سره ترخبرو وروسته پیل شی.

اندروپوف: زه وایم سمدلاسه دی د باغیانو سره د پاکستان د ملاتړ په هکله یوه مقاله ولیکل شی.

اوستینوف: زما په نظر پکارده مرستی په هماغه ډول ترسره شی چې پرون مو موافقه پری وکړه.

ټول: سمه ده.

اوستینوف: یوازې د عکسرو دلیږلو خبره دې ترې وایستل شی.

کاسیګین: لنډه دا چې د عکسرو له ورلیږلو پرته، افغانستان ته له خپلو مرستو څخه، بل شی نه کموو. هغوی به خپله اړ شی، د هیواد د رهبری له

مسألو سره په مسؤولیت چلندوکړی، او که دهغوی پرځای موږ هرڅه تر سره کړو، انقلاب وساتو، نو دهغوی کارڅه شی دی؟ هیڅ. موږ په هرات کې ۲٤ سلاکاران لرو، هغوی باید له هغه ځایه وایستل شي.

زامیاتین: ترکومه ځایه چې په دې هکله د تبلیغاتو خبره ده، موږ دافغانستان په هکله مقاله تیاره کړې ده. بله مقاله، پاکستان او افغانی یاغیانو ته دچین دمرستې په هکله ده. همدانن باید مقالې مطبوعاتو ته ولیږل شي.

ټول سمه خبره ده.

چرننکو: ملګرو راځئ چې مشخص یې کړو. ملګری تره کی دچاله خوا باید راوبلل شی؟

کیریلینکو: دا کار دې ملګری ا.ن. کاسیګین وکړی. هغه دې تره کی ته تلفون وکړی ورته دې ووایی چې بلل شوی یې. زړه دې مسکو ته راځې، که تاشکند ته.

«دغې جګړې ته ورګډېدل زموږ له شان سره برابر نه وو»

دمارچ په ۱۹ د دوشنبې په ورځ بریژنف مسکو ته څېرمه له خپل استراحت ځایه، دمرکزی کمیټې ودانۍ ته راورسید. له دوو ورځو غور او له کابل سره له پیچلو خبرو وروسته دسیاسی بیرو دغړیو نظر، دافغانستان دحالاتو په وړاندې داحتمالی عکس العمل په اړوند دوه ځله بدل شو. داسې بدل شو چې یو دریځ دبل دریځ کټ مټ مخالف و. عمومی منشی د دې ټولو خبرو جاج واخیست.

«راشد محرم

یونقل»

بریژنف : ملګرو ، په افغانستان کې د پیښو له هماغه پیله ، زه په جریان کې یم. د پرونۍ ورځې د پیښو په هکله له امین سره د ملګرو ګرومیکو ا.ا. او اوستینوف د.ف. د خبرو په اړوند او په همدې ارتباط له ملګری تره کی سره د ملګری کاسیګین ا.ن. د مرکې په هکله معلومات راکړی شوی دی.

د ځانګړو وسایلو ، په تېره بیا پوځی مهماتو او وسلو د سپارلو او د غه راز د سیاسی او سازمان ورکوونکیو اقدامَاتو په ګډون د یو شمیر هڅو اړوند اسناد مې لاسلیک کړل. په دې ډله کې ملګری کاسیګین ا.ن. ته د نده وسپارل شوه چې له ملګری تره کی سره خبرې وکړی. د افغانستان د پیښو په اړه دې زموږ مطبوعات او د ډله ییز ارتباط وسایل په لازمه بڼه عیار کړای شی. لنډه دا چې د شوروی اتحاد د کمونیست ګوند د مرکزی کمیټې د پریکړه لیک په مسوده کې ځای شوی ټکی چې د شنبې په ورځ وټاکل شول او ټول هغه اقدامات چې د شنبې او یکشنبې په ورځ نیول شوی ، زما په نظر بیخی سم بریښی. په افغانستان کې د موجودې لانجې په غوڅولو کې زموږ د عکسرو د ګډون خبره هم را اوچته شوه. زما په نظر ، د سیاسی بیرو غوړیو سمه پریکړه وکړه چې په دې جګړه کې ګډون اوس زموږ له شان سره سم نه دی.

په کار ده د ملګری تره کی او ټولو افغانی ملګرو غوږونو ته ورسول شی چې

موږ له هغوی سره په هیواد کې د ټولو اقداماتو د بریالیتوب لپاره د خپل وس په اندازه مرستې کوو، خو افغانستان ته زموږ د عسکرو تلل به نه یوازې موږ، بلکه تر هرڅه د مخه هغوی ته زیان ورسوی. له همدې امله موږ ته په کار ده، لومړی د ملگرو گرومیکو ا.ا. ، اوستینوف د.ف. ، اندروپوف ی. و. او کاسیگین ا.ن. څرگندونې واورو او له همدې سره به د افغانستان د کړکیچ په هکله موږ د پریکړو پړاو پای ته ورسو.

گرومیکو: موږ باید همدا نن د افغانستان د حالاتو په هکله جدی مسأله وڅیړو. موږ په دغه هیواد کې د حالاتو د پرمختگ بهیر په غور تعقیب کړی، د خپلو سفارتونو کارکوونکو ته مو په دې اړه لارښوونې کړې او داسې نور. موږ په ډیره منظمه او زما په عقیده په پرله پسې توگه، کره ورځ په افغانستان کې د خپلو استازیو له لارې بشپړ معلومات تر لاسه کړی دی.

نن ورځ زموږ په وړاندې څه پراته دی؟ د افغانستان په یو شمېر ولایتونو، په تیره بیا هرات کې یاغیانو پاڅون کړی دی. دوی له کومه را پیدا شول؟ هغوی د پاکستان او ایران له خاورې استول کیږی. دا ټول د ملگری ترد کی د حکومت دښمن عناصر دی. د هغوی د ښتولو لپاره یې هغوی ته افغانی کالی ورا غوستی. د سلگونو زرو په شمیر په هرات کې را ټول شول، د ابغاوت یې پیل کړ او موږ ته ناڅاپه د هرات د پیښو په هکله د اطلاعاتو بهیر را پیل شو. د غلته یو د دولتی فرقه ځای پر ځای وه چې دنده یې د عامه نظم ساتل وو، خو له دې کبله چې د دولتی پوځونو یوه برخه له یاغیانو سره یو ځای شوه، ډزې پیل شوې، د سرد روند زیان

ورسیده، له زروزیات کسان ووژل شول. ما دافغانستان دحالاتو د ټولو اړخونو په اړوند دصدراعظم له مرستیال او دبهرنیو چارو له وزیر امین سره خبرې وکړې. باید اعتراف وکړم چې دهغه خبرې تر ډیرې اندازې پرځان دویسا څرګندوی وی. موږ دامین دهمدې خبرو تراغیزې لاندې وو، خو وروسته بیا دامین (ډاډمن) حالت هم ګډوډ شو او پخپله یې داوینا پیل کړه چې دهرات فرقه ټوله له یاغیانو سره یوځای شوې ده. دهرات دپیښو په هماغه اوج کې دیمیتری فیودرویچ (اوستینوف) له امین سره غږیدلی و. امین له ده نه غوښتی وو چې شوروی اتحاد دې خپلې لښکرې افغانستان ته راولیږی بیخي لکه په جنګی فلمونو کې. افغانی مشران څرمره جدی مسألې په څه ساده ګۍ مطرح کوي. له دې وروسته ملګری کاسیګین ا.ن. له ملګری تره کی سره وغږید. هغه ورته ویلی وو چې دافغانستان اوضاع کړکیچن ده او هغه هم هرات ته دپوځ دلیږلو غوښتنه لرله. دافغانستان پوله له افغانستان او ایران سره خلاصه ده. زموږ سلاکارانو په خپلووخت کې یو شمیر وړاندیزونه کړی وو، خو دوی ورته غوږ ونه نیوه.

نن مو خبر ترلاسه کړ چې دهرات وضعه هومره نا آرامه نه ده: دوه غنډونه لا اوس هم دحکومت په څنګ کې ولاړ دی. دا چې حقیقت څبرته دی، زه نه پوهیږم، خو داسې خبرونه موږ ته رارسیدلی دی.

سږی کولی شی په پوره باور سره ووایی چې په افغانستان کې دننه او دهغه په ګاونډیو هیوادو کې، ددې ټولو خبرو اصلی مزی دامریکا په لاس کې دی. چین، ایران او پاکستان هم پوره ونډه لری.

يوځه هڅوونکی خبر ګوتی هم رارسیږی، لکه دا چې وایی پرون په کابل کې دحکومت په ملاتړ پراخه مظاهره وشوه، خوله دې سره سره دچارو واګې دحکومت له لاسه وتلې دی.

البته موږ نه شو کولای، دافغانستان په هکله دمسألو له حله ځان خلاص کړو، خو زما په فکر باید خپله لار او خپل سیاست ولرو او دټولو ځانګړنو په پام کې ساتلو سره، باید پرخپله لار روان شو. که چیرې دعسکرو داستولو په څېر خطرناک ګام اوچت کړو، نو زیان به یې تر ګټو ډېر زیات وی. موږ تراوسه نه پوهیږو چې افغانی پوځ څه دریځ لری. خو که هغه زموږ دورتګ ملاتړ ونه کړی، یا بیطرفه پاتې شی، نو بیا خو داسې ښکاری لکه موږ چې افغانستان نیولی وی. په دې توګه به دنړیوال سیاست په ډګر کې، له تصوره پورته ستونزې راته جوړې شی. زموږ دغه ګام به ټولې هغه برباوې له منځه یوسی، چې څومره په سختۍ موتر لاسه کړې دی، لکه: دځپ ځپاندی (تشنج) کمښت. دسالت-۲ تړون به له خاوروسره برابر شی او په دې هکله تړون به اصلاً له منځه لاړ شی. په داسې حال کې چې داتړون په اوسنی وخت کې زموږ تر ټولو سترسیاسی اقدام ګڼل کیږی. دلیونید ایلیچ کتنه به له کارتر سره تر سره نه شی او دژنکاردستن دراتګ موضوع به هم شکمنه شی. له لویدیځو هیوادو، په تیره بیاد المان له اتحادی جمهوریت سره به زموږ اړیکی خړپړې شی.

په دې توګه، دافغانستان له نازکو حالاتو سره سره، موږ نه شو کولی دلښکرو له ورلیږلو سره موافقه وکړو. په عین حال کې، موږ بیخی نه پوهیږو افغانستان

ولې د پاکستان دومره خیال ساتی، په داسې حال کې چې دغه هیواد د افغانستان خلاف ښکاره تیری پیل کړی دی. پرون (په دې هکله) د افغانستان د حکومت اعلامیه خپره شوه، خو دومره تُنده نه وه.

مور افغانستان ته ډیرې مرستې ورکوو. داچې افغانی مشران به په راتلونکی کې څه دریغ ونیسی، اټکل یې ګران دی. هلته د حالاتو عادی کول هم چندان اسان نه بریښی، خو دا هم بې اساسه ښکاری چې سړی ووایی، هلته هرڅه له لاسه ووتل. زما په فکر که افغانی مشران په ځان کې ځواک ومومی، خپل هڅې سره هماهنګې کړی، نو حالات د دوی په ګټه بدلون موندلی شی.

کاسیګین: پرون مجبور شوم له ملګری تره کی سره دوه ځله خبرې وکړم. هغه وایی چې هرڅه دنړیدو په حال کې دی او عسکر باید ورولیږل شی، هرات چې هره بنه غوره کړی، هغسې حالت به په ټول افغانستان کې راشی. هغه وویل چې که هرات یې له لاسه ووځی، نور نو څه نه ورته پاتې کیږی. دهغه په وینا، پاکستان غتې ډلې چې افغانی کالی یې اغوستی دی، ورلیږی. دهغوی په حساب، دغسې څلور زره کسان تر اوسه (هیواد ته) ورننوتی دی. دهرات په هوایی ډګر کې ۵۰۰ تنه شته. ما ترې پوښتنه وکړه: په هرات کې څومره ستاسو پلوی شته که نه؟ ملګری تره کی په ځواب کې وایی چې نږدې ټول او سیدونکی دمذهبیانو تر اغیزې لاندې دی. هغه وویل چې له ۲۰۰ - ۲۵۰ تنو پورې هلته د دغو پیښو لارښوونه په غاړه لری. ما پوښتنه وکړه: آیا هلته کارګران شته؟ هغه ځواب راکوی چې ټول ټال نږدې دوه زره تنه. زه پوښتنه کوم: ستاسو په نظر دهرات د پیښو د پرمختګ

لرلیدځه دی؟ هغه رتې ځواب راکوی چې هرات به سبا سقوط وکړی، خو لاتراوسه مقاومت کوی.

هغوی غواړی نوې قطعې جوړې او هرات ته یې واستوی. د ملگری تره کی په عقیده، ټول تښتیدلی ناراضیان به سره یوشی د کابل په لور به بریدپیل کړی او هله به دده د حکومت وروستی ورځ راورسیږی د همدی له امله هغه د عسکرو دوراستولو غوښتنه کوی. ما ورته وویل: اوس درته ځواب نه شم ویلی. موږ به داموضوع په غور وڅیړو، فکر به پرې وکړو او بیا به ځواب درته ووای.

لکه چې وینئ له ملگری تره کی سره خبرو څه جوړوونکې پایله نه لرله. هغه د هرات د سقوط خبره کوله او د عسکرو دورلیږلو غوښتنه یې درلوده. ما ترې پوښتنه وکړه: ستاسې په نظر موږ باید څه وکړو چې سیاسی اقدام له پوځی هڅو سره پیوند شی؟ تره کی ما ته وایی: تاسو په خپلو الوتکو او ټانکونو افغانی نښانونه ووهئ او بیا یې له سرحده پر هرات ورمخکې کړئ. ما ورته وویل دابه د افغانستان خلاف د شوروی اتحاد مخامخ یرغل وي ماتری وپوښتل ایا تاسوله افغانانوله مینځه سرتیری، په تېره بیا د ټانکواو جنگی گاډو چلوونکی موندلی شئ؟ هغه وویل: کولای شی خو په لږشمیر ما ورته د خپلو هراړخیزو مرستو، د نورو سلاکارانو او کار پوهانو د استولو په هکله خبرې وکړې.

البته موږ ته د یو متحد دولت په توگه د افغانستان ساتل په کار دی. په عین حال کې باید پاکستان هم له پامه ونه غورځوو او د افغانستان په چارو کې د لاس وهنو له امله باید ورته اخطار ورکړو. د ایران په وړاندې هم باید ورته چلند وشی.

زموږ پیغام باید هم خمیني او هم بازرګان ته واستول شي. موږ باید ورته سند دایران په هکله هم خپور کړو. که له پاکستان او ایران سره پوله تړلې وای، نو دا به ښه و.

زما په نظر د داسې یوه اقدام تر سره کول، لکه افغانستان ته د یوه ښه سفیر استول هم ګټور دی. د ملګري تره کي له خبرو داسې بریښېده چې هغه حتی نه پوهیږي، حکومت یې پرچا ډډه ولګوي. هلته د ستر سیاسي کار تر سره کولو ته اړتیا ده، او بوازې په دې صورت کې کولی شو، افغانستان د خپل متحد په توګه وساتو.

بریژنف: پاکستان او ایران ته پیغامونه همدا نن باید واستول شي.

اوستینوف: پرون سهار مې له امین سره خبرې کولې. له لیونید ایلیچ سره تر مخکیني مشورې وروسته مې هغه ته د هغو مرستو خبره وکړه چې موږ یې ورسره کوو او په راتلونکې کې به یې هم وکړو. امین وایي: شوروي اتحاد زموږ ښه او لومړني دوست دی. وروسته هغه له پاکستان او ایران نه په ګیلو خوله پرانیستله چې د دوی خاورې ته ډېر ورانکاري ورلیږي او دغه ورانکاري د چینایي سلاکارانو له خوا د هغوی په خاوره کې روزل کیږي، په چینایي وسلو سمبالیږي او بیا د پولې له لارې افغانستان ته ور ننوځي. په افغانستان کې د فیوډالانو له خوا سخت مخالفت موجود دی. وروسته هغه د هرات خبره راواچته کړه او لکه د تره کي غوندې یې د ټانکونو د وراستولو غوښتنه وکړه. ما ورته د وسلې د لیږلو په توګه، له افغانستان سره د مرستې خبره وکړه. هغه وویل دا مرسته ښه ده، خو اوس مهمه،

د عسکرو لیږل دی.

بریژنف: دهغوی خپل پوځ تس - نس کیدونکی دی او موږ باید څه ددوی پرځای دجګړې پیتی پرخپلو اوږدو واخلو!

اوستینوف: موږ دافغانستان په پوځ کې ګڼ شمیر سلاکاران لرو. ژباړونکی هم شته. ما امین ته وویل چې موږ نور ژباړونکی هم وراستولی شو.

که ریښتیا خبره وشی نو په افغانستان کې اصلاً هیڅ اطلاع نه شته. کابل له هرات سره هیڅ مخابراتی اړیکی نه لري. په دغه ښار کې دبریښنا د تولید یوه کوچنۍ دستګاه فعاله ده. باغی او حکومت ته خاین پوځیان دغرونو لور ته په شاځي.

نن دهرات حالات لږ څه ښه شول. ښار آرام دی. البته تخنیکی وسایل باید ورواستول شي. ډیر به ورولیږو. موږ به د ترکستان په پوځي حوزه کې دوه نوري فرقې او دمنځنۍ آسیا په پوځي حوزه کې، یوه فرقه جوړه کړو. دري غنده کولی شي، دد ریو ساعتو په ترڅ کې افغانستان ته ځان ورسوي. زه دا خبرې ددې لپاره کوم چې خپل چمتووالی څرګند کړم. زه هم دنورو ملګرو په څیر افغانستان ته دپوځونو له لیږلو سره مخالف یم. له ناسي نه دافغانستان پولې ته څرمه دغنډونو او فرقو په ګډون دتاکتیکی تمریناتو دسرته رسولو اجازه غواړم. دباد ولو ورده چې افغانی مشرتوب ډیرې مسألې خرابی حل کوی او له دې امله زموږ سلاکاران په دغسې شرایطو کې کارکول ګران بولي.

اندروپوف: لومړي خبره چې باید مطرح شي، دحالاتو نازکوالی دی، خو سره

له دې حالات دومره هم له ناهيلۍ نه ډک نه دي. دافغانستان دحالاتو اصلي ستنه چيرې ده؟ خبره په مشرتابه کې ده. مشران هغه ځواکونه چې له دوی نه ملاتړ کوي او دوی کولی شي پر هغوی اتکاء وکړي، نه پېژني. مثلاً نن په کابل او هرات کې پوره درندې مظاهرې وشوې، خو مشرانو له دغو ډله ييزو اقداماتونه لازمه ګټه اوچته نه کړای شوه. توضيحي کارونه، نه يوازې، دپوځ په منځ کې، بلکه په ټول هېواد کې خراب پرمخ بيول کيږي. هغوی خپل سياسي مخالفين اعداموي. دراډيو غږ نه اوريدل کيږي، ځکه چې ليږدوونکې دستګاه يې ډيره کمزورې ده. موږ بايد له هغوی سره دګرځندو راديويي مرکزونو مرسته هم وکړو.

امين عملاً ټول واک په خپل لاس کې راټول کړی و، خو ايله همدا پرون يې د دولتي امنيت دنوي رئيس او د بل لوی درستيز ټاکل منظور کړل. په دې توګه دمشرتابه سياسي بنسټ تريوې اندازې پراخ شو.

زموږ له لورې هلته سلاکاران شته چې مشرېې دګوندي چارو سرمشاور ملګری ويسيولوف دی. زما په نظر، دی دومره تکړه سړی نه دی او دچارو له عهدې څخه په اسانۍ نه شي وتلی. څه وايا ست که هلته دمرکزي کميټې دکارکوونکو له ډلې نه کوم ملګری وليږو. هلته مشاورين ډير دي. ک.ګ.ب هم هلته ډير مشاورين لري.

زما په فکر، دعسکرو دليږلو په هکله پريکړه نه ده په کار. دعسکرو ليږل به دامانا ولري چې سړی داولس خلاف ودريږي. اولس وځپي او اولس په ګوليو وولي. موږ ته به دتيرې کوونکي په سترګه وکتل شي ... شي زموږ لپاره دملو

وړنه دی.

پوناماریوف: په شوروی اتحاد کې ٤٦٠ افغانی افسران زده کړې کوی. دا تقریباً پاخه افسری کادرونه دی او کیدای شی سمدلاسه یې افغانستان ته ستانه کړو.

اګارکوف: افغانانو د ١٦٠ افسرانو دژر فارغولو غوښتنه کړې ده.

اوستینوف: له ملګری تره کی سره باید خبرې وشی چې دا خلک هلته رواستوو او له هغوی نه دې هلته دافسرانو په توګه کار واخیستل شی.

دکاپیتانوف: تر کومه ځایه چې زمونږ دګوندی مشاور ملګری ویسیولوف خبره ده، نودا یو ښه تکړه سړی دی. هغه دمرکزی کمیټې کارکوونکی و. څه موده یې دباشقردستان دولایتی ګوندی کمیټې ددویم منشی دنده هم پرغاړه درلوده. دی ځوان او له ځواکه ډک ملګری دی.

پوناماریوف: ملګری تره کی او امین د «پرچم» دګوند دغړو په وړاندې غټې تیروتنې وکړې. دې ګوندله غړونه یې ډیر ملګری هسې خوشې په حوشې له تیغه تېر کړل.

اوستینوف: زمونږ ګوندی سلاکاران پوره لیاقت نه لری. دهغوی شمېر هم لږ دی، فکر کوم پنځه تنه دی خو په وړاندې یې ستر کار پروت دی.

کاپیتانوف: ریښتیا ده چې هلته دملګری ویسیولوف په مشری نول تال پنځه سلاکاران لرو. خو مونږ لګیا یو څو نور ملګری هم غوره او هلته واستوو.

بریژنف: زما په فکر مونږ باید هغه اقدامات منظور کړو چې ددی خوږ رځو په

لږ کې وتاکل شول.

تیول: بیخی سمه ده.

بریژنف: په کارده اړوندو ملګروته دنده وسپارو چې دغه اقدامات په جدیت سره اجرأ کړی او که دافغانستان په هکله نوې پوښتنې رامنځته کیږی، نو هغه دې سمدلاسه سیاسی بیوروته وړاندې کړی.

تیول: سمه ده.

بریژنف: په دې توګه نو پریکړه کوو:

ملګری تره کی دې سبا دمارچ په شلمه شوروی اتحاد ته راوبلل شی. خبرې اترې به کاسیګین، ګرومیکو او اوستینوف پرمخ بوځی او وروسته به یې زه هم ومنم.

تیول: دا به ډیر ښه کار وی.

«خلک به تاسو نه بخښي»

دمارچ په شلمه تره کی مسکو ته راورسید او همدلته یې دهغو غوټو دحلاصولو زیار پیل کړچې افغانستان ورسره مخامخ شوی و. هغه د شوروی اتحاد له خوا افغانستان ته دغیر پوځی مرستو دلیږلو ژمنې. البته په غور واوریدې، خو هغه سمدلاسه پوځی تخنیک، وسلو، مهماتو اوتر ټولو زیات شوروی مرستو ته اړتیا درلوده. موازی دغوښتنو کولی شول. افغانی انقلاب چې نیمه ګاډي کندي نه د غور خندو پاتې دي راژغوری.

تره کی دشوروی مشرانو له ډلې نه لومړی له ا. ن. کاسیګین، ا.ا. ګرومیکو،

د.ف. اوستینوف او ب ن. پوناماریوف سره کتنې وکړي.

«اشد محرم

مخصوصه دوسیه»

کاسیگین: سیاسي سوروو مور ته دنده سپارلې . پولی څه موضوعگانې چې تاسو دهغو په باب دنظر راکړه ورکړه ضرور بولیۍ، له تاسو سره وخبرو . لکه چې تاسو ته مې وویل نن دماز یگر له شپږو نه تر شپږنیمو بجو پورې له لیونید ایلیچ بریژنف سره دستاسې کتنه په پام کې نیول شوې ده.

مونږ په لومړي سرکې فکر کاوه چې لومړي به تاسو ته دخبرو وار درکوو، خو څرنگه چې ستاسې له خوا یوه مهمه موضوع دبحث لپاره وړاندې شوې ده، نوځکه غواړم لومړي خپلې نظریې درته ووایم او وروسته به په پوره پاملرنه ستاسو څرگندونې واورو.

- هرڅه دمخه غواړم په دې ټکې ټینگار وکړم چې دشوروي اتحاد او دافغانستان دموکراتیک جمهوریت ترمنځ دوستي څه دفرصت غوښتنې او موقتي ملحوظاتو له مخې نه ده، بلکه دابود تلپاتې دوستي ده. مونږ دهغو غلیمانو په وړاندې چې همدا اوس ستاسو مخې ته دریدلې او دغه راز دهغو دښمنو ځواکونو په وړاندې چې ښایې په راتلونکې کې ورسره دمخامخ شئ، دمبارزې په غرض له تاسو سره مرستې کړې او له دې وروسته به یې هم وکړو.

مونږ ستاسو په هیواد کې دحالاتو جاج په دقت سره اخستی او دداسې مرستو

د درکولو لاري چارې مو لټولې چې په ډېره ښه بڼه زموږ د دوستۍ او له نورو هېوادو سره ستاسو داړیکو غوښتنو ته ځواب ووایي. ستاسو په هیواد کې رامنځته شوې ستونزې، کیدای شي په بیلابیلو ډولونو له منځه لاړې شي، خو تر ټولو غوره یې هغه لاره ده چې په خلکو کې ستاسو دحکومت اعتبار وساتل شي. له ګاونډیو هیوادو سره دافغانستان اړیکی خړې پړې نه کړی او په نړیوال ډګر کې ستاسې دهیواد دریځ ته په کې زیان ونه رسیږی. باید اجازه ورنه کړو، داسې وبریښي چې ګواکې تاسې خپلې ستونزې خپله نه شئ هوارولی او دمرستې لپاره مو بهرنی پوځونه راوبلل. غواړم دویتنام مثال ذکر کړم. ویتنامی اولس دامریکا دمتحدو ایالتونو په وړاندې برې ومونداو اوس دچینایی تیری کوونکو په وړاندې ولاړدی، خو هیڅوک نه شی کولای پر ویتنامیانو باندې، له بهرنیو عسکرونه دکاراخیستلو تور ولګوی. ویتنامیان دخپلو متو په زور په میړانه دیرغلګرو په وړاندې دخپلې خاورې دفاع کوی. زموږ په عقیده ستاسو په هیواد کې هم کافی ځواک شته چې دانقلاب ضد یرغلونو ته ځواب ووایی، خو یوازې په کار ده، هغوی په ریښتونی توګه یو موټی کړای شی، نوی پوځی ټولګی منځ ته راوړل شی. ما په تلفون کې په دې هکله له تاسو سره خبرې وکړې. ددې ټکی په پام کې نیولو سره چې دنویو پوځیانو روزنه یو څه وخت غواړی، دنویو پوځی قطعو جوړول باید همدغه شیبه پیل شی. دغه اوس هم تاسو پرحالاتو دبرلاسی له پاره کافی وس لری. یوازې په کار ده چې ټول کارونه سم پرمخ یووړل شی. دهرات بیلګه په ډاګه کې ونیسی. داسې په نظر درتلل چې ګواکې هر څه ونړیدل، چې ګواکې غلیم

هلته د تل لپاره پښې ټينګې کړي، چې ګواکې ښار د انقلاب ضد په ټاټوبي بدل شوی دی، خو چې تاسو کله په رښتيا سره دي کار ته ملتې راونغښتې، نو ټول خالاتو د کنټرول وس مو وموندده. همدا اوس موږ خبر واخيست چې د سهار په يوولسو بجو پوځي چونۍ چې داووه لسمې پلې فرقې ياغي برخه په کې ځای پرځای وه، د هوايي بمباريو او له کندهار نه دورغليو ټانکونو د ګوزارونو په نتيجه کې، ستاسو د کوماندو قطعې له خوا ونيول شوه، حکومت ته وفادار پوځونه خپلې سوبې لا نورې پراخوي.

په اوسنۍ پړاو کې، موږ خپله دنده ګڼو چې تاسو د هر ډول احتمالي نړيوالو سختيو په وړاندې وساتو. موږ به تاسو ته په هر ممکنه وسيله مرستې درکړو: وسلې او مهمات درکوو. د هيواد داقتصادي او پوځي چارو په لارښوونه کې د مرستې لپاره به سړي درليږو، ستاسي پوځيانو ته د پرمختللې جنګي تخنيک او وسلې د زده کړې لپاره به کارپوهان دراستوو خو ستاسې خاورې ته زموږ د لښکرو ليږل به سمدلاسه نړيوالې ټولنې ته ټکان ورکړي او بې له ځنډه به هر اړخيزې منفي نتيجې رامنځته کړي. په واقعيت کې به دانه يوازې له امپرياليستي هيوادو، بلکه له خپل اولس سره شخړه شي. زموږ او ستاسو ګډ دښمنان له خدايه غواړي چې شوروي عسکر د افغانستان په خاوره کې وليدل شي. له همدې څخه به هغوی ستاسې خاورې ته د وسله والو باندېنو د راليږلو له پاره د پلمې ګټه واخلي. غواړم يو ځل بيا په ټينګار ووايم چې د عسکرو د استولو موضوع موږ بحث هر اړخيزه وڅيړله، د دې اقدام ټولې خواوې مو په دقت سره

وسنجولې او دې پایلې ته ورسیدو چې د عسکرو په درلیږلو سره به ستاسو د هیواد وضعه نه یوازې ښه نه شي ، بلکه نوره به هم خرابه شي. د دې خبرې هیرول هم نه دي په کار چې زموږ عسکر به اړوي ، نه یوازې له بهرني یرغلګر ، بلکه ستاسو داولس له کومې برخې سره هم په جګړه لاس پورې کړي او خلک چا ته د داسې شیانو عفوه نه کوي. سربېره پر دې ، همدا چې زموږ د سرتېري پښه له پولې دراواوړي ، نو د چینایانو او نورو یرغلګرو مخ به سپین شي.

موږ دې نتیجې ته ورسیدو چې اوس اوس له تاسو سره تر ټولو د ګټورې مرستې ډېره غوره لار ، ستاسو پرګاونډیو هیوادو . زموږ له خوا د سیاسي فشار وارد ول او تاسو ته دسترو او هر اړخیزو مرستو د بهیر روانول دي. له دې لارې به موږ ډېرې ښې نتیجې ترلاسه کړو ، نسبت دې ته چې خپل عسکر درولیږو. ټینګ باور لرو چې ستاسو او زموږ له خوا د سیاسي اقداماتو له لارې کولی شو ، غلیم له پښو وغورځوو. ما په تلفون کې له ... سره په دې موضوع خبرې کړې وې چې افغانستان ته په کار د دله ایران ... او هند سره ښه اړیکې ټینګې کړي ، چې هغوی ، ستاسو په کورنیو چارو کې د لاس وهنې له هر ډول پلمې نه بې برخې پاتې شي ... کومه خایه چې په موږ ... پیدا کوي ، نو موږ همدا نن د پاکستان او ایران مشرانو ته ... چې په جدیت سره په کې ، له هغوی نه د افغانستان په چارو کې د نه لاس وهنې غوښتنه شوې ده. موږ دا اقدامات په خپله ، بې له دې چې تاسو په کې راګډ کړو ، سرته رسوو. دا وو هغه ملاحظات چې غونډل مې د ملګرو په ... کې یې درته عرض کړه

ن.م. تره کی : د هغې موضوع په وړاندې چې غوښتل مې مطرح يې کړم، د شوروي مشرتابه د دريغ په هکله له هر اړخيز وځرګندونو څخه د زړه له کومې مننه کوم. زه هم ستاسو د يو دوست په توګه او بې له مسامحه کارۍ خپل نظر وړاندې کوم. په افغانستان کې هم عقيده داده چې منځ ته راغلې ستونزې بايد په سياسي وسيلو غوڅې شي او پوځې اقدام بايد يوازې مرستندوی په بڼه ولري او بس په سياسي ډګر کې مو يو شمير اقدامات وکړل او قانع شولو چې د اولس اکثريت له موږ سره دی. د هرات د پيښو له امله زما له راډيويي وينا وروسته يوازې په يوه ورځ کې د هيواد په ځينو ښارونو کې ۱۰۲ مظاهرې وشوې چې ګډون کوونکو يې د خميني او د هغه د ګوډاګيانو پرضد شعارونه له ځانه سره وړل. دې خبرې موږ باوري کړو چې زموږ کورنی دښمن دومره هم پياوړی نه دی. دې خبرې هم پرموږ ښه اغيزه وښندله چې د پوځ ياغي شوې برخې دادی خپلې وسلې په زمکه اښې دي.

زه هم په خپل وار غواړم ټينګار وکړم چې زموږ د دوو هيوادونو ترمنځ اړيکې عادي بين الدولتي اړيکو ته هيڅ ورته نه دي. د هغې بنسټ پر طبقاتي دريغ، ګډې ايډيالوژۍ او ګډ سياست ولاړ دی، زموږ په هيواد کې هم لکه ستاسو، واک په کارګري طبقې او بزګرانو پورې اړه لري چې هغوی يې دا شرافت او فيوډالانو له منګولو نه راخلاص کړي دي. زموږ انقلاب، زموږ طبقاتي دښمنان ليونی کړي دي. زموږ انقلابي بدلونونو، که د فيوډالانو او ملاکانو له جورې ډېر ګرانو خلاصول. بې زمکو بزګرانو ته د زمکو وېش او نورو، د افغانستان په خلکو کې

زمونږ د خلکو اعتبار لوړ کړ او د پاکستان او ایران په ټولنو کې یې مثبتې اغیزې وکړې. د دې خبرو د دغو هېوادو مرتجعین وبیرول او ځکه نو هغوی زمونږ د هېواد خلاف ورانوونکې هڅې چټکې کړې. له تورونو ډک تبلیغات یې پیاوړي کړل او زمونږ خاوري ته یې د ورانکارو باندونو په رالیږلو پیل وکړ. هغوی خپل تبلیغات له دغه ځایه پیل کړل چې مونږ یې په الحاد او له اسلام نه په مخ گرځولو تورن کړو. وروسته یې بیا پر مونږ د نورو رنگارنگ تورونو لگول پیل کړل. پاکستانی تبلیغ [illegible] د ښځو د آزادۍ او په ټولنه کې هغې ته دوړ مقام د ورکولو په هکله زمونږ اد[illegible]ت وغندل. کله چې مو د ځمکو اصلاحات پیل کړل. نو د پاکستان حاکمې ډلې د دې خبرې په درک سره چې داکارونه پر پاکستانی اولس انقلابی اغېزه ښندي، زمونږ پر خلاف یې په سبوتاژ او ورانوونکو عملونو لاس پورې کړ. پاکستانی واکمن له دې خبرې نه سخت وډار یدل چې په ټول دغه هېواد کې د مظاهرو لړۍ پیل شوې چې شعارونه یې داوو: «ژوندی دې وي د افغانستان دموکراتیک جمهوریت!» «ژوندی دې وي تره کی!»

*نه یوازې له انقلاب ور[illegible] له هېواد د تښتیدلیو اخوانیانو راستنیدل پیل شوي، بلکه ډلې ډلې پوځي قطعې چې افغانی یونیفورم یې اغوستی وي زمونږ خاورې ته راننوځي چې دلته په ورانکاریو او سبوتاژ لاس پورې کوي شوروي [illegible] ته [illegible] نه سفر او زمونږ د هېوادو ترمنځ د ډیر معتبر سند تر لاسلیک وروسته امریکایی امپریالیستانو او نورو مرتجعو ځواکونو د افغانستان د یموکراتیک [illegible] لاس پورې کړ. هغوی [illegible] شول چې افغانستان [illegible] په [illegible]

توگه دلویدیځ له منګولو وتلی دی. دامریکې، پاکستان او ایران دډله ییز ارتباط وسایل زموږ خلاف له ناروا اوو ډک مطالب خپروي چې موږ ته په کې سپکاوی کیږي. دامپریالیستانو او نورو مرتجعینو دافغانی ضد هڅو اصلي علت له شوروي اتحاد سره دافغانستان نږدې دوستي ده.

نن له پاکستان، ایران او هند سره دافغانستان داړیکو دښه کولو خبره هم ساده شوه، خو زما په عقیده دا ډیر ګران کار دی، ځکه نه ایران او نه هم په تیره بیا پاکستان له موږ سره ددوستۍ غوښتونکي دي.

کاسیګین: دادی همدا اوس دضیاء الحق اعلامیه راورسیده چې په کې ویل شوي، دافغانستان پیښې ددغه هیواد کورنۍ لانجه ده او پاکستان نه غواړي په هغو کې لاس ووهي. په دې اعلامیه کې ویل شوي چې پاکستان یوازې دبشري ملحوظاتو له مخې ۳۵ زره افغاني کډوالو ته مرستې ورکوي او هغه هم یوازې تر هغه وخته چې دهغوی فعالیت له افغانستان سره د پاکستان اړیکو ته زیان نه رسوي.

تره کی: هغوی هسې دهیومانیزم نوم اخلي، خو په اصل کې زموږ خلاف دورانکارو دروزنې لپاره کمپونه جوړوي.

کاسیګین: فکر مه کوئ چې موږ دومره ساده یو چې دضیاء الحق دغه خبره زړه ته پرې باسو، خو که نور نه وي نو اعلامیه خپره شوي او هغه (د پاکستان پر اړوند) یو ډول مسؤولیت وراچوي.

پوناماریوف: ښکاري دا چې دضیاء الحق داوینا د .... براودا ... په ورځپاڼه کې

دخپرې شوې مقالې په وړاندې يو عکس العمل دی.

کاسيگين: ښکاره ده چې پاکستانيان وارخطا شول. هغوی يوه شول چې نه يوازې تاسې، بلکه موږ هم پرې فشار راوړو.

ترهکی: «پراودا» بيخي په موقع سره دافغانستان ديموکراتيک جمهوريت خلاف دد سيسو دغندنې مقاله خپره کړه. دې مقالې زموږ پرگاونډيانو ژوره اغيزه وکړه. زه، البته له تاسو سره په دې کې موافق يم چې په کار دی دسياسی فشار له وسايلو گټه واخيستل شی او دا چې جگړه ډير خطرناک کار دی. بې ځايه به وی که د پاکستانيانو، ايرانيانو، امريکايانو او چينايانو له خوا زموږ دهيواد خلاف دوړانوونکو اعمالو اصلی دلايل په تفصيل بيان کړم. زه يوازې غواړم تأکيد وکړم چې موږ ستاسو دوستانوو او يو به اودا چې له هيچا سره به داسې تودې اړيکی ونه لرو، لکه له تاسو سره. موږ له لنينه زده کړی او زده کوو يې. موږ دلنين په دی لارښوونه ښه پوهيږو چې دگاونډيو هيوادو سره داړيکوجوړولو څه ډول په کار دی. موږ له گاونډيو هيوادو داړيکو دښه کولو غوښتونکی يو خوامريکائيان زموږ دلارې خنډکيږی. امريکائيان تشنج ته لمن وهی او دمترقی هيوادو په وړاندې په ورانکاريو اخته دی. هغوی دغسې عملونه په تيروخت کې دځوان شوروی دولت په وړاندې کړی او اوس يې دکيوبا، حبشې، موزمبيق او جنوبی يمن خلاف ترسره کوی. موږ ددغسې دسيسو په وړاندې مقاومت کوو او هراړخيزه هڅه کوو چې دوسلې په زور حکومت ونه کړو، بلکه دزيار ايستونکو په گټه دديموکراتيکو انقلابی بدلونونو له لارې دخلکو په زړونو کې ځای ونومو. ددغو مقصدونو لپاره

موتر او سه دادی دوه سوه ملیارده افغانی لګبدلی دی. خلک اوس پوهیدلی چې دوست یې څوک او دښمن یې کوم دی؟ له هغې وروسته چې مذهبیان زموږ په وړاندې دخپلو پخوانیو تبلیغاتو په نه اغیزمنتوب باوري شول، حېل ناکتیک یې بدل کړ او اوس چیغې وهی چې افغانستان دشوروي په مستعمرې بدل شوی، چې افغانستان یو کمونیست پلوه دولت جوړ شوی، چې افغانستان له لس زرو شورویان راغلی او هغوی ګواکې دټولوشیانو لاربسوونه پرغاړه لري.

خپلې خبرې لنډوم: غواړم ووایم چې زموږ اصلي اندېښنه له ایران او پاکستان نه دوړانکارو دراتګ احتمال جوړوی. که څه هم البته پاکستاني او ایراني مشرانو ته ستاسو لیکونه به ډیر ګټور واقع شي او دهغوی عقلونه به سرته ورولي.

کاسیګین: دادی یو بل خبر. ایراني واکمنو امر کړی چې ټول بهرني کارګران دې داپریل تر ۲۱ او بهرني کارپوهان دې دجون تر ۲۱ له دغه هیواده ووځي. دایراني حکومت په وینا کې راغلي دي چې تر کومه دبهرنیو کارپوهانو خبره ده چې دایران داقتصاد لپاره زیات ارزښت لري، نو دهغوی دوتلو خبره به په هره ځانګړې برخه کې په جلا توګه څېړل کیږي.

ترکي: دا یادونه تر هر څه لومړی دامریکائیانو لپاره ده. موږ ته داسې اطلاعات رارسیدلي چې ایراني حکومت غواړي هغه امریکايي کارپوهان حپل هیواد ته ورستانه کړي چې دهلیکوپترو دمونتاژ په کار لګیاوو.

کاسیګین: موږ هم دا اوریدلی، خو په ایران کې زموږ دکارپوهانو شمیر تر امریکائیانو زیات دی. که زموږ دکارپوهانو داستنولو خبره رابورته شي نو

دایران دفلز ویلی کولو ستره فابریکه به له کاره ولویږی او نورې مهمې کارخانې به هم په تپه ودرېږي، هو ربنتیا په ایران کې څومره افغانان مزدوری کوی؟

تره کی: له دوه سوه زرو نه یې شمېر کم نه دی. هغوی ٥-٦ کال مخکې دداود دواکمنۍ په وخت کې او ان تر هغه مخکې هلته تللی وو. که دهغوی دشړلو خبره ربنتیا شی نو بیا به دمزدورانو ترنامه لاندي دورانکارو رالیږل هم پیل شی، ځکه دظاهری بڼې له مخې دافغان او ایرانی توپیر کول ډېر گران دی. غواړم دافغانستان دپوځی اړتیاوو خبره یاده کړم. موږ دزغره والو هلیکوپترو، دنورو زغره والو گاډو او محاربوی ماشینونو او دغه راز دعصری مخابراتی وسایلو دترلاسه کولو غوښتنه کوو. که چیرې ددغوشیانو دکارولو لپاره پرسونل هم پیدا شوی وای نو دا به له موږ سره غټه مرسته وای.

اوستینوف: فکر کوم مقصد مو می-٢٤ ډوله هلیکوپترې دی چې دگولیو ضد زغره لری. شپږ دغسې هلیکوپترې به دجون - جولای په لړ کې او شپږ نور به یې د روان کال په څلورمه ربع کې درکړل شی. کیدای شی ددغوشیانو دتهیه کولو موده رالنډه کړای شی.

تره کی: موږ دغسې هلیکوپترو ته سخته اړتیا لرو او ښه به دا وای که هغه مو له پیلوټانو سره یوځای راکړی وای.

کاسیگین: موږ په هوایی ډگرونو کې دناستو هلکوپترو دسمبالتیا لپاره کار پوهان درکولی شو، خو دالوتکو لپاره عمله نه شو درکولی، موږ په دې موضوع مخکې له تاسو سره غږیدلی یو.

اوستینوف : تاسو ته دخپلو پیلوټانو روزل په کار دي. دلته افغاني افسران زده کړه کوي او موږ کولی شو، هغوی په مستعله توګه فارغ کړو.

تره کی : کیدای شي له هانوي یا له کومه بله ځایه مثلاً له کیوبا نه پیلوټان راوغواړو ؟

کاسیګین : لکه مخکې مې چې وویل، موږ ویتنام ته ډیرې مرستې ورکړې او لا ورکوو يې، خو هغوی هیڅکله له موږ نه د پیلوټانو غوښتنه نه ده کړې. هغوی خپله ویل چې یوازې تخنیکي کارپوهانو ته اړتیا لري خو پروازي عمله له خپلو وګړو نه جوړولی شي. له موږ سره څلور سوه افغاني افسران زده کړه کوي چې لیست یې له تاسو سره شته. داړتیا ورکسان په کې غوره کړئ. موږ دهغوی روزنه او فراغت چټکولی شو.

تره کی : موږ غواړو چې دهلیکوپترو سپارلو خبره ډیره چټکه شي، موږ هغوته ډیره اړتیا لرو.

کاسیګین : موږ به یوځل بیا ستاسو په غوښتنه غور وکړو او که امکان یې درلود نو دا کار به چټک کړو.

اوستینوف : خو تاسو ته په کار ده چې په عین حال کې ددغو هلیکوپترو دچلولو لپاره د پیلوټانو غم هم وخورئ.

تره کی : البته موږ به دا کار وکړو، که موږ هغه نه درلودل، نو بیا یې په نورو هیوادو کې لټوو. نړۍ ستره ده. که تاسې له دې خبرې سره موافقه نه کوئ، نو بیا به موږ دلته د زده کړې په حال کې افغاني افسرانو له مینځه پیلوټان غوره کړو، خو

زموږ ډاډمن کسان په کار دی، اما دهغو افغانی افسرانو په منځ کې چې پخوا د زده کړو لپاره شوری اتحاد ته راليږل شوی، زيات شمېر يې اخوانيان او ماؤيستان دی.

کاسيګين: البته تاسې ته په کار دي چې دلته د زده کړې په حال کې افغاني افسران ښه وڅيړئ. اخوانيان، کولی شو اصلاً بيرته درو شړو او هغه شمير چې تاسو باور پرې لرئ په مستعجله توګه فارغ کړو.

اوستينوف: سږکال ۱۹۰ افغاني افسران خپلې زده کړې دلته پای ته رسوي. په دې لړ کې ۱۶ د الوتکو او ۱۳ د هليکوپټر وپيلوټان دي. موږ به په افغانستان کې د پوځي لوی سلاکار جنرال ګاريلوف له لارې تاسو ته د مسلک په تفکيک د دغو فارغانو لستونه دروسپارو. تاسو خپله کولی شئ د اړتياوړ کسان د ځان لپاره غوره کړی؟

تره کی: سمه ده. موږ به دا کار وکړو. خو ستونزه دا ده چې موږ په انقلابي ضد ډلو پورې تړلي کسان په نامه نه پيژنو. يوازې دومره راته معلومه ده چې د داود په وخت کې اخوانيان او د «شعلهٔ جاويد» په نامه د چين پلوې ډلې غړي شوروی اتحاد ته د زده کړو لپاره راليږل کيدل. موږ به هڅه وکړو چې هغوی تفکيک شي.

کاسيګين: داسې ښکاري چې تاسو زموږ د هغې پريکړې له مخې چې پرون ماښام مو کابل ته خبر درکړی و، له موږ نه د پوځي تخنيک تمه لرئ که څنګه؟ په دغه پريکړه کې دسترو پوځي مرستو، د سلوزرو ټنو غنمو د سپارلو، د افغاني ګاز دهرو زور مکعب مترو له ۲٤ نه ۳۷ ډالرو ته د بيې د لوړولو خبرې راغلي دي.

آيا تاسو له دغه سند سره آشنا ياستئ ؟

تره کی: نه خير. لکه چې د دې فرصت چاونه مونده چې د هغې په باره کې معلومات راکړي.

کاسيگين: کيدای شي دا سند، مسکو ته ستاسو له الوتنې نه لږ مخکې دررسيدلی وي. د روان کال په مارچ کې به نوره وسله هم په وړيا توگه درکړو، لکه: ۳۳ محاربوي ماشينونه. له يوه نه تر پنځو مي - ۲۵ ډول هليکوپترې، ۸ مي - ۸ ت ډوله هليکوپترونه او دغه راز (۵۰) عرادې زغره وال گاډي، (۶۰) عرادې پ.ب ډوله گاډي، (۲۵) عرادې د کشف زغره والې موټرې، (۵۰) عرادې د هوايی مدافعې گرځنده دستگاوې او د «ستريلا» په نامه د هوايي مدافعې سيستم. د مارچ په ۱۸ نيټه مو مي - ۸ ډوله څلور هليکوپترې درليږلي او د مارچ په ۲۱ به څلور نورې هليکوپترې هم درکړل شي. دا ټول شيان موږ وړيا درکوو.

تره کی: له داسې سترو مرستونه مو د زړه له کومې مننه کوم. په کابل کې به ځان له دغه سند سره مفصل اشنا کړم. غواړم اوس زيا ته کړم چې سل زره ټنه غنم زموږ لپاره بس نه دي. سږنی منی موږ پوره حاصل نه شو تر لاسه کولی، ځکه زمکه والو چې د زمکې د مصادرې خبره اوريدلې وه نو اصلاً يې هغه ونه کرلې او په ځينو ځايو کې يې اصلاً کروندې له منځه يوو ړې.

کاسيگين: يَن: سل زره ټنه غنم به هله در سپارل کيږي چې وليدل شي په پوله کې هغه څنگه تسليموئ او څه ډول يې د هيواد (بيلابيلو برخو) ته رسوئ. تاسو

به د غنمو له حمل او نقل سره ستونزې ولرئ. ځکه موږ ته خپلو ترانسپورتی کارپوهانو ویلي چې ستاسو له کوتلونو څخه د میاشتې یوازې ۱۵ زره منه غنم تیریدلی شي. تر هغو چې تاسو دا سل زره ټنه غنم «هضموئ» موږ به په دې خبره غور وکړو چې وړاندې څه کولی شو.

تره کی: مخکې پاکستان ژمنه کړې وه چې ۲۰۰ زره ټنه غنم به پر موږ پلوري، خو وروسته له خپلې دې ژمنې په شا شو. ترکیې هم د ۷۰ زرو ټنو غنمو د پلورلو خپله خبره بیرته واخیسته. موږ اوس لږ تر لږه (۳۰۰) زرو ټنو نورو غنمو ته اړتیا لرو.

کاسیگین: که تاسو له پاکستان نه د غنمو پیره ود لوته چمتو وئ، نو یعنې چې پیسې لرئ. موږ کولی شو ستاسو لپاره له امریکایانو غنم واخلو ادبیا یې تاسو ته درولیږو. مثلاً ۲۰۰ زره ټنه غنم به ۲۵ ملیونه روبله (څلویښت ملیونه ډالره) تمام شي.

تره کی: د دومره پیسو برابرول به زموږ لپاره گرانه خبره وي.

کاسیگین: هومره چې کولی شئ تیارې کړئ، موږ به د هغې مطابق تاسو ته غنم واخلو.

تره کی: که لازمې پیسې پیدا نه کړای شو، نو بیاله تاسو نه د غنمو د مرستې هیله کوو. موږ دغه راز ستاسو د پورونو او د هغو د گټو د بیا ورکړې ځنډول غواړو. موږ خپله پوځي بودجه په دې امید سنجولې چې تاسو به د دغو پورونو ورکړه ځنډوئ.

کاسیگین: موږ په خپلو وړیا مرستو سره ستاسو له پوځی بودجې سره د پام وړ مرسته وکړه. موږ به د خپلو پورونو د بیرته راکړې د ځنډولو خبره هم وڅیړو. موږ به دا خبره وڅیړو او بیا به خبر درکړو چې په دې برخه کې کولی شو څه وکړو.

تره کی: موږ دغه راز په ټوله نړۍ کې د تبلیغاتو د کولو لپاره یو غښتلی راډیو سټیشن ته اړتیا لرو. زموږ راډیو ډیره کمزورې ده. په داسې حال کې چې د کوم ملاله تورونو ډکه وینا د سترګو په رپ کې د لویدیځ د ډله ائیز ارتباط د وسایلو له لارې په ټوله نړۍ کې انګازې کوی، زموږ د راډیو غږ تقریباً هیڅ نه اوریدل کیږی.

پوناماریوف: موږ د خپل لورې د افغانستان دیموکراتیک جمهوریت د بریا وو په تبلیغ کې ستره ونډه لرو او د هغه غلیمان په ټینګه ځپو «پراودا» د مقالې په هکله خو مخکې خبرې وشوې، په ننني ګڼه کې ستاسو وینا چاپ شوې ده. دا به د راډیو له لارې ایران، پاکستان او نورو هیوادو ته هم خپره شی. په دې توګه موږ ستاسو د راډیو کمزورتیا په خپلو اقداماتو سره جبیره کوو.

تره کی: ستاسو تبلیغاتی ملاتړ زموږ لپاره خورا ارزښت لری، خو بیا هم موږ غواړو، نړیوال زموږ خپل غږ هم واوری. له دې امله هیله کوم له موږ سره د زرو کیلو واټو په توان د یوې نوې راډیو یی دستګاه په جوړولو کې لاس وکړئ.

کاسیګین: موږ به دا خبره هم وڅیړو. له خپلو کارپوهانو سره به سلا - مشوره وکړو، خو تر کومه ځایه چې ما ته معلومه ده، د یوې نوې راډیو یی دستګاه جوړول ډیر وخت نیسی.

پونامـاریوف: مـوږ بـه د گـوندی سـلا کـارانو په ډله کـې د تبلیـغـاتـی چارو مشاورین هم د رولیږو. تـاسو کولی شئ هغوی ته د سوسیالیستی هیوادو له لارې د تبلیغاتی ملاتړ د جلبولو په برخه کې خپلې نظر یې او وړاندیزونه و وایاست.

اوستینوف: د نورو جنگی وسلو او تخنیک له لیږلو سره جوخت، افغانستان ته د نورو پوځی کارپوهانو او سلا کارانو د لیږلو خبره هم را او چتیږی.

تره کی: که ستاسو په نظر د غسې اړتیا وجود ولری، نو موږ هم د هغوی منلو ته چمتو یو. ایا تاسو اجازه راکوئ چې موږ د نورو هیوادو پیلوټان او ټانکستان راوغواړو؟

کاسیگین: کله چې موږ د پوځی کارپوهانو خبره کوو، مقصد مو هغه پوځی تخنیکران وی چې د وسلې په کار اچولو کې مرسته کوی. زه هیڅ نه پوهیږم ولې سمدلاسه د پیلوټانو او ټانکستانو خبره راولاړیږی. دا پوښتنه زموږ لپاره بیخی ناڅاپی ده. زه فکر کوم چې سوسیالیستی هیوادونه به له دې کار سره موافقه ونه کړی. پرټانکونو د پردو خلکو کښیناستل او ستاسو پر اولس ډزې کول، یوه حساسه سیاسی مسأله ده.

تره کی: موږ به وگورو، له هغو افغانانو څخه چې مخکې دلته د زده کړو لپاره رالیږل شوی وو، څومره گټه اخیستلی شو. کیدای شی له تاسو نه د هغو کسانو د روزنې غوښتنه وکړو چې موږ یې په خپله غوره کوو؟

اوستینوف: البته چې موږ یې د زده کړې لپار ه منلو ته چمتو یو.

کاسیگین: د دې غوندې خبرې چې رالنډې کړو نو ویلی شو چې ستاسو لپاره،

زموږ له خوا دیوې قوي راډیویي دستګاه خبره پر موږ پاتې ده. دغه راز دپوځي تخنیک دسپارلو دچټکتیا خبره هم مطرح ده. تاسو به لکه چې موږ پوه شو ، هڅه وکړئ ، دهغو افغانانو له ډلې نه چې دلته یې پوځي زده کړې کړي ، دهلیکوپټرو پیلوټان دځان لپاره غوره کړئ. کـه تاسې نورې غوښتنې لرلې نو کـولای شئ دشوروی سفیر اولوی پوځي سلاکار له لارې یې راولیږئ. موږ به هغه په غور سره څیړو او ور چلند به کوو.

موږ دغه راز دامپریالیستانو او دارتجاع ددسایسو په وړاندې دافغانستان ددیموکراتیک جمهوریت دننګې لپاره دسیاسي اقداماتو پر سر موافقه وکړه. موږ به له خپل لوري پر هغوی دسیاسي اغیز دښندلو کارته دوام ورکوو. زموږ مطبوعات به هم دافغانستان له دیموکراتیک جمهوریت څخه پرله پسې ملاتړ کوي.

زموږ په نظر مهمه ده چې تاسو په خپل هیواد کې درژیم دټولنیز تکیه ځای پراختیا ته پاملرنه وکړئ. خلک خپلې خواته رامات کړئ. اجازه ورنه کړئ چې دحکومت او خلکو ترمنځ دپردیتوب (احساس) منځ ته راشي. او بالاخره وروستۍ خبره. دا خبره د څیړنې لپاره نه بلکه یوه هیله ده او هغه دا چې تاسو باید دخپلو کادرونو په وړاندې په احتیاط اوزړه سوی سره چلند وکړئ. په کار ده چې دکادرونو څارنه او مراقبت وشي او له هغوی سره انفرادي چلند وشي. هر سړی باید مخکې له دې چې په کومه دنده ګمارل کیږي ، ښه وپیژندل شي.

تره کی: ستاسو مقصد له افسرانو او جنرالانو څخه دی ؟

کاسیگین : هم افسران، هم جنرالان او هم سیاسی شخصیتونه. یوځل بیا وایم چې دا موضوع مې د څېړنې لپاره نه ده مطرح کړې، بلکه خپلې نظر یې درته څرګندوو.

تره کی : موږ په مجموع کې له خپلو کادرونو سره په زړه سواندې چلند کوو، خو دهرات پېښو وښودله چې زموږ چاپېریال ته اخوانیانو نفوذ کړی دی او هغه څوک چې له هغو سره دی موږ ورته کومه دنده نه سپارو.

کاسیگین : موږ نه غواړو له تاسو نه ګیله وکړو، یوازې یادونه کوو چې په کادري سیاست کې تیروتنې ډېر ترخه عواقب لري. موږ دا کار په خپله تجربه کړی. دی. دستالین په وخت کې، تاسو ته معلومه ده، زموږ ډېر افسران په زندانونو کې پراته وو او کله چې جګړه ونښته، ستالین اړ شو هغوی جبهې ته واستوي. دغو خلکو له خپله ځانه پوره اتلولي وښوده. ډیرېږې په سترو قوماندانانو بدل شول. موږ نه غواړو ستاسو په کورنیو چارو کې لاس ووهو، خو دا یادونه کوو چې له کادرونو سره زړه سوی چلند غوره کار دی.

تره کی : تر کومه چې زه ستاسو له خبرونه پوه شوم، تاسو له موږ سره مرستې کوئ او وبه یې کړئ، خو د تیری په وړاندې زموږ د ننګې ضمانت نه شئ کولی.

کاسیگین : موږ له تاسو سره مسأله له دې اړخه هیڅ څېړلې نه ده. موږ داوسنی پړاو په هکله وغږېدو، ومو ویل چې په اوسني وخت کې تر ټولو اغیزمنه لار په سیاسي وسایلو سره ستاسو دهیواد ساتنه ده. تاسو ته نه ښايي، زموږ خبرې داسې درک کړئ چې ګواکې موږ تاسو بیخي د تقدیر لاس ته ورسپارو.

تره کی: درې دوله ملاتړ وجود لري: سیاسي، اقتصادي او پوځي. دوه دوله مرستې تاسو کوئ، خو که زموږ پرخاوره له بهرنه تیری وشو، نو بیا به تاسو څنګه کوئ؟

کاسیګین: که چیرې ستاسو پر خاوره وسله وال تیری مطرح وی، نودا به جلا حالت وی. اوس اوس زموږ ټوله هڅه دا ده چې دغسې یو تیری ونه شی، او زما په فکر موږ دغه مقصدته رسیدلی شو.

تره کی: زه دا خبره ځکه کوم چې چین په جدیت سره پاکستانیان زموږ خلاف لمسوی.

کاسیګین: کله چې د تیری خبره رامنځته شی، هلته نو حالات بیخی بیل رنګ غوره کوی. چینایان دویتنام په برخه کې په دې خبره قانع شول او اوس هغه دچا خبره هسې خپلې منګولې مښی. ترکومه ځایه چې دافغانستان خبره ده، موږ هڅه کړې چې هغه له بهرنی تیری نه وساتو. ما مخکې وویل چې په دې اړوند مو دپاکستان جمهور رئیس، خمینی او دایران صدر اعظم ته لیکونه استولی دی.

تره کی: زموږ دسیاسی بیرو غړی، مسکوته زما په سفر خبر دی. کابل ته له ستنیدو وروسته اړیم چې هغوی ته دخپلو کتنو دنتیجو په هکله معلومات ورکړم. آیا کولی شم هغوی ته ووایم چې شوروی اتحاد به دافغانستان له دیموکراتیک جمهوریت سره یوازې سیاسی او څه نورې مرستې وکړی؟

کاسیګین: هو، سیاسی ملاتړ او دوسلو او نورو شیانو دسپارلو له لارې نورې ډیرې مرستې. دا زموږ دسیاسی بیورو پریکړه ده. په دې هکله به ل.ای. بریژنف

له تاسو سره په خبرو کې چې لس دقیقې وروسته پیل کیږي، معلومات درکړي، فکر کوم تاسو به افغانستان ته، زموږ په مرستو ډاډه او په خپلو کړنو باوري ستانه شئ.

تره کي: له شوې کتنې نه ډیره خوښې، کوي د پراخو مرستو له امله چې په سختو ورځو کې له افغانستان سره کیږي، د زړه له کومې مننه څرګندوي.

«له پوځ نه هیڅ شی مه سپموئ ...»

د مارچ د شملې ورځې د په ماښام بریژنف له تره کي سره وکتل. له هغوی دواړو پرته په «ستاروي پلو شچاد» (زاړه ډګر) کې د عمومي منشي په مجلل دفتر کې ا.ن. کاسیګین، ا.ا. ګرومیکو، د.ف. اوستینوف او ب.ب. پوناماریوف هم حاضر وو.

له اوږدو مقدمو پرته بریژنف سمدلاسه اصلي موضوع ته ورننوت. هغه وویل: د افغانستان حکومت ته په کار ده، د هرات له پېښو وروسته، د منځ ته راغلي حالت د اصلاح لپاره زیاتې هلې ځلې وکړي. خو دا هم کافي نه ده. نه یوازې د هغه خطر د له منځه وړلو لپاره باید ځانګړي ګامونه پورته شي، چې د هیواد نوی حکومت ورسره مخامخ دی، بلکه د انقلاب د بریاوو د ټینګښت چاره هم باید پر مخ یووړله شي.

بریژنف په تکرار سره، د حکومت د ټولنیز بنسټ پر پراختیا ټینګار وکړ، زیاته یې کړه چې د واکمن ګوند یووالي باید وساتل شي او فرقه یې شخړو ته ښویدل نه

دی په کار. بریژنف چې د محفل یوازینی ویناوال و، خپلې خبرې اوږدې کړې او دافغانستان دحکومت دکمزوری تبلیغاتی کار یادونه یې وکړه. عمومی منشی د احتمالی پوښتنې دمخنیوی لپاره، دافغانستان خاورې ته دشوروی لښکرو د ورننویستلو دمسألې څېړنې ته دپای ټکی کېښوده: دقواوو دلېږلو او یا په ډاگه دهغو له لیږلو نه دانکار یادونې ته اړتیا نه شته.

بریژنف د پوځی سلاکارانو او کارپوهانو دفعالیت له څېړنې وروسته، دافغانستان ددولتی پولو د ټړلو خبره رااوچته کړه. له ایران او پاکستان په زرگونو وسله وال باندې یتان خاورې ته رانوځی، وسله او مهمات راننویستل کیږی، څو پوله لکه چې پرانیستې وه، هغسې پرانیستې ده. هغه وویل: موږ په شوروی اتحاد کې دغسې یو شی ته اجازه نه شو ورکولی او البته ټوله هڅه ددې لپاره په کار ده چې پوځ دانقلابی واکمنۍ ترڅنگ ټینگ ودریږی. ددې لپاره دهیڅ شی سپمول نه دی په کار. داچې په رامنځته شویو حالاتو کې څه ډول چلند په کار دی، تاسو پرې ښه پوهیږئ، یوازې دیوه ټکی یا دول لازم گڼم. مهمه دا ده چې قوماندانان باید پرخپل دریځ باندې د ډاډ احساس ولری. له هغه پوځ نه دډیر څه تمه کول خوشی عبث دی چې قوماندانان یې ژر ژر بدلیږی، رابدلیږی. دا خبره په تیره بیا هغه وخت ډیره دپاملرنې وړگرځی چې دقوماندانانو په گوښه کولو پسې، بندیانول هم را روان وی.

ډیر قوماندانان چې په دې پوه شی، څه ډول یې ملگری بندیان او تری تم کیږی، په خپل راتلونکی باندې باور له لاسه ورکوی. ددې ټولو خبرو مانادانه دد

چې ګنې دهغه چا په نسبت دي له ترټولو اقداماتو څخه کارنه اخیستل کیږي چې له انقلابي واکمنۍ سره په خیانت یې کافي شواهد موجود وي، خودا توره ډیره تېره ده او ګټه اخیستل ترې ډیر او لا ډیر احتیاط غواړي. »

له تره کي سره دبریژنف په خبرو کې دهرات دمارچ دمیاشتې پیښې چې دافغانستان له انقلابي واکمنو څخه یې وارپار خطا کړي و، تر ډیرې اندازې برجسته شوې. دمارچ په ۱۵ پیل شوی دولتي ضدپاڅون په مسکو کې د پاملرنې اصلي ټکی و. داخل تره کي او دهغه پلویان، دشوروي پوځونو له مرستې پرته، چې په تېره بیا دمارچ د میاشتې په دغو شپو ورځو کې یې دهغو دبللو سخته هڅه کوله، بریالي شول چې حالات ارام او ترکنترول لاندې راولي.

په دغه حال کې دهرات پیښو شوروي مشران دیو شمیر جدي اقداماتو کولو ته اړکړل. تر ډیرې اندازې دا خبره له دې امله څرګنده شوه چې د پاڅون په هماغه لومړۍ ورځ زموږ یو پوځي سلاکار او دوه کارپوهان چې په دغه ښار کې یې کار کاوه، ووژل شول. دوه ورځې وروسته دشوروي اتحاد ددفاع وزیر مارشال د. اوستینوف امر وکړ دالوتکو له لارې، افغانستان ته دلیږلو لپاره دې دهوایي دیسانت فرقه تیارسي کړي شي. دوه موتوریزه غنډونه دې له بشپړ پرسونل سره دکوشک په سیمه کې ځای پرځای کړای شي او دمنځنۍ اسیا له پوځي حوزې نه دې یوه موتوریزه فرقه د ترمز ښار ته ولیږدول شي. دمارچ په اتلسمه دمارشال اوستینوف په امر د ترکستان دپوځي حوزې په چوکاټ کې دوه نورې فرقې جوړې شوې. داپریل په میاشت کې دغو فرقو پوځي تمرینات ترسره کړل او له هغه وروسته

راټول شوي پرسونل بیرته خپلو خپلو ځایونو ته ستون کړي شو. دا ټول کارونه ددې لپاره ترسره کېدل چې وښودل شي، شوروي اتحاد په ګاونډي افغانستان کې دحالاتو دقیقه څارنه کوي او هره شیبه چمتو دی، دخپل مخکینی لاسلیک شوي تړون له مخې عمل وکړي.

دپیښو نیټه لیک (کرونولوژي)

دمارچ په ۲۳ نیټه تر سختو جګړو وروسته، مخالفو ډلو دقلعه نو او غورماچ اولسوالۍ ونیولې چې ایله څو ورځې وروسته بیرته دحکومت له خوا آزادې شوې. جلال آباد ته څېرمه په غرنیو سیمو کې دیاغیانو فعالیتونو زور واخیست. دمارچ په ۲۵ حکومتی عسکر اړشول چې دبالامرغاب ښار خوشی کړي. داسعدآباد چارچاپیر سختې جګړې روانې وې. په همدې ورځ وسله والو ډلو له پاکستان سره په پوله کې دپراته ولایت – پکتیا دځائیو پر اولسوالۍ دبرې هڅه وکړه.

دمارچ په دیرشمه یاغیانو دمیمنې دجنوب لویدیځ په پنځوس کیلومترۍ کې دقیصار په سیمه کې خپل جنګی فعالیت چټک کړ. د اسعدآباد دشمال لویدیځ په پنځه ویشت کیلو متری کې داسمار او مانوګی پر دولتی پوځی چوڼیو، دفیوډالانو وسله والو باندونو څوځله یرغلونه وکړل.

«ورانکاری، سبوتاژ او مقاومت»

له افغانستان نه دشوروی سفارت داستخباراتو او زمونږ دسلاکارانو له لارې رارسیدلی او پراتیفی اطلاعات دتحلیل کوونکو له خوا په غورڅېړل کیدل. دهمدې اطلاعاتو پر بنسټ دبهرنیو چارو او دفاع وزیرانو، د. ک. ګ. ب. رئیس

اودشوروی اتحاد دکمونیست گوند دمرکزی کمیټې دنړیوالو اړیکو دڅانګې دمشرله خوا «شوروی اتحاد دکمونیست ګوند د مرکزی کمیټې یادداشتونه» په نامه سندونه، چې دګوتو په شمېر کسانو لپاره وو، چمتو کیدل او دسیاسی بیورو غړیو ته استول کیدل. په هغو کی نه یوازی دافغانستان دحالاتو په ګډون دموجودی وضعی، علتونه او دلایل تشریح کیدل، بلکه دهیواد دسیاسی مشرتابه لپاره یې مشخصې لارښوونې هم لرلې. دغسې یو یادداشت د ا. ګرومیکو، ی. اندروپوف، د. اوستینوف او ب. پوناماریوف له خوا د ۱۹۷۹ کال داپریل په لومړی نیټه تیار شوی و. پوولس ورځې وروسته سیاسی بیورو دیادداشت له متن سره موافقت وښود او ترډیرې اندازې یې دهمدې پر بنسټ دافغانستان دحالاتو په باب خپله راتلونکې کړنلاره وټاکله.

«اشد محرم

ځانګړې دوسیه»

دشوروی اتحاد دکمونیست ګوند مرکزی کمیټه

د روان کال دمارچ اتلسمې نیټې د (پ ۱۴۷\پ) ګڼه لارښوونې له مخې دافغانستان په دیموکراتیک جمهوریت کې دحالاتو دورستۍ خړپړتیا دعواملو او دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت مشرتابه ته دخپلو دریځونو دپیاوړتیا او پرحالاتو دکنترول دټینګولو لپاره، زموږ دراتلونکو احتمالی مرستو په هکله وړاندیزونه ستاسو حضورته تقدیمیږی.

د تیر کال د اپریل انقلاب په یوه وروسته پاتې فیوډالي هیواد کې منځ ته راغی چې د اقتصاد ډیره ابتدایي بڼه او محدود کورني منابع لري. له پخواني رژیم نه ښې ډیرې تولنیزې، اقتصادي او سیاسي لانجې وریاتې شوې دي.

د طبقاتي جګړې په تود یدو سره د جبهې په یوه لوري کې د زیارایستونکو د ګټو نماینده - د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند او په بله خوا کې هغه ځواکونه ودریدل چې د زمکه والو او فیوډالانو، د کمپرادورې پانګوالۍ او د ډیرو ارتجاعي روحاني کړیو نماینده ګي کوي.

افغاني ارتجاعي قوتونه دوګړو له عامې بیسوادۍ، پیچلو ملي او قومي اړیکو، مذهبي تعصب او افراطي ناسیونالیزم نه ماهرانه ګټه اخلي.

ورانکاري، سبوتاژ او مقاومت چې د نسکورو شویو زبېښاګرو طبقو له خوا کیږي، د اقتصادي ستونزو د لازیاتوالي، د صنعتي او کرنیزو تولیداتو د کمښت، د کاري فعالیت د سطحې د ټیټوالي، د بیوزلوړوالي او دولتي بودجې ته د عوایدو د راتګ د کمښت سبب ګرځي.

د ارتجاعي ځواکونو هلې ځلې چې په روان پړاو کې یې په «اخوان المسلمین» تکیه شویو اسلامي مشرانو له خوا لارښوونه کیږي، د نوې واکمنۍ په وړاندې د دښمنانه ګډ دریځ پر بنسټ د بیلتون غوښتونکو او د ناسیونالیستي ډلو او د غه راز د «شعله ٔ جاوید» د ماویستي ډلې له فعالو انقلابي ضد هڅو سره غوټه کیږي.

ارتجاعي ځواکونو چې د اپریل انقلاب له چټک او ترډیره حده ناڅاپي بری نه

وروستــه ، اوس په خپلې ورخطايي بري مـوندلی ، يوبل ته يې سره د يووالی لاس ورکړ. هغوی د مبارزې بڼه هم بدله کړه. له پټو ورانوونکو هڅونه يې ښکاره وسله والو يرغلونو ته لاس واچاوه. هغوی نه يوازې د هيواد د ننه د خپلو ډلو په سمبالی بريالي شول ، بلکه له بهرنيو امپرياليستی او مذهبی کړيو سره يې هم هراړخيزې اړيکی ټينګې کړې دي چې پراخ تبليغاتی او د غه راز د پيسو او وسلو مرستې ورسره کوی. د انقلاب د دښمنانو تاکتيک دادی چې د جګړې جبهې پراخې شی او حکومت اړشی ، خپلې ګوزاريزې قواوې د هيواد پر بيلابيلو سيمو وويشی.

ارتجاع تر ښکاره کمونيستی ضد او شوروی ضد افراطی شعارونو لاندې عمل کوی او وايی چې مقصد يې په هيواد کې د ديموکراتيک انقلابی نظام ړنګول او د « آزاد اسلامی جمهوريت » جوړول دی.

• دافغانستان دخلکو ديموکراتيک ګوند په مرام کې دزيارايستونکو پرګنو په ګټه د پراخو سياسی ، اقتصادی او ټولنيزو بدلونونو د پلی کيدو اټکل شوی دی ، خو دا طرحې يوازې اوس اوس د عمل کيدو په حال کې دی او د خلکو اساسی برخې لا تر اوسه د نوی نظام په برتری نه دی پوهيدلی او د هغه په مترقی ځانګړتيا لا نه دی باوری شوی. په هيواد کې د پيړيو پيړيو وروسته پاتی والی له منځه وړل ، د هغو ستونزو او لانجو غوټول چې نوې واکمنی ورسره هماغه له پيله مخامخ شوه ، دوخت غوښتنه کوی او پرله پسې پلان شوی او ډير ښه سنجول شوی چال چلند ته اړتيا لری. د ديموکراتيک افغانستان مشران عملاً مجبور دی دولتی پرسونل (اپارات) له سره جوړ کړی ، د هيواد وسله وال پوځ په نوې بڼه سمبال او پياوړی

کړي او د ګوندي او دولتي جوړښت عملي تجربې را ټولې کړي.

د اولسي واکمنۍ کمزورې برخه دا ده چې تر اوسه يې په ولايتي، ښاري او کليوالي اداري او سياسي ارګانونو کې د ځان لپاره تکيه ځای نه دی موندلی، په داسې حال کې چې له دې لارې ممکنه وه په مرکز او اطرافو کې د دولتي چارو ادارو ته زيارايستونکي راکش کړي شي.

د نوې واکمنۍ اصلي ستونزه له اسلامي روحانيت او د مخالفو قبيلو له مشرانو سره د وه اړخيزې اړيکې دي. د غه د وه عناصر په اوسني افغانستان کې ستر ځواکمن قوتونه دي. د د غسې ستونزې د حل لاره چې د ډير دقيق او سنجول شوي چال چلند غوښتنه کوي، تر اوسه نه ده موندل شوې، او د غه دواړه ځواکونه د اوسني رژيم د خطرناکو غليمانو په توګه پرځای پاتې دي. همدوې په انقلابي ضد فعاليتونو کې پراخه ونډه اخلي. د ايران پېښو چې په ټوله مسلمانه نړۍ کې يې د اسلامي تعصب يوه څپه راخوځولې هم، په افغانستان کې د روحانيت د دولتي ضد فعاليتونو چټکوالی ته لمن وهلې ده.

د هغو ستونزو يو بل علت چې د افغانستان د ديموکراتيک جمهوريت مشران ورسره مخامخ دي، دا دی چې د افغانستان د خلکو ديموکراتيک ګوند تر اوسه پورې په يوه ريښتني پرګنيز سازمان نه دی اوښتی. مترقي کارګران او بې وزلي بزرګران په خوراسستۍ د هغه ليکو ته جذبيږي. ګوند تر اوسه په دې نه دی بريالی شوی، د افغاني ټولنې پر هغو برخو خپله اغيزه زياته کړي چې د انقلاب خواته د راکښلو امکانات يې شته، لکه: روښانفکران، مامورين، وړه بورژوازي او

د روحانیت کوزنی پاټکی (قشرونه).

خپله په دغه گوند کې د اپریل له انقلاب وروسته انشعاب راغی او له دې امله يې د ريغ، اغېز او اعتبار راټیټ شول. د افغانستان د خلکو دیموکراتیک گوند نه یوازې د یوې کوچنۍ ډلې په توگه پاتې دی، بلکه د «خلق» او «پرچم» د ډلگیو ترمنځ د کورنی اخ ډ ب له امله سخت کمزوری شوی هم دی. د «پرچم» د ډلې یو شمېر وتلی مشران یا خوله منځه یو وړل شول او یا هم له گوندی او دولتی دندو، له پوځی او دولتی چارو څخه گوښه کړی شول او یو شمېر نور يې د سیاسی کډوالو په توگه په بهر کې پاتې دی. اوسنۍ وضعه ان په هغو پرچمیانو هم ناوړه اغېزه ښندی چې لاتر اوسه په گوند کې پاتې دی. دغه کسان د افغانستان د خلکو دیموکراتیک گوند د مشرتابه په وړاندې دویرې، شک او بدگمانۍ احساس لری. په مرکز او ولایتونو کې د اداری واحدونو پرله پسې بدلول را بدلول او د افسری کادرونو هره شیبه دې خواهاخوا کول، نوره هم دا وضعه کړکیچنه کوی.

د افغانستان غلیمان هم د ننه او هم په بهر کې، په تیره بیا د پاکستان او ایران په خاورو کې چې د نوی نظام ډیر مخالفین ورتښتیدلی، فعالیت کوی. د موجودو شواهدو له مخې، د حکومتی ضد اقداماتو په لمسون کې لویدیځې استخباراتی څانگې، په تېره بیا امریکایی او چینایی جاسوسان پوره ونډه لری. هغوی له پاکستان او ایران سره د افغانستان له خلاصو پولو نه ناوړه گټه اخلی. له همدې لارې نه یوازې دورانکارو او ویرا چوونکو ډلې، بلکه غټ وسله وال باندونه هم افغانستان ته نفوذ کوی.

کورنی او بهرنی انقلاب ضد، نه یوازې له عینی ستونزو نه گټه اوچتوی، بلکه هڅه کوی چې دافغانی مشرانو له تیروتنو او مرگنیو اشتباه گانو څخه هم استفاده وکړی. ښکاره ده چې دا پریل انقلاب تربری وروسته هم دگوندی اوهم دولتی چارو دسمبالښت په وخت کې غالباً له اختناق، غیر مجازو ترټنو نه کار اخیستل شوی او هم د بندیانو د تحقیق په وخت کې شخصی عقدې میدان ته راوتلی او له زورزیاتی نه گټه اخیستل شوې ده.

پوځ هم دبې بنسټه ترټنو په وړاندې بې تفاوته پاتې نه شو، په داسې حال کې چې همدغه اردو د رژیم اساسی مټ دی. دې کار ترزیاتې اندازې هم دهیواد دننه او هم په بهر کې دنوی نظام دبې اعتباره کولو لپاره دانقلاب ضد هڅې اسانې کړې. ډیر قوماندانان چې وینی دهغوی اندیوالان بندیان او ترې تم کیږی، پرځان ویسا له لاسه ورکوی او له بندنه دژغورنې لارې چارې لټوی. دا خبره دهرات په بیلگه کې ډېره ښه جوته شوه. په دغه ښار کې نه یوازې پراخو اولسی پرگنو، بلکه ډیرو پوځی ټولگیو د خپلو قوماندانانو په نوښت دپاڅون کوونکو پلوی وکړه.

له بلې خوا، دهرات پېښو، په حلکو کې، دافغانستان دخلکو دیموکراتیک گوند له خوا دپراخ سیاسی او تبلیغی – ترویجی چارو دکمزوری سمبالښت خبره تائید کړه. دنوی نظام دډول ډول غلیمانو په دې ډله کې دمرتجعو ملایانو له خوا، په سیمو کې ناوړه تبلیغات دگوندی کارکوونکو له خوا دکیدونکو تبلیغاتو په انډول ډوځله پراخ او خوځند دی.

شوروی مشرتابه دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت لارښوونکو او په دې

ډله کې ډېرو لوړو مشرانو ته بیا بیا وړاندیزونه او مشورې ورکړې دي او شویو تېروتنو او افراط ته یې دهغو پام اړولی دی، خو افغانی مشرانو دنه تجربې او غیر کافي سیاسي انعطاف په نښودلو سره، زموږ دامشورې کمې او په ځینو برخو کې هیڅ نه دي منلي.

دافغانستان دډیموکراتیک جمهوریت دمشرانو دسیاسي تجربې کموالی، دهرات دپیښو په هماغه توده هنگامه کې، هله ښه څرګند شوچې شوروی اتحاد دغه هېواد ته دپوځونو دلېږلو په اړوند دافغانستان دمشرتابه وړاندیز رد کړ او په مقابل کې یې دوی دخپګان څرګندونه وکړه. ددوی وړاندیز له دې امله رد شو چې دشوروی پوځونو دلېږلو په صورت کې به زور او خطرناک سیاسي عواقب منځ ته راغلي وای (خو افغاني مشرانو داسې ښوده لکه چې په دې موضوع هیڅ نه پوهیږي).

ښکاره ده چې دافغاني حکومت ضد هڅې بشپړ کورني ماهیت لري او که شوروي عسکرو دهغو په ټکولو کې برخه اخیستې وای، له یوې خوا به دشوروی اتحاد نړیوال اعتبار ته جدي تاوان رسیدلی وای او دتشنج دکموالی بهیر به ډېر شا ته غورځیدلی وای او له بلې خوا به یې دتره کي دحکومت کمزورتیا په ډاګه کړې وای چې په نتیجه کې به یې انقلاب ضد عناصر ددغه هیواد دننه او بهر لانور دحکومتي ضد فعالیتونو ته هڅېدلي وای. دا حقیقت چې دافغانستان حکومت دخپلو متېو په زور دهرات بغاورت مات کړ، باید دنوی نظام دنسبي استقرار په ښودلو سره دانقلاب ضد عناصرو دهڅو دمخنیوی سبب شي.

په دې توګه موږ دا ګڼو چې هرات ته د شوروي پوځي ټولګيو دلېږلو په هکله، دافغانستان دديموکراتيک جمهوريت دمشر تابه دغوښتنې په ردولو سره، موږ سمه پريکړه کړې ده. په افغانستان کې دنورو حکومتي ضد بغاوتونود کېدلو په صورت کې هم، چې ښه ډير احتمالات يې شته، موږ ته په همدغه لاره تګ په کار دی.

خو له دې سره سره، ښکاره ده چې موږ به په راتلونکي کې هم دخپل وس په اندازه دافغانستان دديموکراتيک جمهوريت له حکومت سره مرسته کوو چې انقلابي ضد قوتونو ته ګوزار ورکړي، په هېواد کې حالات ټينګ او آرام کړي، خپله اغيزه پراخه کړي او دسوسياليستي بدلونونو په لار کې دپراخو پرګنو ملاتړ راخپل کړي.

داپريل انقلاب دبرى له هماغه پيله، شوروي اتحاد له نوي واکمنۍ سره په نړيوال ډګر کې دسياسي ملاتړ له لارې پراخه مرسته کوي. په اقتصادي برخه کې دوسله وال پوځ په پياوړتيا او دتکړه مسلکي کادرونو په روزنه کې ورسره هر اړخيزې مرستې کوي. دافغانستان دديموکراتيک جمهوري حکومت په غوښتنه دبيلابيلو برخو لپاره ښه ګڼ شوروي کارپوهان او سلاکاران هلته ليږل شوي چې دافغانستان دديموکراتيک جمهوريت په وړاندې د پرتو ستونزو په هواري کې ښه غتيه برخه واخلي.

دهمدغو چارو په دوام او دافغانستان په هکله په دې وروستيو وختو کې دنويو پريکړو په رڼا کې لازمه بريښي چې:

۱ - دافغانستان دديموكراتيک جمهوريت له مشرتابه سره دې دخپل پوځ دجنگي وړتيا او دهغه دسياسي او روحي حالت دلوړتيا ، انقلابي واکمنۍ ته دهغه دوفادارۍ او سربښندنې په تأمين ، دامنيتي ارگانو او په دې ډله کې دسرحدي پوځونو دپياوړتيا او دهغوى داغيزمنتوب په زياتوالي کې مرسته وشي.

ددې خبرې په پام کې نيولو سره چې په افغانستان کې دوروستيو پيښو له امله دغه هيواد ته ډېره نوره وسله او جنگي تخنيک استول شوى او ځينې نورېې داستولو په حال کې دى او دافغانستان ديموکراتيک جمهوريت دوسله وال پوځ لپاره هم خپله په دغه هيواد کې او هم دشوروى اتحاد په پوځى تعليمي موسسو کې دپوځي پرسونل روزنه ډېره پراخه شوې ده. په کار ده ، ډېر ټينگار په دې ټکي وشي چې له ورکړې شوې وسلې او تخنيک نه اغيزمنه گټه اخيستل دې ډېر ژر زده کړاى شي. دغه خبره په هغو مرستو پورې هم اړه پيدا کوي چې ددولتي امنيت دارگانو له لارې ترسره کيږي.

۲ - دهغو مرستو په گډون چې په افغانستان کې دديموکراتيک انقلابي نظام دسياسي دريځونو له ټينگښت سره لاس کولى شي ، تروسه وسه دې دغه هېواد ته دمرستو رسولو په هکله ټولې مسألې په پوره چټکۍ څيړل کيږي او په دې اړوند دې چټکې پريکړې کيږي. افغاني مشرانو ته دې وويل شي چې په لومړي گام کې داقتصاد دهغو څانگو پراختيا په کار ده چې دهېواد دتوليدي ځواکونو دپياوړتيا ، دټولنيزو ستونزو دحل او وزگارو ته دکار دپيدا کولو سبب گرځېدلى شي.

۳- له هرې لارې چې دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت له مشر تابه سره خبرې اترې کیږی، باید په دې ټکی پرله پسې ټینګار وشی چې تر ګوند او حکومت لاندې د پراته سیاسی بنسټ پراختیا ځانګړی ارزښت لری.

په ځانګړې توګه په کار ده چې دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت مشرانو ته دامفکوره تلقین شی چې دزمکو اصلاحاتو په ګډون دټولو اقتصادی او ټولنیزو بدلونونو پرله پسې پلی کول خورا له ارزښته ډکه خبره ده. په کار ده چې په دې کار کې له پوره غورنه کار واخیستل شی. ډیرې ځغاستې او افراط ته اړتیا نه شته او باید د ترسره کیدونکیو اصلاحاتو سیاسی او ایدیالوژیکی اړخ ته پوره پاملرنه وشی. دغونې په ټوګه: دبزګرانو غوړونو ته دې ورسول شی چې زمکه ورته داپریل انقلاب له برکته ورکول کیږی او که له اولسی او دیموکراتیکی واکمنۍ نه دفاع ونه کړی، نو زمکه یې هم له لاسه وتلی شی. دغسې توضیحی کارونه دې دنورو ټولنیزو او اقتصادی اصلاحاتو په برخه کې هم ترسره شی.

دافغانستان دخلکو دیموکراتیک ګوند دسیاسی بنسټ د پراختیا په مقصد دې افغانی مشران په دې خبره قانع کړی شی چې په کار ده ورو ورو دواکمنۍ دارګانونو انتخابی والی ته مخه کړی، خو دا به هیڅکله دهیواد په دولتی او سیاسی جوړښت کې دګوند دلارښوونکی نقش پایښت او ټینګښت ته دزیان رسولو په مانا نه وی. باید هغوی قانع کړی شی چې دخلکو ددیموکراتیکو حقوقو دضمانت او ددولتی ارګانونو دفعالیت د چاپیریال دټاکلو لپاره داساسی قانون تسوید او بیا تصویب یو منطقی کار دی.

٤ - له افغاني مشرانو سره په خبرو اترو کې دې هغوی ته د دې خبرې روښانول همداسې دوام ولري چې د گوندي غړو د شمېر له زیاتوالي سره جوخت، د گوندي مشرتابه او صفوفو بشپړ یووالي څومره ارزښت لري. هغوی ته دې د غه راز د گوندي او دولتي مهمو پېښو په هکله د ډله ییزو پریکړو ارزښت په گوته شي. دافغانستان د خلکو دیموکراتیک گوند او دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت له مشرانو سره دې د گوندي او سازماني او دغه راز د پرگنیزو او توضیحي چارو په سمبالښت او د گوندي او دولتي کادرونو په روزنه کې عملي مرسته وشي.

٥ - دافغاني مشرانو پاملرنه دې، د هېواد د اسلامي روحانیت په منځ کې د فعالیت چارې ته جلب کړای شي، چې په دې توگه په هغو کې تفرقه ایجاد شي او د ارتجاعي اسلامي مشرانو نفوذ د خلکو په منځ کې راټیټ شي. د ا مقصد هله ترسره کیدای شي چې د ټاکلو بیلگو په راوړلو سره، په هیواد کې د مذهب په ازادۍ ټینگار وشي او وویل شي چې نوی واکمنان ټولو روحانینو ته نه، بلکه هغه چا ته سزا ورکوي چې عملاً د انقلابي نظام خلاف دریږي.

٦ - په کار ده چې دافغانستان د دیموکراتیک جمهوریت مشران هم په دې قانع کړی شي چې پر انقلابي قانونیت بنا د حقوقي معیارونو رعایت لازمه خبره ده او باید مجازاتي متود یوازې له پوره غور وروسته وکارول شي. البته د دې خبرې مانا دا نه ده چې د هغو کسانو پر ضد دې له مجازاتو څخه کار نه اخیستل کیږي چې د خیانت په هکله یې پوره شواهد شته او یا دا چې په فعاله توگه یې په انقلابي ضد فعالیتونو کې برخه اخیستې ده. خبره دا ده چې د وگړو، په تېره بیا د پوځي او

گوندی کادرونو سرنوشت د تصادفی او شکمنو شاهدانو، هغه هم د دوو یا دریو تنو له خوا، له حقیقی محاکمې پرته باید ونه ټاکل شی.

۷- دافغانستان د دیموکراتیک جمهوریت د مشرانو غوړونو ته داړوند و مسألو په هکله زموږ د نظریو او وړاندیزونو د رسولو په کار کی مخامخ کتنو دارزښت په پام چی نیولو سره پکار ده چی په افغانستان کی د حالاتو دعادی کیدلو سره سم په بیلا بیلو سطحو کې، یو د بل هیوادونو ته پرله پسې سفرونه وشی.

۸- د دیپلوماتیکو او نور ځانګړو ذرایعو له لارې دې، دافغانستان په کورنیو چارو کې، د نورو هېوادو، په تېره بیا د ګاونډیو ملکونو د لاس وهنې خلاف اقدامات همداسې جاری وساتل شی.

۹- له افغانی دوستانو سره دې د سیاسی او پرګنیزو چارو د سمبالتیا، په تېره بیاد راډیویی تبلیغاتو په برخه کې چې دافغانستان د پراخې بې سوادۍ په شرایطو کې خورا ارزښتمنه لاره ده، عملی مرستې وشی.

دافغانستان په هکله، زموږ په تبلیغاتو کې دې زیاته پاملرنه د ښه ګاونډیتوب اصل او پراخې متقابلې ګټورې همکارۍ ته واړول شی، چې زموږ ددواړو هېوادو په اړیکو کې ټینګ مقام لری او دادی اوس کیفی بدلون او پرمختګ کوی. دشوروی واکمنۍ په وخت کې د منځنۍ اسیا د جمهوریتونو دسیاسی او اقتصادی ودې په هکله دې پراخ او اغیزمن تبلیغات وشی. د دغو او نورو شوروی جمهوریتونو په مثالونو کې دې د مذهب او په دغه لړ کې د اسلامی

عقيدې د ممنوعيت په هکله د تورونو بې بنسټوالی څرګند کړای شی.

۱۰ – په پرله پسې توګه دې وروسته سوسیالیستي هېوادونه له هغو اقداماتو نه خبرشي چې مورږ يې دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت له مشرانو سره دهغه هیواد حالاتو په ثبات کې کوو. په دې (تبلیغاتو کې دې) داټکی په پام کې ونیول شي چې دغه هیوادونه هم له افغانستان سره دوړ سیاسی ملاتړ او مادی مرستو کولو ته رامات شی.

ددغوټولو په نښه شويو برخو او احتمالاً د نويو مواردو په هکله مشخص وړاندیزونه به له اړتيا سره سم (دې طرحې ته) ورزیاتیږی.

ستاسو پاملرنې ته يې وړاندې کوو.

ا. ګرومیکو، ی. اندروپوف، د. اوستینوف، ب. پوناماریوف...

د پېښو نیټه لیک

داپریل په دویمه د یاغیانو له ډلو سره دبادغیس، پکتیا، کونړ او تخار په ولایتونو کې جلا جلا نښتې وشوې.

داپریل په شپږمه حکومتي لښکرو د مجاهدینو د يوې درې سوه کسیزې ډلې یرغل په اجرستان کې په شا وتمباوه.

داپریل په ۱۳ دانقلاب ضد عناصرو یرغلونه د ګردیز په شا او خوا او جلال آباد کې تاوده شول. یوه ورځ وروسته دخوست پنځه سرحدی تانې د تروريستانو تر ډزو لاندې راغلې.

داپریل په ۱۵ نیټه حکومتي ځواکونو په ارزګان کې د یاغیانو يوه ډله

وټکوله. د نښتو په ترڅ کې له دېرشو نه زيات مجاهدين ووژل شول او دوه يې ونيول شول. د ګرديز او خوست په پوځي چوڼيو کې، دامنيتي ارګانونو له خوا ٤٥ افسران چې د «اخوان المسلمين» دافراطي ډلې غړي وو او دافغانستان د حکومت خلاف يې وسله وال اقدام ته تياري نيوه، ونيول شول.

داپريل په ١٧ او ١٨ په بادغيس، بدخشان، کونړ او پکتيا کې دانقلاب ضد عناصرو بريدونه زيات شول. په بادغيس کې ياغيان بريالي شول چې د کُشک کهنه ښار ونيسي، خو څلور ورځې وروسته بيرته آزاد کړی شو. د کونړ په ولايت کې دافغانستان ديموکراتيک جمهوريت يوه پوځي چوڼۍ تر سختو ډزو لاندې راغله، په پکتيکا کې د ارګون په ګارنيزيون باندې يرغل وشو.

داپريل په شلمه پوځي واحدونو او دامنيتي سازمان قطعو په ګډه، د جلال آباد په فرقه کې دبغاوت هڅه شنډه کړه. په دغه حکومتي ضد اقدام کې د کشف د کنډک، د توپچي غنډ او دانضباط د ټولې منسوبينو برخه لرله.

«ملګری امين ته قناعت ورکړئ...»

«مسکو، عاجل،

محرم.»

...ملګری امين خان ته غوښتني وم او د ن. م. تره کي په غوښتنه يې داهيله درلوده چې بايد ١٥ - ٢٠ جنګي هليکوپترې له مهماتو او شوروي عملې سره ورته ورکړو، چې د حالاتو د خرابۍ په صورت کې يې په سرحدي او مرکزي سيمو کې له پاکستان نه دراغلو ياغي او تروريستي باندونو خلاف استعمال کړي.

ډاډ راکړی شو چې کابل ته دشوروی پیلوټانو راتگ او له هغو نه کار اخیستل

به، دپټ راز په توگه ساتل کیږی...

ل. گاریلوف

د ۱۹۷۹ داپریل ۱٤

وکتل شو:

ددې کار له اجرانه دې ډډه وشی.

ن.و. اگارکوف».

د ۱۹۷۹ کال داپریل په ۲۱ دمرکزی کمیتې دسیاسی بیورو، دافغانستان په خاوره کې دانقلاب ضد بغاوتونو په ټکولو کې دجنگی هلیکوپترو دشوروی پیلوټانو گډون غیر معقول وباله. دافغانستان په دیموکراتیک جمهوریت کې لوی پوځی سلاکار ته لاندې لارښوونې وشوې:

«اشد محرم

ځانگړې دوسیه.»

کابل، لوی پوځی سلاکارته.

دافغانستان ددیموکراتیک جمهوریت صدر اعظم ح. امین ته خبر ورکړئ چې د ۱۵ - ۲۰ جنگی هلیکوپترو او شوروی پیلوټانو دورلېږلو په هکله دهغه غوښتنه شوروی حکومت ته وړاندې شوه.

ورته وواياست چې دافغانستان په دیموکراتیک جمهوریت کې دانقلاب ضد بغاوتونو په ټکولو کې دشوروی پوځی ټولگیو دمخامخ گډون دزیانونو په هکله،

پخوا افغانی مشرانو ته توضیحات ورکړل شوی وو. دغسې یو اقدام به دافغانستان دانقلاب د دښمنانو او بهرنیو مخالفو ځواکونو له خوا، افغانستان ته دشوروی انترناسیونالستی مرستې دبدنامولو او دافغان اولس په منځ کې دحکومتی ضد او شوروی ضد تبلیغاتو په مقصد وکارول شی. په دې خبره ټینګار وکړئ چې د روان کال په مارچ او اپریل کې دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت ته په پنځو یا لسو ډولو وسلو سمبالې جنګی هلیکوپټرې سپارل شوی دی.

ح. امین ته قناعت ورکړئ چې له تاسو سره موجودې هلیکوپټرې دافغانی پیلوټانو په لارښوونه کولی شی، دپلیو ځواکونو او جنګی الوتکو په مرسته دانقلاب ضد عناصرو د سیسې شنډې کړی.

«افغانی پوځی قوماندانی لپاره په دې برخه کې لازم هدایات طرح کړئ».

د پېښو نيته ليک

د اپریل په ۲۲ وسله والو یاغی ډلو د ګردیز-خوست واټ د وازې په سیمه کې بشپړ بندکړ.

د اپریل په ۲٤ او ۲٥ د ننګرهار په ولایت کې له ورانکارو ډلو سره سختې جګړې روانې وې. دجلال آباد د جنوب ختیځ په شپیته کیلو متری کې دچنار په سیمه کې دافغانستان - پاکستان له ګډې پولې نه د (٥٠) وسله والو یاغیانو دراتیریدو خبر ترلاسه شو. دبلخ په ولایت کې دځانی دفاع هغه ډلې چې د دره ء صوف دډبرو سکرو د کانونو په ساتنه لګیاوې، ترحملې لاندې راغلې. دمزار

شريف د جنوب لويديځ په (۷۰) کيلو مترۍ کې د آن کپر ک سيمه د ياغيانو لاس ته ورغله.

داپريل په دويمه دهيواد په ختيځ او شمال ختيځ کې د کوچيانو له خوا د پوځي عملونو د زياتېدو نښې ښکاره شوې. دخوست او گرديز په شا او خوا کې څو کلي د ترورېستانو تر يرغل لاندې راغلل. دهمدغو ډلو له خوا د دره ٔ صوف منطقه اشغال او تالا شوه. حکومتي پوځونو د زابل په ولايت کې د ياغيانو يوه ډله، دړې وړې کړه.

دمې په اوومه د کونړ په ولايت کې درې ورانکارې ډلې چې له پاکستان نه دوزيرو، گوشتې او جنوبي اسمار سيموته ننوتې وې، له منځه يووړل شوې.

مخالفينو غونډل دمې په نهمه په ټول هېواد کې د دولتي ضد پاڅون پيل کړی، په پکتيا، غزني، پکتيکا، ننگرهار، کنړ، بلخ، سمنگان او د کابل په شا او خوا کې د غسې اقدامات تر سره شول. تر ټولو ستر وسله وال بغاوت پايتخت ته ورځېرمه، په تره خېلو کې جوړ شو. له دريو سوو زياتو مجاهدينو هڅه وکړه چې کابل ته ننوځي، خو حکومتي پوځونو هغوی وټکول او تر يوحده يې له منځه يووړل. دغزني ښار په جنوبي څنډو کې د مخالفو وسله والو ډلو لاس ته څو کلي ورغلل، خو د ورځې تر پايه دياغيانو مقاومت مات او له ۲۵۰ نه زيات مجاهدين دحکومتي ځواکونو له خوا ونيول شول. ورته شورشونه په پلخمرۍ او پُل علم کې هم جوړ شول. دحکومتي لښکرو د سختو اقداماتو په نتيجه کې له دريو سوو زيات ياغيان اسير شول.

دمی په لسمه دکندهار په هوایی گارنیزیون کې یوه توطئه کشف او شنډه شوه. امنیتی ارگانونو دډگر (١٦) تخنیکی کارکوونکی ونیول. یوه ورځ وروسته حکومتی لښکرو دگردیز-خوست دواټ دبیا پرانیستلو لپاره عملیات پیل کړل.

دمی په ١٣ ښارندویانو او حکومتی عسکرو دسنگ چارک په اولسوالۍ کې پولوی باندې محاصره کړ. دامنیتی ارگانونو کارکوونکو په پلخمری کې دمخالفینو له (٥٠) نه زیات پلویان ونیول. د دیچنای او گردنۀ غوری په سیمو کې هم سخت جنگ روان و. دجنوبی بدخشان په مونجان کې یوه او یا کسیزه مخالفه ډله محاصره او له منځه یووړل شوه. مخالفو وسله والو ډلو د آسمار او اسعد آباد ښارونه په هاوانونو او سپکو وسلو وویشتل. په لاندې سیمو کې دمخالفینو دتولید وخبرونه راورسیدل: دبغلان جنوب لویدیځ په غرونو کې ترزروزیات کسان، دزی ړکو په سیمه کې تر دووزرو کسه او دغزنی ښار دلویدیځ په دولس کیلو متری کې تر څلور سوو تنه.

دمی په ١٤ په درۀ صوف، لغمان او دبغلان دجنوب په شپیته کیلو متری کې دیاغیانو فعالیتونه زیات شول. ددوشی او خنجان دنیولو لپاره مخالفینو ښه ډیر ځواک راټول کړی و. دبهسودو اولسوالی لکه د پخوا په څېر دوسله والو مخالفینو په لاس کې وه. په وازې، گومل او دغه راز دخوست په لویې اولسوالۍ کې، له پاکستان سره پولې ته څېرمه په سرحدی تانو کې جگړه یز فعالیتونه چټک شول. په وازه خوا کې میشت سرحدی کندگ مخالفینو ته تسلیم شو. دمی په اوولسمه په جوزجان او لغمان کې هم جگړې تودې شوې. په دغو سیمو کې

دمخالفینو ډلې راټولې شوې وې. مخالفو وسله والو ډلو دغزني جنوب ته دمالستان سیمه ونیوله. دا سیمه دمخالفینو په بشپړه محاصره کې وه. دغزني او کټواز ترمنځ دسیمو په نښتو کې تر دوه سوه زیات مجاهدین له منځه یووړل شول او پاتې یې دکټواز جنوب لویدیځ ته په شا شول.

درې ورځې وروسته دکندهار په هوایی ګارنیزیون کې نور شل تنه دانقلاب ضد توطیې په تور دامنیتي ارګانونو له خوا ونیول شول. مخالفینو دجلال آباد په شمال لویدیځ کې دلویې لارې کنترول په خپل لاس کې واخیست. دمخالفینو یرغلونه په زابل، ارزګان، بامیان او غور کې زیات شول.

دمی په ۲۳ حکومتي ځواکونو دهرات ښار دجنوب لویدیځ په دیرش کیلومترۍ ترۍ کې پراخ عملیات ترسره کړل. هلته له دووزرو زیات مخالفین راټول شوي وو. دجګړې په لړکې ۶۰ کسه له منځه لاړل او ۱۳۰ دښمنان اسیر شول. یوه ورځ وروسته په غزني او پکتیا کې خونړۍ جګړې پیښې شوې. ۶۰ تنه له منځه یووړل شول او ۳۹ یاغیان اسیران شول، دغه راز دهرات ښار په جنوب لویدیځو برخو، د «وازې» په سیمه او بامیانو کې دانقلاب ضد مرکزونو دړې وړې کولو عملیات روان وو. له سلو زیات کسان ووژل شول او (۸۰) مجاهدین دحکومتي قواو لاس ته ورغلل.

«ګازي بمونه نه درلېږو ...»

په افغانستان کې دپیښو پرمختګ، دمسکو دپاملرنې په مرکز کې و. دسیاسي بیورو دمی د ۲۴ په غونډه کې، دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت ته

دنورو پوځي مرستو خبره وځيړل شوه. دشوروي اتحاد دپلان جوړولو دولتي کميټې او بهرنۍ سوداګرۍ وزارت ته لارښوونه وشوه چې د دوو مياشتو په اوږدو کې د ۱۵۰۰ موټرو دورکړې په هکله دافغانستان دديموکراتيک جمهوريت غوښتنه وځيړي. ځو ساعته وروسته کابل ته دغه شفري تلګرام مخابره شو.

«اشد محرم

ځانګړې دوسيه.

کابل. شوروي سفير ته

ن. م. تره کي ته ورشئ او زموږ پر لارښوونه داستناد له مخې ورته وواياست چې دافغانستان ديموکراتيک جمهوريت ته دنورو پوځي مرستو دورکولو په هکله، دافغاني مشرتابه غوښتنې په غور وځيړل شوې.

ورته وواياست چې مسکو په افغانستان کې دارتجاعي ځواکونو دانقلاب ضد فعاليتونو دچټکتيا له امله دافغاني مشرتابه په اندېښنو پوهيږي. شوروي حکومت، دافغانستان په ديموکراتيک جمهوريت کې دحالاتو د ثبات په خاطر په راتلونکي کې هم دانترناسيوناليستي مرستو دورکولو په باب پرخپل هوډ ولاړه پيريکړه وکړه چې د ۱۹۷۹ - ۱۹۸۱ کلونو په اوږدو کې د ۵۳ ميليونو روبلو په اندول دځانګړيو وسايلو وړيا مرسته وکړي. په دغو وسايلو کې (۱۴۰) توپونه او هاوانونه، (۹۰) زغره وال ګاډي (له دې ډلې ۵۰ يې په بيړې سره)، ۴۸ زره ميله سپکه وسله، نږدې زر توغندي ويشتونکي او ۶۸۰ هوايي بمونه راځي. دغه راز په بيړه د ۱۹۷۹ کال په جون او جولای کې دپنځوس زرو روبلو اندول

دارو-درمل او طبی سامان آلات ورا ستول کیږی. دغه راز دچتکې مرستې په توګه په سږنی «مې» کې سل اور بلوونکې تانکی (اوراچوونکی بمونه) او (۱٦٠) دیوځلی استفادې بمی کستونه ورکول کیږی. دغیر زهری ګازی بمونه ورکول ممکن نه دی.

تر کومه چې دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت ته له شوروی پیلوټانو سره یو ځای دهلیکوپترو او ترانسپورتی الوتکو په درلیږلو او په کابل کې زموږ دکوماندویی قطعې دپلی کولو په احتمال پورې اړه لری، باید وویل شی چې له شوروی پوځی قطعونه دګټې اخیستنې موضوع پخوا، مسکو ته دروان کال دمارچ په میاشت کې د ن. م. تره کی دسفر په ترځ کې په هر اړخیزه توګه څیړل شوې ده. داسې اقدامات به په پوره باور سره نه یوازې په کورنی سیاست، بلکه په نړیوال ډګرکې هم غټې ستونزې راپیدا کړی او له هغونه به تر هر څه لومړی، دښمن قوتونه دافغانستان دیموکرات جمهوریت دګټو او داپریل انقلاب دبریا و خلاف ناوړه ګټه واخلی، ددې لاربښوونو داجرا په هکله تلګرامی خبر راکړئ.»

دپیښو نښته لیک

دمی په ۲۸ دیاغیانو خلاف په کندهار کې سخته جګړه روانه وه. په پکتیا او غزنې کې هم جګړه وه، دغزنی ګارنیزیون شپږو جزو تامونو دکوچنیو کلیو دبیا خلاصون لپاره بریالی عملیات وکړل. دګردیز - خوست لاره اوس هم دیاغیانو په لاس کې وه. دخوست پوځی قطعې دمخالفو وسله والو ډلو خلاف په درنده جګړه اخته وې.

دمی په ۲۹ نیټه دشاه ولي کوټ په اولسوالۍ کې یوه مخالفه ډله له منځه یوړل شوه. خوست ته څېرمه په لژه، لندر، میدان خولې اوسیدخیلو کې سختې جګړې همداسې روانې وې. درهٔ صوف دډېرو سکرو کانونه او هغو ته څېرمه کلي دپخوا په څېر دمخالفینو په لاس کې وو.

دمی په دیرشمه په کندهار او ارزګان کې جګړو دوام درلود، یاغیانو داسمار په ګارنیزیون بریدوکړ. دخوست دلویدیځ په شل کیلو متري کې یو می - ۲٤ ډوله هلیکورتر راوغورځول شو.

دپکتیا او غزنی په غرنیو سیمو او کلو کې حکومتي پوځونو د «پاکولو» عملیات ترسره کړل. دلوګو ولایت په ګردنهٔ دیوال کې دهلیکوپترو دیرغل له امله دیاغیانو دتولیدویو مرکز دړې وړې شو. دننګرهار په ولایت کې مخالفو وسله والو ډلو دخده خیلو دسیمې دنیولو هڅه وکړه. یرغل په شا وتمبول شو.

په بامیانو کې دجنون په پنځمه یاغیانو دلویدیځ لورته په شا تګ پیل کړ. دغزنی جنوب لویدیځ ته ۵۹ لمبر پلی غنډ دمجاهدینو له ناڅاپي برید سره مخامخ شو. دغنډ دوه کنډکه دړې وړې شول. دهرات او نیمروز په ولایتونو کې دمخالفو ځواکونو دراټولیدو نښې نښانې ترلاسه شوې.

دجون په شپږمه دپکتیا حالات لا هماغسې خړ پړ وو. له دغه ځایه دمنګلو او ځدرانو دیاغی قبیلو د ځواکونو دراټولېدو او فعالیدو خبرونه ترلاسه شول.

د «چ» شبپه*

ددسمبر په میاشت کې دشوروی اتحاد ددفاع دوزیر مارشال د. اوستینوف

* دپخوا تاکل شوی یوه پلان دپلی کولو مناسبه شېبه.

دشفاهي امر له مخې تر ديرشو زيات دايركتيفونه (پوځي لارښوونكې اسناد) صادر شول. دهغو له مخې دمنځنۍ اسيا او تركستان په پوځي حوزو كې نږدې جزوتامونه، قطعې او موسسې راجوړې او د پرسونل له پلوه بشپړې كړاى شوې. دڅلويښتم لښكر قوماندانۍ راجوړه او درې موتوريزه فرقې، ديرغليز ديسانت يوه لواء، مستقل موتوريزه غنډ، يوه يوه توپچي او دهوايي مدافعې راكټي لوا او دغه راز دبيلا بيلو پوځي مسلكونو بيلا بيلې قطعې او دلوژستيكې تأميناتو مؤسسې سمبال كړى شوې. دنوى جوړ شوي پوځ د پرسونل دكمال لپاره داحتياط دورې تر پنځوسو زرو زيات افسران، واړه ضابطان او سرتيرى احضار شول، داقتصادي مؤسسو له خوا دپوځ داړتيا دليرې كولو لپاره نږدې اته زره موټرې وركړى شوې.

ددغو دواړو پوځي حوزو لپاره په تېره نيمه پيړۍ كې داترټولو ستره سفر برى وه. دپوځ دننه او په پوځي كميساريو (دمكلفيت په مديريتونو كې) په ډاډ سره ويل كيدل چې دا يوه عادي تفتيشي سفر برى ده. يوازې ددسمبر په ٢٤ دشوروى اتحاد ددفاع وزارت دمشرتابه په غونډه كې داخبره په ډاگه شوه چې شوروى اتحاد، افغانستان ته دپوځونو دليږلو پريكړه كړې ده.

دا هغه وخت دى چې دڅلويښتم پوځ نوې جوړې شوې بيلابيلې قطعې ددندى داجرأ لپاره چمتو شوى دى. په دغه غونډه كې هغه جزوتامونه او قطعې مشخصې شوې چې سبا ته بايد له دولتي پولې نه تيرې شي، ددفاع وزير دلارښوونې له مخې، پوځونو بايد لومړى مارش ترسره كړى واى او وروسته دافغانستان په

خاوره کې ځای پرځای شوي وای. ان له پولې نه د تېرېدو تېک وخت په ګوته شوی و. د ۱۹۷۹ د دسمبر د ۲۵ ورځې د ماز دیګر درې بجې.

شوروی سفیر لا مخکې ح. امین ته خبر ورکړی وچې شوروی مشرتابه دوست افغانستان ته د مرستې پریکړه کړې ده. دهمدې اطلاع له مخې ح. امین د وسله وال پوځ ستر درستیز ته لارښوونه وکړه چې له شوروی لښکر سره هر ډول مرسته وکړی. د دسمبر د ۲۵ ورځې په سهار دځلوېښتم لښکرو قوماندان تورن جنرال ی. و. توخارینوف په کندز کې دافغانستان دوسله وال پوځ دستر درستیز داوپراسیون له رئیس تورن جنرال بابا جان او دافغانستان دخلکو دیموکراتیک ګوند د مرکزی کمیټې دعمومی منشی له مشر ورور عبدالله امین سره دوه کتنې وکړې. په همدغه وخت کې دشوروی پوځ داستحکام جزوتامونو د «دوستۍ پله» پرځای چې وروسته بیا شوروي لښکرې دهغه له پاسه له افغانستان نه راووتلې، دشپېتو ټنو په وزن دیوه موقتی استحکامی پله په جوړولو لاس پورې کړ. عمومی نقشه داسې وه چې شوروی لښکرې به له دوو لارو افغانستان ته ننوځی او ډیر مهم ولایتی مرکزونه به دکمربند په توګه راګیروی: یو د ترمز - کابل - غزنی له لارې او بل دکوشک - هرات - کندهار له لارې، تاکل شوې وه دهمدې کړۍ دننه شوروی پوځونه په جلا جلا ګارنیزونو کې داسې ځای پرځای کړای شي چې په افغانستان کې دعادی ژوندانه شرایط برابر شی، خو دپوځونو له لیرلو.

څو شیبې مخکې په دې پلان کې ځینې اصلاحات راغلل: دهغې پلې موتوریزه فرقی قوماندان ته چې ترټولو لومړی باید د ترمز په سیمه کې له پولې څخه تېره شوی وای، امر وشو چې ځان کندوز ته ورسوی، دکوشک په سیمه کې دبلې ورته فرقې حرکت یو څه نور هم وځنډول شو.

د دسمبر د پنځه ویشتمې ورځې په دریو بجو د ۱۰۸ لمبر موتوریزه فرقې دکشف مستقل کنډک دافغانستان او شوروی له ګډې پولې نه تیر شو. دکشف قطعې له تېرېدو سره جوخت دهوایی ځواکونو ترانسپورتی الوتکو دهوایی

د یسانت د (۱۰۳) لمبر فرقې جنګي وسایل او نور پرسونل افغانستان ته په لیږدولو پیل وکړ. دغه فرقه د کابل په هوایي ډګر کې پلې کړی شوه. د پوځونو دلیږلو په پیل کې د شوروي اتحاد د دفاع وزیر مرستیال مارشال س. ل. سوکولوف او د ترکستان د پوځي حوزې قوماندان ډګر جنرال ی. پ. ماکسیموف د ځلویښتم لښکر په قوماندانۍ کې حاضر وو. پوځیانو له ګمرکي کنترول پرته، د هغو لیستونوله مخې چې د جزوتامونو قوماندانانو تصدیق او لاسلیک کړي وو او استحکامي پله ته له ورتیرېدو مخکې (شوروي) سرحد دارانو ته سپارل کېدل، دافغانستان خاورې ته د ورتېرېدلو اجازه موندله. د د یسانت قطعو لستونو په هغو هوايي ډګرونو کې چې د هوايي قواو ترانسپورتي الوتکو په کې دوروستي ځل لپاره تیل اخیستل، د هوايي ډګر سرحدي کارکوونکو ته سپارل کېدل.

د ی. و. توخارینوف په وینا د سېرلومړي زیان (له یرغل) دوه ساعته وروسته پیښ شو. درهره داري د کمربند دبدلون له امله مارش د شپې په تیاره کې ترسره شو. یوه غزره وال ګاډي چې غوښتل یې افغاني موټر ته لار خوشې کړي، ولویده او پر بل مخ واوښت. (۱۰) تنه ځای پرځای مړه شول. ۱۰۳ لمبر هوایي د یسانت فرقې د کوزولو په وخت کې هم غم لړلې پیښه منځ ته راغله. د مسکو په وخت د ماښام په اووه بجو او درې دیرشو دقیقو (په افغانستان کې داوخت توره شپه وه) کابل ته څیرمه له غره سره د لګیدو له امله د پوځي حمل ونقل ایل-۷۶ ډوله الوتکه چې سرتیري او جنګي وسایل په کې باروو، وغورځېده. (٤٤) کوماندویان مړه شول.

د دسمبر په ۲٦ ی. و. توخارینوف له مارشال س. ل. سوکولوف سره یوځای له هوانه د (افغانستان په لور) د روانو پوځي کتارونو ننداره وکړه. د راتلونکې ورځې تر نیمایي بګرام او کابل ته د هوایي د یسانت د فرقې او د پراشوتي د یسانت د مستقل غنډ د اساسي برخې لیږدول بشپړ شول. تر دغه وخته نو د ۱۰۸ لمبر موتوریزه فرقې مخکښ جزوتامونه چې په موټري کتارونو کې په مارش خوځېدل، پایتخت ته ورسیدل.

عادي خلکو دشوروی لښکرو ورتگ ته ښه راغلاست وو ایه. وروسته معلومه شوه چې ددمې په وخت کې هغوی زموږ د پوځونو په وړاندې له پرتو دندو خبر شوی وو او دهغو په نسبت یې مثبت نظر ښوده. البته یې فوق العاده پیښه هم نه وه. یو شمېر هغه موټرې چې له خپل کتارنه وروسته پاتې شوې وې، تر ډزو لاندې راغلې. په تېره بیا له خاروگ نه فیض آباد ته دمستقل پلي موتوریزه غنډ د تېرولو په وخت کې یو ناوړه حالت منځ ته راغی. البته دا حالت ځکه منځ ته راغی چې دافغانستان په شمال ختیځو سیمو کې ډیرشمېر پخوانیو باسمچیانو (دشوروی دحاکمیت ضد دمنځنۍ آسیا دمقاومت نهضت روسانو په دغه نامه یاداوه- د. ج.) او دهغوی وارثانو ژوند کاوه.

ددسمبر له ۲۷ نه د ۲۸ تر شپې په کوشک او تخته بازار کې ځای پرځای شوې پنځم لمبر پلې فرقه دهرات خواته روانه شوه. دهمدغې فرقې ځینی جزوتامونه وروسته دهرات په جنوب او شینډنډ کې ځای پرځای شول او بیا د دغې فرقې دمسؤولیت ساحه تر کندهاره را اوږده شوه.

دډسمبر د ۲۸ تر سهاره ۱۰۸ لمبر پلې فرقه په بشپړه توگه د کابل په شمال ختیځ کې ځای پرځای شوه او د ۱۰۳ لمبر هوایی دیسانت له فرقې سره یې لاس یو کړ. په تېرو څو لسیزو کې دا لومړی ځل و چې په ژمی کې دې دسالنگ په څېر له یو سخت غاښي نه پلی فرقه تېره شي. غرنۍ لارې کنگل شوې وې.

تخنیکي وسایل د پورته ختو په وخت کې بندبدل او د ښکته تگ په وخت کې ښوییدل. د ۲۷۰۰ مترو په اوږدوالی دسالنگ له تونل نه چې د تهویې سیستم یې

يوازې دموټرو لپاره په پام کې نيول شوي و ، د ټانکونو او نورو زغره والو ګاډو د تيرېدو په وخت کې دلوګيو د تولیدلو له امله يو خطرناک حالت منځ ته راغی. سرتېرو ته دګاز ضدماسکونه واغوستل شول. يوازې په دې ترتيب د تلفاتو مخنيوى وشو.

دهوايي ديسانت جزوتامونه په کابل کې ترپلی کيدو وروسته ، له افغانی لورې سره په تفاهم کې دمهمو دولتی مؤسساتو خواته وخوځېدل ، لکه: دافغانستان دخلکو ديموکراتيک ګوند دمرکزی کميټې ودانۍ ، ددفاع وزارت ، دکورنيو چارو وزارت ، دملی امنيت وزارت او دمخابراتو وزارت. دغه تأسيسات دشوروی پوځونو په کنترول کې راغلل. دغه راز مهمې لويې لارې هم دشوروی پوځونو تر کنترول لاندې ونيول شوې لکه: کوشک-هرات ، شينډنډ-ګرشک-کندهار ، ترمز-کابل ، کابل-جلال آباد ، پلخمری-کندز-فيض آباد او دغه راز دافغان شوروی دګډې همکارۍ هغه مؤسسات چې مسلکی شوروی سلاکارانو او کارپوهانو په کې کار کاوه. په دې ډله کې دغه تأسيسات راتلل: په شمال کې دجرقدق او شبرغان دګاز ايستلو تأسيسات ، دسروبی ، نغلو ، پلخمری او کابل دبريښنا فابريکې ، په مزار شريف کې دکيمياوی سرې فابريکه او داسې نور.

د ۱۹۸۰ کابل تر نيمايی پورې ، افغانستان ته دڅلويښتم لښکر داساسی برخې انتقال بشپړ شو. د افغانستان خاورې ته پنځم او ۱۰۸ لمبر موتوريزه فرقې ، دهوايی ديسانت ۱۰۳ لمبر فرقه ، ديرغليز ديسانت ۵۶ لمبر مستقله لواء ، ۸۶۰ لمبر مستقل موتوريزه غنډ او ۳۴۵ لمبر پاراشوتی کوماندويی مستقل غنډ بشپړ

انتقال او ځای پرځای شول. دهمدغه کال په لومړۍ نیمایی کې د دغو پوځونو دلاتقویې لپاره پوځونو شمېر په دغه هیواد کې دسیاسي او پوځي حالت دانکشاف له مخې بدلون مونده.

دجنورۍ په میاشت کې دا پوښتنه رامنځته شوه چې افغانستان ته لیږل شوی پوځونه باید په کوم نامه یاد کړی شي؟ دغه پوځ لا هماغسې د ترکستان د پوځي حوزې برخه ګڼل کېده، خو هغوی یوازې دځلوېښتم لښکر په نامه یادول هم سم نه بریښېدل، ځکه چې پر دغه لښکر سر بېره یو شمېر قطعې او جزوتامونه له مرکز څخه هم لیږل شوی وو. دشوروي اتحاد ددفاع دوزیر مارشال د.ف. اوستینوف په وړاندیز پردغو پوځونو «په افغانستان کې دشوروي محدود قطعات» نوم کېښودل شو.

«او پر لاربښوونه داستناد له مخې...»

«اشد محرم

ځانګړې دوسیه.

ټولو شوروي سفیرانو ته،

(له برلین، وارسا، بوداپست، پراګ، صوفیې، هاوانا، اولانباتور او هانوی پرته) بې له ځنډه دحکومت له مشر (یادبهرنیو چارو له وزیر اویا دهغه له کفیل) سره وګورئ او د شوروي حکومت پرلاربښونه داستناد له مخې ورته لاندې مراتب ابلاغ کړئ:

څرنګه چې ټولې نړۍ ته او په دې لړ کې د ... حکومت ته څرګنده ده، اوږده

موده کیږي چې له وسله وال ځواک نه کار اخیستلو په ګډون د افغانستان په کورنیو چارو کې لاس وهنه، روانه ده. ښکاره ده چې د دغو لاس وهنو مقصد، د هغه دیموکراتیک نظام ړنګول دي چې د ۱۹۷۸ کال د اپریل انقلاب له بری وروسته ټینګ شو. افغان اولس او د هغوی وسله وال پوځ د دیموکراتیکو بریاو. خپلواکۍ او د نوی افغانستان د ملي شرافت خلاف د اتیري په میړانه شنډوی، خو له بهرنه تیری نه یوازې روان دی، بلکه ډیر پراخ شوی هم دی؛ له بهرنه د وسله والو باندېونو او وسلو رالیږل دوام لري.

په داسې شرایطو کې د افغانی دولت مشرانو د بهرنی تیری د دفع په چاره کې د مرستې لپاره پر شوروی اتحاد غږو کړ. شوروی اتحاد، په امنیتی برخه کې د افغانستان او زمونږ د هیواد د ګډو اړیکو په پام کې نیولو سره چې په خپل وارد ۱۹۷۸ کال د دوستۍ، ښه ګاوندیتوب او ګډې مرستې په تړون کې یې هم انعکاس موندلی دی، او د غه راز د نړۍ په دې سیمه کې د سولې د ساتنې په غرض د افغانی مشرتابه دې غوښتنې ته مثبت ځواب وو ایه او د هغو مسألو د حل لپاره یې، چې د افغانستان مشران یې غوښتنه کوی، پریکړه وکړه چې افغانستان ته محدود پوځی ټولګی ولیږی. په دې کار کې شوروی اتحاد د ملګرو ملتو د منشور په ۵۱ ماده استناد کوی چې د انفرادی او ډله ییزې دفاع له لارې د تیری د دفعې او د سولې د ټینګښت له پاره د هیوادونو حق تضمینوی.

شوروی حکومت په داسې حال کې چې د ... حکومت ته، په دې هکله معلومات ورکوی، د دې خبرې کول هم ضروری ګڼی چې د دې پوځی اقدام د عواملو په

ورکېدو سره شوروي اتحاد چمتو دی، خپلې قطعي د افغانستان له خاورې نه وباسي.

شوروي اتحاد یوځل بیا ټینګار کوي چې د پخوا په څېر يې، یوازیني هیله دا ده چې افغانستان دیوه خپلواک او مستقل هیواد په توګه وویني چې د ښه ګاونډیتوب دسیاست پر لاره روان دی او د ملګرو ملتو د منشور له مخې، خپلې ټولې نړیوالې ژمنې ترسره کوي. کولای شئ، ددې اعلامیې متن مقابل لورې ته ورکړئ.

«دهغې داجراء په برخه کې تلګرامي رپوټ ورکړئ.»

«اشد محرم»

ځانګړې دوسیه.

نیویارک

دشوروي اتحاد استازي ته

که څوک هڅه وکړي، دامنیت په شورا کې په افغانستان کې زموږ اقدامات مطرح کړي، زیات ټینګار وکړئ چې د ملګرو ملتو دامنیت شورا دغونډې په اجندا کې ددې مسألې دشاملولو مخه ونیول شي. ټینګار په دې وکړئ چې دا دافغانستان او شوروي اتحاد ترمنځ ددوه اړخیزو اړیکو خبره ده او دوی به په خپله دهغې دهوارې هڅې کوي. یادونه وکړئ چې دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت دملګرو ملتو د منشور د ۵۱ مادې له مخې د ... دفعې لپاره له شوروي اتحاد نه دمرستې غوښتنه کړې او شوروي اتحاد د ... مرستو د کولو

لپاره په نړیواله سطحه منل شوی حق لري.

که دا موضوع بیا هم دامنیت شورا دغونډې په اجندا کې شامله شي، نو بیا دې لاندې اعلامیه چپره کړی شي: «ځرنگه چې ټولې نړۍ ته او په دې لړکې دامنیت شورا دغړیو هیوادونو حکومتونو ته ځرگنده ده، اوږده موده کیږي چې له بهرنه دوسله وال تیري په گډون، دافغانستان دډیموکراتیک جمهوریت په کورنیو چارو کې لاس وهنه روانه ده. ښکاره ده چې ددغو لاس وهنو اصلي مقصد، دهغه ډیموکراتیک نظام ړنگول دي چې د ۱۹۷۸ کال داپریل انقلاب وروسته منځ ته راغلی دی. افغان اولس او د هغوی وسله وال پوځ دډیموکراتیکو بریاو، خپلواکۍ او دنوی افغانستان دملي شرافت خلاف داتیري په میړانه شنډ دي، خوله بهرنه تیري نه یوازې روان، بلکه ډېر پراخ شوی هم دی؛ له بهرنه دوسله والو باندونو او وسلو رالیږل دوام لري.

په داسې شرایطو کې دافغاني دولت مشرانو، دبهرني تیري ددفعې په چاره کې دمرستې لپاره پر شوروی اتحاد غږ وکړ. شوروی اتحاد په امنیتي ډگر کې دافغانستان او زموږ دهیواد دگډو اړیکو په پام کې نیولو سره »چې په خپل وار د ۱۹۷۸ کال ددسمبر دپنځمې نیټې ددوستۍ، ښه گاونډیتوب او گډې مرستې په تړون کې یې هم انعکاس موندلی دی، او دغه راز دنړۍ په دې سیمه کې دسولې دساتنې په غرض، دافغاني مشرتابه دې غوښتنې ته مثبت ځواب ووایه او دهغو مسألو دحل لپاره یې، چې دافغانستان حکومت یې غوښتنه کوی، افغانستان ته دمحدودو پوځي ټولگیو دلیږلو پریکړه وکړه.

په دې ځای کې ددې خبرې یادول ضروري دي چې شوروي اتحاد او افغانستان دملګرو ملتو دمنشور د ٥١ مادې له مخې دځان دانفرادي اوډله ییزې دفاع له حق نه کار اخیستی دی. لکه چې ښکاره ده، د نړۍ ډیرو هیوادونو او په دې ډله کې دملګرو ملتو دامنیت شورا غړیو دنړیوالې سولې او امنیت د ټینګښت لپاره له خپل دغه روا حق نه بیا بیا کار اخیستی دی.

شوروي حکومت دغه راز ددې خبرې په ډاګه کول ضروري ګڼي چې له شوروي اتحاد نه دافغانستان ددې غوښتنې او ورسره جوخت دشوروي اتحاد ددې اقدام دمنځ ته راوړونکو لاملو، له منځه وړلو وروسته، شوروي اتحاد هو ډلری چې خپل پوځی ټولګی په بشپړه توګه دافغانستان له خاورې نه وباسی.

شوروي اتحاد یوځل بیا په ډاګ وایی چې د پخوا په څیر یې یوازینۍ هیله داده چې افغانستان یوه خپلواک او مستقل دولت، دښه ګاونډیتوب دسیاسیت پر لاره روان او دملګرو ملتونو دمنشور له مخې نړیوالو ژمنو ته پابندو وینی. »

که چیرې لازمه شی، هغو ویناوو ته چې مقصد یې زموږ پر سیاست، زموږ پر دغه اقدام او د افغان - شوروي پر دوستۍ او ګډې مرستې سیوری غورځول وی، کلک او مدلل ځواب ورکړئ.

دخبرو اترو او خبرونو په وخت کې په پورتنۍ اعلامیې او دغه راز په هغو اسنادو استناد کوئ چې یا زموږ او یا دنوی افغاني مشرتابه له خوا خپریږی ».

«د مرکزی کمیټې له نامه ورته وویاست ... »

«اشد محرم

ځانګړې دوسیه

بې نوبته

شوروی سفیر

د دوستو (ګوندونو) مشرانو له استازو سره وګورئ او د شوروی اتحاد د کمونیست ګوند مرکزی کمیټې له نامه ورته لاندې مراتب وویاست:

ګرانو ملګرو!

له هغه دود سره سم چې زموږ د ګوندونو ترمنځ وجود لری، د شوروی اتحاد د کمونیست ګوند مرکزی کمیټه غواړی، ستاسې له ګوندی مشرتابه سره د افغانستان د وروستیو پیښو په اړوند د خپلو نظریو او ارزیابیو په هکله د زړه خواله وکړی.

تاسو خبریاست چې د ۱۹۷۸ کال د اپریل انقلاب نه وروسته په افغانستان کې نوی ملی مترقی نظام منځ ته راغی. په هیواد کې د مستبد پاچایی نظام د ړنګولو، د انقلاب خواته د خلکو د پراخو پرګنو د راماتولو لپاره پراخې هڅې تر سره شوی. د ځمکو اصلاحات ترسره شول او یوه زیاته اندازه ځمکه زیار کښو بزګرانو ته ورکړل شوه. د ولور ورکړه منع شوې او د خلکو په ګټه داسې نور بدلونونه منځ ته راغلی دی.

خو په افغانستان کې انقلابی اوښتون د بهرنیو غلیمانو او ارتجاعی ځواکونو

له سخت مقاومت سره مخامخ شو. پاکستان، ایران او چین په پله پسې ورانوونکو اقداماتو لاس پورې کړ، د پخوانی رژیم پاتی شویو، له خپلو زمکونه بې برخې شویو زمکه والو، د پخوانی پاچاهی نظام لاس پوڅو او د اسلامی روحانیت یوې برخې هم په خپل وار د انقلابی نظام خلاف مبارزه پیل کړه.

دې اورته په تېره بیا د حفیظ الله امین تیروتنو او که بې پردې وویل شی، د هغه استبدادی او له د کتاتورۍ د کوکړنو سخته لمن ووهله د هغه له خوا د یر ابتدایی قانونی نورمونه تر پښو لاندې شول، هغه د ټولو ناراضیانو او په تیره بیا د هغه »چا خلاف له ترټونکو او ځبونکو عملونو نه کار واخیست چې اوږده کلونه یې د پاچاهی نظام خلاف مبارزه کړې او د اپریل په انقلاب کې یې فعال ګډون درلود.

په دې وروستیو کې حفیظ الله امین د خلکو دیموکراتیک گوند عمومی منشی او د افغانستان جمهور رئیس ن. م. تره کی له منځه یووړ او په ټګۍ سره یې د بشرپالنې او قانونیت دعوې پیل کړې. په افراطی انقلابی ویناوو یې خوله پرانیستله او داسې نور، خو عملاً یې د له ییزو وژنو ته دوام ورکړ او د انقلابی رژیم بنسټ ته یې زیان رساوه.

په دې توګه بهرنیو لاسوهنو او د خلکو ګټو او انقلاب ته د وفادارو کادرونو خلاف له اختناق نه کار اخیستلو، د هغه څه د محوه کولو خطر رامنځته کړ چې د اپریل انقلاب له برکته د افغانستان په نصیب شوی و.

د حقیظ الله امین او د هغه د نږدې ملګرو د ناړوه او ناجائزه اعمالو له امله په هیواد کې د ناخوښۍ او د حفیظ الله امین د ټولو سیاستونو خلاف د اعتراض یوه

زور وره ځپه راوخوځېده او ورسره جوخت دارتجاع ورانوونکو اعمالو زور واخیست اوله بهرنه دراليبرلو شويو وسله والو ډلو فعاليتونه چټک شول.

له دې ټولو څخه بهرنيو ارتجاعي ځواکونو ګټه اوچته کړه. هغوی دډېره وسله والو ډلو راليبرل (په تيره بيا دپاکستان له خاورې نه) چټک کړل. بيلا بيلې وسله والې ډلې يې په پيسو اووسلو سمبال کړې او داسې نور. لنډه دا چې هغوی دتير نظام دبيا دټينګولو او امپرياليزم پورې دافغانستان دترلو لپاره لاره هواروله. ددغه سياست لوی محرکين دامريکا امپرياليزم او سی. آی. ای او دغه راز دچين مشران دي.

خو په افغانستان کې داسې ځواکونه پيدا شول چې په غوڅه توګه يې دحفيظ الله امين خلاف پاڅون وکړ. هغه يې له واکه ليرې او دهيواد او ګوندی لارښوونې نوی ارګانونه يې منځ ته راوړل. په دې ډله کې هغه شخصيتونه شامل دي چې اوږده کلونه يې دپاچاهي نظام خلاف مبارزه کوله او له تره کی سره يې يوځای داپريل انقلاب بری ته رسولی و.

دګوند او دولت مشري ببرک کارمل په غاړه واخيسته. دهغه دوينا او دافغانستان خلکو ته دخطاب مقصد دافغانستان دملی خپلواکۍ، دخلکو ديو موټي والی، دمترقي او ديموکراتيک سياست دپلي کولو، دقانون درعايت، دټينګ قانوني نظم دراوستلو او دخلکو په وړاندې دبشر پالونکی چال چلند تأمين دی. نوی مشرتوب په هيواد کې دسولې تأمين خپله دنده بولی. دا ټولې خبرې سړی ته جرأت ورکوی چې ووايي، نوی مشران به وکولای شي، دخلکو

دیموکراتیک گوند او دافغانستان مترقی دیموکراتیک جمهوریت پیاوړی کړی.

نوی گوندی او دولتی مشرتابه له شوروی اتحاد نه دسیاسی او مادی مرستو او په دې ډله کې د پوځی ملاتړ غوښتنه وکړه.

شوروی اتحاد دغسې مرستې د کولو پریکړه کړې ده. شوروی او افغانی حکومت په دې اړوند د ۱۹۷۸ کال دد سمبر د پنځمې نیټې په تړون باندې اتکا لرله چې شوروی اتحاد او افغانستان لاسلیک کړی دی. د دې تړون په څلورم فصل کې ویل شوی دی: «دواړه لوړې موافقه کوونکې خواوې به، ددوستۍ او ښه گاونډیتوب داصل پر بنسټ او دملگرو ملتو دمنشور په پام کې نیولو سره، د دواړو هېوادو دامنیت، خپلواکۍ او دخاورې دبشپړتیا دتأمین لپاره یوله بل سره سلا مشورې کوی او ددواړو غاړو په موافقه به وړ گامونه اوچتوی. ددواړو لوړو موافقه کوونکو خواو ددفاعی وړتیا دپیاوړتیا په غرض به دواړه غاړې په پوځی برخه کې خپلو گډو مرستو ته دوام ورکوی.»

شوروی اتحاد افغانستان ته دځه مودې لپاره دکم شمېر پوځی ټولگیو دلېږلو په اړه افغانی حکومت ته دهوسرو خوځاوه. په افغانستان کې به دغو شته والی دبهرنیو غلیمو ځواکونو (په تیره بیا د پاکستان له لورې) دیرغلونو او دکورنی انقلاب ضد عناصرو دهڅو دمخنیوی ضمانت وکړی.

شوروی پوځی ټولگی به دحالاتو له ثبات او دهغو عواملو له ورکاوی وروسته سمدلاسه بیرته راوایستل شی چې ددغه عمل دترسره کولو اړتیا یې رامنځته کړې ده.

دشوروی اتحاد دکمونیست گوند دمرکزی کمیتې ددغې پریکړې دنیولو په وخت کې دامپریالیستی دولتونو او دهغو دډله ییز ارتباط دوسایلوو احتمالی منفی عکس العمل په پام کې نیولی و، خو دطبقاتی او ایدیالوژیکی غلیمانو گوابنونه باید شوروی اتحاد او ددې هیواد کمونیست گوند دې ته اړ نه باسی چې دافغانی مشرتابه غوښتنه ونه منی.

دشوروی اتحاد دکمونیست گوند مرکزی کمیته ډاډ لری چې ستاسې گوند به هغه انگیزې ښې درک کړی شی چې دیموکراتیک افغانستان ته یې ددغه ډول مرستې دکولو اړتیا رامنځته کړې اوله دې اقداماتو څخه به ملاتړ وکړی.

له کمونیستی درناویو سره

دشوروی اتحاد دکمونیست گوند مرکزی کمیته

دغیر سوسیالیستی هېوادو دهغو کمونیستی او کارگری گوندونو

لست

چې دشوروی اتحاد دکمونیست گوند دمرکزی کمیتې لیک ورته استول کیږی

- داتریش کمونیست گوند

- دالجزایر مخکښ سوسیالیستی گوند

- دارجنتاین کمونیست گوند

- دبنگله دېش کمونیست گوند

- دبلژیک کمونیست گوند

- دبولیویا کمونیست گوند

- دبرازیل کمونیست گوند
- دونزویلا کمونیست گوند
- دانگستان کمونیست گوند
- دالمان کمونیست گوند
- دیونان کمونیست گوند
- دډنمارک کمونیست گوند
- داسرائیلو کمونیست گوند
- دهندوستان کمونیست گوند
- دعراق کمونیست گوند
- دایران تودې گوند
- دآیرلند کمونیست گوند
- دهسپانیې کمونست گوند
- دایټالیې کمونست گوند
- دکاناډا کمونیست گوند
- دقبرس کارگری مترقی گوند
- دکولمبیا کمونیست گوند
- دلبنان کمونیست گوند
- دلوکزامبورګ کمونیست گوند
- دمالتا کمونیست گوند

- دمکسیکو کمونیست گوند
- دهالند کمونیست گوند
- دناروی کمونیست گوند
- د پیرو کمونیست گوند
- د پرتګال کمونیست گوند
- دریون اون کمونیست گوند
- دسان مارینو کمونیست گوند
- دسوریې کمونیست گوند
- دامریکې دمتحدو ایالاتو کمونیست گوند
- د ترکیې کمونیست گوند
- دیوروګوای کمونیست گوند
- دفلیپین کمونیست گوند
- دفنلاند کمونیست گوند
- دفرانسې کمونیست گوند
- دچیلی کمونیست گوند
- دسویس کمونیستی کارګری گوند
- دسویډن دکمونیستانو کینې لاسی گوند
- دسریلانکا کمونیست گوند
- داکوا دور کمونیست گوند
- دجاپان کمونیست گوند ».

«ستاسو دخبرو بڼه له اعتدال نه وتلې ده، ښاغلی جمهور رئیس ...

دامریکا جمهور رئیس دهغو لوړپوړو کسانو په ډله کې وچې افغانستان ته یې دشوروی لښکرو دورتګ په وړاندې عکس العمل وښوده. دمخامخ مزی په مرسته د ج. کارتر پیغام ددسمبر په ۲۹ مسکو ته راورسید. په هماغه ورځ د ل.ا. بریژنف ځواب هم واشنګټن ته مخابره شو.

«اشد محرم

ښاغلی محترم جمهور رئیس،

ستاسو ددسمبر د ۲۹ نیټې دپیغام په ځواب کې دلاندې خبرو کول ضروری ګڼم:

دافغانستان په دیموکراتیک جمهوریت کې دروانو حالاتو دارزیابۍ په هکله ستاسو له نظر سره موافقه نه شم کولی. په مسکو کې مو ستاسې دسفیر له لارې، امریکایی لوری او شخصاً تاسو ته په خصوصی توګه ددغه هیواد د حالاتو او دغه راز دهغو عواملو په هکله په حقایقو بنا توضیحات مخکې درکړی دی چې موږ یې افغانستان ته دمحدودو پوځی ټولګیو دلیږلو په برخه کې، دافغانستان دحکومت غوښتنې ته په مثبت ځواب ویلو اړ کړو.

ستاسو په پیغام کې، افغانستان ته دشوروی پوځونو دغوښتلو په هکله دافغانستان دحکومت دتقاضاء شته والی ته دشک په سترګه دکتلو هڅه موږ ته څه عجیبه غوندې برېښي. مجبوریم یادونه وکړم چې دچاله خوا ددغسې غوښتنې

دښته والي يا نشتوالي منل يانه منل، د پېښو اصلي بهيرنه ټاکي، د پېښو اصلي واقعيت داسې دی:

دافغانستان حکومت د دوو کلو په اوږدو کې څوڅو ځله له مونږ نه د غسې غوښتنه کړې ده. د يادونې وړ ده چې ورته غوښتنه ان د روان کال د دسمبر په ۲۶ هم شوې ده. په دې خبره هم شوروي اتحاد خبر دی او هم افغاني لوري چې دا غوښتنه يې کړې ده.

يوځل بيا ټينګار کوم چې افغانستان ته د شوروي محدودو پوځي ټولګيو لېږل يو مقصد لري او هغه د بهرني تيرى په له منځه وړلو او دفع کې مرسته او لاس کول دي چې له اوږدې مودې روان دي او اوس يې ډيره پراختيا موندلې ده.

ستاسو په ليک کې دا يادونه هم د منلو وړنه ده او له واقعيت سره سمون نه لري چې ګواکې شوروي اتحاد دافغانستان حکومت نسکور کړی دی. غواړم په قاطعيت سره يادونه وکړم چې په افغاني مشرتابه کې بدلون، خپله دافغانانو کار دی او يوازې د همدوی په لاس ترسره شوی دی. په دې هکله دافغانستان له حکومت نه وپوښتئ.

ستاسو په ليک کې دافغانستان د پخوانيو مشرانو د کورنيو د غړيو د برخليک په هکله راغلې خبرې هم له حقيقت سره سرنه خوري. زمونږ په لاس کې موجود معلومات، تاسو ته په درسيدلو اطلاعاتو د ناسمې کرښه باسي.

د غه راز بايد دا خبره هم د رته په ډاګه اعلان کړم چې شوروي لښکرو، دافغاني لوري خلاف هيڅ اقدام نه دی کړی او شک نه شته چې د دغسې کار د ترسره کولو

نیت هم نه لرو.

تاسو په خپل لیک کی دانیوکه هم کړې چې افغانستان ته د پوځونو له لیږلو مخکې مو باید له تاسو سره دافغانستان دحالاتو په هکله سلا مشوره کړې وای. اجازه راکړئ وپوښتم، هغه وخت چې تاسو دایران په سمندری غاړو او دفارس په خلیج کې خپل سمندری پوځ ځای پرځای کاوه او یا په داسې نور وحالاتو کې لږ ترلږه موږ ته یې دخبر راکولو غوښتنه کوله، تاسوله موږ سره مشوره کړې وه؟

ستاسو دلیک دمتن او روحیې په پام کې نیولو سره، ضروری گڼم یوځل بیا څرگنده کړم چې دافغانستان دحکومت غوښتنه او دشوروی اتحاد له خوا دهغې منل، دا کاملاً دشوروی اتحاد او افغانستان خپل منځی خبره ده، چې خپله، خپل دوه اړخیزې اړیکی تنظیموی او له بهرڅخه هیچاته په دوه اړخیزو اړیکو کې دلاس وهنې اجازه نه ورکوی. دوی دواړه، دملگرو ملتو دبل هرغړی هیواد په توگه ددغه سازمان دمنشور د ۵۱ مادې له مخې چې شوروی اتحاد او دامریکې متحدو ایالتونو په خپله طرح کړې ده، دانفرادی او ډله ییزې دفاع حق لری. دغه حق دملگرو ملتو د سازمان دټولو غړو هېوادو له خوا په رسمیت پیژندل شوی دی.

شک نه شته چې ستاسې دا دعوه چې گواکی په افغانستان کې زموږ فعالیتونه سولې ته زیان رسوی، هیڅ بنسټ نه لری.

ددې ټولو خبرو په رڼا کې، ستاسو دلیک دځینو برخو غیر معتدله بڼه هم دسړی پاملرنه جلبوی. دا دڅه لپاره؟ دا به ښه نه وای چې تاسو دسولې دلوړ ارمان او په لومړی گام کې زموږ دهیوادو ترمنځ ددوه اړخیزو اړیکو په پام کې نیولو

سره، په کراری د دې خبرې جاج اخیستی وای؟

ترکومه ځایه چې ستاسو په «مشورې» پورې اړه لري، موږ تاسو ته خبر درکړی او دادی یوځل بیا اعلانوم چې کله له شوروي اتحاد نه دافغانستان د غوښتنې رامنځته کیدونکی عوامل، له منځه لاړل، نو موږ به هم سمدلاسه د دغه هیواد له خاورې نه خپل پوځی تولګی راوباسو.

او زموږ مشوره تاسو ته داده: امریکایی لوری ته په کار داده چې دافغانستان په چارو کې له بهرنه دلاسوهنو په بندبست کې خپله ونډه ادا کړي.

زه دا خبره ردوم چې ګنې دشوروی اتحاد او امریکې ترمنځ دلاتړینګو او اغیزمنو اړیکو د تړینګښت لپاره تړوله خواری په سین لاهو شوه، مګر داچې امریکایی لوری دهغې غوښتونکی وي. موږ دغسې یوشی نه غواړو، فکر کوم دا خبره دامریکا دمتحدو ایالاتو په ګټه هم نه ده. زموږ باور دادی چې دشوروی اتحاد او امریکا ترمنځ داړیکو دخرنګوالی تاکل، دوه اړخیزه خبره ده، زموږ په عقیده، دغه اړیکی باید د جانبی عواملو او پیښو تراغیزلاندې زیانمن نه شی.

په نړیوال او اروپایی سیاست کې د نظر له اختلافونو سره سره چې موږ تول پرې ښه پوهیږو، شوروی اتحاد ددې پلوی دی چې له دې وروسته دی هم تولې چارې دهغو تړونونو او سندونو پر بنسټ ترسره شی چې دواړو غاړو د سولې، برابرې همکارۍ او نړیوال امنیت په ګټه منلی وو.

ل. ا. بریژنف

د ۱۹۷۹ کال د دسمبر ۲۹

«تروسه وسه دي ددې خبرې له رسوا کولونه ډډه وشي ...»

دنوي ۱۹۸۰ کال دجنورۍ په لومړيو ورځو کې، مسکو دافغانستان دبهرنيو چارو دوزير شاه محمد دوست راتګ ته سترګې په لاره و، خو هغه په ټاکلې نېټه رانغی، ځکه چې دجنورۍ په دريمه ببرک کارمل د افغانستان دخلکو ديموکراتيک ګوند دمرکزي کميټې دعمومي منشي او ددولت دمشر په توګه خپل لومړنی مطبوعاتي کنفرانس جوړ کړ چې دافغانستان ديموکراتيک جمهوريت دبهرنيو چارو وزير هم برخه په کې درلوده.

په بهر کې دافغانستان ديپلماتيکو نمايندګيو ته لارښوونه وشوه، ټولو هغو بهرنيو ژورناليستانو ته دې بې ځنډه دننوتلو ويزې ورکړي چې دغه هېواد ته دورتګ هيله لري. داپريکړه دشوروي اتحاد په غوښتنه شوې وه. د «پرانستو دروازو» سياست ايله څو اونۍ دوام وموند. دهغه مخنيوی هم د مسکو په لارښوونه وشو.

داپريل دانقلاب له برې نه دکابل رژيم تر ړنګيدو پورې دافغانستان دخلکو ديموکراتيک ګوند او دافغانستان دحکومت ټولې کړنې دشورويانو تر کلکې څارنې لاندې وې. ددې خبرې يو ښه مثال دملګرو ملتو دامنيت شورا دغونډې په درشل کې، په مسکو کې د ا.ا. ګروميکو او ش.م. دوست کتنه دد. تمه وه چې دنړۍ وتلی هيوادونه به په دغه غونډه کې دافغانستان په اړوند دشوروي مشرانو په چال چلند سخت ګوزارونه وکړي. «ارشدمحرم»

دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت دبهرنیو چارو له وزیر ش. م. دوست سره
دا. ا. گرومیکو دخبرو اترو داصلي محتوا دغنیو ټکو یاد داشتونه
گرومیکو: ... په زړه پورې ده چې اورو دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت
نوی مشران د شوروی لوری مشورې او نیکې هیلې په غور سره اوری. له دې سره
سره غواړم یادونه وکړم چې دبیلابیلو مسألو په اړوند دوروستی پریکړې حق
یوازې افغانی لوری، یوازې تاسې لرئ.
ملگری وزیر غواړم دامنیت په شورا کې دمنځ ته راغلی حالت او په راتلونکې
غونډه کې ستاسو دوینا د ځرنگوالی په هکله درته خپل نظر ځرگند کړم.
شک نه شته چې دا نظریې دوروستی پریکړې بنه نه لری، خو په هر حال،
دافغانستان او دهغه د شاه او خوا پیښو په هکله زموږ دهیواد او دشوروی مشرتابه
دریغ ځرگندوی.
لومړی: لویدیځو هیوادو، تر ټولو لومړی دامریکې متحدوایالاتونو دشوروی
اتحاد او دنوې ټولنې دجوړښت په لاره دروان انقلابی افغانستان خلاف پراخه
تبلیغاتی مبارزه پیل کړې ده. امپریالیزم پریکړه کړې چې «**دزړه براس وباسی**».
په دې شریرو تبلیغاتو کې دحیرانتیا کومه خبره نه شته. دحیرانتیا خبره به هله
ولې چې امپریالیزم په افغانستان کې دروانو انقلابی بدلونونو په وړاندې نیک
دریغ غوره کړی وای، هله به نو موږ فکر کولی چې هه، څه خراب کار مو کړی چې
امپریالیزم راته لاسونه پړکوی؟! ما نادا چې دافغانستان د پیښو په هکله
دلویدیځ په جوړکړی شورماشور کې کومه ناڅاپی خبره نه لیدل کیږی.

دوهم: دامنیت شورا په غونډه کې دافغانی هیئت دمشر وینا باید څه بڼه ولری (لحن یې باید څه وی).

تاسې ملګری وزیر، پوره حق لرئ چې د تورن په توګه نه، بلکه دیو څارنوال په بڼه خبرې وکړئ. فکر کوم د دې کار لپاره پوره دلایل هم شته. له دې امله مهمه نه ده چې له ځانه څنګه دفاع وکړئ، بلکه غوره داده چې څنګه برید وکړئ او په څه ډول دامپریالیزم دسیسې بربنډې کړئ.

دریم: باید په ځانګړې توګه په دې ټکی ټینګار وشی چې افغانستان ته دشوروی محدودو پوځی ټولګیو لیږل، له شوروی مشرانو څخه دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت دمشر تابه دبیا بیا غوښتنې په ځواب کې شوی دی. دغسې غوښتنې هم د ن.م. تره کی له خوامسکو ته دهغه دسفر په ترځ کې او هم د ح. امین له خوا مخکې مطرح شوی دی.

کارتر غواړی داخبره په خلکو ومنی چې شوروی اتحاد یوازې دافغانستان دنویو مشرانو له خوا دغه هېوادته دعسکرو دلیږلو غوښتنه ترلاسه کړې ده. (تاسو ته) په کارده چې دا جعلیات په غوڅه توګه رد کړئ او احتمالاً دنیتو په ذکر سره څرګنده کړئ چې دافغانستان په کورنیو چارو کې دبهرنیو ځواکونو دپرله پسې لاس وهنو له امله، هغوی اړشول چې څوځله له شوروی اتحاد نه دپوځی ملاتړ په ګډون، دمرستې غوښتنه وکړی.

دخپلې وینا په دې برخه کې دامنیت شورا غړیو ته دملګرو ملتو دمنشور یو پنځوسمه ماده او دغه راز دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت او شوروی اتحاد

ترمنځ د دوستۍ، ښه ګاونډیتوب او همکارۍ تړون وړ په یاد کړئ.

څلورم: په کارده، په دقیقه توګه وویل شي، چې شوروي محدود پوځي ټولګي، افغانستان ته یوازې او یوازې د هغو بهرنیو ځواکونو د ناپایه تیري کوونکو اعمالو د دفعې په کار کې د مرستې لپاره غوښتل شوي چې د پاکستان له خاورې نه، تیري کوي. په هغه هیواد کې، د امریکې، نورو لویدیځو هیوادونو او چین په زیار د کډوالو کمپونه، د ګڼ شمېر وسله والو باندونو د روزنې او افغانستان ته د صادرولو په مرکز بدل شوي دي.

پنځم: د افغانستان دیموکراتیک جمهوریت د مشر تابه بدلون بیخي د افغانستان کورنۍ خبره ده او په خپله په افغانانو پورې اړه لري. هیڅوک حق نه لري، افغانانو ته په ګوته وښیي چې څه شي وکړئ او څنګه چال چلند کوئ.

د لویدیځو هېوادو استازي، په تېره بیا تاچر هڅه کوي، د افغانستان د مشر تابه بدلون او د غه هېواد ته د شوروي پوځي ټولګیو لیږل، دوه موازي اعمال وښیي. هغو وایي ګواکې د غه دوه پیښې سره تړلي دي، خو تاسو پردې خبره هم ځانګړې ټینګار وکړئ او ووایاست چې د لته کومه علني رابطه وجود نه لري، داهسې د پیښېدو دوخت له پلوه یو تصادف و.

ښه به وي که تاسو دې ټکي ته هم پام ولرئ چې د امریکې د متحدو ایالتونو او د نورو لویدیځو هېوادو رسمي استازیو ان د ن. م. تره کي او ح. امین په وخت کې هم افغانستان ته زمونږ د دوو پوځي کنډکونو د لیږلو چیغې په ټوله نړۍ کې سر کړې وې. په دې توګه نو هغوی « له خپلو یقیني شواهدو سره » په تناقض کې راځي:

گواکی شوروی اتحاد خپل پوځونه د دسمبر له ۲۷ نه مخکې افغانستان ته لیږلي چې دافغاني مشرتابه تعویض یې رامنځته کړ.

شپږم: ښه به وی که یوځل بیا وویل شي چې شوروی محدود پوځی ټولګی به هله سمدلاسه دافغانستان له دیموکراتیک جمهوریت نه وځي چې په افغانستان کې دهغوی دحضور دلایل له منځه لاړ شي. له بهرنه وسله وال یرغلونه او تیری کوونکی لمسونونه بند شي او په افغانستان کې امنیت تامین شي.

اووم: دوتلو اسلامی مشرانو دوژنو او په افغانستان کې داسلام دین دتهدید په هکله لویدیځ شورماشور پورته کړی دی. عجیبه داده چې دا ډول «افسوسونه» دامین داعمالو، دهغه دخپل سریو او وژنو په هکله نه، بلکه دوا ک له ګدۍ نه دافغانستان دخلکو ددغه قاتل دنسکورولو له امله څرګندیږی.

دهمدې ټکی په پام کې نیولو سره دافغاني هیئت مشرته په کار ده، دببرک کارمل په مشرۍ دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت دنوی حکومت مثبتې کړنلارې او داسلام او مسلمانانو په وړاندې دهغه ددریځ په هکله ټینګې او غوڅې خبرې وکړی.

اتم.: په کار ده چې دیو دکتاتور او دافغانستان دټول اولس خلاف دوژنو او ډله ییز ترور له لارو چارونه دکار اخیستونکی په توګه د ح. امین څېره رسوا کړی شي. حقایق او شواهد دې راوړل شي. دهغو شمېر ډیر دی.

نهم: ګټوره او له ارزښته ډکه خبره به وی که وویل شي چې دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت نوی مشرتابه کلک عزم کړی دی، له خپلو ګاونډیانو –

ایران او پاکستان سره دښه گاونډیتوب عادي روابط ټینگ کړي، او دا کار دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت په داسې حال کې کوي چې پاکستان دافغان اولس په کورنیو »چارو کې له گوتو وهلو څخه لاس نه دی اخیستی. له پاکستان نه افغانستان ته دوسله والو ډلو رالیږل همااغسې روان دي یعني دا چې تېری لا اوس هم روان دی.

لسم: له دې امله چې امریکا، پاکستان ته دوسلو دورکولو دچټکتیار پریکړه کړې، په کار ده داسې نظریه څرگنده شي چې یو شمېر بهرني ځواکونه، په تیره بیا امریکا، په سیمه کې د آرامۍ دراوستلو نه، بلکه برعکس د کړکیچ دزیاتولو دستونزمنو حالاتو دراپیدا کېدلو غوښتونکي دي. په کار ده غوښ اعلان وشي چې په امریکایي وسلو «ترغاښونو» دپاکستان سمبالول، دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت بې تفاوته نه شي پرینښودی، ځکه چې له دې امله به د پاکستان له خوا پر افغانستان د پوځي یرغل دایمي خطر منځ ته راشي، دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت به اړ شي چې په داسې شرایطو کې هم دخپل امنیت غم وخوري.

یوولسم: دنورو اسلامي دولتونو خلاف دافغانستان د درولو هڅې بېځې ښکاره دي، په دې هکله دې وویل شي چې افغانستان ټولو اسلامي هېوادونو، ان هغه چاته چې دامنیت شورا دغونډې دجوړېدو غوښتنلیک یې لاسلیک کړی هم دی، ددوستۍ لاس غزوي. په کار ده ټینگار وشي چې دافغانستان دیموکراتیک جمهوریت نوي مشران حاضر دي داسلام درناوي او دنا پییلتوب دغورځنگ پرله پسې ملاتړ وکړي داهم غوره ده چې وویل شي، هیڅ ملا تر هغو چې وسله په لاس

دافغانستان دقانوني دولت خلاف ونه دريږي، مجازات به نه شي.

داخبره دې زموږ په خپل منځ کې وي، ملګري وزير، موږ ته اطلاعات را رسيدلي چې سعودي عربستان هڅه کوي خپل شپږ ګاونډي اسلامي هېوادونه وهڅوي چې دافغانستان له ديموکراتيک جمهوريت سره خپلې اړيکې پرې کړي.

دولسم. مهمه به وي که يادونه وشي چې دامنيت شورا درئيس په نامه تر ليږل شوي ليک لاندې چې چا لاسليک کړي دي، ددغو هېوادو حکومتونو دافغانستان له خلکو سره دددښمنۍ لار غوره کړې ده. افغانستان دانقلابي بدلونونو په لاره ټينګ روان دی او هيڅ ځواک نه شته چې هغه له دې لارې راستون کړي. په عين وخت کې دې دا خبره هم وشي چې دافغانستان ديموکراتيک جمهوريت نوی حکومت له ټولو هېوادو، ان له هغه چا سره چې دغه ليک يې لاسليک کړی دی، دهمکارۍ غوښتنه کوي. دافغانستان ديموکراتيک جمهوري حکومت به په راتلونکې کې هم دنا پييلتوب په غورځنګ کې فعاله ونډه اخلي.

دوست: زه په خپل وار ملګري وزير، دامنيت شوراې غونډه کې زما دوينا د ځرنګوالي په هکله ستاسو له درنو او ګټورو مشورو نه دزړه له کومې مننه کوم.

مانه يوازې هغه په غور واورېدې، بلکه په مفصل ډول مې دځان لپاره ياد داشت هم کړې. ستاسې له خولې راوتلې هيلې به دامنيت په شورا کې زما دوينا اصلي محور وي. يوځل بيا دازادو او له ملګرتيا ډکو خبرو له امله مننه کوم.

ګروميکو: ما يوازې هغه نظريې درته عرض کړې چې زموږ په فکر کيدی شي، ستاسو دوينا په تيارولو کې ترې ګټه واخيستل شي. معلومه ده چې دوخت

د کمبود له امله هغه په لنډ تنګ شکل تیارې شوې وې، خو همدا له ملګرتیا ډک وړاندیزونه او نظریې په روښانه توګه، داړوندو مسألو په هکله دشوروي اتحاد دریغ څرګندوې ستاسو دغوښتنې له مخې مو دامریکایي پوځي اډو په هکله مطالب تیار کړي دي. دغه مطالب و. س. سافرانچوک له ځانه سره نیویارک ته وړي. نوموړي ستاسو دغوښتنې له مخې په ځانګړې ډول ستاسو دمشورتي مرستې لپاره نیویارک ته لیږل کیږي.

کله چې تاسو افغانستان ته دشوروي پوځونو دننوتلو له امله ترحملې لاندې راځئ، نو کولای شئ دخپل ځان په دفاع کې له دې قانع کوونکي حقیقت څخه هم ګټه واخلئ چې دامریکې تیري کوونکي سیاست په کې رسوا کیږي: دامریکا متحد ایالتونه دکیوبا دحکومت او ددغه هیواد د خلکو له بیا بیا غوښتنې سره سره دګوانتانامو په ټاپوکې دخپلې پوځي اډې ساتلو ته دوام ورکوي. دادیوه خپلواک هیواد په چارو کې دامریکا دمتحدو ایالتونو څرګنده لاسوهنه ده.

دیوه ملګري په توګه تاسو او ستاسو دهیئت نورو غړیو ته روحي غوړیدل او دخپل دریغ په دفاع کې په ځان ویسا او ټینګښت غواړم. په غونډه کې دګډون کوونکو دولتونو له استازیو سره ډیرې کتنې کوئ او په افغانستان کې دروانو حالاتو اصلي ماهیت ورته په زړورتیا روښانوئ. حقیقت ستاسو او زموږ پرلور دی.

ترکومه ځایه چې د و. س. سافرانچوک او له هغه سره ستاسو دکتنو خبره ده، ښه به داوي چې له هغه سره په نیویارک کې، په تیره بیا دودانیو دننه دخبرو اترو

په وخت کې له لازم احتیاط او هوښیارۍ نه کار واخلی. لیدنې کتنې او دافکارو راکړه ورکړه کیدای شي وار په وار په ملګرو ملتو کې دشوروي دنمایندهګۍ په دفتر کې او یا هم په شوروي جنرال قونسلګرۍ کې ترسره کړئ. ښه به وي، که داخبره ډېره خپره نه شي چې و. س. سافرانچوک له تاسو سره دمرستې لپاره نیویارک ته راغلی دی. دهغه داستولو لپاره رسمي پلمه دملګرو ملتو دعمومي اسامبلې په روانه غونډه کې دشوروي دنمایندهګۍ هئیت دغړي په توګه ګډون دی.

۱۹۸۰.۱.٤ »

لومړنی سفر

نوې دنده

په ۱۹۷۹ کال کې زه په شمالي قفقاز کې دیوې فرقې درستېزوال وم. افغانستان زما لپاره هومره ارزښت درلود، څومره چې یې د نورو خلکو لپاره لاره. له هغه ځایه را رسیدلی تلویزیوني رپوټونه، زما په نظر د نړۍ د نورو پیښو په هکله د رپوټونو په څیر وو او کومه ځانګړې پاملرنه مې ورته نه کوله.

د تره کی، امین او نورو افغاني سیاسي شخصیتونو نومونه که څه هم بیا بیا تکراریدل، خو بیا هم زما لپاره نامأنوس وو، خو یقین لرم چې له افغانستان سره په پوله کې لوړ رتبه افسرانو او جنرالانو د آمو سیند اخواتیریدونکې پیښې له مسلکي پلوه په غور سره تعقیبولې. چې کله به مې په تلویزیون غنم رنګې څیرې او بې غمه افغاني ماشومان ولیدل، د دسمبر د میاشتې واورو، باران او د خپلې سیمې چکړوا وختیو ته به مې فکر شو او د هغوی په لمرین اسمان به مې رخه راغله.

د فرقې د درستیزوال په توګه مې کافي کارونه درلودل. تقریباً ټوله ورځ به مې په پوځي کارونو تیریده. لنډه دا چې هغه وخت اصلاً د افغانستان په فکر کې نه وم. هغه وخت لا په دې نه پوهیدم چې د افغانستان په بیړه بدلیدونکي حالات به نه یوازې زما بر خلیک تریوې اندازې ټاکي، بلکه د یو ناسور ټپ په توګه به زما د سلګونو زړو هیوادوالو په یاد کې ژوندي پاتې کیږي.

د دسمبر په ۲۸ زه له نورو افسرانو او جنرالانو سره یو ځای د پوځي حوزې له قوماندانۍ نه د کلنۍ دودیزې جاج اخیستنې وروسته راستینندم. د دون پرڅنډه پراته د رستوف ښارنه د خپلې د ندې ځای ته د الوتلو په وخت کې مو هغه معلومات خبرل چې تر دغه وخته یې لاس ته راوړل ممکن شوي وو. چا وویل چې تیره شپه زموږ پوځونه له پولې نه د افغانستان خاورې ته ورواوښتل. داسې ښکاري چې په بهرکې زموږ یو بل پوځي ټولګی د ځای پر ځای کېدو په حال کې دی. د تل په څېر دا ځل هم د پوځونو د لیږلو دلایل په مبهمه بڼه یاد شوي وو: له بهر نه د تیري په رفع کولو کې د دوست هیواد له خلکو سره مرسته او د خپلو جنوبي پولو ساتنه.

دې خبرې نه زه او نه هم نور افسران حیران کړل. یقین مو درلود چې د عسکرو د لیږلو لپاره کافي دلایل شته لنډه دا چې هغه وخت له موږ سره په الوتکه کې د ناستو افسرانو له ډلې نه څوک په دې خبره پوهیده؟ نه شم ویلې چې ولې، خو سمدلاسه مې شپیرم حس را ته وویل چې ګه بل څوک و نه لیږل شي، نو زه خو خامخا په د غو «محدودو ټولګیو» کې د خدمت لپاره لیږل کیدونکی یم.

۱۹۸۰ کال پیل شو. مطبوعاتو، راډیو او تلویزیون پرله پسې د شوروي پوځونو له ورتګ وروسته، په افغانستان کې درا غلیو بدلونونو کیسې کولې.

هغه وخت مې له ځانه پوښتل: دا به ترڅه وخته وي؟ هیڅوک د دې پوښتنې په ځواب نه پوهیده. د فرقې افسران خو لاڅه کوې، ان د پوځي حوزو زیاتو قوماندانانو په افغانستان کې د محدودو شوروي ټولګیو د جوړښت او د ندو په هکله تصور او په دغه اړوند هر اړخیز او تر ټولو مهم حقیقي معلومات نه لرل. په داسې یو حالت کې موږ یوازې کولی شول په «بهرنیو راډیویي خپرونو» او آوازو تکیه وکړو. «مایکوپ» ته چې هغه وخت زما د دندې ځای و، د سر د لومړنیو زیانونو او زموږ د سریترو په وړاندې د وسله والو بانډونو د ځناورتوب په هکله د اطلاعاتو بهیر را روان شو. دا زما لپاره بیخي د پوهیدو وړ نه وه، احزتل دا ډنډ وره غږیده چې افغانان زموږ دوستان دي....

د جنورۍ په ۱٦ د هغو دوه ورځینو پوځي تمرینونو په تیارۍ بوخت وم چې سبا سهار وختي پلییدونکي وو. د مازیګر د پنځو بجو په شا او خوا کې راته د قول اردو قوماندان تلفون وکړ. هغه داسې په وچ غوندې آواز وویل چې د دفاع وزیر دامرله مخې زه په کابل کې د میشتې یوې فرقې د درستیزوال په توګه ټاکل شوی یم. ماته لارښوونه وشوه چې په څلورو ورځو کې باید ځان د ترکستان پوځي حوزې ته ورسوم او وروسته د تاشکند له لارې کابل ته والوزم. «خوځیږه، بریالیتوب دې غواړم»، دا یې وویل او د تلفون غوږی یې کیښوده.

د قول اردو له قوماندان سره زما لنډو خبرو زه دومره حیران کړی وم چې حتی

پوښتنه مې ونه کړه ، په نوې دنده زما د ټاکلو دليل څه دی؟ پخوا به چې کوم افسر په څه دنده ګمارل کېده نو په بېلابېلو ذريعو به ورته معلومات رسېدل. ما ته هم داسې په نظر راغله چې خپل نږدې لرليد را ته روښانه بريښي.

زما دنده بده نه وه. البته بريا وې او ناکامۍ يې هم درلودې، خوله دې سره سره مې د م.ف. فرونزې په نامه د پوځي اکاډيمۍ تر بشپړېدو وروسته د کنډک له قوماندانۍ نه د فرقې تر درستيزوالوسۍ پورې لار وهلې وه. ښايي له دې امله چې دومره اوږده لارمې په داسې کم وخت کې ووهله، يو وخت آوازه شوه چې زه ګنې هسې ساده افسر نه بلکه د دفاع د وزير د يوه مرستيال وراره يم. هر څه چې وو خو مادې ته زړه ښه کړی و چې يوه ورځ به مې غواړی او راته وايي به چې د فرقې قوماندانۍ دې مبارک شه. ما ته ان خبر رارسيدلی و چې داسې پريکړه شوې ده، يوازې د فرمان صادريدل پاتې دی. په دې خبره هک حيران شوم چې اوس داو سنۍ څوکۍ معادله څوکۍ او هغه هم خدای خبر په کوم ځای کې راکړی شوې ده. دا ولې؟که رېښتيا ووايم، دې خبرې په مابده اغيزه کړې وه.

د شپې چې کورته راغلم، ښځې ته مې د نوې دندې خبر ورکړ. نه پوهيدم څه وخت به راستنيږم: مياشت وروسته که شپږ مياشتې . ويل شوي وو کورنۍ به له ځان سره نه بيايې او داخبره د هر افسر پر ښځه يوډول اغيزه ښندی. له هماغه پيله، د افغانستان په هکله خبرو اترو، هلته له تګ نه ډير خوند درلود. چمتو والی مې پيل کړ. درې ورځې وروسته هر څه تيار وو. ټول کالی مې يو بکس شو. له دوستانو سره مې مخه ښه هم ونه کړه او ناڅاپه روان شوم.

پر تاشکند د حقیقي ژمي وزرخور و. په هوايي ډګر کې ترکوزیدو درې ساعته وروسته د ترکستان د پوځي حوزې د قوماندان ډګر جنرال یوري پا ولوویچ ماکسیموف په دفتر کې حاضر وم. هغه په سړه سینه او کراري، په افغانستان کې زما د پاتلونکې دندې په هکله خبرې سل کړې. له خبرو یې برېښیده چې متین، روښانفکره او د پوره عقل خاوند سړی دی. دا لومړی ځل و چې داسې لوی قوماندان مې پرنورو افسرانو مهربان، غمخوراو په زړه تې اندازې صمیمي لیده، زما په نظر داد هغه چالپاره چې نامعلومې خواته روان دی له ارزښته ډکه خبره وه د پوځي حوزې په قوماندانۍ کې مې د یوې ورځې په ترڅ کې هڅه وکړه خپله نوې فرقه ښه وپیژم او د افغانستان په دیموکراتیک جمهوریت کې د حالاتو جاج واخلم. د هیڅ شي په پوهیدو بریالی نه شوم، خویوه خبره راته روښانه شوه: په افغانستان کې بلاستونزې دي او هلته خدمت کول له شوروی نه ډیر توپیر لري. د حوزې په دهلیزونو او دفترونو کې له ما سره داسې خبرې کیدې لکه چې دا مو وروستې کتنه وي، که څه هم چا ښکاره اعتراف نه کاوه خو دا احساسیده چې ډیر ژر به دسراو جنګي تخنیک زیانونه پیل شي. یعنې دا چې مخې ته جګړه پرته ده.

ما ټول هغه څه چې په افغانستان پورې یې اړه مونده، بې اختیاره د مرګ او ژوندانه تر منځ یو منځنی شي، یو منځنی مفهوم ګانه. کابل ته له الوتنې په مخکې شپه مې په ښارکې د چکروهلو پریکړه وکړه په کوڅوکې سرګردان سرشوم، د کورونو ننداره مې وکړه او د نیمو شپو له لارویو سره مې خبرې وکړې. هغه سخته زلزله را په یاد شوه چې څو کاله مخکې یې دا ښار لړزولی و. هغه وخت

پوځیانو تر ټولو د مخه د کنډوالو په راسپرلو لاس پورې کړی و. هغه مې وکړه، ځان په دغسې یوه منظر کې تصور کړم، خو ونه شوه:

زما د فکر مارغه د افغانستان د پاسه الوتنه کوله.

تاشکند - کابل

سبا سهار زه په کابل کې وم. د جګړې ډګر ته لومړۍ الوتنه تل په یاد کې ژوندۍ وي. هغه پوځي هوايي ډګر چې وروسته وروسته یې د جنګ ځپلي افغانستان او زموږ د هیواد ترمنځ د هوايي پله د جوړولو اصلي بار پراوږو ولوید، تاشکند ته ځېرمه پروت دی. زموږ موټر د الوتکې د ځغاستې پرلیکه ودرید. دلته نور نږدې شل افسران هم الوتنې ته د چمتو الوتکې تر ځنګ ولاړ وو. تقریباً ټولو یا تمانچه او یا ماشینګن درلوده، یوازې زما په ګېډون څو تنه نوي د خپلو دندو لور ته تلل او ځکه نو بې وسلې وو. د ډګر په په کالو کې د چا رتبې نه معلومیدې، خو زه د ډګروالۍ په کالیو کې په بالا پوش کې نغښتی او له ګردې عسکري خولۍ سره له موټره کوز شوم. سمدلاسه مې خپل نامناسب حالت ته پام شو او ترکومه چې ممکن وه په پټه مې ګرده عسکري خولۍ لیرې او د ډګرخولۍ پر سر کړه. که دا خلک په دې پوه شوي وای چې زما لوی بکس کې لا جشني یونیفورم هم شته نو....

هیچا پاسپورت او ویزه نه لرل. افغانستان ته تړل د یو د لست له مخې تلل. په هغه اړی ګړی کې چې په لومړي سر کې موجود و، همدا دېر نه کار و. ځکه نو خو دا چې په الوتکه کې پر دې څوک نه و او بل دا چې د هوایی سانحې په وخت کې د

همدې لست له مخې چې يو نقل يې په زمکه کې پاتې کيده ، بې له ځنډه کيداى شول ، د وژل شويو هويت مشخص کړاى شي. ان اوس هم د هيواد دننه د هوا له لارې له يوه ځايه بل ته د پوځي ټولګيو د ليږدولو په وخت کې همدغه ډول په پام کې نيول کيږي. د لست له مخې ، افغانستان ته د ليږلو طريقه تقريباً د (۱۹۸۰ کال) تر اپريله پر ځاى وه ، خو وروسته بيا پوځيانو ، له شوروي پولې نه د تيرېدو په وخت کې ټول نږيوال منل شوي نورمونه په نظر کې نيول.

دا لومړى ځل و چې په ايل – ۱۸ ډوله طبي الوتکه کې مې سفر کاوه. په هغې کې د څوکيو پر ځاى عادي طبي تذکرې ايښې وې. تقريباً ټول غلي ناست وو. يو نيم غږ به هم دا ځنونو په شورماشور کې ورک شو ، ځينو يوه سترګه خوب هم وکړ ، يو نيم ساعت وروسته زموږ الوتکه په بګرام کې کوزه شوه. وروسته را ته معلومه شوه چې دلته د کابل د شمال په شپېته کيلومترۍ کې د افغانستان د موکراتيک جمهوريت د هوايي ځواکونو تر ټولو لويه اډه پرته ده. د څلويښتم لښکر پيلوټانو هم وروسته له دې هوايي ډګرنه اساسي ګټه اخيستله.

زموږ الوتکې بايد په بګرام کې له يوه ساعت زيات ځنډنه واى کړى. دالوتکې په خوله کې چې لا موږ ترې بهرنه وو راوتلي ، جګړې زموږ هر کللي وکړ ، هوايي ډګر ته بيخي څيرمه د سپکو او درنو ماشينګنو د پر له پسې ډزو آوازونو انګازې کولې. هيڅوک نه وو چې د ډزو علت ترې وپوښتو. ما دې خوا اخوا ديو امن ځاى لټون پيل کړ چې د احتمالي يرغل په وخت کې ورته پناه يوسم ، خو ډېر ژر دې پوه شوم چې موږ نه يو کيلومتر ليرې پرتې وې. ډزې به کله غلې شوې او کله به به

نوی زور له سره ونښتې، دلاسې بمونو د چاودلو آوازونه پورته شول. د دې گونگ سرنوشت او بې دفاع حالت سخت ځورولم. موږ پاتې څو تنو چې باید الوتنې ته مو دوام ورکړی وای، اوس یوازې څلور تمانچې او یو ماشینگڼ درلودل.

لږ وروسته د الوتکې پیلوټان چې د الوتنې د اجازې غوښتلو ته تللي وو. راستانه شوی. ویې ویل چې نن کابل ته د الوتلو اجازه نه شته. شپه باید همدلته تیره کړو. د الوتکې کشاف وویل: تیره شپه همدې ځای ته څیرمه دښمنانو د یوې مخابراتي دستگاه د ټولو کارکوونکونه سرونه پرې کړي دي. ما د دې لپاره چې له لومړنیو انتباهاتو نه مې ځان خلاص کړی وی د تیارې په خپریدو سره په هوایي ډگر کې د قدم وهلو نیت وکړ، خو ونه شوه: درې سوه متره لا له الوتکې نه نه وم لیرې شوی چې یوه لوحه مې تر سترگو شوه: وړاندې تګ منع دی. ماینونه ښخ دي! راستون شوم او د الوتکې له قوماندان نه مې وپوښتل چې شپه به چیرته تیر وو؟ زړه مو نه غوښتل شا و خوا پرتې کومې شوروی قطعې ته لاړ شو. له بلې خوا چیرته مو هغه لټولې وای. دغه راز کیدای شوای سبا هره شیبه د الوتلو امر وشي. یو ښایسته د نګ افسر، په سرد تذکرو خوا ته اشاره وکړه، ویې ویل: ښه به وی د ننه په الوتکه کې، خو مخکې له مخکې خپله غاړه خلاصوم چې بالاپوش د یخني چاره نه شي کولی.

ریښتیا هم الوتکه په لږ وخت کې سړه شوه. پیلوټانو د ځان لپاره بالښتونه او کمپلې پیدا کړې. ما همداسې په بالاپوښ، موزو او خولۍ کې ځان وغور ځاوه او هڅه مې وکړه چې سترگې مې پټې شي، خو له سر نه مې دا فکر نه واته چې سبا نه

به څه کېږي.

نږدې دوه ساعت وروسته پرېشانۍ یووړم، خو ناڅاپه مې د چاچیغې تر غوږ شوې. چې یو پاڅوئ، بل پاڅوئ او زما نوم اخلي. معلومه شوه چې کله زموږ د فرقې قوماندان د الوتنې له ځنډېدو خبر شوی و نو په ما پسې یې له کابله زغره وال ګاډي راستولي و.

ما د سترګو له کنج نه ساعت ته وکتل او نږدې وو چې ښکنځل وکړم: زغره وال ګاډي، بې بدرګۍ، د شپې په غرونو کې، له دې نه (د غلیم د ډزو لپاره) بل ښه هدف شته. امر مې وکړ د فرقې قوماندان ته خبر ورکړي چې سبا په الوتکه کې ځان وررسوم.

له دې وروسته خوب له سترګو کډه وکړه. له بلې خوا د هوایي ډګر له شاو خوا له یو لنډ ځنډ وروسته ډزې له سره پیل شوې. زه ښه پوهېدم چې له رالېږل شوي تورن سره د نه تګ له امله کېدای شي ډارن راته و نه وایي نو بې هوده خوبه مې خامخا بولي، خو اوس هم دا ګڼم چې ما سم کار کړی و. د بلاخولې ته ځان ورکول، د څه لپاره؟ وروسته مې هم په افغانستان کې د پنځه نیمو کلو په لړ کې هیڅکله داسې نا سنجولي او عاجل تصمیم و نه نیوه چې زما مادونانو او خپله ما ته په کې د مرګ خطر وي.

په افغانستان کې لومړۍ شپه په ما بې خوبه تیره شوه. یخنۍ پر له پسې یرغل کاوه او د ډزو آوازونه کله د هوایي ډګر له یوې څنډې او کله له بلې غوږونو ته رارسېدل. د سبا تر راختو زما په نظر یوه پېړۍ تیره شوه د شپې مې له بګرامه

راتاو شوی غرونه نه وولیدلی. سهار چې له الوتکې ووتلم، د هغو عظمت ته گوته په غاښ پاتې شوم. دراختونکی لمر په زرینو وړانگوکې د هغو ننداره زړه راښکونکې وه. دا له افغانستان څخه زما تر ټولو ژوره او تلپاتې خاطره ده: د دواورو برستن، غرونه، بیسارې پاکه هوا، سکون او د سباوون خاموشی، د تیرې شپې اندیښنو او د بې خوبۍ احساس په خپله کډه وکړه. زړه مې غوښتل ژوره ساه و باسم او له دې هر څه سره له ژوندد خوند واخلم.

وروسته څو ځله بگرام ته لاړم، خو د هغې ورځې احساس بیا هیڅکله راستون نه شو. ښایي لومړنۍ خاطرې مې ځکه د اوږدې مودې لپاره په ذهن کې حک شوې چې د طبیعت ښکلا را نه عقل وړی و. څو ورځې ورسته ما همدا غرونه څیړل، خو د یوې وسیلې په توگه: هغه مې د دې لپاره په کا رو چې عسکر او پوځی وسایل په کې ونغاړم او تر وسه وسه یې پټ کړم، څو کې یې لاندې کړم او د دښمنانو د ډزو مخه ونیسم.

... د الوتکې قوماندان راغی، ویې ویل چې په پای کې یې مو‌ږ ته د الوتلو اجازه راکړه. ډیره مږوده انجن همداسې چالان و، خو الوتکه له ځایه نه شوه خو ځېدلای. ځکه بیگانۍ یخنۍ د هغې ټایرونه په ځمکه پورې کلک نښلولی وو. په داسې حال کې چې پر ځانو خندل، بیرته له الوتکې راکوز شو او له پیلوټانو سره مو له ټایرونو نه د کنگل په جلاکولو کې مرسته وکړه. ا بله څلویښت دقیقې وروسته هوا ته پورته شو.

د انضباط ټولی قوماندان زما مخې ته راغلی و. مخامخ د څلویښتم لښکرو

قرارګاه ته لاړو. په لاره مې په شوق سره د نا اشنا ښار ننداره کوله. د واټ د واړو غاړو ته خړ خړ یو پوړیز کورونه ودان وو او کله کله به کومه ښکلې ماڼۍ یا کور په نظر راغلل. هرې خوا ته تود بازار پرانیستی و. ډیرو خپل شیان سم په مځکه غوړولي وو او په ختیځو حرکاتو یې خلک پیرودلو ته رابلل.

ماشومان په نظر راغلل چې ډیرو یې بې جرابو کلوشې په پښو کړې وې، لکه چې هغوی دا احساس نه کاوه چې په واورو کې ګرځي.

په لومړي سر کې راته ښکاره شوه چې په ښار کې اصلاً ترافیکي قواعد نه شته. دوه ځلې نږدې وو ټکر وکړو: یوځل له یوه ټیوټا موټر سره چې شپږ تنه په کې ناست وو او بل ځل له یوې لارۍ سره چې په یوبل پورې نښتې نږدې پنځوس بزګران په کې سپاره وو. پر کابل له تیریدو وروسته دامین ماڼۍ ته ورسیدو. د دسمبر د جګړو په ترڅ کې دې مجللې درې پوړیزې ودانۍ ته ښه زیات زیان رسیدلی و. تر هغو چې زموږ سرتېرو داماڼۍ او ورسره جوخت یوه دوه پوړیزه سراچه چې وروسته په کې د تلفون سوچبورد ځای پرځای کړای شو، ترمیمول، د پوځ قرارګاه په موټرو او حکومتي ماڼۍ ته څېرمه د یوې مصنوعي غونډۍ په لمن کې په پرانیستل شویو خیمو کې ځای پرځای شوه. که د صحرایي ژوندانه ستونزې په پام کې ونه نیول شي، نو دا زموږ لپاره ډیر مناسب ځای و. د افغانستان د دفاع وزارت همدلته د دارالامان په ماڼۍ کې د موټر په مزل پنځه دقیقې لرې موقعیت درلود.

د محدودو پوځي قطعاتو د قوماندانۍ د محافظې سیستم له یوې ورځې نه بلې

ته پیاوړی کیده. په لومړی سرکې له زغره والو گاډونه جوړو ځوپوستو دادنه د په غاړه درلوده، خو دځلویښتم پوځ پرقرارگاه ددښمنانو دلومړینو یرغلونو په وخت کې چې دمارچ په میاشت کې وشول، څرگنده شوه چې قوماندانی او مخابراتي وسایل پوره په امن کی نه دی.

په ډیروشیانو بیا یوځلی کتنه وشوه. په یو پراخ ډگر کې چار چاپېر له لیرې کنترولیدونکی ماینونه وکرل شول او په منځ کې مو کوچنی کوچنی خوښې سمبال پوځی چونی راجوړې کړې. دځارنې لپاره موځانگړی سیستم جوړ کړ. له قرارگاه نه څو ساتونکی کمربندونه راتاوشوی وو. یو لوی بهرنی کمربند وچې دمحدودو پوځی قطعاتو تړوله قوماندانی یې په غیرکې رانیولې وه او نور دننني کمربندونه وو چې هرې ودانۍ ته نږدې په پام کې نیول شوی وو.

دمحدودو پوځی قطعو قوماندانۍ ته دننوتلو په وخت کې به دپیژندنې پاڼې په غور کتل کیدې. مخکې له دې چې دځلویښتم لښکر دقوماندان تورن جنرال یوری ولادیمیروویچ تورخارینوف دفتر ته چې په یوه واگون کې ځای پرځای شوی و، ننوځم، له راسره ملگری افسرنه مې وپوښتل چې چیرته کولی شم ډیره وخریم.

له قوماندان سره زما خبرو له پنځلسو دقیقو نه زیات وخت ونه نیوه او هغه خبرو له هغه چوکاټه ونه وت چې معمولاً دنوی راغلی افسر لپاره په پام کې نیول کیږی. هغه به کله کله بلې خواته پام اړاوه: یا به یې په تلفون کې خبرې کولې او یا به یې دچا توضیحات اوریدل، په لنډو جملو به یې سمدلاسه لارښوونې کولې. د تورخارینوف دفتر له بیلابیلو نقشو نه تر مورگو پوښلی و. هغه هم پر دیوال

ځړېدې او هم پر میزو نوخپرې وې. دقوماندان سترګی پړسیدلې وې او داسې برېښېده چې ډیر لږ خوب کوی.

دجنرال توخارینوف څیره دسړی ژر په یاد پاتې کېده. دی چې په ځوانۍ کې یې دنګه او نرۍ ونه درلوده، په پنځوس کلنۍ کې بیخی کروپ شوی و. هغه وخت چې زما پیژندګلوی ورسره وشوه، دی ډېر خوار او ظاهراً دون کیشوت ته ورته و.

له قوماندان سره زما لومړنۍ خبرې ناڅاپه غوڅې شوې. هغه له مانه پوښتنې شروع کړې چې ولې دانضباط ټولی قوماندان چې هوایی ډګر ته زما مخې ته راغلی و، دومره ډیر شراب څکلي. زه په دې خبرو حیران غوندې شوم او غوښتل مې اعتراض وکړم، ځکه چې ما لا په خپله فرقه کې یوه دقیقه هم نه ده تیره کړې، خوبیا مې فکر وکړ، قوماندان هم تریوې اندازې حق وایی. وروسته چې به کله داخبرې رایادې شوې نو په خیال کې به مې له جنرال تورخارینوف نه مننه وکړه چې زه یې په هماغه پیل کې «زمکې ته راکوز کړم»

کله چې دموټر خوا ته بیرته راستنیدم نو خپل دلارې ملګری ته مې لاندې باندې وکتل. ددې تورن لا په خیال کې هم نه ګرځیدل چې زه یې له ګناهونو نه وختی خبر شوی یم. یوه اوونۍ وروسته ما دانضباط دټولی دغه قوماندان بیرته شوروی ته راوشاړه.

جنرال تورخارینوف، افغانستان ته دشوروی پوځونو دلیږلو تروخته دترکستان دپوځی حوزې دقوماندان دلومړی مرستیال په توګه دنده ترسره کوله. په سوله ییز وخت کې ځلوېښتم لښکر یوازې دکاغذ پرمخ داوپراسیون او سفربرۍ

په پلانونو کې موجود و. تاکل شوې وه که دغه لښکر عملاً منځ ته راځي نو قوماندانی به یې د ده (د پوځی حوزې د قوماندان دلومړی مرستیال) په غاړه وی. په نظر کې وه چې اداری پرسونل به یې هم د پوځی حوزې د قرارگاه له افسرانو نه غوره کیږی.

جنرال تورخارینوف د څلوېښتم لښکر د تشکل په سخت پړاو کې، چې افسرانو ایله اوس د حقیقی جګړې له شرایطو سره اشنایی پیدا کوله، دهغه قوماندانی په غاړه لرله. هغه مجبور و د پوځ د لارښوونې پیچلی میکانیزم له هیڅ نه راجوړی او دقیق فعالیت ته یې اړم کړی.

توخارینوف دجون ترمیاشتې په افغانستان کې پاتې شو. دانو هغه وخت دی چې مورږ سم په جګړه ورګډ شوی یو او ماهم څوځله په هغو کې برخه اخیستې ده. دمارچ په میاشت کې مې لومړی «جګړه ییز فعالیت» دهمده په امر ترسه کړی و. په میدان ښار کې مو دوسله والو ډلو له لاسه ورغ بده وه. دا ښار د کابل دجنوب په اووه (ښایی اویا وی؟) کیلو مترۍ کې پروت دی. له دغه ځایه تل د څلوېښتم لښکر قرارګاه او د ښار جنوب لویدیځې څنډې تراور لاندې راتلې. توخارینوف د قوماندانی پرځوکۍ، په یو وخت کې د څو عملیاتو لارښوونه کوله او دهر قوماندان کړه وړه یې ډیر سخت څارل. کله کله به داسې جزئیاتو ته هم ورننوت چې دقوماندان لپاره اصلاً په کار نه دی. مثلاً میدان ښار ته لانه یو ننوتی او دعسکرو دځای پر ځای کیدو په هماغه توده شیبه کې غږ کیده: «تاسو مخابرې ته ورشئ، قوماندان صاحب مو غواړی» هغه په عادی توضیحاتو هیڅ نه راضی کیده:

– هله ژرشه دنقشې له مخې راته ووایه: دتوپچي مخکنی لیکه چیرې ده؟ لومړنی ټولی چیرته ځای پرځای کوئ، دوهم؟...

په کار وه چې ټول کورد ینات ورته وویل شي. په لومړي سر کې مو دده داقیمومیت ښه نه ایسیده، خو چې بیا وروسته ورسره بلد شو، نو افسرانو به له مخکې دده لپاره بشپړ توضیحات راټولول.

جنرال توخارینوف په داسې کولو سره سمه لار نیولې وه. پرته له دې به زموږ دسرزیانونه په هماغه لومړي سرکې ځوځله زیات وای.

د ۱۰۸ فرقې قرارگاه چې زه په کې مقرر شوی وم، دځلویښتم لښکر دقرارگاه په مقابله ځنډه کې وه. په شوروي کې مې عادت کړی وچې هره قرارگاه، په تیره بیا دفرقې، باید وځلیږي. خودلته مو له ځو زړو خیمو او موټرو پرته چې دغره په لمن کې په ډیره نامناسبه ښه خواره واره ولاړ وو، نور څه نه لرل.

قوماندان له خپلو ځو مرستیالانو سره په لاري موټرو پورې تړلو واگونونو کې ژوند کاوه. په هغو کې ځانگړې دستگاوې لگیدلې وې. نور افسران په کیږدیو کې اوسیدل. په دغسې یوه کیږدۍ کې ماهم واړول. کله چې مې وپوښتل کوم کټ وزگار دی: ماته یې په دې خاطر چې نوی راغلی یم، په دویم پوړ کې ځای بیل کړ. بیخي دکهنه گیانو او نوکیانو قاعده ټینگه وه. مجبور شوم نظم ټینگ کړم: یو ډگرمن (زما پرځای) وزگار کټ ته ولږدیده. لرگی نه وو، ځکه مو بخارۍ په تیلوتودوله. ځان ته په هنداره کې له کتلو څخه ډاریدو، چې څنگه به له خوب څخه جگ شو، سمدلاسه به مو دبیگانی لوگی په پاکولو لاس پورې کاوه.

په لومړيو دريو څلورو مياشتو کې مو اساسي خواړه کانسروه وه. که چيرې به کتار روغ رمټ راورسيد (معمولاً داسې کتارونه تر يوې نيمې اوونۍ په لاره کې پاتې کيدل) او موږ ته به يې له ترمز غوښه راوړې وه، نو په موږ به اختر جوړ شو.

په ځينو خيمو کې دلوړ رتبه افسرانو، وړو صاحب منصبانو او سرتيرو لپاره ميزونه هم اېښودل شوي وو. په يوه ديگ کې د ټولو لپاره پخلى کيده او د ټولو خواړه يو ډول وو.

زموږ د فرقې قوماندان ډگروال واليري ايوانوويچ ميرونوف و، موږ د سوورف د حربي پوهنتون د دورې ټولگيوال وو. يوبل موله پخوانه پيژندل اويو دبل په نيمه خبره پوهيدو. کله چې مو په کابل کې سره وليدل، نو ښه شيبه يوبل ته ورغاړې وتو.

د همده له خولې نه مې په عمومي ټکو کې، افغانستان ته د پوځونو د ليږلو څرنگوالى اوريدلى و. گواکې يو کال د دې لپاره تياري روان و. څوځله د ترکستان د پوځي حوزې پرسونل ته د تيارسئ او د کوشک پنځمې او د ترمز ۱۰۸ لمبر فرقې ته د لومړۍ درجې احضاراتو امر شوى و. د دغې حوزې په درستيزوالي پورې مربوطو تأميناتي قطعو لکه توپچي، استحکام، مخابرې او کشف د جگړې دوخت په شرايطو کې ژوند او کار کاوه. يوه ډيره ستره پوځي حوزه په خوځيدو راوستل شوې وه. وار په وار داحتياط له دورې نه زرگونه کسان بيا احضاريدل. له بلې خوا سرتيري له ځانگړي وخت نه زيات په قطعو کې ساتل کيدل او دا د هغوى د اعتراض سبب گرځيده. وروسته بيا ترخيص ورکول کيده. بيا به يو ناڅاپه همدا

کار له سره پیل شو. ځوځله همداسې وشول.

دنوامبر په میاشت کې بیا د تیارسئ امر شوی و. قطعي له معمول نه اوږده موده همداسې تیارسئ پاتې کېدې. د دسمبر په ۲۵ شپه (چې سبایې ۲۶و) له پولې نه د تېرېدو امر وشو. د قواو له لېږلو څو ورځې مخکې له څو افسرانو سره په ډېره پټه توګه ځانګړي تمرینات ترسره شول. له سیمې سره د بلدتیا له پاره د فرقې د قطعو قوماندانانو په هلیکوپترو کې د شپې له تیارې نه په ګټې اخیستو سره، له پولې هاخوا د افغانستان خاوره او هغه لارې څېړلې چې باید لښکرې پرې تېرې شی. په خپله اصلي عملیات په بېړه را پیل شول: ۱۰۸ او پنځم لمبر فرقې د ترمز او کوشک له لورې او ۱۰۳ لمبر کوماندویې فرقه د هوا له لارې سوق شول.

د ۱۹۷۹ کال د دسمبر ترپایه افغانستان ته د ننوتو سرتیرو زیاته برخه داحتیاط له دورې نه راټوله شوې وه. د غسې ضد او نقیضې پرېکړې زما په نظر څو دلیله درلودل: افغانستان ته د لېږلو لپاره د مکلیفیت د دورې سرتیرو، ورو ضابطانو او افسرانو زیات شمېر په کار و، خو د ترکستان پوځی حوزیې لا له پخوا نه په دې برخه کې زیات کمبود درلود. د شوروی اتحاد د دفاع وزارت ته یوځل بیا وخت ورکړ شو چې په افغانستان کې زموږ د شته والی موده د وروستي ځل لپاره په دقیقه توګه وټاکی. که چیرې همغه له پیله مسلکی افسران او سرتیری افغانستان ته لیږل شوی وای، نو هغوی به سمدلاسه د پوځی خدمت د ترسره کولو د مقرراتو د تطبیق غوښتنه کوله لکه: مادی امتیازات، په پوځی خدمت کی د ګډې د دورې د وخت د محاسبې او نور، خو حکومت د دغو شیانو له

ورکړې نه عاجز و.

داحتیاط ددورې سر تیرو او افسرانو په افغانستان کې خپله ښه پوځی وړتیا وښودله، ټول د پاخه عمر خلک او د کډو او بچو خاوندان وو. داحتیاط ددورې پوځیان، دمکلفیت ددورې په اندول تجربه لرونکی وو او ډیر ښه پوهیدل چې هلته دتمریناتو لپاره نه دی تللی، بلکه اوضاع ښه نازکه ده، موږ باوری وو چې ددغې دورې هیڅ سرتیری به د پهرې په وخت کې نه ویده کیږی او خپله قطعه به نه خوشی کوی.

پرځلویښتم لښکر دمخالفینو گوزارونه دوخت له مخې یوځه شاته وغورځیدل او لومړنی یرغلونه د ۱۹۸۰ کال د پسرلی په پیل کې شروع شول. افغانانو زموږ دلومړیو قطارونو تود هرکلی وکړ. شوروی تاجکو او ازبکو هره خوا سیمې له وګړو سره خبرې کولې. هغوی چې څومره کولی شول، داخبره روښانوله چې افغانستان ته دجګړې لپاره نه دی راغلی. په دې خبرو به باور هم کیده، خو کله چې خلک پوه شول، موږ داوږدې مودې له پاره بستره هواره کړې ده، دخلکو چال چلند له موږ سره بیخی بدل شو.

داحتیاط ددورې دسرتیرو وروستیو ډلو، په موټرو دیرغلونو، کلابندیو او ډزو خوند ولیده. دفبروری په پیل کې دښمنانو دګزمې یوموټر چې له کابل نه بهر دیوې لارې څارنه یې کوله، په ډزو سوری سوری کړ. په موټر کې ناست لس سرتیری، چلوونکی اویو افسر چې دخو اوونیو لپاره داحتیاط له دورې نه جلب شوی و، ووژل شول.

احتیاط والا کورته په شوق ستنیدل. د دوی وروستی ټولګی دوه میاشتې وروسته له افغانستانه ووت. دا په دغه هیواد کې زموږ د حضور تر ټولو آرامه دوره وه.

لوموړنی جګړې

د ۱۹۸۰ کال جنوری په څلویښتم لښکر نسبتاً ارامه تیره شوه. د کال له پیله دافغانستان ټول عمده ښارونه، چې زموږ پوځی چوڼی په کی ابادې شوې وې او لویې لارې لکه: ترمز - سالنګ - کابل، جلال آباد، ګردیز او کوشک - هرات، شینډند - کندهار (په لویدیځ کې) دشوروی لښکرو تر کنترول لاندې راغلې.

خو دمیاشتې تر پای اوضاع په خړیدو شوه. ددې خبرې یو علت شوروی ضد تبلیغاتو، چې په مهارت سره دافغانستان په ټولو خلکو کې ترسره کیدل. په هر کلی او ښارګوټی کې خلک زموږ خلاف لمسول کیدل. کابل هم دمخالفینو لپاره په ترلې سیمه بدل نه شو. سره له دې چې انقلابی حکومت دلته واکمن و. سربیره پر دې په کابل کې شوروی ضد احساسات لازیات پیاوړی و.

د «ملحدانو» خلاف تبلیغات په بې ساری توګه اغیزمن وو. ان دجنورۍ په دریمه لسیزه کې شوروی پوځونه ترلو مړنیو بریدونو لاندی راغلل، که څه هم هغه نه ډیر منظم اونه ډیر پیاوړی وو.

هغه خوب چې افغانی مشرتابه لیده او دغه راز دخلکو له خوا دانقلاب دملاتړ او دشورویانو دحضور په مرسته دهغه دپایښت هیلې هسې سراب راوختلې.

د ۱۹۷۹ کابل په پای کی موږ داسې یوه هیواد ته چې زموږ دغوښ اکثریت

لپاره نا اشناوو، ولیبرل شو. ډیر وخت په کار و چې موږ مثلاً ددوی له ملي ځانګړنو سره بلد شو. داسې ګڼل کېده چې افغانستان له لویدیځ او شمال پرته د پښتنو وطن دی چې په ټوله دغه خاوره کې د کوچیتوب ژوند تیروی. پښتانه دافغانستان د ۱۷ یا ۱۹ میلیونو وګړو اصلي برخه جوړوی. خوشک لرم چې له چا سره دې په دې هکله دقیق ارقام موجود وی، ځکه وروستۍ سر شمېرنه دلته نږدې سل کاله مخکې ترسره شوې او دنوې ترسره کیدل او س بیخي شونې نه دی.

پښتانه قبایل په دوو برخو دافغانستان د ویشونکې غرنۍ سلسلې - هندوکش جنوب ته هست دی، دوی ددغه هیواد په حالاتو تل ژوره اغیزه لرلې ده. همدا پښتانه وو چې دمقاومت غورځنګ یې پیل اووسله والې ډلې یې سمبال کړې. زموږ دمحاسبې له مخې هرد ریم مجاهد چې دشلو پښتم لښکر خلاف جنګیدلې، پښتون و. پښتنو دخپل خوځند ژوندانه له برکته چې دوی ته ې ډیروشیانو دلیدلو، اوریدلو او پوهیدلو وس ورکاوه، دنورو وګړو مثلاً دافغانی ازبکو او ترکمنو په تناسب، دهیواد دحالاتو دناځاپي بدلون په وړاندې ډیر چمتو والی درلود.

وسله والې نښتې دجنورۍ په وروستیو ورځو کې پیل شوې او له یوې اوونۍ نه یې بلې ته زور اخیست. زموږ ځنګ ته یوازې حکومت او سیمه ییز واکمن یعنې دببرک کارمل له خوا ټاکل شوی خلک ولاړ وو.

دمخالفینو فشار، خبره دې ځای ته ورسوله چې دفبرورۍ په شلمه په کابل کې عمومي پاڅون جوړ شو. دسترګو په رپ کې په کابل او شاوخوا کې زموږ ټولې

پرتې چونۍ دسیمې دوګرو له خوا کلابند کړای شوې. په تیره بیا دشپې حالات ډیر خرابیدل. دپېښو ترټولو سخته ورځ دفبرورۍ ۲۳ وه. پرکابل راګرځیدلې شوروی قشلې او پوستې دمخالفینو تر پرله پسې ډزولاندې وې. دسالنګ دلویې لارې په ګډون ټولې اطرافی لارې بندې شوې او دخوړو رسول په ټپه ودریدل. دننه په پایتخت کې موټرې په بل مخ اړول کیدې، اور ورته اچول کیده او دمور چلو جوړیدل روان وو. له دغو اغتشاشونو نه دشوروی پوځونو دحضور په وړاندې دسیمې دخلکو کرکه ښه ښکاره ګندیده.

حالات له دې امله نورهم خرابیدل چې (څلوېښتم) لښکر په سلو کې داتیا پرسونل په لرلو سره چې د احتیاط له دورې نه جلب شوی وو، نه شول کولی فعالو اقداماتو ته لاس واچوی، دجنورۍ په پای کې دهغوی ځای مسلکی پوځیانو ته ورکول شروع شول. دننه په خپل هیواد او په بهر کې دشوروی پوځونو په منځ کې ښه تکړه مسلکی کادرونه غوره او سمدلاسه افغانستان ته لیږل کیدل. دکشف په ګډون دڅلوېښتم لښکر یوشمیر څانګې چې موقتاً دترکستان دپوځی حوزې له افسرانونه راجوړې شوې وې، غیر فعالې وې. دجاسوسانو شبکه همدا اوس دجوړیدو په حال کې وه، نو ځکه ددې پر ځای چې غوڅ حقایق او معلومات په لاس کې وی، مجبور وو دافغانستان دحکومت له خوا په تیارو شویو ګونګو او مبهمو معلوماتو بسنه وکړو.

دفبرورۍ د ۲۰ – ۲۳ پیښې نه یوازې زموږ لپاره ناځاپی وې، بلکه موږ یې اړکړ وچې له هغو نه دځان لپاره مشخصې نتیجې هم واخلو. دغو پیښو تر ټولو

لومړی داخبره په ډاګه کړه چې محدود پوځی قطعات په «دوستانه چاپیریال» کې نه بلکې دهغې پرضد محیط کې پراته دی. په جنورۍ او فبرورۍ کې زموږ دسرتیرو مرګ دڅلویښتم لښکر مشرتوب اړکړ چې دقطعو امنیت دحقیقي جګړې له شرایطو سره سم سمبال او تأمین کړي.

دې مسألې په لومړی سرکې په هغو کسانو پورې اړه پیداکوله چې له قشلونه بهر دافغانستان د لویو لارو په ساتنه بوخت وو. ددغولارو په اوږدو کې دکشف څو ډلوته دنده وسپارل شوه چې دپوځی علومو دټولو قواعدو په پام کې نیولو سره زموږ دپوستو دځای پرځای کولو لپاره ډېر مناسب ځایونه غوره کړي. په ځانګړې ډول دهمدې لپاره دکوبیشوف په نامه دپوځی اکاډیمۍ غوره جنرالان او افسران او دغه راز ډېر ماهر پوځی انجنیران له مسکونه راوغوښتل شول. څو تنو راغلو ډګروالانو دپوهاندۍ رتبې درلودې. له دوی سره اوږه په اوږه دهغو قطعو افسران په کار بوخت شول چې د لارو بیلا بیلې برخې یې دمسؤولیت په ساحه کې وې. دیوې ډلې مشري زما په غاړه وه. موږ له کابله تر سالنګه او له هغه ځایه دشوروی اتحاد په لور نوره سل کیلو متره لار ووهله. دختیځ لوری لپاره دلارې همدا برخه اساسي ګڼل کیده.

دکابل له څنډونه مو له بیلابیلو برخو دلارې څیړنه پیل کړه، ځکه چې دلارې په همدې برخه کې څوڅو ځله په قطارونو ډزې شوې وې. په کار وه چې پوستې ښې سمبال کړی شي. دمخابره چي افسر داعتراض غږ جګیږی: مخابره دلته کارنه شي کولی. هغه تړه دغږیزه څپو مخه نیسي. دتوپچي افسران وایي: پوسته په

شیله کې پرته ده، اړبه شو چې په ړندو سترگو ډزې وکړو. د یوې اوونۍ په ترڅ کې مو د خپلې لارې په اوږدو کې ټولې لوړې او ژورې وکتلې او د کارپوهانو په مشوره مو د پوستې د جوړولو او د درانده ماشینگڼ د ځای پر ځای کولو لپاره مناسب ځایونه غوره کړل.

د ځلوېښتم لښکر قوماندان جنرال توخارینوف زموږ رپوټ په غور ولوست او تائید یې کړ. په یوه میاشت کې د محافظ سیستم جوړیدل پای ته ورسیدل. له تیرونه مو پوره قوی تأسیسات جوړ کړل. د سرتیرو لپاره کوچنۍ کاغوشونه داسې جوړ کړل چې ان د توپ د گولۍ د مخامخ لگیدو په وختکې هم څوک زیان من نه شي او خپله کاغوش ته په کې هم کوم زیان ونه رسیږي. په ځینو ځایونو کې د ځان لپاره د کوچنیو حمامونو په ودانولو بریالي شولو. که د صحرایي پخلنځي د جوړولو امکانات به نه وو، نو خواړه به موله بل ځایه ۰ (پوستو) ته وروړل.

په تېرو ،کې د مور چلو جوړول ډیر گران کار و. د هرډلگۍ یا ټولۍ د مسؤولیت په ساحه کې د پرتې لارې د امنیت د ساتنې لپاره مو داسې لارې چارې ومونډلې چې سرتیرو ته په کې له مورچلونه د بهر وتلو اړتیا نه پیدا کیدله. موږ هغه د چا خبره په غرونو کې ورننوتلو او د بنیادم دونې په اندازه مو په کې خندقونه وویستل. په دې خندقونو کې د ځغاستې په وخت کې سرتیری بې له دې چې د ښمن یې ولیدلی شي، له پوستې نه مورچل ته رسیدلی شول. له ترمزه تر کابله د «ژوندانه په لاره» اصلي توپچي ځواک ۸۲ ملي متری هاوانونه وو چې «پطنوس» ورته ویل کیږی او په ساده گۍ سره په لاسونو کې له یوه ځایه بل ته وړل کیدای شول. په کومو ځایونو

کې چې د ترو کیندل ممکن نه وو ، نو مورچلې به له ډېرونه داسې جوړېدې چې له چت نه یې هرې خواته دډزولار خلاصه وی. دجګړې په وخت کې به سرتیرو خپلو هاوانونو ته ځان رساوه او ښارونکو به ورته دقیق کوردینات په ګوته کول. غالباً به سیمه له مخکې نه په ډزو سورې سورې کېده او یو - دوه دقیقې وروسته به د (هاوانونو) ډزې پیل کېدې. دلارې لیرې پرتې ښنډې په اوږده واټن ویشتونکوتوپونو ساتل کیدې.

البته وروسته وروسته دجګړې په لړ کې (په دې نقشه کې) لازمې سمونې راغلې. دراتلونکی کال په ترڅ کې مو خپلې خطاوې درک کړې، خو دټولو شیانو له سره جوړول شونی نه وو. دښمنانو خپله غیر معموله یرغلیزه طریقه درلوده. هغوی به زیاتره له هغه لوری یرغل کاوه چې لږ به ورته پام ساتل کیده. دوخت په تیریدو سره مو دنورو ټانکونو، زغره والو ګاډو او وګړو په مرسته ځینې پوستې پیاوړې کړې او هغه پوستې مو بیخی له منځه یوړې چې دسرتیرو دسرساتنه په کې ممکنه نه بریښیده خوبیا ی هم دلارې دساتنې اساسی سیستم له ځینو بدلونو سره سره دټولو نهو کلو په لړ کې ډاډمن کارکاوه.

حالات له یوې ورځې نه بلې ته خرابیدل. دجنوری په پای کې دزمکنیو پوځونو لوی قوماندان سترجنرال پاولوفسکی کابل ته راغی. هغه د ۱۹۷۹ کال له جولای نه تر دسمبره پورې څو واره کابل ته تللی او راغلی و او هروار چی به مسکو ته ستنیده، نو افغانستان ته دعسکرو له لیږلو سره به یې مخالفت کاوه. جنرال پاولوفسکی اوله هغه سره ملګری، کابل ته په ملکی کالیو کې راغلی وو او دغه

دود په افغانستان کې زموږ د حضور تر پایه په پام کې نیول کیده. همدا پاولوفسکی وچې لومړی ځل یې موږ ته (په ډاګه کړه) چې د ځلوېښتم لښکر مخې ته په افغانستان کې جنګیدل پراته دی. هماغه وخت د جګړې لپاره چمتو والی پیل شو: د احتیاط د دورې سرتیرو او دوسلو زړو ډولو خپل ځایونه نویو ته پرېښودل. افغانستان ته ننوتلو فرقوته د ت-۵۵ ډوله ټانکونو پرځای ت-۶۲ او ت-۶٤ ډوله ټانکونه او دغه راز نوې سپکه وسله را روانه شوه. په دوی کې ا. ګ. س-۱۷ ډوله توغندی ویشتونکی هم راتلل چې وروسته ترې د شوروی اتحاد په کورنیو شخړو کې پراخه ګټه اخیستنه پیل شوه. دا لا هغه وخت دی چې موږ نه پوهیږو، چیرته باید په جګړه کې ونښلو، خو دامو احساسول چې جګړې به ډیر ژر پیل کیږي.

د پاولوفسکی له راتګ یوه میاشت وروسته د فبرورۍ په پای کې د فرقې درستیز والي ته رسماً امر وشو چې د فرقې د مسؤولیت په ساحه کې د پلان شویو جګړه ییزو عملیاتو د سرته رسولو لپاره چمتووالی ونیسی.

مخالفینو په یوه لنډه موده کې د حیرانتیا وړ ستر کارونه ترسه کړل. تقریباً ټول افغانستان نه یوازې د «ببرک کارمل د رژیم»، بلکه په هیواد کې د میشتو شوروی سرتیرو خلاف ودرید. د ۱۹۸۰ کال په پیل کې له شورویانو سره داوړه پر اوږه کارکوونکو افغانانو له منځه د جاسوسی داسې پیاوړې شبکه جوړه شوې وه چې اوږده کلونه یې بې ځنډه کار کاوه. مخالفینو د جګړو په ټولو کلونو کې زموږ د پلانونو په هکله ژور معلومات لرل، ځکه چې موږ د افغانانو له شته والي پرته

هیڅ پریکړه نه کوله. موږ پوهیدو چې که ددوی لاس ته هر سند ورغی، سبا یې خامخا دښمنانو ته سپاری، خو موږ له دې کاره، ناچاره وو. په مقابل کې مو هڅه کوله (دوی ته) داطلاعاتو دورکولو شمیر ترمخکښې اندازې راټیټ کړو. بله چاره نه وه: پر ته له دې به دافغانستان دټولو ستونزو پړه پر موږ راپریوتی وای.

دببرک کارمل درژیم او زموږ دلښکرو لپاره لوی خطر هغو مخصوصو بانډونو پیدا کاوه چې له پاکستانه راالیږل کیدل. دهغوی له خپل هیواد نه ددفاع په ترڅ کې، دخپلو هغو هیوادوالو په بیرحمانه وژلو سره، چې یوازې د نظرله پلوه دانقلابی رژیم او یا شوریانو پلویان گڼل کیدل، خپل هیواد ته له ځانه سره وینې هم راوړلې، نو ځکه په غټو ښارونو کې د پوځی چونیو، لویولارو او دبگرام او شینډنډ دهوایی اډو دساتنې ترڅنګ موږ اړ شو چې دافغان-پاکستان پوله هم تریوې اندازې وتړو. دا اسان کار نه و: ددغو هیوادو تر منځ حقیقی پوله نه وه او نه شته. «دډیورنډ فرضی کرښه» چې په غرنیو سیمو کې تیره شوې او د پښتنو کوچیانو دبې خنډه تگ راتگ سیمې یې سره ویشلې، د پولې په نامه یادیږی. ډیر ځله دیوې قبیلې دوې برخې په دغو هیوادو کې یوله بل جلا کړای شوې دی. سره له دې چې پاکستان له ختیځ، جنوب او یو څه هم له جنوب لویدیځ لوری دافغانستان خاوره احاطه کړې ده، خو دشوروی پوځیانو دحضور په وخت کې له جلال آباد نه د پولې خواته عملاً یوې لارې فعالیت لاره چې هغه دتورخم لاره وه.

دمارچ په پیل کې دجنرال پاولوفسکی له راتگ نه نږدې یوه میاشت وروسته، دجلال آباد ختیځ ته د کونړ په ولایت کې دجگړې لپاره دتیاری په هکله مو

دخولینبتم لښکر دقوماندانی لارښوونه ترلاسه کړه، ددې عملیاتو موخه دا وه چې موږ باید دجلال آباد له شمال ختیځ لوری دافغانستان - پاکستان دګډې پولې په اوږدوکې دیوه پیاده غنډ په ملګرتیا دکوچنی ښارګوټي اسعدآباد پرلور دهغه ځای دیوازینی سړک پرسرتیر شو. په دغه ښار کې پرته چوني او دغه سړک له کلا بندۍ نه خلاص او دوسله والو مخالفو باندونو خلاف جګړییز عملیات وکړو.

دجګړییزو عملیاتو په سیمه کې یو هوایی ډګر - دجلال آباد په ښارکې - پروت و، چې یوازې د ان ۲۶ ډوله الوتکو په څېر کوچنۍ الوتکې په کې کښیناستلی شوې. موږ اړ وو چې ښه ډیر دسون مواد، مهمات او نور شیان له ځانه سره ولیږدوو. په قطارونو کې دهغو رسولو ځکه امکان نه لاره چې ددې کار لپاره ډیر ځواک او ساتونکو ته اړتیا وه.

دغې جګړې ته کلک تیاری پیل شو او زیاته تکیه په هغو شیانو کیده چې موږ ته یې په پوځی ښوونځیو او اکاډیمیو کې رازده کړی وو. دجاسوسۍ شبکې هم فعالیت پیل کړ. تردغه وخته موږ هم دافغانانو په منځ کې خپل سړی پیدا کړی وو خونه شم ویلی چې دجاسوسۍ کومه پراخه شبکه موګنۍ تر دغو شیبو رامنځته کړې وه. هوایی اکتشافاتو له موږ سره پوره مرسته وکړه: له هوا څخه په اخیستلو شویو عکسونو کې دهغې لارې پر سر پراته خنډونه روښانه بریښیدل چې موږ پرې باید تیر شوی وای، خوله څو ورځو وروسته چې جګړه ښه توده شوې وه، روښانه شوه چې دشوروی پوځی پوهې تولې خبرې او په کتابونو او اصولنامو کې ځای شوی مواد او په دې ډله کې «په غرونو کې دجګړه ییزو عملیاتو دسرته رسولو»

فصل یوازې په لویدیځه برخه یا اروپا یې سیمو کې په دردخوري. دلته په افغانستان کې مونږ ډیر شیان په تګ - تګ کې زده کړل. له تجربو او تیروتنو سره ورو ورو پرمخ روان وو.

دبیلګی په توګه: دپلی نظام په جوړولو کې یوه برخه ده چې دحرکت دتأمینوونکې ډلې په نامه یادیږی. دا عمدتاً داستحکام چیانو ډله ده چې دټانکستانو او یاپلی ځواک په ملاتړ دځانګړیو وسایلو په مرسته مخې ته ځی، لارې ګودرې پاکوی او دغلیم کوچنی کوچنی ډلې له منځه وړی. نور اساسی ځواک په هغوی پسې ترشا روان وی. دافغانستان په ځانګړتیاو او ددښمنانو په تاکتیک دنه پوهیدلو له امله مونږ دقطار په سر کې یولوی بې زغروګاډی روان کړی و، ټول شیان مو دعلم له مخې ترتیب کړی وو، مګر له یوه شی پرته: مونږ په دې نه پوهیدو چې دښمنان په لوی لاس دلارې په تنګه برخه کې خنډونه جوړوی، کله چې مونږ دغه لومړنی خنډته وروسیدو، دښمنانو دغه ګاډی وویشت اوله کاره یې وغورځاوه. مونږ دخپلې تخنیکی وسیلې له لاسه په تنګه لارکې ایسارشو. دهغه څنګ ته دتیریدو هیڅ لارنه وه. مجبور شو درې ته ورکیوزو.

داهم راته معلومه نه وه چې مجاهدین کولی شی، دپنځوسو مترو په اوږدو، په لاره دهسک شوی غره یوه برخه داسې وچوی چې تابه ویل (لاره نه وه) او دا همداسې دغره ادامه ده. دتیریدو لاره ورکه شوه او شک نه شته چې ټول قطار پرځای ودریده. دلته نو دښمنانو له پاسه په پرله پسې ډزولاس پورې کړ: یو شورماشور پیل شو. له ټولونه واور-پار خطا شو او دسرزیان منځ ته راغی. په

لومړی سرکې تقریباً موږ ټول نه پوهیدو چې په داسې یو حالت کې څه کول په کار دي، له دغو ترخو تجربو وروسته به بیا موږ له ځانه سره ځانګړې چاودوونکې ګولۍ وړلې چې دهغو په مرسته په ورانو شویو ټروکې ځان ته له سره لار جوړه کړو.

له دغولومړنیو عملیاتو نه مودا زده کړه چې دغرونو په لمنو کې، پرهرې غړنۍ لارې تیریدل، له پاسه ددواړو غاړو حفاظت ته اړتیا لري. قوماندانانو ځان ته داسې ځانګړې روزل شوې ډلګۍ اوحتی ټولۍ راجوړل کړل چې دنده یې دټړو له پاسه له قطارنه مخکې تګ و. سربیره پردې هلیکوپترو اوبم غورځوونکو الوتکو هم له قطار سره مرسته کوله او سمې به زموږ پر سر روانې وې، خو داهر څه وروسته وسنجول شول.

دلومړنیو نښتو په وخت کې لاموږ هوایي ځواکونه (داړتیا په وخت کې) مخابرې له لارې مرستې ته رابلل. دمرستندویې هوایي قوې زیاته برخه هلیکوپترې اوبم غورځوونکې الوتکې وې. هوای ځواک پیاوړې وسیله ده خو (سمه) لارښوونه ورته په کارده. له هر قطار سره دهوایي ځواکونو لارښود نښه ویشتونکی هم تلل، خو هغو (ددښمن) دډزو منبع نه لیدلی شوه او نه ترې خبروو. له دې امله په پیل کې موږ مجبور وو، هوایي ځواکونه پریوه ټاکلې سیمه ګوزار ته راوبولو، یا هرڅه پیلوټ ته ورپریږدو چې کله غلیم یې لیده نو دبمونو ګوزارونه پرې وکړي. کله کله به هوایي ګوزارونه زموږ دعسکرو پرسرهم لګیدل، ځکه له ډیرې لوړې ارتفاع نه دخپلو او پردو بیلونه ګرانه وه. دوه داسې پیښې زما دسترګو په وړاندې وشوې، خو له ډیرو تلفاتو پرته تیرې شوې. هوایي ګوزارونه اصلاً دجنګي

وسايلو پرسروشوي او يا ټنګ ته ولګيدل.

پسرلنيو جګړو محدودو پوځي قطعوته ډيره تجربه ورپه برخه کړه. موږ په ډيروشيانو بيا نظر وکړ. دحرکت لپاره دسرتيرو له چمتو والي او سمبالښت نه نيولې، له هوايي ځواکونو او توپچي قواو سره ترهمکارۍ او دهغو تر لارښوونې پورې (ډير شيان مو) له سره په نوي ډول ترتيب کړل. که به مو دلوا اتلس توپونه دلارې په اوږدوکې ځاى پرځاى کړل، نوسمدلاسه به له دې ستونزې سره مخامخ شوچې افسران هدف نه شي ليدلى، يوازې له کومې لوړې نه دهغه ليدل ممکن وو. له همدې امله مو په افغانستان کې سمدلاسه دتوپچي قواوو لپاره دنښه ويشتنې دسموونکو روزنه پيل کړه. دغه ډله او دغه راز دهوايي ګوزارونو لارښوونکي، زموږ لپاره هغه دچاخبره دزرو په بيه وو او ځکه خو هغوى تل دساتونکو ډلو تر سيورى لاندې خپل کار کاوه او دهغوى امنيت له هر قوماندان نه ښه نيول کيده.

تقريباً په همدغه وخت کې توخارينوف ماته دکابل په شاوخوا کې دجګړيزو عمليات دسرته رسولو امر وکړ. دخيرآباد له سيمې نه پرله پسې ډزې کيدې او دکشف مسوولينو رپوټ ورکړى وچې د (ځلويښتم) لښکر پر قرارګاه ديوه زورور يرغل لپاره تياري هم نيول کيږي.

توخارينوف زه ورغوښتم او په خپله يې راته په خريطه کې دغه سيمه راوښوده. دغرونو پرسر مخامخ له کابله ترهغه ځايه تقريباً اووه کيلومتره لار ده، خو سرک يې له کابله څه دپاسه شل کيلومتره اوږدو.

دعمليات لپاره يې دوه پياده غنډونه او لازمه مرسته – يعنې هوايي او توپچي

ځواک راته بیل کړل چې داړتیا په وخت کې مې ترې د مرستې غوښتنه کولی شوه، ددې مانا داوه چې پیلوټان په هوایي ډگر کې چمتو ناست وو، خو چې کله به یې مرستې ته اړتیا پیدا شوه نو ډیر ناوخته به رارسیدل.

په هغو ورځو کې د «لارې په اوږدو کې د یرغلیزو عملیاتو» اصطلاح د هرچا دژبې پرسر وه. یوه یا دوو کنډکونو د بیلابیلو لارو پر سر گزمې کولې. د لارو شااوخوا ته پرتې سیمې به یې پاکولې او د مخالفینو وسله تونونه به یې یا نیول او یا به یې له منځه وړل، له دې کار وروسته به بیرته راستنیدل. د غسې یوه دنده مونږ ته هم راوسپارل شوه. غلیم مو عملاً هیڅ نه پیژانده. ځکه چې د کشف ځواکونو په دې هکله ډیر لږ معلومات راکړي وو. یوازې دومره معلومه وه چې په خیر آباد کې «یو څوک شته» او باید داسیمه «پاکه کړی شي»، په بله وینا که مونږ د تصادف له مخې په مجاهدینو ور برابر شو نو باید له منځه یې یوسو.

دغه عملیات مې د فرقې د درستیزوال په توگه ترسره کړل. په هغو کې روسلان اوشف «*» هم گډون لاره. په همدې وخت کې مې د وارخطا یي ناوړه احساس پر وجود خپور شوی و. مونږ د یوې غرنۍ څوکې خواته ورننږدې شو چې هاخوا ترې یو کلی پروت و او مونږ گومان کاوه چې هدلته دښمنان پټ دي. ترغاښي پورې لا درې کیلو متره نور نه وو ورلنډ شوي چې قطار مو ودراوه، د کشف او امنیت ډلې مو پلې او مخې ته کړې. په ځانگړي موټر کې د ساتونکو له یوې کوچنۍ ډلې سره ما هم حرکت وکړ. باید ځای پرځای د کلي د نیولو لاره چاره سنجول شوې وای. غاښي ته له رسیدو سره سم زمونږ پر موټر ناڅاپي برید وشو. تقریباً ټولو، چې

*داینگوشیتیا اوسنی جمهور رئیس (د. ج.)

وروسته يې كيسې وكړې، په هغه شيبه كې يوډول احساس لاره. لومړۍ ډزه سړى روحاً په بشپړه توگه له پښو غورځوي او دا په داسې حال كې چې ته په زړه كې دې ته چمتو يې چې هره شيبه دډزو دپيل احتمال شته دى، سربيره پردې ته په خپلو پښو دخطر پر لور گام اوچتوې (خو سره له دې هم) لومړنى ډز دسړى دننه، دسړى په شعور كې يو هيبت راخوځوي.

زه ښه پوهيدم چې دمخابرې ښه وسايل راسره شته او خواته مې پوځ هم پروت دى. توپونو ددښمنانو د مورچلو خواته خولې پرانستې وې او رابلل شوې هليكوپترې درارسيدو په حال كې وې، خوله دې سره سره پوره لس دقيقې هسې وچ كلك پاتې وم اونه مې شو كولاى چاته كومه لارښونه يا امر وكړم. نه پوهيدم څه وكړم. هلته پر زغره وال گاډى دگوليو باران دى او شرنگايې خيژى اوله هر ترنگ سره سړى فكر كوى چې دابله خامخا زغره پرې كوى او دننه به ترې تيرېږى. همدلته ده چې دسړى خوله بې اختياره دزغره وال گاډى جوړوونكو ته په كنځلو خلاصيږى چې ولې يې زغره يو څه پنډه نه جوړوله. دغه راز دې زړه غواړى دمخابرې جوړوونكو ته (كنځلې وكړې). كله چې ما په مخابره كې دټوليو ر كنډكونو پاتې قوماندانان راوغوښتل، نو دنورو ورته پيښو په څير هيڅا ځواب رانه كړ.

دډزو باران داسې ناڅاپه ودريد چې زه په لومړى سر كې پوه نه شوم چې ولې. داسې ښكاريده او وروسته تائيد هم شوه چې دښمنانو ځان ايستلى و. يوازې يوې كوچنى ساتونكې ډلى ډزوته دوام وركاو. [illegible] ځواكه نو لاوختى خپلې پښې

سپکې کړې وې، ځکه چې موږ ی له کابل د وتلو په وخت کې ښه لیدلی وو، په ما کې چې لږه ساده وغړیده نو له زغره وال ګاډی نه راکوز شوم. سړی خپله داسې احساس کاوه چې دښمنان په شاشوی دی. په داسې یوحالت کې چې کله له کوچنوټی غاښی ورواوښتو او کلی ته ورکوز شو، هیڅوک مو ونه موندل کلی تش و.

دهغو جګړه ییز عملیاتو په لړ کې چې ما په کې مخامخ ونډه لرله، هڅه موکوله، دلارو د کلا بندۍ او غاښی ته په څیرمه لارو کې د پوستو په اچولو سره دقطار امنیت تأمین کړو، خو په هر ګام کې مو احساسوله چې دمکلفیت ددورې سرتیری خولاڅه کوې چې زیاتو افسرانو په غرونو کې دجګړو کافی تجربه نه لرله. په یوه سیمه کې لاره د دوو زرو مترو په لوړو ووالی تیره شوې وه. موږ یوکیلو متر له لارې پورته، دکشف یوه ډله افراز کړه چې کولی یې شول دې لارې ته راغزیدونکی ټول ګودرونه ووینی. هغوی دغه ځای ته په ورپورته کیدو ډیر وخت تیر کړ، ان تر شپږو ساعتو پوری. دغره ټولې لمنې مومخکې له مخکې په توپو ویشتلې او دکشف ډله موټر هغو چې خپل ځای ته نه وورسیدلې، دډزو په مرسته وساتله، هلیکوپترونه هم دکشف ډلې دجګیدو تر وخته دهغو پرسر ګرځیدل.

هغوی په خیر سره غره ته جګ شول، خو هلته یې له یوې نیمې ورځې زیات طاقت ونه کړای شو. بې تجربه والی خپل کار وکړ. هغوی ته ویل شوی وو چې دشپې له خوا هلته ډیر ساړه وی، نو یوازې ژمنۍ تودې جامې یې له ځانه سره یوړی. په داسې حال کې چې سور لمر بې رحمی کوله، غره ته دټولو شیانو خیژول

گران وو. ځکه نو د کشف ډلې له پنځو سو دقیقو مزل وروسته، په داسې حال کې چې په خولو کې ښه ډوب شوی وو، خپل ډیر شیان او په دې ډله کې تاوده کالي د تیرو په منځ کې پټ کړل. کله چې څو کې ته پورته شول، هوا سړه وه، خو دوی ریوټ ورکاوه چې د تحمل وړ ده ناڅاپه په غره کې باران پیل شو. په لمنه کې باران نه و. سړي پوهیږي چې د دریو زرو مترو په ارتفاع کې باران یعنې څه؟ له هغه وروسته سمدلاسه زمکه یخ وهی. سهار مجبور شو د دغې ډلې د تلف کیدو او یخ وهلو د مخنیوي لپاره سملاسي تدابیر ونیسو. شپه، پر هغوی ډیره سخته تیره شوې وه. دورځې لمر راښکاره شو او ورسره جوخت د دغې ډلې زړه هم ولګیده.

لږ وروسته د دغې ډلې خواړه او اوبه پای ته ورسیدل. هغوی اړ شول، واوره په اورویلي کړي. هلیکوپتر هم د ډیرې لوړتیا له امله نه هلته کیناستلی او نه په ځوړنده توګه دریدلی شو. هغه څه چې به ورته له هوا نه غورځول کیدل، د پوستې هاخوا دې خوا به پریوتل او سرتیروته په لاس نه ورتلل. ډیر وخت وځوریدو خو وروسته هغوی خپله د کوزیدو اجازه وغوښته. دیوه تن روغتیایی حالت خراب شو: د ارتفاع اختلاف او د اکسیجن کموالي یې پر زړه ناوړه اغیزه کړې وه. دوه تنه والګی نیولی وو او وروسته ډاکټرانو د هغو د سږو د پړسوب تشخیص وکړ. لنډه دا چې هغوی مو راکښته کړل او که دقیقه وو وایم، هغوی خپله راکوز شول. مخې ته مو سړي ورولیږل، خو لکه چې په نازکو حالاتو کې تل پیښیږي، په لاره کې سره وړاندې وروسته شوي وو.

هغه یو د نیمه اوونۍ چې د جګړه ییزو عملیاتو د سرته رسولو لپاره موږ ته تیا کل

شوي وه، چندان بريالي نه وه. موږ يوازې لږ شمير وسله او مهمات كشف او لاس ته راوړل، خو په كار وه چې د تل په څير مو د سترو برياوو رپوټ وركړى واى. څرنگه چې عمليات كابل ته څيرمه روان وو، ما توخارينوف ته هره ورځ په مخابره كې رپوټ وركاوه، د دغو ټولو لسو ورځو په لړ كې او بيا وروسته د ځاج اخيستنې په وخت كې د عمليا تو د پايلو له امله، د قوماندان ناخوښي له وراية بريښيده. موږ ته له دې امله چې د سون ډير مواد او غرونه غرونه مهمات مو لگولي وو، گوته نيول كيده. ريښتيا هم خبره همداسې وه: په لومړي سر كې چې به څرگنده شوه، ډزې له كومه ځايه كيږي، نو د دښمنانو ديوه ډز په بدل كې به له هرې خوا پر هماغه ځاى د بيلابيلو وسلو د گوليو باران جوړشو، خو پايله به هيڅ وه. موږ نه شو كولى، د استخبارا تو له رپوټونو سره سره د مهماتو سترې زيرمې كشف كړو، هغو اصلاً وجود نه درلود.

يوازينى مثبته پايله دا راووته چې دښمنان له خير آباده په شا شول او ورسره جوخت د ځلويښتم لښكر پر قرارگاه ډزې هم د څه مودې لپاره بندې شوې، خو موږ يوازې غلچكې ډلې د كابل له شاوخوانه وشړلې او له دې نه زيات موځه ترلاسه نه كړاى شول. له دغو عمليا تو درې مياشتې وروسته چې موږ ته د دريو تنو د سر په بيه تمام شول (يو بريدمن په گولۍ ولگيد او دوه سرتيري په ماين والوتل) پر پايتخت يرغلونه له سره ونښتل. په لومړيو كلو كې د لاس ته راغليو برياونه ساتنه د دې سبب كيده چې موږ به څو څو ځله په هماغه يوځاى كې د عمليا تو سرته رسولو ته اړ كيدو. د سيمې افغاني مشران، سره له دې چې شوروي پلوه وو، نه يې

غوښتل چې موږ دې اغیزمن عملیات ترسره کړو. یوازې د گوتو په شمیر دغسې مشرانو هڅه کوله په «پاکو شویو اولسوالیو» کې خپل ځان ټینګ کړي او واک وچلوي. ښکاره ده چې هغوی پوهیدل، داجگړه به ژر یا وروسته پای ته رسیږي او له هغوی پرته به بل څوک دڅواب ویلو پاتې نه وي.

داتیا یم کال سور دوبی

د ۱۰۸ موتوریزه فرقې لپاره په افغانستان کې لومړی دوبی دومره سخت و چې دسیمې معموله (۴۰) درجې تودوخه یې په انډول په دوهم ځای کې راتله. که په لومړیو میاشتو کې موږ یوازې په افغانستان کې دخپلو پاتې کیدو دمودې په هکله تخمینونه کول، نو دمې په میاشت کې هرڅه بیخي روښانه شول. دهمدغې میاشتې په وروستیو ورځو کې دڅلویښتم لښکر قوماندان ته په محدودو پوځي قطعاتو کې دافسرانو دخدمت د شرایطو په هکله دشوروی اتحاد دډفاع وزیر امر راورسید. ددغه امر په یوه ماده کې راغلي وو چې افسران به دوه کاله وروسته بدلیږي. اوس نو دلمرغوندې روښانه شوه چې موږ د کال - یونیم کال یا یوې میاشتې لپاره نه یو راغلي: څلویښتم لښکر به په افغانستان کې داوږدې مودې تیرولو ته اړ شي. همداسې هم وشول.

دپلان له مخې دجګړه ییزو عملیاتو دسرته رسولو ترڅنګ موږ دپوځ دځای پرځای کولو کارته هم ملا وتړله او په لومړي ګام کې مو دپوځي چونیو په جوړولو لاس پوري کړ. ډیرو افسرانو لا دپخوا په څیر په هغو خیمو او موټرو کې ژوند کاوه چې په ژمي کې ځای پرځای شوي وو. دافغانستان ددفاع وزارت په ملکیت کې

پراته تأسیسات هم په چټکۍ سره د محدودو پوځی قطعاتو داړتیا دلیرې کولو لپاره چمتوکیدل. شوروي پوځی کارپوهانو دبګرام او شینډنډ دهوایي ډګرونو په ځیر له تأسیساتو څخه بهر بیخي وتل نه چې ډیر ژر هغه د ځلویښتم لښکر دپیلوټانو داستفادې لپاره (چمتو کړی شی).

داتیا یم کال په دوبي کې مخالفینو په سترو ښارونو، په تیره بیا پایتخت کې زموږ پر قطعاتو دهغوی په عقیده دقاطع ګوزار کولو پریکړه وکړه چې موږ له افغانستان نه وتلو ته اړکړي. دغه وخت زموږ دفرقې اساسي ځواک: یو توپچي، دري موتوریزه غنډونه او یو د کشف کنډک په کابل کې و. ټولې قطعې مو دښار په څنډه کې پرتې وې، نو ځکه د سرتیرو او افسرانو ژوند ډیر سخت و. د کوماندو قطعاتو حالت هم همداسې و. وروسته د ۱۰۳ لمبر هوایي کوماندویي فرقې کنډکونه په ولایتونو وویشل شول. هغوی معمولاً تر ټولو لیرې پرتو سیمو ته چې د «ټینګې اولسي واکمنۍ» دملاتړ لپاره په کې شوروي سرتیری ته اړتیا لیدل کیده (استول کیدل). او څومره چې به ددغو سرتیرو شمیر ډیرو هومره به دواکمنو لپاره په زړه پورې وه.

نږدې هره ورځ زموږ پوستې او مورچلې تر سختو ډزو او یرغلونو لاندې راتلې. په کونړ کې پسرلنیو عملیاتو تریوې اندازې د ځلویښتم لښکر امنیت، هغه هم دیوې نیمې میاشتې لپاره تأمین کړ. له هغه وروسته ورانکاري له سره پیل شوې. چې هرې یوې یې تر ټولو بدې پایلې لرلې، دمي په پای کې ۱۸۱ لمبر غنډ چې دفرقې له نورو جزوتامونو سره د کابل په شمال لویدیځه څنډه کې پروت و، تر ډزو

لاندې ونيول شو. دسرتيرو خيمې په هوار ډاګ کې هسکې وې او له پوې عادي غونډې نه دورغوی په ځير ليدل کيدای شوې. سربيره پر دې څنګ ته مو پوځی پوليګون پروت و چې دټانک يوې افغاني لواء ترې کار اخيست. دحکومتي پوځ دټولو قطعو په څير، دلته هم ډيرو کموکسانو شوروی عکسروته په ښه سترګه کتل، خو دا چې دهغوی له ډلې نه چا پر موږ ډزې وکړې، تراوسه پوره ښکاره نه ده، اوس هم ګرانه ده وويل شي چې په کومو وسلوپرموږ ډزې وشوې، ځکه هغه وخت دښمنانو درنده وسله، په تيره بيا توپونه نه لرل. دهغوی معمولی درنه وسله هاوانونه وو. پرغنډ بريد ډير ښه سنجول شوی و. ډزې په رڼا ورځ او دځليدونکی لمر په روښنايي کې پيل شوې، چې ګرانه وه، دهغو ځای تشخيص کړای شي.

که دشپې له خوا دګولۍ دالوزولو او دډزو دشيبې معلومول کيدای شي، نو دورځې له خوا دا کار عملاً ناممکن دی. دډزو په پايله کې دغنډ دمهماتو نږدې ټولې ډيپوګانې او دخوړو زيرمې هواته پورته شوې او نږدې وو چې «پوځی جنډه» يې هم له لاسه ورکړې وای. يو افسر او پنځه عسکر ووژل شول. هغوی ټانکونو ته ورمنډې کړې چې داور له لمبونه ځانونه وژغوري، خو نجات يې ونه مونده.

څرنګه چې زموږ دفرقې په سلو کې اتيا جزوتامونه دسالنګ پر لويه لاره، له کابله تر دوشۍ خواره-واره پراته وو او دا دوه سوه کيلومتره لاره کيږي، موږ اصلاً دمانور د سرته رسولو لپاره وزګاره قطعه نه لرله. يوازې په دې مو بسنه کوله چې دخطر سرچينې به موټکولې.

په ټول دوبی کې زموږ فرقې په عمومی توګه دکابل په څنډو او هغه ته په

خیرمه سیموکې کوچنی کوچنی عملیات سرته رسول. مثلاً موږ (سالنګ نه دکابل او جلال آباد له لارې دکونړ په لور دخپلې استوګنې دایمی ځای ته دتګ په وخت کې د ٦٦ لمبر موتوریزه مستقلې لوأ امنیت نیولی و.

دتګ دغه لاره ډیره خطرناکه وه او نږدې هره ورځ کوچنی متقابلې ډزې او کله کله له دښمنانو سره جګړې پېښیدې، خو له دې سره سره لوأ په خیر سره خپل ځای ته ورسیده او دپاکستان پر لور دلویې لارې امنیت یې ونیو او دهغې په شا او خوا کې یې پوځی عملیات پیل کړل. باید ووایم چې دافغانستان په سطحه ښکلی او ښنه ښار جلال آباد کې شوروی کارپوهانو له جګړې نه مخکې ډیر کارونه سرته رسولی وو. دسیند له پاسه دنغلو او سروبی دبریښنا بندونه جوړ او داوبو رسولو یو بیساری کانال فعال و.

په کابل کې دامنیت دساتنې لپاره ډیر ځواک بیل شوی و. ۱۰۸ لمبر فرقې له کوماندویانو سره دابار نیم په خپلو اوږو واخیست. په کابل کې دټولو شوروی موسسو دامنیت ساتل چې شمیرېې هغه وخت تر دیرشو اوښته او په دې ډله کې دشوروی سفارت او دسوداګری نماینده ګی کار کوونکی هم راتلل، زموږ فرقې ته سپارل شوی و. دافغانستان حکومتی ودانی، دخلکو دیموکراتیک ګوند دمرکزی کمیټې مانی او دببرک کارمل دفتر چې په یوه ځای کې واقع وو، دکوماندیانو له خوا ساتل کیدل. سره له دې چې دامنیت بهرنی کمربند له افغانی پوځیانو نه جوړ و، خو په نازکو حالاتو کې اصلی تکیه په شوروی عسکرو کیده. په دې ډله کې د ک. ګ. ب. هغه افسران هم شامل دی چې لومړی یې دببرک کارمل او وروسته دنجیب الله دساتونکو (باډی ګارډانو) دنده په غاړه لرله. په

افغانستان کې زموږ د حضور په ټولو نهو کلونو کې دامین په مانۍ کې د پاراشوټي کوماندویانو یو غونډ ځای پر ځای وچې نه یوازې یې د حکومت ساتنه کوله، بلکه هماغلته اوسیده هم.

موږ اوږده موده د مرکزي راډیو تلویزیون ودانۍ او دغه راز د کابل پرسیند دولس پلونه هم ساتل. دغه سیند د کابل له منځه تیریږي او ښار په دوو برخو ویشي. موږ نه شول کولی د پلونو ورانولو ته اجازه ورکړو، نو ځکه مو د هر پله د ساتنې لپاره یو ډلګۍ او په بحراني حالاتو کې ان یو ټولۍ مؤظف کاوه. یو کنډک د څلورینښتم لښکر د قرارګاه ساتنې ته مأمور و، دغه راز قطعي مجبورې وې د خپل ځان امنیت هم تینګ کړي.

د ۱۹۸۰ کال په مني کې چې نورنو محدودو پوځي ټولګیو د افغانستان په شرایطو کې د فعالیت پوره تجربه تر لاسه کړې وه، پریکړه وشوه چې د څلورینښتم لښکر او دغه راز د هغو د فرقو، غنډونو او کنډکونو ترکیب مشخص کړای شي. په دې ترڅ مثلاً دې پایلې ته ورسیدو چې د ټانکونو غنډونه په افغانستان کې په درد نه خوري او په کار وه چې د هغو ځای موتر زیزه قطعي ونیسي. ټانکستانو نه شو کولی، له خپلو واسطونه په غرونو کې بشپړه او اغیزمنه ګټه واخلي. ټانکونه په شنو ورشوګانو او دوریجو په کروندو کې هسې ښخېدل.

له معمول سره سم، دغه وسایل د تأسیساتو د ساتنې لپاره او دغه راز د کوچنیو عملیاتو په وخت کې په داسې یوه ساحه کې کارېدل چې ټانکونو ته په کې د تاویدو راتاویدو لاره موجوده وي.

د جګړه ییزو عملیاتو د سرته رسولو لپاره د ټانک هغه کنډکونه بس وو چې هرې موتوریزې قطعي په خپل ترکیب کې درلودل. په افغانستان کې له (۹۰) ټانکونو نه د جوړو بسته بسته غنډونو ساتل هم بې مانا کار و او هم ګران تمامیده.

د جون په میاشت کې زموږ د پوځیانو لومړنۍ ډلې له کابل لاړې. شوروي اتحاد ته بیرته د دوو فرقو د ټانک غنډونه، د توپچي یو د مستقله لوا او د توغندیو یو د لوا چې په ترکیب کې یې تر شپیته کیلومترو واټن ویشتونکي «لونا» ډوله توغندي شامل وو، ستانه کړی شول. د محدودو پوځي ټولګیو په منځ کې د تاکتیکي توغندیو د دومره ډیر شمیر شته والي د دې خبرې یو بل ښکاره دلیل دی چې افغانستان ته زموږ د پوځونو دلیږلو پریکړه له لازم چمتو والي پر ته شوې وه.

د هوایي ضد توغندیو راوتل له غم لړلي پیښې سره ملګري شول، پر هغو دښمنانو یرغل و نه کړ خو د ستیندلو لپاره د ناکافي چمتو والي او دغه راز د لوا د مشر تا به او دهغو افسرانو د واقعاً جنایتکارانه او له خپلو ورسپارل شویو د ندو سره د بې مسؤولیته چال چلند له امله دغه پیښه رامنځته شوه چې د ترکستان پوځي حوزې او د څلویښتم لښکر قوماندانۍ خاص قطعې د وتلو په کار کې د مرستو لپاره رالیږلې وو.

دهوایي ضد توغندیو لوا د شپې له خوا دسالنګ په غاښي تیریدله. ددغه غاښي تونل دنړۍ په ډیرو اوږدو تونلونو کې راځي. ددې لپاره چې کومه پیښه رامنځته نه شي او تونل بیخي ړنګ نه شي، موږ په هماغه پیل کې هغه تر سختې څارنې لاندې نیولی و او له هغه نه د تیریدو لپاره مو ډیر مقررات وضع کړي وو. مثلاً دافغانستان حکومتي پوځونو اجازه نه لرله، له شوروي پوځونو سره یوځای هغه ته ورننوځي. دا کار په وار سره سر ته رسیده. له دغه کلک بندیز سره سره دهوایي مدافعې توغندیو قطار په افغاني پوځي ګاډو پسې سمدلاسه تونل ته ورننوت. له بندیز سره سره افغاني موټرې ودریدې او ورسره جوخت زموږ موټرې

هم تم شوې. افغاني چلوونکو چې خپله ستونزه حل کړه، نو وړاندې تګ یې پیل کړ، خو دشوروي قطار دلومړي موټر چلوونکي دسترېا له امله خوب وړی و. هغوی ته چا دسالنګ په غابني له تیریدونه مخکې داستراحت فرصت نه و ورکړی. لومړی موټر ځای پرځای ولاړ و او شا ته قطار هم له ځایه نه خوځېده. طبیعي ده چې هیچا دموټر انجن نه مړکاوه، خوکله چې عقلونه سرته راغلل او دمرستې لپاره منډې پیل شوې، نور ناوخته شوی و. دتونل له منځه ټول سرتیري په کش کولو راوایستل شول خو شپاړس تنه چې دموټر په لوګیو مسموم شوي وو، ونه ژغورل شول او له منځه لاړل. شل تنه نور هم دکوما په حالت کې وو، خو ژوندي پاتې شول.

ددوبي په سر کې امر وشو چې ۱۰۸ موتوریزه فرقه دې بګرام ته کډه وکړي. دځلوېښتم لښکر وقوماندانی په نظر، زموږ فرقې باید ترهر څه لومړی دافغانستان تر ټولو ستره هوايي اډه ساتلې وای. له بګرام نه دکابل پر شمالي سیمو، چاریکار او هغه ځای شاوخوا په «شنو سیمو» کې دحالاتو په پرمختګ اغیزه ښندل، خورا اسان کار و. په دې سیمو کې داوبو پریماني او دلویې لارې نږدې والي، ددښمنانو او هغو کسانو پاملرنه را اړوله چې ځانه ته یې ګټې لټولې. سربیره پردې، څنګ ته مو دپنجشیر دره او دیو ډیر تکړه او غښتیلي قوماندان احمدشاه مسعود قرارګاه پرته وه. پریکړه وشوه چې دغه تر ټولو کړکیچنه سیمه د ۱۰۸ لمبر فرقې په مسؤولیت کې شامله کړي.

خوله بده مرغه دغه ډیره سمه منسوبه، هغسې چې ښایي پلې نه شوه. په داسې حال کې چې دسپتامبر په پای کې مو دساده لرګینو قاغوشونو دجوړولو کار پای

ته ورساوه او سمدلاسه مو نوی ځای ته کډه وکړه، زموږ لپاره دومره په زړه پوري نه وه، بګرام ته یوازې دفرقې قرارګاه او څو تأمیناتی کنډکونه ولیږدېدل، خو اصلی ځواکونه مو لاهماغسې په کابل کې پاتې وو. ددې لپاره چې سیمه سمه کنټرول شی او پوځی بریالی عملیات په کې ترسره شی، نو لږ ترلږه دوو جنګی غنډونو ته اړتیا وه، خو موږ لایو نه درلود. په بګرام کې دټانک یوازینی ځای پرځای شوې قطعه هم په پیل کې بیرته (شوروی ته) ستنه شوې وه، خو پرځای یې هیڅوک نه وو رالاستول شوی. دغسې یونامناسب حالت زموږ دحضور تر پایه په افغانستان کې حاکم و.

د ۱۹۸۰ کال دمسکو دالمپیا دلوبو په درشل کې دڅلویښتم لښکر په ستروګارنیزیونو، دفرقو او مستقلو غنډونو په قرارګاوو کې او هغه هم په لومړی ګام کې په کابل کې، ګرځنده تلویزیونی خپروونکې دستګاوې ولګول شوې. دغو دستګاوو تلویزیونی څپې له مصنوعی سپوږمۍ نه اخیستلې او بیا یې نږدې سیموته له سره خپرولې. په لومړی سرکې دغه دستګاه وې زموږ په موټرو کې لګیدلی وی او تصویر یې د دریو کیلومترو پوری خپرولی شو وروسته بیا اخذی پیاوړی دستګاوی. راوړل شوې چې تر لسو کیلو مترو یې دبیا خپرولو وس لاره. ترکومه ځایه چې ما ته معلومه ده په اوړی کې دڅلویښتم لښکر د پرسونل دبوختتیا لپاره چې اوس یې شمېر سلوزرو تنوته رسیده، یوه ځانګړې مصنوعی سپوږمۍ هم مدارته توغول شوې وه. موږ د دغه تخنیک په مرسته کولا رنګه تصویر ترلاسه کړو، خو دتلویزیون ننداري ته ډیر لږ وزګاریدو.

دمنی له پیل کیدو سره د دښمنانو هڅې هم ګړندۍ شوې. هغوی پوهیدل چې څه موده وروسته غرنۍ لارې په واورو بندیږی او هغه وخت به مجبور وی، یوازې پرپوستو انفرادی یرغلونه او دنظامی قطعو پر قرارګاوو ډزې وکړی. معمولاً دښمنانو په ژمی کې ستر عملیات نه کول، ځکه چې دمانور قدرت یې له لاسه ورکاوه. هر کال همدا کار تکراریده. موږ غوښتل که نه، خپله طبیعت په جګړه کې دلږې ساه ایستلو فرصت راکاوه. هم شوروی عسکرو او هم مجاهدینو له دغه فرصت نه د تیرو کارونو دجاج اخیستلو، پرېښنو دبیا دریدلو او د دوبنیو سختو جګړو په وخت کې دلګیدلو مهماتو دبیا اکمال لپاره ګټه اخیستله.

په منی کې زه دګارد دپنځم لمبر موتوریزه فرقې دقوماندان په توګه وټاکل شوم، چې افغانستان ته له لیږلو مخکې په کوشک کې ځای پرځای وه. له جګړې وروسته خپل پخوانی ځای ته ورستنه شوه او اوس هم همدلته ځای پرځای ده. تقریباً ټوله فرقه د ۱۹۸۰ کال په منی کې په شینډنډ کې پرته وه. یوازې یوغنډ له خپلو نورو قطعونه لیرې په هرات کې پروت و، هرات دافغانستان ډیر ښکلی او دزرکلن تاریخ لرونکی ښار دی. داسیمه زموږ لپاره له دې امله هم ارزښتمنه وه چې هلته دلویدیځ افغانستان ترټولو ستره او ددې هېواد دویمه هوایی اډه پرته وه.

په نوې دنده دټاکلو پریکړه، دوروستیو وختو خلاف، مثلاً کله یې چې نه یوازې دتلفون په وسیله دکورنیو چارو وزیر دلومړی مرستیال په توګه له ټاکنې نه خبر کړم، په مخامخ کتنه کې کیده. دترکستان دپوځی حوزې قوماندان ډګرجنرال یوری پاولوویچ ماکسیموف ژر ژر افغانستان ته راته او هرځل مخامخ د

(بیلابیلو) فرقو معاینې ته روانیده. هغه ډیر افسران له نږدې پیژندل او داړتیا په وخت کې به یې د بیلابیلو ستونزو په حل کې مرسته ورسره کوله. یوه ورځ ما هم له هغه نه د یو لنډ رخصت د اخیستلو غوښتنه وکړه. هغه وخت دا ډیره سخته غوښتنه وه. زما په نظر د رخصتۍ لپاره معقول دلیل موجود و: زما دویم زوی اندری په ساراتوف کې زیږیدلی و. داخبره ما ته تاشکند ته له تګ مخکې شوې وه، هغه وخت چې زه او یو بل افسر د خپلو جګړه ییزو پلانونو د لاسلیک او تصدیق لپاره تللو. د غه پلانونه باید د نورو ترڅنګ، خپله لوی قوماندان هم لاسلیک کړی وای. مخکې له دې چې هغه ته ورشم، له نورو هغو کسانو نه مې پوښتنه وکړه چې دده عادتونه ورته معلومه وو: اجازه به راکړی که نه؟ ټولو د نفی په علامه خپل سرونه وخوځول. وروسته له هغه چې قوماندان زمونږ له خوا راوړل شوی ټول سندونه لاسلیک کړل، ماله ځان سره وویل: «زامن خوهره ورځ نه زیږی!» زړه مې غټ کړ او ساراتوف ته د تګ لپاره مې د رخصتۍ غوښتنه ترې وکړه. هغه موافقه وکړه او پنځه ورځې رخصتي یې راکړه. له قرارګاه نه مخامخ هوایی ډګر ته او له هغه ځایه ساراتوف ته لاړم خپل زوی مې ولید او بیرته افغانستان ته ستون شوم.

داسې میاشت نه وه چې جنرال اکسیموف دې ځلویښتم لښکر ته نه وی راغلی. دامین د ماتۍ په دریم پوړ کې ده ځان ته دفتر درلود چې د مخابرې داسې عصری وسایل په کې وو چې د ده ته یې نه یوازې د محدودو قطعو د لارښوونې بلکه (دننه په شوروی کې) د ټولې پوځی حوزیې دا دارې امکان ورکاوه.

داکتوبر په پای کې چې ماکسیموف بیا کابل ته راغلی و، یوه ورځ یې ځان ته وروبلم. هغه وویل چې د ترکستان د پوځی حوزې نظامی شورا د فرقې د قوماندان

په توګه زما د ټاکلو خبره وخېرله. دهغه له خبرو څرګنده شوه چې هغه مخکې «مايکوپ» ته هم تلفون کړی او هلته يې له نورو افسرانو نه په پخوانۍ دنده زما د کار د څرنګوالي پوښتنه هم کړې ده. ما د غسې يو شي تمه نه لرله او په نوې دنده د ټاکلو خبر زما لپاره هم ناڅاپي او هم په زړه پورې و. ما له قوماندان نه مننه وکړه او چې بګرام ته ستون شوم نو دخپلې فرقې قوماندان ته مې د دې نويو پرمختګونو خبر ورکړ. دوه ورځې وروسته اسناد تيار او مسکو ته واستول شول.

له دغو خبرونه يوه مياشت تيره شوه او نږدې وو چې زما له ياده ووځي، خو د دسمبر په پيل کې لوی قوماندان په تلفون کې راته توده مبارکي وويله، زياته يې کړه چې دفرقې د قوماندان په توګه زما د ټاکلو سند د دفاع وزير امضاء کړی دی. څو دقيقې وروسته د څلويښتم لښکر نوی قوماندان تورن جنرال بوريس تکاچ هم راته مبارکي وويله. مخکنی قوماندان توخارينوف بيرته تاشکند ته په پخوانۍ څوکۍ د کارکولو لپاره ستون شوی و. تکاچ امر وکړ چې همدا سبا بايد د لښکر له درستيزوال جنرال والنتين پانکراتوف سره يوځای شينډنډ ته د نوی دندی د اشغال لپاره لاړشم.

شينډنډ ته الوتنې له يونيم ساعت زيات وخت ونيوه. هلته وختی خبر رشيدلی وچې نوی قوماندان پر لاره دی. له جګړې نه وزګارو قطعو زما انتظار ايسته. په يوه کوچنوټی تعليمی ډګر کې (که ممکنه وی د دوو لرګنيو قاغوشونو ترمنځ فاصله په دې نامه ونومول شی) د ۱۰۳ فرقې توپچی غنډ او کوماندو يی کنډک په نظام ولاړ وو.

ما ته د جنرال يوری واسيلوويچ شاتالين څوکۍ راسپارل شوې وه. دغه سړی

وروسته د کورنیو چارو وزارت د پوځونولوی قوماندان په توګه وټاکل شو. هغه ډیره موده ان افغانستان ته له استولو ډیر مخکې د پنځمې موتوریزه فرقې قوماندانی په غاړه لرله. څلور ورځې موږ دواړو (د هلیکوپټر په مرسته) هغه ځایونه چې د فرقې جزوتامونه په کې ځای پرځای شوي وو، وکتل او ان په هرات کې مو تقریباً ټولې پوستې معاینه کړې.

هغه زه له افسرانو او دهوای اډې له افغانی مشرتابه سره معرفی کړم. دا یوه خبره زما په نظر د یادولو ړ ده: جنرال شاتالین سهار وختی کوشک ته دخپل کور پر لور والوته. د فرقې له قرارګاه نه تر هوایی ډګره د موټر په مزل پنځه دقیقې لار لانه وه. کله چې موږ هلته ورسیدو، د موزیک باندو، د قوماندان مرستیالانو او د جزوتامونو قوماندانانو زموږ انتظار ایسته. کله چې مومخه ښه وکړه او هر ډول په زړه پورې او تودې خبرې و شوې، د موزیک باندو د «پرشچانیی سلاویانکی»* سندره وغږوله. د هلیکوپټر انجنونه چالان وو. بس دومره پاتې وه چې جنرال شاتالین وروخیژی او وریه ځان پسې وتړی. د غه وخت ناڅاپه د هلیکوپټر یوټایر وچاوده. ټول لړ وارخطا غوندې شول، دا ځکه چې، لومړی خو داسې پیښې هره ورځ نه رامنځته کیږی او بله دا چې شاتالین ته په مخکې د هغو سیمو له پاسه یوساعت الوتل پراته وو چې ډزې په کې روانې وې، دا له هراته راچاپیره شوې «شنه کړی» وه. د کومې ناوړه پیښې د مخنیوی په مقصد مو د مرستې لپاره دوه نور هلیکوپټره هم ورسره ولیږل.

پنځمه فرقه دژوند دشرایطو له پلوه له نورونه په ښه حالت کې وه. قرارګاه موله قطعاتو نه یو کیلومتر فاصله لرله، نوځکه هلته په ښو ورتللی شو. د فرقې ټولې

*دخدای پامانی ځانګړی سندره ده.

اداري په شپږو يو پوړيزو بلاکونو کې ځای پرځای شوي وي هر بلاک څلور کوټې، يوه يوه بخارۍ، تښې او دځان مينځلو تشناب درلودل. دا چونۍ ورو سته وروسته پراخه شوه. دافسرانو له پاره خوړنځی او څو نور بلاکونه هم منځته راغلل. دمخابرې کنډک هم همدلته ځای پرځای شو.

لوړ کوه

د (نوي) دندې ترمنلو وروسته مې غوښتل، يوځل بيا ټولې قطعې معاينه کړم خو په دې کار بريالی نه شوم. زموږ فرقه دغه وخت دلوړ کوه په نامه دفراه په يوه غرنۍ سيمه کې په جګړو اخته وه. دعملياتو قومانده دجنرال ی. و. شاتالين په غاړه وه، خو شينډنډ ته زما له راتګه يوه اوونۍ مخکې يې دغه ځای خوشې کړی او دجګړه ييزو عملياتو لارښوونه يې خپل لومړی مرستيال ته په غاړه وراچولې وه.

په لوړکوه کې زموږ فرقه له څلورو اوونيو زياته تم شوه او دا زموږ لپاره ډيره موده وه. دسرزيانونه هم منځ ته راغلل. دنوې دندې دپيل په دريمه ورځ دفراه شاوخوا سيموته والوتم، په کار وه چې هرڅه ځای پرځای وڅېړل شي او دعملياتو راتلونکې وټاکل شي.

دا يوه په زړه پورې او غير معمول غونډې سيمه وه. په بيخې هواره او شاړه ځمکه کې دشپږو کيلومترو په واټن هرې خواته ډېرينې غونډۍ داسمان لورته هسکې وې. ترټولو جګه څوکه دسمندر له سطحې نه تر دريو زرو مترو زياته لوړه پرته وه.

زموږ او دافغانی کشف قطعو درپوټونو له مخې ددغې سيمې په زړه کې

دوسلو، مهماتو او خوړو ښه لویه زیرمه ځای پرځای شوې وه. دښمنانو ددغې سیمې په یوه نه ایلیدونکې لوړه کې، یو کمپ جوړ کړی و او له هغه ځایه به یې تل په هغه لویه لاره پرله پسې بریدونه کول چې زموږ او افغانی قطارونه به پرې دکندهار خواته روان وو. دغه راز به یې له دغه ځایه داویایمې مستقلې موټوریزه لواء پر قرارگاه هم بریدونه کول.

دفرقې دقوماندې مرکز په هغو ځو مخصوصو موټرو کې ځای پرځای شو چې په زمکو کې ښخ شوی او دستر او اخفا په جالیو پوښل شوی وو. دفرقې دقوماندان ټول مرستیالان چې دتوپچی، مخابرې، هوایی، کشف دندو مسؤولیتونه یې لرل هم همدلته دیره وو. دغه عملیات مو دافغانستان له یوې پلې لواء سره چې دپرسونل شمېر یې له (۱۱۵) تنو څخه نه زیاتیده، په گډه سرته رسول. ددوی دایمی سوق الجیش همدا دفراه ولایت و، کله کله چې به دگډو عملیاتو دسرته رسولو اړتیا پیدا شوه، نو افغانی پوځیان هم زموږ قوماندانۍ ته رابلل کیدل.

دوه ورځې مې دهغو افسرانو نظریې واوریدې چې په لور کوه کې یې زیاته موده تېره کړې وه او هر څه ورته ټکی په ټکی معلوم وو. ددې خبرو اترو بهیر ډېر جدي و. موږ هم زړه نازړه وو. زموږ افسرانو ویل چې دجگړې اوږدول او دغې سیمې ته ورننوتل یو عبث کار دی. هغوی وړاندیز کاوه چې راځئ موږ خپله، درې ته ټولې ورغلې لارې په ماینوډ کې کړو او په دې توگه دښمنان دننه ایسار کړو او هره ورځ پرې دتوپچی ډزو ته دوام ورکړو او په دې توگه ورته د «ډالیو» لیبرل پرله پسې توگه جاری وساتو.

افغانی (پوځیانو) بل نظر درلود. دهغوی قوماندان ویل، په زوره باید درې ته

ورننوځو او دغه زیرمې له منځه یوسو. مانو دغه وخت له ځانه سره پریکړه کړې وه، خو بیا مې هم دځان د پوهولو لپاره وپوښتل: «څوک به مخکې (درې ته) ننوځي؟» معلومه شوه چې شورویان باید په سرکې روان شي. لکه چې دافغاني قطعې دقوماندان سیاسي مرستیال ویل، افغانان پوره ځواک نه لري، خو ډیره هڅه به کوي چې له موږ سره مرسته وکړي.

شک نه شته چې دلور کوه زیرمې باید له منځه وړل شوې وای، خو هرځل چې موږ هڅه کړې، یوازې څومتره درې ته ورننوځو، د دښمنانو دسخت او داسې زړور مقاومت سره مخامخ کیدو چې سرې یې اصلاً په علت نه پوهیده. داسې معلومیده چې په کمپ کې یو ډیر مهم شی شته چې ساتل او دفاع یې بیخي فرض وه، کمپ پخوا جوړ شوی او دیوې اوږدې مودې لپاره په پام کې نیول شوی و: دمهماتو او خوړو سترو زیرمو دښمنانو ته دځومیاشتو مقاومت وس ورکاوه.

مخکې له دې چې درې‌ته ورننوځو، په کاروه چې ټولې لارې له ماینوپاکې کړو، خو دا سیمې د دښمن داور په ساحه کې پرتې وې. د سرله زیان پرته، د دغه کار ترسره کول شوني نه وو. دلوړو څوکو دنیولو لپاره مو پر غرنیو لارو خپل کماندویان هم نه شول لیږلی، ځکه چې په هر گام کې دغلیم دډزوله دیوال سره مخامخ کیدل.

په لور کوه کې مو دهواله لارې هم کوماندویان نه شول پلي کولی، ځکه چې ددې کار لپاره مو کافي ځواک نه لاره. کافي توپچي ځواک موهم نه لاره چې دکوماندویانو له پلي کیدو مخکې ټولې غرنۍ تړې وولی او په دې توگه له مقابلې خوا دډزو کولو امکانات له منځه یوسي. هغه وخت موږ دکوماندویانو د پلي کولو

لپاره پوره شمیر هلیکوپترونه او د دغو هلیکوپترو د ملاتړ لپاره نور هوایي ځواک هم نه درلود. بله لویه ستونزه دا وه چې مور نه شوای کولی، کوماندویانو ته، په تیره بیا دري ته دورکوزیدو په وخت کې لارښوونه وکړو. د کوماندویانو سره د مخابراتي رابطې غوڅیدل د هغوی د پوپناه کیدو مانا لرله. مور لا د غه وخت له هوانه د بیا مخابرې دستگاوې نه درلودې، چې وروسته بیا په هرو عملیاتو کې په هوا کې ځورندې د روِل کیدې، (نوځکه) که هغه جگړه ییز عملیات ترسره شوي وای، نوله تلفاتو پرته یې زمور لپاره بله پایله نه درلوده.

ددې ټکو په پام کې نیولو سره مې پریکړه وکړه چې دا عملیات دې نه ترسره کیږي او یوازې په هغو اقداماتو دې بسنه وشي چې د فرقې او پراسیون افسرانو یې وړاندیز کړی و. مور په دقت سره، دري ته ټولې ننوتلې لارې په ماینو ډکې کړې او بیا موله یوې مخې د توپونو د گولیو اوروِل پیل کړل. د لور کوه د غرنیو تړو او لویې لارې ترمنځ مو داسې غښتلی موانع منځ ته راوړل چې د دښمنانو خنډ کیدلی. دې ټولو کارونو پنځه ورځې ونیولې او وروسته زمور قطعات بیرته خپلو قشلو ته ستانه شول. زمور عملیاتو ټا کل شوې نتیجه ورنه کړه، ځکه چې مور نه غوښتل تلفات منځ ته راشي. مور په دې پوهیدو چې څه موده وروسته دې ځای ته بیا راستنیدونکي یو، همداسې هم پیښه شوه.

څو میاشتې وروسته دلور کوه کمپ یوځل بیا فعال شو. دښمنانو په دې سیمه کې یوځل بیا پرلوېې لارې بریدونه پیل کړل او د خپل کنترول سیمه یې په منظم ډول پراخوله، مور پوره وسه وکړه چې د ښمنان نه یوازې د ننه په دره کې ایسار پاتې شي. بلکه له دغه ځایه وتښتي. (مور غوښتل) هغوی په دې پوه شي چې لور کوه

يې نور له لاسه وتلي، هغه تل زموږ دډزو لاندې دي او نورنه شي کولای، هلته آزاد ژوند او فعالیت وکړي. پرغرني سیمه باندې پرله پسې هوايي بمباري او دلیرې واټن ویشتونکو توپونو ډزې روانې وې او په لارو کې ایښودل شوي ماینونه وخته ناوخته «تازه کیدل». خوله دې سره سره موږ ته خبر راورسید چې لورکوه لکه د پښتو په څېر دمخالفینو دقوماندې دواحد مرکز په توګه کارول کیږي. په دغه ښه ساتل کیدونکې پیاوړي کمپ کې دجګړه ماروډلو د مشرانو جرګو – مرکو (لکه د پښتو په څیر) دوام درلود. ترټولو مهمه خبره داده چې زموږ په پوستو، د پهرې په سیمو، دافغاني اردو او څلویښتم لښکر په قرارګاوو دغلیم دیړغل په وخت کې دسرزیانونه رامنځته شول. د پنځمې فرقې قوماندانۍ اړشوه چې غوڅ اقدامات وکړي او دننه په دره کې پټ شوي مجاهدین خنثی کړي. په بله ژبه، موږ باید هغوی له منځه وړي وای او داسې کار مو کړی وای چې په راتلونکې کې اصلاً دلورکوه نوم بیا په خوله وانخلي.

ددغې غرنۍ سیمې دنیولو لپاره په جګړو کې، له بده مرغه زموږ دسرد زیانونو مخنیوی شونی نه شو. دسردروند زیان افغاني پلی ۲۱ لمبر لواء ته وررسید چې په فراه کې ددغې غرنۍ سیمې په څلویښت کیلو مترۍ کې پرته وه او دلورکوه په عملیاتو کې یې له موږ سره ګډون درلود. که څه هم موږ هڅه کوله، دخپلو تلفاتو شمېر کم کړو، ځکه پوهیدو چې لورکوه دافغانانو په کارده او نه دڅلویښتم لښکر، خوبیا هم دسرزیانونه رامنځته شول. زموږ د استحکام چیانو، پلو او کوماندو یې ځواکونو په منځ کې چې هڅه یې کوله، دلوړ وڅوکو په نیولو سره ځان ددرې مرکزته وررسوي، دمړو ژوبلو شمېر زیات و. دلورکوه په جګړه کې موږ نه

يوازې د پنځمې فرقې سرتيرى او افسران، بلكه پوځى سلاكاران هم له لاسه وركړل. ديوه پوځى سلاكار، دهوايي ځواكونو ديو پيلوټ بريد جنرال و، دخاخالوف مرگ موږ نه يوازې دخپلو عملياتو څټكولو ته اړ كړو، بلكه وموپيتيله چې له خپل وروستي وس نه كار واخلو.

جنرال خاخالوف دهوايي ځواكونو دلوى قوماندان هوايي مارشال پ. س كوتاخوف په امر دلته راغلى وچې په دغه غرنۍ سيمه كې دبم غورځوونكو سو - ۲۵ ډوله الوتكو دكارونې داغيزمنتوب جاج واخلي. په لومړي سركې ددغه امر له عملي كولو نه دسرغړاوى لپاره جدي اقدامات پيل شول، ځكه دكوتاخوف دنقشې له مخې، پلې ټولگى مجبور وو، له هرې هوايي بمبارۍ وروسته ځان دلور كوه مركز ته ورنږدې كړي او په خپلو سترگو ووينې چې ايا بم غورځوونكو الوتكو خپل هدف ويشتلى او كه نه؟ د پنځمې فرقې او دټول ځلوېښتم لښكر دمشرتابه داخبره نه خوښيده، ځكه چې پوهيدل، دغسې پلټنه څه عواقب لري او موږ دسر دزيانونو ترخه تجربه هم درلوده. تراوسه هم لا زه په دې عقيده يم چې دغسې كارونه بايد په پوليگونو كې شوي واى، خو بياهم كه دجگړې په ډگر كې مخامخ ددغسې پلټنې اړتيا ليدل كيداى، لكه چې كوتاخوف په پام كې لرله، نوبيا كيداى شول چې په غرنۍ سيمه كې نه، بلكه دهوارډاگ په جگړه ييزو عملياتو كې هغه سرته رسيدلى واى چې هم سړي په هليكوپترو كې ورتلاى شي او يا دهمدغو الوتكو يا توپونو په ملاتړ كوماندويان سيمې ته (دپلټنې لپاره) استول كيداى شي. دلور كوه په عملياتو كې دكوتاخوف نقشه نه يوازې بې لرليده، بلكه هماغه له پيله شنډه وه. له بده مرغه هغه خپله په دې خبره نه پوهيده او

دمرستندویانو له ډلې نه یې هیڅا هغه ته په خپل وخت ددې خبرې دکولو جرأت ونه کړ.

جنرال خاخالوف څو ورځې په لور کوه کې و. لکه چې ومې ویل ددرې منځ ته مور دهغه دالوتنې مخه نیوله، خو کله چې زه لاړم او دعملیاتو مشری زما مرستیال په غاړه واخیسته او دده له بیا بیا غوښتنې سره سره هغه په خپل سر ددرې منځ ته والوت، خاخالوف له هغه ځایه بیرته راستون نه شو. دهغه هلیکوپټر دښمنانو وویشت چې دهغوی دکمپ څنګ ته ورغورځید. له دې پیښې وروسته مور اړ شو چې خپل عملیات پیاوړی کړو او دغروله څوکو او ددوو دروله لارې دغرنۍ سیمې مرکز ته ځان ورورسوو. په بیړه دغه پیل شوی عملیات اساساً ددې لپاره کیدل چې که نور نه وی نو دجنرال اوله هغه سره په یوه هلیکوپټر کې دسپرو پیلوټانو مړی لاس ته راوړو او هغوی دتوهین کولو لپاره پرې نه ږدو. کله چې ددرې زړه ته ورسیدو او دغه پیاوړی مرکز مو ونیوه نو دهغوی دکمپ څنګ ته مو ویشتل شوی هلیکوپټر او په هغه کې دافسرانو مړی وموندل. دایوه زړه بوږنوونکې صحنه وه. دجنرال مړی چې عسکری دریشی یې په غاړه وه او دنورو پیلوټانو مړی، ددښمنانو له خوا سخت سپک شوی وو. له هغوی نه یې سترګې ویستلې او غوږونه پرې کړی وو...

دغو عملیاتو نږدې یوه اوونۍ وخت ونیو، دهغو په لړ کې اته تنه ووژل شول. دغه کمپ چې یونیم کال یې پر مور خوب حرام کړی و، هغه دچا خبره دانجینری دوروستی مهارت په کارولو سره جوړ شوی و. دتړو په منځ کې یوغټ ګدام، بتونی تأسیسات او پټنځایونه جوړ کړی شوی وو. هلته دزرګونو ټنو خوړو، د سون

موادو اومهماتو دخوندی کولو امکان و. دښمنانو چې نه یوازې شوروی قطارونه، بلکه عادی افغانان یې هم لوټول، په لویه لارکې ټول چور کړی مالونه همدغه ځای ته لیږدول. دښمنانو دغنیمت مالونه په کومه ځانګړې بڼه نه جلا کول: هلته هم فرانسوی لوبنی او هم له کیمیاوی سرې ډک کانتینر او داسې نور ډیر شیان لاس ته راغلل. ښکاره ده چې داکمپ موله ستنې وران کړ. غښتلی تاسیسات مو په بمبونو والوزول او سیمه مو یو ځل بیا له ماینونو ډکه کړه او بیا ترې لاړو. زموږ دا عملیات همدلته ختم شول. دیادونې وړده چې ډیره موده وروسته لور کوه یوځل بیا زموږ پاملرنه ځانته جلب کړه. د ۱۹۸۵ کال په پای کې دلته له سره فعالو شویو باندونو یوځل بیا د (جګړو) کیسې تازه کړې. ددښمنانو دبیا سرجګولوله امله موږ یوځل بیا پر دغې سیمې پرله پسې درندې بمبارۍ او هوایی یرغلونه وکړل چې وروسته بیا لور کوه زموږ لپاره کوم خطرنه ګڼل کیده.

هرات

دپنځمې فرقې قوماندانی دافغانستان په لویدیځو ولایتونو کې دحالاتو دپرمختګ له امله ډیره اندیښمنه وه. دښمنانو دکندهار خواته دغزیدلې لارې دنیولو لپاره غتې هڅې پیل کړې وې. موږ په خپل وارهڅه کوله، دې مقصد ته درسیدو لپاره، دهغوی دلارې خنډ شو.

دپنځمې فرقې دجګړه ییزو عملیاتو پر څرنګوالی، دې خبرې هم اغیزه لرله چې دهغې دمسؤولیت په ساحه کې دافغانستان دریم ستر ښار - هرات پروت و.

دهرات حالات تریوې اندازې دکابل حالاتو ته ورته وو، یوازینې توپیر یې داو چې دپایتخت پیښو دهیواد برخلیک ټاکه او دهرات واقعاتو په څو ولایتونو کې

د پیسبو پر مختګ تیاکه.

په هرات کې د مجاهدینو داسې عادي ډلو فعالیت درلود چې غالباً یوله بل سره لاس او ګریوان وې. د پاملرنې وړده چې په همدې هرات کې زموږ د فرقې مشرتابه او پوځي سلاکارانو په ګډه دلومړي ځل لپاره له دوو (مجاهدو) ډلو سره تماس پیدا کړ چې مشرانو یې له حکومتي ارګانو سره د همکارۍ ژمنه وکړه. عملاً، هغوی د انقلابي حکومت لوری ته د رااوښتلو سروخو ځاوه نه شم ویلی چې داګنې دشمیر له پلوه کومې غټې ډلې وې مهمه خبره دا وه چې دلومړي ځل لپاره دمخالفینو قوماندانانو نه یوازې له شوروي پوځیانو، بلکه له افغاني حکومت سره د ګډو مرستو پریکړه وکړه.

دې لومړنیو تماسونو ډیر وخت او زیار وغوښت. زموږ هر قوماندان، ان د هغو ډلګیو په سطحه چې له اساسي ځواکونو نه لیرې پراته وو، دنده درلوده، دخپل مسؤولیت دساحې حالات په ټولو جزئیاتو سره ځان ته معلوم کړي. افسرانو دشااوخوا جګړه مارو شمیر، دهغوی ګوندي تعلق او د قوماندانانو نومونه پیژندل.

په تیره بیا موږ ته دا په زړه پوري وه چې دافغانستان دحکومت او شوروي لښکرو په وړاندې بیلابیلې ډلې څه نظر لري. دهغو د نظر یو تنوع کله کله غوڅ رول لوباوه. ځینو مجاهدو قوماندانانو غوښتل له شوروي پوځیانو سره تماس ونیسي، خو دافغانستان له حکومتي استازو سره یې هر ډول اړیکه ردوله. داسې بریښیده چې د ښمنانو ګنیله چې له شورویانو سره رابطه هغوی ته ډیر ګټیه رسولی شي.

سربېره پردې له شوروي پوځي قوماندانۍ سره تماس، تريو حده دا ضمانت هم برابراوه چې مثلاً دا یا هغه ډله به په نږدې راتلونکي وخت کې له منځه نه وړل کيږي. د فرقې له قوماندانۍ سره تماس د دروډ رملو او خوړو د لاس ته وروړلو ښه سرچينه هم ګڼل کيده. ځيني وختونه موږ يو يا څو مجاهد قوماندانان حمايه کول، خو حکومت داسې کارونه نه تر سره کول.

موږ د هرباندې اعمال په دقت څارل. د دښمنانو تقريباً په هره ډله کې د ځلو ښتم لښکر د کشف د دستګاه له لارې زموږ سړي موجود وو. سره له دې چې د کشف د اداري افسران رسماً زموږ د فرقې پرسونل نه ګڼل کيده، خو فعاليتونه به يې تل د (سيمې) د غټې پوځي قوماندان له ګټو سره برابر وو.

د پنځمې موتوريزه فرقې قوماندانۍ ته د خپل مسؤوليت په سيمه کې د مخالفينو د فعالې ډلې په هکله پوره معلومات وو. موږ غوښتل چې د هرات په ختيځه سيمه کې د حاکمې مجاهدې ډلې له مشرانو سره چې د شوروي پوځيانو د تګ راتګ لويه لاره يې خواته غزيدلې وه، تاوده اړيکې ټينګې کړو، خو د دلې مشرله شوروي پوځيانو سره له هر ډول تماس څخه ډډه وکړه.

کله چې پر هرات دراګرځيدلې «شنې سيمې» حالاتو زموږ لپاره خطرناکه ښه غوره کړه، موږ هڅې پيل کړې چې په دغه سيمه کې هره فعاله ډله ځان ته ... کړو. وروسته مو غوښتل دا جير شوی قوماندان له لارې، د مخالف... مشرانو سره اړيکې پيدا کړو.

د جاسوسانو له لارې مو هغه ته لومړی د کشف د اداري له افسر... چې زموږ په سيمه ميشت و، د ليدو کتو وړانديز وکړ. د فرقې قوماندانۍ چې د هغه په زړه.

نازړه والی پوه شوه، بې له دې چې څواب ته یې انتظار وباسی، هغوی ته یې په کمه اندازه دخوړو او دا رو درملو په ورکړه پیل وکړ. طبیعی ده چې نه هغه وخت او نه هم وروسته د دښمنو ډلو دمشرانو دبیا بیاغوښتنو او کله کله اخطارونو سره سره له شوروی پوځیانو نه هغوی یو کارتوس یا یو میل وسله لاس ته نه ده وروړې (؟ د . ج)

له یوې نیمې میاشتې اوږدو خبرو وروسته دغه قوماندان له لیدو کتو سره موافقه وکړه. کتنه هرات ته څیرمه ترسره شوه. په دې سره سلا شول چې دښمنان به زموږ ساتونکې پوستې ته راځی چې مستقل ډلګی په کې ځای پرځای وو او د سیمې دکنترول وس یې لاره.

دکتنو سطحې د دې خبرې په پام کې نیولو سره چې دباندونو مشران زموږ له خوا سپارل شوې دندې څنګه سرته رسوی، ورو ورو لوړیدې. که دښمنانو له موږ سره ټګی نه کوله، نو خبرې په لوړه سطحه سرته رسیدې. د دغو خبرو سطحه له یوې اوونۍ نه بلې ته لوړېده. دیوې دښمنې ډلې له مشرسره دکتلو لپاره، یوه ورځ خپله دکشف داداري مشر ورغی، دانو ترټولو هغه لوړه کچه وه چې دفرقې قوماندانۍ له مجاهدینو سره په کې تماس معقول باله.

دنورو ډلو دمشرانو دراجلبولو کار له ستونزو سره مخکی روان و. دا کار هماغه له پیله زموږ هدف و او دغه ټولـه لوبه دهمدې موخې دلاس ته راوړلو لپاره پیل شوې وه. ستونزه داوه چې خبرې دوخت له پلوه ډیرې اوږدې وې، هره روغه جوړه له باورنه ډلوړو زیارونو نتیجه وه.

دبیلګې په ډول: کله چې زد په ۱۹۸۵ کال کې د دویم ځل لپاره افغانستان ته

ستون شوم (شورويانو) نوی په دې پيل کړی وچې دلويديځ افغانستان او دهرات دشاوخوا له يوه ډير قوی قوماندان سره اړيکی ټينګی شی. دکشف او استخباراتو دغسې کارونه په ټول افغانستان او دکابل په شاوخوا کې، زموږ دافسرانو له خوا روان وو. ډير ځله دغو کارونو سترې پايلې هم لرلې دی.

دځو دليلونو له امله، دپنځمې فرقې قوماندانی، دهرات په شاوخوا کې دميشتو جګړه ماروډلو فعاليت ته ځانګړې پاملرنه اړوله. يودليل دا هم وچې دښارله منځه زموږ لپاره يو ارزښتمن سړک تيريده. د «شنې سيمې» په شاوخوا او ان دهرات ښار په مرکز کې دکبړو وړو ډيوالونو له منځه په قطارونو يرغل او دهغو تالاترغی کول کوم ستونزمن کارنه و. له بده مرغه دغسې پيښې منځ ته هم راغلې دی.

داخبره هم دځانګړی ارزښت لرونکې ده چې هرات دځو اساسی لويو لارو پر سر پروت و. له «شمال نه جنوب ته» غزيدلې دغسې يوه لار شوروی پوځيانو دموټری قطارونو دتيرولو لپاره کاروله، بله لويه لار چې څه دپاسه شپيته کيلو متره وړاندې پرته وه، دايران خواته غزيدلې وه. افغانستان ته زموږ دپوځونو له ورتګ وروسته، دښمنانو له دې ويرې چې موږ به ګنې له دغې لارې هم ګټه اخيستل پيل کوو، په بيړه يې هغه له ماينونو ډکه کړه. بله لار چې دختيځ په لور دچغچران خواته غزيدلې وه، د هيواد دمرکز له ليرې پرتو غرنيو سيمو سره نښلوله. هراتی ياغی ډلو له دغې لارې نه چی دجنوب له خوا دهندوکش دغره په لړی او د شمال له خوا دافغان - شوروی پولې په غيږ کې نيولې ده، د سړو او وسلو دليږدولو لپاره کار اخيست. سربيره پردې هرات دافغانستان مهم فرهنګی او مذهبی مرکز او

دډېرو وتلیو افغانی شخصیتونو تاتوبی ګڼل کیږی.

ان که زموږ زړه هم غوښتلای چې له دغه ښاره په څنګ تیر شو، داکار شونی نه و، ځکه چې څنګ ته بله لار نه وه.

زموږ دفرقې دمسؤولیت په ساحه کې دشینډنډ هوایی اډه هم پرته وه. هغه له ایران نه افغانستان ته د ټولو رالیږل شویو ډلو لپاره مهم هدف ګڼل کیده، هغوی دځلوینښتم لښکر، دهوایی ځواکونو ددې اډې دړنګولو په اندازه پربل هیڅ شی د بریدکولو دومره شوق نه درلود.

دهوایی اډې دساتلو او امنیت مسؤولیت دحکومتی ځواکونو په غاړه و. تریوې اندازې دپنځمې موتوریزه فرقې ځینی جزوتامونه هم دغه کار ته ګمار یدل. دوه ځله، کله چې د (ساتونکو) دهوښیاری اندازه کمه شوې او دهوایی ډګر دساتنې کار ته لږه پاملرنه اړول شوې وه، دښمنانو خپل هدف لاس ته وروړی و. په افغانستان کې زما ددویم او دریم ماموریت په وخت کې په دغه هوایی اډه کې سترې ورانکاری سرته ورسیدې. معلومه نه ده چې ولې، خو یرغل پر هغو تم ځایونو کیده چې دحکومتی ځواکونو الوتکې په کې ولاړې وې. خبره دې ځای ته ورسیده چې په لویدیځ افغانستان کې، دافغانستان هوایی ځواک، اصلاً په هوا کې پاتې نه شو: هغه ټول دزمکې پر مخ له منځه یووړل شو.

لومړی ورانکاری د ۱۹۸۵ کال په پیل کی وشوه. هغه په ډیر مهارت سرته رسیدلې وه. دشپې له خوا په بیلابیلو تمځایونو کې په یوه وخت کې دحکومتی پوځونو یوولس ایل-۲۸ ډوله الوتکې وچول شوې. دا زړې الوتکې او دشوروی بم غورځوونکو الوتکو لومړی ډولونه وو. له خپل پاخه عمر سره سره دغو الوتکو

ډېرې ښې ځانګړتیاوې هم درلودې. له هغو نه شاوخوا ته داور لمبې خپرې شوې او دلته میشت (افغانی) هوایي غنډ عملاً تر ستنې پورې په ایرو بدل شو.

تر کومه چې موږ ته معلومه شوه، دا ورانکاری دومره دد ښمنانو دلاس محصول نه وه، څومره چې په کې د هوایي اډې (افغانی) مشرانو لاس لاره.

له ورانکاروانو سره مبارزې موږ ډېر ستړي کولو. دا هغه ورانکارې ډلې وې چې په لومړي ګام کې له ایران نه راتللې. موږ نه یوازې د ایران په خاوره کې دد ښمنانو د روزنې د کمپونو له شمېر نه خبرو، بلکه د هغوی موقعیت هم پوره راته معلوم و. د هغو شمېر دومره ډېر نه و. په افغانستان کې شوروي پوځي قوماندانان تل په دې پوهیدل چې کله او له کومه کمپه ورانکاره ډله راخوځیدلې، دنده یې څه ده او څومره کسان پر لاره دي؟

له بده مرغه د غه اطلاعات موږ ته په لازمه چټکۍ نه بلکه ناوخته رارسیدل. معمولاً له کمپ نه د مجاهدینو د راخوځیدو په څلورمه ورځ، د هغو خبر موږ ته رارسیده، خو دا ډېره اوږده موده ده او د هغې په لړ کې اطلاع خپل ارزښت له لاسه ورکاوه، ځکه چې ورانکارې ډلې نه یوازې په د غه موده کې جګړه کولی شوه، بلکه دا امکان یې هم درلوده چې د خپلې دندې له ترسره کولو وروسته، بیرته ستنه شي.

«پر کټ ولې روجایي هواره نه ده؟»

د ۱۹۸۱ کال په دوبي کې د شوروي اتحاد د دفاع وزارت مشر تابه، افغانستان ته د څو ورځو لپاره د ځینو پوځي حوزو د قوماندانانو د استولو پریکړه وکړه. دا په تیره بیا هغه پوځي حوزې وې چې دایمي سوق الجیش یې په غرنیو سیمو کې واقع

و. د ترکستان د پوځی حوزې پر قوماندان سربیره چې تقریباً هیڅکله یې ځلوینبتم لښکر یوازې نه پرینبوده، (کابل ته) د منځنۍ اسیا د پوځی حوزې قوماندان سترجنرال د. ف. یازوف، د کارپات د پوځی حوزې قوماندان ډگر جنرال و. ا. بیلیکوف او له قفقاز هاخوا پوځی حوزې قوماندان ډگر جنرال و. ف. کولیشوف هم راغلل. نه پوهیږم چې ولې، خو له دوی سره د مسکو د پوځی حوزې قوماندان سترجنرال پ. گ. لوشیف هم راغلی و.

له قوماندانانو سره یوځای د حوزو د لارښوونې اساسی برخې یعنې د کشف، توپچی او هوایی چارو مسؤولین هم کابل ته راورسیدل. په کابل کې هغوی د (ځلوینبتم) لښکر په سطحه د حالاتو جاج واخیست او وروسته بیلابیلو عسکری قشلو ته وخوځیدل. هرچا له یو ځانگړی شی سره مینه ښودله: چا دهیواد په لویدیځ کې له ځانگړیو غرنیو او صحرایی سیمو، چا په شمال ختیځ کې د غرنۍ سیمې او دهغې ځانگړی اقلیم او چا د نه تحمل کیدونکی تودوخې او رطوبت په څیړنه لاس پورې کړ، خو شیندنډ هیچا له پامه ونه غورځاوه.

نه غواړم افغانستان ته د دغو راغلو کسانو په مسافرت بشپړه رڼا واچوم. زما په نظر افغانستان ته د پوځی لویو یاوړو قوماندانانو استول، د دې له پاره چې مخامخ د جگړې له تجربو نه زده کړه وکړی، ښه خبره وه، خو له بده مرغه زموږ له جنگی تجربې نه هغه وخت چا گټه وانه خیستله او چې د افغانستان جگړه پای ته ورسیده، بیا خو اصلاً چا پاملرنه ورته ونه کړه.

زموږ لپاره د خپگان ځای دی چې د غه راټوله شوې تجربه د هیچا په کار نه شوه. دا پریکړې که هرڅومره سمې او بشپړې وې، خو په عملی ډگر کې، هغسې چې

لازمه وه، نه پلی کیدي. افغانستان ته ددغو راغلیو قوماندانانو له ډلې نه، له یوې کوچنۍ استثنی پرته، نورو یوازې دقطعو دسوق الجیش، دسرتیرو دخوراک او داسې نورو اړخونو سره مینه ښودله. شک نه شته چې دا مهمې خبرې دی او ان په جګړه کې هم باید کم ارزښت ورنه کړل شی، خو زمونږ لپاره تر ټولو غوره موضوع دجګړې له پاره تیاری او دجګړه ییزو عملیاتو ترسره کول وو او داهم مهمه نه وه چې جګړه کندک، که غنډ یا فرقې پیل کړې ده.

دڅلویښتم لښکر میلمنو افسرانو په افغانستان کې دحالاتو په وړاندې خپل دریغ نه ښیاوه. دایوه سیمه ییزه جګړه وه چې خاصې ځانګړتیاوې یې لرلې او شک دی چې دهغې تجربه دې مثلاً دکارپات دپوځی حوزې پرسونل ته ګټوره واقع شی. که له اوپراتیفی – ستراتیژیکی نظره دې ستونزې ته وکتل شی، نو دغسې قضاوت سم بریښی. د کورنیو پوځی حوزو له خوا دافغانی جګړې دتجربې کارولو ډیر لږ احتمال درلود. فرقه یا بیلابیل جزوتامونه خو لاپریږده، ان په مجموع کې دڅلویښتم لښکر دټولو عملیاتو اندازه دپوځی حوزو له عملیاتو سره چې دجګړې په شرایطو کې دجلا جلا جبهو بڼه غوره کوی، اصلاً دپرتلې وړنه بریښی، خو بیاهم هره جګړه، ان ډیره پراخه هم دتاکتیکی عملیاتو په ګډون له څو جوړوونکو برخو څخه عبارت وی. افغانستان ته راغلیو افسرانو او جنرالانو ته په کار وه چې له دې خبرو سره ځان اشنا کړی.

زمونږ ځینو قوماندانو بیخی داخبره هېره کړې وه چې جګړه څه ته وایی او ځینو خو بیخې برخه نه وه په کې اخیستې. د (راغلیو) قوماندانانو له ډلې څخه یوازې یازوف، بیلیکوف او لوشیف په ستره هیوادنۍ (دویمه نړیواله) جګړه کې برخه

درلوده، خو دهغوی تجربې هم اوس بېخې زړې شوې وې، او دهغوی مرستیالانو اصلاً په کومه جګړه کې ګډون نه وکړی، له دې امله افغانستان ته دهغوی راتګ به (دهغوی لپاره) ډېر ګټوروای.

له دې سره سره ټوله اوونۍ په افغانستان کې په دې خبرو تېره شوه چې ایا دسرتیرو بسترې سمې جوړې دی او که نه او ایا دمېز ترڅنګ څپلکې هم پرتې دی او که څنګه؟ که کله به دڅو ساعتو لپاره مخامخ د جګړې ډګرته هم لاړل نو بیا به یې داسې وړې وړې نیوکې کولې لکه داچې: ولې دعملیاتو دلارښوونکی او مثلاً دکنډک یا توپچی لواء دقوماندان ترمنځ دلوډسپیکر په وسیله رابطه نه شته.

دوی داسې ګڼله چې داګنې ی شوروی دی اولګیا دی کوم پوځی تمرین یاښوونیز عملیات کوی. هلته خو د قوماندان مخې ته ښکلې مېزونه ایښې وی. په لارو کې تازه شنیلې شیندل شوی او دسرتیرو بڼه ښه رڼه او په زړه پوری وی. په افغانستان کې خو خبره بېخې بله وه.

په لومړیو وختو کې چې جګړو ایله نوی زور اخیست، دځلو یښتم لښکر دځینو افسرانو زړه غوښتل هغسې عمل وکړی چې په کتابونو کې یې لوستی وو. ځینې (پخوانۍ) انګېرنې او عادتونه هم لاپاتې وو، خو دافغانستان شرایطو موږ اړکړ و چې ډېر ژر له دغه شی نه ډډه وکړو او باوری شو چې ځان ښودنه له زیان پرته بله کومه پایله نه لری. له همدې امله مې دیو شمېر راغلیو قوماندانانو دپښتنو د اوریدو حوصله نه لرله. هغوی له دې خبرو سره هیڅ مینه نه ښودله چې مثلاً خواړه یادسون مواد او جنګی مهمات څنګه جبهو ته رسول کیږی، خو دا زموږ لپاره ډېره عمده خبره وه ځکه چې موږ مجبور وو دخپلو محاربو قطعو دربیمه برخه

دقطارونو دامنيت ساتلو ته وگمارو. په پوځی اصولنامو کې په دې هکله يوټکی هم نه دی راغلی. يوازې دومره ويل شوی دی: ښه دی وساتل شي، خو دا چې داکار څنګه ترسره شي، بايد له تجربو موزده کړی وای.

(په اصولنامو کې) مثلاً دپلو قطعو او توپچی يا هوايي ځواکونو ترمنځ دهمکارۍ دڅرنګوالی او اندازې په هکله هم بشپړ معلومات نه وو راغلی، خو دجګړې په ډګر کې بايد څنګه داکار ترسره شي؟ چاچې جګړه ليدلې وه، موږ ته به يې ويل (داخبره مې اوس هم په ياد ده خو هغه وخت مې چندان باور نه پرې راته) چې دکنډک قوماندان بايد دتوپچی جزوتام له قوماندان سره دوروړ په شان اړيکی ولري. هغوی بايد يوځای ډوډۍ وخوري او په يوه حمام کې سره ولامبي. دافغانستان پيښو داخبره يوځل بيا تأئيد او دکانې کرښه کړه.

زموږ تجربې ته هيچا پام ونه کړ، هغه يې په پښه ووهله او دپلی کيدو لپاره يې امکان ورنه کړ. فکر کوم داسې ګڼل کيده چې دافغانستان دجګړې په هکله خاموشی ترهرڅه غوره ده، خو زما په فکر، دجګړې دنښلولو علتونه بايد پر ارزښتمنې جنګی تجربې ناړوه اغيزه ونه ښندی.

دوسلو عصري کيدل

دهغو پوځی حوزو له قوماندانانو پرته چې دجګړې ډګرترې ډير ليرې پروت و، افغانستان ته دمرکزی عمومی (پوځی) ادارو مشران ژر ژر راتلل. عموماً دغو افسرانو حقيقی او غوره کارونه سرته رسول. مثلاً دزغره والو ګاډو دلويې ادارې رئيس ډګر جنرال پوتاپوف بيا بيا افغانستان ته راغلی دی. ترهغو چې زه هلته وم، نوموړی وروستې ځل د ۱۹۸۲ کال د مې په مياشت کې دڅلوېښتم لښکر

معاينې ته راغلي و. دغه په هيئت کې به تل د ټانکونو پياوړي جوړوونکي او دسترو پوځي فابريکو رئيسان شامل وو، هغوی دې پوښتنو ته ځواب لټاوه چې پرماين د ټانک دورختلو په وخت کې څنګه د هغه د عملې ژوند ژغورلی کېدای شي. په پای کې د ټانکونو او زغره والو ګاډو د لاندينيو برخو د زغرې د دوه ځله پنډوالي طرحه منځ ته راغله. سربيره پردې، دننه په ټانک کې داسې اضافي او عاريتي برخه په پام کې ونيول شوه چې د توغندي د لګيدو له امله يې د ټانک دورانيدو د مخنيوی امکانات برابرول. د اصلي زغرې له پاسه بله زغره داسې ونښلول شوه چې د توغندي د لګيدو په وخت کې يې د محرکه غاز قوت کمزوری کاوه او پر اصلي زغره داساسي او وروستی ګوزار شدت يې راټيټاوه.

افغانستان ته د نورو عمومي ادارو مشران هم ددې لپاره راتلل چې د خپل تخنيک د عصري کولو لارې چارې ومومي او په دې توګه د سر د زيان اندازه راټيټه کړي. د ساري په توګه د ګ. ر. ا. و د اداري افسران، د پلوځواکونو د توغنديو او توپچي برخې د مشر تابه غړي، د هوايي ځواکونو استازی او نور څلويښتم لښکر ته راغلي دي. هوايي مارشال کوتاخوف څو واره راغی. سو- ۲۵ ډوله يرغليزې الوتکې چې هغه وخت نوې ډګر ته راوتلې وې، د همدغه سړي د لاس محصول دی. د سو- ۲۵ ډوله الوتکو يوازينی ډله د شينډنډ په هوايي ډګر کې ولاړه وه او د توليد وونکې فابريکې کارکوونکو، انجنيرانو، کارګرانو او تأميناتي پرسونل د غه الوتکې څېړلې او د جګړه ييزو عملياتو په وخت کې يې د هغو څارنه کوله.

کله کله به مو د حل لارې په خپله موندلې. مثلاً: د جګړې په هماغه پيل کې تخميناً د ۱۹۸۰ کال په مارچ کې زموږ په غوښتنه د ترانسپورتي مي- ۸ ډوله

هلیکوپترو په وروستی برخه کې او دروازې ته نږدې ا. گ. س-۱۷ ډوله درندې ماشینګنې او توغندی ویشتونکی ځای پرځای شول. ددې کار پایلې حیرانوونکې وې.

ځینو ماهرانو ځینې داسې عجیب شیان جوړول چې دجګړې په شرایطو کې دهغو له اغیزې نه سترګې پټول ممکن نه دی. دنمونې په ډول: په ځینو زغره والو ګاډو کې هاوانونه ځای پرځای کړی شول. په لومړی سر کې (۱۲۰) ملی متری هاوانونه نصب شول خو پایله یې هیڅ وه، ځکه ډیر درانده وو. وروسته ۸۲ ملی متری هاوانونه سم دګاډی پرسر ولډنګ کړای شول او ګټه اخیستل ترې پیل شول. څرنګه چې جګړه له مارش وروسته پیل کیده او توپچی ته دچمتووالی لپاره، لاپوره وخت نه پاتې کیده، نو په داسې حال کې کیدای شول چې سرې زغره وال ګاډی و دروی او دهاوان خوله ډزو ته چمتو کړی.

دمحاربوی ماشین او دغره وال ګاډی دقُلې پر سر ا. ګ. س-۱۷ ډوله توغندی ویشتونکی ځای پرځای شول. ننبه ویشتونکی له لږ تمرین وروسته کولی شول، دخپلې جنګی وسیلې دتوپ یادرانده ماشینګن ترڅنګ ددغه هاوان مستقل چلول هم زده کړی. که دقُلې څرخیدل په پام کې ونیول شی نو ننبه ویشتونکی دډزو لپاره پراخ امکانات او یوه ناپایه ساحه پیدا کوله. وروسته د «واسیلیوک» په نامه هاوانونه هم پیدا شول چې پرتیا یرونو سپاره او توپونو ته خورا ورته وو. له عادی هاوانونو سره دهغوی اساسی توپیر په دې کې و چې هغوی پرله پسې ډزې کولی شوې. دغه ډول وسله هم دزغره والو ګاډو له پاسه ځای پرځای کیدله، خو زموږ بدمرغی په دې کې وه چې دغه ډول «اختراع ګانو» ډیر دوام نه کاوه.

هغوهاوانونو او درندو ماشینګنو چې مورږ د ګاډو پرسرځای پرځای کول، له متحرک حالت نه ددومره زیاتو ډزو وس نه درلود. دغه وسلې ډیر ژر دخوځیدو او جمپونو له امله ورانیدې اوله کاره غورځیدې، له دې کبله دوسلې دکارونې موده کله کله درې ځله راټیټیده. استحکام چیانو هم په تیره بیا دماینونو دکشف اوخنثی کولو په وخت کې عجیبه عجیبه طریقې کارولې. تقریباً داتیا یمې لسیزې ترنیمایی پورې دښمنانو له هر هغه څه نه چې په لاس ورتلل دماینونو دجوړولو لپاره کار اخیست، مثلاً: یو عادی لګن به یې له چاودیدونکو موادو او کانونه ډک کړو چې دچاودنې په وخت کې ترې هرې خوا ته ډیرې ټوټې خپرې شی. له دې نه یو پیاوړی ماین جوړیده چې ډیر ځله له لیرې نه هم اداره کیدای شو، دغسې ماینونه معمولاً دلارې په تنګو برخو کې ایښودل کیدل. دښمنان پوهیدل چې هرجنګی ګاډی مخابره اوهره مخابره انتن لرې، نوځکه هغوی له ماین نه راوتلی سیمان لومړی په زمکه کې پټ بیول، بیابه یې دسړک پرغاړه دولاړې ونې له پاسه دسړک هغې غاړې ته تیر کړل او هلته به یې له بنیری سره وصل کړل. دلومړی ګاډی انتن چې به په دې سیم ولګیده نو دبریښنا دشارټی له امله به داسې چاودنه وشوه چې نه یوازې دګاډی پسرلی له منځه تلله، بلکه لاره هم بشپړه دنورو ګاډو پرمخ بندیدله. په همدغه وخت کې به پر بند شوی قطار دډزو باران هم پیل کیده. وروسته به چې کله دلارو تنګو برخوته رسیدو نوله ټولو ګاډونه به موآنتنونه کوزکړل او هغه نری نری سیمان به مو په غور سره لټول. داستحکام چیانو داسې لارې چارې وموندلې چې د پرسونل دژوند دژغورلو سبب کیدلې. د روسی سرتیری داختراع کولو وړتیا دافغانستان په جګړه کې هم زموږ دردونوته دوا

شوه.

دهرات «پاکول»

د ۱۹۸۰ کال له نیمایی نه موږ مجبور شو چې دهرات ښار «پاک» کړو. دا په لومړي گام کې له دې امله چې ښار نه یوازې دچارچاپیر شنې سیمې، بلکه دټول لویدیځ افغانستان دمخالف غورځنګ په مرکز بدل شوی و. موږ غوښتل او که نه خو مجبور وو، دښار پاکولو ته وخت په وخت اقدام وکړو. داریښتیا هم تصفیوي عملیات وو او حقیقي جگړه ورته نه شي ویل کیدای. دهغو د ترسره کولو ترتیب داسې و.

دجگړه ییزو عملیاتو دپلان کولو له لار، موږ هڅه کوله دښمنان مجبور کړو چې خپل ښه ډیر ځواک دهرات چارچاپیر «شنې سیمې» ته راولي. هغوی له مخامخ جگړو نه ویریدل او هڅه یې کوله تروسه وسه داکار ونه کړي. هر کله چې دښمنانو زموږ له خواد کومو پوځي عملیاتو دسرته رسیدلو خبر اوریدلی، نو په بیړه یې خپلې پښې دخطر له سیمونه سپکې کړې دی. مجاهدین یا خپلو هغو احتیاطي مرکزونو ته په شا کیدل چې چیرته لیرې په غرونو کې یې جوړ کړي وو او زموږ چندان پاملرنه یې ځانته نه اړوله او یا به په کومه «شنه سیمه» مثلاً دهرات په شاوخوا کې پټیدل.

دجگړه ییزو عملیاتو په دویم پړاو کې، دځلویښتم لښکر جزوتامونو «تصفیوي» عملیات سرته ورسول. دعملیاتو لپاره دتیارۍ په وخت کې دکشف افسرانو دخپلو جاسوسانو په مرسته په «شنه سیمه» او دننه په ښار کې د دښمنانو دځواکونو په هکله دقیق معلومات راټولول. د «تصفیوي عملیاتو» ترپیله دیوې

نیمې دوه اوونیو په لړ کې موږ معلومات ترلاسه کړل چې په سیمه کې پر میشتو باندېنو سربیره، نوري پنځه یا شپږ وسله والې ډلې هم دې ځای ته رارسیدلې دي.

پرځای ده که ووایم چې په لومړي سر کې د جاسوسانو په خبرو پوره باور سم نه و، خو وروسته وروسته چې مو د مخابرې له لارې د معلوماتو د ترلاسه کولو پراخه تجربه پیدا کړه، نو موږ ته دېرو دقیقو معلوماتو رارسیدل هم پیل شول، په لومړیو کلو کې مو دا امکانات ځکه نه لرل، چې دښمنانو له مخابراتي وسایلو نه کار نه اخیست، په بله وینا، هغوی دغه وسایل هغه وخت نه لرل. وروسته بیا موږ د هغوی مخابراتي څپې پیدا کړې. نه یوازې مو د هغو محتوی ځان ته معلومولې، بلکه د مخابرې څپه چې له کوم ځایه خپریده، نو هغه مو هم معلومولی شوه، د مخابرې له لارې لاس ته راغلیو معلوماتو موږ ته دا وس راکاو چې معلومه کړو دښمنان چیرې دي او په نږدې راتلونکې کې د څه عمل نیت لري، د هغو مشر چیرې دي، څوک امرونه ورکوي او کوم کسان یې سر ته رسوي.

د «پاکولو» په وخت کې موږ د مخالفینو نه پخلا کیدوونکې برخه د دې لپاره له نورونه تجریدوله چې هم موږ او هم سیمه ییزو حکومتي مقاماتو ته مزاحمت ونه کړي. دویم پړاو زموږ لپاره ډیر ستونزمن و، که څه هم ظاهراً داسې بریښیده چې هیڅ مشکل وجود نه لري.

نقشه تل دا وه چې موږ د سترګو په رپ کې نوې شوروي ټولګې سیمې ته رارسول او هغوی هم په بیړه ښار محاصره کاوه، خو د هرات بشپړه محاصره عملاً ناممکنه وه. د ښار ګرد چار د «شنه سیمه» راتاو شوې وه. له دې امله موږ مجبور وو، ټوله دغه سیمه په څو برخو وویشو او په هره برخه کې جلا جلا عملیات وکړو.

دغسې عملیاتو معمولاً دوه یا درې اوونۍ او کله کله یوه میاشت وخت نیوه.
دڅلوېښتم لښکر ځواکونو لومړی دهرات ښار، دهغه ترڅنګو پورې داسې کلابند
اوه چې هیڅ ته یې دوتلو اجازه نه ورکوله. وروسته بیا حکومتی عسکرو یعنې
خپله افغانانو «تصفیوی عملیات» پیل کول. بیا موږ خپل دا پوځی ټولګی بلې
سیمې ته لیږدول، خو دهرات له منځه دتېرې شوې لویې لارې ساتونکې قطعې
موله ځایه نه خوځولې، عملیات په همدې توګه پرمخ تلل.
معمولاً دافغانستان داردو اوولسم لمبر پلې فرقې هم له موږ سره په عملیاتو
کې برخه اخیسته. ډیر وروسته موږ ددغې فرقې له خوا ددندې داجرا کولو
څرنګوالی په خپلو سترګو ولیده. له ښارنه یې دوتلو ننداره ډیره په زړه پورې وه.
مثلاً: دنده ورته سپارل کیده چې پریوه واټ تیره شی، نوځکه هغوی مجبور وو
ټول کورونه، زیر زمینی، بامونه، لنډه داچې ددغې ساحې ټول شیان وپلټي.
افغانانو معمولاً له ځانه سره دسیمه ییزو مقاماتو استازی او ان ښځې هم ددغو
عملیاتو لپاره بیول، خو کله چې به دغه پلټنه پای ته ورسیده او حکومتی عسکر
به دکوڅې په هغه بل سرکې راووتل، نو هرڅه چې به یې لاس ته ورغلی وو، لکه
کټونه، غوټې او نور شیان له ځانه سره بارول او وړل یې. عملاً دا دهغوی لپاره
قانونی «غنیمت» ګڼل کیده.
له لومړی پلټنې وروسته چې کله موږ پوه شو دا کارونه څومره بد عواقب لرلې
شی، نو موږ په دې ډول عملیاتو کې دحکومتی پوځونوله ګډون څخه ډډه وکړه.
البته «تصفیوی عملیات» وروسته هم روان وو، خو بڼه یې لږ څه بدله شوه. موږ
ددغسې عملیاتو لپاره بیا وروسته دافغانستان دامنیت وزارت او څارندوی له

کارکوونکو او گوندي غړيو څخه گټه اخيستسه. موږ هغوی له خپلې سيمې څخه ښارته داسې خوشې کول چې يو به په بل پسې څارنه وکړي، نو ځکه هغوی د دغې څارنې له ويرې د څه شي د پټولو او زموږ د محاصرې له کړۍ نه د هغو د وړلو جرأت نه کاوه. په لومړي سر کې زموږ دا منسوبه بريالۍ وه، خو وروسته بيا هر څه هماغه پخواني رنگ غوره کړ. هغوی چې د هيڅ ډول جزا او کنترول خطر په ځان پسې نه ليده نو دا به ترې هيره شوه چې څوک گوندي دی او څوک خاديست دی او ځکه يې نو د پخوا په څير د خلکو د دشتمنيو غلا کولو ته همداسې دوام ورکاوه. چې کله په دې پوه شو، د دغسې «انقلابي» تالان مخه نيول گران دي او شوروي پوځونه په ښار کښې د مستقلو «تصفيوي عملياتو» د سرته رسولو اجازه هم نه لري نو وموپيتيله چې دا «پاکول» دې نور بس او عمليات دې په بله بڼه ترسره شي. د پنځمې موتوريزه فرقې قوماندانۍ له افغاني لوري سره خبره داسې غوټه کړه چې هغوی به د ښار له کلابندې شوې برخې نه له ښځو او ماشومانو پرته نور ټول اوسيدونکي بهربيايي. وروسته بيا ټول نارينه وگړي په يوه پراخ او ښه ساتل کيدونکي ډگر کې راټوليدل. مثلاً په هرات کې د دې مقصد لپاره له ورزشي لوبغالي نه کار اخيستل کيده. وروسته بيا خپله افغانانو د دغې سيمې هر وگړي پلټه.

په لوبغالي کې د تقريباً هر و پنځو سو مترو په واټن زغره وال گاډي ولاړ وو. نارينه وگړي له کومې خاصې بيړې يا گڼې گوڼې پرته د زغره والو گاډو له منځه (لوبغالي) ته ننوتل. په هر گاډي کې د حاضرينو له سترگو پټ يو يو جاسوس هم ناست و. هغوی خپل سيمه وال ښه پيژندل او د يوې ناکلې بيې په بدل کې به يې

ښودل چې مثلاً کوم سړي د دښمنانو له کومې ډلې سره اړيکې لري. څنګ ته نا ستو دافغانستان دامنيتي ارګانونو افسرانو به دهغوی شاهدی ثبتوله.

د يرو دغسې جاسوسانو نه يوازې دمجاهدينو پلويان په ګوته کول، بلکه خپل شخصي دښمنان به يې هم په ګير ورکول. هغوی هڅه کوله، له خپلو ګاونډيانو څخه دکومې عقدې له مخې غچ واخلي. دبيګناه خلکو د تورن کولو هڅې له هماغه پيله شنډې وې، ځکه چې له دښمنانو سره دمګرو کسانو نومول او ښودل (يو وارنه) بلکه درې ځله تر سره کيدل.

هغه څوک چې به دحکومت په وړاندې دسرکشۍ په تور تورن شو، دافغانستان دامنيتي ارګانونو لاس ته ورته، اوله هغوی سره به دوی مستقل کار کاوه. زموږ دفرقې قوماندانۍ دهغوی په راتلونکې سرنوشت پسې ډيوه نه ګرځوله، خو کله چې به په هرات کې بيا « دپاکولو عمليات » پيل شول، بيا به مو هغه کسان ترسترګو شول چې درې يا څلور مياشتې مخکې « له فلترنه تير شوي وو » نه پوهيږم چې دافغانستان دامنيت وزارت څنګه کار کاوه، ښکاره ده چې افغاني خاديستانو دعمليا تو په ترڅ کې نيول شوی کسان بې تحقيقه او بې محکمې خوشې کول. هغوی بيرته خپلو کورونو ته ستنيدل او هرڅه له سره پيل کيدل.

دمحدودو پوځی قطعاتو پرسونل ددغسې عمليا تو په اجرا کې کوم خاص مشکل نه درلود. خو دسرتيرو لپاره تر سوزنده لمر لاندې په ورځو - ورځو دريدل ګرانه بريښيده. دهوښياری ساتنه يوه ورځ ممکنه ده يا دوه ورځې... دربيمه ورځ به موږ مجبور وو ددسپلين دبيا ټينګولو لپاره نور اقدامات وکړو. دفرقې له

جزوتامونو ښخه ددغو کارونو لپاره ګټه اخيستل مورږ ته دومره په زړه پورې نه وو.
دغسې عملياتو يو ښه اړخ درلود او هغه داچې : دسر زيانونه په کې نه پيښيدل.
کـه داسې زيانونه کله منځ ته هم راغلي، نو علت يې يوازې په بيباکـې کـې دی.
مثلاً: کوم سرتيری نيت کړی چې له لړمانو او نورو ورته عجايبونه ليرې دټانک
پرسر، سره لمرته څملي. په دې وخت کې دکوم پټ شوی ښنبه ويشتونکی ډز هغه له
پښو غورځوی.

دتورو غرونو څنګ ته

په افغانستان کې دشوروی پوځونو دشته والي په پړاو کې دافغانستان داسې
کلي، ښار او ولايت نه وچې له پوځی پلوه زمورږ او افغاني پوځونو لپاره آرام او
مصئون بلل شوی وای. داخبره دافغانستان ددويم سترښار کندهار په هکله هم
صدق کوی، دغه ښار دخپل جغرافيايي موقعيت له امله تل دافغاني مشرانو او
پاچايانو لپاره غټ ارزښت درلودلی دی. پر کندهار لاس بری سړی ته دټول جنوب
لويديځ افغانستان دکنترول وس ورکوی. په لرغونو زمانو کې څو کارواني لارې
هم دلته ښنبليدلی او زمورږ په وخت کې کندهارته څيرمه ددښمنانو څو اصلي لارې
تيرې شوې وې. دې ښار له دې امله هم ځانګړی ستراتيژيک ارزښت درلود چې
په جنوبي برخه کې، دافغانستان، پاکستان، ايران او فارس خليج په سيمه کې
دنورو پرتو هيوادونو ښنبلوونکې کړی بلل کيده.
دغه سيمه غرنۍ نه شي بلل کدای، ځکه کندهار زياتره په يوه هواره زمکه کې
آباد دی. دافغانستان دټولو ښنډو په دود دلته هم دځمی له دريو مياشتو پرته،
سوزوونکې تودوخه وی.

افغانستان ته د شوروي پوځونو د ننوتلو په وخت کې د پنځمې موتوریزې فرقې له ډلې نه یو غنډ بیل کړی شو چې ورسته د مستقلې موتوریزه لوا سطحې ته لوړ شو. هغه یې «او یا یم» لمبر ونیا که او کندهار ته یې ولیږه. همدا چې او یا یمه لوا کندهار ته ورننوتله نو په داسې سختو جګړو کیوته چې له ډیرو کوچنیو ځنډونو پرته یې له دغه هیواده زموږ د وتلو تر وخته دوام درلود.

د افغانستان په جنوب، په تیره بیا کندهار کې حالات یوازې له دې امله نازک نه وو چې موږ له افغانی حکومتی پوځونو سره او ږه پر اوږه په دې سیمه کې له پرله پسې جګړو سره مخامخ وو. دښمنانو هم دلته د خپلې سیمې د پراخولو او پر کندهار او ټولې دغې سیمی د لاس بری لپاره په خپل منځ کې پرله پسې جګړې کولې.

د ښار په جنوب ختیځه څنډه کې یو وخت امریکایانو نسبتاً لوی هوایی ډګر جوړ کړی و چې اوس په کې یوه کوچنۍ هوایی اډه ځای پر ځای وه. په همدغه ډګر کې د محدودو قطعو قاماندانۍ د کندهار او د هغه د شاو خوا د څارنې لپاره او یا یمه لوا ځای په ځای کړه. د لوا د دغه ډول ځای پر ځای کولو اساسی ځانګړتیا په دې کې وه چې زموږ جنګی ګاډو یوازې د ښار له منځه پر تیرې شوې لارې کولای شول، ځان له کندهار نه د شینډنډ، هرات او نورو لویدیځو ولایتونو خوا ته غزیدلې لارې ته ورسوی. بله لار اصلاً نه وه. د ښمنانو هم له همدې حالت نه ګټه او چتوله. داسې ورځ دې خواره شی چې زموږ پر قطارونو به یرغل نه وی شوی. کله کله به زموږ د سرتیرو او افسرانو د مرګ له امله له دغې لارې نه کار اخستل د ځو ورځو لپاره ځنډیدل. مخالفینو غوښتل له ښار نه زموږ د تیریدو مخه چوړ ښه

کړي.

موږ په خپل وار هڅه کوله چې د کندهار ګارنیزیون ته ضروري شیان له څنډه پرته او په پرله پسې توګه ورسیږي. په اوونۍ کې دوه یا درې ورځې ځانګړې شوې وې چې پر دغه لاره یوازې په خوړو، د سون موادو، مهماتو او د لوأ په اړتیاوړ نورو شیانو بار شوروي قطار تیریدلی شو. د قطار د تیرولو لپاره مجبور وو، بشپړ پوځي عملیات تر سره کړو. مثلاً: مجبور وو د لارې محاصره ماته کړو. د هغې په اوږدو کې خپلې پوستې ځای پر ځای کړو او د لارې له شاو خوا نه دښمنان تر ممکنه حده لیرې کیدو ته اړ په دې توګه د خپل قطار امنیت تأمین کړو.

د ۱۹۸۱ کال په پسرلي کې د پلاني عملیاتو له سرته رسولو وروسته مو وکړای شول، د لارې په شا و خوا کې امنیتي سیمه خورا پراخه او دهغې په اوږدو کې خپلې ساتونکې پوستې ځای پرځای کړو. داسې ښکاریده چې اصلي خنډونه له منځه تللي او اوس ګیدای شي د کندهار له لویې لارې نه د انتقالاتو لپاره کار واخیستل شي. خو موږ غلیم پوره نه و پیژندلی. دښمنانو وروسته هم پر دغه لاره یرغلونه کول، خو د هغو شدت له پخوانه کم و. پر شوروي قطارونو د مخالفینو دیر غلونو مخنیوی په څو د لیلونو شونی نه شو:

لومړی دا چې غلیمانو سیمه ښه پیژند له اوله دې امله د جګړې په وخت کې پر موږ بر لاسي وو. هغوی په همدې غرورغو کې دنیا ته راغلي او رالوی شوي وو او ځکه نو زموږ په اندیول هغوی ته دلته جنګیدل ډیر آسان وو.

دویم دا چې د مخالفینو ډلې ډیرې خوځنده او تل په حرکت کې وې، د مانور کولو وس یې درلود او هر وخت یې کولی شول موږ وڅاري. زموږ پوستې ساکنې او

تل پر هماغه یو ځای ولاړي وي. لوأ د لارې د ساتلو لپاره له متحرکو ځواکونو نه د کار اخیستلو وس نه درلود، ځکه یوازې د لارې د گزمې لپاره، له هغه څه نه چې اوس مو درلود، درې ځله زیات ځواک په کار و. دومره ځواک له کومه شوی وای؟

دښمنان د لارې په اوږدو کې د جوړو پوستو له موقعیت، د هغو د وسلو له ډول او د کار له څرنگوالي څخه خبریدل، سره له دې چې موږ پر له پسې په هغو کې بدلون راوست او د خپلو پوستو د اورځواک موله یوځل نه بل ته پیاوړی کاوه. پوستو ته څیرمه سیمې مو په اوږدو واټن کې په ماینو ډکې کړې وې او د شپې او ورځې په هوا کې استخباراتي الوتکې گرځیدې چې دنده یې د لوېې لارې څنگ ته دباندېو نو د فعالیت څارنه وه. د هوایي څارنې له لارې مو په بیړه زموږ پر پوستو د دښمن د توپونو او ریاکتیف توغندیو د ویشتلو ځایونه تشخیص کول. د غه مورچلې تر پیژندنې سمدلاسه وروسته، زموږ له خوا له منځه وړل کیدې. له دې سره سره د ښمنانو په بیړه هغه بیر ته له سره ابادولې. د (مجاهدینو) قوماندانانو په اعظمی بنه د پاکستان له خاورې څخه گټه او چتونه چې پر مخامخ لاره یې له کندهاره سل کیلو متره واټن درلود. هغوی له بهرنه بې شمیره وسلې، مهمات او نور ډیر شیان را رسول. دا په کندهار او د هغه په شاوخوا کې د څو کلونو په لړ کې د جگړو د ډیر دوام د ریم دلیل دی: د او یایم لمبر موتوریزه مستقلې لوأ قوماندانی تر پایه ونه کړای شو، د دښمنانو مقاومت مات او په سیمه کې د هغوی اغیزه پای ته ورسوی.

د کندهار په شاوخوا کې سختو جگړو خپل ځای د ښار د ننه «تصفیوی عملیاتو» ته ورکړ. په بل ډول عمل کول ممکن نه وو که موږ پر له پسې عملیات نه

وای کړی، نو دغه ستراتیژیکه سیمه موله لاسه وتلای شوه.

زما ترقوماندانۍ لاندې د پنځمې موتوریزه فرقې جزوتامونه ډیرکم په کندهار کې جگړې ته لیږل کیدل. فرقې یوازې له اویایمې لوا سره د مرستې لپاره په ځینو پیچلو عملیاتو کې برخه اخیستله. دغسې یو جگړه ییز عملیات د کندهار په شمال لویدیځه څنډه کې د ۱۹۸۱ کال د منۍ په پیل کې ترسره شول. پر ښار راګرځیدلې «شنه سیمه» په تیره بیا هغه برخه چې د سړک په خوا کې تیره شوې وه، زموږ لپاره ترټولو ستونزمن ځای ګڼل کیده. موږ نه یوازې باید «شنه سیمه» «پاکه» کړی وای، بلکه د کندهار په شمال لویدیځ کې میشت بانډونه موهم باید له منځه وړی وای. مجاهدینو د تورغره په سیمه کې چې نو موړې لویه لارې په ډیرنامناسب ځای کې پرې کوله، سنگرنیولی و. کله کله هغوی په اوونیو – اوونیو نه کندهارته اونه هم له کندهاره زموږ موټروته د تګ اجازه ورکوله او موږ مجبور وو داویایمې لوا داړتیا وړمواد دهوا له لارې ولیږدوو.

کندهارته خیرمه یوځی عملیات یوه نیمه میاشت اوږده شول. دجګړن و. مارتیروسیان ترقوماندانۍ لاندې غنډو دغلیم سختو حملوته ځان نیولی و. غلمیانو کله کله داسې سخته جګړه کوله، تابه ویل بهرته – له کومه ځایه چې مجاهدین راغلي دي، دبیرته ستنیدو ټولې لارې ورانې شوې دي، خو متل دی چې وایي: کوډړی په کوډړی ماتیږي. ډیره موده موهڅه وکړه چې هغوی له لارې څخه یوڅه په شا او د سړک څنګ ته امنیتی ساحه پراخه کړو. الوتکو پر همدغو سیمو بمباری کولې. د دښمن د سخت مقاومت ماتول چې دلته د جګړې په ټول دوران کې روان و، خورا ګران کار و، خو موږ بالاخره په هغه بریالی شو.

په همدې کندهار کې زه د لومړي ځل لپاره په ناروغۍ اخته شوم. سخت زیړی (هیپاتیت) نیولی وم. په څلویښتم لښکر کې هغه وخت داسې یوې تو کې رواج موندلی و: سرتیري زیړی نیولي دي، افسران د بوتکین په ناروغۍ اخته دي او جنرالان د هیپاتیت تداوي کوي. زه هم د بوتکین په ناروغۍ اخته شوم، خو ختمه مې په هیپاتیت کړه: ځکه د ۱۹۸۲ کال په فبرورۍ کې ماله (ډګروالۍ نه) دبریدجنرالۍ رتبې ته ترفیع وکړه.*

زه یوه نیمه میاشت په روغتون کې بستري وم. د ۱۹۸۱ کال په پای کې د زیړي ناروغۍ زموږ قطعې را لاندې کړې: یوازې په پنځمه موتوریزه فرقه کې نږدې درې زره تنه یعنې هرڅلورم سرتیري په دې ناروغۍ اخته شوي و. له ما سره یوځای زما ټول مرستیالان او تقریباً د ټولو غنډونو قوماندانان په زیړي اخته شول. یوازې د فرقې درستیزوال ډګروال م. ستریلنیکوف مقاومت کاوه. هغه هم بالاخره ناروغۍ لاندې کړ، خو څه موده وروسته فرقې عملاً خپله جګړه ییزه وړتیا له لاسه ورکړه او جنګیدلی نه شوه.

هرسړی له زیړي نه د جوړیدو (نقاهت) دوره په ځانګړې توګه تیروي. زما حالت مثلاً ډیر خراب و: دوه اوونۍ مې تبه نه ټیټیدله، سرمې ګرځیده او ګومان مې کاوه چې ټول غړي مې مات دي. خوراک، څښاک مې زړه ته نه کیده، ان دسګرټو څکول مې په یاد نه وو. بنایی هغه وخت مې کولی شول پرې یې بږدم!

*لیکوال غواړي د طنز په ژبه دیوې ناروغۍ درې نومونه یادکړي. دهغې نوم دسرتیري له پاره «زیړی» د ډګروال تر رتبې صاحب منصبانو له پاره «بوتکین» او د جنرالانو له پاره «هیپاتیت» و. دی لیکي چې د «بوتکین» ناروغي یې په «هیپاتیت» بدله شوه، ځکه همدغه وخت یې له ډګروالۍ نه د جنرالۍ رتبې ته ترفیع وکړ. (د. ج).

له کندهاره کابل ته وغوښتل شوم او له هغه ځایه مخامخ له نورو افسرانو سره یوځای د کلنیو دودیزو جاج اخیستنو لپاره تاشکند ته لاړم. غالباً د غسي غونډونو ته د فرقې له قوماندان نه پورته ټول افسران رابلل کیدل. دا دهغه چا لپاره چې په افغانستان کې یې دنده سرته رسوله، یوڅه نامناسب غونډې کارو. وروسته بیا ددې غونډو له جوړولو نه ډډه وشوه.

د ترکستان د پوځي حوزې په قرارګاه کې موږ دوه ورځې تیرې کړې. بیرته د معمول په څیر په دووجلا الوتکو کې راستانه شو. یوه کابل ته روانه وه او بله چې زه هم په کې وم، د افغانستان لویدیځ زون ته، تر شینډنډه مو په یوځل الوتنه ونه کړه، په څه دلیل یې موږ په کندز کې چې ۲۰۱ لمبر موتوریزه فرقه په کې ځای پرځای وه، کوز کړو. ښایي زموږ هوایي ډګرونه دهوا د خرابۍ له امله تړل شوي وو. په هر حال، دغه خبرې اصلاً ماته په زړه پورې نه وې. دا لومړی ځل وچې کندز ته تلم، په سبایې په شینډنډ کې کوز شوم. ټوله شپه په یو او بل اړخ باندې له اوښتو را اوښتو وروسته بالاخره ویده شوم. سهارمې لکه د تل په څیر دړیری خریبلو نیت وکړ خو په هنداره کې چې مې ځان ته وکتل نو حیران شوم، ټول مخ مې لکه کورکمان زیړ شوی و. یوه شی لږ ارام کړم او هغه دا چې: که مخ مې زیړ دی ما نایې داده چې زما ناروغي نوروته نه شي لیږدیدلی او ځکه نو د نورو لپاره خطرناک نه یم!

محمدنبی

کندهارته څیرمه د ځلویښتم لښکر او حکومتي پوځونو په وړاندې زیاتره د «اسلامي انقلاب حرکت» وسله والو ډلو مقاومت کاوه. ددې ډلې مشری

د محمدنبی (محمدی) په غاړه ده.

دی په ۱۹۳۷ کال کې دلوګر ولایت دبره کی په اولسوالۍ کې زیږیدلی او په ختیه اندړ پښتون دی. هغه په یوه شتمنه روحانی کورنۍ کی سترشو په مدرسه کی یې زده کړې کړیدی اوپه شرعیاتوکی لوړې زده کړې لری، سنتی، مسلمان دی. په قرآن (مجید) ښه پوهیږی، ښه ژبور او خبر لوڅ دی، په عربی ژبه حاکم دی.

تر ۱۹۷۳ کال پورې نبی په مدرسه کې درس ورکاوه، خو ددې ترڅنګ یې دهیواد په ټولنیز او سیاسی ژوندانه کې هم ګډون کاوه او جومات کې یې موعظې کولې. دلوګر له ولایت نه پارلمان ته دوکیل په توګه غورد شو. د جمعیت العلماء دپریکړې له مخې دمولوی سپیڅلی خطاب ورکړل شو.

دظاهرشاه دسلطنت په وخت کې دپارلمان دغړی په توګه په کابل کې اوسیده او همدلته یې له وتلیو سیاسی او مذهبی شخصیتونو سره پرله پسې کتنې کولې. په همدې وخت کې د «خادمان قرآن» په نامه دمذهبی - سیاسی سازمان له مشر او د صبغت الله مجددی له پلار - ابراهیم مجددی سره اشنا شو. لږ وروست نبی دهغه مریدی ومنله او د «خادمان قرآن» او «اخوان المسلمین» دسازمانونو فعال غړی شو.

دوکیل له څوکۍ نه په ګټې اخیستنې سره نبی دهلمند په ولایت کې په ښو شرایطو سره له سلو هکتارو زیاته زمکه ترلاسه کړه.

په ۱۹۷۳ کال کې د داؤد له واکمن کیدو وروسته، نبی چې دپاچا په نسکوریدو او په پارلمان کې دخپلې څوکۍ په بایللو خوابدی شوی و، د داؤد د اصلاحاتو خلاف خوله پرانیستله او درژیم پرضد یې شعرونه وویل او په خپله حلقه

کې يې خپاره کړل »چې دهغو له امله زندان ته واچول شو، خو د نبي د شهرت او مذهبي مقام او دغه راز په ټولنه کې دهغه د دريځ له امله يې ورپسې د زندان دروازې پورې نه کړې او يوازې د پوليسو په ماموريت کې ورسره په اوږدو خبرو بسنه وشوه. له دې حقيقت نه وروسته معمولاً داسې گڼه او چتيده چې گڼې نبي د « ملي مصؤونيت »دارگانونو له خوا د اطلاعاتو دراټولولو لپاره اجير کړی شوی و

په افغانستان کې دملي دیموکراتيک انقلاب تر بری او هلته دد یموکراتيک جمهوریت له جوړيدو وروسته نبي پاکستان ته وتښتيد. هلته نوموړی د « خادمان قرآن » دسازمان پربنسټ د « افغانستان داسلامي انقلاب حرکت » گوند جوړکړ. د دغه گوند مرام دافغانستان مسلمانانو ته دخطاب په بڼه د « څه غواړو ؟ » په نامه ترتيب شوی دی.

نبي دسياسي نظر يوله پلوه سلطنت غوښتونکی شخصيت دی. همدا خبره ددې سبب شوه چې هغه د ۱۹۸۱ کال په جون کې « دافغانستان دمجاهدينو داسلامي اتحاد » په غونډه کې چې مشران يې ځانونه د پخواني پاچا ظاهرشاه پلويان بولي، وينا وکړی.

د ۱۹۸۱ کال په دوبي کې مصر او عمان ته لاړ چې رسمي مقاماتو ومانه او دده له باندې سره د پرله پسې مادي مرستو ژمنه وشوه. دغه راز ددغو باندونو مادي اړتيا وې دهغو سيمو له خلکو نه چې د « اسلامي انقلاب حرکت » تر کنترول لاندې وې، دماليو، عشر او نورو جزيو په ټولولو سره پوره کيدې.

سره له دې چې نبي دافغانستان دحکومت خلاف دوسله والې مبارزې څرگند پلوی و، خو دحکمتيار افراط يې نه خوښاوه. نبي په ځانگړې توگه له ماؤيستانو

او ملت پالو سره د حکمتیار په اړیکو (؟ د. ج.) نیو کې کولې. نبی او حکمتیار چې یوله بله یې کرکه سره معلومه وه هڅه کوله، ان د انقلاب ضد مشرانو د ګډې غونډې په وخت کې هم له مخامخ کتنې نه ځان وژغوري.

« د افغانستان د اسلامي انقلاب حرکت » په ډله کې ډیر مذهبي متعصبین شامل دي، د دې سازمان د باندونو یو ځانګړتیا سخته بیرحمي ده. ان حکمتیار د دوی د چور او تالان له امله هغوی « د اسلام بدناموونکي » بللي دي.

دویم سر
د ستر درستیز اکاډیمي

یوازې زه نه وم چې له افغانستان نه زړه شکول راته ګران وو. له یوې خوا د هغه هلیکوپتر ځنګ ته په دریدو سره چې یو – یونیم ساعت وروسته یې په کوشک کې کوزولم، راته دا احساس پیدا شو چې دلته را نه هغه افسران پاتې کیږي چې ډیرو یې له هسې ساده ملګرونه راته ډیر ارزښت درلود. په دوه نیمو کلو کې څه شی نه وو چې په ګډه مو ونه لیدل! له دې فکرنه مې یو ډول ناراحتي احساسوله چې زما لپاره خو دادی نږدې ده چې جګړه پای ته ورسیږي، او د هغوی مخې ته په میاشتو میاشتو جنګیدل پراته دي او څوک څه پوهیږي چې د هلیکوپتر خواته پر ولاړ هر یو کس به د اسبا ته څه رائي.

له بلې خوا په « مایکوپ » کې خپل کورته د ستنیدو لپاره سخت لیواله وم. کوچنی زوی مې، اندري، دادی بې له مالوی سړی شوی و. هغه پوره دوه نیم کلن شوی و!

د کوږ خواته هغه دچاخبره په خپلو وزرو والوتم، په کوشک کې ترکوزیدو سمدلاسه وروسته مې ځان په موټر کې عشق آباد ته ورساوه. دافغانستان له وحشي غرونو وروسته، زړه راښکونکو ښارونو سړی په شوق راووست. ان په دې سیمه کې دجولای دپای همیشنۍ تودوخې دشنو ورشوګانو او وښوله ښکلا او سرکشۍ نه دخوند اخیستلو مخه نه شوه نیولی.

ماته دقول اردو درستیزوال جنرال لیف چنکو ښه راغلاست وو ایه، هغه راته دټ‌راسنادار په الوتکه کې ټکټ واخیست او په منډه منډه مې ځان هغې ته ورورساوه. همده مایکوپ ته هم تلفون کړی و او غوښتي یې وو چې زما مخې ته دې موټر راولیږي. کورته په دې توګه راورسیدم.

دستر درستیز په اکاډیمۍ کې له زده کړو مخکې توله رخصتي مې دځان په جوړولو او کالیو ټولولو کې تیره شوه. موږ مسکوته دلیږدېدو چمتووالی نیوه خو دهربل افسر دکورنۍ په څیر مو دا کاربې وارخطایۍ او سړې سینې سرته رساوه. په کرایه کړی کانتینر کې مو کالي ځای پرځای کړل او غوښتل مو خپل موبل او فرنیچر، چې سړی ورته دانوم کارولی نه شي، په کې یوځه په ارزانه او اقتصادي توګه کښیږدو.

دکالیو په ټولولو ټولولو کې به مې په زړه کې تل له دې امله دخوښۍ احساس کاوه چې شکر دۍ افغانستان نور زما لپاره نه شته دی. په زړه کې مې ددغو (سختیو) دزغم له امله دغرور احساس هم کاوه. دغه راز له دې امله حیرانیدم چې څنګه په دغه هیواد کې دخدمت دوه نیم کلونه پرما داسې آرام تیر شول: دادی روغ رمټ او ژوندی یم او هیڅکله ټپي هم نه شوم. یوازې زیږی یوځه په عذاب

کړم، خو په افغانستان کې د نورو سختیو په اندول، دا ډیره کمه بدمرغي وه.

داگست په وروستیو ورځو کې مو مسکو ته کډه وکړه او څو ورځې وروسته مې په اکاډیمۍ کې لوستونه پیل شول. په دې هکله باید یو څه بشپړ ځکه وغږیږم چې هر افسر یا جنرال که به د کومې ښې راتلونکې تمه کوله، نو خامخا به یې په دې تعلیمي مؤسسه کې د زده کړو تکل هم له باده نه ایسته. د پوځي افسر لپاره تر دې معتبره او له ښې راتلونکې نه ډکه اکاډیمۍ زموږ په هیواد کې نه وه. یو څو دګوتو په شمار کسان همدلته د دوو کلونو زده کړو په لړ کې په تاکتیکي او ستراتیژیکي فنونو بنا دفکر کولو وړتیا حاصلوي. دستردرستیز په اکاډیمۍ کې یوازې هغه افسران زده کړه کوي چې د نده یې دخورا مهمو پریکړو نیول او په راتلونکې کې دهیواد ددفاعي وړتیا تأمینول وي. په بله وینا، دلته هغه پوځي مشران روزل کیږي چې په هر ډول شرایطو کې د پوځي پوهې پر وروستیو بریاوو باندې پر تکیې، په پوره شوق او هوښیارۍ د قوتونو دسوق او اداري وس ولري، د اکاډیمۍ هر فارغ ته دا امکان شته چې دچګړې په یوه یا څو ډګرونو کې دسترو ستراتیژیکي عملیاتو د طرحې او اداري لپاره لازمه پوهه تر لاسه کړي.

دستردرستیز په اکاډیمۍ کې ټول لوستونه دې ته متوجه دي چې څنګه دافسرانو مسلکي وړتیا لوړه شي. زموږ درسي پروګرام ډیر پراخ و. دمضامینو حدود او اندازې هم له معمول سره توپیر درلود. موږ مجبور وو، ډیرو شیانو ته په نوې نظر وګورو، که څه هم د پوځونو دسوق او اداري چلونه مو پخوا لا زده وو. سربیره پر دې موږ هر یوه دعملي کار پراخه تجربه هم لرله. خو دا تجربه یوازې دغنډ یا فرقې د تاکتیکي برخې لپاره ګټوره واقع کیدای شوه. په اکاډیمۍ کې موږ اړوو

چې یو پاټکي نور هم پورته شو او اوپراتیفي - ستراتیژیکي مهارتونه هم خپل کړو.

استادان مو ډیر لایق وو. د اکاډیمۍ مشري د ستر جنرال میخائیل میخایلوویچ کازلوف په غاړه وه او زما په عقیده د هغه ټول خدمت د دې لپاره وچې بالاخره باید (پوځي) ښوونکي شي. زموږ د درسي ډلې مشري د ستري هوادنۍ جګړې د ګډون کوونکي تورن جنرال باریس پاولویچ یورکوف په غاړه وه. هغه بې جوړې هوښیار ښوونکي وخو بر خلیک یې چندان نیکمرغه نه و. یو وخت هغه هلیکوپتر چې له ځو افسرانو سره یې په ګډه په کې د تمریناتو په وخت الوتنه کوله، وغورځید، خو هغه له نیکه مرغه ژوندي پاتې شو، اما اوږده موده په روغتون کې بستري وځو چې بالاخره په پښو ودریده. ښکاره وه چې د هوایي سانحې اغیزې یې همدا اوس هم په وجود کې ځان ښکاره کوي. هغه د طبیبانو په لارښوونه، وروسته خپلې مورنۍ سیمې د «نوګوراد» ولایت ته تللی و.

موږ په ډیره مینه لوستونه ویل. ښایي داله دې امله چې په جزوتامونو کې موږ هر یو د زرګونو کسانو د برخلیک په وړاندې مسؤولیت درلود او دلته یوازې دځان، یا هغسې چې موږ یوبل ته په ټوکو ویل، دخپل صندوق چې په کې محرم اسناد خوندي وو. موږ ته هم لکه د نورو زده کوونکو په څیر په لوستونو کې نومرې راکول کیدې، خو ټول پوهیدل، د هغه چا لپاره چې جګړه یې زده او د مهمو دندو د سرته رسولو تجربه لري، دا یوازې (درسي) عادت دی او بس.

هر یو د خپل عمر په پام کې نه ساتلو سره ځان د همزولو په منځ کې ځوان احساسوه. دا خبره نه یوازې د سړي روحیه پیاوړې کوي، بلکه د سړي په حرکاتو او

اعمالو هم اغیزه ښندی.

موږ ډیرې ازموینې درلودې او شرم وکه کوم جنگیالی جنرال په کوم مضمون کې ناکام شوی وای. په لوستونو کې موږ ډیر زیار ایسته، ځکه چې پوهیدو، وروسته به مجبور یو داسې پریکړې وکړو چې نه یوازې وړپورې د دې یا هغې جګړې د بری یا نه بری خبره، بلکه د زرګونو وګړو ژوند هم اړه پیدا کوی. خو فکر کوم داسې هیڅ ښوونیزه مؤسسه به نه وی چې نقل په کې رواج ونه لری. دستر درستیز اکاډیمی هم په دې لړ کې راتله. ښایی دا اوس له ملنډو ډکه خبره وبریښی چې د پاخه عمر افسرانو او جنرالانو (د نقل کولو) کیسې وشی. خو باید ووایم چې نقلونه ټولو لیکل او ان موږ له خطرنه د بچ کیدو لپاره یو ښه سیستم هم جوړ کړی وچې ښې نتیجې یې ورکولې.

استادان که پوهیدل نه، نو گومان خو یې خامخا راته چې موږ دازموینو په وخت کې له «مرستندویو موادو» نه گټه اخلو، خو بیا به یې هم داسې ښودله چې گنې هیڅ یې نه دی لیدلی. ښایی د هغه چا د نقل کنترول چې پر اوږو یې د جنرالۍ ستوری سواره وی، گران کار بریښیده، موږ کله کله له همدې حالت نه گټه اوچتوله. شک نه شته چې دې زده کوونکو پوره پوهه درلوده، خو نقل کول د زده کړې هسې یو دود دی چې ان د ستر درستیز اکاډیمی هم ترې بې برخې نه وه.

د ستر درستیز په اکاډیمۍ کې د زده کړې دوه کاله د سترگو په رپ کې تېر شول. موږ داو پراتیفی - ستراتیژیکی عملیاتو د طرحې او اجرا لپاره کافی معلومات ترلاسه کړل. له درس څخه چې به وزگار شو نو تیاترونو، ننداړتونونو او ورزشی لوبغالوته به تلو. د لومړی او دویم ټولگی ترمنځ په دوبنیو رخصتیو کې په

«لادا» موټر کې چې له افغانستان نه دراستنیدو په وخت کې مې اخیستی و (له کورنۍ سره) دکریمیاناپو وزمې ته لاړم. دا لومړی ځل وچې دومره اوږده موده مې موټر چلاوه، خو دکورنۍ غړیو راته آفرین ووایه. دوه اوونۍ مو هلته استراحت او لمبا وکړه او بیرته مسکو ته راستانه شو.

پرقطعاتو زمونږ دبیا ویشلو وخت راورسید. لازمه ده یادونه وکړم چې زمونږ ټولګی داکاډیمۍ په لړ شمیر ټولګیو کې وچې چوغلی، ګوتې اچول، پټ لیکونه لیکل او یوله بل نه شکایت کول په کې نه وو.

زه دهغو کسانو په ډله کې وم چې دسروزرو دمډال وړاندیز ورته شوی و، خو دخدمت لپار مې دقطعې د غوره کولو له خپل حق نه ګټه وانه خیسته، اوله دې سره سره مې ځان ارام احساساوه. ومې پتیله، هرځای چې مې ولیږی، هلته ځم، ډاډه وم چې لیرې پرتې سیمې ته مې نه لیږی. ځکه دوه نیم کاله مې په افغانستان کې تیر کړی وو. همداسې هم وشول. زه یې دکارپات دسیمې په ایوانا-فرانکوفسک کې دقول اردو قوماندان مرستیال وټاکلم.

د (هغه ځای) دپوځی حوزې دقوماندان په غوښتنه، زه بې رخصتۍ او استراحته مخامخ دخپلې دندی خواته وخوځیدم. لومړی شپې ورځې مې له کورنې سره په میلمستون کې تیرې کړې. دقوماندان دمرستیال دنده تل خوځنده وه. په پنځو میاشتو کې ما دکارپات شاوخوا سیمې او دکارپات له غرونو هاخوا برخې ټولې وکتلې.

زمونږ لښکر بیا بیا په «رافنو» کې پراته پولیګون ته (دتمرینو) لپاره ته. په دې تعلیمی ډګر کې دهرډول جګړه ییزو مهارتونو زده کول په زړه پوری وو. زد

تل، کله له یوه او کله له بل غنډ سره هلته تلم. کله به موټرین، کله انداخت او کله هم موټر چلونې کولې.

زه د ۱۹۸٤ کال د جولای په پای کې ایوانا-فرانکوفسک ته داکاډیمۍ تر فراغت وروسته راغلم او په ۱۹۸۵ کال کې ما ته وړاندیز وشو چې دواک سیمه ییزو ارگانونو ته ځان د وکیل په توگه کاندید کړم. دا لومړی ځل وچې مجبور شوم مؤسسو، کلخوزونو او سوخوزونو ته لاړشم او د غیر پوځي خلکو په وړاندې وینا وکړم. له انتخاباتو مخکې مبارزې پیل شوې. ښکاره ده چې زه یوازینی کاندید وم. هغه وخت بل کاندید ته دانتخابولو حق نه ورکول کېده. په یاد مې دي چې عادي وگړو ما ته څنگه تود هرکلی وایه. هغه وخت ټولو خلکو پوځیانو ته تود هرکلی وایه او مالگه او ډوډۍ یې ورته وړاندې کول. دانتخابوونکو خلکو په وړاندې زما وینا یونیم-دوه ساعته اوږده شوه. دقاعدې له مخې تروینا وروسته ټول د دسترخوان پرسر راټولېدل. دغه دسترخوانونه زما ن خوښېدل: تگ هم مناسب نه و او گډون په کې زړه نه غوښته. زما تگ کولای شوای، ټول حیران کړي ځکه خلکو به ویلای چې پخوا خو (دانتخاباتو په وخت کې) ترنیمو شپو خلکو خوراک او څښاک کاوه او اوس څوک هسې دراټولېدو اجازه هم نه ورکوي. فکر کوم زما همدا دریځ دډېرو نه خوښېده.

له دې ټولو سره سره هرڅه آرام روان وو. دانتخاباتو په درشل کې دفبرورۍ په ۲۱ مه ټوله کورنۍ په خپل موټر کې داستراحت یوې غرنۍ سیمې ته لاړو. سبا ناوخته ایوانا-فرانکوفسک ته راستانه شو. ما دتل په څېر دلښکر او پراتیفي نوکریوال ته دحالاتو دمعلوملو لپاره ټلفون وکړ. هغه راته وویل چې تراوسه څو

واري دلوی درستيز مرستيال سترجنرال و. ی. وارينيکوف ټلفون راته کړی دی. ما دداسې يو خبر انتظار نه درلود ماله ده سره مخکې هيڅ ليدلی نه وو، دهغو حالاتو په استثنی چې دی به دڅو ساعتو لپاره شينډنډ ته راغی. هغه وخت ده زموږ فرقه او په ګاونډ کې ميشت افغانی غنډ معاينه کړ او بيرته ستون شوی و. بيا مو هيڅکله ليده کاته نه وو شوی. دهغه ټلفون زما لپاره له دې امله هم دحيرانتيا سبب شو چې زه دقوماندان مرستيال وم، نه دلښکر درستيزوال.

ناڅاپی ټلفون

دفبرورۍ په ۲۳ دلومړيو کسانو په ليکه کې تر رای ورکولو وروسته دلښکر قرارګاه ته راغلم. له مانه مخکې هلته دلښکر قوماندان تورن جنرال ادوارد ارکادويچ وارابيف رارسيدلی و. له هغه سره تر خبرو وروسته مې مسکو ته ټلفون وکړ. لومړی ځل چا ځواب رانه کړ. لکه چې ډير وختی و. دويم ځل تقريباً دلس نيمو بجو په شاوخوا کې، غوږی خپله جنرال وارينيکوف اوچته کړه. هغه له مانه وغوښتل چې سبا ته دېوې، ستونزې دغوڅولو لپاره ځان مسکوته وروړسوم. دې خبرې زه نورهم حيران کړم. دپوښتنې يا دزياتې روښانتيا زړه مې ونه کړ: په پوځيانو کې دې خبرې ته اجازه نه شته خو حيران وم او (له ځانه مې پوښتل) دڅه لپاره؟ ولې؟ له ځان سره مې په سوچ پيل وکړ. رنګارنګ فکرونه مې په سر کې تاويدل، راتاويدل.

له ايوانا – فرانکوسک نه په الوتکه کې تګ ډير ګران و. دا څويمه ورځ وه چې (دشوروی دملکی هوايی چلند کمپنۍ) ايروفلوت الوتکې دهوا دخرابۍ له امله په ډګر کې ولاړې وې. دکارپات دسيمې پوځی حوزې ته له ټلفون کولو وروسته

مې دنظامي الوتکو په وسیله تر مسکوه دالوتو خبره غوته کړه. سباته په موټر کې دلووف ترښاره او له هغه ځایه په الوتکه کې د پایتخت پلور روان شوم.

تقریباً درې ساعته وروسته زه دجنرال وارینیکوف دسکرتر په دفتر کې وم. سمدلاسه راته وویل شول چې د هغه کوټې ته ورننوځم. وارینیکوف بې له مقدمې وویل:

– ملګری ګروموف، تاسو په افغانستان کې دنده سرته رسولې. لطفاً په نقشه کې راته وښایاست چیرې وئ او (ددغه هیواد) کوم ځایونه پیژنئ؟

ما وویل چې کابل، دهغه ختیځې، لویدیځې، شمالي او جنوبي څنډې، دسالنګ – کابل لویه لار تر پولې پورې پیژنم. دغه راز ټولې لویدیځې سیمې او څو نور ولایتونه مې هم لیدلي دي.

ماته معلومه شوه چې وارینیکوف زما له خبرو څخه راضي دی. وروسته هغه اصلي موضوع ته راغی، وارینیکوف ماته وویل چې دستردرستیز دپر بکړي له مخې یوه نوې دنده منځ ته راغې: دمخصوصو چارو دسرته رسولو جنرال، دی به په افغانستان کې دستردرستیز داستازو دګډې جرګې ریاست په غاړه لري.

دسترې هیوادنۍ جګړې په لړ کې مونږ داسې تجربه کړې وه. هغه وخت په جګړه بوختو قطعاتو کې دستردرستیز داستازو غنیه ډله په کار بوخته وه. په دې ډله کې معمولاً ماهر پوځي لارښوونکي راتلل چې ښه پوره واکونه یې هم درلودل. هغو دجګړه ییزو عملیاتو په طرحه او لارښوونه کې نیغه ونډه اخیسته او داعلی سرقوماندانان او لوی درستیز دلارښوونو د پلي کیدو بهیر یې څاره، پریکړه شوه چې په افغانستان کې په څلویښتم لښکر او ددغه هیواد په وسله وال پوځ کې

(دشوروی اتحاد ددفاع وزارت) دستر درستیز داستازی په لیږلو سره دهغې تیرې جګړې تجربه یوځل بیا داتیا یمي لسیزې په نیمایی کې تکرار شي.

وارینیکوف ماته وویل، لږ انتظار وباسه چې وروسته بیا دواړه دلوی درستیز مارشال س. ف. اخرامییف دفترته ورغلو. اخرامییف ډیره موده په افغانستان کې دشوروی اتحاد ددفاع وزارت داوپراتیفی ډلې درستیزوال و. ددغې ډلې مشری سرګی لیونیدوویچ سوکولوف په غاړه لرله چې وروسته بیا مارشال او ددفاع وزیر شو. مارشال اخرامییف په افغانستان کې په محدودو پوځی قطعاتو کې دخدمت له وخته زه ښه پېژندلم، نو ځکه زمونږ خبرو ایله څو دقیقې وخت ونیوه.

اخرامییف وویل چې ډیره موده یې «دمخصوصو چارو دسرته رسونکی جنرال» په لټه کې تیره کړه او په پای کې دټولو سلا په ما راغله زما مهارتونه، تجربې او دافغانستان، ځلوښتم لښکر اود افغانی وسله وال پوځ په هکله معلومات دستر درستیز دقناعت وړدی. سرګی اخرامییف تل له نزاکته ډک سړی و او ځکه یې په نرمه ژبه له مانه وپوښتل: په نوې دنده دټاکنې په هکله زما څه رایه ده؟ ما څه ویلی شول، په داسې حال کې چې خبره له پخوانه غوټه شوې وه؟ په ځواب کې راته وویل شوی: ډیره ښه ده.

سبا ته بیرته ایوانا -فرانکوفسک ته والوتم. داړتیا وړشیان مې راټول کړل او بیرته مسکوته راستون شوم. له ماسره په ډله کې درې نور افسران هم شامل کړای شول. یوېې دپوځی ښوونی او روزنې دلوی ریاست، بل یې داوپراتیفی لوی ریاست او دریېم یې دستر درستیز دپوځی استخبارا تو دلوی ریاست له خوا.

سفر ته مو له یوې میاشتې نه په کمه موده کې ځان چمتو کړ. په دغه موده کې مو بېلابېل سندونه په ژوره توګه مطالعه کړل لکه: په افغانستان کې زموږ د پوځونو د فعالیت د څرنګوالي په هکله د دفاع د وزیر لارښوونې او د مرکزي کمیټې د سیاسي بیورو د کمیسیون د پرېکړو په ګډون بېلابېلې پرېکړې. د غه راز مو په افغانستان کې د ۱۹۸۵ کال په پسرلي کې د منځ ته راغلیو حالاتو پوره جاج واخیست د مارچ په لسمه مې لوی درستیز ته خبر ورکړ چې ډله چمتو ده، څو ورځې وروسته موږ تاشکند ته لاړو. هلته د ترکستان د پوځي حوزې د هوايي ځواکونو الوتکه زموږ په انتظار کې وه. په هغې کې په هماغه ورځ کابل ته لاړو او هلته راته د څلویښتم لښکر د درستیزوال برید جنرال اناتولي ایپاتوویچ سرګیېف له خواهر کلي ووېل شو.

... او بیا افغانستان

زما د دویم سفر په وخت کې په افغانستان کې د ندې څه بل رنګ او ځانګړتیا وې لرلې. د ځانګړو چارو دیوه جنرال پرڅوکې د شوروي بېلابېلو قطعو او افغاني پوځونو ته دورتګ په وخت کې زما پرمخ دروازې تل پرانستې وې. زموږ د ډلې یوه دنده، د لوی درستیز په امر داوه چې د ګډو عملیاتو په وخت کې د شوروي او افغاني پوځیانو فعالیتونه سره سمبال کړو. افغانستان ته د ستنیدو په وخت کې مې د حالاتو د ډېرې څېړنې اړتیا نه لرله، خو له ما سره راغلو افسرانو: ډګروال یوري کوتوف، زما هم نومي ډګروال ګینادي ګروموف او ډګروال والیري پتریچنکو ته یوڅه ګرانه وه. له دې ډلې نه یوتن پخوا فغانستان ته راغلی و او د دوو نورو، دالومړی ځل و چې په څلویښتم لښکر کې یې دنده اجرا کوله له دې

سره سره هغوی هم ډیر ژر پر حالتو برلاسی شول.

د (څلویښتم) لښکر د درستیزوالی دافسرانو درپوټونو اوریدل ژر تر سره شول او ایله څو ورځې وخت یې ونیوه. ما افغانستان او دهغه شرایط ښه پیژندل. زما لپاره په څلویښتم لښکر کې کوم نوی شی نه و موجود. ترټولو گرانه خبره داوه چې له افغانی پوځیانو سره څنگه کار ترسره شی: ایا موږ خپله دهغوی جزوتامونو ته ورشو اویا دلوی پوځی سلاکار په خبرو بسنه وکړو. زما په نظر هغه وخت ترټولو ستره ستونزه همدا وه.

زموږ دډلې دنده دڅلویښتم لښکر او افغانی پوځ له حالاتو نه نه یوازې ځان خبرول، بلکه تروسه وسه پرهغو اغیزه ښندل وو، خو موږ د پریکړو دکولو یا دامرونو او لارښوونو دصادرولو واک نه درلود. دافغانستان په بیلابیلو سیمو کې دحالاتو له ژورې څیړنې وروسته موږ باید دهغو په هکله دڅلویښتم لښکر دلوی قوماندان ترسطحې بیلابیلو قوماندانانو او دافغانستان ددفاع په وزارت کې میشت شوروی لوی پوځی سلاکارته خپل اټکلونه وړاندې کړی وای.

له دې سره یوځای زموږ بله دنده دمحدودو پوځی قطعاتو، دلوی پوځی سلاکار ددفتر دکارکوونکو او دغه راز دترکستان دپوځی حوزې دقرارگاه له خوا دافغانستان په هکله دشوروی اتحاد ددفاع وزیر دټولو امرونو د پلی کیدو کلکه څارنه وه.

زموږ دنوی کار ستره ستونزه په لومړی گام کې داوه چې موږ نه شول کولای په څلوروتنو دټولو قطعو له کړنو ځان پوره خبر کړو. له دې امله موږ له لوی درستیز سره تر مشورې وروسته په پلان شوې بڼه دبیلابیلو سیمو حالات واړپه وار څیړل.

له مارشال اخرمییف پرته بل چا دډلې په کار کې د لاس وهنې واک نه درلود. شک نه شته چې د دغسې ازادۍ ترخنګ موږ خپل مسؤولیت هم پیژانده. په کار وه چې دلوی درستیز په نامه زموږ ټول رپوټونه په دقیقه توګه اوله پاک وجدان سره تیار شوی وای. مارشال اخرامییف غوښتل افغانستان ته زموږ په استولو سره زموږ د محدودو پوځی قطعاتو او افغانی پوځ د حالت په هکله سم معلومات هغه دچاخبره له لومړی لاسه ترګوتو کړی.

دځانګړو چارو دسرته رسوونکی جنرال دنده تر زیاتې اندازې له نزاکته ډکه وه. له یوې خوا ما په افغانستان کې ډیر زیات حقوق او لایتناهی امکانات لرل، خوله بلې خوا په دې هم پوهیدم چې ددې هیواد حالات په چټکۍ سره بدلیدونکی دی. دکنډک دقوماندان یا دڅلوېښتم لښکر د درستیزوال په ګډون دهرا فسر اعمال چې دا اوس سړی ته ناسم بریښی، کیدای شی دحالاتو دبدلون له امله ترټولو سم راوخیژی. سربیره پردې: دلوی درستیز داستازیو دډلې هرغړی افسر په وله وال پوځ کې اوږده کلونه په بیلابیلو څوکیو کې خدمت کړی او ښه پوهیدل چې دکوم افسر دګناهکارۍ، په تیره بیا دافغانستان دجګړې په ترخ کې دهغه دملامتۍ په هکله مسکوته دډیر عینی او واقعی رپوټ ورکول هم، سبا ددغه سړی په راتلونکی باندې منفی اغیزه ښندلی شی او ښایی سلامتیا ته یې زیان ورسوی. له همدې امله موږ ته په کار وه چې نه یوازې په نزاکت سره چال چلند وکړو، بلکه پر خپلو تجربو باندې په تکیې سره ډیر سنجولی او پاخه ګامونه اوچت کړو.

زموږ په نظر دلوی درستیز له خوا ددې نوې جوړې شوې ډلې اساسی دنده داوه

چې دڅلوېښتم لښکر له قوماندانۍ سره دجګړه ييزو عملياتو په طرحه، سوق او اداره کې داسې مرسته وکړي چې افغانستان ته دمحدود پوځي قطعاتو په چوکاټ کې دلېږل شويو شوروي سرتيرو او افسرانو دسرزيانونه ترممکنه حده راټيټ کړي.

«کوماندويان دي په «شنه شپول» کې زاکوز کړی شي...».

د ۱۹۸۵ کال داپريل په وروستيو شپو ورځو کې دجګړه ييزو عملياتو د پلان پربنسټ د پنجشير په دره کې داحمدشاه مسعود په مشرۍ دمجاهدينو دغټې ډلې خلاف يوه بله جګړه پيل شوه. د دې جګړې اړتيا له هغه ځايه منځته راغله چې د مسعود باندونو دغې درې ته څېرمه پرتو شوروي قشلوته لوی ګواښ متوجه کړی و، هغوی دجنوبي سالنګ په سيمه کې د «سالنګ پر حياتي لاره» دموټرو د ازاد تګ - راتګ مخه نيوله. سربيره پردې داتيا يمې لسيزې تر نيمايي پورې مور ددوه اړخيزو خبرو اترو نسبتاً بريالی ميکانيزم منځ ته راوړی و او دمخالفو وسله والو ډلو له ځينو مشرانو سره، يوپربل دنه يرغل موافقې ته رسيدلي وو. خوله دې سره سره يو شمير قوماندانانو، او په دې ډله کې مسعود نه يوازې خپلې ژمنې نه عملي کولې، بلک له دغې سولې څخه يې دخپلو ډلو دلا پياوړتيا لپاره ګټه اخيستله. مور د دغسې ډلو شته والی نه شو زغملی، نو ځکه په پنجشير کې دسترو عملياتو دسرته رسولو پريکړه وشوه. دغه عمليات دڅلوېښتم لښکر دنوی ټاکل شوی قوماندان تورن جنرال ايګور نيکلايويچ راديونف په مشرۍ طرح او سرته رسيدل.

له تاکتيکي پلوه له مخکينيو عملياتو نه، د پنجشير ددغو عملياتو توپير دا

وچې دلومړی ځل لپاره جګړه په (غرونوکې) دډیر شمیر کوماندویانو په پلی کولو سره پیل شوه. دکوماندویانو دنده داوه چې دمخکینیو پېښو خلاف داخل غرونو ته ددښمن دتیښتې لارې بندې کړي. وروسته داسې په پام کې وه چې کوماندویان، هوايي ځواکونه او پلې قطعې به په ګډه ددښمن اساسی مرکز دړې وړې کوي او په دې توګه به په پنجشیر کې دمخالفو ډلو شته والی ته دپای ټکی ږدي.

عملیات په بری سره پیل شول. کوماندویان سم په دقیق وخت په هماغو ځایونو کې پلی کړای شول چې مونږ سنجولي وو. دعملیاتو لارښوونه هم سمه روانه وه هره شیبه دلښکر قرارګاه ته رپوټ ورکول کیده چې ددښمن ډلې لیدل کیږي چې غرونو ته دورګرځیدلو هڅې کوي خو دکوماندویانو له متقابلو ډزو سره مخامخ دي.

دجون په پیل کې موناځا په داسې شفري ټلګرام ترلاسه کړ چې یولوی پوځی لارښوونکی کابل ته پرلاره دی. دځینو اخلاقي دلایلو له امله زه دهغه دنامه له یادولونه ډډه کوم.

مارشال اخرامییف ماته په ټلفون کې مشوره راکړه چې ددغه سړي مخې ته ورشم، ځان ورته معرفي کړم او ورته ووایم چې په افغانستان کې دستردرستیز داستازیو ډله فعالیت کوي. دا کارمې همداسې ترسره کړ. دکابل هوايي ډګرته چې دنوموړي الوتکه په کې راکوزیدونکې وه، زه او په افغانستان کې شوروی لوی پوځی سلاکار سترجنرال ګریګوری یوانوویچ سلمانوف یوځای ولاړ وو. ترد غه وخته ما هیڅکله دغه سړی نه و لیدلی، خو دومره پوهیدم چې دغه جنرال

دقوماندانۍ پراخه تجربه لري. هغه ډېره موده دشوروي دننه اوبهر د پوځي لويو ډلو مشري پر غاړه درلوده.

جنرال دالوتکې په زينو کې له راښکته کيدو سره سم موسکی و. د هغه پر جمپر د شوروي اتحاد داتلۍ ستوري له ورايه ځليده. هغه جنرال سلمانوف ته کلک ورغاړه وت او ماته يې هم سوړ غونډې لاس را اوږد کړ. ما خپل ځان ورته معرفي کړ، خو داسې راته وبريښيده چې وار له واره پوه نه شو چې زما څه دنده ده. موږ دلښکر قرارګاه ته لاړو او څه شيبه وروسته جنرال امر وکړ چې دی دې دقوماندې مرکز ته ورسول شي، له کومه ځايه چې جنرال رادیونف د (پنجشير) دعملياتو لارښوونه کوله. همدغه ورځ موږ بګرام ته لاړو. جنرال دلښکر دقوماندان لنډ رپوټ واوريده او سمدلاسه يې دعملياتو په هکله پوښتنې پيل کړې.

زه له دغه جنرال او په قطعو کې د هغه دقوماندانۍ له ډول سره هيڅ مخالفت نه لرم. دی دسترې هيوادنۍ جګړې ګډون کوونکی و او په پوځي قطعو کې دخدمت په موده کې ده دقوماندانۍ ځانګړې دود منځ ته راوړی و. ما ګومان کاوه چې هغه به نه يوازې دځلويښتم لښکر دقوماندانۍ خبرې په غور واوري بلکه د ټولو پوځي سلاکارانو او ترټولو مخکې دتجربه لرونکي افسر - سلمانوف خرګندونو ته به غوږ ونيسي. بنا يې له ما سره د هغه خبرې اترې هم ترپوې اندازې ګټورې ثابتې شوې وای. داکار ترهرڅه لومړی خپله جنرال ته لازم و. ضرور وه چې هغه په دې وپوهيږي په افغانستان کې څه تيريږي او په څه دليل حالاتو دومره پيچلې بڼه غوره کړې ده.

په ۱۹۸۵ کال کې حالاتو داسې رنګ غوره کړ چې سړی يې په يوه کلمه کې

د نه خلاصیدونکې غوتې په نامه یادولی شی. په ډیرو ولایتونو کې سختې جګړې روانې وې. خوله دې سره سره په هر ولایت کې چې به دښمن مات شو، په پوره چټکۍ به یې بیرته خپل ځواک له سره راټول او زیرمې به یې بیا اکمال کړې. یوه نیمه میاشت وروسته له هغه چې زموږ کنډکونه بیرته خپلو چوڼیو ته ستنیدل، مجبوریدو، یوځل بیا همدغه عملیات له سره تکرار کړو.

ماګومان کاوه چې جنرال به د حالاتو نبض ځان ته معلوم کړی او د یو تجربه لرونکی پوځی لارښود په دود به داسې خارق العاده پریکړې وکړی، چې نتیجه به یې په دغه هیواد کې زموږ په ګټه د حالاتو بدلون وی. ډیر افسران په دې پوهیدل چې د جګړې په زور په افغانستان کې پاتې کیدل یوه بې لرلیده خبره ده. ځکه له ډیرو کمو استثناګانو پرته د هغو پایله زموږ د سرتیرو او افغانانو له مرګ پرته بل څه نه راختله. بیشکه موږ مجبور وو، زموږ پر چوڼیو د بیا یرغل د مخنیوی لپاره په متقابلو جګړو لاس پورې کړو، خو بیا هم زما په ګډون د ډیرو سلا په دې وه چې له مخالف لوری سره دې خبرې اترې وشی. مهمه لا دا چې افسران او جنرالان د هغو لوړپوړو کسانو په ډله کې وو چې له افغانستان نه یې د ځلوینبتم لښکر د بې قید او شرطه بشپړو وتلو خبره راپورته کړه.

د دې خبرې یادول ضروری ګڼم چې د افغانستان په ختیځ کې زموږ له خوا ترسره شوی ټول عملیات یوازې د هغه مشر تابه غوښتنه وه چې د غه وخت یې په هیواد کې دواک واګې په لاس کې وې. موږ پوره خبروو او نجیب الله هم دا خبره نه پټوله چې هغه پرله پسې د مسکو له واکمنو سره مخامخ تماس لری. هغه به معمولاً لوړپوړی د دفاع له وزیر سره خبرې کولې او وروسته به له عمومی منشی سره غږیده،

ترکومه ځایه چې ماته معلومه ده ورپسې به یې له کریوچکوف سره خبرې کولې.

افغانی مشرانو همیشه او بیا بیا ډېرو زیاتو شیانو غوښتنه کوله. ښکاره ده چې مخالفینو په افغانستان کې د شوروی پوځونو د حضور په ټولو نهو کلونو کې د واکمن رژیم شته والی ته پرله پسې ګواښ مخامخ کړی و، خو زما په نظر د مسکو او کابل ترمنځ په ټلفونی خبرو کې د غو حالاتو ته ډېر ځله هسې ډراماتیک رنګ ورکول کیده. همدا چې به دښمن مثلاً په ننګرهار یا کونړ کې ایله خپل ځان څرګند کړ، نجیب الله به دارتباط د حکومتی وسیلو له لارې هیله کوله او کله کله به یې په ټینګار غوښتل چې باید پوځی عملیات ترسره شی او په همدغه وخت کې به یې «په مسکو کې ناستو ملګرو» ته قناعت ورکاوه چې ولایتی مرکز له ګواښ سره مخ شوی، چې د بریښنا بندونه (هغه چې شورویانو جوړ کړی) د نابودۍ له خطر سره مخامخ شوی او د افغانستان اساسی لویې لارې، د څو ورځو په موده کې بشپړې بندیدلی شی. کله کله به د غو خبرو د حالاتو له ریښتینی بڼې سره هیڅ سرنه خوړ، خو ډېرې کمې د غسې غوښتنې د (مسکو) له خوا له پامه غورځول کیدې او د غو له وړاندې کولو وروسته به سمدلاسه د ځلوېښتم لښکر قرارګاه ته شفرونه راسر شول چې موږ به یې په دې یا هغه ولایت کې د مواصلاتی لارو د امنیت په لازیات ټینګښت ګمارلو.

خو جنرال په لومړی سر کې په افغانستان کې زموږ د پوځونو د حضور ځینې لازم جزئات، له واکمنو سره زموږ د اړیکو ځانګړتیاوې او د جګړه ییزو عملیاتو څرنګوالی ځان ته معلوم نه کړل. له همدې امله نو سرې نه شی ویلی چې هغه دې ګنې د حالاتو سم جاج اخیستی وی. په دې کار کې له جنرال سره هغو «همرکابو»

کسانوهم «مرسته» وکړه چې وخت ناوخته به یې ورته «بلی صاحب»، «بلی صاحب» وایه. له همدې امله دخلوېښتم لښکر په وړاندې دجنرال دراتګ په لومړیو وختو کې اینبودل شوې دندې هم سړی پوره سمې نه شي بللی.

دپنجشیر د درې عملیات دخلوېښتم لښکر پلانی عملیات وو چې د ۱۹۸۵ کال د دوبی لپاره په پام کې نیول شوی وو. دهغو د ترسره کولو پلان، دعملیاتو له پیل څخه اوونۍ مخکې دستردرستیز او دشوروی اتحاد ددفاع وزیر مارشال سوکولوف له خوا تصدیق شوی وو، خو نوی راغلی جنرال، همدا چې په بګرام کې دقوماندې مرکز ته ورسید، له هماغو لومړیو شیبو یې د هغو دبهیر بدلون ته ملا وتړله. دهغه یو شمیر پریکړو دافسرانو بدګمانی راوپاروله. مثلاً: هغه امر وکړ چې د ۲۰۱ لمبر موتوریزه فرقې اساسی ځواکونه دې جنوبی سالنګ ته ولیږل شي. ددې کار لپاره لږ تر لږه ددغې فرقې خپل چمتووالی او نومورې سیمې ته د رسیدو تر وخته یې پرلاره دامنیت نیول په کار وو. مونږ پوهیدو چې له لازم چمتووالی پرته دهر ډول اعمالو سرته رسول او دخلوېښتم لښکر په مخکینی جګړه ییز پلان کې دناڅاپی بدلونونو راوستل به، هغه هم په دومره لویه پیمانه، ترټولو لومړی زمونږ دسرتیرو دسرد درانده زیان سبب شي.

هغه داخل بیا امر وکړ: کوماندویان په «شنه شپول» کې راکوز کړئ. مونږ چې په افغانستان کې اوږده موده اوسیدلی وو، پوهیدو چې دغسې یو اقدام نه یوازې دکوماندویانو، بلکه دهغوی دلیږدوونکو هلیکوپترو د نابودۍ سبب ګرځی. مونږ دپلان دجوړولو او دجنګی عملیاتو دسرته رسولو په وخت کې ددغسې اقداماتو له کولو نه تل ډډه کوله. مونږ همیشه هغه سیمه مخکې له مخکې

«چاپوله» چې کوماندویان په کې کوزیدونکی وو. په داسې حالاتو کې مو معمولاً هوایي بمبارۍ کولې او که دا به کافی ونه بریښیدل نو بیا به مو همدغې سیمې ته توپونه وراړم کړل. «شنه شپولونه» تل دخلکو داوسیدوځایونه وو او موږ په دې خبره ښه پوهیدو، خو په دې هم پوهیدو چې له همدغو ځایونو دښمنان ګټه اخلې. هغوی زموږ له همدې قاعدې نه ګټه اوچتوله چې موږ هیڅکله پر هغو ځایو چې عادی بزګران په کې اوسیږي ګوزارونه نه کوو (؟. د. ج) مجاهدین له همدې اصل نه په ناوړه استفادې سره په کلو کې پټیدل، خوله دې سره سره موږ له دغه عمل نه دوګړو داوسیدو پر سیمو دبمباریو دپلمې په توګه کارنه اخیست. خودادی یو ناڅاپی لوی پوځی قوماندان امر کوی چې: کوماندویان په همدغه «شنه سیمه» کې کښته کړئ چې غلیم ته زموږ دتورې زور معلوم شی...

موږ هڅه کوله دهغه دا تیرو تنې سمې کړو، خو دا مقصد په ستونزو سره ترلاسه کیده، ان دځلویښتم لښکر قوماندانی او خپله جنرال رادیونوف چې دپنجشیر دعملیاتو مستقیمه لارښوونه یې په لاس کې وه، د نوموړی دځینو پریکړو له بدلون نه عاجز پاتې شول. دغه وخت نوماله جنرال سره وکتل او ورته ومې ویل چې د هغه ځینی امرونه ناسم دی. زموږ خبرې په دې ختمې شوې چې ماله بل ځایه دراغلی دغه جنرال په ځیره کې دخوابدۍ نښې ولیدې. هغه له ځانه سره داګڼله چې څنګه یو ځوان جنرال جرأت کړی ستر پوځی مشر او هغه هم د شوروی اتحاد اتل ته لارښوونې وکړی. ښکاره دہ چې دهغه دځان غوښتنې احساس ته ډیر زیان رسیدلی و. خوما په دې ټکی پوره باور درلود چې دځلویښتم لښکر هر افسر او په دې ډله کې زه، دافغانستان دجګړو په هکله له ده نه زیاته

تجربه لرو، او هیڅ داسې خوابدی له هغو تلفاتو سره د پرتلنې وړنه وې چې زموږ د مخکینی جوړ شوی او تصدیق شوی پلان د بدلون له امله یې د منځته راتګ احتمال و. په پای کې جنرال زموږ له خبرو سره موافق شو او خپلې مخکینی قوماندې یې بیرته واخیستې.

وروسته بیاهم ما او هغه دوه په دوه، هغه دچا خبره دافسر په توګه او دوونارینه وو په توګه خبرې وکړې. شک نه شته چې زما او د هغه د مقام تر منځ زمکه او آسمان توپیر و او زه په دې خبره ښه پوهیدم، له مرکز نه راغلی جنرال ډیر غوښتل چې د ستر درستیز د استازیو فعالیت دې هم د هغه تر نظر لاندې تر سره شي. مثلاً: هغه ویل چې زه باید هغه ته د خپلو کړنو په هکله پرله پسې رپوټ ورکړم. په افغانستان کې نورو ډیرو جنګیدلو افسرانو هم کله کله له موږ سره له کینې ډک چال چلند کړی دی. موږ به تل د څلویښتم لښکر جزو تامونو ته تللو او ځینو داسې ګڼله چې ګني موږ د «جلالتمآب» لوی درسیز غوږونه او سترګې یو او تل «لوړو مقاماتو ته» د څلویښتم لښکر د خطا وو او تیرو تنو په هکله د رپوټ ورکولو له لارې له څلویښتم لښکر سره دښمني کوو.

دې حالت پر ما چندان اغیزه نه لرله، خو باید اعتراف وکړم چې کله کله به یې د ناخوښۍ یو ډول احساس راته پیدا کړ. په منی کې چې د پنجشیر له عملیاتو نیم کال تیر شوی و، موږ یو ځل بیا له دغه جنرال سره د خپل منځي اړیکو په ځېر نه بوخت شو. هغه (دا ځل) زه پوره درک کړم. نوره زموږ تر منځ د ستر درستیزد استازو د کړنو په هکله د مغرضانه چال چلند او قصاوت ستو نزه موجوده نه وه. دغه جنرال وروسته بیا بیا افغانستان ته راغی او هر ځل یې هم تر وسه وسه د پوځ د

پیاوړ تیا او هم د جلا ستونزو د هوارولو په کار کې پوره لاس کړی دی.

هوایي سانحه

۱۹۸۵ کال زما لپاره په ځانګړې توګه سخت کال و، او دا نه یوازې په دې علت چې په اوږی کې د محدودو پوځی ټولګیو په پنجشیر کې سخت عملیات وکړل چې د امکان تر حده یې د سرې زیاته انرژی مصرفوله. دا کال زما د کورنی ژوندانه لپاره هم غم لړلی و.

دمی په درېمه زه د ځلوېښتم لښکر په قرارګاه کې وم او په خپل دفتر کې مې کار کاوه. څنګ ته په بله ودانۍ کې، د امین له ماڼۍ یو څه ها خوا په افغانستان کې د شوروی اتحاد د دفاع وزارت او پراتیفی ډلې کار کاوه چې مشری یې د جنرال والنتین ایوانوویچ وارینیکوف پر غاړه وه. د جشن هنګامه ښه توده و، که څه هم د هغه چا لپاره چې په افغانستان کې یې دنده سرته رسوله د «جشن» کلمه یو نسبی مفهوم دی. زموږ روحیه له دې امله هم ښه وه چې د ښمنانو په دغو ورځو کې زموږ لپاره هیڅ «ډالۍ» نه وه برابره کړې. دورځې په لومړۍ نیمایی کې موږ د راتلونکې اوونۍ پلان جوړاوه او هغه قطعې مو په ګوته کولې چې باید زموږ د ډلې له خوا وکتل شی. له خپلو افسرانو سره د غرمې له ډوډۍ وروسته را په یاد شول چې کوم شی مې په کوټه کې له یاده وتلی او په هغه پسې بیرته ستون شوم. په کابل کې د می په میاشت کې باور نه کیدونکې تودوخه وی، نو ځکه چې کوټې ته راغلم له ځانه سره مې وویل: راځه لږې اوبه به پرسر تیرې کړم چې د کار لپاره مې «ساه تازه شی»، خو دغې لمبا یوازې د پنځلسو دقیقو لپاره کفایت کاوه او بس. وروسته بیا ټول یونیفورم په خولو کې لوند خیشت کیده.

ما په تشناب کې سر او ځان و چاوه او غوښتل مې ووځم چې ناځاپه د ټلفون زنګ شو. غوږې مې پورته کړه، له هغې خوا د هوايي ځواکونو په چارو کې د جنرال وارينيکوف د مرستيال غږ دی. پوښتنه کوي:

- بوريس منسي والود وويچ «ګروموف»: تاسو د کارپات د پوځي حوزې د هوايي ځواکونو قوماندان جنرال ايفګيني کراپيوين پيژنئ؟

البته چې ما هغه پيژانده. موږ دوه کاله د ستر درستيز دا کاډيمۍ په يود ګروپ کې زده کړې هم وکړې بيساريُ ښه انسان، ريښتينی روسی پهلوان، ماهر پوځي پيلوټ او په خپل مسلک کې رسيدلی سړی و. د هغه هر څه تاکلي اندازه او معين حدود درلودل. لنډه دا چې کراپيوين زموږ د ګروپ ساده وه. بايد ووايم چې له لووف نه د افغانستان پرلور وروستی ځل همده زه بدرګه کړی وم.

- بايد زړه کلک کړې، موږ خبرتر لاسه کړې چې جنرال کراپيوين وژل شوی، د هغه الوتکه غورځيدلې ده.

دا خبره زما پر سر د يوه ګوزار په څير ولګيده. ما ددې شی تصور نه شو کولی. سمدلاسه مې کړې وړې پوښتنې ذهن ته راغلې: «دا څه مانالری چې د قوماندان الوتکه غورځيدلې ده؟ هغه خو خپله الوتکه نه الوزوله څنګه کيدای شي چې وغورځيږي؟!»

– جزئیات لا پوره معلوم نه دی. مور ته یوازې همدومره ویل شوی چې د هغه الوتکه غورځیدلې ده.

خوامې سخته بده شوه او په سترګو کې مې اوښکې راغلې. د کراپیوین په څیر خلک د ګوتو په شمار دی، یو بې جوړې سړی و. له دې خبر وروسته مې حالات بدل غونډې شول او سر مې په درد پیل وکړ.

د لښکر قرار ګاه ته راغلم. خپلې کوټې ته ننوتم او ناڅا په مې یو بل فکر سر ته راغی چې د بریښنا د جریان په دوه یې ټکان راکړ. د مې د میاشتې د جشنونو په درشل کې مې په ټلفون له خپلې ښځې سره خبرې کړې وې. هغې راته ویلې وو چې د الوتکې ټکټ یې اخیستې او د مې په دویمه مسکو ته ځی (مور ته وعده راکړل شوې وه چې د دفاع وزارت په مرکزی اپارات کې د کار له امله به په مسکو کې اپارتمان راکړل شی، (او په خبرو جنرو کې یې داهم راته وویل چې کراپیوین هم ټلفون کړی دی او له هغې نه یې غوښتی چې مسکو ته به یوځای ځی. ما په بیړه خپل هواس راټول کړل. څنګه معلومه کړم چې له کراپیوین سره په الوتکه کې نور څوک وو؟ د ټلفون خوا ته مې منډه کړه. حواس چې مې لږ پر ځای شول، دلووف ښار د هوایی ځواکونو له قوماندانۍ سره مې خبرې وکړې. شک نه شته چې نوکریوال افسر په هر څه پوهیده خو ماته یې څه ونه ویل. په یوه جمله یې ځان خلاص کړ: «څیرنې لا روانې دی».

ایوانا – فرانکو فسک ته مې ټلفون وکړ چې کورنۍ مې په کې پاتې وه. هلته هم ددې خبرې پوره سپیناوې ونه شو، مګر من مې په کور کې نه وه. غوږی د هغې

پلار واخیسته چې له ساراتوف نه په خاصه توګه د همدې لپاره راغلی و چې زما له زامنو سره (د مور په غیاب کې) واوسیږي او یې ویل: هو، ناتا (مسکو) ته تللې ده. ماته معلومه شوه چې هغه لا په څه شي نه دی خبر، نور نو روښانه وه چې لوی غم پیښ شوی دی.

له دې وروسته مې د وارینیکوف له ډلې نه د پوځي پیلوټانو په پوښتلو لاس پورې کړ، هغوی په هر څه خبر وو خو هڅه یې کوله ما دې ته چمتو کړي چې د دغه ګوزار ضربه را باندې کمه شي. په پای کې هغوی ټوله کیسه راته وکړه. د مې په دریمه چې کله کراپیوین د هوایي ځواکونو له لوی قوماندان سره د غونډې لپاره مسکو ته د ان – ۲٦ ډوله اوتکې په وسیله روان و نو د هغه دوه زامن: یواندري چې د پوځي پیلوټۍ د عالي ښوونځي فارغ و او بل الکساندر هم له هغه سره ملګری شول. په الوتکه کې څو کسه نور هم وو. په هغو کې یوه زما میرمن وه. د ښې پیلوټې دنده د کیهان نورو والیری بیکوسکی زوی سرته رسوله. د لووف د هوایي ډګر د یسپیچر د پوځي او ملکي الوتنو کرښې سره تېر او بېر کړې وې. ټوله سپرلۍ هلاکه شوه.

وارینیکوف ماته الوتکه راکړه چې سبا ته په کې د کور په لور والوتم. د تفلیس په هوایي ډګر کې له څو ساعتو څنډ وروسته، زیږي مازیګر په اوکراین کې راکوز شوم. د میرمنې د جسد هغه ټوټې چې ټولول یې ممکن وؤ په فلزي تابوت کې د همدغې ورځې په ماښام ایوانا – فرانکوفسک ته راوړل شوې وې.

د ښځې مرګ د سړي ملاماتوي. هغه هم چې ته په پردي هیواد کې دنده ولرې،

په جگړه بوخت او سې، له هیڅ شی نه خبرونه لرې، ان د تدفین د مراسمو د سمې اجرا مهارت ونه لرې او دا تهولې (ستونزې) درته د سترگو په رپ کې مخې ته ودریږی او دادو مرده ستر ماتم او چې بچیان دې په تا پورې ځانونه ونښلوی... کور دې په نظر یو بل شی راشی. تش او تورتم! او د نا تاشې پلار چې (دویمه نړیواله) جگړه یې له پیله ترپایه لیدلې لکه قیر تورناست دی. میرمن مې په سارا توف کې خاوروته وسپارله.

دمې په لسمه مسکوته لاړم او له لوی درستیز سره مې لیده کاته وشول. هغه ورځ ما او سرگی اخرامییف د افغانستان په هکله خبرې ونه کړې. هغه ماته ډاډ راکړ. ویې ویل چې کولای شم په شوروی کې پاتې شم. له څه سوچ وروسته مې پریکړه وکړه چې نه، افغانستان ته خامخا ځم. فکر مې وکړ چې په افغانستان کې دنده به مې پرې نه ږدی چې د دې غم لمبې راباندې یرغل راوړی، دمی په یوولسمه بیا په کابل کې وم.

زامن مې په سارا توف کې پاتې شول چې تقریباً څلور کاله یې دلته ژوند وکړ. د تقدیر لوبه داسې شوه چې زما دا دویمه ښځه - فایینا الکساندروفنا د جنرال کراپیوین نږور او د هغه د مشر زوی ساشا میرمن وه. دوی دواړو د مسکو د پولادو او لیاژوا انستیتوت په گډه پای ته رسولی و، د ۱۹۸۵ کال په مارچ کې له دغې هوایی سانحې دوه میاشتې مخکې د هغوی دوه غبرگولې لونې دنیا ته راغلې: والیا او ایفگینیا. اوس دوه زامن او دوه لونې مور په گډه روزو. بچیان په بیړه غټیږی او له مینې ډک ژوند لری.

پنجشیر

هغه وخت چې زه کابل ته ورسیدم، په پنجشیر کې داحمدشاه مسعود دباند خلاف عملیات بنه تاوده شوي وو. په افغانستان کې دجګړه ییزو عملیاتو دسنجوونکو معیارونو په پام کې نیولو سره ویلی شم چې د ۱۹۸۵ کال دپنجشیر دوبني عملیات په عمومي توګه بریالي پای ته ورسیدل.

دجګړه ییزو عملیاتو طرح او سرته رسول ګران کار دی او دمسعود خلاف عملیات زموږ لپاره ترټولو ګران کار و. ددغو عملیاتو په لړ کې دمحدودو پوځي قطعاتو قوماندانی نه یوازې داچې اړوه داطلاعاتو دراټولولو لپاره پاخه استخباراتي مبارزه پیل کړي، بلکه باید هڅه یې کړې وای چې په اعظمي اندازه ددغو اطلاعاتو دبیرته خپریدو مخه هم ونیسي. موږ همیشه له حکومتي پوځونو سره په ګډه عملیات کول، او احمدشاه هم دحکومتي پوځ په پاسینو کړیو او هم دننه په حکومت کې خپل سړي لرل. شک نه شته چې دې حالت دعملیاتو دطرحې پرځرنګوالي اغیزه بنندله. دعملیاتو له حقیقي پلان نه یوازې کم شمېر خلک خبریدل. دعملیاتو دپیل تروخته مو افغانانو ته دعملیاتو د رینبتینو اهدافو، په هغو کې دشاملو قوتونو او دغه راز دهغو سیمو په هکله چې عملیات باید په کې سرته رسیدلي وای، هیڅ نه ویل. د (افغاني قطعو) قوماندانانو د دفاع وزارت او ستردرستیز دمشرتابه دنورو افسرانو په څیر دعملیاتو خبر معمولاً دهغو له پیله څلوېښت ساعته مخکې، او کله کله یوازې شو ساعته دمخه ترلاسه کاوه.

دغه رازداري په ځينو مواردو کې، مثلاً له افغاني پوځونو سره زموږ دګډې هڅې بهيرته زيان رساوه. خو موږ له دې پرته بله چاره نه لرله. له دې پرته به دعملياتو اصلي نقشه وختي دښمن ته رسيدلې وای او نتيجه به يې په ځلويښتم لښکر کې دسر دزيان غير معقول زياتوالی راختلی.

دپنجشير عمليات زموږ دخپلې نقشې له مخې روان وو. په ناڅاپي توګه دکوماندويانو په کوزولو سره موږ له دره کلابند او په څو جلا جلا برخو وويشله. بيا نو پليو ټولګيو ګام په ګام ددغو سيمو تصفيه پيل کړه.

زما په نظر ددغو عملياتو ځانګړی بريالیتوب په دې کې وچې موږ داوږدو او سختو جګړو دسرته رسولو او ورسره جوخت دسر د درانده زيان درسيدلو امکانات له منځه يوړل.

له دې سره جوخت مو دوسلو، مهماتو او جنګي نورو وسايلو ډيرې زيرمې لاس ته راوړې چې دښمن دجګړې دناڅاپي پيل کيدو له امله له پنجشيره نه دهغو دويستلو فرصت نه وموندلی. دوسلو سترې زيرمې کشف نه شوې، ځکه هرباند دځان لپاره کوچنې کوچنې او دانتقال وړ وسله تونونه درلودل چې يابه دمجاهدينو په شاوو او يا به يې په لاس کې وو. وسله يوازې هغه وخت ذخيره کيده چې دکوم لوی باند لپاره به دزيرمه کولو خبره په منځ کې وه، خو کارتوس دښمنانو تل ذخيره کول.

په پاسنی پنجشير کې چې ددرې شمال ختيځه څنډه کيږي، زموږ سرتيرو ددوه نيم زرو مترو په ارتفاع کې داحمدشاه مسعود غرنی زندان کشف کړ. هغه نه

یوازې په غره کې جوړ شوی، بلکه داسې پټ شوی وچې هوایی بمونو او د توپ گولیو پرې هیڅ اغیزه نه شوه کولای. په سمڅو کې د ننه د خوړو لپاره جلا جلا خونې او د دغو چارو د سرته رسولو ضروري شیان لکه: اړې، انبورونه او د خلکو د خوړندولو لپاره چنگکونه ځای پرځای شوي وو. د دې شیانو هسې لیدل وحشتناک وو.

په زندان کې تر شپیتو زیات خلک وو. د دوی زیاته برخه نارینه وگړي وو لکه: حکومتي نیول شوي پوځیان او د منځنۍ عمر لرونکي هغه بزگران چې یا د مسعود هسې نه وو خوښ او یا یې د هغه په نزد کومه گناه کړې وه. غمه لړلې پیښه ظاهراً هغه وخت منځ ته راغله چې د زندان ساتونکو په هوا کې زموږ هلیکوپترې ولیدې، (په دې وخت کې) هغوی ټول بندیان چانماري کړل. خپله د ښمنان په هغو پټو غرنیو لارو، چې یوازې همدوی ته معلومې وې، غرونو ته تښتیدلي وو.

له امکانه بهر

هرې جگړې د ځلو ښتم لښکر قوماندانې له داسې مسایلو سره مخامخ کوله چې په غوڅولو پورې یې نه یوازې د موجودو ستونزو بریالی حل، بلکه د سرتیرو ژوندانه هم اړه پیدا کوله. په دې باب باید جلا بحث وکړو.

د احمدشاه د باندو نو خلاف د ۱۹۸۵ کال د وبنې جگړې، په افغانستان کې د نورو ډیرو پیښو شویو جگړو په څیر، په ډیره لوړه ارتفاع کې ترسره کیدې. مثلاً په پنجشیر کې د غه ارتفاع تر درې نیم زرو مترو رسیدله. مجبور وو، نه یوازې د اکسیجن د کمبود په حالت کې، بلکه د هر ډول لارو گودرو له نشتوالي سره

عمل وکړو.

په داسې حالاتو کې د ټانکونو په ګډون ټول تخنیکي وسایل د غرونو په لمنو کې پاتې کیدل. څوکو ته یوازې سرتیري له سپکو وسلو سره ختل. ډیر ځله په داسې حالاتو کې د دښمن باندونه له مونږ سره د وسلو او جګړه ییز ځواک له پلوه بیخي برابر کیدل د غرونو په څوکو کې آن وسلې یو ډول وې. مونږ د کلاشینکوف له ماشینګن نه ګټه اخیسته او د هغو په لاسونو کې هم د غه وسله وه.

سربیره پردې د دښمن عیني برلاسی هم درلود: هغوی سیمه ښه پیژندله، په ساده ګۍ سره یې عمل کاوه او هم له رواني او هم فزیکي پلوه یې ښه چمتووالی درلود: ځکه دا د دوی خپل هیواد و.

په پنجشیر کې د جګړې لپاره د چمتووالي په لړ کې مو دې کار ته اجازه نه شوه ورکولی چې مثلاً یو کنډک، چې مخې ته یې یوه میاشتینۍ جګړه پرته ده، یوازې د دوو یا دریو ورځو مهمات، خوراکي مواد او نور ضروري شیان له ځانه سره واخلي. لږ ترلږه هغه باید له ځانه سره د یوې اوونۍ ذخیره اخیستې وای. هر افسر، سرتیري او واړه ضابطان په غرونو کې پر خپلو اوږو له څلویښتو نه تر شپیتو کیلو ګرامو پورې بار لیږداوه. له دومره زیات وزن سره او هغه هم تر سوزوونکې لمر لاندې غره ته پورته کیدل خورا ګران کار دی، خو که مخې ته جګړه هم پرته وي نو... له همدې امله ځینو قوماندانانو د سرتیرو له داسې عملونو چې غرونو ته د تګ په وخت کې یې خپل دراند مهمات، سپکې زغرې او اوسپنیزه خولۍ په قاغوش کې پرېښودل سترګې پټولې. هغو له ځانه سره ډیر مهم شیان چې د تجربې

له مخې يې شته والی حتمي و ، انتقالول. په دې ډله کې له ښکونه جوړ توشکونه ، له کارتوسو ډک جاغورونه ، اوبه او يو څولاسی بمونه راتلل. په وروستی وخت کې په ځينې وچ خواړه هم په غوته کې ځای پرځای کيدل.

له يوه غره نه بل ته پرله پسې اوښتل او سختو پيچومو د سرتيرو وروستی زور او به کاوه ، نوځکه هر يوه غوښتل اضافي شيان له ځانه وغورځوي. ډير ځله چې به کله قطعه څوکې ته وختله ، نو قوماندان به ناڅاپه متوجه شو چې ان ۸۲ ملی متری سپک ليږدوونکی هاوان يې هم نه دی راوړی. په غرونو کې دا ډيره مهمه وسله اويوازينی توپ دی چې تل بايد له کنډک سره وی. د هاوان ميل په يوه يادووتنو ليږدول کيږی او دوه نور کسان يې پطنوس او درې پښې وړی ، سختو سترو شويو سرتيرو معمولاً په لومړی مساعد فرصت کې له دغه درانده بارنه دځان خلاصولو لپاره دهاوان ميل درې ته غورځاوه. دهغه دمرميو غورځول څه گران کاربريښيده. نوځکه معمولاً دغه صندوقونه سرتيرو ترپايه له ځانه سره وړل. دهر کنډک له دريو هاوانونو نه دجگړې په پيل کې يو يا دوه هاوانه پاتې کيدل.

اقليمی شرايط هم تل دجگړه ييزو عملياتو پايلې تر اغيزې لاندې راولی. افغانستان چې په همدې قاعده کې راځی او مستثنی کيدلی نه شی ، دتودوخې ددرجې شديد بدلون چې عادت کيدل ورسره عملاً امکان نه لری ، له اشرارونه کم دښمن نه گڼل کيده. دشپې دسړو مخه يوازې ژمينو دريشيونيولی شوه ، سهارته به هوا لږ څه توده شوه او دوه درې ساعته وروسته به داسې گرمی شوه چې تابه ويل اوربليږی. دورځې چې به سرتيری غره ته جگيدل نو دگرمی له لاسه به يې ټول

کالي ويستلي وو او چمتو به وو چې په يوه نيکر کې پورته شي. دوی خپل ټول کالي ددې لپاره ايسته غورځول چې هر ګرام وزن يې دوجود قوه مصرفوي.

په غرونو کې دښې طبي مرستې کول هم ممکن نه دي. سره له دې چې مونږ تروسه وسه هڅه کوله، خو بيا هم ځينې سرتيري د تودوخې او جل وهلو له امله له منځه تلل.

معمولاً درې يا څلور شپې او ورځې په کار وې چې ټولي يا کنډک ځان ټاکلې سيمې ته ورسوي. دغه وخت سمدلاسه دهغوی دمهماتو، خوړو او تر ټولو مهم داوبو دزيرمو دبيا اکمال مسأله منځ ته راتلله. ددې کار سرته رسول خورا ګران وو. زمونږ هليکوپترو کولی شول، درې نيم زره متره ارتفاع واخلي او ځان زمونږ دسرتيرو پوستې ته ورسوي، خو دبار د تشولو لپاره لازمه وه چې هليکوپټر په يوه هوار شان ډاګ ګوټې کې راکوز شي او يا لږ تر لږه دڅو دقيقو لپاره په هوا کې ځوړند پاتې شي، خو په دومره لوړه ارتفاع کې دهوا فشار او ورسره دومره دروند بار نه دکوزيدو او نه دځوړنديدو اجازه ورکوله. دهليکوپټر پيلوټان يوه اصطلاح لري: «دسکون وروستی حد» ددې مانا د ارتفاع هغه وروستی حد دی چې هليکوپتر ته په کې دځوړنديدو اجازه شته. دمختلفو هليکوپترو لپاره دغه ارتفاع له يونيم نه تر دوو کيلو مترو پورې توپير مومي، په افغانستان کې زمونږ پيلوټانو دخپلو تخنيکي امکاناتو په چوکاټ کې هڅې کولې. دهوايي ځواکونو افسرانو ته په کار وه چې له ډير زيات مهارت نه کار واخلي او له نيکه مرغه دمحدودو پوځي ټولګبو په منځ کې داسې کسان پيدا کيدل. هغوی دخپل پيلوټۍ مهارت په

ښودولو سره، دهليکوپټر مخکنی ټاپرونه دغره په کومه لوړه څوکه او يا ډېره نښلول او بيا يې په څوړند حالت کې دسترګو په رپ کې ورو ړی بار په دره کې دقطعاتو لپاره ورغورځاوه. له دې وروسته هليکوپټر نوره ارتفاع نه شوه نيولی، هغه کښته دغره دلمن پرلور په غورځيدو غورځيدو کې بيا پورته کيده او خپل زوريې بيا راټولاوه.

په غرنيو لوړو څوکو کې دجګړې په وخت کې زموږ بله هميشنی ستونزه دټپيانو ليږدول وو. ان کله کله دډيرو قوي اوغوڅو اقداماتو له کولو سره سره دبنيادم دژوندانه ژغورل نه ممکن کيدل. که دغره په لوړه څوکه کې څوک سخت ټپي شي نو دويني دبهير بندول ګرانيږي. غره ته دويني ورول او يا دهليکوپټر په وسيله دټپي راکوزول هم شونی نه بريښي.

يوازې يوه لاره پاتې کيده: په لاس کې دټپي سرتيری يا افسر زمکې ته راکوزول. دقطعو قوماندانانو ددې کار لپاره ځانګړې او حوصله ناک سرتيری غوره کول چې دساتونکو په بدرګه به يې خپل ټپي ملګری په کوچنيو کراچيو لاندې زمکې ته راکوزول. دارتفاع او دسيمې (دځانګړنو) په پام کې نيولو سره له هر ټپي سره له ۱۳ نه تر ۱۵ سرتيری تلل، يوازې په دې توګه ممکنه وه پټی پوځی دغره لمنې ته راکوز کړای شي چې هلته به طبي پرسونل ديره و.

داور لارښوونه

دپنجشير ددوبنيو عملياتو دطرحې او اجرا په وخت کې تقريباً له هماغو ستونزو سره مخامخ کيدو لکه دافغانستان په نورو سيمو کې دهغو له ډلې نه، يوه

يې دجګړې په ترڅ کې دهوايي او توپچي ځواکونو داورلاربښوونه وه.

د توپچي دډزو په خپل وخت اصلاح زموږ لپاره ډير ارزښت لاره. دجګړې دپيل په درشل کې ټول تخنيکي وسايل دغره په لمن کې پاتې کيدل او د کوماندويانو او پليو ځواکونو يوازينۍ تکيه خپلې پښې وې اوبس، ددغو قطعو لارې توپچي ځواکونو صفا کولې. سرتيری بايد ډاډه وی چې له دې نه مخکې خپلو ځواکونو ډزې کړی او په کمين کې ددوی د لويدو امکان نه شته. خو مهمه خبره داورسمه لاربښوونه وه. ځينې وخت موږ دځينو درو، لوړو او ژورو ويشتل د توپچي قواو په وسيله په دې احتمال پلان کول چې دښمن همدلته پټ شوی دی، خو دښمن به نابېره له بل ځايه سر راويوست. په دې حالت کې په کار وه چې د توپونو خولې سمدلاسه بل لوری ته راوګرځول شي.

دپنجشير دعملياتو په وخت کې موږ دنښه ويشتونکو افسرانو ځانګړې ډلې له ځانه سره بيولې وې. له دوی سره اوږه په اوږه محاسبينو او رادار پرسونل هم خدمت کاوه چې په بيړه يې نوی معلومات برابرول، پرله پسې او بې ځنډه مخابراتي رابطه هم دبری اصلي شرط ګڼل کيده. افسر چې به هر چيرې موقعيت درلود، بايد داوس يې لرلی چې هره ثانيه د ډزوله مورچل سره اړيکې ټينګې کړی او يوې يا بلې خواته داور داړولو غوښتنه وکړی.

د توپچي نښه ويشتونکی دهغې قطعې دقوماندان ترڅنګ چې دوی يې خدمت ته توظيف شوی او په کار وچې دهغه لپاره هڅې وکړی، تل چمتو ولاړو. هغوی له کنډک يا مستقل ټولی سره يوځای د درې په اوږدو کې پرمخ تلل او يا

دغره ځوکې ته هسکېدل. نښه ویشتونکو یوازې په دې توګه کولای شول خپله مخه او وړاندې تللې سرتیري ووینې او د ګولیو دلګیدو څرنګوالي ځان ته څرګند کړي.

خو توپچي نه شول کولی تل خپل هدف «ترګوتو» کړي. په دې صورت کې نو هوایي ځواکونه مرستې ته رابلل کیدل. دقوماندې په مرکز کې دعملیاتو دلوی لارښوونکې ترڅنګ دهوایي ځواکونو لارښوونکې ډله هم دیره کیدله. هغوی په یوه یا دوو زغره والو ګاډو یا څو موټرو کې ځای پرځای کیدل. دمخابرې قوی دستګاوو دا امکان برابر وه چې هم له ټولو هوایي ډګرونو او هم هوا ته له پورته شویو الوتکو سره تماس ونیول شي.

دهوایي ځواکونو لارښوونکي افسر او دهغه مرستیال له خپلې مخابراتي دستګاه سره تل دقطعو اساسي برخه ګڼل کیده او نیغ په نیغه یې دجګړې له ډګر څخه الوتکو ته لارښوونه کوله. دیادولو وړ ده چې دتوپچي او هوایي ځواکونو لارښوونکو افسرانو یوازې په ټاکلې سیمه کې داهدافو دله منځه وړلو صلاحیت درلود. دغو افسرانو په هیڅ ډول حق نه درلود، خپلې الوتکې دګاونډۍ قطعې دمسؤولیت په سیمه کې فعالیت ته واستوي. موږ ددغو اقداماتو په کولو سره داشتباه ګانو دپیښیدلو مخه نیوله. لوړه ارتفاع، دلیدو وړساحې کموالي او په غرونو کې دفاصلې دناسم اټکل احتمال دغتو بدمرغیو درامنځته کیدلو سبب کیدلی شو. ځکه دناسمو ارقامو له مخې الوتکو او توپچي ددښمن پرځای، پرخپلو قطعو ګولۍ وروليی شوې.

احمد شاه مسعود

په پنجشیر کې دجګړو له پیل څو ورځې وروسته معلومه شوه چې دره تشه شوې ده. احمدشاه مسعود د پټو غرنیو لارو په مرسته نه یوازې خپل وسله وال سړي، بلکه عادي خلک هم له درې نه ایستلي وو.

احمدشاه دنورو مجاهدو قوماندانانو په منځ کې دلرلیدنې دوړتیا په لرلو ممتازو. په هغو ولایتونو کې چې ده ته یې غاړه اېښې وه او دافغانستان په شمال ختیځ کې یو جلا حکومت و، ژوندانه خپله بڼه لرله داسې تصور سړی ته پیدا کېده چې هم په کابل کې انقلابی دولت او هم اوږده روانه جګړه دهیواد ددې برخې دخلکو دپېړیو پیړیو په اوږدو کې جوړ شوی دژوندانه بڼه نه شی بدلولی. دپخوا په څیر ښوونځی جوړېدل، جوماتونه ابادېدل، دفصلونو د راټولولو په وخت کې لازمې مرستې کېدلې. بزګروته کیمیاوی سره ویشل کېده او ... له احمدشاه سره زیاته مرسته دده تر کنترول لاندې په شمالی پنجشیر کې دلاجوردو او نورو ډېرو قیمتی ډبرو بې شمېره کانونو شته والی هم کړې ده. په دغو کانو کې کارونه جاری وو او دغه بې شمېره قیمتی ډبرې بهرته لېږدول کېدې. لاس ته راغلې پیسې ترهرڅه لومړی دډیرو وسلو په پیروولو لګول کېدې.

احمدشاه یوه وتلې څېره ده چې دهغه په هکله باید اوږدې خبرې وشی. احمدشاه ددوست محمدزوی، په ۱۹۵٤ کال کې دپران ولایت دپنجشیر اولسوالی دبازارک په کلی کې دیوه پوځی افسر په کور کې نړۍ ته راغلی دی. داحمدشاه پلار په ۱۹۷٦ کال کې دډګروالی په رتبه تقاعد وکړ اودځینو اطلاعاتو

له مخې اوږده موده په پاکستان کې اوسیده. په قام تاجک دی او له همدې امله یې په هیواد کې درسمي مشر کیدو احتمالات کمزوري دي.

احمدشاه په ۱۹۷۳ کال کې دکابل له یوې لیسې نه تر فارغیدو وروسته دکابل پوهنتون دانجنیرۍ په پوهنځی کې شامل شو (؟) دزده کړې په دوران کې د «اخوان المسلمین» له افراطي سازمان سره نږدې شو او حکومتي ضد فعالیتونو ته یې لاس واچاوه. کله چې دده نوم په «تورلست» کې شامل شو، پرته له دې چې دپوهنځی دویم ټولګی پای ته ورسوي، خپلې پلرنۍ سیمې - پنجشیر ته وتښتیده. همدلته نوموړي کوچنۍ وسله واله ډله جوړه کړه چې په بیلابیلو حکومتي تأسیساتو باندې دیرغل له امله یې د داود حکومت ته دسر درد پیدا کاوه. دحکومتي ضد غورځنګ تر دړې وړې کیدو څو میاشتې وروسته احمدشاه پاکستان ته په هجرت مجبور شو.

دځینو اطلاعاتو له مخې همدلته راتلونکی مجاهد قوماندان له ګلبدین حکمتیار سره نږدې شوی و، خو له دغې پیژندګلوی لږه موده وروسته ددواړو په منځ کې سخت اختلاف پیدا او احمدشاه مجبور شو مصر ته لاړ شي.

له دوه نیمو کلو زیات مسعود په منځنی ختیځ کې واوسید او په غالب ګمان یې همدلته دپارتیزاني جګړو مهارتونه هم زده کړي دي. سربیره پردې داسې شواهد هم شته چې احمدشاه دفلسطین دآزادۍ غورځنګ له غړیو سره یوځای داسرائیلو خلاف په جګړو کې برخه اخیستې ده.

په ۱۹۷۸ کال کې مسعود پاکستان ته ستون او «دافغانستان اسلامي

جمعیت » له مشر برهان الدین ربانی سره یې پېژندګلوي وشوه او ډیر ژر دهغه په نږدې یار او مرستندوی بدل شو. په ۱۹۷۹ کال کې رباني نوموړی دیوې ډلې په مشرۍ د کابل دانقلابي رژیم خلاف دجګړې لپاره واستاوه.

دهغه دشخصي ځانګړتیا وو په ډله کې دتکبر او ځان غوښتنې یادونه کولی شو. بې شکه چې هوښیار او دنورو قوماندانانو په پرتله دجګړه ییزو عملیاتو دښې لارښوونې دمهارت لرونکی سړی دی. مسعود دیو هوډمن او ځواکمن سړي په څیر دشتو ستونزو دحل لپاره ډیره سر سختي او کلک عزم لري. دجګړې په وخت کې یې په سره سینه دحالاتو جاج اخیسته، دځواکونو انډول یې معلومه وه او بیا یې دچا له مرستې پرته پریکړه کوله. دزغم خاوند و او دوه پرله پسې شپې پر یو ځای نه ویده کیده. دخپلو ساتونکو له ډلې سره یوځای یې له یوه ځایه تربله ځایه څو کیلو متره لاره وهله. تل ورسره د کلاشینکوف ماشینګن وی او په دره کې د تنګ راتګ لپاره له عسکري جیپ موټر نه کار اخلی. په څو اروپایي ژبو ښه پوهیږي. ساده کالي اغوندي او هڅه کوي چې له نورو سره یې توپیرونه شي. په افغانستان کې دشوروي پوځونو دحضور په کلونو کې یې ښځه او بچیان په پاکستان کې وو. مسعود په خپل ورځني ژوندانه کې داسلام احکام پر ځان منل، خو زموږ پوځي استخباراتو ته پته لګیدلې وه چې دخپلو ډیرو نږدې ملګرو په منځ کې یې دشرابو له څکلو نه ډډه نه کوله.

افغانستان ته دځلویښتم لښکر له ننوتلو وروسته مسعود او پلویانو یې شفاهي تبلیغ ته زیاته پاملرنه واړوله او په خورا مهارت یې اولس دشوروي

پوځونو خلاف راوپاراوه. په پنجشیر کې داسې افسانې په مهارت سره خپرېدلې چې گنې « دا افسانوي مجاهد » دمحمد (ص) استازی دی او خارق العاده قوت لري. دبیسوادو بزگرانو په منځ کې دغسې تبلیغاتو ښه اغیزه ښندله او ددې سبب گرځیده چې دنویو جگړه مارو درارسیدو بهیر ورته تل جاري وي، نو یو راغلیو کسانو ته تل پوځي لوستونه ورکول کیدل او دهغو په لړ کې ډیره پاملرنه دسپکې وسلې کارونې، دماین چولو، دتخریبي کارونو سرته رسولو او فزیکي چمتو والی ته اړول کیده.

د ۱۹۸۲ کال تر دوبي پورې دمعسود دوسله والو کسانو شمېر تر دوه نیمو زرو تنو ورسیده. هغوی دافغانستان لپاره په ستراتیژیکي مهمه سیمه - یعنې دپنجشیر په دره او هغې ته په څیرمه سیمو کنترول درلود.

دسیمې له جغرافیایي ځانگړتیا وو څخه په استفادې سره، احمدشاه وکولی شول، څو مهم او غښتلي سنگرونه منځ ته راوړي مثلاً د دراندو ماشینگڼو دچلولو لپاره ځایونه، دمجاهدینو دډلو لپاره پټنځایونه او دهرې ډلې ددفاع سیمې په پام کې نیول شوې وي. مسعود په لارو کې دماینونو دښخولو لپاره ځانگړې ډله منځ ته راوړه او اساسي ځواکونه یې ددرې په خوله کې ددفاع لپاره ځای پرځای کړي وو.

احمدشاه دعادي خلکو غمخوري کوله او خلکو هم له هغه سره مینه درلوده. دافغانانو په منځ کې دغه قوماندان ترټولو زیات اعتبار درلود. له همدې امله دمحدودو قطعو قوماندانې سخته علاقه درلوده چې مسعود دهمکارۍ لپاره ځان

ته رامات او په دې توګه په پنجشیر او د افغانستان شمال ختیځ په نورو ولایتونو کې د خونړیو جګړو د پیښېدو مخه بنده کړي. د څلویښتم لښکر د استخباراتي مرکز هڅو په پای کې تاکلې نتیجې ورکړې. په ۱۹۸۲ کال کې موږ خپل لوی مقصد ته ورسیدو : له احمدشاه سره مو داسې ټینګې اړیکې پیدا کړې چې ان له افغانستان څخه د شوروي پوځونو د وتلو تر وخته په خپل حال پاتې شوې.

په افغانستان کې زموږ د پوځي حضور په ټولو کلونو کې له مسعود سره زموږ اړیکو بریالۍ وده موندله، خو له دې سره سره د محدودو پوځي ټولګیو قوماندانۍ د ده د وسله والو باندونو فعالیت له نظره نه غورځاوه. په ۱۹۸۲ کال کې د څلویښتم لښکر د استازو او شخصاً د مسعود له خوا یو تړون لاس لیک شو چې د هغه له مخې مسعود ژمنه کړې وه چې په جنوبي سالنګ کې به چې د ده د ډېرې رقیبه باداریۍ سیمه وه، پر شوروي پوځي قطارونو یرغل ته اجازه نه ورکوي.

احمدشاه د خپلو ډلو د وسلو او مهماتو د کمبود له امله مجبور شو چې د غه تړون ته غاړه کښېږدي. د پنجشیر درې د کلابندۍ او د غه راز په کاپیسا کې چې پنجشیریانو ته د وسلو د رسولو کاروانی لارې پرې تیرې شوې وې، د جمعیت خلاف د اسلامي حزب د باندونو شدید فعالیت د دې سبب شو چې احمد شاه ته د وسلو او مهماتو په رسولو کې کمی راشي. له بلې خوا د سیمه ییزو خلکو ناخوښۍ چې د احمدشاه د باندونو د فعالیت له امله ورته زیان رسیدلی و، هم نوموړی د دغسې یوې سولې کولو ته اړ کړ.

د لاس لیک شوي تړون له مخې مسعود خپلو وسله والو باندونو ته امر وکړ

چې د حکومتي عسکر و خلاف دې له جګړې نه لاس واخلي او خپل ټول ځواک دې د مخالفې ډلې اسلامي حزب د باندونو خلاف جګړې ته متوجه کړي.

مسعود په بدل کې له موږ نه وغوښتل چې شوروي عسکر دې له پنجشیر څخه ووځي او له دغې اولسوالۍ نه دې د افغانستان اردو ته د سرتیرو له جلب نه ډډه وشي.

له شوروي پوځي قوماندانۍ سره داسې پوره شواهد وو چې احمد شاه د تاکتیکي د لایلوله امله دغې سولې ته غاړه ایښې ده. هغه یو وخت خپلو پلویانو ته د وینا په ترڅ کې ویلي وو: له حکومتي لوري سره مې ځکه سوله وکړه چې یوڅه فرصت لاس ته راوړم، د وسلو، مهماتو او خوړو زیرمې له سره اکمال کړم، او چې څنګه مې دغه هدف تر لاسه کړ، هماغه شیبه به مبارزه بیرته له سره پیل کوم.

د یادونې وړ ده چې مسعود له حکومت سره د سولې د خبرې له یا دولو سره سره، له کابل سره د هر ډول اړیکو له ساتلو څخه ډډه کوله. د خاد د رئیس نجیب استازي چې مأمور و، له مسعود سره اړیکې ټینګې کړي، عملاً څه نه شول کولي، هغه ټولې خبرې اترې یوازې له شورویانو سره کولې.

له منځ ته راغلي ځنډ څخه احمد شاه د خپلو مقصدونو لپاره پوره ګټه اوچته کړه. په آبدره، تاواخ، چمالوارده، حصارک، خاواک او پارانده کې یې د نویو مورچلو جوړولو ته دوام ورکړ. د ورانو شویو مورچلو جوړولو ته د سیمې خلک وګمارل شول. لویې مورچلې د هوايي مدافعې په وسلو لکه د ز. ګ. و. په نامه د هوايي مدافعې په غرنۍ دستګاه سمبالېدې. د ځینو رپوټونو له مخې له دښمنانو سره

زیاته مرسته امریکا یی، فرانسوی، چینایی او البته پاکستانی سلاکارانو او پوځي کار پوهانو کوله. په همدغه وخت کې د ښمنانو د درندو او ټانک ضد وسلو په راتلو لاس پورې کړی و.

د ۱۹۸۲ کال په دسمبر کې چې احمد شاه کومه سوله د شوروي ځواکونو له خوا د هغه د باندونو د بشپړې تباهۍ له ویرې کړې وه، د ۱۹۸٤ کال تر اپریله اوږده شوه. دا نو هغه وخت دی چې د څلوېښتم لښکر قوماندانۍ له پنجشیره بهر د مسعود د باندونو د زیات فعال کیدو رپوټونه تر لاسه کول. د کابل - حیرتان پر لویه لاره تلونکی قطارونه د جنوبي او شمالي سالنګ په سیمه او دغه راز د بغلان په ولایت کې له غلچکیو یرغلونو سره مخامخ کیدل.

په هغه دوره کې چې پنجشیر د سولې سیمه اعلان شوې وه، د افغانستان په نورو سیمو او ولایتونو کې تعقیبیدونکې ډلې دلته د پناه اخیستلو لپاره راتلې. دا حرکات د مسعود د هغه لوی پلان یوه برخه وه چې غوښتل یې بیلابیلې اسلامي ډلې او ګوندونه سره یو کړي. موږ پوهیدو چې که غلیم یوموټی شي او « واحده جبهه » جوړه کړي نو بیا خو به خامخا له چریکي جنګونو څخه لویو جبهه یي جنګونو ته لاس اچوي.

روغه جوړه څو میاشتې نوره هم اوږده شوه. د یادولو وړ بولم چې مسعود له ځینو کوچینو مواردو پرته خپلې ژمنې بشپړې سر ته رسولې. همدغه « کوچنۍ استثناوې » د ده د باندونو په سخت جنګي فعالیت کې منعکس کیدې او موږ ته یې ډیرې ستونزې پیدا کولې. په داسې مواردو کې د څلوېښتم لښکر قوماندانۍ

هغـه د چاخبـره په ورته او ور اقداماتو لاس پوري کاوه. مـور دانه شول منلی چې شوروی سرتیری دی وژل کیږی او مور دې د روغـې جوړې په نامـه لاس تر زنې کښېنو. زمور ځوابيه اقدام معمولاً يو لږ جگړه ييز عمليات وو چې د هغو په لړ کې د لويې لارې په اوږدو کې د شوروی عسکرو ترکنترول لاندې سيمـه پراخيدله او مسعود ته د وفادارو باندونو زيرمې، کمپونه او پټځايونه هم له منځه وړل کيدل.

له مسعود سره د دومره دقيق کار د سرته رسولو له امله د محدودو پوځی قطعاتو قوماندانی له پرله پسې فشار سره مخامخ وه. له يوې خوا مسعود د لمسونو په کولو او زمور د حوصلې په ازمويلو سره، مور د روغـې جوړې له منځه وړلو ته اړ کولو، د دغسې عملونو مثالونه خورا زيات دی: د دغسې يا هغې قطعې له پنجشيره د ايستلو غوښتنه، د افسرانو خلاف گواښونه کول، پر پوستو او مورچلو يرغلونه کول، پر قشلو ډزې....

له بلې خوا په کابل کې د ک. گ.ب. ميشتو استازيو د ځلويښتم لښکر قوماندانی دغو ځو گامونو اوچتولو ته هڅوله. سره له دې چې د ک. گ.ب. استازی د افغانستان له حکومت سره د هر ډول اړيکو د ټينگولو په هکله د مسعود په سخت مخالفت هم خبر وو، مسکو ته به يې داسې ياد ښتونه ليږل:

«احمد شاه دې د افغانستان له دموکراتيک جمهوری دولت سره د رسمی تماس ټينگولو ته رامات کړی شی. د لومړی گام په توگه دې احمد شاه ته وړانديز وشی چې په زندان کې د خپلو نږدې پلويانو د خوشې کولو په هکله دې د افغانستان دموکراتيک جمهوريت مشر تا به ته نيغ په نيغه مراجعه وکړی. له احمد شاه سره

په اړیکو کې دې زیات زور د هغه له خوا په افغانستان کې د موجود رژیم د مشروعیت په مستقیمې یا غیر مستقیمې پیژندنې واچول شي ».

په دې وړاندیزونو کې د شلویښتم لښکر قوماندانۍ اصلاً کوم نوی شی نه لیده، سربیره پردې له احمد شاه مسعود سره د پوځیانو د اړیکو ستراتیژیک مقصدهم په پای کې د دولتي واکمنۍ لور ته د دغه قوماندان راماتول وو، خو موږ پوهیدو چې په لنډ وخت کې د کابل له حکومت او شوروی محدودو قطعاتو له قوماندانۍ سره په همکارۍ د مسعود قانع کول اسان کار نه دی. د دې لپاره میاشتو ته اړتیا وه او موږ کولی شول له مسعود سره د روغې جوړې له لارې دغه فرصت ترلاسه کړو.

د ک. گ. ب مامورینو له احمد شاه سره زموږ د اړیکو او د هغو د راتلونکي په باب پوره معلومات لرل. هغوی په دې خبره هم ښه پوهیدل چې باید د مسعود د بانډ له خوا په پنجشیر کې د جگړې د اوربلولو ته پلمه په لاس ورنه کړل شي، خو بیا هم د استخباراتو مامورینو احمد شاه مسعود ته خپلې نه منونکې او کله کله له گوابنونو ډکې غوښتنې وړاندې کولې:

« که له دغو غوښتنو نه احمد شاه سرو غړوی نو سمدلاسه دې شخصاً د هغه او د هغه د ډلې تپلې ورکاوی ته اقدام وشي. له سیاسي پلوه به زموږ لپاره غوره داوی چې هغه له پنجشیر نه بهر ژوندی ونیول شي (دروغې جوړې د نیتې له پای ته رسیدو مخکې). د دې کار هدف دا راختلی شي چې هغه بشپړې سیاسي، اخلاقي او پوځي تسلیمۍ ته اړ شي (اوله هغه سره ترټاکلي روز نیز کار وروسته)

پرې خپلو ملګروته په خپله خوله د دې تسليمۍ اعتراف وکړی شي. د انقلابی ضد سيمه ييزو کړيو په منځ او لويديځ کې د احمد شاه د نامه د اعتبار په پام کې نيولو سره د اتکې زموږ لپاره ستر تبليغاتی ارزښت لری او کولای شی د مخالفينو د وارخطايۍ سبب شي.

دغه راز بايد په دې ټکی هم غور وشي چې که په څه دليل د هغه ژوندی نيول شونی نه وی، نو بيا دې خپله د احمد شاه او د هغه د نږدې اطرافيانو له منځه وړلو ته اقدام وشي.

د دغو مخصوصو اقداماتو د عملی کيدو دنده دې د افغانستان دموکراتيک جمهوريت د خاد ارګانونو او څلويښتم لښکر ته وسپارل شي.

غوره به وی که له احمد شاه سره د روغې جوړې د مودې تر ختمه لاندې اقدامات هم تر سره شي:

... د احمد شاه د ډلې ټپلې خلاف دې د قوی وسلې د استعمال په ګډون د يو شمير پوځی – تخنيکی اقداماتو (عملياتو) سرته رسول په پام کې ونيول شي ...».

که چيرې رښتيا هم موږ دغه «اقدامات» سرته رسولی وای نو عواقب يې ډير ښکاره وو. موږ به نه يوازې موجود کمزورې تماس هم دړی وړی کړی وای، بلکه له ستراتيژيکی پلوه د هيواد په يوه مهمه سيمه کې به مو په خپل لاس دکړ کيچ يوه دايمی منبع هم منځ ته راوړی وای. ښکاره ده چې د خپلو هيواد و الوخلاف له جګړې څخه ناسترو په شيش محل کې ناستو د ک. ګ.ب. مامورينو غوښتل خپل

غیرت په هره توګه چې وي، په افغانستان کې هم جوت کړي، او ددې لپاره چې د هغوې پر تېرېو بل نوی مډال وځړول شي، د څلوېښتم لښکر سر تیری او افسران مجبور وو خپل ژوند په خطر کې واچوي.

ک. ګ.ب. والا وو خپل اعتبار په افغانستان کې ښکاره «په خاورو لړلی و».
زما په حضور کې یې له لسو ځلونه زیات مسکو ته رپوټ ورکړی چې مسعود یې له منځه یووړ، خو بیا به هغه کله دلته او کله هلته راڅرګند شو، ښکاره ده چې احمد شاه د خپل ځان په هکله د ک. ګ.ب. د مامورینو رپوټونه نه لوستل.

دلته نو یوه قانوني پوښتنه رامنځته کیږي: که چیرې یو ډیر اغیزمن افغاني مخالف شخصیت دومره د کابل د انقلابي رژیم او په دغه هیواد کې د شوروي قطعو د حضور مخالف و، نو څه شی د هغه د ډلې د نهایي ماتې او یا د ده له منځه وړلو مانع ګرځیده؟

زما په نظر دا ادعاګانې چې ګنې هغه د څلوېښتم لښکر د قوماندانۍ په پرتله ډیر هوښیار او د تدبیر خاوند و، بې بنسټه او غیر موجه دي. زموږ له خوا د احمد شاه مسعود خلاف د عملیاتو په ګډون ټول اقدامات باید په افغانستا کې زموږ د پوځي حضور د مسأیلو په مجموعه او په هغو ستونزو کې مطالعه شي چې محدود پوځي قطعات ورسره مخامخ وو. ایا موږ د افغانستان جګړه په مجموع کې ګټلې شوه که نه؟ د سالم عقل حکم خو دادی چې د وسلې په زور د یوه بشپړ ملت لاندې کول امکان نه لري. هیڅ ځای او هیڅکله پوښتنه له دې زاویې نه ده مطرح شوې. زموږ محدودې سیمه ییزې بریاوې په کار وې او هغه موتر لاسه کولې هم. د

ځلوېښتم لښکر قوماندانۍ د مسعود خلاف په مبارزه کې هم ځانګړې مقاصد درلودل. خو ان له احمد شاه سره زموږ د سختې مقابلې په وخت کې چې بیا بیا پیښېدلې، زموږ هدف د هغه د ډله منځه وړل او شخصاً د ده نابودول نه وو. موږ خپل پوځې عملیات داسې پلان کول چې مثلاً احمد شاه مسعود د پنجشیر په شمال یا مرکز کې مات کړو او مخالفین پرېښود بیا دریدو له ځنګکې وړتیا څخه محروم کړو. لکه چې ومې وېل، دغسې دندې موږ ټاکلې او په برې سره سرته رسولې.

د ساده ګۍ خبره به وی که ووایو ځواکمن ځلوېښتم لښکرونه شو کړای، د احمد شاه ډلې دړې وړې کړی. په افغانستان کې د شوروی پوځونو قوماندانۍ ټول امکانات لرل چې ان په پنجشیر او د هغه په شاو خوا کې د ۱۹۸۵ کال له دوبنیو عملیاتو نه ډیر مخکې هغه له بشپړې ماتې سره مخامخ کړی. که اړتیا وای، موږ به هغه له منځه وړی هم وای. ما هیڅکله په دې خبره کې شک نه درلود او اولس یې هم نه لرم. . احمدشاه پخپله هم خپل موقعیت ښه پیژانده او همدې حالت د هغه پر سیاست اوله شوروی پوځیانو سره د هغه پراړیکو اغیزه ښندله: هغه ښه پوهیده چې د څه شی د کولو اجازه لری او د کوم شی د کولو له امله به یې غوږونه تاویږی. د مسعود د برخلیک د نهایی ټاکنی او د هغه خلاف د اقداماتو له امله به زموږ د قوماندانۍ په نظر موږ له یوازینی ستونزې سره، چې همیشه ډیره پیچلې وه، مخامخ شوی وای او هغه دا چې په څه ډول هم د شورویانو او هم د افغانانو ژوند وژغورو. موږ د پوځی هدفونو د لاس ته راوړلو په هکله د فکر تر څنګ په دې باره

کې هم سوچ کاوه چې په څه شان د سرتیرو د مړینې مخه ونیسو، له همدې امله هڅه کیده نوې او غیر معمولي طریقې په کار واچول شي. کله کله مجبوریدو دښمن وغلوو، خبرو اترو ته یې راکاږو او له سله والې جګړې نه یې لاس پر سر کړو. زما په نظر د محدودو پوځي ټولګیو زیاتو افسرانو او جنرالانو د دغه نظر ملاتړ کاوه. هیڅ انقلاب او په تیره بیا افغاني انقلاب په هغو قربانیو نه ارزیده چې تاریخ یې په کومه حساسه شیبه کې د کیدو غوښتنه کوي. هغه وخت چې به زموږ سوله ییزې هلې ځلې بې نتیجې شوې او د شوروي کار پوهانو او پوځیانو د مرګ خطر به مخامخ را ته ودریده نو موږ به جګړه ییز عملیات پیل کول، خو ان په داسې حالت کې هم څلویښتم لښکر له خپل لوري ډیر کم ځواک او لږ وسایل په کار اچول، که موږ به توپچي ډزو یا هوایي بمبارۍ ته نیت وکړ نو هغه به ډیرې کمزورې وې او معمولاً به پر هغو غرینو سیمو او دروکیدلې چې بې وسلې ملکي خلک په کې نه اوسیدل (؟ د.ج.)

د پولې ترل

په افغانستان کې د شوروي محدودو پوځي قطعو ته څو جلاجلا دندې سپارل شوې وې. یوه دنده دا وه چې څلویښتم لښکر دې په داسې حال کې چې د ګاونډي هیواد په خاوره کې ځای پر ځای دی، د شوروي اتحاد جنوبي پوله ټینګه کړي. زما په نظر د شوروي - افغان ګډې پولې ته د خطر په هکله اندیښنې بې بنسټه وې. ان هغه وخت چې د افغانستان د چارو واګې د پاچیانو په لاس کې وې، د پولې دغه برخه تر ټولو ارامه او پر امنه ګڼل کیده. کله چې و آک انقلابي حکومت ته

ولیږدیده نو بیا خو زموږ د اندیښنې لپاره هیڅ ځای نه و. یوازې هغه وخت چې زموږ عسکر افغانستان ته ورننوتل، زموږ په وړاندې له دښمنانو څخه د خپلو پولو د ساتنې ستونزه هسکه شوه چې غالباً (د مجاهدینو) دغچ اخیستونکو عملیاتو په لړکې منځ ته راغلې وه. دا تیایمې سیزې له پیله د شوروی - افغان ګډه پوله زموږ لپاره «د سور ریښتینی درد» شو. د سرحدي پوځونو لویه قوماندانی اړه شوه، په افغانستان کې د ننه په اصطلاح «حفاظتی ګزمې» او موقتی پوستې جوړې کړی. سربیره پردې له پولې نه لږ وړاندې په زغره والو ګاډوکې مانورکوونکو ګزموته دنده وسپارل شوه. دغه ګزمې زیاتره د غلیم له سختو یرغلونو سره مخامخ کیدلې. خو دغو اقداماتو هم زموږ پر خاوره د یرغلونو مخه ونه نیولی شوه، او د ریاکتیف توغندیو په وسیله زموږ د سرحدی کلیو ویشتل روان وو. نه یوازې سرتیری او افسران، بلکه عادی شوروی وګړی هم د افغانی جګړې قربانی شول.

افغانستان ته د شوروی لښکرو استولو بیخی بل هدف درلود، او موږ دیر ژر په دې ټکی ښه سم پوه شو. په افغانستان کې زموږ د حضور په ټوله موده کې د ځلویښتم لښکر اساسی دنده د اپریل انقلاب ساتنه وه، په بله وینا، شوروی سرتیری مجبور وو، هغه رژیم وساتی چې د ماهیو د ننه د کودتا په نتیجه کې منځ ته راغلی و. زموږ لپاره یې توپیر نه درلود چې د نوی رژیم واک د چا په لاس کې دی: د امین، که د کارمل او یا نجیب الله. ډیر زیات ارزښت بل ټکی درلود: انقلابی واک باید دړې وړې کیدو ته پرې نه ښودل شی. هغه باید ټینګ وی او له

دې ټولو شيانو سره سره پياوړې هم شي. افغانستان بايد د ځلويښتم لښکر تر وزر لاندې له خوبولي فيوداليزم نه د روښانې راتلونکې پرلور داسې ټوپ ووهي چې د جنوب ختيځې اسيا د هيوادو لپاره که د سوسياليزم نه وي نو د ملي ديموکراتيکې ټولنې د جوړيدلو يو مثال خو شي. په افغانستان کې زموږ د ستراتيژۍ عمومي تصوير په همدغو ځو لنډو ټکو کې ځرګنديږي.

خو هر رژيم يوازې هغه وخت ريښتيني عمل کولی شي چې تر پښو لاندې زمکه يې په لړزه نه وي، خو د اپريل انقلاب تل د خپل مرګ د کندې پر غاړه ولاړ و. د کابل نوی رژيم له هماغو لومړيو ورځو اړ و چې له نا پايه جګړو سره عادت وکړي. د (افغاني) ټولنې قامي - قبيلوي جوړښت په خپله د واکمنۍ د سيمې پر سر، يا په بله وينا دواک لپاره د دايمي مجادلې تومنه له ځانه سره درلوده. تر يوې اندازې کيدای شي، په کال کې د انقلابي رژيم ټينګښت، پر نورو ډلګيو، د يوې ډلې، يا د يو بختور ګروپ بری وګڼل شي.

د کابل رژيم خلاف وسله واله جګړه په پرله پسې توګه روانه وه.

ګوزاريز پوځي ټولګی

افغانستان ته د شوروي پوځونو د ورتګ له هماغو لومړيو شيبو موږ اړ شو د افغان - پاکستان ګډه پوله وتړو، د دې خبرې دليل دا و چې د ځلويښتم لښکر او حکومتي ځواکونو خلاف د وسله والو بانډونو جګړې يوازې د بهرنۍ مرستې له برکت دوام مونده.

په افغانستان کې د ۱۹۷۸ کال له پيښو وروسته، پاکستان مخالف افغاني

غورغنګ په مرکز بدل شوی و. په پېښور، کراچۍ او د افغانستان پولې ته په نورو نږدې لويو ښارونو کې اسلامي بنسټ پالو ګوندونو خپل مرکزونه پرانيستل. مخالفو مشرانو د کډوالو له ډلې نه نوې او لا نوې وسله والې ډلې جوړولې او د افغانستان خاورې ته يې صادرولې. د وسلو او مهماتو ناپايه قاچاق روان و او څومره چې په افغانستان کې زموږ شته والى پسې اوږدېده، هغومره د دغو قاچاقو اندازه زياتيدله.

په افغانستان کې په تيره بيا په ختيځو ولاياتو کې د ژوندانه د عادي کولو لپاره موږ مجبور وو، اصلي کاروانى لارې چې مخالفينو ترې ګټه اخيستله وتړو.

د ۱۹۸۵ کال له پسرلي نه موږ د مستقلو ګوزاريزو کنډکونو شمېر ډېرزيات کړ او له پاکستان سره د پولې په اوږدو کې مو په دې مقصد واچول چې هغه په بشپړه توګه وتړي. له اتو کنډکونو څخه دوه لواوې راجوړې شوې. يوه يې په جلال آباد کې ځاى پر ځاى وه او د افغانستان په ختيځه پوله کې يې د دښمنانو د کاروانو خلاف مبارزه کوله. د دويمې ګوزاريزې لوا قوماندانى د افغانستان په ختيځه پوله کې يې د دښمنانو د کاروانو خلاف مبارزه کوله. د دويمې ګوزاريزې لوا قوماندانى د افغانستان په جنوب لويديځ کې د لښکرګاه په ښار کې ځاى پر ځاى کړى شوه.

له پاکستان او ايران سره د افغانستان د ټولو پولو په سلو کې شپيته برخه چې په لويديځ، جنوب او جنوب ختيځ کې نږدې دوه زره کيلومتره کيږى، د ګوزاريزو کنډکونو تر څارنې لاندې وه.

زما په نظر مستقل گوزاريز پوځی ټولگی د څلويښتم لښکر تر ټولو تکړه جنگی قطعې وې. هر کنډک نږدې پنځه سوه افسران، واړه ضابطان او سرتيری درلودل. هغوی ټول د ښه مهارت خاوندان او له پوځی او فزيکی پلوه پوره چمتو کسان وو.

گوزاريز ټولگی ډير سمبال وو. هغوی د زغره والو گاډو په گډون، ډيره نوې وسله درلوده. هرې لوا د هليکوپتر وخپله ډله لرله چې د جگړې ډگرته د نويو ځواکونو چه رسولو کې ترې کار اخيستل کيده.

د کنډکونو قوماندانانو ته تل د څلويښتم لښکر د استخباراتو د ادارې او سيمه ييزو مقاماتو له خوا افغانستان ته د مخالفينو د صادريدونکو کاروانونو د حرکت او نورو اعمالو په باب پرله پسې معلومات رسيدل. خو گوزاريزو ټولگيو زياته اتکا په خپلو معلوماتو کوله. هغوی تر وسه وسه له سيمه ييزو چارواکو او د ولانيونو او السواليو له عادی وگړو سره ټينگی اړيکی پيدا کړی وی. په خپل لاس راټولو شويو معلوماتو د کنډکونو قوماندانانو ته د خپل مسووليت په ساحه کې د حالاتو د پوره روښانتيا وس ورکاوه.

دکاروانونو په لاروکې د کمين نيولو لپاره چمتووالی تر ډيرو ورځو وخت نيوه پوځی ډله به يو ناڅاپی سيمی ته ليږل کيده. هره ډله په څو کوچنيو يعنې د نيولو، ويشتونکو او مدافعې په ډلگوټو ويشل کيده. د جگړې د سيمې او د چارچاپير حالاتو په پام گې نيولو سره گوزاريز ټولگی ياد شپې او يا د ورځې تاکلې سيمې ته رسول کيده. د جگړې دغې سيمې ته ځان رسول تر ټولو سخت

کارو. سختي يې په دې کې وه چې بايد ډلې بې له دې چې د چاورته پام شي او يا يې د احتمالي د ندی د ځای په هکله چا ته پته ولګي، ځان ډير پټ هغه ځای ته ورسوي.

د ګوزاريزو ځانګړيو کنډکونو د جوړيدو په لړيو وختو کې موږ سرتيری له تخنيکي وسايلو او کله کله له ټانکونو سره يو ځای هم، ټاکلې سيمې ته استول. شک نه شته چې په دې صورت کې د عملياتو د پټولو او يا د ناڅاپي يرغل احتمال له منځه ته. د دغسې حرکاتو نتيجه که صفر نه وه، نو بيخي کمه خو خامخاوه.

کله چې پوه شوو سرتيرو اوړد او درونډ مزل د نظر وړ عملياتو د بربادی سبب ګرځي، و موپيتيله چې هغوی به ټاکلې ځای ته په پښو ليږو، خو داهم زموږ په طبعه چندان برابر کار نه و. له يوې خوا اتيا ... سل کيومتره پلی تګ او سخت اقليمي شرايط د دوزخ سختيو ته ورته کارو، له بلې خوا دې کار زموږ ډير وخت ضايع کاوه. له همدې امله وروسته د دغو ځانګړيو ګوزاريزو لوأګانو لپاره د هليکوپترو جلا ډله بيله کړای شوه چې دنده يې يوازې او يوازی د همدغو لوأګانو له خوا د ورکړل شويو امرونو سرته رسول وو. وروسته مو بيا ګوزاريز پوځي ټولګي د هليکوترو په وسيله سيمې ته رسول.

هليکوپتر چې به ګوزاريز ټولګی له ځانه سره جګ کړ، نو تقريباً هماغې خوا ته به يې په الوتنه پيل وکړ چې عمليات به کې په پام کې نيول شوی وو. وروسته بيا پيلوټ ناڅاپه د الوتنې لوری بد لاره او په هواکې داسې دريده چې ګومان کيدد

سرتیری ترې کوړیږي، خو په واقع کې هیڅوک نه کوزیده او داهسې غولوونه وه. وروسته بیا هلیکوتر دو یمی، در یمې او څلورمې تاکلې شوی نقطې ته ځان رساوه او همدغه غولوونکی حرکات یې تکرارول، په پای کې هلیکوپتر زموږ د مقصد ځای ته رسیده، په بیړه یې سرتیری کوزول او د راستنیدو په وخت کې یې دوه درې ځایه نورهم د دروغو ځینی مخکنی حرکات تکرارول او بیا یې خپل ځان مرکز ته را رساوه.

د گوزاریزو ټولگیو د مرستې لپاره د زغره والو گاډو قطار، د هغو له تګ لږ وروسته په هماغه لور خوځیده او له ټاکلی ځای نه ۵۰ - ۶۰ کیلومتره لیرې یې مورچل نیوه. په دې وسیله موږ دښمن د خپلو عملیاتو د ځای او مقصد په هکله لاروړکی کاوه.

موږ باور درلود چې مخالفین هم قوی استخبارات لري. په دې کار کې د ولایتونو نږدې ټولو وګړو برخه اخیسته. د غرونو په لوړو څوکوکې د څارنې ځانګوې پوستې جوړې شوې وې. ښتنو کوچیانو هم په دقت سره د «کفارو» یعنې شورویانو څارنه کوله او هر څه چې به یې ولیدل، په هره ممکنه وسیله لکه: داور په بلولو، د هندارو په پرکولو او ان د مخابرې په وسیله او د نورو لارو چارو په په مرسته به یې سمدلاسه رپوټ ورکاوه له دې امله د گوزاریزو ټولگی داسې کوزول چې د چاو ورته پام نه شي عملاً ناممنه خبره وه یوازې د گورازیرو ځانګړیو کنډکونو د سرتیرو او افسرانو د نویو چلونو او د جګړه ییزو عملیاتو د نویو ډولونو په مرسته مو کولای شول. ښې نتیجې تر لاسه کړو. معمولاً زموږ د هرکمین په پایله

کې به د دښمن کاروان بشپړ له منځه وړل کیده.

د څلویښتم لښکر قوامانداني دا خبره هیڅ نه پټوله چې موږ د کاروانو خلاف پراخه مبارزه پیل کړې ده. د افغانستان مشر تا به (وخت ناوخته) د پاکستان او ایران حکومتونو ته د افغانستان په چارو کې د لاس وهنې او د دغو هیوادو په خاوره کې د ورانکارو باندونو د ملاتړ له امله احتجاجیه لیکونه سپارل. موږ رسماً اعلان وکړچې دښمن ته د وسلو رسولو کاروانونه به زموږ له خوا (خامخا) له منځه وړل کیږي، خو له دې سره سره تقریباً هر ورځ په بیلابیلو مهماتو لکه ریاکتیف توغندیو، د توپونو په ګولیو او نورو بار قچرې او موټرونه د افغانستان او پاکستان له ګډې پولې نه تیریدل. پر اوښانو او خرو باندې معمولاً ماینونه چې زیاتره یې د ایتالی محصول وو او سپکه وسله لیږدول کیده.

د ګوزاریزو ټولګیو تر څنګ د افغان - پاکستان د ګډې پولې د ټړلودندو، د هلیکوپترو ځانګړ یو روزل شویو پیلوټانو هم سرته رسوله. دغو افسرانو عموماً د ورځ او کله کله د شپې له خوا ګزمې وهلې او هڅه یې کوله ځانګړی کلابندې شوې سیمې ته د کاروانونو د رسیدو مخه ونیسي. په دغو هلیکوپترو کې به د ګوزاریزو ټولګیو له ډلې نه د تلاشۍ او نابودولو لپاره یو شمیر کسان هم سپارل وو. هلیکوپترو چې به کله روان اوښان یا موټر ولیدل. نو پر سر به یې ورته څو څرخونه وخوړل او بیا به یو ناڅا په د هغوی مخې ته پر زمکه کیناستل. معمولاً کیدای شول، سمدلاسه معلومه شي چې په کاروان کې څه شی بار دی. که د کاروان سړو به زموږ د هلیکوپترو په لیدو سره په وارخطایي یوې او بلې خوا ته

ځغاسته وکړه، نو ښکاره وه چې وسله وړي، خو که د تلاشۍ سړو ته به معلومه شوه چې په کاروان کې غیر پوځی او سوله ییز شیان وړل کیږی، اوښانو او یا موټرو ته به د مخکې تګ اجازه ورکول کیده.

د دوبی پیل تل د دښمنانو د کاروانو سره د مقابلې تر ټولو ګران پړا وګڼل کیده. دغه وخت په غرونو کې واوره ویلی کیده او ټولې لارې او ګودرونه پرانیستل کیدل. د ژمنی پړاو په پرتله د وسلو او مهماتو د راوړلو اندازه څو ځلې زیاتیده. له دې امله (دغه وخت) د موجودو ګوزاریزو ټولګیو د مرستې لپاره مو ځانګړې سمبال شوې الوتکې هم ګمارلې. هغوی د پولې په اوږدو کې د ګزمې تر څنګ د کشف عملیات سرته رسول او لیدلی کاروانونه یې له منځه وړل.

سره له دې چې موږ د پولو د تړلو او له کاروانونو سره د مقابلې لپاره خورا زیات قوتونه په کار اچولی وو، خو دغه کار مو په بشپړه توګه نه شو ترسره کولای. کاروانونو په یوه یا بله بڼه د افغانستان خاورې ته نفوذ کاوه او دلته یې بیا تباه کول ګران کار و. د ۱۹۸۵ کال په پای کې مو، پولې د تړلو لپاره له پلیو غنډونو، کنډکونو او ټولیو نه هم کار اخیستل پیل کړل.

اتو ګوزاریزو کنډکونو هر یوه د مسوولیت خپله خپله سیمه درلوده. پولې ته په نږدې ولایتونو کې د مجاهدینو جګړه ییز فعالیتونه ډیر زیات چټک وو. په تیره بیا په کندهار، لښکرګاه، غزنی او ګردیز کې ځای پر ځای شوی کنډکونه له زیاتو ستونزو سره مخامخ کیدل. په جلال آباد کې حالات ډیر خړ پړ وو او دغه کړکیچ په افغانستان کې د شوروی پوځی حضور په ټولو نهو کلونو کې په خپل

حال باقي و. د شوروي عسكرو له بشپړې وتنې ځواوونی مخکې د دغه ځای حالات په چټکۍ سره مخ په نازکیدو شول.

په اسعد آباد کې د میشتو جزو تامونو ژوند تر ټولو سخت و. د افغانی جګړې په ختمیدونکی پړاو کې جګړه ییز فعالیتونه خپل اوج ته ورسیدل. زموږ د پوځونو د وتلو په درشل کې د دغه ولایت حالت ډیر خراب شول. دغه وخت تقریباً هره ورځ زموږ پر سرتیرو دریاکتیف توغندیو او هاوانونو ډزې جاری وې. هغه څه چې د ګوزاریزو ټولګیو غړیو په افغانستان کې وکړل یوازې د زړورو او قاطع افسرانو او سرتیرو ځانګړتیا ده او بس. د ګوزاریزو ټولګیو پرسونل له مسلکی پلوه په ډیرو لوړو سطحو کې و. هغوی جګړه ییز فنون ډیر ښه پیژندل او په خورا مهارت سره یې خپلې دندې سرته ورسولې.

د افغانستان د جګړې په پړاوکې د ګوزاریزو ټولګیو پر سرهم ډول ډول پیښې راغلې دی. بریاوې هم وې او ماتې هم. په وسلو بار کاروانونو د پوپناه کولو تر څنګ چې هم یې د شورویانو او هم افغانانو د نورې وینې تویدو احتمال کماوه، کله کله ماتې هم پیښېدلې.

د دندې ناسمې تشریح، د جګړې لپاره نیمګړی چمتو والی او په تیره بیا ټاکل شوې سیمې ته د تګ په وخت کې تیروتنو ډیر ناوړه عواقب رامنځته کول. زما په یاد دی چې دښمنانو د ځانګړو روزل شویو سرتیرو درې ډلې بشپړې له منځه یوړې، د دې خبرې دلیل څه و؟

مخکې مې وویل چې دښمنانو ښه پیاوړی استخبارات لرل او د کومې ډلې د

لیږلو خبره چې به یې ځان ته معلومه کړه، نو بیا به یې هغې ته وخت ورکاوه چې په کراره تاکلې سیمې ته ځان ورسوي، خو له دوی مخکې به هلته د ښمنانو کمین نیولی و. په داسې یو حالت کې چې کله هلیکوپټرې بیرته خپلو مرکزونو ته ستنیدلې او ټانکونو له دغه ځایه څو کیلومتره واټن درلود، د ځانګړیو ایسارو شویو ټولګیو له لاسه نور هیڅ پوره نه وو. د غو سرتیرو یوازې سپکه وسله له ځانه سره وړه. د ښمنانو د ماشینګنو تر ځنګ هاوانونه هم درلول او د ناڅاپي برید هغه لارې چارې چې د ښمنانو ترې کار اخیست، دوی ته یې ډیر بری ورپه برخه کاوه. هغوی د سترګو په رپ ګې کولای شول، د ګوزاریزو ټولګیو یوه کوچنۍ ډله ټوله له منځه یوسي.

د عملیاتو د سرته رسیدو په وخت کې له ګوزارریزو ټولګیو سره پر له پسې مخابراتي اړیکې ساتل کیدې. د دغو کنډکونو د جګړې د اصلي سیمې له پاسه څلرویشت ساعته هغه الوتکې خوځیدې چې مخابراتي څپې به یې اخذ او له سره مخابره کولې. همدا چې د قوماندانۍ مرکز ته خبر ورسید چې ډله په جګړه کښوته، سمدلاسه به په ډګر کې چمتو ولاړو هلیکوپټرو ته د پورته کیدو امر کیده. د غلیم ډډلود نابودولو لپاره نیم ساعت یا ۳۵ دقیقوته اړتیا وه خو هیلیکوپټرو په دغه زماني واټن کې یوازې د جګړې سیمې ته ځان رسولی شو.

په مجموع کې د ځانګړو ګوازاریزو ټولګیو، هوایي ځواکونو او پلیو قطعو ګډو هڅو د افغانستان په خاوره کې فعالو ورانکارو ډلو ته د وسلو او مهماتو د بې خنډه او آزادې رسیدنې په مخنیوي کې مهمه ونډه درلود. داسې نیکمرغه او ونې

او میاشتې هم راتللې چې د څلوېښتم لښکر قطعو د پولې دا یا هغه برخه تېره تېرلی شوه.

د افغان - پاکستان د ګډې پولې د تېرلو لپاره هڅو او دغه راز د پنجشیر په دره او بیا د کندهار، پکتیا، کونړ، هرات، بلخ او بدخشان په ولایتونو کې د یاغیانو خلاف جګړه ییزو عملیاتو او ورسره جوخت د دښمن پر مرکزونو د هوایي بمبار یو داغیزمنتوب زیاتیدو، د مخالفینو مشران اړ کړل چې خپلې راتلونکې نقشې او پلانونه له سره جوړ او تنظیم کړي.

په پاکستان کې میشتو د مجاهدینو «روحاني پلرونو» هڅه کوله غیر ممکن کارونه سرته ورسوي لکه: د حکومتي ضد هڅو د کمیدو مخنیوی، له ګوزارونو څخه د اساسي ځواکونو بچ ساتل، د پېښې شوي زیان د یر ژر جبران او د افغانستان په خاوره کې د ننه د نویو مرکزونو جوړول.

د مخالفینو مشرانو ورانکارو باندېونو ته د وسلو رسوونکو کاروانو د بیا بیا ضایع کیدو له امله پریکړه وکړه چې له پولې نه د اړولو په وخت کې (کاروانونو) د ساتنې ځانګړې ټولګۍ جوړ کړي. د هغوی مهمه دنده د شوروي سرتیرو له خوا د غلچکیو یرغلونو مخنیوی او له هغو سره مقابله و.

زموږ ګوازارینرو ټولګیو د پوځي لویو چوڼیو د امنیت د تأمینولو لپاره ستر کارونه سرته رسولي دي. هغوی د کابل په ګډون د افغانستان دډیرو لویو ښارونو د پرله پسې بر بادۍ خطر له منځه وړی و. د ځانګړو دندو د سرته رسولو مستقلو کنډکونو د خدمت مهم رول سړی ته اوس ډیر ښه څرګندیدلی شي. د شوروي

پوځونو تر وتلو وروسته د افغانستان پوله له یوې ډاډمنې ساتنې نه بې برخې پاتې شوه بې دفاع کلې د رقیبو وسله والو بانډونو د جګړو په ډګر بدل شول چې نتیجه یې د سلګونو او زرګونو ملکي وګړو حتمي تباهي راوختله.

سید احمد ګیلانی

د پاکستان پولې ته په نږدې سیمو کې «د افغانستان ملي اسلامي محاذ» وسله والو ډلو فعالیت درلود چې مشري یې د ګیلاني په لاس کې وه.

د هغه پلار - حضرت صاحب چې دغه راز د بغداد پیر او نقیب صاحب په نامه شهرت لري، په پنځلس کلنۍ کې انګلستان ته ولیږدول شو چې هلته یې په یوه ځانګړې ښونځي کې زده کړې وکړې. وروسته نوموړي د انګلستان او المان په ځولړو تحصیلي موسسو کې هم څه موده تیره کړه. وروسته هغه د خپلو انګریزي حامیانو په مرسته د هغه وخت د هندوستان د شمال لویدیځې صوبې (اوس همدغه سیمې د پاکستان د شمال لویدیځې صوبې په نامه یادیږي) د پښتنو قبایلو په منځ کې د یو مذهبي مشر حیثیت تر لاسه کړ. د ظاهر شاه د پلار - نادرخان له کورنۍ سره یې نږدې اړیکې ټینګې کړې. له فرصت څخه په ګټې اخیستنې سره یې جلال آباد ته څیرمه د پراخو زمکو مالکیت تر لاسه کړ. د انګریزانو په مرسته د سني مسلمانانو د «قادریه» طریقې لوی پیر غوره شو. تل د انګریزي استخباراتو فعال همکار پاتې شوی دی.

د ګیلاني مور - مار تاریختر د الماني پولیسو د یو لوړ رتبه افسر لور وه او چې کله حضرت صاحب په المان کې زده کړې کولې نو ده ورسره نکاح تړلې وه. دا د

حضرت صاحب لومړۍ واده و.

سید (احمد) ګیلانی په ۱۹۳۱ کال کې دنیا ته راغې ده ته له پلاره د پیرۍ درجه په میراث پاتې شوه دنیوی علوم یې په لویدیځ او دینی یې په عراق کې ولوستل. مصر او سعودی عرستان ته هم د دې مقصد لپاره تللی دی. په انګریزۍ، جرمنی، پښتو او دری ژبو روانې خبرې کولی شی. دویم واده یې د نادرشاه له یوې خپلوانې سره شوی دی.

ګیلانی په ۱۹۷۳ کال کې د سلطنتی نظام تر ړنګیدو پورې د ظاهر شاه غیر رسمی سلاکار و. تر اوسه هم د پخوانی پاچا په کورنۍ سره ټینګ اړیکی لری.

ګیلانی په افغانستان کې د اپریل انقلاب تر بری پورې چندان په مذهبی چاروکې نه واخته، خو له سلطنتی کورنۍ سره یې نږدې اړیکو او د پښتنو قبایلو له روحانی مشرانو سره پراخ تماس او دغه راز خپلې مادی شتمنۍ، له پاکستان سره د ګاونډیو ولایتونو د پښتنو قبایلو په منځ کې پوره اعتبار ورکړی و.

د جلال آباد ه شاو خوا کې یې له پلاره پراخې زمکې ورته په میراث پاتې شوې. دغه راز د قره قل پوټکو د صادراتو، په مرکز کې د «پیژو» موټرو پلورنځی او سر بیره پردې په کابل، کندز او د هیواد په نورو ښارونو کې د غیر منقول ملکیت له درکه هم ورته کافی عایدات په برخه کیدل. د انقلاب په درشل کې د ګیلانی شخصی ملکیت د اوو میلیونو امریکایی ډالرو په اندول تخمین شوی و.

ګیلانی او د هغه د کورنۍ غړیو د کابلی شتمنو اشرافو په دود ژوند کاوه. کله

چې په ننګرهار کې د ګیلاني شتمنی په ۱۹۷۸ کال کې ملی شوه نو هغه بیا پاکستان ته وتښتید.

«د افغانستان د ملي اسلامي محاذ» مشر د نظريو له پلوه معتدل مذهبي – سياسي شخصيت دی. سلطنتي کورنۍ ته له ښکاره تمايل سره سره هغه د نوی ډول «اسلامي ديموکراسۍ» او په اسلامي اصولو بنا يو حکومت او يوه جمهوري دولت د جوړولو پلوی کوی. ګيلاني د اسلامي حزب د مشر ګ. حکمتيار افراطي حرکاتو ته په کرکه کتل او هغه يې هسې «ځان ښودونکی» او نادان باله.

ګيلاني په ۱۹۷۹ کال کې افغانستان ته د شوروی پوځونو ليږل سخت وغندل او ټول مسلمان يې له موږ سره نه پخلا کيدونکې مبارزې ته راوبلل.

د ګيلاني چارچاپير په لويديځ کې روزل شوی شخصيتونه او دغه راز هغه پخواني پوځي افسران او دولتي مامورين راټول شوي چې د انقلاب په کلونو کې له هيواد ، تښتيدلي او اوږده موده يې د کابل له رژيم سره په وسله واله مبارزه تېره کړې ده.

نه پخلا کيدونکي اپوزيسيون

شوروی پوځي قوماندانۍ په افغانستان کې د خپل حضور په ټولو نهو کلونو کې پرله پسې مبارزه کوله چې د مجاهدينو لويې او وړې ډلې ځان ته رامات کړی. خو د اپوزيسيون زياتې برخې له دغسې تماسونو څخه په کلکه پرهيز کاوه. د وخت په تېريدو سره (دغې ډلې) د «نه پخلا کيدونکی» لقب وګاټه.

د نه پخلا کيدونکی اپوزيسيون د هڅو لوری د مجاهدينو په وړاندې د دوو

پرتو د ندو له مخې تاکل کېدای شي. لومړی دنده، په افغانستان کې د سیاسي بې ثباتۍ منځ ته راوړل وو. . دویمه دنده د انقلابي رژیم نسکورول وو. د دې هدف لپاره نه پخلا کېدونکي اپوزیسیون ښې ډېرې هڅې کولې چې د اوږدې پارتیزاني جګړې په منظور ځواکونه راټول او لازیات کړي.

دښمنانو له شوروي عسکرو او حکومتي پوځیانو سره د جګړې په ډګر کې خپلې لویې ماتې د هیواد پر خلکو او افغاني عسکرو د ایدیالوژیکي اغیزې د پیاوړتیا په مرسته جبران کولې.

یاغیانو د حکومتي مقاماتو په پرتله یو شمېر ټولنیزې لانجې ډېرې ښې هوارولې. مثلاً د مجاهدینو تر لاس لاندې سیموکې د نویو ښوونځیو پرانیستل. مسعود په پنجشیر کې له جومات نه د ښوونځي کار اخیستلو ته اجازه ورکړه.

دښمنانو خپلې واکمنۍ ته د قانوني بڼې دور کولو له پاره په ځینو ولایتونو کې په وازکومي جار واهه چې هغوی د دولتي مامورینو، د پوځ او څارندوی د افسرانو له خپلوانو نه درندې جریمې اخلي. د دغې جریمې اندازه د دوواو دریو زرو افغانیو تر منځ وه.

نه پخلا کېدونکي اپوزیسیون له ورانکارو او تروریستي متودونو نه پراخه ګټه اخیستله. د ددغو اقداماتو لوی هدف د سیمې دوګروډا رول او د انقلاب ضد ټولنیز بنسټ پراختیا وه.

د یادولو وړ ده چې مجاهدینو دایتایمې سیزې له ینمایي نه د تروریستي کارونو د سرته رسولو په مقصد د لسو او شپاړسو کلونو ترمینځ ماشومانو او

تنکیو زلمیانو نه پراخ کار اخیستل پیل کړل. مثلاً موږ ته معلومه شوې وه چې د بغلان په ولایت کې له شلو تنکیو زلمیانو نه یوه ورانکاره ډله راجوړه شوې ده. هغوی نه یوازې د ولایتي مقاماتو او شوروي افسرانو کلکه څارنه کوله، بلکه ځیني وختونه به یې ډیر خطرناک تروریستي اعمال هم سرته رسول.

د وخت په تیریدو سره مجاهدینو د ورانکارو عملونو د سرته رسولو په مقصد د افغاني وسله والو پوځونو او څارندوی او ان د شوروي عسکرو له یونیفورم نه هم کار اخیستل پیل کړل. دښمنانو ډیر ځله د ځلوېښتم لښکرد بدنامولو په منظور زموږ د پوځیانو کالي اغوستل او بیا به په لارو کې درېدل او داسې به یې ښودله چې ګنې د (شوروي) ساتونکې پوستې یا ګزمې غړي دي. په دغه وخت چې به هره ترانسپورتي وسیله، د دوی لاس ته ورغله تالاکیدله (؟ د. ج)

دښمنانو خپل پوره وس کاوه چې د ښارونو او سیدونکو ته د خوړو او نورو ضروري شیانو په رسیدلو کې زیات خنډونه رامنځته شي. د حکومت له اقتصادي کړنلارې نه د خلکو د ناراضه کولو په غرض، یاغیانو سترو ښاري مرکزونو ته تللې لارې تل بندولې او پرهغویې د غنمو، لرګیو او داسې نورو شیانو وړلو ته اجازه نه ورکوله. مثلا: د خوست لویې اولسوالۍ ته د شیانو په رسیدو کې د بندښت د پیدا کولو په غرض، هغوی نه یوازې سیمې ته ورغلې ټولې کورنۍ لارې، بلکه هغې خواته له پاکستان نه ورغلې لارې هم بندولې.

د نه پخلاکیدونکې اپوزیسیون د اقتصادي ورانکارۍ په سیاست کې غټ رول د صنعتي موسسو د عادي کار په جریان کې د خنډونو پیدا کولورول لوباوه.

مثلاً د پروان په ولایت کې یاغیانو چې د ښارندوی کالي یې اغوستي وو، کارګران لوټول او ډارول، د بګرام د هوایي ترمیم ځای تخنیکي کارکوونکي او انجنیران تر ټولو زیات تر فشار لاندې نیول شوي وو. سره له دې چې شوروي پوځیانو سخت امنیتي تدبیرونه نیولي وو، د مجاهدینو د پرله پسې اقداماتو په وجه موږ ونه کړای شول، داسې شرایط رامنځته کړو چې دغه فابریکه په خپل پوره توان کار وکړي. د فابریکې تولیدي ورتیا له جګړې نه د مخکې وختونو په اندازه په سلو کې اتیا راټیټه شوه. دغسې یو حالت د نغلو د بریښنا په فابریکه، د ګلبهار په نساجۍ او د افغانستان په نورو تولیدي موسسو کې هم رامنځته شوی و.

د نه پخلاکیدونکي اپوزیسیون لویه هڅه دا وه چې د هیواد په دولتي موسسو او وسله وال پوځ کې خپل استخبارات ایجاد او پیاوړي کړي. دښمنانو غالباً د داوطلبو (سرتیرو) په بڼه نفوذ کاوه. چې څنګه به د پوځي ښوونې او روزنې دوره تیره شوه، د دغو کسانو یوه برخه به له خپلو وسلو سره مخالفینو ته ورتښتیده او بله برخه به یې په پوځ او ښارندوي کې د ورانکارو عملونو د سرته رسولو په منظور پاتې شوه.

مجاهدینو د ځلوېښتم لښکر خلاف په جګړو کې د لاس ته راغلې تجربې په مرسته د پارتیزاني جګړې د پرمخ بیولو طریقې لانورې اصلاح کولې. مثلاً هغوی د اتیایمې لسیزې په اوا سطو کې اړ شول چې خپلې لویې ډلې منحل کړي او اساسي ځواکونه د کوچنیو ډلګیو په بڼه د خلکو د اوسیدو په سیمو کې ځای پرځای کړي. موږ ته پته ولګیده چې کلیو ته د باندنو له نفوذ سمدلاسه وروسته اسلامي

کميټې يا د نه پخلاکيدونکې اپوزيسيون د واکمنۍ ارگانونو هم دغو ځايونو ته په ليږديدو پيل کاوه. د دغو کميټو مشرانو د خپل نفوذ په سيمو کې له دولت سره په مرستې تورنو کسانو او يا هغه چا خلاف چې له دښمن سره له پراخې مرستې نه يې سرغړولی و، علنی اسلامی محکمې داير ولې.

دغه راز ايران او پاکستان ته د (پوځی) زده کړو او هم د وسلو او مهماتو د لاس ته راوړلو په منظور د ډلو استول چټک شول. دښمنان د اپريل او مې په مياشتو کې بيرته افغانستان ته راستنيدل. اوږدو جگړو ښودله چې يوازې همدغو ډلو د شوروی او حکومتی عسکرو خلاف په جگړه کې تر ټولو زياته سر سختی او فعاليت څرگند اوه.

د افغان - پاکستان له گډې پولې نه د تيروشويو اساسی لارو د بندولو لپاره، زموږ له هڅو سره جوخت، دښمنانو د وسلو د لاس ته راوړلو په منظور د لنډو لارو د پيدا کولو لټيه هم پيل کړه. سربيره پردې د احتمالی خطر د مخنيوی لپاره دښمنانو د مختلفو کاروانونو په ليږلو پيل وکړ. په دغو کاروانو کې به د بيلابيلو گوندونو غړی شامليدل. دا د مختلفو (جهادی) تنظيمونو د همکارۍ د منځ ته راوړلو په غرض د هڅو يوه کوچنۍ لړۍ وه. په دې لړۍ کې د اطلاع ورکول او مخابرې واحد سيستم او دغه راز د بيلابيلو باندونو د مشرانو تر منځ د اطلاعاتو د حتمی تبادلې خبره راتلله.

د ياغيانو د وسلو او مهماتو يوه قوی سرچينه په خپله حکومتی پوځيان، تښتيدلی يا تسليم شوی سرتيری او افسران وو. اشرارو د حکومتی پوځيانو د

خیانت په نتیجه کې نه یوازې سپکه وسله. بلکه هاوانونه، لنډتوپونه او دغه راز وسله وال ګاډي هم تر لاسه کول.

صبغت الله مجددی

د ۱۹۸٦ کال د جولای په ۱۸ د افغانستان دموکراتیک جمهوریت اختصاصی انقلابی محکمې د مخالفینو یو شمیر نامتو مشران په اعدام محکوم کړل. د هغو کسانو په ډله کې چې په څه نامعلوم علت په اعدام نه وو محکوم شوی، یو هم د «افغانستان د ملی نجات جبهې» مشر صبغت الله مجددی و.
عجب تصادف: په کابل کې د اختصاصی انقلابی محکمې له پریکړې یوه اوونۍ وروسته له مرګ نه بچ شوی مجددی د «اووه ګونی اتحاد» د عالی شورا د پریکړې له مخې د یوې بلې درې میاشتنۍ دورې لپاره د هغې رئیس وټاکل شو.

مجددی په ۱۹۲۱ کال کې زیږېدلی دی. هغه د افغانستان په یوې ډیرې اغېزمنې خاندانی سلسلې یعنې حضرتانو پورې اړه لری چې د پیغمبر (ص) اولاده ګڼل کیږی. د مجددی ټبر د عربی هیوادونو په تیره د سعودی عربستان له شتمنو کورنیو سره د خپلوی د اړیکو په ګډون کلک او رنګارنګ اړیکی او دغه راز د لویدیځې اروپا او امریکا له سیاسی او تجارتی کړیو سره پراخې او ډیرې نږدې شخصی پیژندګلوی لری. له افغانستان نه بهر د مجددیانو د ټبر له اتو سوو زیات غړی اوسیږی چې زیات یې د اسلامی افراطیونو په سیاسی فعالیتونو کې فعاله ونده لری.

د صبغت الله مجددی پلار محمد مسعود مجددی او نیکه فضل محمود مجددی د افغانستان په وتلو مذهبی او سیاسی شخصیتونو کې راځي. د غو سنتي اسلامي شخصیتونو د ټولو هغو هڅو په وړاندې چې اسلام د ورځې له شرایطو سره برابر کړي، مقابله کړې ده. هغو په خپلو سیاسي هڅو کې تر هر څه لمړی پر مرتجعو اسلامي روحانیونو او شتمنو روشنفکرانو تکیه لرله.

د هیواد د ټولنیز ژوندانه پر بهیر د دغه ټبر د غړیو اغیزه خورا ستره وه. مثلاً: د صبغت الله مجددی بل نیکه محمد صادق مجددی له ۱۹۲۹ کال نه تر ۱۹۵۳ کاله پورې په مصر کی د افغانستان سفیر و. نوموړی د یو شمیر عربي شیخانو له کورینو سره چې اوس اوس د سعودی عربستان په مشرانو کې راځي، ښه ټینګې اړیکی پیدا کړې وو چې له ځانه یې خپلې اولادې ته د میراث په توګه پریښودل.

صبغت الله مجددی چې د کابل (دینی) مدرسه په ښونمرو پای ته ورسوله نو په ۱۹٤۷ کال کې مصرته لاړ او هلته یې د الازهر پوهنتون د اسلامي حقوقو په پوهنځی کې شپږ کاله زده کړې وکړې او د شرعیاتو د ماستری ډیپلوم یې په ښونمرو تر لاسه کړ.

وطن ته له ستنیدو وروسته مجددی د کابل په یو شمېر لیسو او پوهنتون کې په تدریس بوخت شو. هغه په جوماتونو کې د موعظو او په ټولګیو کې د تدریس په وخت کې عادی خلک او محصلین د حاکم نظام پرنګولو او په افغانستان کې د «حقیقي اسلامي نظام» جوړولو ته رابلل. په همدې وخت کې مجددی څو کتابونه او د مسلمانانو په نامه څو ویناوې تألیف کړې.

مجددی د حکومتی ضد اقداماتو او دغه راز د هغه شوروی هئیت خلاف د ناوړه قصد د لمسولو په تور چې د افغانستان په کتنه بوخت و، په ۱۹۶۰ کال کې په څلور کاله بند محکوم شو، خو په زندان کې یې له څو اوونیو زیات موده تیره نه کړه او ډیر ژر خوشې شو. څه موده یې په کابل کې د سعودی عربستان د سفارت د ژباړونکی دنده درلوده او په همدې نامه د شپږو میاشتو لپاره د امریکا متحدو ایالاتو ته ولیږل شو.

په ۱۹۶٤ کال کې مجددی دوه کلن مهاجرت کوی او خپلې ټولې هڅې ټولنیزو او سیاسی کارونو ته وقفوی. په همدې وخت کې هغه د شرعیاتو د یوه عالم او د ژبور خبر لوخ په نامه چې په پنځو بهرینو ژبو هم تسلط لری، شهرت مومی. مجددی د مهاجرت په دې دوره کې خپل یو شمیر آثار د چاپ لپاره چمتو کړل لکه: «په اسلام کې سیاست»، «منطق او فلسفه»، «یووالی او د ایمان اساسات». مجددی په دې کتابونو کې «د حقیقی اسلام د بیا ژوندی کولو او هغه ته دیر غلیزې (په بله ژبه جګړه مارې ب. ګ.) ځانګړتیا دورکولو» تبلیغ کاوه.

وروسته چې کله مجددی هیواد ته راستون شو، نو د ده په مستقیم ګډون او لارښوونه په افغانستان کې د «اخوان المسلمین» په نامه د اسلامی ارتجاعی ډلې بنسټ کیښودل شو. لږ وروسته د دغې ډلې یوه بله څانګه د «ځوانو مسلمانانو» په نامه منځ ته راغله چې په مشرتابه کې یې د ص. مجددی په وړاندیز ګ. حکمتیار ته هم ځای ورکړل شوی و.

ص. مجددی د پاچایی حکومت له خوا د کیدونکو اصلاحاتو سخت مخالف و

اوله همدې امله يې د پاچا مخالفت ته هم ملا وتړله. په ۱۹۷۱ کال کې چې کله د پاچا يي استخباراتي اداري غړيو د مجددي يو نږدې ملګري وواژه، نو هغه لومړي پاکستان او وروسته امريکې ته و تښتيد او هلته يې د څه مودې لپاره د «اسلام پيژندنې» درس ورکاوه. د پاچايي نظام د نسکوريدو په وخت کې په لندن کې و او له همدې ځايه يې د «غير اسلامي ماهيت» له کبله د داود په نوي رژيم نيوکې پيل کړې.

د سلطنت له ړنګيدو وروسته مجددي په پاکستان کې د «اخوان المسلمين» د معتدلو غړيو له منځه د اسلامي روحانيونو جمعيت (؟ د.ج.) په جوړولو اقدام وکړ.

په کابل کې د اپريل تر انقلابه مجددي په هالند کې اوسيده، څو ځله ډنمارک ته لاړ چې «د سکندناوي هېوادونو د اسلامي مرکز» د جوړيدو پر سر منځ ته راغلې لانجې غوڅې کړي. په ډيرو سکندناوي هېوادو کې يې د دغه مرکز د څانګو او دغه راز د جوماتونو په جوړولو کې شخصاً ونډه اخيستې ده. د ډنمارک او هالنډ په يو شمير پوهنتونونو کې يې د اسلام د تاريخ په هکله لکچرونه هم ورکړي دي.

مجددي له افغانستان څخه بهر سياسي فعاليت هم له پامه نه غورځاوه. د ۱۹۷۸ کال په د سمبر کې په ډاګه د افغانستان دموکراتيک جمهوريت تړول مخالف ځواکونه د افغانستان د خلکو دموکراتيک ګوند خلاف د مبارزې لپاره يووالي ته راوبلل.

د ۱۹۷۹ کال په پيل کې د ح. امين په لاربښوونه د مجددي (۲۱) خپلوان په

کابل کې چانماري شول. همدا خبره د دې سبب شوه چې صبغت الله پاکستان ته ستون شي. دی لومړی «دافغانستان دملي نجات جبهې» د انقلاب ضد ډلې په مشر تابه کې شامل شو او وروسته یې دهغې مشري په غاړه واخیسته.

د ۱۹۷۹ کال په مارچ کې مجددي دافغانستان دمسلمانانو په نامه خپله خطابیه خپره کړه چې هغې کې یې خلک «د کمونیستي ملحد رژیم خلاف جهاد» ته رابللي وو. د همدغه کال په مني کې دافغانستان دانقلاب ضد ځواکونو د یوه استازي په توګه د امریکا متحدو ایالاتو ته لاړ او هلته د امریکا دحکومت دلوړ رتبه مامورینو له خوا ومنل شو.

دافغاني انقلاب ضد ډلو په منځ کې مجددی ته «په لویدیځه طریقه» دافغاني لانجې د غوځولو دپلوی خطاب کېده. دده په لاس دخپل سازمان په لیکل شوی مرام کې ویل شوي چې د «جبهې» مقصد دافغانستان دخلکو دموکراتیک ګوند دنظام دنسکورولو او په اسلامي بنسټونو او خپلو دمرکراتیکو اصولو بنا دولت دجوړولو لپاره دټولو انقلاب ضد ځواکونو یو موټی کول دي.

د ۱۹۸۱ کال په نوامبر کې دافغانستان دحکومت خلاف دمبارزې داشکالو: متوددنو او نهایي اهدافو پر سر د مجددي او حکمتیار ترمنځ چې دغه وخت یې پوره شهرت موندلی و، اختلاف پیدا شو. له همدی امله مجددی «دافغانستان د مجاهدینو اسلامي اتحاد» ډله منځ ته راوړه چې په هغې کې ګیلاني،نبي، دوست محمد او نور هم شامل شول. په ۱۹۸۵ کال کې مجددی دامریکا او پاکستان په غوښتنه «دافغانستان د مجاهدینو اسلامي اتحاد» ړنګ او له خپلې ډلې سره په

«اووه گونی» اتحاد کې ورګډ شو.

ص. مجددی بیا بیا او په ډاګه د افغانستان د خلکو د موکراتیک ګوند سره د یوه ائتلافی حکومت د جوړولو خبره رد کړې او ټینګار یې کړی چې د نوی افغانی حکومت غړیتوب یوازې «د خپل هېواد او اسلام ژغورونکی مسلمان» ترلاسه کولی شی.

د مجددی د ټبر د غړیو او چټ ټولنیز اعتبار د خورا پاملرنې وړ خبره ده. صبغت الله دیارلس ورونه لری. په دې ډله کې یې شپږ خپل او پاتې یې میرنی دی چې له دوو نورو میندو نه دنیا ته راغلی دی.

عزت الله مجددی چې په امریکا کې یې زده کړې سرته رسولې دی، د امریکا د حکومت مامور دی او اوږده موده له امریکا او سعودی عربستان سره د صبغت الله د نږدې کولو وسیله وه.

قدرت الله او اسدالله مجددی د طب ډاکتران دی چې په امریکا کې دایمی استوګنه لری او په افغانی انقلاب ضد فعالیتونو کې یې کومه ځانګړې ونډه نه وه اخیستې.

خلیل الله مجددی د انجنیری زده کړې کړی او اوږده موده په استرالیا کې اوسیدلی دی. وروسته بیا سعودی عربستان ته ولیږدیده او همدلته د نورو په مرسته د «اسلامی کانګرس» د سازمان د مرستو د صندوق مشر شو. دغه سازمان د افغانستان په خاوره کې د انقلاب ضد ډلو د هڅولو او لمسولو کې فعاله ونډه لرله.

حشمت الله مجددی په یوه غټ سوداګر بدل شوی او د هانکانګ له بانکونو او

موسسو سره نږدې اړيکې لري. ډيره موده په پاکستان کې اوسيده او دلته په گوندي چاروکې د صبغت الله مرستيال او له هغه وروسته «دافغانستان دملي نجات جبهه» کې دويم سړی و. هغه چې تروروستي بري دافغانستان له حکومت سره دمبارزې پلوی و، له بهرنيو اسلامي کړيو او افغاني انقلاب ضد مرکزونو سره يې د «ملي نجات جبهې» اړيکې ټينگې کړې دي.

د يوه روسي لرغوني متل له مخې، هره کورنۍ يو بدفطرته غړی لري. د مجدديانو په کورنۍ کې دغه ځانگړتيا درحمت الله مجددي په برخه وه. په ۱۹۶۰ کال کې همده سلطنتي استخباراتي مامورينو ته خبر ورکړ چې صبغت الله د شوروی هئيت خلاف د ناوړه قصد په تيارولو بوخت دی. رحمت الله ددغه خيانت له امله د خپل ټبر له نفرين سره مخامخ شو. هغه وروسته دخپلې غوښتنې له مخې شوروی ته واستول شو چې همدلته د لمبا په وخت کې ډوب او مړ شو.

نعمت الله او ضابط الله مجددي «دافغانستان دملي نجات جبهې» دمشر تابه غړي وو چې په وارسره يې د «جبهې» لپاره د وسلو په پيدا کولو او ويشلو او دغه راز دکابل په حوزه کې د خپل تنظيم دفعاليتونو مسؤوليت په غاړه درلوده.

سربيره پردې په سعودي عربستان کې د صبغت الله د تره زوی او يوه خورهم اوسيږي چې د حاکمې سلطنتي کورنۍ د يوه شهزاده ميرمن ده.

له خپلو زامنو سره د صبغت الله اړيکې ډول ډول دي. له نجيب الله (مجددي) سره چې د طب ډاکټر او دامريکا دايمي استوگن دی. له اسلام نه دهغه دمستند انحراف له امله عملاً اړيکې نه لري (؟ د. ج.) عصمت الله تل د پلار

دڅانګړی استازی په توګه دهغه تر څنګ وی او عزیزالله د اسلامی حزب د تروریستانو په لاس وژل شوی چې د صبغت الله مجددی او د اسلامی حزب د مشر حکمتیار ترمنځ د پخوانۍ سختې دښمنۍ د لاژورتیا سبب شو.

په زړه پورې ده چې دافغانستان دانقلابی دولت د قومونو او قبایلو دچارو وزیر سلیمان لایق هم عملاً د مجددیانو د کورنۍ غړی ګڼل کیږی، ځکه چې خوریې - مهرنګار د صبغت الله مجددی میرمن وه. په دې ترتیب د صبغت الله یو شمېر زامن د سلیمان لایق خوریونه کیږی. له مجددی سره د لایق د خپلوۍ په لړکې مورته داخبره هم ښکاره وه چې د صبغت الله خلاف دلایق د بیابیا پوچوخبرو په وجه، نوموړی د مجددی دټبر غلیم بلل شوی و. دټولو انقلابونو منطق، په تیره بیا که هغه د ختیځ په کوم هېواد کې منځ ته راغلی وی، دادی چې ورورېه د ورور او پلار به دزوی خلاف وسله اوچتوی.

یوه ورځ له ماسره په شخصی ملاقات کې دسلیمان لایق له خولې داخبره راووتله چې دمجددی ټبر په هکله دهند په ارشیف کې دانګلستان د «انتلجنس سرویس» اسناد شته چې ښیی، ددې کورنۍ کوم غړی په څه پیمانه له انګریزی استخباراتو سره اړیکی لرل. لایق شکایت وکړ چې ددغو اسنادو د لاس ته راوړلو لپاره دده له هڅو سره ببرک کارمل سخت مخالفت کاوه ځکه چې ډاربده په دې صورت کې به له انګریزی استخباراتو سره دانقلابی حکومت دیو شمېر غړیو او دهغو د نږدې اطرافیانو پخوانی اړیکی بر بنډې شی.

په مجموع کې د مجددی ټبر ډیر غړی او په دې ډله کې صبغت الله په بیلابیلو

کلونو کې د خپلې کورنۍ د سیاسي، تجارتي او مالي اړیکو او دغه راز د مذهبي اعتبار له برکته عملاً د مجاهدینو د ټولو مشرانو لاربښوونکی او مذهبي پیران ګڼل کیدل او خپله صبغت الله د نه پخلاکیدونکی اپوزیسیون تر ټولو اغیزمنه څیره وه. مجددی د هیواد په ختیځ او جنوب ختیځ کې د میشتو پښتنو قبایلو په منځ کې او دغه راز د سمنګان او بغلان په ولایاتو کې زیات پلویان لرل. «د ملي نجات جبهې» دوسله والو غړیو شمیر په منځنۍ ډول تر لسو زرو تنو اوښته چې د هغوله منځ څخه پنځوس ډلې راجوړې شوې وې.

خبره باید نوره غوځه شي په ۱۹۸۵ کال کې شوروي مشران له افغانستان نه د ځلویښتم لښکر دایستلو داحتمال څېړلو ته اړشول. داکال دډیرو سختو جګړو شاهد و. له یوې خوا داپوزیسیون اوله بلې خوا د شوروي او افغاني عسکرو مقابلې خپل اوج ته ورسیدې. تقریباً هره ورځ مور ته نوي او لانوي تلفات اوښتل، خو د شوروي له زیاتېدونکې مرستې سره سره، په حالاتو کې یو کوچنی مثبت بدلون هم نه راته.

دافغانستان دموکراتیک جمهوریت سیاسي او پوځي مشرانو د هیواد پرحالاتو د کنترول او د خپلې دندې دسمې اجرا وس له لاسه ورکړی و. د مشخصو اقداماتو پر ځای به تري په انترناسیونالیزم او دافغانستان په روښانه راتلونکې داعتقاد په هکله ښکلې جملې او ویناوې اوریدل کیدې.

خو عادي افغانانو یوه ساده نیکمرغي پیژندله او هغه سوله وه. په افغانستان کې له پیړیو راهیسې، تل د قبیلو ترمنځ اختلافونه او کله کله کوچنۍ شخړې

پېښې شوې دي. دغه ټول شيان بيخي عادي بريښېدل، خو که يو ځل د کوم بهرني پښه دې هېواد ته ورننوتې ده، نو بيا حالاتو بيخي بله بڼه غوره کړې ده.

په افغانستان کې زموږ د پوځي اړتيا وو دليرې کولو او د دغه هېواد د رژيم په ساتنه سخت زيات لګښت کېده. دغه وړيا مرستې په داسې وخت کې ترسره کيدې چې خپله شوروي اتحاد د ډېرو مهمو خوراکي موادو له زيات کمښت سره مخامخ و.

افغانستان ته له دې ځايه د هر شي سيلاب روان و. خبره دې ځای ته ورسيده چې د شوروي اتحاد بيلابيلو ولايتونو ته دافغانستان دولاياتو «قيموميت» په غاړه واچول شو. مثلاً: دولګاګراد ولايت د غزني ولايت د قيموميت په لاس کې نيولو سره مجبور و، بوره، غنم، غوړي، تخنيکي وسايل او ماشين آلات هغه ځای ته برابر کړي. انترناسيوناليستي روزنې اجازه نه راکوله چې مثلا د دريو يا پنځو ښوونځيو او کليوتر منځ د څو کيلو متره سړک د جوړولو په هکله دافغانانو ټينګې غوښتنې له پامه وغورځول شي. عملاً خبره دا ده چې بايد شوروي قيم ولايت دافغانستان دمربوطه ولايت دټولو ستونزو د حل لپاره متې رانغښتې وای. ترکومه ځايه چې ماته پته لګيدلې، داکار د شوروي ولاياتو او د جمهوريتو د واکمنو لپاره لوی عذاب ګڼل کيده. دغو واکمنو په کابل کې له لنډې د مې وروسته، په ځان پورې د ټرليو افغاني ولايتونو پر لور د تګ په درشل کې په ښکاره داګيلې کولې.

له دې حقيقت نه هم سترګې پټول نه دي په کار چې په نړيوال ډګر کې هم دډيرو

لانجو پریکړه څکه د شوروی اتحاد په ګتیه نه تمامیدله چې شوروی عسکر لا په افغانستان کې ديره وو.

د څلویښتم لښکر قوماندانی او د شوروی اتحاد د دفاع وزارت او پراتیفی ډلې چې هغه وخت په کابل کې ديره وه، پرله پسې وړاندیزونه کول او دا خبره یې په ګوته کوله چې نور باید د پوځونو د ایستلو خبره غوڅه شي. د افغانستان له لانجې نه زموږ لپاره د خلاصون بله لار اصلاً نه وه. دوسلې په زور په افغانستان کې مقصد ته درسید لو امکان نه و. مهمه خبره دا وه چې زموږ د هیوادوالو وژنې دوام درلود خو هیڅوک نه پوهیدل چې داولې او د څه لپاره؟

له نښو نښانو څخه داسې بریښی چې د م.س. ګرباچوف ترلاربنود کیدو مخکې هم زموږ د هیواد د چارو واکمنان په پای کې په دې قانع شوی وو چې نورنو باید افغانستان ته د «انترناسیونالستی» مرستې موضوع غوڅه کړی شي. ښایی دهغو شوروی مشرانو له ډلې نه چې افغانستان ته د پوځونو د لیږلو په پریکړه کې یې لاس درلود، دهیڅا په ذهن کې هم نه ګرځیده چې موږ به نږدې لس کاله په دغه هیواد کې تم کیږو. تر کومه ځایه چې اوس پته لګیدلې، په ۱۹۷۹ کال کې داګنګل کیده چې په دغه هیواد کې زموږ د پاتې کیدو اعظمی موده له دوو - دریو کلونو څخه نه شی زیاتیدلی، خو په ۱۹۸۵ کال کې څلویښتم لښکر دادی د پنځه کلنې جګړې تجربه لرله.

شک نه شته چې زموږ مشران نور په دې پوهېدل چې د افغانستان غوټه اوس داسې پیچلې شوې چې یوازې په پوځی حضور سره دهغی هواری ناشونی دی، خو

شک لرم چې پخوانۍ رهبري دې دعسکرو دا يستلو پريکړه کړې وای. د شوروی حکومت او د گوند د مرکزي ارگانونو ډير غړي نه يوازې په ايدیالوژيکی مزو او دخپل دولت دامنيت دساتنې په هکله د زړو سندرو په جادو تړلې وو، بلکه له افغانی مشرانو سره يې نږدې شخصي اړيکې هم لرل. دافغانی انقلابی مشر تا به هيڅ غوښتنه له پامه نه غور ځول کيده. سړی ته په ذهن کې داسې ورگرځيدله چې د شوروی مشرانو په نزد ترټولو لوړ بشری ارزښت همدغه انترناسيونالستی مرسته ده او بس. زموږ د سرتيرو مرگ او افغانستان ته د ډيرو مادی نعمتونو په استولو سره خپل اقتصاد ته زيان رسول دوی ته د ارزښت له پلوه په دويمه درجه کې راتلل.

موږ مسلکی پوځيان به د ځينو پوځی عملياتو د پلان د تيارولو په وخت دې حقيقت ته پوره متوجه کيدلو، د ساری په توگه: د څلويښتم لښکر قوماندانی ته امر کيده چې په يوه خاصه سيمه کې دې دجگړه ييزو عملياتو د سره ته رسولو لپاره تياری ونيسی. داسې امرونه له مسکوه رارسيدل. په داسې حال کې چې سالم عقل حکم، کاوه چې په خپله په افغانستان کې په جگړه بوختو افسرانو ته غوره معلوميږی چې په کوم ولايت کې څه ډول جگړه ييز عمليات سرته رسول په کار دی.

موږ ښه پوهيدو چې د مسکو د دې امرونو اصلی ريښه چيری ده. ډير ځله موږ اړکيدلو چې له درواغو څخه کار واخلو، خو دا يوه سپيڅلې فريب کاری وه چې په دې توگه د خپلو سرتيرو د مرگ مخه ونيسو. کله چې به افغانی مشرانو د هيواد په

دي يا هغه سيمه کې دجګړه ييزو عملياتو د سرته رسولو غوښتنه وکړه، نو موږ به تر هر څه لومړی د حالاتو جاج واخيست او معلومه به مو کړه چې دا عمليات د څه لپاره ضروري دي او ايا رښتيا ورته اړتيا شته او که نه؟ زياتره به موږ له دغې څېړنې وروسته منفي ځواب ورکاوه، خو افغانانو هم پر له پسې ټينګار ته دوام ورکاوه. هغوی خپلې غوښتنې د شوروی سفارت او يا په کابل کې د ک.ګ.ب. د دفتر له لارې مسکو ته لېږلې او بېرته د امرونو او لارښوونو په بڼه موږ ته رارسيدلې، موږ په مختلفو پلمو او ان په نيرنګونو سره، داسې کول چې عمليات يوازې په پلان کې ونيسو او د مسکوله خولې نه ځان خلاص کړو. موږ به خبرورکاوه، مثلاً په پلانکۍ سيمه کې مو ستاسو د لارښوونې له مخې، داسې يا هغسې عمليات سرته ورسول.

زه په غوڅه توګه ويلی شم چې د څلويښتم لښکر وړانديزونه او بيا بيا غوښتنې وې چې د هيواد مشران يې اړ کړل، په افغانستان کې د شوروی پوځونو په باب خپل دريغ بدل کړي او په پای کې پريکړه وکړي چې وړاندې بايد څه وشي؟

زما په نظر په دې هکله نيول شوې پريکړه، يوازينۍ ممکنه او سمه پريکړه وه: شوروی پوځي حضور بايد پای ته ورسول شي. له دې پرته موږ مجبور وو، د څلويښتم لښکر د پرسونل شمير دوه برابره کړو. يوازې د افغان - پاکستان د ګډې پولې د ترلو لپاره زموږ په حساب لږ تر لږه اتيا زره عسکرو ته اړتياوه. عملاً موږ مجبوريدو چې په افغانستان کې د ځان لپاره خپلې سرحدي قوا وې راجوړې کړو. د پوځ بلې برخې بايد د هيواد د ننه د پاتې شويو مخالفو ډلو بقايا وې له منځه

ورې وای.

په ۱۹۸۵ کال کې د شوروی پوځی ځواکونو د ایستلو د موضوع ځانګړې څېړنه پیل شوه. وروسته وروسته دا موضوع په لوړه سطحه وڅېړل شوه او نړیواله بڼه یې غوره کړه. د څلویښتم لښکر افسرانو او سرتیرو د ژنیو د خبرو اترو پایلې په مینه تعقیبولې ځکه چې هغو تر هر څه لومړی په مورږ پورې اړه لرله. هیڅوک نه پوهیدل چې د ژنیو خبرې اترې به په څه پای ته ورسیږی، خو مهمه دا وه چې هغه بالاخره پیل شوې.

دڅلویښتم لښکر په قرارګاه کې

هیڅ پوځی جزوتامونه، نه شی کولی چې د قرارګاه له سمې نقشې پرته دقیق فعالیت وکړی. په کابل کې دڅلویښتم لښکر قوماندانی هم د کار خپلې ځانګړې نیاوې لرلې.

په افغانستان کې دشوروی پوځونو دحضور له هماغو لومړیو شیبونه، ان دڅلویښتم لښکر دلومړنی قوماندان جنرال توخارینوف له خوا هر سهار دغونډو دسرته رسولو دود منځ ته راغلی و، چې دهغو په لړ کې موجود حالات څېړل کیدل او د پوځی قطعاتو دراتلونکې ورځنی دندې مشخصې کېدلې، دې دندو دورځې او شپې دوختونو لپاره توپیر درلود، ځکه چې دشپې د تیارې په خپریدو سره دخطر اندازه هم زیاتېدله. ددې غونډو دجوړولو مسؤول معمولاً دلښکر درستیزوال و، وروسته چې کله زه دلښکر قوماندان شوم نو بیا دا چارې ما په خپله په غاړه واخیستې.

که چیرې به حالات ډیر خراب شول نو بیا پر قوماندان سربیره، دلښکر درستیزوال، دهرې فرقې قوماندان او دهغې درستیزوال هم دخپل مسؤولیت په سیمه کې دپریکړې د کولو حق درلود. که چیرې به دغه مقامات غایب وو، نو بیا دلښکر یا فرقې داستخباراتي چارو مسؤول ددغو کارونو صلاحیت درلود.

غونډه دسهار په اوو بجو د استخباراتو دڅانګې دمشر په دې رپوټ پیل کیده چې دهغه مربوطو افسرانو کوم کوم شیان روښانه کړي دي. دهمدغو ترلاسه شویو معلوماتو پر بنسټ حالات تحلیل کیدل او دلویو پوځي څانګو او ادارو دمشرانو دندې ټاکل کیدې.

ترټولو لومړی موږ دهغو کاروانو او باندونو خلاف مبارزه کوله چې دپاکستان او ایران له خاورې یې نفوذ کاوه. وروسته مو دهغو سیمو حالات څیړل چې دوسلو او مهماتو زیرمې په کې وې، یا نوې دجوړیدو په حال کې وې. دغه سیمې موږ ته ښې معلومې وې او دځلویښتم لښکر لپاره ترټولو زیاتې خطرناکې سیمې ګڼل کیدې.

سهارنیو لنډو غونډو زیاته پاملرنه او دقواود تمرکز غوښتنه په ټول افغانستان کې پر ځلویښتم لښکر سربیره، دافغانستان دوسله وال پوځ، څارندوی او خاد قطعاتو هم فعالیت درلود. موږ مجبور وو، دپریکړو دنیولو په وخت کې دهغوی موقعیت ښه مشخص کړو او مثلاً داسې نه شي چې دافغاني اردو کومه قطعه له دښمن سره اشتباه او دشوروي هوايي ځواکونو تر بمباریو لاندې راشي او یا برعکس پرې نه ږدو چې دافغانستان هوايي ځواکونه په شوروي قطعو ګوزارونه

وکړي. هره ورځ ډیر داسې نزاکتونه رامنځته کیدل چې پاملرنه اړول ورته حتمی بریښیدل مثلاً که به شوروی پوځی قوماندانۍ دغزنی په شمال کې دمجاهدینو له استازیو سره په خبرو پیل وکړ، سمدلاسه به په دغه سیمه کې جنګی عملیات بندیدل.

له سهارنیو غونډو وروسته دځلوېښتم لښکر درستیزوالۍ تریوې تاکلې اندازې خپل اقدامات دافغانستان ددفاع وزارت له پلانونو سره سمبالول. موږ به یا هغوی ته ویل چې مثلاً دځه وخت لپاره دې په تاکلې سیمه ګوزارونه نه کوی او یا برعکس په دغه سیمه دې خامخا ګوزارونه وکړی شی. ځینی وختونه موږ غوښتل چې یوازې دافغانستان هوایی یا توپچی ځواکونه دې تاکلی هدف له منځه یوسی. لنډه داچې خبره داسې غوټه کېده چې هم زموږ د پرسونل او هم دملکی خلکو دزیانمن کیدو مخنیوی په کې وشی.

زه بیا بیا په خیالونو کې دافغانستان خواته ورګرځم او دې نتیجې ته رسیږم چې په سختو حالاتو کې دکار دغه متود ډیر اغیزمن دی. دا یوازې په پوځ پورې اړه نه لری او په ملکی ساحه کې هم پلی کیدای شی. دواک او امکاناتو په یوه موټي کې راټولولو، دا امکان برابر اوه چې ځواکونه پر خپل وخت تاکلې لورې ته سوق او یو شمیر ستونزې له هیلې سره سمې حل شی.

دکابل او هوایی ډګر دامنیت ساتنه

دځلوېښتم لښکر دقوماندانۍ لپاره، یوه لویه ستونزه دافغانستان دپایتخت دامنیت ساتل وو. کابل دبیلابیلو تنظیمونو دفعالیتونو په مرکز بدل شوی و.

پایتخت په ټولو دولتونو، په تیره بیا ختیځ کې خورا زیات ارزښت لري. د تنظیمونو لپاره پر کابل د توغندیو، هاوان، یا لنډو توپونو، یا هسې د سپکې وسلې ډزې د عزت او اعتبار خبره وه.

د څلویښتم لښکر قوماندانۍ باید په داسې حالت کې، د مخالفینو له خوا داحتمالي یرغل خطر تر وسه وسه کم کړی وای. دا کار یوازې د ښار گرد چاپیره زموږ د اغیزې د سیمې د پراختیا او د بیلابیلو محافظتي کمربندونو د منځ ته راوړلو له لارې ممکن کیدای شول. په کار وه چې بهرنی کمربند په داسې یوه واټن کې جوړ شي چې له یوې لورې هم ویشتل شوې گولۍ ان د ښار څنډو ته هم راونه رسیدلی شي.

ورو ورو د کابل پر شااوخوا دفاعي کړۍ بشپړه راتاوه او فعاله شوه. لومړۍ کړۍ چې ښار ته نږدې پرته وه، په ۱۹۸۰ کال کې جوړه شوې وه. موږ څو ثابتې پوستې ځای پرځای کړې، خو د ۱۹۸۰ کال په فبرورۍ کې یعنې افغانستان ته زموږ له ورتگ دوه میاشتې وروسته لومړنیو ډزو موږ مجبور کړو چې ډېر سنجېدلی عمل وکړو. له یوه کال نه بل ته د ښار امنیتي او دفاعي سیستم لا بشپړیده او په ۱۹۸۵ کال کې هغه په بشپړه توگه پای ته ورسید. دغه سیستم له دوو کمربندونو څخه خورا مطمین جوړ شوی و او مقصد یې دا و چې د افغانستان حکومت، شوروي نمایندگیو او د څلویښتم لښکر قوماندانۍ ته وس ورکړي چې د نسبي امنیت په فضا کې کار او فعالیت وکړي.

په لومړني کمربند کې قوي پوستې ځای پرځای شوې وې. هغه یو له بلې په

داسي واټن کې پرتې وې چې په هغو کې ځای پرځای شويو ډلګيو کولی شول، ښارته ننوتلې ټولې لارې دډزو په وسيله بندې کړي.

دليرې کمربند پوستې دغرونو په څوکو کې جوړېدلې. دکابل دامنيت دساتلو ترڅنګ يې بله دنده پرله پسې استخباراتی څارنې وې، څو ښارته دسترو بانډونو دناڅاپي رارسېدلو او نږدې سيمو ته دتوغنديو او دهغو دويشتونکو دستګاوو دراوړلو امکانات له منځه يوسي.

سربيره پردې دښار دامنيت دلاښه تأمين لپاره موږ هوايی څارنو ته هم دوام ورکاوه. الوتکې پرله پسې اوان دشپې له خوا هواته پورته کېدلې، ځکه چې غليمانو هره شيبه خپل تاکتيک ته تغيير ورکاوه. مخالفينو هم له شرايطو سره ځانونه عيارول. مثلاً: که داتيايمې لسيزې په اواسطو کې زموږ په چونيو او تأسيساتو دشپې يا ورځې په هر وخت کې انداختونه کېدل، نو دشوروی پوځ دوتلو په درشل کې بوازې دورځې له خوا زموږ په سرتيرو ډزې کېدلې. دښمن پوه شو چې دشپې ډزې دهغوی لپاره ډيرې ګرانې دی، ځکه چې دتوغندی دانجن دآواز له مخې، دهغه دويشتلو ځای ژر معلوميدلی شو.

دهوايي ډګرونو ساتنه هم خورا سخته دنده راوختله. دځلويښتم لښکر دهوايي ځواکونو دامنيت دساتلو لپاره تل اړوو چې له ډيرو زياتو ځواکونو نه کار واخلو. دهوايي ډګرونو دساتنې دځانګړيو کنډکونو په ترکيب کې د اصولنامې له مخې درې ټولی شامليدل چې هر يوه يې يوازې اته جنګی ګاډی درلودل. شک نه شته چې هغوی ددومره لويې سيمې دامنيت له ساتلو څخه عاجزوو ا نه يې شوای

کولای، پر هوایي ډګر د انداختونو مخه بنده او د کیناستونکو یا پورته کیدونکو الوتکو او هلیکوپترو لپاره امنیتي سیمې منځ ته راوړي.

الوتلو یا کښیناستلو هم په افغانستان کې ځانګړی رنګ درلود. الوتکه په ډېره لوړه ارتفاع، معمولاً ۷۵۰۰ یا ۸۰۰۰ مترو کې د هوایي ډګر و سر ته رارسېدله او بیا یې په مارپیچي توګه خپله ارتفاع کموله. له دغسې یوې الوتنې څخه سړی ته تل یو ناوړه احساس پیدا کیده: په نظر در تله چې الوتکه له هماغې لوړې نقطې څخه په زمکه «راغورځیږي». په سوله ییز وخت کې پیلوټ معمولاً په سړه سینه او ان له ډګر نه پنځلس کیلو متره وړاندې د کښیناستلو چمتووالی نیسي، خو په افغانستان کې ددې کار کول روانه وو. دلته نو په کار وه چې پیلوټ له خپل ټول مهارت نه کار واخلي او د سختې پیکی په وخت کې چې تقریباً پر امنیتي سیمه درالویدو بنه یې درلوده، د وروستي چرخ په وخت کې له دوه درې سوه مترو نه ځان د ناستې کرښې ته وربرابر کړي،

زما په نظر ډېره ناوړه وضعه د بګرام په هوایي اډه کې منځ ته راغلې وه. ځانګړتیا په دې کې وه چې د بګرام هوایي ډګر ته له هرې خوا د کلیو لړۍ راغزیدلې وې. دښمنانو چې په دغو کلیو کې د عادي او سیدونکو تر پردې لاندې پټیدل، له هر فرصت نه یې په هوایي تخنیک او د غه راز د الوتنې پر کرښو د یر غل لپاره ګټه اوچتوله.

موږ په بګرام کې خورا ډېر ځواک راټول کړی و: دلته مجموعاً څلور کنډکه ځای پر ځای وو. په کندهار، کابل او شینډنډ کې هم هوایي ډګرونه تقریباً د همدغه

شمیر عسکرو له خوا ساتل کیدل....

په افغانستان کې رنګارنګ پېښې منځ ته راتللې. کله کله دښمنانو په بری سره هغه هوايي ډګرونه ویشتل چې زموږ هوايي ځواکونه په کې ځای پر ځای شوي وو. کله کله د دغسې یرغلونو په نتیجه کې موږ ته زیان هم رسیده. د دغې سلسلې وروستی یرغل ترکومه ځایه چې زما په یاد دی، د ۱۹۸۸ کال په دسمبر کې سر ته ورسید. له افغانستان نه د ځلوینبتم لښکر له بشپړې وتنې څو اوونۍ مخکې د کابل هوايي ډګر ډزو لاندې راغی. دغه هوايي ډګر په دو وجلا برخو ویشل شوی دی. د الوتنې د کرښې یوې خواته د نړیوال هوايي ډګأ دودانۍ په ګډون ټول اساسي تأسیسات واقع شوي دي. بلې خواته یې زموږ هوايي غنډ ځای پر ځای وچې په کې ترانسپورتي الوتکې او هلیکوپټرې ناستې وې.

ګومان نه کوم چې په هغه بدمرغه ورځ (دښمنانو) رسا دهوايي ډګرهمدا برخه په نښه کړې وه، خو سره له دې یو توغندی پر عسکری قاغوش ولګیده چې په کې د هوايي قوااو افسران او ارده ضابطان اوسیدل. ډزې دغرمې د ډوډۍ په وخت شروع شوې. پیلوټان او کشافان په خونه کې ناست وو او په تلیزیون کې یې دروسیې د «دینامو» د ټیم په ګډون دهاکي لوبې ننداره کوله. توغندی دهمدې کوټې پر سرولګیده، هغه یې سوری کړ، لاندې وغورځید او وچاوود. یوولس پوځي پیلوټان ووژل شول. له خپلو پوځي پیلوټانو سره د ژورې مینې په احساس اوله دې امله چې موږ یې ژوندونه ژغورلی شو، دخپګان په څرګندولو سره مو دهغوی (جنازې دهیواد برلور) بدرګه کړې.

ګلبدين حکمتيار

د ګلبدين حکمتيار وسله والو ډلو په کلکه هڅې کولې چې د افغانستان د مرکزي برخو، په تيره بيا د کابل پرحالاتو اغيزمن وي. د هغو عمومي شمېر د پرشو زرو او پنځه سوو تنو ته رسيده چې په ۸۵۵ ډلو ويشل شوي وو. د هغو د فعاليتونو اساسي مرکزونه په بغلان، پروان، کاپيسا، کابل، وردګو، لوګر، کونړ، ننګرهار، پکتيا، زابل، کندهار او هلمند کې وو. د حکمتيار وسله وال کسان په نورو ولايتونو کې هم جنګيدل، خو د شمېر د کموالي له امله يې پرحالاتو ټاکونکې اغېزه نه لرله.

د افغانستان د اسلامي حزب مشر ګلبدين حکمتيار په ۱۹٤٤ کال کې زيږيدلی دی. هغه د کندز د يوه غټ ځمکه وال په کور کې ستر شو. د حکمتيار نيکونه په قام خروټي پښتانه وو او همدې خبرې د هغه په وده او شهرت کې ستره ونډه لرلې ده. حکمتيار د اپوزيسيون د بيرونه پخلا کيدونکو مشرانو په ډله کې و.

حکمتيار په ۱۹۷۱ کال کې په کندز کې د يوې اشرافي ليسې تر بشپړولو وروسته، د کابل پوهنتون د انجنيرۍ په پوهنځي کې شامل شو. خو زده کړې يې ډيرې اوږدې نه کړای شوې. حکمتيار چې د محصلي په چاپيريال کې ګام کښيښود نو سمدلاسه د «ځوانو مسلمانانو» سازمان له لار د سياسي مبارزې ډګر ته راووت. خپلې لارښوونکې ورتيا، د اهدافو په لاس ته راوړلو کې زيار ايستنې او د «اخوان المسلمين» د افراطي سازمان له يوه مشر صبغت الله مجددی

سره نږدې اړيکو، حکمتيار ددې جوګه کړ چې «دځوانو مسلمانانو» دلاښوونکې کميټې په غړيتوب ومنل شي. سربيره پردې، حکمتيار د پوهنتون دمحصلينو په اتحاديه کې ددغه سازمان استازی هم وټاکل شو.

داويايمې لسيزې په پيل کې، کابل پوهنتون، په افغانستان کې دانقلابي بدلونونو دراوستلو په عمده مرکز بدل شوی و. په پوهنتون کې هم دافغانستان دخلکو دموکراتيک ګوند، هم ماؤيستانو او هم افراطي اسلامي ډلو فعاليت درلود. دهمدغو اسلامي ډلو تراغيزې لاندې د«ځوانو مسلمانانو» سازمان منځ ته راغی او وار له واره يې د پاچايي نظام خلاف او په افغانستان کې ديو اسلامي جمهوريت دجوړولو لپاره دمبارزې متې راونغاړلې.

ددولت ټکوونکي ارګانونه هم لاس ترزنې نه وو ناست. په ۱۹۷۲ کال کې حکمتيار پاچايي کورنۍ او اشرافيت ته دسپکو سپورو په ويلو زندان ته واچول شو. په ۱۹۷۳ کال کې د پاچايي نظام په ړنګيدو سره نوموړی د زندان له عذابونو نه خلاص شو او بهر راووت.

حکمتيار هغه وخت د مخالف غورځنګ دمشرانو په ډله کې ځای ونيو چې په افغانستان کې د بدلون غوښتونکو سازمانونو خلاف ټکوونکو اعمالو زور اخيسته. دده تر مشرۍ لاندې ډلو سخته رازداري ساتله او همدې شي وس ورکاوه چې نه يوازې له بحراني شيبو څخه روغ رمټ راووځي، بلکه ټاکلې سياسي اعتبار هم ترلاسه کړي.

دروحانيونو خلاف ديو لړ ترټنو د پيل له امله چې خپله دمحمد داود په

لارښوونه ترسره کیدې، حکمتیار په ۱۹۷۶ کال کې پاکستان ته تیښتې ته اړشو. څه موده وروسته حکمتیار د «اخوان المسلمین» او «د ځوانو مسلمانانو» دبنسټ پالو کړیو په یو کولو سره «دافغانستان اسلامی حزب» جوړ او مشری یې په خپله غاړه واخیسته.

حکمتیار داسلامی حزب دراجوړولو په وخت کې دوتلو پاکستانی ټولنیزو او مذهبی شخصیتونو سره نږدې اړیکی ټینګې کړی وې او هغوی ورته په خپل وار ناپایه مالی مرستې ورسر کړې وې. دسیاسی ودې په هماغو لومړیو وختو کې دحکمتیار په برخلیک کې ددغو کړیو دښه نیت دغه مرستې او ملاتړ ددې سبب شو چې نوموړی په راتلونکی کې پاکستانی پوځی کړیو او په تیره بیا استخباراتو ته میلان پیداکړی. له دې سره جوخت حکمتیار په ایران کې داسلامی انقلابی غورځنګ وده هم له پامه نه غورځوله. هغه دخپلې سیاسی تګ لارې د لاسمې طرحې لپاره دهځو په لړکې په ۱۹۷۹ کال کې تهران ته سفر وکړ او څو ځلې یې له خمینی سره وکتل.

په افغانستان کې د اپریل انقلاب له بری وروسته داسلامی ډلو او سازمانونو ډیر فعال غړی پاکستان ته لاړل. حکمتیار هم په همدغه ډله کې و (؟ د. ج.) دحکمتیار نظریاتی استقلال، دهغه دسیاسی افکارو ښکاره انقلابی ضد ماهیت او په ګوندی چاروګې زړورتیا او کلک زړی دکډوالو بهیر دده خواته ورمات کړ، خو ددې په څنګ کې دحکمتیار ځینې شخصی ځانګړتیا وې، لکه له خلکو سره په چال چلندکې بنسټ پالنه، سخته لوړتیا غوښتنه، له واک سره ډیره مینه او تر

یوې اندازې عجیب او غریب حرکات، ددې سبب شول چې هغه دانقلاب ضد نورو افغاني مهمو مشرانو په منځ کې تجرید شي.

په نویو شرایطو کې حکمتیار ونه کړای شو، د یوه اسلامي اصلاح غوښتونکی او قاطع سیاستمدار په توګه له مجددی سره اړیکی ټینګې کړی او همدا خبره دانقلابي ضد کړیو په منځ کې د هغه دلانور تجرید سبب شوه او د هغه داعتبار او اغیز د نور زیاتوالي په لاره کې یې خنډونه رامنځته کړل.

داتیایمې لسیزې په پیل کې حکمتیار دافغانستان دسیاست په ډګر کې نسبتاً نوې څیره ګڼل کیده. هغه زیاتره وخت دډله ییزو پریکړو خیال نه ساته او دنورو مشرتابه ته یې غاړه نه ایښوده. داخبره ددې سبب شوه چې دده د (اسلامي) غورځنګ نوراندېوالان پرده داغیزې دښندلو لپاره دپاکستاني مامورینو لمن ونیسي. اسلامي حزب ته مالي او پوځي مرستې له همدغې لارې رسیدلې.

تقریباً دټولو انقلاب ضد تنظیمونو له مشرانو سره دنظر اختلافونه، دپاکستاني مقاماتو له خوا پرله پسې څارنه او فشار او ان ددغه هیواد دجمهور رئیس ضیاألحق له خوا شخصي نیوکې ددې سبب شوې چې حکمتیار بیا بیا په ډاګه تهران ته دخپل ګوندی مرکز دلیږدولو ګواښ وکړی.

دپوهنتون په دوره کې چې حکمتیار دسیاسي وډې په لمړی سرکې و، هغه ته دافراطي خطاب کول سم نه بریښي. دخپلو سیاسي افکارو دتشکل په وخت کې هغه دښي لاس دافراطي نظر یو پلوی نه کوله. دهغه پرراتلونکی دریځ دلویدیځ

مالي مرستو زياته اغيزه وکړه ، خوله دې سره سره داتيايمې لسيزې په پيل کې ګ. حکمتيار دافغانستان له حکومت سره دروغې جوړې ديوې لارې دموندلو لپاره دتماسونو دنيولو احتمال نه رداوه. مثلاً په ۱۹۸۳ کال کې هغه هڅه وکړه له قادر سره چې هغه وخت دافغانستان دملي دفاع وزير و، دليکونو تبادله وکړي. دځينو نورو شواهدو له مخې حکمتيار پخواهم څو وارد له ح. امين سره ليده کاته کړي وو. امين دخپل ژوند په وروستيو وختو کې حکمتيار ته په حکومت کې دشامليدو وړانديز کړی و، خو دکوم ناڅرګند دليل پربنسټ، دغه وړانديز رد شوی و.

حکمتيار دعقيدې له مخې سنتي مسلمان نه شي ګڼل کيدای او په شرعياتو کې ژور معلومات نه لري. داوږدو کلونو په لړکې دهغه اعتبار دمجاهدينو ددیرې افراطي کړې په منځ کې خورالوړو. دحکمتيار ځينې شخصي ځانګړتياوې لکه لوړتيا غوښتنه، حرص او ځان غوښتنه په دوو برخو يعنې د يونس خالص په ډله او «دافغانستان دمسلمانانو د آزادۍ سازمان» (؟ د.ج.) باندې داسلامي حزب دتوټه کيدو اساسي عوامل ګڼل کيږي.

په مجموع کې حکمتيار دکابل رژيم ديوه ډير ستر دښمن په توګه پيژندل شوی دی. داسلامي حزب وسله والو ډلو چې دلويديځ د پوځي او مالي مرستو غټه برخه يې ترلاسه کوله. د اولسي واکمنۍ داستازيو او د اولس په منځ کې دهغو دملاتړو خلاف له سختې بيرحمۍ نه کار اخيست.

« کارمل لور په لوته تیره کوی »

له ۱۹۸۵ کاله په افغانستان کې د شوروی اتحاد د دفاع وزارت داوپراتیفی ډلې مشری جنرال والنتین ایوانوویچ وارینیکوف ته وسپارل شوه. د دې سړی په باره کې باید ځانګړې خبرې وکړم، ځکه چې هغه د محدودو پوځی ټولګیو د ټولو قوماندانانو په منځ کې وتلی ځای لری.

جنرال وارینیکوف پوره جدی سړی دی. له دې سره سره هغه پوهیده چې ځلویښتم لښکرته د پاملرنې اصلی مانا په دې کې نه ده چې مثلاً د سرتیرو د خوړو او استراحت حالت ښه کړی شی، بلکه ترهرڅه لومړی په کار ده چې د مادونانو ژوند وژغورل شی. د وارینیکوف ټولې هڅې همدې ټکی ته متوجه وې.

وارینیکوف د پوځی مهارتونو تر څنګ د یوه غوره سیاستمدار او دیپلومات وړتیا وې هم درلودې. وارینیکوف د مخالفینو د قوماندانانو او آن د « اووه ګونی اتحاد » د ځینو مشرانو په ګډون د افغانی ټولنې له بیلابیلو قشرونو سره د تماس ټینګولو د لارې د هیواد له حالاتو پوره خبرتیا درلوده او د ځلویښتم لښکر او حکومتی پوځونو له ریښتونې اوضاع نه پوره آګاه و. د شوروی اتحاد د دفاع وزارت داوپراتیفی ډلې مشر پخپله د جګړو ډګرته ورته او تقریباً د افغانستان هر ولایت ته یې یوځل سرورښکاره کړی دی. ښایی د وارینیکوف په اندازه هیڅوک په افغانستان کې د سړکونو د جوړولو، د اوبورسولو د کانالونو د بریښنا د مزو په تمدید او د کورونو ودانولو او نورو چارو کې دومره مرسته نه وی کړی. تقریباً هره ورځ هغه له والیانو د روحانیونو له استازو، د قطعاتو له قوماندانانو او هسې عادی خلکو سره لیده

کاته کول.

وارینیکوف د خپل مقام په اقتضا اوږده موده دافغانستان له مشرانو سره ځنګ په ځنګ کار کړی او ترکومه ځایه چې ماته ښکاره ده دهغوی په هکله یې په قضاوت کې مبالغه نه لیدل کیږي. جنرال وارینیکوف (ددوی په هکله) خپل نظریات نه پټول او ځینې یې آن خپاره شوی هم دي. وارینیکوف دببرک کارمل په هکله وایي:

« هغه به تل هغه څه چې ورته ویل کیدل، په خورا غور اوریدل، ډیر شیان به یې دځان له پاره یاداشت کول او دغونډې په پای کې به یې ویل: « تاسې ووینئ تاسې فکرو کړئ ... »اوبیا به بې سرتیټ کړ او په لیکلو به اخته شو خو« موږ پوهیدو »چې داکارمل به هیڅ کار هم ونه کړي... » په واقعیت کې هم خبره همداسې وه، ببرک کارمل نه خپلواندیوالانو، نه اولس او نه زموږ سلاکارانو باورکاوه. هغه د لوړې کچې عوام غولوونکی او ډیر ماهر فرکسیون باز و. دانقلابي جملو ترشاد پټیدو سخت مهارت یې درلود. دغه « استعداد » ده ته وس ورکړ چې ځان لارښود - لارښود جوړ کړي. هر ځل چې به کومه خطا ترې وشوه، نو دنورو دقناعت له پاره به یې ویل: « ملګرو، اوس زه په هر څه پوه شوی یم! نورې تیروتنې به رانه ونه شي! » هر ځل به باور پرې وشو او خلک به (دعملي اقداماتو) په انتظار وو. هغه به بیا د ګوند (دبنسټ) په لړزولو لاس پورې کړ، خلکو ته به یې رجوع نه کوله او ښایي ددغه کار وړتیایې نه درلوده او یا ورته دغه کار اصلاً بې فایدې بریښیده. یو خبره بیخي دلمر غونډې روښانه ده: هغه دخلکو له پاره عملاً مبارزه نه کوله. په

دولتي او ګوندي چارو کې يې يوه لويه بيروکراتيکه اداره منځ ته راوړه. د ګوند او دولت ډيرې غوره پريکړې به همدلته بندې پاتې کيدې، له بده مرغه ډيرو په کارمل پورې هسې زړه تړلی و، او دهغه فريب به يې خوړ.»

ښکاره ده چې دشوروی اتحاد داستخباراتو دولتی کميټې (ک. ګ. ب.) د ۱۹۷۹ کال په پای کې دافغانستان دنوی مشر په توګه دببرک کارمل په ټاکلو سره لويه خطا کړې ده. د ک-ګ-ب مشرانو چې نه غوښتل په خپلې دې خطا اعتراف وکړی، داګڼله چې کيدای شی د کارمل ټيټ معنوی استعداد او په هغه کې دلارښوونې دوړتيا نشتوالی زموږ د ګوندی او پوځی سلاکارانو د هڅو په مرسته جبران شی، خو دوخت په تيريدو سره له يوې ورځې نه بلې ته د کارمل اداره کول لاپسې ګرانيدل، اوس يې نو په ښکاره (زموږ له خوا) دشويو لارښوونو له پامه غورځول پيل کړی. د کارمل دشخصيت فساد دزياتو او ښکاره شرابو دڅښلو له امله نور هم زياتيده.

له دې سره چوخت دافغانستان دموکراتيک ګوند دننه دډلوتر منځ خپل منځی شخړې نهايی حدته ورسيدې. فرکسيونی ګټوله دولتی تقاضا وو نه زيات ارزښت ومونده. ورو ورو په ټولو دولتی او ګوندی څوکيو د پرچم دډلې غړو ځنيه واچوله.

کارمل په هيواد کې دسياسی واک دتقسيمولو له مفکورې سره چې زموږ سلاکارانو يې په اړتيا زورا چاوه، کلک مخالفت کاوه. دانقلابی رژيم دتجريد مخه داتيايمې لسيزې په نيمايی کې يوازې دائتلافی حکومت منځ ته راوړلو نيولی شوه. ښکاره ده چې کارمل پوهيده له اپوزسيون سره دروغې جوړې په

صورت کې به هغه ډیر امتیازونه له لاسه ورکړی. د ۱۹۸۶ کال په پسرلی کې داخبره بیخی په ډاګه شوه چې کارمل دانقلابی بدلونونو له بهیر سره دمرستی پرځای، دهغو دمخنیوی له پاره هلې ځلې کوی. په کابل کې دا عقیده منځ ته راغله او په مسکو کې هم ورسره موافقه وشوه چې کارمل نور باید خپل ځای یوه نوی ځواکمن مشر ته خوشی کړی. سلا دافغانستان داستخباراتی اداري دمشر نجیب الله پر سر راغله چې د ۱۹۸۶ کال په «می» کی دافغانستان د خلکو دموکراتیک گوند د عمومی منشی په توګه وټاکل شو.

«په خبرواترو دی پیل وشی»

څه د پاسه شپږ میاشتې دنجیب دریځ پوره جوت نه بریښیده، له یوې خوا دافغانستان دخلکو دمواکراتیک گوند دمرکزی کمیټې دعمومی منشی په توګه په دې پوهیده چې په کورنی سیاست کې دبنسټیزو بدلونونو راوستل ضروری دی او ددغو بدلونونو مقصد باید له اپوزسیون سره دمخامخ خبرو سرته رسول وی. شوروی مشرانو ددغې مفکورې مخالفت نه کاوه بله لاره نه وه پاتې. له بلې خوا د پخوا په څیر ببرک کارمل په کابل کې و، چې تر دغه وخته یې ایله «نیمه ستړه» غوځه شوې وه! هغه لا اوس هم دافغانستان دموکراتیک جمهوریت دانقلابی شورا رئیس دافغانستان دخلکو دموکراتیک ګوند دمرکزی کمیټې دسیاسی بیرو غړی پاتی شوی و. په دې توګه نو نجیب مجبورو حکومتی چاری، هغه دچاخبرد یوازې په یوه لاس مخ ته بوزې. په بل لاس مجبور و دخپل سلف هلې ځلې چې مقصدیې دنوی ګوندی مشر بې اعتبار د کول وو، شنډې کړی.

« محرم

د شوروی اتحاد د کمونیست گوند مرکزی کمیټه

دافغانستان دخلکو دموکراتیک گوند دمرکزی کمیټې دعمومي منشي په توگه د نجیب له ټاکنې وروسته منځ ته راغلی یو شمیر مثبت پر مختگونه مخ په پراخیدو دی. دگوندي ارگانونو کارچټک شوی، دتبلیغاتو بڼې او ډولونه بدلون مومي او د وگړو پرپراخو قشرونو داغیزې ښندلو له پاره دنوپولارو چارو موندل په چټکۍ سره روان دی. دافغانی وسله وال پوځ په حالت او د هغوی دجنگی وړتیا په برخه کې ټاکلی مثبت بدلونونه پیښ شوی دی.

خوله دې سره سره په هیوادکې د پوځی او سیاسی حالت ښکاره ښه والی منځ ته نه دی راغلی ملگری نجیب دحالاتو عینی جاج اخلی او دخپلو دندو پیچلتیا ته یې پوره پام دی.

دهیـــواد دحـــالاتو په هکله خـــپل نظریات ملگری نجـــیب له ملگری ی.م.وارنځوف سره د ۱۹۸۶ کال د اکتوبر له ۱۸ - ۲۲ پوری په کابل کې دشویو خبرو اترو په ترڅ کې بیان کړی دی (له کابله په دی هکله رارسیدلی) ټلگرامونه لمبر: ۱۱۷۹، ۱۱۸۲، ۱۱۸۸، ۱۱۹۰.

نجیب دساری په توگه یادونه کړې چې دافغانستان د ۳۱ یا ۳۵ رزو کلوله ډلې نه شکلاً یوازی ۸ زره کلی ددولت واکمنی منی او دواک دسیمه ییزو مقاماتو له پاره انتخابات له دې نه هم په کم شمیر یعنی په ۲۷۰۰ کلیو کې او هغه هم ښارونو ته څیرمه سرته ورسیدل. دملگری نجیب په قول ښاری وگړی دانقلاب غوڅ ملاتړ

ځکوی او دا چې په کلیو کې دانقلاب ورته پلوی نه کیږی، ملامتی یې پخپله دافغانستان د خلکو د موکراتیک گوند په غاړه ده چې تر اوسه یې ونه شوکړای بزگرانو ته دانقلاب اصلی ماهیت او اهداف روښانه کړی. د ملگری نجیب په عقیده، د گوند او سنۍ دنده داده چې باید له ښارونو د کلیو په لورو خوځیږی.

ملگرې نجیب یا دونه کړې چې دانقلاب ضد ځواکونو جگړه ییزې هڅې کمې شوې نه دی. هغه وویل اوس اوس افغانستان د موکراتیک جمهوریت په خاوره کې دننه ۱۶۰۵ ورانکارې ډلې فعالیت لری چې عمومی شمیر یې ۱۸۳ زروتنو ته رسیږی او له دې ډلې نه ۸۰ زره تنه دانقلاب ضد فعال جنگی ځواک جوړوی. دانقلاب ضد ځواکونو تاکتیک هم بدلون مومی او اصلاح کیږی. د کاروانی لارو یو برخه چې بانډونو ته پرې داړتیاوړ شیان رسیږی اصلاً بندې نه دی. داکار د پولو د تړلو له پاره زمونږ د هڅو لا زیاتوالی غواړی.

ملگری نجیب ټینگار وکړ چې که وغواړو یوازې په پوځی وسایلو ټولې لانجې هوارې کړو، نو د دولتی واکمنۍ د پراختیا او ټینگښت له پاره د هڅو داوسنی سرعت په پام کې نیولو سره نور ۲۰ یا ۳۰ کاله د حالاتو د عادی کولو له پاره په کاریږی. په دې اړوند د هغه په نظر مهمه دنده، ملی روغې جوړې ته د رسیدو له پاره د هڅو چټکتیا ده.

د ملگری نجیب په عقیده د افغانستان د ننه او بهر له هغو اسلامی تنظیمونو سره چې له یو خوا لازم چمتو والی ښیی او له بلې خوا د وینو تویېدلو په برخه کې زیات مسوولیت نه لری، باید جنرې اترې پیل شی. د با چاله پلویانو سره هم جنرې

تر سره کیدی شي ، ملگری نجیب داگنی چې اشرافیت ، فیوډالي کړی ، غټ ځمکوال او مرتجع یعنی « بنسټ وپال » ملایان به هیڅکله روغې جوړې ته غاړه کې نه ږدی. خوله دې سره سره له ځینو ځانگړو استازو سره یې تماس ټینگول شو نی بریښی. هغه وایی که ملی روغه جوړه هم وشي نو ددولتی شورا او وزیرانو شورا ریاستونه ، ددفاع ، ملی امنیت ، کورنیو چارو ، مخابراتو او مالیی وزارتونه ، دبانکونو ریاستونه ، ستره محکمه ، څارنوالی او پوځی - حقوقی سازمانونه باید خامخا دافغانستان خلکو دموکراتیک گوند په لاس کې همداسې پاتې وی. دمقابل لوری استازو ته کیدی شي ددولتی شورا او وزیرانو شورا مرستیالی او دغه راز دکرنې ، عامی روغتیا او اوبولگولو وزارتونه او بیلابیلو وزارتونو معینیتونه او دولایتونو مقامونه وسپارل شي. پخوانی پاچا ته دپلار وطنې ملی جبهی یا پارلمان ریاست کیدای شي ورکړو . داسلامی ډلو سیاسی سازمانونه کولای شي دپلار وطنې ملی جبهی ډله ییز غړیتوب ترلاسه کړی ، او خپل فعالیت په قانونی توگه پرمخ بوځی. ملگری نجیب په ځای ټینگار کوی چې دافغانستان دموکراتیک جمهوریت داساسی قانون د تصویب په کارکې بیړه په کارنه ده ، ځکه چې دهغه ډیر مواد به په دې پورې اړه ولری چې په هیوادکې دملی روغې جوړې بهیر څنگه پرمخ ځی.

ملگری نجیب ددې امکان په څیړلو غور کوی چې د ملی روغې جوړې په هکله اوله هغه سره جوخت له انقلاب ضد ځواکونو سره مثلاً د شپږ میاشتنی اوربند په باب خلکوته وینا واوروی.

ملگري نجیب د سیاسي حل مسایل او د شوروي پوځونو د ایستلو موضوع له ملي روغې جوړې سره په پیوند کې بولي، هغه وویل د حل د یوې لارې له موندلو وروسته د افغانستان د موکراتیک جمهوریت نه د شوروي پوځي ټولګیو د تلو د مودې تر دوو کلونو راکمیدل له امکانه لیرې نه بولي او د لومړي او دوهم کال په ترڅ کې یې د ستنیدونکو عسکرو د شمیر په هکله یو لړ نظر یې څرګندې کړې.

هغه د روغې جوړې د نور واړخونو په هکله نظر څرګند کړ چې ښه به وي د ملګرو ملتو د موسسې له مخامخ ونډې اخستې پر ته د روغې جوړې په عمومي چوکاټ کې د نړیوالې څارنې (سیستم) منځ ته راشي، د روغې جوړې بهیر ته یې د ایران د راماتولو بیلابیل واریانتونه وړاندې کړل، له پاکستان سره یې د افغانستان د چارچاپیر حالاتو د هوارې په هکله زموږ د مخامخ تماسونو امکان وستایه.

ملګري نجیب پوهیږي چې تردې وروستیو وختو پورې د ملي روغې جوړې له پاره ډیر لږ کار شوي دی. داسې ښکاري چې هغه له دې مسئلې سره د حقیقي چال چلند د لارو چارو د موندلو مټې رانغښتې دی. په دې کار کې له هغه سره زموږ مرستې ته اړتیا لیدل کیږي، په تیره بیا چې د افغانستان د خلکو د موکراتیک ګوند زیات غړي، آن د هغه ځینې مشران د ملي روغې جوړې مفکوره عملاً نه شي قبلولای. په دې لړکې د شوروي اتحاد ته د روان کال ترپایه ته رسیدو مخکې د ملګري نجیب رسمي سفر کولای شي مهم رول ولوبوي. د دغه سفر په ترڅ کې کیدی شي د ملي روغې جوړې او د افغانستان د شاوخوا کشالې سیاسې لارې چارې وڅیړل شي. د غه سفر د افغانستان د دې هڅاند او جدي مشر د دریځ له

لاتینګولو سره مرسته کولای شي. ملګری نجیب داګڼي چې دافغاني مشرتابه دهغو دلا اغېزمنتیاله پاره دیوشمیر مقاماتو تغییر او تبدیل حتمي برېښي.

هغه له ملګری وارنڅوف سره دخبرو په ترخ کې او دغه راز په دې وروستیو وختو کې په کابل کې جوړوشویو یو شمیر نورو غونډوکې ټینګار وکړ چې باید ببرک کارمل دافغانستان دخلکو دموکراتیک دمرکزی کمیټې له سیاسي بیو رونه وایستل شي او دغه راز دافغانستان دموکراتیک جمهوریت دانقلابي شورا دریاست څوکۍ هم باید ترې واخیستل شي. ملګری نجیب وایي چې ب. کارمل په خپله له ګوندي او دولتي دندونه ځان ګوښه کړی، یوازې نیوکې کوی او دملي روغې جوړې له تګ لارې سره مخالفت څرګند وی. ملګری نجیب ویره څرګنده کړه چې د ببرک کارمل دځان غوښتنې حس چې دهغه دروغتیا د خرابۍ او د شرابو دزیاتو څښلوله امله نور هم ژورشوی دی، کولی شي هغه نه اټکل کیدونکو اقداماتو ته اړکړی، په کارده هغه له اوسینو مقامونو نه په سوله ییزه بڼه لیرې کړی شي، مثلاً کیدای شي هغه راضي کړو چې پخپله خوښه له دغوڅوکیونه لاس په سرشي.

دملګری نجیب له خوا دغه راز ددفاع وزیر نظر محمد پرځای دسیاسي بیوروړد غړی محمد رفیع او د بهرنیو چارو دوزیر شاه محمد دوست پرځای دعبدالوکیل دټاکل کیدو خبره هم رااوچته شوه (شاه محمد دوست له دغه مقامه له ګوښه کیدو وروسته کولای شي د مخصوصو چارو دوزیر او دملګرو ملتو په سازمان کې افغانستان دموکراتیک جمهوریت ددایمي استازي په توګه په عین حال کې دملي

روغی جوړې په مسألو هم بوخت پاتې شي) .

دځینو مقاماتو د تغییر او تبدیل په هکله دملگری نجیب نظریې معقولې بریښی. په کابل کې زموږ د سلاحکارانو له مشاهداتو نه د ساری په توگه معلومیږی چې ببرک کارمل دځان له پاره (له دې پیښونه) لازم جاج نه دی اخستی ، له بلې خوا دهغه تندخویی چې په نوی زوراو نویو بنو ځان څرگندوی ، دملگری نجیب دهڅو د پخیدو سبب گرځی او افغانستان دخلکو دموکراتیک گوند دمرکزی کمیتې په سیاسی بیوروا و مجموعاً په ټول دغه گوندکې دهغه دکارونو خنډکیږی. د ۱۹۸٦ کال دنومبر ۱۳

« یوځی لاړو چارو له ځان سره بری رانه وړ »

اشد محرم

یو نقل (خصوصی یادداشت)

دشوروی اتحاد دکمونست گوند دمرکزی کمیتې دسیاسی بیورو غونډه

د ۱۹۸٦ کال دنوامبر ۱۳

۱۱ - دظاهرشاه په هکله:

گرباچوف: آیا ټول ملگری دملگرو چبریکوف ، شیواردنادزی ، سکولوف او دوبریلنین له یادداشتونو سره آشنا شول ؟

دسیاسی بیوروغړی: هو آشنا شوو .

گرباچوف: چې داسې ده نو راځی د نظریو راکړه ورکړه پیل کړو . ما ته خو زړه وایی چې نه ده په کار فرصت له لاسه ورکړو څمس زموږ مرستې ته اړه لری . هغه

د پیښبوسېم جاج اخلي او دځان په وړاندې د پرتو ستونزو په سختوالي ډیر ښه پوهیږي. هغه د ملي روغې جوړې له پاره دهڅو چټکوالي، له بزګرانو سره د یووالي پیاوړتیا او دهیواد دګوندي او دولتي مشرتابه یوموټي والي (خپله اساسي دنده بولي....

کارمل هسې لور په لوټه تیره کوي.

داشپږم کال دی چې په افغانستان کې جنګیږو، که نورې لارې چارې ونه سنجول شي نو ۲۰ یا ۳۰ کاله نور به هم هلته دجګړې له پاره پاتې کیږو، داکار کولای شي پرحالاتو داغیزې ښندلو په هکله زموږ وړتیا له شک او تردید سره مخامخ کړي. زموږ پوځیانو ته هم باید وویل شي چې دجګړو له بهیرنه یې کافي لوست نه دی زده کړی. ښایي ددې کارله پاره زمینه نه وی چې زموږ ستر درستیز په خوځیدو راشي؟ اصلاً موږ ددې ستونزی دهوارولو لپاره سمه لارنه ده غوره کړې. څه، موږ مجبور یو دیوې ناپایه مودې له پاره وجنګیږو او په دې توګه نړیوالوته ثابته کړو چې دحالاتو درغولو وس نه لرو؟ موږ باید داپروسه په ډیره لنډه موده کې غوڅه اوختمه کړو.

ګرومیکو: باید ستراتیژیکي هدف وټاکل شي. څه موده وړاندې مو په دې هکله بحث وکړ چې باید له پاکستان او ایران سره دافغانستان پولې وتړل شي. تجربې وښودله چې موږ ددې کارله بشپړې اجرانه دسیمې دګران جغرافیایي موقعیت او دسلګونو غرنیو لارو دشته والي له امله، عاجز پاتې شوو. نن باید په رساتیکوکې داخبره وشي »: ستراتیژیکي دنده دا ده چې باید دجګړې دختم لارې

چارې وموندل شي.

گرباچوف: په پریکړه لیک کې باید د یوه کال او حداعظم د دووکلو په موده کې د دغې (جگړې) د ختم خبره یاده شي.

گرومیکو: داکار باید داسې پای ته ورسیږي چې افغانستان د بیطرفه دولت په توگه پاتې شي. داسې ښکاري چې موږ د افغانستان مشرتابه ته د پوځي مرستو په هکله د موافقې څرگندولو په وخت کې احتمالي ستونزې پوره نه وې شمیرلې. د افغانستان ټولنیزو لانجو په لنډه موده کې د دغې ستونزې هواري ناشونې کړه. د ننه په دغه هیواد کې چا زموږ ملاتړ ونه کړ. د افغانستان پوځ ته چې څومره کسان جبلیږي، هومره ترې تښتي. ترکومه ځایه چې د افغانستان د کورنیو حالاتو په جاج اخستلو او تحلیل پورې اړه لري، د نجیب تقریباً هره خبره سړي منلي شي، خو لازمه نه ده چې د کارمل ستنه دې یوځل غوښه کړی شي، ځکه چې هغه په یو ډول سمبول بدل شوی دی. په کار ده چې زموږ استازي له هغه سره وغږیږي. باید هڅه وشي چې هغه په عمومي خط السیر کې باقي پاتې شي: د هغه بشپړغوڅول سمه خبره نه ده، غوره دا ده چې هغه لا هم داسې زموږ ترڅنگه پاتې شي.

نجیب د پراخو اقداماتو د کولو وړاندیز کوي. هغو ته پام لرنه کول په کاردي. یو اقدام له دولتي واکمنۍ نه د بزگرانو د ملاتړ جلبول دي، او بل اقدام: د افغانستان د ننه او بهر له هغو اسلامي ډلوا و تنظیمونو سره خبرې کول دي چې د مصالحې خبره مني، دریم اقدام له پخواني پاچا سره د تماس ټینگول دي. فکر کوم چې د هغو ردول غوره خبره نه بریښي. کیداي شي داکارونه په کومه بله بڼه، نه هغسې چې

دنجیب وړاندیزدی، ترسره شي. اوس یو بل مشخص پاټکی له هغو سره ددې ستونزو د ځیرنی له پاره په کار دی. دکار مشخص پلان په کار دی. ښه به وی که په دې کارکې له پاکستان سره دتماسونو دټینګولوله لارې موږ هم ونډه واخلو.

ترکومه ځایه چې دامریکاییانو خبره ده نو هغوی دافغانستان دلانجې په غوڅولوکې خپلې ګټې نه وینی، برعکس دجګړې لاوږدیدل دهغوی په ګټه دی.

ګرباچوف: ربښتیا همداسې ده.

ګرومیکو: په دې هکله هم فکر کول په کار دی چې څنګه کیدای شی دروغې جوړې بهیرته هندوستان راجلب کړی شی. ددغو خبرو په سپینولو کې څنډ، دحل دیوې لارې دموندلوله پاره زموږ دامکاناتو له زیاتوالی سره مرسته نشی کولای لنډه داچې دلانجې سوله ییز حل دې نورهم چټک شی، که موږ په دې لارد کې ګامونه اچت کړو، زموږ ولس به آرامه ساه واخلی.

سالو منځوف: په زړه پورې به وی که داکتوبر (دانقلاب) تراویایمې کالیزې پورې سیاسی حل بشپړشی.

ګرومیکو: ددغسې یوې مودې ټاکنه ګرانه ده.

چبریکوف: ددې مسئلې په هکله ډیرې پرېکړې شوې دی، خو له بده مرغه دافغانستان دننه او دهغه چارچاپیر حالات لاهماغسې خړپړ دی. زه دمیخاییل سرګیوویچ (ګرباچوف) دهغه وړاندیز ملاتړ کوم چې وایې باید هڅې ګړندۍ او

هغه وخت د ک. ګ. ب رئیس و. دشوروی دیوځی جوړښت له مخې، سرحدی ځواکونه د ک. ګ. ب د رئیس تر امر لاندې وو.

یوې منطقي نتیجې ته ورسولی شي. رښتیا ده چې موږ د پولو د ټرلو تصمیم نیولی و. آندره آندره یوویچ (ګرومیکو) تروې اندازې په حقه دي چې دجغرافیایي یا نورو عواملو له امله دد غسې یوه عمل د سرته رسولو ستونزې یې په ګوته کړې. خو تریوې اندازې د پولو په ټړلوکې زموږ د پاتې راتللو بل دلیل دادی چې موږ هر هغه څه چې د کولو وس مو درلود، سرته نه دي رسولي. غلیم اوس خپل تاکتیکونه بدلوي. هغه تر ځمکې لاندې فعالیت ته لاس اچولی دی. باید دستونزې دسیاسي حل لارې چارې وموندل شي. یوځی طریقو په تیرو شپږو کلونو کې نتیجه ورنه کړه.

څه کولی شو؟ په لومړي ګام کې به غوره وي که نجیب مسکوته راوبولو. هغه هیڅکله دلته نه دی راغلی ښایي د کارمل ددې اوسینو نخرو دلیل هم داوي چې موږ تر اوسه نجیب رسمي نه دی میلمه کړی. له هغه سره موږ یوازې په تلفون کې او هغه هم د منځګړوله لارې خبرې کړې دي، خو دا بیخي بل شی دی. مخامخ خبرې اترې ضروري دي. کیدی شي دهغه په ترڅ کې ډیرې خبرې روښانه شي، مهمه ده چې په دغو خبروکې نور ځنډونه شي، په کار ده چې دهغو (د سرته رسولو) له پاره یوه یا دوه ورځې وخت ومومو. بله مهمه خبره د ځینو کسانو تغییر او تبدیل دی.

ګرباچف: ددغو تغییراتو په راوستلوکې څوک دهغه دلارې خنډ ګرځي؟

چبریکوف: تریوې اندازې موږ تېول. د «دوست» دبدلولو په سرخبره همداسې ده، دد فاع وزیر په سر همدالانجه راپورته شوې ده او دافغانستان دخلکو

دموکراتیک گوند دسیاسی بیورو دنویو غړو دټاکنې په وخت کی هم همداسی وشول .

گرباچف: مافکره کاوه چی شاه محمد دوست ته مو ددغو خبرو دغو څولو په کله خپله رپا څرگنده کړی ده.

چبریکوف: چی داسی ده نوولی هیڅ شی نه هواریږی؟ زمـــوږ زیات وخت دافغانستـان دلانجی شیرل نه نیسی بلکه په دې هکله غږیږ و چې دوست چیرته ولیږل شی او ددفـاع وزیر به چیرته کـار وکړی. په دې صورت کې باید ملگری کریوچکوف ته چې اوس په کـابل کې دې لارښوونه وشی چی له نجیب سره په خبروکې دې ددې لانجوله څیړلونه ځان نه تیروی او مخامخ دې ورته ووایی: دالانجی هسی چی معقولې بولئ پخپله حل کړئ ....

دوبرینین: نجیب ته باید (دعمل) خپلواکی ورکړی شی. دلته دوه پوښتنی منځ ته راځی. لومړی: دملی روغې جوړې تگ لاره، او دوهمه: دافغانستان دشاوخوا حالاتو سیاسی حل دی.

کارمل باید له لارې لیری کړای شی، خو داخبره هم باید له یاده ونه ایستل شی چې دافغانستان دخلکو دموکراتیک گوند دسیاسی بیورو یو غړی هم دملی روغی جوړی په برخه کی له نجیب سره توافق نه لری. ددغسې یوې روغې جوړې نقشه هم وجود نه لری.

گرباچوف: دحل له پاره نقشه شته، موږ هغه تصویب کړې هم ده، خو په عمل کی هیڅ کار مخ ته نه ځی. سرگی فیودورویچ » (اخرامیف) کیدای شی ته ددې

لانجی غوڅولو ته لاس واچوئ؟

اخرامیف (دشوروی اتحاد ددفاع دوزیر مرستیال): نه، ددې لانجی حل شونی نه دی.

دورینین: دافغانی مشر تابه له پاره دنقشی طرح کول لااساسی خبره نه بریښی. زه مسکو ته دنجیب دراباللو غوښتنه کوم. اوس کیدی شی ملګری کریوچکوف ته له نجیب سره دکتنی لارښوونه وکړو. کریوچوف دې نجیب ته ووایی، چې هغه پخپله کولی شی د (شاه محمد) دوست او کارمل بر خلیک وټاکی، خو داکار دې داسې وشی چې د (ګوند دننه) فرکسیونی شخړې بیا راپورته نه شی.

اخرامیف: په افغانستان کې زموږ دجنګیدو دادی اووه کاله پوره کیدونکی دی. ددغه هیواد دخاورې داسې ټوټه نه شته چې یو ځل دې شوروی عسکرنه وی نیولی. خو له دې سره سره دهیواد زیاته برخه دیاغیانو په لاس کې ده. دافغانستان حکومت کافی وسله وال ځواک لری: ۱۶۰ زره تنه په اردوکې، ۱۱۵ زره تنه په څارندوی او شل زره تنه داستخباراتو په ارګانونوکې (تنظیم دی) داسې هیڅ پوځی هدف نشته چې لاس ته دې نه وی راغلی، خو بیا هم نتیجه هیڅ ده. ددی ټولو خبرو دلیل دادی چې پوځی بریاوې دسیاسی لاروچارو په کارونو سره نه ساتل کیږی. په مرکزکې واکمنی شته، خو په ولایتونوکی وجود نه لری. کابل او دولایتونو مرکزونه زموږ په لاس کې دی، خو په نیول شویو سیمو کې دواکمنۍ ټینګول موږ ته شونی نه شول. دافغانستان داولس پر سر مبارزه مو

بايللې دہ. د اولس کمه برخه دحکومت ملاتړ کوي. زموږ لښکرو پنځه کاله جګړه وکړه. هغه اوس هم ددې وس لري چې حالات په همدې اوسني بڼه وساتي. خو په دې عمل سره به جګړ اوږده موده دوام ومومي.

پنځوس زره شوروي عسکر د پولې ترلوته اړم شوي دي خو بيا هم نه شي کولای ټولې هغه لارې وتړي چې له بهرنه پرې بارونه راوړي کيږي. يو ځل بيا وايم چې موږ حالات په اوسني بڼه ساتلی شو، خو بايد چې د حل يوه لاره ومونډل شي او لانجه هسې چې اندره اندره يوري » (ګروميکو) وويل غوڅه شي. بايد له پاکستان سره تمامونه پيل شي....

وارنځوف (دشوروي اتحاد دبهرنيو چارو دوزير لومړی مرستيال): غواړم دملګري اخراميف له خوا دځرګندو شويو نظر يو په اړوند يو څو خبرې وکړم. افغانستان يو بزګري هيواد دی (دوګړو په سلوکې اتيا برخه بزګران دي) خو انقلاب همدوی ته له هرچانه کم خير رسولی دی. دانقلاب په اتوکلونو کې د کرنيز و محصولاتو اندازه يوازې په سلوکې اووه زياته شوې اوبزګران له انقلاب نه په مخکې شرايطو کې ژوند کوي.

هم ملګري نجيب او هم دسياسي بيورو غړي ملګري زيري له ماسره دخبرو په ترڅ کې دا ومنله چې « ګوند لاتر اوسه د بزګرانو منځ ته نه دی ورننوتی »، د ځمکو او اوبو اصلاحات ناموثر راوختل او په عمل کې پلی نه شول (اوس ملګري نجيب هڅه کوي « ګټورې » خواته دهغو دورګرځولو په منظور په هغوکې تجديد نظر وکړي)، دهقان له انقلاب نه کومه غټه مادي ګټه نه ده ترلاسه کړې. له بلې خوا به

اوسني وخت کې لکه هغسې چې ملګري زيري وويل د هيواد دا تلسو ميليونو وګړو له ډلې نه يوازې پنځه ميليونه تنه دد ولت تر کنترول لاندې دي. (له دې ډلی نه درې ميليونه وګړي په ښارونو کې او يوازې دوه ميليونه يې په کليوکې اوسيږي او داله ۳۰۰ يا ۴۰۰ زروکورنيونه نه زيا تيږي) ، دولت او ګوند ته له مخکنۍ مشر تابه نه داسې مشخص پلانونه نه دي پاتې چې څرګنده کړي څه ډول کيداى شې ددغو درې - څلوړسووزرو بزګري کورنيو مادي حالت چې ددولت تراغيزي لاندې (سيموکې ژوند کوي) په بيړه ښه کړي شي. دسياسي بيرو دغړي او داقتصادي او کرنيز وچارو د مسؤول ملګري زيري په وينا ، « دبيلابيلو عواملو له امله په ځينو برخو کې ددولت ترکنترول لاندې دميشتو بزګرانو حالت له هغه چانه ډير بد دي چې دانقلاب ضد ځواکونو داغيزي لاندې په سيموکې ژوند کوي ». ددې پوښتنې په ځواب کې چې ددې کار علت څه دي ملګري زيري ماته وويل چې « دانقلاب ضد ځواکونو تر اغيزې لاندې سيموته دلومړنۍ اړتيا وړشيان په ښه بيه ور رسيږي (دغه مواد په قاچاقي توګه له پاکستانه هلته راځي) . په خوست ، ارزګان او نورو سرحدي سيمو کې حالات همداسې دي. دملګري زيري په وينا ځيني وخت داسې ضد او نقيض حالت هم منځ ته راځي چې زموږ تر کنترول لاندې سيمو کې ميشتو بزګرانو ته مواد زموږ له خوانه ، بلکه دباندونو له خوا ورکول کيږي. ». په دې مهمه برخه کې بايد عاجل اقدامات وشي ، يعنی ددولت ترکنترول لاندې سيموکې دبزګرانو حالت دې ښه کړای شي.

دافغانستان دخلکو دموکراتيک ګوند دمشرتابه ډير غړي هسې لټ او بې

نوښته دی، عادت شوی دی چې و دریزه مشاور صاحب څه وایی او پخپله خس له ځایه نه خوځوی. داسې برېښي چې زموږ سلاکارانو په لومړی سرکې «دوی بیا بیا په لښتووهلی او (ډارولی) دی».

خوملګری نجیب داسی نه دی. دهغه په څیره کې استعداد او قاطعیت له ورایه ښکاری. هغه ته باید دچارو په اجرا کې استقلال ورکړل شی، خو په عین حال کې دې دهغه داعمالو څارنه هم کیږی چی دعمر دکموالی په وجه تری افراطی اعمال راونه وځی. هغه ته باید امکان ورکړو چی خپل «تیم» په خپله غوره کړی.

ګرباچف: دتیرکال په اکتوبر کې موږ دسیاسی بیورو په غونډه کې دافغانی لانجې دغوڅولو اصلی کرښه وټاکله. هغه هدف چې موږ غوره کړی و، دا و چې باید دشوروی پوځونو دایستلو بهیر ګړندی کړی شی، خو په عین حال کې باید دوست افغانستان ته هم دهغه داړتیا وړ ټول شیان ورپوره کړی شی، ټاکل شوې وه چې دا مقصد دې دپوځی او سیاسی اقداماتو په همزمانه سرته رسولو سره ترلاسه شی، خوله دغو برخونه په یوه کې هم پرمختګ نه لیدل کیږی. دافغانی حکومت دپوځی دریځ دپیاوړتیا مقصد ترلاسه نه شو. ملی وحدت هم زیات له دې امله تأمین نه شو چی ملګری کارمل هیله درلوده چې وراندې به هم همداسې په کابل کې ناست او زموږ مرسته په ورسره وی.

دې خبرې هم ناوړه اغیزه وښندله چې موږ دافغانی مشرانو دپریکړو په لاره کې خنډونه اچول او هغه مو کمزوری کولی.

په مجموع کی ویل کیدای شی چی ټاکل شوې نقشه په ښه توګه نه ده پلې

شوی، خو خبره پخپله په نقشه کې نه، بلکه د هغې د پلی کولو په څرنګوالی کې ده. باید هڅې ګړندۍ کړی شي خو په عین حال کې د دی دوو خبرو دقیق روښانول هم په کار دی؛ لومړی: د دوو کلو په اوږدو کې له افغانستان نه زموږ د پوځونو ایستل په ۱۹۸۷ کال کې دې په سلو کې پنځوس او پاتې نیمایی برخه دې په راتلونکې کال کې وایستل شي. دوهم: د سیاسي ځواکونو د حقیقي دریځونو په پام کې نیولو سره د رژیم د ټولنیز بنسټ پراختیا په دې اړوند دې له ملګری نجیب او کیدی شي د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند د مرکزی کمیټې د سیاسي بیورو له نورو غړو سره لیده کاته وشي؛ باید له پاکستان سره خبرې پیل کړو. مهمه دا ده چې افغانستان ته د امریکاییانو پښه را اوږده نه شي. خو زه فکر کوم چې د امریکی متحد ایالتونه به په افغانستان کې پوځي لاس وهنې ته زړه ښه نه کړی.

اخرامییف: هغوی به خپل وسله وال ځواکونه افغانستان ته ونه لیږی.

دوبرینین: په دې لانجه کیدی شي د امریکی له متحدو ایالتونو سره یوې موافقې ته ورسیږو.

نجیب

د ۱۹۸۵ کال له پیله زما دنده داسې وه چې د افغانستان له لوړو حکومتي مشرانو، د دغه هیواد د پوځ، څارندوی او استخباراتو له مشرتابه سره مخامخ کتنې او له هغو سره ګډکار په کې حتی وه، په دې ډله کې راته دا امکان پیدا شو چې شخصاً د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند د مرکزی کمیټې له نوی غوره

شوی عمومی منشی نجیب سره معرفی شم. په دغه څوکۍ د ټاکلو تروخته نومړی داستخباراتی اداری (خاد) رئیس و. له نجیب سره لومړیو کتنو زما دا عقیده نوره هم پیاوړې کړه چې دا سړی دژوند ومغزو خاوند دی. هغه هم دافغانستان خپل حالات او هم په ګاونډی پاکستان، ایران او چین کې اوضاع ښه څېړلی شوه.

هغه پوهېده چې که له واک سره مینه پیدا کړی او هیڅ اصولی انتقاد داوریدو حوصله ونه لری پای به یې څه راوخیژی.

نجیب دافغانستان د پوځ په هکله پوره معلومات درلودل. فکر کوم هغه دخپلو پوځیانو په بالقوه ځواک باندی په عقیدې درلودلو سره اشتباه نه وه کړې. دځینو داسې ځانګړتیا وو شته والی، لکه د افغانانو په منځ کې: ګرانښت، بصیرت، قوی اراده، جدیت او مهارت هغه ته دخپلو اسلافو په انډول برلاسی ورکاوه. دافغانستان ددموکراتیک جمهوریت وروستی جمهور رئیس آن په ډیرو نازکو حالاتو کې جرأت او خوشبینی له لاسه نه ورکوله.

په دې برسیره باید دې ټکی ته هم اشاره وشی چې نجیب ددولت دمشر په توګه دشوروی کارپوهانو له پراخ ملاتړ نه برخمن و. دهغه ترڅنګ وتلو کارپوهانو او مسلکی وګړو کار کاوه.

دپوځی برخې مسألې لوی پوځی سلاکار له نجیب سره څېړلې. وخت ناوخته له هغه سره په کابل کې دشوروی اتحاد ددفاع وزارت داوپراتیفی ډلې او دځلویښتم لښکر استازو لیده کاته کول.

له وروستی ګوندی سلاکار ویکتور پولیاینچکو پرته له نورو ګوندی

مشاوروينو سره مې كتنې نه دې شوې، خو دهغه كار داندازې له مخې چې پوليانچكو يې په سرته رسولو كې مخامخ ونډه درلوده، دا پته لګېدې شي چې په دغه هيواد كې زموږ دګوندې سلاكارانو په اوږوهم درانده بارونه پراته وو.

ددولتي سياست داساسي كرښو طرحه، له پښتنو قبايلو سره اړيكې، دافغان-پاكستان دګډې پولې ترل، ولايتونوته دخوراكي موادو او دلومړنۍ اړتياوړ نورو موادو بې ځنډه رسول، دافغانستان دوسله وال پوځ اكمال او دهغه ليكوته دنويو سرتيرو جلب او احضار، دملي روغې-جوړې سياست او دې ته ورته يوه مسئله هم دشوروي يانوله حضور پرته نه څېړل كيده اونه حل كيدلې شوه.

دټولو هغو شوروي ادارو چارې چې په افغانستان كې يې استازو كار كاوه، په كابل كې دشوروي سفير له خوا هماهنګ كيدلې. هغه ددپلوماتيكي نماينده ګۍ دو رئيس په توګه په افغانستان كې دشوروي اتحاد دسياست مشر پلې كوونكى ګڼل كيده. نورو ادارو خپلې مشخصې او ځانګړې دندې سرته رسولې.

زه ماكتنه له نجيب سره يوازې دټاكلو پوځي مسايلو د څېړلو له پاره وه. څرنګه چې دجګړه ييزو عملياتو دسرته رسولو له پاره دهغه غوښتنوته هم د بهرنيو چارو په وزارت، هم ك. ګ. ب او هم دګوند په مركزي كميټې كې ارزښت وركول كيده، نو زه مجبوريدم ورشم او دراتلونكو عملياتو تخنيكي اړخونه ورسره وڅېړم او هماهنګ يې كړم. دساري په توګه موږ په عملياتو كې دافغاني لښكر و دګډون، دهغو دشمير او دندو په هكله خبرې كولې او هغه سيمې مو په ګوته كولې چې عمليات بايد په كې سرته ورسيږي.

لیدنې کتنې د افغانستان د خلکو دموکراتیک گوند مرکزي کمیټې په ودانۍ کې سرته رسیدې چې د کابل په زړه کې پرته وه. دامانۍ د شوروي کوماندویانو له خوا شپه او ورځ ساتل کیده. دننه په مانۍ کې د ک. گ. ب کارکوونکو یو جدي امنیتي سیستم رواج کړی وه. نجیب ته راغلي کسان لمړی په ډیر دقت سره تلاشي کیدل او له هغو نه وسلې اخستل کیدې.

د نجیب له ظاهري په زړه پورې بڼې سره سره، له هغه سره خبرې کول چندان آسان کار نه و. د هغه ستر گې لړې کړې غوندې وې او دې خبرې تر یوې اندازې نامناسب حالت منځ ته راووړ. ما هیڅکله باور نه کاوه چې هغه دې گنې موضوع ته غور نیولی وي او د کوم بل شي په هکله دې فکر نه کوي. خو چې کله به هغه د (مقابل لوری) په دې شک پوه شو نو په ډیر مهارت سره به یې په ډوو - دریو ټکو کې دابحران له منځه وړه.

یوه مهمه خبره مې یاد ته راعله: نجیب تل غونډه له هغو خبرو پیل کوله، په کومې چې به تیره غونډه پای ته رسیدلې وه. شایې هغه دې کارله پاره ځانگړی یادداشت درلود او یایې یاورانو ورسره مرسته کوله. هرڅه چې وو، خو په دې وسیله خبرې خپل منطقي مسیر ته ورلویدلې.

دافغانستان له مشرانو سره د کتنو په وخت او یا هغو ته له ورایه په کتلو سره مې تل دافکر په سر کې گرزیده چې داموقتي خلک دي. نن یو، سبا بل. له هرڅه نه داخبره ښه جوتیدله چې دا ټول شیان د یوې لنډې مودې له پاره دي. موږ غوښتل افغانستان دځان په څیر فکر کولو، دځان په څیر حرکاتو او دځان په څیر ژوند

کولو ته اړباسو. غوښتل مو داکار هم عمودي او هم افقي سرته ورسوو. دهیواد له مشره پیل، تر هغه بزگرد چې دهیواد په یو ډلیرې پراته ولایت کې ژوند کوي. ډیر ځله به ما او زما همکارانو ته داسې پوښتنې به ذهن کې ورگرزیدې چې دڅه له پاره افغانستان ته دومره تخنیکي وسایل وسله او مادي نعمتونه راوړل کیږي دټول دڅه لپاره او ولې؟ ځکه هر چا ته دلمرغوندې روښانه وه چې افغان اولس داشي نه مني او دعادي افغانانو دا «نوي ژوند» اصلاً په کار نه دي. البته دافغانستان مشران ددغه انترناسیونالسیتي مرستې له امله زموږ شکرگزار وو، خو دغې شکرگزارۍ هم خپل رازونه درلودل: هغوی پوهیدل چې یوازې زموږ په مټو او زموږ دمرستو په زور په دغو څوکیو ناست دي له همدې امله هغوی دقیقاً زموږ خولې ته کتل او زموږ مشورې او لاښوونې به یې ټکي ټکي سرته رسولې.

دافغانستان مشران په دې ښه پوهیدل چې په هیواد کې اصلي څیرې هغه دي چې زورلري، نو ځکه هغوی زموږ دهیواد دبې شمیره استازو په منځ کې دیوه ډیر ساده اصل پربنسټ دجدایی کرښه ایستله: څوک چې زورور دي، هغه مهم هم دي. په دې لړکې لومړی مقام دڅلویښتم لښکر دقوماندان و، که څه هم دمقام له پلوه هغه په افغانستان کې دنورو شوروي پوځیانو په منځ کې ډیر لوی سړی نه گڼل کیده، خو قوماندان بې حده سترپوځي ځواک درلود. دوهم مقام د، ک. گ. ب دمامورینو ځکه چې هغو هم پر حالاتو داثر ښندلو له پاره خپل خپل امکانات درلودل.

بُن بست

په افغانستان کې دلوی درستیز داستازی په توګه په لوړه سطحه دمسأیلو په
څېړلو کې له ګډون وروسته په غوڅه راته دا پته ولګیده چې دافغانستان په هکله
ټولې پریکړې په مسکو کې کېدلې، او هغه هم نه ددفاع په وزارت، اونه هم
دستردرستیز په قرارګاه کې، بلکه په لوړ و دولتی اوګوندی کړیو کی اوتر هرڅه
لومړی دافغانستان په هکله دسیاسی بیورو په ځانګړی کمیسیون کې. ددغه
کمیسیون اصلی غړی دا وو: د. ک. ګ. ب. رئیس، ددفاع او بهرنیو چارو
وزیران او دشوروی اتحاد دکمونیست ګوند دمرکزی کمیټی دنړیوالو اړیکو
دڅانګی مسؤول، ب. ن. پوناماریوف. دافغانی مشرانو ټولی غوښتنی او آن
شخصی هیلې مسکوته استول کیدلې. له دې حالت نه یو شمیر هغو سلاکارانو
چې مخې ته یې بیلابیلې ستونزې راجګې شوې وې هم ګټه اوچتوله. داغوښتنی
ترهرڅه لومړی په وسلو، جنګې تخنیک او دملکی اړتیا وړشیانو په برابرولو
پورې مربوطی وې، چې په هغو کې په سلګونو زره ټنه بوره، غنم، اوړه... راتلل. دا
ټول شیان هغه دچا خبره افغانستان ته دسین په څیر را روان وو. شک نه شته چې
افغانی مشرانو لکه دعیسی (ع) په غیر کې چې وی، (هوسا) ژوند درلود.
هغوی دداسې یوه غښتلی ګاونډی دننګې په سیوری کمی چې دهغو هرې
بوالهوسۍ ته یې په ورین تندی مثبت ځواب وایه، دکلې په مستقیمی مانا له
واکمنۍ نه خوند اخیسته. افغانی (مشران) پوره پوهیدل چې هر څه غوښتلی شی
او هیڅکله به څوک «نه» ورته ونه وایی، میاشت به لانه وه تیره چې بیا به یی

مثلاً په خپل ذهن کې دراجوړ کړي کوم غلیم خلاف له موږ نه دجګړه ییزو عملیاتو دطرحې او پیل غوښتنه وکړه. په افغانستان کی دشوروی محدود وپوځی ټولګیو قوماندانۍ ددې غوښتنو په وړاندی مقاومت کاوه، زه داقتصادپوهانو یادپیلوماتانو په هکله په دې برخه کی کوم مشخص مثال نه شم راوړلی خوموږ پوځیانو غوڅ مقاومت کاوه. ان هغه وخت چی دځلویښتم لښکر قوماندانۍ په افغانستان کی دجګړو پنځه کلنه تجربه لاس ته وروړې وه، ښه پوهیدله چې له دې وروسته به دجګړه ییزو عملیاتو دپیل او پرمخ نیولو ټولې خبرې یوازې دشوروی سرتیرو او افسرنو په اوږو باریږی. دافغانستان لښکرو هیڅ مستقل عملیات نه دی ترسره کړی او که ترسره کړی یې هم وی نو سړی کولی شی ووایی چې نتیجه به یی هیڅ وی او بالاخره ددې اړتیا پیدا کیده چې مرستې ته یې دځلویښتم لښکر پوځی ټولګیو وبلل شی. دځلویښتم لښکر قومدانانۍ ډیره وسه کوله چې دافغانی مشرانو فریب ونه خوری او په هغو جګړو بوخته نه شی چې موږ له مخکې نه وې پلان کړې.

په ۱۹۸۵ کال کې جنګی عملیات عموماً دیوې میاشتی له پاره پلان کیدل او دا قاعده له افغانستان نه دشوروی عسکرو دوتلوتروخته، په خپل حال باقی پاتې شوه. دعملیاتو دپلان په سر به په افغانستان کې زموږ دټولو مهمو استازو موافقه اخیستل کیده. دپلان جوړولو کار دځلویښتم لښکر دقرارګاه او په افغانستان کې دلوی پوځی سلاکار ددفترله خوا سرته رسیده. همدلته دا پریکړه کیده چې څوک دې چیرته او کوم عملیات سرته ورسوی. دترکستان دپوځی حوزې دقوماندان په

لاسلیک دا پلان د تصدیق لپاره مسکو ته استول کیده. بیا هغه په سیاسی بیورو کې او تر ټولو مخکې د افغانستان په هکله د هغې په ځانګړی کمیسیون کې څیړل کیده. یوه-یوه نیمه اوونۍ وروسته موږ ته په کابل کې د شوروی اتحاد دوسله وال پوځ دلوی درستیز یا د دفاع وزیر په لاس لیک شفری تلګرام -رارسیده چې په کې ویل شوی به وو: ستاسی د پلانکی میاشتې پلان بشپړ تأیید دی. وړاندې به ویل شوی وو چې کومو ټکو ته ځانګړی پام په کار دی.

ما تل دا احساس کاوه چې دلوی درستیز داستازی په توګه زما په اوږو د روند بار پروت دی په داسی حال کې چې هیڅ آمر مې نه درلود ، کیدای شوای مثلاً د څلویښتم لښکر او یا د هغه د بیلابیلو فرقو د قوماندانانو د اعمالو د څیړنې په وخت رانه خطاوې راووځی. لوی درستیز زما د شفاهې او تحریری څرګندونو پر اتکا کولی شول د حالاتو په پرمختګ اغیزه وکړی.

هیله من یم چې د افغانستان او د هغه د حکومتی پوځونو د ځانګړتیاوو په هکله زما معلوماتو او د غه راز د بیلابیلو پیښو تحلیل له لوی درستیز مارشال، س. ف. اخرامیف سره دامرسته کړې وی چې په دغه هیواد کی د روانو حالاتو په هکله عینی معلومات ترلاسه کړی. فکر کوم چې د څلویښتم لښکر له قوماندان سره به می هم ټاکلی مرسته کړې وی. قوماندان د یروخت دا امکان نه درلود چې د شوروی اتحاد له لوړو پوځی مشرانو سره مخامخ وغږیږی او هغوی ته د بیلابیلو ستونزو د هواری د لارو چارو په هکله خپله غوښتنه وړاندې کړی. دا کار یوازې د «مخصوصو چارو د جنرال» له لاسه پوره و. اوس زه په پوره جرأت سره ویلی شم:

هومره چې مې له وسه پوره وه له څلويښتم لښکر سره يې مرسته کړې ده.

په افغانستان کې زما ددوهم ماموريت موده (۱۹۸۵-۱۹۸۶ کلونه) زما په ذهن کې د يوې پيچلې او غيرنې خاطرې په توګه پاتې شوې. ما دافغانستان روانو پيښو ته له بلې زاويې په کتلو پيل وکړ او اوس پوهيدم چې زموږ پوځونه او ټول شوروي استازي اصلاً ددې هيواد نه دي په کار. امکان نه لري له داسې يوه هيواده لکه افغانستان چې دژوندانه خپله ځانګړې بڼه او جلا مذهب لري او دخپلې جنترۍ په حساب اوس هم لا په څوارلسمه پيړۍ کې دي، شوروي اتحاد جوړ کړو، دا ښکاره چټيات وو.

سره له دې چې داتيايمې لښکرې په نيمايي کې جګړې ډيرې پراخې او سختې شوې خو په حالاتو کې لاهماغسې بن بست ليدل کيده. له يوې ورځې نه بلې ورځې ته د قدرت بحران ژوريده، دافغانستان حکومت دڅلويښتم لښکر دهڅو نتيجې نه يوازې نه ساتلې، بلکې ددې کار له پاره يې يوګام هم نه پورته کاوه. له دې سره جوخت له موږ نه بيا بيا دنويو او لانويو عملياتو دسرته رسولو غوښتنې کيدې. په همدې وخت کې ډيرو ګړوته معلومه شوه چې دا هسې دلمبوله منځه په لاس دسکروټو درااېستلوله پاره عبث هڅې دي. په زيار رااېستل شوې دغه سکروټې، عمدتاً دچاپه کار نه دي. شوروي محدودو پوځي قطعاتو افغانستان ته دورتګ په لومړيو څو مياشتو کې خپلې دندې ډيرې ښې سرته رسولې. زموږ سرتيرو تروسه هڅه کوله چې داپريل انقلاب له مرګه وژغوري. دافغانستان دخلکو ديموکراتيک مشرانو په هيواد کې دخپلو پښو دټينګولو او دخپلې خو

ښې چارو د سرته رسولو امکان ترلاسه کړ. خو د کابلي رژیم واکمنو په لوی لاس ځلویښتم لښکر د پراخو پارتیزانې جګړو په لومه کې ښکیل کړ. دافغانستان حکومت تر وروستیو شیبو حالاتو ته په دراماتیکي بڼې ورکولو سره خپل ټول وس په کار اچاوه چې د ځلویښتم لښکر په څیر له پیاوړي حامي نه بې برخې نه شي.

له ټولو مخکې پوځیان په دې خبره پوه شول چې له منځ ته راغلي بن بست نه د وتلو یوازینۍ اوسمه لارشته او هغه له افغانستان نه د شوروي ځواکونو ایستل دي. د شوروي اتحاد د دفاع وزارت او پراتیفي ډلې، د ځلویښتم لښکر قوماندان، او ما د لوی درستیز داستازي په توګه د حالاتو له جاج اخستنې وروسته پر له پسې د غه موضوع (د مسکو) غوږونو ته رسوله. البته که په ۱۹۷۹ کال کې چا د پوځیانو خولې ته کتلي وای چې دافغاني لانجې له پوځي حل سره یې مخالفت ښوده، نو په ۱۹۸۵ کال کې به دا اړتیا نه وای چې له دغه هیواده د سرتیرو دایستلو په اړوند په کابل کې په سوچ وهلو خپل ماغزه وخورو. میندو به خپل بچیان له لاسه نه وای ورکړي، زرګونه زلمیان به اړنه وای چې له افغانستان نه معیوب راستانه شي.

پوځیانو دافغاني لانجې له پاره د غوځ حل د یوې لارې د موند لو اړتیا هغه وخت درک کړې وه چې ډیر شوروي مشران لا په دې نه پوهیدل چې یوازې په زورتکیه کول مطلوب نتایج منځ ته نه شي راوړي. برسیره پر دې هغوی نه غوښتل په دې پوه شي چې مو ږ له یوې ورځې نه بلې ته لازیات په افغاني پلندۍ کې ښخیږو.

له افغانستان نه د شوروي پوځونو دایستلو پریکړه ډیره سخته وه. هر هیواد

چې پوځي حرکت يې پيل کړی، غواړي هغه په برې سره پای ته ورسوي. تر ۱۹۸۶ کاله پورې دشوروي پوځونو دايستلو پريکړه نه شوه کيدای. دشوروي دواک په گدۍ ناستو خلکو او هغو چې افغانستان ته دعسکرو دليږلو په پريکړه کې يې ونډه درلوده، نه شوای کولای په عينې توگه خپل دريځ بدل کړي. اصلي هدف لاس ته نه وراغلی: افغانستان په هسې يوه هيوادنه و بدل شوی چې زموږ د پوځونو له وتلو وروسته هم دخپل «شمالي مشر ورور» په پله روان پاتې شي، او بالاخره په کارو چې د پراخو مادي لگښتونو او د سر دزيانونو د توجيه له پاره هم دمنلو وړ دلايل ومونډل شي. هيڅ‌ا په پوره قاطعيت سره دا دعوه نه شوای کولای چې افغانستان که په سوسياليستي هيواد بدل شوی نه دی، نو لږ ترلږه خو په هغه وخت کې زموږ دمنځنۍ آسيا جمهوريتو ته ورته شوی دی.

په افغانستان کې زياتو مادي لگښتونو مطلوبې نتيجې ورنه کړې. موږ له پوره بن بست سره مخامخ شوي وو. په کار وه چې د نوښت مزی دافغانستان حکومت ته په لاس ورکړل شي او له هغه هيواده زموږ دلښکرو دوتلو پريکړه وشي. دا نو هغه وخت دی چې (په شوروي اتحاد) کې دواک واگې د م. س گرباچف لاس ته ورځي. دهغه زړه غوښتل او که نه (خوله دې پرته) بله لاره نه وه پاتې. موږ دخپلو پوځونو روحي کمزورتيا نه پټوله او پرله پسې موږ په دې هکله مسکو ته خبر ورکاوه او ويل موچې نوره دا بيړۍ په دې توگه وړاندې نه شي تللی، زموږ سرتيري دڅه له پاره او دچا په ځای مري او ټپيان کيږي؟

« وروستی » ورځې

دمارچ په میاشت کی زه جنرال وارینیکوف چی هغه وخت په افغانستان کی دشوروی اتحاد ددفاع وزارت داوپراتیفی ډلې مشرو ، ځان ته وبللم. هغه ماته وویل چی په افغانستان کی زما ددوهم او احتمالاً وروستی ماموریت وخت بشپړ شوی دی. تردغه وخته مجموعاً ما په افغانستان کی دری نیم کاله تیر کړی وو او دا ډیروخت دی. والنتین وارینیکوف خبر راکړ چی زه داته ویشتم عمومی لښکر دقوماندان په توگه ټاکل شوی یم چی دبیلاروسیې د « گرودنو » په ښار کی میشت دی.

داپریل په څلورمه دمسکو په لور والوتم.

زه سهار وختی له افغانستان نه والوتلم او شک نشته چی فکر مې کاوه دا په دغه خاوره کې زما وروستی حضور و. ما په دې خبره پوره باور درلود. له یوې خوامې په دې علت چی د کور خواته روان یم دخوښۍ احساس کاوه. داخل می په افغانستان کی ایله څه دپاسه یوکال تیر کړی و. له وخت نه مخکی زما دبدلولو پریکړه ترهرڅه لومړی له دې امله شوې وه چی په شوروی کی مې دوه زامن پاتی وو. ما هیله درلوده چی بالاخره زامن له ځانه سره بوزم او عادی ژوند پیل کړم. له بلی خوا له کابل نه دتللو په وخت کی مې په زړه له پاسه لکه ډبره چی پرته وی. وروستی ځل هوایی ډگرته راغلی وم ، وروستی ځل می د کابل دکوڅو ننداره وکړه. دلته ددندی اجرا خورا گرانه وه ، خو چی څومره په سړی سخته تیریږی هومره له هغه ځایه زړه شکول هم گرانیږی. زه پوهیدم چی زما زړه په دې خاوره پورې نښتی

دی. زما دژوند او روغتیا یوه برخه دلته په دې امید پاتې کیده چې په یوه یا بله بڼه دځلویښتم لښکر دافسرانو او سرتیرو لاس نیوی وکړم.

ما ته په زړه پورې وه چې دمخه ښې له پاره هوایي ډګر ته نه یوازې دستر درستیز دنماینده ګی دهیئت غړي افسران چې بشپړ یو کال مو ګډ کار کړی و، بلکه دغه راز ددفاع وزارت داوپراتیفي ډلې، دځلویښتم لښکر دقوماندانۍ او دلوی پوځي سلاکار ددفتر جنرالان او افسران هم راغلي وو.

الوتکې ته وختم، هغه په بیړه لکه دمار، په ځرخونو، ځرخونو کې هوا ته جګه شوه. له الوتکې نه لاندې ښه ښکاریده چې مشایعت کوونکي لاهماغسې ولاړ دي، ځو ډاډه شي چې الوتکه په خیر اوبې له کومې پیښې ولاړه.

دکابل له پاسه دالوتلو په وخت کې مې البته چې په ذهن کې هم نه ګرزیده چې یوکال وروسته به بیا اودریم ځل له پاره دې هیواد ته راستنیږم دغه وخت لازه په دې نه پوهیدم چې قسمت راته له افغانستان نه زموږ دپوځونو دایستلو درنده، خوله وياړه ډکه دنده راپه برخه کوي او کولای شم په دغه هیواد کې دشوروي پوځونو نهه کلن حضور پای ته ورسوم.

دریم سفر

ګرودنو

زه داپریل په پیل کې مسکو ته راستون شوم او دلته په پایتخت کې مې ایله ځو ورځې تیرې کړې. خپل وړاندیزونه او نظریې مې لوی درستیز مارشال اخرامییف ته وړاندې کړل. هغه راته د ۲۸ لښکر په قوماندانۍ دتاکل کیدو مبارکي وویله او

اجازه یې راکړه چې (دبیلاروسیې مرکز) مینسک ته وخوځیږم. په دې ښار کې دبیلاروسیې دپوځي حوزې قرارګاه پرته وه. ددوله مخې مې ځان د بیلاروسیې دپوځي حوزې قوماندان ډګر جنرال والیري شورالیف او دهغه مرستیالانو ته ورو پیژانده. په دې لړ کې مې دحوزې له درستیزوال او تکړه افسر تورن جنرال والیري سکولوف سره هم پیژندګلوي وشوه.

دګروډنو ۲۸ لمبر لښکر دشوروي اتحاد دوسله وال پوځ دغوره پوځي ټولګیو په ډله کې راته هغې شته منۍ جګړه ییزې تجربې درلودې. دې لښکر دوه دټانک او دوه پلي موټوریزه فرقې درلودې چې دپولنډ پولې ته نږدې ځاي پرځاي شوې وې. څرنګه چې لښکر دبرست او ګروډنو په ولایتونو کې ځاي پرځاي و، ماته دا امکان وچې تقریباً ټولې سرحدي سیمې له نظره تیرې کړم. تراوسه مې دبیلاروسیې دوګړو په نسبت په ذهن کې خوږې خاطرې پاتې دي.

ښکاره ده چې دګروډنو له تګ مخکې یوځل سارا تف ته هم ولاړم چې زامن مې په کې اوسیدل. ډیر مې زړه غوښتل چې هغوي له ځانه سره بوځم، خونه پوهیدم څنګه به په بیلاروسیه کې هم دپلار او هم دمور دنده سرته ورسوم. دلښکر قوماندان او هغه هم داسې لښکر چې په پوله کې پروت وي، مجبور دي جدي کار وکړي، هسې نه چې په څوکۍ یې خیته اچولې وي. مخې ته غټ کارونه پراته وو.

په ګروډنو کې دقوماندان داوسیدو له پاره ښه شرایط موجود وو، خو دا چې له ماسره دې ماکسیم او اندرې هم واوسیږي، له امکانه لیرې خبره بریښیده. دوي واړه هلکان وو چې له سهاره تر ماښامه یې په کور کې یوازې پاتې کیدل نه شو

زغملی. یوڅوک باید پیدا شوی وای چی دهغو غم یی خوړلی، لوښت یی ورزده کولی او یا لږ تر لږه یی خواږه ورته برابرولی. زما کارناوخته خلاصیده او دغه وخت باید هغوی ویده وای، او له کوره سهاروختی وتلم. لنډه دا چی دستونزو هیڅ کمی نه وه. د ۱۹۸٦ کال په دوبی کی هغوی دلته راغلل اونږدې یوه نیمه میاشت مویوځای سره تیره کړه، خولا می نه شو کولای هغوی له ځانه سره په گرودنو کی وساتم.

وخت لکه دبادالوته. دلښکر قوماندانی آسانه بریښیده، ځکه چی عملاً پوره سمبال میکانیزم و. ځینی ستونزې سمدستی هواریدلی او ځینی به راتلونکی ته پاتی کیدې. ژوندانه خپله لاره وهله. اوس بیخی ښکاره پوهیدم چی یوې خواته راکښل کیږم: غواړم او که نه افغانستان می بیا ځان ته وربولی. دخپلی ارادې خلاف می غوښتل بیرته هلته ستون شم ستر گوته می تل زما تر قوماندې لاندې پنځمه فرقه او ټول هغه کسان ولاړ وو چی په کابل کی پاتی شول.

د ۱۹۸۷ کال په جنورۍ کی زما او مارشال اخرامییف ترمنځ یوه تلفونی مکالمه وشوه. ما هغه ته وویل چی افغانستان ته له دریم ځل استولو سره به می مخالفت نه وای کړی. ما گومان کاوه چی داسی خبرې ژرنه فیصله کیږی او زه داسی په خپلو کارونو کی ډوب شوم چی له لوی درستیز سره دغه تلفونی خبری رانه چوری هیرې شوې وې. خو داپریل په میاشت کې دلوی درستیز مرستیال جنرال وارینیکوف راته تلفون وکړ او ویی ویل چی له لوی درستیز سره دڅو میاشتی وړاندې تلفونی خبرو په پام کی نیولو سره زما د (بیا استولو) موضوع

ترخیړنې لاندې ده. هغه داهم زیاته کړه چې کومه دنده راته غوره شوې ده نو «هغه ډېر زیات کار غواړي».

زه ښه پوهیدم چې په افغانستان کې د «زیات کار ایجابوونکې مقامونه» کم نه دي. د ۱۹۸٤ کال له وروستیو نه دڅلوېښتم لښکر قوماندانې دجنرال و. پ. دوبینین په غاړه وه. څرنګه چې دهغه دماموریت دوره پای ته رسیدلې وه، نو پوه شوم چې دهمده له پاره دعوضي لټه شروع شوې ده. وارینیکوف په دې هکله یوټکی هم ونه وایه، یوازې یې زیاته کړه چې دمقررۍ خبره په نږدې راتلونکي وخت کې حل کیدونکې ده.

تورن جنرال ویکتور پتروویچ دوبینین دڅلوېښتم لښکر دقوماندان په توګه خپلې دندې ډېرې ښې سرته ورسولې. ما دی سړی ته چې آن دستر درستیز په اکاډیمۍ کې د زده کړو په وخت ورسره آشنا شوی وم، خورازیات درناوی درلود. دغه راز په افغانستان کې زما ددوهم ماموریت په ترځ کې هم موږ په ګډه چارې ډېرې ښې سرته رسولې. باید اعتراف وکړم چې ددغو خبرو له امله خورا خوښ شوم او تازه ساه مې واخسته. دغه وخت مې هلته، په افغانستان کې خپلې تیرې دندې په زړه راواړولې هم مې دفرقې قوماندانې او هم مې دوهم ځل دلوی درستیز داستازي په توګه کار کول راپه یاد شول. یوځل بیا مې دخطر هیر شوی احساس بیا په وجود کې را ژوندی شو. ښایي دا یو ډول دویرې احساس هم و، ځکه چې دروغ عقل خاوند سړی پوهیږي چې هلته سړی دچکرو هلوله پاره نه ځي. په جګړه کې دهرڅه پیښیدل ممکن بریښي، په تیره بیا په داسې جګړه کې لکه دافغانستان.

له ځانه سره مې وويل: راځه اوس هم وختي دی، معذرت به وغواړم؟ هسې مې هم دوه زامن بې له ما، له پلاره لیرې لويیږي. هغه وخت ماکسیم دڅوارلسو او آندره داووکلو وو. برسیره پردې پوهیدم چې لږ ترلږه ره نږدې راتلونکی کی دوهم واده نه کوم. هغه سړی به پیدا نشي چې دژوند په تولو پیچو موکی مې څنګ ته روان اوسي. داسې ښځه به هم پیدا نه شي چې زما دزامنو بار په اوږو واخلی او دهغوی له پاره ددوهمې مور حیثیت ومومي. ترقیامته خونشی کیدای چې زه دې یوځای خدمت کوم او بچیان دې بل ځای اوسیږي. هغو باید دپلار ترڅنګه وی او زه باید هغوی دروزنی مسؤولیت په اوږو واخلم. خو زما په فکر، په نږدې راتلونکې کی دکوم مهم بدلون راتللو ته انتظار ایستل هسې بې فایدې وو. کله چې مې داتولې خبرې وسنجولې او په تله مې وتللې نو پریکړه مې وکړه چې بیرته افغانستان ته ستنیږم. زه لاتردغه وخته په دې نه پوهیدم، چې وختی دڅلویښتم لښکر دقوماندان په توګه غوره شوی یم.

ډیر ژر دځه مودې له پاره رخصتی راکړی شوه. څوورځې مې په مسکو کې تیرې کړې او دوه اونۍ له زامنو سره په ساراتف کی واوسیدم. درخصتۍ له ختم نه ډیر مخکی دمی دمیاشتی دجشنونو په درشل کې ګرودنو ته ستون شوم. هیڅ انتظار مې نه درلود چې د ۱۹۸۷ کال دمی په ۹* راته دتورن جنرالۍ رتبه راکړل شوه. سمدستی پوه شوم چې دا کار ددې له پاره شوی چې په نوې رتبه دڅلویښتم لښکر د قوماندانۍ له پاره چمتو شم، دمی په اواسطو کې خبر راکړل شو چې زما نامزدی په نهایی توګه منظور شوې او زه دشوروی اتحاد ددفاع وزیر له خوا په دغه

---

*دا وورځ په شوروی کې په هتلری آلمان دمتفقینو دبری له امله مهم پوځی جشن ګڼل کیده.

دنده تصدیق شوی یم.

هره ګړۍ داړوند فرمان درارسیدو ته کیده. دهغه تر رارسیدو په کار وه چې په داسې مواردو کې یو شمیر معمول مراسم ترسره کړم. په لومړي ګام کې مجبوروم ددفاع وزیر مرستیال او دپیژنتون رئیس سترجنرال، د. ت. یازوف ته ورشم. نوموړي څه موده وړاندې دسترجنرال شکادوف پرځای په دې دنده ټاکل شوی و. شکادوف دعمر دډیروالي او دروغتیایي معاذیرو له کبله «دجنتي ډلې» په غړیتوب منل شوی و.*

جنرال یازوف دعادت له مخې وچ نیغ سړی دی او ځکه یې نوبې له مقدمې رانه وپوښتل: - څه غواړې چې دریم ځل افغانستان ته روان یې؟ بل هیڅوک ستا هومره کافي دلایل نه لري چې له تګ نه معذرت وغواړي. لومړی داچې تادوه ځل هلته دنده سرته رسولې، دوهم داچې ستا بچیان بې موره دي.

خو زه نور افغانستان ته دتګ په هوا کې وم او هیڅ شي مې په پریکړه کې بدلون نشو راوستلی. له جنرال یازوف سره تر خبرو وروسته لوی درستیز مارشال اخرامییف او ددفاع وزیر مارشال سکولوف هم ومنلم.

دهغه وخت دمعمولي قاعدې له مخې له فرقې نه نیولې پورته دټولو قوماندانانو ټاکنه یوازې هغه وخت کیدی شوای چې دشوروي اتحاد دکمونیست ګوند دمرکزي کمیټې دوسله وال پوځ څانګې به تایید کړل. په «ستاروی

---

* «جنتي ډله» هغو لوړ رتبه شوروي افسرانو ته ویل کیده چې له تقاعد وروسته به یې له خاصو امتیازاتو سره ژوند کاوه.

پلوشچـاد » کی دمـرکـزی کـمیـتی ودانی، ته لومـړی ځل د پنځـمی فـرقی دقـومـاندان په توګــه د ټاکنې په وخت کی راغلی وم. هغــه ځل دوسله وال پوځ دڅانګی درئیس مرستیـال ن. ی. شلیا ګا حضورته منلی وم. ورروستـه نومـوړی دشوروی اردو او سمندری پوځ دسیاسی چارو لوی رئیس وټاکل شو.

له نومـوړی سره زمـا تر لنډو خبرو وروستـه پوه شـوم چی دمسکو دمانیـو په دهلیزونو کی می سرګردانی نوره پای ته ورسیدله.

زه ساراتف ته ولاړم چې خپله رخصتی پوره پای ته ورسوم. هلته راته دیازوف یوه یاور تلفون وکړاو رانه ویی غوښتل چی سمدستی دشوروی اتحاد دکمونیست **ګوند دمرکزی کمیتی له منشی ا. ی. لوکیانف سره دکتنې له پاره مسکوته راشم. په ما پسی الوتکه هم رالیږل شوې وه.**

معلومه شوه چی د «مرزا قلمانو» په کار کې څه ورانی راغلی دی. اسناد په ټاکلی لاره مرکزی کمیتی ته رارسیدلی او دلوکیانف په میزپراته دی. هغه چی پوه شوی و دا دهغــه جنرال اسناد دی چی دځلویښتـم لښکر دقـومـاندان په توګـه افغانستان ته روان دی؛ نو سمدستی یی امر کړی وچی ما وروغواړی.

په سبا یی زه مـرکزی کـمیـتی ته ورغلم. دیوې څانګی مشـر زه دلوکیـانف دفترته ورروستم. دهغه دفتر «ستاروی پلوشچـاد » دګنو زړوو دانیو په مجموعه کې دیوې نوې جوړې شوې ودانی، په پنځم پوړکی و. دمرکـزی کـمیـتی دمنشی نسبتاً کوچنی دفتر دنورو آمرانو دفترونوته ورته و.

دلوکیانف مخی ته په وسله وال پوځ کې زما دخدمت دځرنګوالی تشریحات

پراته وو. لوکیانف دافغانستان دحالاتو په هکله دمرکزی کمیتې نظر راته واوراوه. دهمده له خولې مې دلومړي ځل له پاره واوریدل چې دڅلویښتم لښکر درا ایستلو خبره دڅیړلو په حال کې ده لوکیانف زیاته کړه چې ددې خبرې غوڅول ماته په غاړه اچول کیږي. دانو هغه وخت دی چې په ژنیو کې دڅلورو هیوادو: شوروی اتحاد، دامریکې دمتحدو ایالتونو، افغانستان او پاکستان په ګډون مقدماتې خبرې پیل شوې دي.

اناتولي لوکیانف راته وویل چې ماته حق راکول کیږي چې په پوځ کې دمعمول دود خلاف باید په افغانستان کې دڅلویښتم لښکر په حضور پورې اړوند ټول مسایل مخامخ له همدوی سره مطرح کړم.

له دې خبرو وروسته زه بیا دیازوف دفترته وبلل شوم. ښکاریده چې هغه له دې امله په جامو کې نه ځاییږي چې له ساراتف نه یې زه په دومره بیړه مسکوته دمرکزی کمیتې له منشي سره کتنې له پاره رارسولی یم. هغه یوځل بیا ماته دبریاوو هیله څرګنده کړه. یوازې دسیاسي بیرو پریکړې ته خبره بنده وه چې دهغې له مخې زما دټاکنې په هکله ددفاع وزیر فرمان صادر شي.

دپایتخت په دفترونو کې تردې ځغاستو وروسته مې پخپله خوښه دالوتکې ټکټ وانه خسته او په اورګاډي کې مخامخ دخپل ۲۸ لښکر په لور وخوځیدم. ډیر کلونه وروسته دا لومړی ځل وچې له مسکونه دهیواد تر ډیرې لیرې پرتې لویدیځې پولې پورې په اورګاډي کې راغلی وم. او داټوله لارمې په مینه وهلې ده.

په ګروډنو کې خبر شوم چې زما یو مرستیال ډګروال و. ا. واسینین هم

افغانستان ته لیږل کیږي. هغه دڅلویښتم لښکر د مرستیال او د قرارگاه د آمر په توگه ټاکل شوی و. څرنگه چې پوهیدم د قوماندان په دنده ټاکل می اوس یقیني شوی دی، نو خوښ شوم چې هلته به می یو مرستیال، همدا واسینین وي. موږ له هغه سره خدای پاماني وکړه او په اوږده لاره (مسکو–تاشکند) مو د کابل په لور رخصت کړ.

یو اوونۍ وروسته زما د ټاکنې اړوند فرمان هم راورسید. زه بیخي چمتو وم ټول کالي می په یوه بکس کې ځای شول د ۲۸ لښکر له منسوبینو او د ولایت له مشرتابه سره تر مخه ښې وروسته مسکو ته وخوځیدم.

زما مقرری تصادفاً سره ډگر ته ډیر نژدې د آلمان دفدرالي جمهوریت د تبعه، م. روست د سپکې الوتکې له جنجالي کیناستو سره په یوه وخت کې وشوه. له دې پیښې وروسته په وسله وال پوځ کې ځینې بدلونونه راغلل. په دې لړ کې د مارشال س. ل. سوکولوف پر ځای سترجنرال د. ت. یازوف د شوروي اتحاد د دفاع وزیر وټاکل شو.

دغه وخت چې نوی وزیر له خپلې دندې سره په آشنا کیدو مشغول و، له ما سره مارشال اخرامییف وکتل. لوی درستیز راته وویل چې د څلویښتم لښکر د قوماندانۍ په وړاندې څو مهمې دندې پرتې دی. باید تر وسه وسه د سرتیرو او افسرانو ژوندانه ته د خطر اندازه کمه شي.

د زلمو ژوند په افغانستان کې زموږ تر ټولو ارزښتمن شیز دی. بر سیره پر دې موږ باید ټولې هڅې دې ته اړم کړ وچې له افغانستان نه د شوروي پوځونو محدود

ټولګی وایستل شی. خو مارشال زیاته کړه چی دا به بیخی منظمه وتنه وی او نه تیښته. مارشال اخرامییف زیاته کړه: افغانی ملګروته باید زمونږ دریغ سم روښانه کړی شی او ددغسی یوې پریکړې دا ړتیا په هکله ورته کافی دلایل وویل شی.

دخبرو په پای کی اخرامییف وویل باید یوځل بیا جنرال یازوف ته ورشم. دقاعدې له مخی دلښکر نوی قوماندان هیڅکله ددفاع وزیر ته نه ورځی. دا دهغه دمسؤولیت ساحه نه وه. زما زړه چندان نه غوښتل یوځل بیا یازوف ته ورشم او ځان ورته وروپیژنم. لومړی په دې علت چی هغه زه پیژندلم، ځکه په لنډه موده کی مو دوه ځلی سره لیدلی وو. وروستی ځل یوه نیمه اوونی مخکې ورغلی وم. دوهم په دې علت چی له هغه سره مې په ټولو موضوعاتو بشپړې خبر کړې وې. خو لوی درستیز په خپله خبره ټینګار کاوه.

سبا سهار چی مخکی له مخکی می نوم دراغلو کسانو په لیست کی لیکلی و، ددفاع وزیر کوټې ته ننه وتم. دهغه په شعبه کی دسیاسی چارو لوی رئیس جنرال ا. د. لیزیچف ناست و. وزیر په څه خبره عصبی بریښیده. هغه په همدغه عصبی حالت کی زه ومنلم. یوځل بیا یی راته په لنډو ټکو کې یادونه وکړه چی په افغانستان کې دڅه کارونو سرته رسول په کار دی: دهوایی ډګرونو ساتل، دسترو ښارونو مدافعه.

له دغو لارښوونو وروسته تاشکند او ورپسی دکابل په لور والوتم.

څلوریشت ساعتونه

کابل ته له تګ نه مخکې خبر راکړل شو چې په هغه ښار کې اوس یوازې دشپې الوتنې کیدې شي. دورځې الوتنه ډیره خطرناکه شوې وه: نه یوازې جنګي الوتکې او هیلیکوپترونه ویشتل کیدل، بلکه ترانسپورتي الوتکې هم په امن کې نه وې.

چې څنګه د (څلویښتم) لښکر قرارګاه ته ورسیدم نو سمدستي مې له سترجنرال وارینیکوف سره وکتل. هغه دشوروی اتحاد ددفاع وزارت داورپراتیفي ډلې مشرو او په افغانستان کې زموږ د پوځونو دفعالیت سیاسي او پوځي اړخونه یې څیړل. والنتین وارینیکوف پوره وس وکړ چې بالاخره دژنیو تړون لاسلیک شي. په افغانستان کې زما دغیابت په یوه کال کې اوضاع څه ډیره بدله شوې نه وه. دڅلویښتم لښکر ډیر افسران مې دمخکینې ګډ کارله وخته پیژندل، هغو مې دجګړو په ډګر کې هم لیندلي وو. تقریباً یوه هفته په کاروه چې دڅلویښتم لښکر له قوماندان جنرال دوبینین نه دچارو تسلیمي واخلم. کله چې به مې دهغه ننداره کوله چې څنګه دهوایي ځواکونو، توپچي قواوو، فرقو، مستقلو لواګانو او دضربتي قطعو لارښوونه کوي او څنګه له افغاني حکومت سره اړیکې ساتي، سوګند دی چې شک به راته پیدا شو چې ګنې زه به هم دده هومره په مهارت دا ټول کارونه سرته ورسولی شم.

په شوروی اتحاد کې دننه مثلاً دګروندونو کې د ۲۸ لښکر قوماندانی بیخي بله خبره وه. البته چې دافغانستان پیښې مې تل تعقیبولې. خو فکر مې کاوه چې داهرڅه له ما ډیر لیرې په کوم ځای کې پیښیږي.

(زه پوهیدم) چی دافغانستان په هکله خپریدونکی خبرونه په سلو کی سل سم نه دی. ډیر شیان به له سره پالش کیدل او په ډیرونورو حقایقو، په تیره بیا پر هغه څه چی جګړې پورې یی اړه پیدا کوله، آن دغه وخت یعنی په ۱۹۸۷ کال کی هم پرده اچول کیده.

کله چی زه افغانستان ته ستون شوم او دڅلوېښتم لښکر دمشرتابه دروند بارمی په اوږو واخیست (هغه وخت دلښکر دپرسونل شمیر ۱۲۰ زروتنوته رسیده او دا په افغانستان کې زموږ دپوځی حضور په ټولو نهو کلونو کې دشوروی پوځونو دمحدودو قطعاتو اعظمی شمیرو.) نو سمدستی پوه شوم چی زه او یوازې زه دټولو هغو کارونو مسؤول یم چی دغه لښکر یی سرته رسوی. دټولو هغو کارونو مسؤولیت چی په افغانستان کی پیښیږی، په تیره بیا دوګړو دژوندانه مسؤولیت زما په غاړه دی.

دڅلوېښتم لښکر په هکله ما پوره معلومات درلودل، خو په ذهن کی مې هم نه ګرزیده چی هره ورځ دې دقوماندان پر سر له هرې خوا داطلاعاتو داسی باران جوړ شی. دهمدغو لاس ته راوړو معلوماتو له مخی باید لازمی پریکړې شوې وای. دا باید هسی پریکړې وای چی هم یی زموږ او هم یی دملکی خلکو دسر دزیان مخنیوی کړی وای. دڅلوېښتم لښکر په پوځی حرکاتو کې مهمه موضوع همدا وه.

قوماندان دډیرو موضوع ګانو په حل مکلف و، لکه: داړتیا وړشیانو رسول، دجګړه ییزو عملیاتو طرحه کول او سرته رسول او له افغانی پوځ سره دګډې

مرستی ټینگول. برسیره پردې دشوروی پوځونو محدودو ټولګیو په افغانستان کې زمو ږ (ملکی) کارپوهان لکه: دګاز او تیلو د را ایستلو کارپوهان چې دکانونو په څیر لوا ورا ایستلو اخته وو او دغه راز سلاکاران، هم ساتل شک نه شته چې دغو ټولو خبرو د (پوځ) په روحی حالت اغیزه ښندله. ما هلته په افغانستان کې خپل رول ښه درک کړی و. خو له دې سره سره، ځینی شکونه او تردیدونه می په زړه کی را پیدا کیدل.

ویکتور دوبینین زما په څیره کی ددغو خیالو داغیزې او زما دعمومی حلات په لیدلو سره ګواکې زما په آرامولو خوله پرانیستله.

- هیڅ خبره نه ده، چې یوځل په دغه څوکۍ کینې - او په سریی دقوماندان دکارمیزته اشاره وکړه - ټول شیان به سم شی.

رښتیا هم همداسی وشوه.

مورږ له جنرال دوبینین سره دشوروی په لوړ دتګ په وخت توده مخه ښه وکړه او ما دخپل ماموریت په سرته رسولو پیل وکړ.

زما دماموریت پیل (که ددې اصطلاح استعمال دلته مناسب وی) دسهار په اوو بجو و. دغه وخت دلښکرو دقرارګاه کارکوونکو دسهار ډوډۍ خوړل پای ته رسول.

ما په لومړی ګام کې دهغو فرقو او مستقلو لواګانو دقوماندانانو رپوټونه اوریدل چې د مسؤولیت په ساحه کی یی اوضاع کړکیچنه وه. سمدستی مو دستونزو دحل له پاره په ګډه پریکړې کولی داړتیا په صورت کی موله قطعاتو سره

دمرستو تصمیم نیوه او هغه سیمی به مو په گوته کولې چې باید هوایی یا توپچی ځواکونه پرې گوزار وکړی.

دسهار په اتو بجو مو دجگړې دسوق او ادارې په مرکز کې دروانی ورځی په اوږدوکې د قطعاتو دندې په گوته کولې. په تیرو څلورویشتو ساعتو یا تیره شپه کې منځ ته راغلی حالات مو مخکی له مخکی څیړل. فرقو، غنډونو، مستقلو قطعو، استخباراتو او دغه راز گوزاریزو جزو تامونو لکه هوایی او توپچی ته دهغوی دندی په گوته کیدې. ترټولو زیاته پاملرنه مو په پایتخت کې دحالاتو انکشاف ته اړوله. تقریباً دنهو بجو په شاوخوا کی له تاشکند او مسکو سره تلفونی خبری پیل کیدې. دغه وخت نو دلوی پوځی سلاکار ددفتر کارکوونکی چې دنده یې له افغانی پوځ سره په گډه دچارو دسرته رسونی هماهنگ کول وو، هم دعمل ډگر ته راوتل.

هره ورځ له افغانی مشرانو سره دلیدنو کتنو اړتیانه وه، خو بیا هم دلښکرو قرارگاه یو یو افسر به خامخا دافغانستان ددموکراتیک جمهوریت دوسله وال پوځ داعلی سرقوماندانی په غونډو کې دگډون له پاره ورته چې پخپله نجیب الله دایرولې. حقیقت دادی چې ددغه عنوان په اوریدو سره به زموږ په شونډو بی اختیاره موسکا خپره شوه. دافغانستان وسله وال پوځ دومره سترنه و چې «اعلی سرقوماندان» دې ولری، خوله دې سره سره دغسی غونډې سرته رسیدلی. ددې غونډو دجوړولو نوښتگرتر هرچا لومړی خپله سترجنرال وارینیکوف و. فکر کوم چې جنرال وارینیکوف سم کار کاوه: افغانی (مشران) باید لږ تر لږه په دې خبر

وای چی په هیواد کی څه تیریږی. که دغه غونډې نه وای نو هغوی به په ولایتونو، مثلاً په کندهار کې په پنجشیر کې او آن پخپله په کابل کې له حالاتو اصلاً خبر تیا نه درلودی.

داله جمهور رئیس سره غته مرسته وه: (په دې ترتیب) هغه دهیواد داوضاع له انکشاف او ورځنی بدلون نه ښه خبریدلی شو. برسیره پردې، دې کار دهغه پوځیان او ملکی مامورین اړ ایستل چی زیاتی خولې توی کړی.

دخلویښتم لښکر جزوتامونه دپراخو پوځی فعالیتونو ترڅنګ مجبور وو، هره ورځ څو ساعته درارسیدلو اسنادو تحلیل ته هم ځانګړی کړی. افغانستان ته ډول ډول کاغذونه رارسیدل. دغه اسناد له مسکو، تاشکند او باکونه چی دجنوبی برخی دپوځونو مرکز په کی واقع و، رالیږل کیدل. هغه لارښوونې، امرونه او پریکړی چی دپخوانی شوروی دننه پوځی حوزو، او یا له پولې نه دباندې پوځی ټولګیو ته صادریدل، (په افغانستان) کی محدودو پوځی ټولګیو ته هم حتمی الاجرا ګڼل کیدل. په کار وچی دغه اسناد ولوستل شی، ټولو مادونانو ته دهغو په هکله خبرورکړل شی او دهغو دپلی کیدو بهیر تعقیب شی.

دغرمې له ډوډی وروسته دلښکر دقوماندان له مرستیالانو، دبیلابیلو ادارو له مشرانو او دهغو ځانګوله استازو سره چی په افغانستان کی یی نماینده ګی درلودې غونډې سرته رسیدلې.

تقریباً دشپی په لسو بجو، کله لږ څه مخکی او کله ناوخته دخپل کارله دفترنه وتل. خو کار په دې توګه پای ته نه رسیده، ځکه چی دقوماندان په کور کی هم هغه

مخابراتي وسايل ځای پرځای شوي وو چې په دفتر کې وو.

کورته له تګ نه مخکې هره ورځ خامخا دجګړه ييزو عمليا تو دسوق او اداري مرکز ته ورتلم. هره ورځ له استثنا ء پرته دياد شوي مرکز، دلښکر دقرارګاه او داساسي څانګو دافسرانو پوځي محاسبي دغه ځای ته رارسيدلې. نوکريوالو افسرانو دمحدودو پوځي ټولګيو له ټولو قطعو او په دې لړ کې د توپچي او هوايي ځواکونو په څير ګوزاريزو جزوتامونو سره دپرله پسې مخابراتي تماس ددرلودو په مرسته دبدليدونکو حالاتو جاج اخيسته او دا ړتيا په وخت کې يې دلښکر دقوماندان يا درستيزوال تر رارسيدو، دپوځونو فعالتيونه هماهنګ کول.

زه دهغو نسبتاً پنځو، ډبرينو، دريو کورونوله ډلې نه په يوه کې اوسيدم چې داتيا يمي لسيزي په نيمايي کې دلښکر دقوماندان او دهغه دمرستيالانو له پاره آباد شوي وو. له دفترنه کورته معمولاً په پښو راتلم. چې سړی په کراره او بې عجلې تلای، نو دغه مزل له لسو دقيقو زيات وخت نه نيوه. يوازې سړی کولای شوای آزاده هوا تنفس کړي بلکه په سړه سينه دتيري ورځي دحالاتو جاج هم اخستل کيدای شوای.

په ټولو جګړو، خو په تيره بيا دافغانستان دجګړې په ترڅ کې شپه ترټولو ستونزمن او پيچلي وخت ګڼل کيږي. دشپې دتيارې په خوريدو سره ناڅاپه د ډزو باران پيل کيده. غليمان پوهيدل چې دشپې مور پراخ هوايي يرغل او يا توپچي دقيق ګوزارونه نه شو کولای.

دشپې يرغلونه زموږ له پاره ترهرڅه لومړي له دې امله خطرناک وچې پرسونل

ټول په کاغوشونو کې راټولیده. که چیرې دشپې کومه گولۍ په کاغوش لگیدله یا دهغه خواته چاودله، دورځې په پرتله یې دسردروند تاوان رسولی شوای.

سربیره پر دې مجاهدینو دشپې له تیارې نه دورانکاریو له پاره هم گټه اخیسته. دورانکارو باندونو هځې دغه وخت گړندۍ کیدلې. ډیر ځله دیوې شپې په ترڅ کې حالات څو ځلې بدلیدل رابدلیدل په داسې حالاتو کې زما داپارټمان تلفونونو، تر سهاره شرنگا کوله.

دلته داپارټمان دکلمې استعمال چندان سم نه راته بریښي. دقوماندان کور له دوو کوټونه جوړو. سالون ددفتر کارهم ورکاوه. همدلته میز، تلفونونه، دوې څوکۍ، یو کوچ، تلویزیون او اوسپنیز صندوق (گاوصندوق یا سایف) هم ایښودل شوي وو. دخوب په کوچنۍ کوټه کې په سختۍ سره یو کټ، الماري، یو کوچنوټی میز او یوه څوکۍ ځای په ځای شوي وو. دجگړې دوخت په حساب یوازنۍ لوکس څیز چې مې درلود هغه دځان مینځلو عصري تشناب و. دقوماندان مرستیالانوهم تقریباً همداسې ژوند درلود. دلښکر دبیلابیلو قطعاتو او ادارو غټو آمرینوته په دوو تنو، یو دغسې اپارټمان رسیدلی و.

که ورځ به عادي تیره شوه او ماښام به هم تریوې اندازې کراري وه او ډزې او د سرزیانونه به کم و، نو ټولو عمدتاً ایله دشپې په دولسو بجو استراحت پیل کاوه.

موږ ټول دجنگي الوتکې یا هیلیکوپټر دغرهاري په څپو کې چې ټوله شپه به دلښکر دقرارگاه له پاسه په گزمه تیریده، خوب اوږو. پیلوټانو دجگړې دسوق او ادارې له مرکز سره ددایمي ارتباط په مرسته اساسي تأسیسات ساتل او دځینو

سیمو تاکلي برخي یا هغه لوري به یی خارل چې معمولاً به پرې دلښکر برقرارگاه دډزوله پاره کار اخستل کیده. دغه هیلیکوپتر دورځی هواته نه پورته کیده. ددی له پاره چی ونه ویشتل شی، مونږ به (دورځی) یوازې په ځمکنۍ څارنې بسینه کوله، خو دشپې به خامخا هغه دلښکر دقرارگاه او دکابل دهوایی ډگرله پاسه تیریده راتیریده.

اساسی دنده دوګړو دژوند ساتل دی

په ۱۹۸۷ کال کې زه بیخی متیقن وم چی زمونږ دپوځونو دایستلو پریکړه کیدونکې ده. ما دڅلویښتم لښکر دمشرتابه غړی راټول او زما په نظر مهمه خبره می له هغوی سره مطرح کړه: دسرزیان دې هم په جګړو او هم په تیره بیا له جګړې پرته حالت کې بیخی راکم کړی شی. ما دخپلی پریکړې په سم والی باور درلود او دژوندانه بهیرهم داخبره تایید کړه. ماله افسرانونه وغوښتل چی باید دسرتیرو او وړو ضابطانو دمرګ دمخنیوی له پاره دې خپل پوره وس وکړی. دجګړې په ډګر کې او یا ددښمنانو له خوا، دهوایی ډګر، ګارنیزیون، پوستی او یا هری بلې موضع دویشتو په ترځ کې دهر وژل شوی پوځی په بدل کی باید دهغه دقوماندان غوږونه سخت تاوکړی شی.

سمه ده چی په افغانستان کې زمونږ تلفات مثلاً په ویتنام کې دامریکاییانو دسر دزیان په په پرتله څلور ځله کم وو، خو زه فکر نه کوم چی دمړو شویو وګړو دمیندو، کونډو او یا بچیانو زړه ګې په دې خبره تسل کیدای شی.

دڅلویښتم لښکر دپوځی فعالیت او دحکومتی لښکرو په ګټه دسرته

رسیدونکو عملیاتو شمیر باید حداقل اندازې ته کم کړای شي. قوماندان مجبور وځوابي او یا د شرایطو په اقتضا یرغلیز گوزارونه یوازې د دې له پاره ترسره کړي چي زموږ د هیوادوالو د ډله ییزې وژنې مخنیوی وکړي او یا د دغسي قتل خطر له منځه یوسي. قوماندان یوازې هغه وخت حق درلود عملیات وکړي چي پر دښمنانو د زورور گوزار د کولو اړتیا د لمرغوندې روښانه وبرېښي.

د څلویښتم لښکر د رستیزوالي ته چي مشري یې هغه وخت د یوري پاولوویچ گریکوف په غاړه وه، د کوچنیو محافظتي پوستو ترسطحې پورې زموږ د ټولو قطعاتو د سختې ځارنې د یوه مرکزي سیستم د منځ ته راوړلو دنده وسپارل شوه. موږ باید د افغانستان په هره سیمه کې آن له کوچنی بدلون نه خبر شوي وای.

موږ په همدې شدت په افغانستان کې د ځای پرځای شویو جنگي او ترانسپورتي الوتکو د لارښوونې ځارنه کوله. څلویښتم لښکر پیاوړی هوایي ځواک درلود.

. ما د خپلې قوماندانۍ په لومړیو میاشتو کې هڅه کوله چي هر افسر پوه شي: د راپیداشویو ستونزو په پام کې نیولو پرته باید پخواني بتان نورمات کړي. له افغانانو سره، د هغو له پوځ، حکومت او سیمه ییزو مشرانو سره د پراخ متې مرستي بندول په کار و.

تجربي ښودلې وه چي افغانان زموږ د جگړه ییزو بریاوو پخلی نه کوي، له هرې جگړې یوه نیمه – دوه میاشتې وروسته خبره بیرته زړه په زړه کیده: دښمنانو بیرته هغه ځایونه لاس ته وروړل چي موږ ترې نیولي وو. هغوی د وسلو او مهماتو زېرې

زیرمی له سره جوړولې، بیا زموږ د تأسیساتو څنګ ته رارسیدل او بیا یې دزی او یرغلونه پیل کول. پوښتنه رامنځ ته کیږي: دڅه له پاره دومره اوږده موده وجنګیدو او دزلمیانو غوښې مو په غرونو کې پاتې شوی؟

ددی بهیر تمول په کار و.

دځلوېښتم لښکر دقرارګاه دریځ دزیاتو په طبعه برابرنه و. موږ تر هر چا لومړی، دافغانی مشرتابه له خوا، زورور فشار احساس کړ. کله چې نجیب الله او اطرافیان یې په دې وپوهیدل چې موږ نورنه غواړو دهغوی پرځای وجنګیږو، نوله خپلو زړو چلونونه یې په نوې بڼه کار اخستل پیل کړل. افغانی مشرانو په هره وسیله او آن کریو چکوف* یا ګرباچف ته دشخصی مراجعی له لارې زیار ایسته دشوروی محدودو قطعاتو پوځی تولګی دهغو ستونزو هواری ته راکاږی چې په کابل کی دواکمن رژیم دبقا له پاره یې حیاتی ارزښت درلوده.

په افغانستان کی پوځی - سیاسی حالت ورځ په ورځ پیچلی کیده. چې څومره به دحکومتی واکمنو دریځونه کمزوری او مړاوی کیدل، هومره به په شوروی پوځی قوماندانۍ فشار زیاتیده. له یوې ورځی نه بلی ته دکابل واکمنو، له موږ نه دزیاتو شیانو غوښتنه کوله.

موږ دخپلی وسلی په زور دانقلابی رژیم ډیر چوپړ وکړ، خو دافغانی مشرانو طفیلی عادتونه او زموږ په حساب دحکومت چلونې ښکاره هڅی بالاخره ددې سبب کیدلې چې دحکومت تر کنترول لاندې سیمه له یوی ورځی نه بلی ته محدوده شی. دولایتونو زیاته برخه داپوزسیون په منګولو کې کیوتې وه.

---

* کریوچکوف هغه وخت د ک. ګ. ب، رئیس و.

د یو شمیر ولایتونو یوازې یوه برخه زموږ په لاس کې وه. عمدتاً شوروي عسکرو ولایتي مرکزونه په لاس کې ساتل چې په هغو کې به د نجیب الله سړي ځای پرځای وو. د ساري په توګه د بامیانو په ولایت کې د شوروي کوماندو کنډک د دري کیلومترو په مساحت ارزښتناکه ستراتیژیکي سیمه په لاس کې لرله چې له هرې لورې د دښمن په محاصره کې و. په داسې حالاتو کې به موږ ویل: دولایت یوه برخه دا پوزسیون په لاس کې ده. خو په اصل کې خبره بېخي بالعکس وه.

د افغانستان حکومت ونه شو کړای د لسو کلو په ترخ کې په ډیرو ولایتونو کې خپل دریغ پیاوړی کړي. کونړ، پکتیکا، بدخشان او کاپیسا په دې لړ کې راتلل. په ۱۹۸۷ کال کې د هیواد د خاوري چې دا داري ویش له پلوه یې ۳۱ ولایتونه او یوه دخوست لویه ولسوالي راتله، په سلو کې ۸۵ برخه د مجاهدینو په لاس کې وه. حکومت یوه ولسوالي په بله پسې او یو ولایت په بل پسې له لاسه ورکاوه.

که روسان ووځي...

د افغانستان اکثریت وګړو د سیاستمدارانو خلاف په خپل هیواد کې د شوروي پوځونو شته والي د پوځي، سیاسي او اقتصادي عمومي معیارونو له مخې معقول اقدام نه ګاڼه.

عادي افغانانو چې د قرآن په روحیه روزل شوي وو، زموږ یعنې شورویانو په څیرو کې داسې «کفار» لیدل چې نه یوازې د هغوی په عقیده، مذهبي دودونه تر پښو لاندې کوي بلکه وسله په لاس د مسلمانانو خلاف جنګیږي هم. زموږ خلاف «مقدس جهاد» تر هغه وخته اعلان شوی و، څو وروستي شوروي سرتیري له منځه

وړل شوی نه وی.

زما په نظر دانقلابی رژیم بدمرغی په دې کی وه چی تقریباً ورته عقیده دافغانی پوځ ډیرو افسرانو هم درلوده، دغی عقیدې دجګړې دبهیرله څرنګوالی سره په ارتباط کې ځان (په بیلابیلو بڼو) څرګنداوه. توپیر یوازی دومره وچی افغانی پوځیانو دمقام خیال ساته او ملکی مامورینو دڅوکی.

له یوې خوا هغوی دافغانستان دکورنی لانجو دهواری له پاره شوروی پوځیانو او سلاکارانو ته اړتیا درلوده، خوله بلی خوا هغوی په دې هم پوهیدل چی دا په کومه سیمه ییزه لانجه کی ګډون نه، بلکه په مورنی هیواد کې بشپړه کورنۍ جګړه ده. نن یا سبا به دخپل اولس خلاف جګړه کې دهغو برخه اخستنه ټولوته رسوا شی. زما په نظر دنجیب الله حکومت ترهر څه زیات له دغه ټکی نه ډاریده. هغوی په خوله دانترناسیونالیستی مرستی له امله زمونږ منه کوله خوله دې سره جوخت دنجیب الله سړی په دی هم پوهیدل چی زمونږ پوځونونه ترقیامته په افغانستان کی پاتی کیدای خونه شی؛ ډیر ژر به هغه وخت راورسیږی چی انقلابی مشران به وی او دهغوی ستونزې، دوی به وی او مخالفین.

زه دافغانی پوځیانو خیانتونه او بدعهدی چی تقریباً په هر ګام کی ورسره مخامخ کیدو، یوازې په همدغو پورتنیو دلایلو توضیح کولی شم. مثلاً: ډیر ځله به داخبره راولاړه شوه چی افغانی اردو دې په خپل لاس په دښمن ګوزارونه وکړی. دحکومتی لښکرو افسرانو په خبرو کې دبیلابیلو دندو داجراله پاره بشپړ چمتو والی څرګنداوه، خو په عمل کی به یی بیخی عکس کارونه کول. زمونږ له خوا په

شویو پلټنو کې به داسې خبرې جوتې شوې چې د سرې خوله بـه ورته خلاصه پاتې کیده. افغاني پیلوټانو ته چې به د باندېنو دراتولیدو دسیمې له پاسه دالوتنې امر وشو، دهغو په سربه څوځله تاوراتاو شول او بیا به یې خپل بمونه بېخې په بل ځای وغورځول. موږ داسې ډېر موارد و پلټل او مستند مو وښودل.

کمزوري روحیه او ټیټه مسلکي روزنه دافغانستان دوسله وال پوځ دمنسوبینو بیلوونکې ځانګړتیاوې وې.

البته چې دافغانستان پوځ لوا ګانې، غنډونه او فرقې درلودې. دافغانستان ددفـاع وزارت هوایي ځـواکـونو ،آن الوتکې هم درلودې، البـتـه دشـوروي محصول(!)

په هوایي ډګـرونو کـې مـیـګ- ۲۱ ډوله او ایل-۲۸ ډوله بم غـورځـوونکې الوتکې چې په خپل وخت کې بدې نه وې، ولاړې وې. ایل-۲۸ ډوله الوتکې کـه څه هم زړې دي او اوس نوې الوتکې منځ ته راغلې، خو دشوروي لومړي اتومي بم دهغو په مرستـه ګوزار شوی او اوس هم دښو الوتکو په ډله کې ګڼل کیږي. هغوی دالوتلو ډېرې ښې ځانګړتیـاوې لکه سرعت او د مـانور ځـواک لري. خـو بیـاهم افغـاني پوځ ددې وړتیـا نـه درلوده چې مخې ته پرتې لانجې دنورولـه مرستې پرته غوڅې کړي. موږ په دې خبره کې هیڅ شک نه درلود، خو خوله مو پټه ساتله.

دمحدود پوځي قطعاتو وتل په حقیقت کې دحکومتي پوځونو دغوڅې مـاتې پیل و. دجګړې په وروسـتـیـو ورځـو کې افـغـاني پوځـونو او په دې لړ کـې هوایي ځواکونو زموږ له مرستې پرته د کـابل، جلا آباد او ځینو نورو ښارونو ددفاع له

پاره جګړې ایله څو اوونی اوږدې کړی شوی. کله چی له څلویښتم لښکر نه پاتی درې میاشتنی زیرمی ختمی شوی، د کابل انقلابی رژیم د مخالفینو د ګوزارونو لاندې ساه ورکړه (؟!!!)

استخبارات

دافغانستان د پېښو جاج اخستنې تر زیاتی اندازې داستخباراتی ارګانونو په اغیزمن فعالیت پورې اړه درلوده. پوځی استخباراتو ټول وس په کار اچولی و، چی د محدودو پوځونو قوماندانی، د پریکړو د کولو په وخت کې داپوزیسیون له پلانونو نه پوره آګاه وساتی.

داستخباراتو ادارې ډېرې قطعی او جزوتامونه درلودل. نه غواړم چی دقیق شمیر یی یاد کړم، ځکه هغه سیستم لاتراوسه هم فعالیت کوی. فکر کوم داستخباراتو د ادارې ددننی جوړښت او دهغی د کار دځانګړتیاوو راسپړلو ته اړتیا نه لیدل کیږی. یوازې دومره ویل غواړم چی سلګونه افسران، واړه ضابطان او سرتیری چی داستخباراتو په برخه کې یی کار کاوه د څلویښتم لښکر سترګی او غوږونه ګڼل کیدل.

که چیرې له سیاسی پلوه ډېرتینګ دولتونه نه شی کولای د زرګونو ښوروزل شویو افسرانو له مرستی پرته په حالاتو لاس بری ومومی، موږ خو په افغانستان کې داستخباراتو دادارې له مرستی پرته هیڅ نه شو کولی.

دافغانستان په خاوره کی د شوروی پوځونو په ګټه داطلاعاتو دراټولولو او تحلیل پیاوړی او ښه سمبال سیستم د څلویښتم لښکر داستخباراتو دادارې له خوا

رهبري کيده. ټول پوځي مخبران په همدې اداري پورې تړلي وو.

داستخباراتو په لوېې اداري پورې يو استخباراتي مرکز، دوه د جاسوسۍ ځانګې او د غه راز په فرقو، لواګانو او مستقلو غنډونو کې داستخباراتو مديريتونه تړلي وو.

داستخباراتو په سيستم کې دغه راز مستقل غنډونه او هم دوه ضربتي لوګاني راتللي چې دافغان - پاکستان دګډې پولې په اوږدو کې ځاى پرځاى شوي وې. هرې لوا څلور کنډکونه او هر کنډک په منځنۍ توګه پنځه سوه تنه پرسونل درلوده.

پردې برسيره د پلو او کوماندويي فرقو داستخباراتو کنډکونو او دپلو او ټانک غنډونو استخباراتي ټوليو هم دجاسوسۍ په کار کې مرسته کوله. د پوځي استخباراتي اهره لوړه څوکه (رأس) دځلويښتم لښکر په قرارګاه کې و.

له پوځي استخباراتي لارونه لاس ته راغلي معلومات دهيواد په بيلابيلو سيمو کې دځلويښتم لښکر له پاره دمحدودو جګړو دسرته رسولو په وخت کې ډير ارزښتمن ثابتيدل. په دې وسيله به مثلاً دوسلو يا مهماتو دزيرمو دقيق ځايونه، داپوزسيون دډلو مرکزونه او يا دهرې ډلې دغړو شمير موږ ته معلوميده. له دغسې معلوماتو نه يو د قوماندان هم ستر ګې نه شواى پټولاى.

خو موږ په افغانستان کې هره ورځ جګړه نه کوله، ولې دمعلوماتو لاس ته راوړل هره شيبه په کار وو.

داپوزيسيون داعمالو او نيتونو په هکله ګټور معلومات معمولاً دراډيو

تخنیکی وسایلو او یا انفرادي جاسوسانو په مرسته لاس ته راتلل. دخلویښتم لښکر قوماندانۍ دا امکانات درلودل چې نه یوازې دنسبتاً لنډې مودې له پاره دحالاتو جاج واخلي، بلکه دا وړدې راتلونکې مودې له پاره هم دحالاتو د پرمختګ اټکل وکړي. موږ نه یوازې دهر مخالف ګوند دمشرتابه له مزاجي حالت نه چې دهیواد بیلابیلې سیمې یې په لاس کې وې پوره زیات خبریدو بلکه دشوروي یا حکومتي عسکرو خلاف ددښمنانو داحتمالي ګډو اقداماتو په هکله موهم کافي معلومات لاس ته راوړل.

دمحدودو پوځي قطعاتو قوماندانۍ پرله پسې دعلاقې وړ معلومات حاصلول. داستخباراتي اداري افسرانو داطلاعاتو د لاس ته راوړلو بیلابیلې لارې چارې منځ ته راوړې او کارولې. ددغو اطلاعاتو طیف ډیر پراخ و: دنظروړ سړي، شي یا سیمې له نظري څارنې نه نیولې، دمخابراتي څپو او له هوانه داخستل شویو عکسونو تر مطالعې پورې. داتیایمې لسیزې په دوهمه نیمایی کې دتخنیکي څارنې جزوتامونو آن د افغانستان په خاوره کې دکیهانې جاسوسۍ په ګډون، ډیر پراخ معلومات لاس ته راوړل پیل کړل.

موږ داستخباراتو هغې بنې ته ډیر ارزښت ورکاوه چې دتخنیکي وسایلو په مرسته دامنیتي پوستو دغړو له خوا دهغوی دمسؤولیت په سیمه کې ترسره کیدله.

دډلګیو دقوماندانانو په ګډون تقریباً ټولو افسرانو دمزدورو جاسوسانو یوه شبکه درلوده. معمولاً په دې ډله کې دسیمې عادي وګړي راتلل. هغوی له

مجاهدینو سره دتماس ترڅنګ موږ ته هم په دې هکله معلومات را کول چې مثلاً په کلي کې څه حالت دی، دشوروي عسکرو تر کنترول لاندې سړک په اوږدو کې څه پېښېدونکې دي، دخلویښتم لښکر په جزوتامونو کې دکوموورانکارو عملونو تمه کېږي.

شوروي پوځي مشران په افغانستان کې دخپل حضور په لومړنو میاشتو کې دې نتیجې ته ورسیدل چې له سیمه ییزو خلکو سره ماهرانه او پراخ کار داسې نتیجې لاس ته راوړلی شي چې سترګې پټول ترې شوني نه دي. له همدې امله موږ نه یوازې دغه کار ته اجازه ورکړه بلکه ټولو لویو او کوچنیو قومندانانو ته دند وسپارل شوه، چې دخپلو اجیرو جاسوسانو شمیر دې پرله پسې زیاتوي.

دجاسوسي څانګوله لارې مو وکړای شول داپوزیسیون زیاتو قوماندانانو ته لار پیدا کړو. قاعدتاً له هغو سره په خپله دقطعې قوماندان یا درستیزوال تماس نیوه. په هغو سیمو کې چې له جغرافیایي پلوه یې ځانګړې ارزښت درلوده دهمدې مقصد له پاره خاص سیستم منځ ته راوړل شو او زموږ داستخباراتي شبکې ترلاربښوونې لاندې چارې سرته رسیدلې.

په افغانستان کې زموږ دحضور دنهو کلونو په لړ کې دمجاهدینو داسې کوچنۍ، منځنۍ یالویه ډله نه وه چې مشرانو دې یې دخلویښتم لښکر له استازو سره دهمکارۍ تړون نه وي لاسلیک کړی. که له دغسې هڅو په تیره بیا له قوماندانانو سره دمخامخ کتنونه موډډه کړې وای، نوتر زیاتې اندازې به مو په خپل لاس په افغانستان کې دشوروي پوځونو دفعالیت په لار کې خنډونه اچولي

... شاهدینو سره آن دیوه لنډ او زبند کول زموږ له پاره تردې زیات ښه وچې
... لا جنګیږو او د خپلو ۱۹ کلنو سرتیرو په ژوندانه لوبې وکړو.

زما په نظر د فرقو قوماندانانو ډیر زیاروایسته چې د اطلاعاتو د حاصلولو
سیستم منځ ته راوړي. که چیرې هغوی د اپوزیسیون د وسله والو ډلو په مشرانو
د اغیزښندلو امکانات نه درلودای نو تر کنترول لاندې ولایت یا ولسوالۍ کې ورته
په حالاتو کنترول درلودل خورا ګرانیدل.

تقریباً د افغانستان په هره سیمه کې موله اپوزیسیون سره تماسونه ټینګ کړی
وو. ځینې وختونه به هغه ډیر لنډ او کم دوامه وو، خو کله کله به په یوه دوه بدل او
دځو کلونو له پاره ثابت پاتې کیدل. افسران له دوه کلن خدمت وروسته شوروی ته
ستنیدل، خوارتباطی سیستم له یوه نه بل ته لکه په میراث پاتې کیده.

د «حیاتی لارې» په اوږدو کې چې له کابله تر سالنګه او بیا تر ترمزه اوږده وه،
په تیره بیا د سالنګ په جنوبی برخه کې، دچاریکارو په شاوخوا، جبل السراج او
دغه راز د درې په خوله او دننه په غرنیو سیمو کې موږ ښه ټینګ تماسونه تأمین
کړی وو. له یو شمیر تشو سره سره په شمالی سالنګ، ددوشی په سیمه او پلخمری
کې او دغه راز د شمال په لورې وړاندې هم نسبتاً اغیزمن تماسو منځ ته راغلی وو.

دغه راز له هغو ډلو سره چې د کابل په شمالی او ختیځو څنډو کې یې د سروبی
داوبو تربنده د جلال آباد په لور دلوی واټ په اوږدو کې فعالیت کاوه هم ټینګه
همکاری منځ ته راغلې وه. خو د کابل په لویدیځ او جنوب کې د فعالو ډلو راماتول
ډیر ګران کار و.

د پوځي استخباراتو غړو په جلال آباد، د کندهار په ځینو سیمو او فراه کې د مخالفو ډلو له مشرانو سره مخامخ تماسونه پیدا کړل. له مخالفینو سره پرله پسې کار په شینډند کې د ځلوېښتم لښکر د هوایي ځواکونو پراډې د غلچکیو یرغلونو خطر ډیر کم کړی و. د پنځمې پلې فرقې قوماندان برید جنرال الکساندروا سیلویچ - او چکین او د ۱۰۱ لمبر غنډ قوماندانۍ د هرات په سیمه کې د بیلابیلو مخالفو ګوندونو له خپل منځي اختلافونو څخه د ځان په ګټو ماهرانه کار اخیسته. په بګرام او د هوایي ډګر په چار چاپیر «شنه سیمه» کې د حالاتو د آرامۍ له پاره ډیرې هڅې په کار وې. خو په دې ولایت کې هم بالاخره د فرقې قوماندان جنرال ویکتور میخایلیویچ بارینکین وکړای شول زموږ په ګټه ګټور تماسونه ټینګ کړي.

د ځلوېښتم لښکر ترڅنګ د اطلاعاتو په راټولولو نه ک. ګ. ب او د شوروی اتحاد د کورنیو چارو وزارت هم مشغول وو. کله کله د شوروی سفارت کارکوونکي هم د دغسې چارې له پاره ګمارل کیدل، خو د غو وګړو له داسې «جزئیاتو» سره لکه د دښمن ناڅاپي یرغل یا زموږ په موټری قطار د هغوی له برید سره هیڅ علاقه نه ښودله.

د ک. ګ. ب. د بهرنۍ جاسوسۍ څانګه په غټو کارونو لګیا وه. د هغوی پاملرنه داسې خبرو ځان ته راړوله لکه: د افغانستان د پېښو، جګړه ییزو عملیاتو، د محدودو پوځي ټولګیو د قوماندانۍ او د کابل د حکومت په وړاندې د پاکستان او ایران د مشرتابه د دریځ په هکله معلومات. ک. ګ. ب د خپلو

جاسوسانو په مرسته هڅه کوله دافغانستان په خاوره کې دننه داپوزیسیون دنویو

غتيوادو دجوړولو له پلانونو نه په خپل وخت خبر شي. هغوی زیار ایسنه آن به یود

ځانګړې سیمه کې دمجاهدینو دمشرانو دکوم موقتي ائتلاف په هکله معلومات

ترلاسه او په څو ولايتونو کې دحالاتو د پرمختیا اټکل وکړی.

دبهرني جاسوسی د اداري له همیشني ځانګړی دریغ سره سره په کابل کې

(زموږ) پوځي قوماندانی دهغی له لارې لاس ته راغلي اطلاعات په ډیر احتیاط

کارول. دې اداري ډیر ځله یوازې خپلې ګټې په پام کې ساتلې. دبهرني جاسوسی

د اداري غړو کله کله دخپل پټ دخوندي ساتلو له پاره آن دمخابرو او هوایی

عکسونو له لارې لاس ته راغلي عيني شواهد داسې تحلیلول چې نتیجه یې له هغه

څه نه بله راونه خیژي چې په مسکو کې ددوی غټ آمرین پرې باور لري. دشوروي

اتحاد د ک. ګ. ب. استازو په داسې حالاتو کې خپل اطلاعات بی له دې چې

دڅلويښتم لښکر قوماندانی پرې خبره کړی، مسکوته استول.

کله کله به دجاسوسی دبیلابیلو ارګانونو ترمنځ دسیالۍ او غیر هماهنګه

اقداماتو نتیجه دا راوخته چې موږ به ددښمنانو دکوم کیدونکی او یا راپیل شوی

عمل خبر له مسکو نه ترلاسه کاوه. په داسې حالاتو کې به دڅلويښتم لښکر په

قوماندانی تور لګید: چې له اوضاع نه پوره خبره نه دداو نه پوهیږي چې «تر

سوني لاندې» يې څه تیریږي. قاعدتاً، له څه زیات تحلیل او نورو څيړنو وروسته

به ثابته شوه چې دشوروي اتحاد د ک. ګ. ب، داستازو اطلاعات که سرې په نرمه

لهجه ووایی نوله حقیقت سره سمون نه لري.

داسي پیښې له بده مرغه ډیرې منځ ته راتللې او د پوځي استخباراتو او د ک.
گ. ب د غړو ترمنځ د اړیکو د خرابیدو لپاره سبب گرزیدې.

دستر درستیز د پوځي استخباراتي اداري له لارې د لاس ته راغلو معلوماتو
يوه غټه ځانگړتیا دا هغوی سم والی . د پوځي استخباراتو افسرانو هر د لاس ته
راغلي اطلاع بیا بیا آزمیله او سپینوله د اطلاعاتو د حصول ځانگی. ځانگی او
څو پوړیز سیستم چې په کې زرگونه روزل شوي افسران . جاسوسان او اجیر
مخبران په کار اخته وو ، ددې امکان ورکاوه چې د اطلاع سقم او صحت ډیر ژر
روښانه شي.

خو د هغو نورو ادارو حالات چې په کابل کې يې نمايندگي درلودې ، بیخي بل
ډول وو . ډیر ځله به يوه کار کوونکی ټول اطلاعات انحصار کړي وو .
داستخباراتي اداري د غه غړي چې له مخبر سره يې مخامخ تماس درلود ، نه شو
کولای د لاس ته راغلو معلوماتو سم والي یا ناسم والی ځان ته روښانه کړي. شک
نشته چې داستخباراتي اداري ځینې رپوټونه چې د مسکو د لويو آمرینو د میزونو
په سر (د کتنې له پاره) اینبودل کیدل ، له کوم چرسي د نیمن نه له لاس ته راغلو او
توبوتو پر ته بل څه نه وو .

وروسته ، وروسته داستخباراتي ادارو غړو په خپل منځ کې د کار د هماهنگی
هم پیل کړ د. تقریباً د ۱۹۸۵ کال له پیله د ځلوینښتم لښکر په قرارگاه کې د هغو
دیو کولو له پاره د ځانگړو جلسو جوړول رواج شول. په هغو کې د پوځي
استخباراتو غړو او د غه راز د شوروی اتحاد د ک. گ. ب ، کورنیو چارو وزارت او

دلوی سفارت استازو برخه اخیسته. لاس ته راغلی معلومات په گډه یو یو رونبانیدل او تحلیلیدل. له دې کار وروسته به پریکړه کیده: په څه شی باور په کار دی او په څه شی نه دی.

داستخباراتی تحلیلوونکو څانگو گډو هڅو ترډیره حده ددې لاره هواروله چې په خپل وخت د مشرتابه له پاره داجراؤ ړ مشورې برابرې کړی شی.

هوایی ځواکونه

دشوروی اتحاد په ټول تاریخ کې څلویښتم پوځ یوازنی پوځی قطعه ده چې خپل هوایی ځواک یې درلود. داخو راپیاوړی ځواک وچې بیلا بیل ډولونه الوتکې او هیلیکوپترونه په کی راتلل. دهغوله دریونه دوه برخی یرغلیزې الوتکی وې. دڅلویښتم لښکر دهوایی ځواکونو اصلی مرکز په بگرام کی و. دغه راز دکندهار او شینډنډله هوایی ډگرونونه هم پراخه گټه اخستل کیده (زمور ۱۰۳ لمبر کوماندویي فرقی او درې واړو پلو فرقو خپل خپل هیلیکوپترونه درلودل د پنځوسم لمبر هوایی مختلط غنډ هیلیکوپترونو په جلال آباد او کندهار کی له میشتو ٦٦ او ۷۰ لمبر مستقلو لوا گانو او دغه راز د ضربتی کنډکونو قطعو سره هوایی مرستی کولې.

پوځی هوایی ځواک ډیر ښه سمبال و. مور د می – ۲٤ ډوله جنگی هلیکوپترو بیلابیل ډولونه په کافی شمیر درلودل. دهغو ترڅنگ د می ۸ – ت ډوله جنگی – ترانسپورتی او یوازې ترانسپورتی هیلیکوپترونه هم کار اخستل کیده. تقریباً په ۱۹۸۵ کال کې څلویښتم لښکر می – ۸ ،م.ت ډوله هیلیکوپترونه هم لاس ته

راوړل. داډیر ډادمن او دقوي وسلي درلودونکي هیلیکوپترونه دي دجګړه ییز توان له پلوه هغوی له اصلي جنګي هیلیکوپترونه کم نه دي. ددې هیلیکوپترونو اصلاح شوي او بشپړ شوي انجن پیلوټانو ته وس ورکاوه، له دوزره کیلوګرامه بار سره تر پنځو زرو مترو پورې لوړ شي.

پیلوټانو د نبي زده کړې او چمتو والي له امله کولای شوای خپلی دندې په ډیرو سختو، اقلیمي جغرافیایي او جنګي شرایطو کې ترسره کړي. زموږ دامنیتي پوستوله دریو برخونه تقریباً دوې برخي پاس په غرونو کې پرتي وې. هغوی ته دمهماتو، خوړو، اوبو، لیکونو، ورځپانیو او نوروشیانو درسولو له پاره موږ یوازې له هیلیکوپترنه کار اخستلی شو. دڅلوېښتم لښکر د هوایي ځواکونو افسرانو په هر ډول شرایطو کې که به عادي استخباراتي الوتنی وې یا په پنجشیر کی جګړی ییز عملیات، خپلی دندې په میړانې او مهارت سرته رسولې.

پوځی هوایي ځواکونو، کوماندویان په ډیر مهارت پلی کول قاعدتاً داسی عملیات ددښمنانو دمتقابلو ډزو په باران کی سرته رسیدل. دځینو پوځی عملیاتو په وخت کې پیلوټانو دوړځي پنځه - شپږ الوتنې کولې او هر ځل به درې، درې نیم زره متره، لوړې ته پورته کیدل. البته چي دناستی له پاره به ډګرګوتي نه و. قطعه به په منډه دشلو - دیر شو ثانیو په ترڅ چي هیلیکوپتر به په هواکې ځوړند او یا به یې یوازې یوتایر په کومه ډبره نښتي و، کښته کیدله.

دجګړو په وخت کی پیلوټانو له حده زیات کارونه سرته رسول. دڅلوېښتم لښکر دهوایي ځواکونو افسرانو دکوماندویانو دپلی کولو تر څنګ دجګړې ډګرته

مهمات او دارو درمل رسول، تپیان، رنځوران او مړي به يي ليږدول. په افغانستان کې د محدودو پوځي ټولګيو د حضور له هماغه لومړي ورځي داسي امرو چي هيڅ پوځي کـه هسي ټکيدلي وي، زخمي وي يا مړ، بايد د جګړې په ډګر کي پرې نه ښودل شي. دوي ټول آن د مړو په ګډون بايد وموندل شي او وليږدول شي. په افغانستان کی د خپل اوږده ماموريت په ټولو کلونو کی مي داسي يوه پيښه په ياد نه ده چي موږ دې سرتيري يا افسر هسي په ډاګ پريښي وي. کله کله داسي هم شوي چي دور کو پوځيانو په لټه پسی موله سره نور عمليات پيل کړي دي.

په ۱۹۸۱ کال کی د فراه ولايت دا نار درې په سيمه کې همداسي پيښه منځ ته راغله. هغه وخت د جګړې په بهير کې پنځه تنه راڅخه ورک شول. هيڅوک نه پوهيدل چي هغوی چيرې دی. وروسته معلومه شود چي هغوی د جګړې په وخت له خپل ټولی نه ليرې پاتی شوی وو، دښمنانو په غرونو کی هغوی را ايسار کړی وو، اوږده او درنده جګړه نښتی وه، له پنځو تنونه څلور وژل شوی او يوازې يوږوندی پاتی شوی و.

څو ساعته مونه شو کولای دا ډله ومومو. دلتيون کار له دې امله هم سخت وچي سرتيرو د مخابرې دستګاه نه درلوده او نه يي شو کولای د مرستی آواز جګ کړی. يوازې هيليکوپترونو د هغوی پته ولګولی شود.

جګړه يوازې په يوه مقصد بيا پيل شوې وه: زموږ سرتيری بايد راوايستل شی. کوماندويان موپلی کړل، څوسيمه محاصره او له غليمانو پاکه کړی. له بده

مرغه د دغو عملیاتو په ترڅ کې دوه نور سر تیري هم ووژل شول. په جګړه کې هیڅوک له مرګ نه په امان کې نه وي. دجګړې دبیا پیل په وخت کې ښه پوهیدو چې دسر دنور زیان د پیښیدو امکان شته، خو بیا موهم ځان ته حق نه ورکاوه چې آن دخپلو ستیرو مړي په ډاګ پریږدو.

دا پوښتنه په ځای بریښي: آیا په کار وه چې دڅوتنو په خاطر بشپړې قطعې دجګړې ډګر ته واستول شي او دمرګ له خطرسره مخامخ کړی شي په بله ژبه، آیا دپسه پوستکی په ایستلو ارزیده؟

هر ټولي یا کنډک چې به دجګړې یوه برخه پای ته ورسوله (نوره جګړه به لاروانه وه) سمدستي به دوګروشمبرنه پیل کیده چې څنګه به دچادورکیدوخبره روښانه شوه موږ به سمدستي ورته اقدامات کول. که چیرې دجنګي عواملو له امله به هغې سیمې ته دبیرته ستنیدو امکانات نه وو چې قطعه ترې همدا اوس - اوس راوتلې وه، عملیات به د یوې لنډې مودې له پاره تمیدل، قطعو په نیول شویو سیمو کې خپلې مورچلې پیاوړې کولې او هغه سیمې به مو دیړزو په مرسته له نورو سیمو نه بیلولې چې زموږ سر تیري یا افسر په کې پاتې شوي و. ددې کار مقصد دا وچې څوک ونه شي کړای دسر تیري مړي (که هغه موجود وي) له ځانه سره یوسي.

موږ به درې او غرنۍ ترې دوه، درې او کله کله څلور ځله دهوار و ځمکې له لارې بمبارې کولې څو دښمنان له منځه یوړل شي او له خپلو پوځیانو سره مرسته وشي. له دغو بمباریو وروسته به پلو ځواکونو یا کوماندویانو په جګړه لاس پورې کاوه.

که چیری مو یوځل له دغی قاعدې نه سرغړولی، وای نو نه مو شوای کولای د محدودو پوځی قطعو روحیه لوړه کړو. هر څوک چی د جگړی ډگرته روانیده باید په دې پوه شوی وای چی په سخته شیبه کی په ډاگ نه پریښودل کیږی او خیانت نه ورسره کیږی، او ملگری یی د خپلو سرونو په بیه هغه راباسی. زما په گډون ټول په دې خبره پوهیدل. کله چی به « د شنه شپول » ترځنگ په تیر شوی سړک کی د پرتو پوستو معاینی ته تلم نو پوهیدم چی که په ما او یا زما په زغره وال گاړی کومه پیښه راشی نو خامخا به می د ژغورلو له پاره اقدامات تر سره کیږی؛ مړ یا ژوندی خو به می خامخا بیرته ستنوی. شک نشته چی دې ټکی د هر افسر او سرتیری په زړه کی د ډاډ احساس منځ ته راوړه.

په همدې اړوند هغه پیښه د یادولو وړ ده چی د څلویښتم لښکر د قرارگاه د آمر د گروال واسینین پر سر راغلې وه. موږ د شرایطو په اقتضا مجبور شوو یو افغانی جنرال په پټه په خپل زغره وال گاړی کې جبل السراج ته ورسوو. دغه جنرال د ننه په گاړی کې د چلوونکی شا ته ناست و او واسینین د گاړی له پاسه د هغه په پاسنۍ کړکۍ کی ناست و. د چاریکارو « شنه شپول » ته څیرمه په سړک د تیریدو په وخت کې په دغه گاړی د ډزو باران جوړ شو. د ټوغندیو ډزې هم کیدلې. یو ټوغندی د گاړی د منځ په کینه برخه داسی ولگیده چی په ټوټویی افغانی جنرال سوری سوری شوی و. د هغه ساده ځای په ځای داسی ختلې وه چی آن رپ یی هم نه ؤ وهلی.

جگړه ونښته، گاړی نور سل متره لانه وتللی، چی له لارې نه واووښته او په یود

کنده کی په ماین ور برابر شو. دچاودنی څپی د ګروال واسینین له ګاړی نه پورته او وراندې غورځولی و. دګاړی مخابره له کاره ولویده او ل هغه سره تماس پرې شو. ددې واقعی خبر، څنګ ته دبلی پرتی پوستی له خوا تقریباً لس دقیقی وروسته قرارګاه ته ورسید. سیمی ته دالوتکو په ګډون نورې قطعی سمدستی واستول شوې. کله چی جګړه ختمه شوه واسینین ماته وویل: «کله می چی لومړی ځل غرهار واوریده او بیا هیلیکوپترونه په هوا کی راښکاره شول، ډاډه شوم چی ژوندی پاتی کیږو.»

یوبل امر هم سخت مراعاتیده، او هغه داوسیدو په سیمو له هوایی بمباریو نه په کلکه ډډه کول و.

لومړی دا چی دهوایی ځواکونو افسران پوهیدل چی په کلیو کی داسی ملکی خلک اوسیږی چی دخپلو کورونو څنګ ته له پیښیدونکو پیښو سره هیڅ اړیکی نه لری، دوهم داچی دکلیو بمباری آن په هغه صورت کې چی به له هغه ځایه پر موږ ډزی وشوې هم، جنایی عمل ګڼل کیده.

په افغانستان کی مونه شو کولای له الوتکو نه ګټه اخستل بیخی بند کړو. پیلوټانو پرله پسی الوتنی کولې او مونه یی غورځول. داپردښمن زموږ دزوروړ او زما په نظر داغیزمنو ګوزارونو یوازنی لاره وه چی په عین حال کی یی زموږ له پاره خطرهم کم نه و.

له هوايي بمبارۍ مخکې دځلوېښتم لښکر قوماندانۍ دهغو سيمو حالات چې بايد زموږ هوايي يرغل پرې تر سره شي، په غور سره څېړل قاعدتاً دانسبتاً هغه وړې سيمې وې چې د دښمن ډېر ځواک په کې راټول شوی و.

موږ له هوايي ځواک نه کار اخستلو ته اړ کړی شوي وو. موږ په دې وسيله په شوروي پوځي قطعو او حکومتي چونيو دغليمانو ډير غلونو مخه نيوله.

دپاکستان په خاوره ګوزارونه

دځلوېښتم لښکر قوماندانۍ داسې يوه قاعده جوړه کړې او کلکه يې په پام کې نيولې وه چې دپاکستان په خاورې دهر ډول ګوزارونو کول يې قطعاً ممنوع کول. ددې خبرې دليل دا وچې په افغانستان کې دشوروي پوځي حضور په هماغو لومړيو مياشتو کې دپاکستان حکومت په خپلو سرحدي کليو باندې زموږ دعسکرو دډزوله امله اعتراض کړی و.

ددې له پاره چې آن دتصادفي تيری مخه هم ونيول شي دځلوېښتم لښکر دهوايي ځواکونو د هر پيلوټ په کابين کې نقشې وې چې په هغو کې دلسو کيلو مترو په پراختيا سرحدي سيمې نښه شوې وې چې اصلاً پيلوټ ورته دننوتلو اجازه نه درلوده. له ځمکې نه دشوروي الوتکو لارښوونه آن دافغان - شوروي ترپولې پورې تعقيبيدله. ځمکنيو مرکزونو دپاکستان خاورې ته دځلوېښتم لښکر دالوتکو دننوتلو دقاعدې څارنه له دې امله هم په کلکه کوله چې څنګه به زموږ الوتکې پولې ته ور نژدې شوې له هغې بلې خوا به سمدستي ښکاري الوتکه په هوا کې «ځوړنده» وه. دپاکستاني پوځ وسلې په امريکې کې جوړې شوې دي.

دساري په توګه: له هوانه هوا ته ويشتل کيدونکو توغنديو يې تر لسګونو کيلومترو پورې واټن ويشتلی شو. په کابين کې د ننه تخنيکي امکاناتو پاکستاني پيلوټانو ته داوس ورکاوه چې په هوا کې هرڅه پوره روښانه ووينی. سربيره پردې ورته له ځمکې نه هم پرله پسې د هدف په هکله معلومات مخابره کيدی شی. دغه پيلوټ د خپل تخنيک په مرسته کولای شول، بې له دې چې په خپلو سترګو د دښمن الوتکه ووينی (د آلاتو په مرسته) هغه د توغندی په مرسته راوغورځوی. د ډګروال ا. و. روڅکوي* الوتکه په همدې ترتيب ويشتل شوې وه. په لومړي سرکې موږ دا ګڼله چې ګنی هغه يې له ځمکې نه په «ستينګر» ويشتلی ده، خو په اصل کې هغه د پاکستان د هوايي ځواکونو د ښکاري الوتکو له خوا ويشتل شوې وه. موږ له خپل لوري هڅه کوله د پاکستان له وسله والو ځواکونو سره آن د تصادفي مخامخ کيدو مخه هم ونيسو. دغه امر د هوايي ځواکونو په ګډون زموږ د ټولو پوځونو له پاره و. مثلاً: توپچي قواوو حق نه درلود پولې ته له پنځلسو کيلومترونه زيات ورنژدې شی. زموږ د توپونو تخنيکي خصوصيات داسې دي چې له دغې اندازې نه په زيات واټن کې هدف نه شي ويشتلی.

د آبي خوليو لرونکي پوځيان*

په افغانستان کې زموږ د ټولو قطعو د ندې خورا درندې وې. هرې فرقې د خپلې

---

* دغه سړی وروسته د روسيې د جمهور رئيس مرستيال

* مقصد کوماندويان دي.

سیمی دځانګړتیاوو په پام کی ساتلو سره دوې دندې سرته رسولې: لومړی داچی له خپلی چونی نه تر سرکونو پورې یی د خپل مسؤولیت په ساحه کې پراته تأسیسات محافظه کول؛ دوهم دا چی په جګړه ییزو فعالیتونو کی یی برخه اخسته. دجزوتامونو ټول پرسونل به یوځل جګړې ته نه لیږل کیده. په لومړی ګام کې د کشف، توپچی او استحکام قطعی او دغه راز یو یا دوه پلی غنډونه استول کیدل. خو داسی عملیات نه وو چی کوماندویانو دې پکی ګډون نه وی کړی.

په ځلویښتم لښکر کی له هماغه لومړی ورځې تر پایه د (ویتیبسک Vi-tebsk) ۱۰۳ لمبر هوایی کوماندویی فرقه، ۳۴۵ لمبر مستقل پاراشوتی کوماندویی غنډ او ۵٦ لمبر هوایی کرماندویی لوا ، شامل وو.

له یوه کال نه بل ته دهغو دندو شمیر زیاتیده چی کوماندویانو باید سرته رسولې وای. د اتیایمی لسیزې په پیل کې له پلیو قطعو سره اوږه په اوږه د کابل دحکومتی تأسیساتو په ساتنه کې د ۱۰۳ لمبر هوایی کوماندویی فرقی جزوتامونو هم برخه اخستله، خو وروسته دمحدودو پوځی ټولګیو قوماندانی اړه شوه چی قاعده لږ څه بدله کړی. وروسته د پایتخت دساتنې کار د ۱۰۸ لمبر پلی فرقی په غاړه واچول شو او یو شمیر کوماندویی قطعی دافغانستان لیرې پرتو سیموته واستول شوې او هلته ددولتی واکمنۍ دساتنې مسؤولیت ورته وسپارل شو.

دهوایی کوماندویی قطعو دننی جوړښت او جګړه ییز چمتووالی په افغانستان کې دعملیاتو د سرته رسولو له پاره ښه مناسب و. کوماندویانو له

هماغو لومړيو شيبونه په حالاتو تسلط موندهاو ترپايه يې نوښت له لاسه نه ورکاوه.

دوسلو دغتيو زيرمو او دشوروي او افغاني پوځي چونيو دپرله پسي تهديدوونکو مخالفو باندونو دورکاوي او دافغانستان خلکو ته داړتياوړ شيانو درسوونکو سړکونو په خلاص ساتلو کې ډيره فعاله ونډه کوماندويانو اخستې ده.

کافي به وي که ووايو کوماندويان لومړني شوروي پوځيان وو چې افغانستان ته ننوتل: ۱۰۳ لمبر هوايي کوماندويي فرقه د ۱۹۷۹ کال په دسمبر کې ترټولو لومړي په پوځي ترانسپورتي الوتکو کې کابل ته واستول شوه او له ټولو وروسته له دغه هيواده ووته.

يوه کوماندويي غنډ دافغانستان دمشرانو دساتنې دنده درلوده. هغه دپايتخت په زړه کې دجمهوري رياست په ماڼۍ (ارگ) کې ځاي پرځاي و.

دځلوېښتم لښکر قوماندانۍ داتيا يمي لسيزې ترنيمايي پورې په ډيرو استثنايي حالاتو کې دهيليکوپترونو په مرسته دکوماندويانو له پلې کولو نه کار اخسته. وروسته مجبور شو، کوماندويان بيا بيا او په زيات شمير کې له هوانه (دجگړو سيموته) وليږدوو. «دآبي خوليو لرونکو پوځيانو» (کوماندويانو) تر ټولو سختې دندې سرته رسولې: هغوي دجگړې دسيمې په ډير برسر کې، آن ددښمن دځواکونو په زړه کې له هوانه کښته کيدل.

دکوماندويي قطعاتو بنسټ له ۱۰۳ لمبر هوايي کوماندويي فرقې او ۳٤٥ لمبر مستقل پاراشوتي کوماندويي غنډنه عبارت وچې تل يې دچټک عکس العمل

دښودلو وړتيا درلوده. کله کله به د ٥٦ لمبر هوايي کوماندويي لوا له قطعونه هم چي په ګرديز کي ځای پرځای وه، کار اخستل کيده.

د کوماندويي قطعو دبری راز تر ډيره حده په دې کی و چی دې لښکر ته سرتيری په پوره غور غوره کيدل. مخکی له دې نه چی زلميان په افغانستان کې په جګړه اخته فرقوته واستول شی (په شوروی کې) به يی شپږ مياشتی ځانګړی تمرينات سرته رسول. ويتيبسک ته ځيرمه په تعليمی مرکز کې به سرتيروته انداخت، له پاراشوت سره د توپ وهلو، لاس په لاس جګړې او نورو هغو ځيزونو ښوونه کيده چی له هغو پرته سرتيری نه شی کولای په جګړه کی برخه واخلی. ځوانو کوماندويانو دښی روزنی په مرسته کولای شوای ډير ژر په حالاتو حاکم شی او خپلی دندې په ځلانده توګه سرته ورسوی.

د کوماندويی قطعو قوماندانانو دجګړه ييزو عملياتو د طرحی په وخت کې بنستيز چمتوالی او د جګړې په ترڅ کې دخپلو مادونانو ښه لارښوونه له ځانه ښودله. دشوروی اتحاد اتلان پاول سرګيوويچ ګراچف*، البرت سليوسار او دغه راز والیری واستروتين، ايوان ريابچنکو او واليری ايفينوويچ ددغو کسانو په ډله کې دی. کوماندويانو تل په غوښه توګه عمل کاوه او بری يی لاس ته راووړ.

دروغتيايی چارو کارکوونکی تولو په نامه پيژندل

دخلويښتم لښکر روغتيايی کارکوونکو دافغانستان په جګړه کې زيا ته تجربه ترلاسه کړه. افغانستان ته دلښکرو دليږلو له وخته بيا ترهغی شيبی پورې چی زموږ وروستی سرتيری له دغه هيواده ووت، پوځی ډاکترانو دوګړو دژوندانه

---

*اوس دغه سړی دروسيی ددفاع وزير دی.

دژغوولو او هغوی ته د روغتیا دبیاورستنولو له پاره غټ خدمتونه کړی دی.

په افغانستان کی څلویښتم لښکر څو پوځی روغتونونه درلودل. مرکزی روغتون په کابل کې جوړ شو. پوځی روغتیایی کار کوونکی ورته د ۱۹۸۰ کال د فبرورۍ په پای کی دلیننگراد له پوځی حوزې نه راوغوښتل شول. په سر کی روغتیایی پرسونل کابل ته څیرمه په کیږدیو کی ژوند کاوه. همدلته رنځوران عملیات کیدل. څو اوونۍ وروسته افغانانو زموږ له پاره یوه ودانۍ وزگاره کړه (دا د مرکزی قواوو د پخوانی روغتون ودانۍ وه- د.ج) او روغتون همدلته د ښار مرکز ته ولیږدول شو.

سربیره پردې نسبتاً نور غټ روغتونونه په کندهار، پلخمری، د کندز په ۲۰۱ لمبر پلی فرقی او شینډنډ کی هم پرانیستل شوی وو. وروسته بیا د څلویښتم لښکر د قوماندانۍ له خوا په دغو ښارونو او جلال آباد کی د ساری ناروغیو روغتونونه هم منځ ته راغلل.

د روغتیایی خدمتونو د کار کوونکو په غته شبکه کې د روغتیایی کنډکونو او د قطعاتو د روغتیایی چارو د ټولیو پرسونل هم راته، چی لومړنی مرستی د همدوی له خوا سرته رسیدلې.

زموږ طبی پرسونل هغه د چا خبره خلک له سختو ټپونو او رنځونو وروسته له هغی نړۍ نه بیرته را ستنول.

د پوځی ډاکترانو لومړنۍ ستره آزموینه هله وه چی د «زیړی» ناروغۍ د محدودو پوځی قطعاتو پرسونل بیخی رالاندې کړ. موږ په خپل وخت ونه شو

کړای په وقایوی تدابیرو سره ددغی ناروغۍ دخپریدو مخه چی په جنوب ختیځی آسیا کې ډیره معموله ده، ونیسو، وچ اقلیم، سختی تودوخی، دخښناک داوبو کموالی او دقطعو دصحرایی ژوندانه شرایطو له ساری ناروغیو سره مبارزه گرانو له «د زیړی» رنځ له اشرارونه سخته دښمنی له موږ سره را اخستی وه.

دساری په توگه د ۱۹۸۱ کال په اکتوبر، نوامبر او دسامبر کې دشینډنډ په پنځم لمبر پلی فرقه کی چی قوماندانی یی زما په غاړه وه، په یوه وخت له دریو زرو زیات کسان په «زیړی» اخته شول. له ماسره یوځای له یوه تن پرته زما ټول مرستیالان چی دځینو حالت په کی بیخی خراب و، روغتون ته ولیږدیدل. دغنډونو له قوماندانانو نه دوه جوړ پاتی وو، دڅلورونو رو سر روغتون ته ووت. په دې توگه زموږ فرقه دغه وخت په سخت حالت کې راگیر شوې وه.

په راتلونکو کلونو کی هم زیړی اوهم دمحرقی ناروغۍ راخر گندیدې خومقیاس یی دلومړیو وختو په شان گواښوونکی نه و، خو بیا هم دمحدودو پوځی ټولگیو زیاتو سرتیرو او افسرانو دغه ناروغۍ تیرې کړې دی. پوځی ډاکترانو په دې حالت کې خپل لوړ مهارت وښوده. له ناروغانو سره مناسبه مرسته کیده. دوخت په تیریدو سره له شوروی نه مخصوصه دستگاه، لابراتواری سامان آلات او دتشخیص وسایل راوړل شول.

په افغانستان کی دشوروی محدودو ټولگیو دپوځی ډاکترانو په منځ کې دپوهانو او په دې ډله کې دعلومو ډاکترۍ د دیپلوم درلودونکی خورا زیات وو. ډیرو دغو کسانو دلیننگراد پوځی - طبی اکادیمی پای ته رسولې وه.

په ځلوېښتم لښکرکې د روغتيايي کارکوونکو ښه ساتنه کيده او ټولو ورسره مينه درلوده. ډيرو هغوی په نامه پيژندل. دساري په توګه: د پوځي جراح ډګروال اندري ليوفينګ د طلايي لاسونو په هکله هره خوا نکلونه کيدل. هغه ډيره موده په کابل کې دمرکزي روغتون مشرو. دهغه په وخت کې دافغانستان په جګړه ييزو شرايطو کې دجراحي فن خپل اوج ته ورسيده. پوځي جراح ډګروال يوري نيميتين هم دډيرو سرتيرو او افسرانو ژوند ژغورلی دی. ددغه شان وګړو شمير کم نه و. فکرنه کوم چې هغوی په افغانستان کی دخدمت له پاره خاص غوره شوی وو. داسې نه وه. پخپله اردو ته دجذب سيستم ددې امکان ورکاوه چې دې لورته واقعی کارپوهان رامات کړی شی.

دنهو کالو جګړې په ترخ کې پوځي طبيبانو شته منه تجربه راټوله کړه. په تيرد نيمه پيړۍ کې د شوروی پوځونو دګډون له پلوه دافغانستان جګړه ترټولو سترد ګڼل کيږي. تر ۱۹۷۹ کاله پورې هم شوروی پوځيانو دمصر، سوريې او د «دريمی نړۍ» په نورو هيوادوکې په سيمه ييزو جګړو کې برخه اخستې وه، خو هلته ددوی دنده يوازې پوځي سلاکاری وه. که کله شوروی مشرانو دخپلو منظمو لښکرو دجنګولو پريکړه هم کړې نو زيار ايستل شوی چې د ګډون کونکی پرسونل شمير يې تر ممکنه ځايه کم وی.

دالومړی ځل و چې له دوهمی نړيوالې جګړې وروسته محبور ندو بشپړ ايو لښکر د هوايي ځواکونو په ملاتړ پراخو جګړو ته سوق کړو.

پوځي طبيبانو، په تيره بيا دقطعو طبی پرسونل چې له نورو عسکرو سرد

پوځای دجګړو ډګرته تلل، له ځانه ډیره میړانه ښودلې ده. دغښو جنګی عملیاتو په وخت کې نور طبی پرسونل او دجراحانو او پراتیفی ډلې هم دهغو مرستی ته استول کیدې. دجراحی صحرایی روغتون دجګړې له ډګرنه ایله څو کیلو متره لیری پرانیستل کیده.

دافغانستان دجګړې په موده کې له پنځو سو زرو زیات کسان په بیلا بیلو اندازو ټپیان شوی دی. پوځی پرسونل او نرسانو دټپیانو څنګ ته خپل ټول وخت تیراوه څو دهغوی پالنه وشی او بیرته په پښو ودریږی.

دروغتیایی چارو کارکوونکو دیوې ډیری سختی دندی په اجرا کې مخامخ ګډون کاوه او هغه دجګړې له ډګرنه دټپیانو راایستل وو. په جګړه اخته ډلګی، ټولی، کنډک یا فرقی ته چی به په هره بیه تمامیده او هر چیرې چی به لازمه وه، په غرونو، شنو شپولونو او یا هسی دلارې په اوږدو کې مجبور وو دخپلو ټپیانو لټه وکړی او حق یی نه درلود یو افسر یا سرتیری هلته پریږدی. په ډیرو دغسی حالاتو کې ټپیانو سملاسی طبی مرستوته اړتیا پیدا کوله، او تل به دپوځی ډاکترانو لاس دمرستی له پاره وړغځیدلی و.

جګړې ته دقرارداد له مخی تګ

دمحدودو پوځی تولګیو په روغتیایی مؤسسو کې پر پوځی ډاکترانو برسیره، دشوروی اردو یو شمیر کارګرانو او کارکوونکو هم دنده سرته رسوله. په افغانستان کې دهغوی ټول شمیر له اتو زرو تنونه اوښته. دا عمدتاً ښځی وې. دډوی زیات شمیر پوځی نرسانې، روغتیاپالې او نورې وې.

افغانستان ته هغوی ټولې په خپله خوښه د پوځی کمیساریو (د مکلفیت د مدیریتونو) له لارې استول کیدی. قاعدتاً داسی د خپلی خوښی اجیر کسان مخکی له مخکې پوهیدل چی د کومو کارونو له پاره افغانستان ته استول کیږی. هغوی په ځان تیریدنې سره خپلی ښی ځانګړتیاوې څرګندولې. دا خبره می اړباسی چی یوځل بیا د زړه له کومې له هغوی نه مننه وکړم. هغوی هم د نورو په څیر شپه او ورځ نوکریوالی کولې او یا د ټپیانو د بالښت ترڅنګ له استراحت پرته د هغو د پالنی له پاره کیناستلی. د غو کسانو تروسه وسه ځان خپل خپل کار ته وقف کړی او هڅه یی کوله زمونږ له سرتیرو او افسرانو سره مرسته وکړی.

افغانستان ته د راغلو ښځو زیاتی برخی په قطعاتو کې د ټایپستانو، د تلفون د سوچبورد د کارکوونکو، او نورو په توګه کارونه سرته رسول.

په افغانستان کې شوروی محدودو پوځونو تل د سفربری په حالت کې صحرایی ژوند درلوده. د شوروی نه راغلی سرتیری او افسران مجبور وو له خپلو کورنیو نه لیرې دوه کاله په کیږدیو او یا موقتی کوډلو کی تیر کړی داسی شرایط آن که جګړه هم نه وی، په خپله ډیر ګران کار دی. شک نه شته چی په داسی حالاتو کې ښځو ته یوازې له دې امله نه چی ټاکلی پوځی دندې سرته رسوی، په درنده سترګه کتل کیږی.

د جګړې په بهیر کې ژوندانه خپل رنګ نه بایلو ده. ښکاره ده چی ډیرې ښځی افغانستان ته یوازې د دې له پاره نه تللی چی «د بهرنی سوداګری» په مؤسسو کې د شیانو داخستلو له پاره چکونه ترلاسه کړی او یا هغه د چا خبره د «مبادا ورځی»

له پاره څه پيسې ذخيره کړي. ځينو ښايي غوښتل هلته دځان له پاره ملګري، ميړه يا هسې د کورنۍ سرپرست ومومي. هغوی خپل داتمايل په ښکاره څرګنداوه هم.

په څلويښتم لښکر کې په تيره بيا دځوانو افسرانو په منځ کې دمجردانو شمير خورا زيات و. ځينويې په افغانستان کې ودونه وکړل. دواده رسمي سندونه هم په قطعاتو او هم په شوروي قونسلګرۍ کې ثبت شول. زما په نظر په دې خبره کې هيڅ کوم بد شی وجود نه لري. دجګړې له ختم وروسته مې بيا (په شوروي کې) داسې افسران وليدل چې هماغلته يې دځان له پاره ناوې موندلې وې. هغوی ښې او خوشحاله کورنۍ لري.

يوکم شمير داسې ښځې هم وې چې سپک سپک کارونه به يې کول. داسې وخت به هم راغی چې افسر به په خپل هيواد کې ښځه او بچيان پريښودل او دلته له راغلي (وطن پالې) سره به يې چې مور پرې دغه نوم ايښی و، واده وکړ.

ښکاره ده چې په دې کار کې يوازې ښځې پړې نه شي ګڼل کيدی. دلته بايد هغو نارينه وو ته هم ګوته ونيول شي چې له دغو ښځو سره يې تار زغلولی و. دغسې اړيکي له دوه اړخيز تمايل نه وروسته منځ ته راتللې. زما په نظر دهغو دټولو ډولونو ردول بې مانا بريښي. هيڅوک حق نه لري دافسر په شخصي ژوندانه کې ګوتې ووهي. ولې زړه مې په هغو خوارانو خوږيده چې دهسې يوه مؤقتي اوډير شکمن خوند له پاره يې خپل خوږ ژوند او کورنۍ دړې وړې کوله. له بده مرغه داسې کارونه هم ترسره شوي دي.

اسیران

د ۱۹۸۹ کال په فبروری کی له افغانستان نه دشوروی پوځونو دایستلو کار بشپړ شو. سرتیرو او افسرانو له دې امله خوښی کوله چی بالاخره (دهغوی له پاره) جګړه پای ته ورسیده. خو داخبره بیخی سمه نه بریښی. دغه جګړه اوس هم دڅلویښتم لښکر دهغو پوځیانو له پاره چی په بیلا بیلو وختو کې یی دخپلو قطعاتو له لست نه نوم وهل شوی، روانه ده. دهغو شمیر ۳۱۵ تنه و* زموږ رسمی پروپاګند هغوی په حساب کی نه نیول ځکه یا اسیران وو او یا تری تم شوی وو.

اوس ګرانه ده چی سړی په افغانستان کې پاتی شوی عسکر دفراریانو یا اسیرانو په دوو ډلو وویشی. دهغو ډیرو جنګی اسیرانو دبرخلیک په هکله چی دمجاهدینو په لاس اسیر دی، موږ اوس هم پوره معلومات نه لرو. له ځینو کمو استثناء ګانو پرته، تر اوسه نه ده معلومه چی څوک په خپله خوښه مجاهدینو ته ورا وښتی او څوک دحالاتو په تقاضا اسیر شوی دی.

زما په فکر نن ورځ ددغسی یوې لیکی ایستل دومره ارزښت نه لری. لومړی داخلاقی دلایلو له امله ددغه کارکول غوره نه بریښی. په افغانستا کې دجګړې داورپه بلولو کې خوځه سرتیری او افسران ملامت نه دی. څلویښتم لښکر په خپله

---

*دلته راوړل شوی ارقام د ۱۹۹۳ کال تر مارچه پورې لاس ته راغلی دی. دهغو له مخی ۳۱۵ تنه تری تم شوی ګڼل کیدل: له دې ډلې نه ۱۵ تنه راستانه شول، ۳ وژل شوی او دریو نورو هیوادته له ستنیدونه ډډ کړې ده.

خوښه افغانستان ته نه دی ننه وتی او جنگی اسیران په واقع کی دشوروی دپخوانی مشرتابه دپریکړو قربانیان دی. دولت خپل وگړی په لوی لاس دبلاخولې ته واستول. هغوی په جگړې کی سخت کړاوونه وگالل. دا دهغو ۱۹ کلنو سرتیرو گناه نه، بلکه بدمرغی وه چی نه یی شو کولای دا کړاوونه وزغمی.

دوهم داچی له هر جنگی اسیرنه دلته په هیواد کې کورنۍ پاتې شوې ده. هغوی ته دپخوا په څیر مور او پلار، خپلوان او ملگری سترگې په لاره دی. ددغو خلکو اکثریت لاتراوسه نه پوهیږی، چی زوی یا وراره، پلار یا ورور یی په څه علت په بند کیوتی دی. خپلوان یی داگڼی چی هغوی په خپله خوښه نه، بلکه دحالاتو دناوړه بهیر په ترڅ کی په هغه بل لوری کې څرگند شوی دی. له بده مرغه داسی پیښی رښتیا هم وی چی پوځی خپلو ملگروته خیانت کړی او مجاهدینوته وراووښتی دی. زیاته دردوونکې داخبره ده چی ددغسی کسانو په منځ کې یوکم شمیر افسران هم وو. فکر کوم اړتیا به نه وی چی د ځینو پیښو ټول جزئیات دلته بیان شی. نه ښایی چی دغمونو تربار لاندې دکړو شویو کورنیو په زخمونو بیا مالگی وشیندو او ورته ووایو چی دهغوی پلار یا زوی پخپله خوښه له دښمن سره یوځای شوی دی. په عمومی توگه هیڅ مورنه غواړی چی زوی یی خائن ستر شی.

دځلویښتم لښکر دپوځیانو تیښته یا اسیر کیدل، مور سختی فوق العاده پیښی گڼلی. په داسی حالاتو کې لښکر او قطعاتو قوماندانان تر سختې او آن تربیرحمی پوښتنی لاندې راتلل.

که چیری به کوم سرتیری تری تم شو مور خامخا دقیقی پلټنی پیل کولې. په

دې پلټنه کې پر پوځيانو سربيره د څارنوالۍ مستنطقينو او د پوځي جاسوسۍ ضد اداري کارکوونکو هم برخه اخستله. موږ ټينګار کاوه چې له پوځيانو سره دې اوږه په اوږه د شوروي اتحاد دلوی سفارت، ک. ګ. ب او کورنيو چارو وزارت استازی او دغه راز د افغانستان دخاد، څارندوی او اردو کارکوونکي هم مرسته وکړي. د شوروي محدودو قطعو د هر پوځي د تری تم کيدو له پاره دغسې مختلطې ډلې منځ ته راتللې.

د څلويښتم لښکر قوماندانۍ نه شو کولای هر ځل د دې خبرې علت ځان ته معلوم کړي چې ولې زموږ پوځي د دښمن په لاس کيوتي دي. نن ورځ هم د دې خبرې روښانول ډير ګران دي. د دې کار له پاره لازمه ده چې سړی له هر هغه چا سره چې په افغانستان کې پاتې شوی دي، په جلا جلا توګه وګوري.

خو د تحقيقاتو نتيجې ښيي چې عمدتاً داسې پيښې د جګړه ييزو عملياتو د سرته رسيدو په وخت کې منځ ته راتلې. ډير ځله به پوځيان د بې خودۍ په حالت کې، چې يا به د زخم او يا د سختې ضربې نتيجه وه، د دښمن په لاس کيوتل.

ډير ځله ځوان سرتيري د خپلې بې احتياطۍ په وجه اسير کيدل. مثلاً: د چا زړه شوی چې صحرا ته تير شي (حاجت رفع کړي) خو دا کار په هغه ځای کې چې قوماندان په ګوته کړی او پهره پرې ولاړه ده، نه کوی او لږ څه وړاندې تيريږي. سرتيري ډول ډول وو او ځيني يې ډير شر مګير وو.

ډيرو نورو کسانو خپله آزادي هله له لاسه ورکوله چې د شخصي ګټې له پاره به يې لاس او پښې وهل پيل کړل. مثلاً: کوم سرتيري له موټر نه کومه پرزه پټه کړې

یا یې له کارتو سوډ ک فلزي صندوق له تخزگ لاندې نیولی او یا یې څه پوره ، اوړه یا دارو - درمل غلا کړي او غواړي هغه په کلې کې په چا وپلوري. هغه دشخصي انتفاع له پاره کلي ته ورته خوبیر ته نه راستنیده.

ډیرکم داسې پوځیان هم وو چې له پوره سنجش نه وروسته په خپله خوښه ددښمن خوا ته وراووښتل. دغسې کسانو هڅه کوله په چټکۍ ځان پاکستان ته ورسوي او دخپلو پخوا نیوملګرو له سترګو نه ځان ونغاړي. شک نه لرم چې دغه کسان دښمن ته ځکه وراووښتل چې نه یې غوښتل و جنګیږي او که په دقیقه توګه ووایم له جګړې نه ډاریدل.

دافسرانو او سرتیرو غوڅ اکثریت له اسارت نه دانسانانو په توګه ډاریدل. لومړی له دې امله چې زیات اسیران، یا په خپله خوښه تسلیم شوي شوروي سرتیري ددښمنانو له خواله منځه وړل کیدل. دوهم له دې امله چې ټول پوهیدل دغلیم په لاس کیوتي شوروي پوځي دباندونو په کمپونو کې له څه تر ټنو او شکنجو سره مخامخ کیږي. په ۱۹۸۵ کال کې چې کله موږ دپنجشیر په دره کې داحمدشاه مسعود زندان ونیوه، معلومه شوه چې هغه په خپلو اسیرانو څه کړاوونه نه دي راوستي. ټول هغه شیان او هغه صحنې دتلویزیوني کمري په مرسته عکاسي شوي دي. دا کوچنۍ ویدیویي فلم مو تکثیر او په ټولو قطعو کې ننداري ته وړاندې کړ.

سربیره پر دې دهر پوځي دورکیدو یا اسیر کیدو خبر خامخا دشفري تلګرامونو، امرونو او یا لارښوونو په بڼه دڅلوېښتم لښکر دټولو منسوبینو

غورونو ته رسول کیده. که چیرې مو دا کار نه وای کړی نو د اسیرانو شمیر به له دې نه څو څله زیات وای.

موږ له اسارت نه دخپلو سرتیرو او افسرانو دخلاصون له پاره پوره پوره هڅې کړي دي. له دې کار نه عاجله نتیجه لاس ته راتلل آسانه نه وه. دلښکر قوماندانۍ دپوځي استخباراتي سیستم او دجاسوسۍ ضد اداري له لارې او دغه راز په پاکستان، ایران او چین کې دخپلو مرستندویانو له لارې دا پوزسیون له قوماندانانو سره لاره پیدا کوله.

دخپلو اسیرانو دخلاصون له پاره دهڅو په وخت کې مو حق نه درلود دمخالفینو په وړاندې له زور نه کار واخلو. جګړه ییزو عملیاتو یا هوایي اوځمکنیو ګوزارونو نورهم زموږ دپوځیانو دریغ خراباوه، او دهغوی پر ژوند دلوبو کولو حق موږ ځان ته نه ورکاوه.

په افغانستان کې دشوروي پوځي قوماندانۍ دهڅو په نتیجه کې ۹۸ تنه بیرته خپلو قطعو ته راستانه کړی شول. دا کار عمدتاً له دې امله ممکن شو چې دغه پوځیان دکوچنیو باندونو په لاس کیوتي وو، چې هم یې مستقل فعالیت درلوده او هم یې دهیواد په عمومي ډګر کې ونډه دومره دپاملرنې وړنه وه. دغو نسبتاً دټیټې کچې قوماندانانو په خپل صلاحیت کولی شول دیوې لنډې مودې له پاره له شوروي پوځي قوماندانۍ سره اړیکې ټینګې کړي.

غالباً موږ دخپل اسیر شوي افسر یا سرتیري دخلاصون په بدل کې مجاهدینو ته دډیرو زیاتو خوراکي موادو، درو-درملو، دسون دموادو او یا پیسو

وړاندیز کاوه. په دی باب خبرو ډیر ځله زیات وخت نیوه. کله کله به یوه یا دوه میاشتی او کله کله یو کال په هغو تیریده؛ خو له دې سره سره مو کولای شوی دنظروړ پریکړوته ورسیږو. په دې توگه دوروستی یونیم کال په ترڅ کې چی زه دڅلوېښتم لښکر قوماندان وم، په سلگونو اسیر شوی پوځیان مولهبنده راخلاص کړل.

اسارت دهرسرتیری له پاره ډیره سخته آزموینه وه، او یوازې دهغوی خپلوان نه دی چی دهغو دخلاصون بهیر په دقت تعقیبوی. ټول هغه څوک ددوی دبرخلیک له امله اندیښنه لری چی په افغانستان کی یی دجگړې خوند څکلی دی.

اوس داخبره هم جوته شوې ده چی دڅلوېښتم لښکر یو شمیر پخوانیو منسوبینو پریکړه کړې چی بیخی هیوادته راستانه نه شی. ددې خبری یو دلیل سخت ایدیالوژیکی پروپاگند دی. له بلې خوا هغوی ته داسلامی هیوادونو لکه افغانستان، پاکستان یا ایران له «غیری» او داسیرانوله کمپونو نه ترخلاصون وروسته په کانادا، امریکی، فرانسی یا نورو هیوادونو کې داوسیدو اجازه ورکړل شوې ده. هغوی هلته څه موده ژوند کړی او ځینو یی ودونه هم کړی دی. ددې له پاره چی ددغو کسانو داعمالو په اصلی انگیزو سړی وپوهیږی، په کار ده چی دیوه سرتیری په توگه ټول هغه څه وزغمی چی مخکی څو میاشتی په دوی تیر شوی دی. زما په فکر په دې خبره باید پر پوځیانو نیوه کې ونه شی، ځکه هر سړی اویا دهغه کورنۍ حق لری دخپل برخلیک په هکله خپله پریکړه وکړی.

دډیرو اسیرانو په هکله لاتراوسه هیڅ معلومات په لاس کی نه شته. داسی

دلایل شته چې سرې حکم وکړي چې له دغې ډلې نه تر سلو زیات کسان وژل شوي او یا وروسته د تېرونو اویا وهلو ټکولو له امله مړه شوي دي. ایله اوس د پاکستان په خاوره کې د ننه د بدابیر ګ (ښایي بډ بیره وي) د پوځي اسیرانو د کمپ له رازونو نه لږ تر لږه پرده پورته شوې ده. زموږ اسیرو سرتیرو په دغه ځای کې قیام کړی و. هغوی د شوروي سرتیري ډیرې ښې ځانګړتیاوې لکه غیرت، اتلولي او زغم له ځانه ښودلي دي. سره له دې چې پوره موثق دلایل لا لاس ته نه دي راغلي، خو د هغو یو شمیر کمو اطلاعاتو له مخې چې حاصل شوي، کیدی شي نتیجه واخستل شي چې د څلویښتم لښکر پوځیانو د هیواد په نورو سیمو کې هم اسارت ته غاړه نه ده ایښې.

اوس چې له افغانستان نه د شوروي عسکرو د وتلو څومره زیاته موده تیره ړی، هومره له بندنه زموږ د سرتیرو د خلاصون خبره ګرانیږي. له بده مرغه هغه فرصت چې کولای موشوای د جنګي اسیرانو لانجه په خورا اغیزمنه توګه غوڅه کړو، له لاسه وتلی دی.

د څلویښتم لښکر قوماندانۍ او د شوروي اتحاد د دفاع وزارت مشر تابه ټینګار کاوه چې خامخا دې د ژنیو په تړون کې د شوروي جنګي اسیرانو خبره یاده شي. پوځیانو د ګرباچف په ګډون د هیواد مشرانو بیا بیا داویل چې که یوځلي شوروي محدودو پوځي ټولګې د افغانستان له خاورې ووځي نو بیا د جنګي اسیرانو د خلاصون خبره څو ځله ګرانیدلی شي. بیا به څوک نه وي چې اصلاً په دې هکله فکر وکړي. خو زموږ خبروته چا غوږ ونه نیوه.

موږ له اخلاقي پلوه حق نه درلود دخپلو اسیرانو دخلاصون او یا لږ تر لږه دهغو دبرخلیک دروښانولو تروخته له افغانستان نه ووځو. ځکه له هیچانه پټ نه وه چې همهغه وخت چې څلویښتم لښکر په افغانستان کې و او هم اوس موږ، دخپلو څه دپاسه ۲۵۰ تري تم شویو پوځیانو په هکله هیڅ معلومات نه لرو. موږ نه پوهیږو چې هغوی ژوندي دي او که نه، او چیرې اوسیږي. دا چې دقطعو له لست نه دجنګي اسیرانو یا تري تم شویو وګړونوم اوس ایستل شوي، ددې مانا نه لري چې هغوی نور دخپل هیواد تابعیت نه لري او دهغه دولت ملاتړیې له لاسه ورکړي چې دوی یې جګړې ته استولي وو.

دافغانستان دلانجې دغوڅولو په هکله دژنیو تړونونو چې په تیارولو کې یې دشوروي اتحاد دبهرنیو چارو وزارت مخامخ ونډه درلوده، له مخکې زموږ دجنګي اسیرانو برخلیک روښانه کړی ؤ. دڅلویښتم لښکر څه دپاسه درې سوه منسوبین عملاً دهغه وخت دشوروي او داوسني وخت دروسیې دولت دبهرني سیاست دګټیو له ساحې نه بهر پاتې شول. دهغو دخلاصون خبره تریوې نامعلومې مودې پورې شاته وغورځول شوه.

دافغانستان دخړوپړ و حالاتو په پام کې نیولو سره خپل هیواد ته زموږ دپوځي اسیرانو دراستنیدو خبره لانوره هم ګرانه ښکاري.

تقریباً (دافغانستان) هر تنظیم چې دکابل رژیم خلاف جنګیدلی، زیات یا کم دڅلویښتم لښکر منسوبین په اسارت کې لري. نن ورځ له دغو کسانو نه زیات دسیاسي یرغملو په توګه کار اخستل کیږي. دافغانستان ننني مشرانو زموږ

پوځی اسیران په مرگ گواښویی او دروسیې حکومت ته یې داولتیماتوم په بنه غوښتنې وړاندې کړې دی. نن ورځ دځه دپاسه یوسل او څلویښتو روسی زلمیانو، دشپیتو اوکراینی، دیرشو اوزبکو، لسو بلاروسانو او دغه راز دنورو ملیتونو دپوځی منسوبینو ژوند (په افغانستان) کې له خطر سره مخامخ دی.

دافغانستان په «وژنتون» کې

سرتیری دڅلویښتم لښکر له پاره هم لکه دوسله وال پوځ دنورو برخو په څیر دمکلفیت دمدیریتونو له خوا غوره کیدل. په پیل کې ددغه لښکر دمنسوبینو په منځ کې چی تقریباً دشوروی اتحاد له سراسرنه راټول شوی وو، دمنځنۍ آسیا په جمهوریتونو کې دزیږیدلو وگړو شمیر زیات و. فکر کیده چی هغوی به دافغانستان په سختو شرایطو کې له خدمت سره ښه توافق ومومی. کله چی په ۱۹۸۱ کال کې دپنځمی فرقی قوماندانی ماته راوسپارل شوه نو دهغی دمنسوبینو له نیمایی نه زیات تاجکان، ازبکان قرغزان یا ترکمنان وو.

خو دیر ژر په دې پوه شوو چی دمحدودو پوځی قطعاتو دغنډونو، لواگانو او فرقو د سرتیرو دغسی ترکیب بی لرلیده کار دی. دشوروی اتحاد دمنځنۍ آسیا له جمهوریتونه راټولو شویو سرتیرو دزیاتو عینی دلایلو په وجه نه شو کولای چی په هغو پوری تړل شوې هیلی ثمرته ورسوی. په خپل وار مجاهدینو په بری سره دهمدغو کسانو په مرسته دجاسوسۍ شبکې جوړولې هغوی دیر ځله نه یوازې په قطعاتو کې له حالاتونه ځان پوره خبرولی شوای، بلکه تریوې اندازې یې دحالاتو په بهیرهم اغیزه ښندلی شوای.

افسران له دې حقیقت سره مخامخ شول چې له منځنۍ آسیا نه راغلو سرتیرو په ښکاره په جګړو کې له ګډون نه سرغړاوه. سربیره پردې له دغې سیمې نه دراتلونکو شویو سرتیرو دجګړې ییزې وړتیا سطحه دهغه چا په انډول چې مثلاً دهیواد له اروپایي برخې اویا شمالي قفقازنه راوستل شوي وو، ډیره ټیټه وه.

دمحدودو پوځي قطعاتو قوماندانۍ اړشوه چې ددغې وضعې دبدلون له پاره عاجل اقدامات وکړي د ۱۹۸۲ کال له پیل نه دځلویښتم لښکر دسرتیرو په سلوکې اتیا برخه هغه کسان وو چې دشوروي اتحاد له اروپایي خاورې، سایبریا یالیري ختیځ نه افغانستان ته استول کیدل. له دې وروسته حالاتو عادي بڼه غوره کړه او چارې سمې شوې.

ځوانو سرتیرو چې افغانستان ته داستولو لپاره به کاندید شوي وو، په تعلیمي مرکزونو کې شپږ میاشتنۍ زده کړې کولې. دغه مرکزونه عمدتاً دترکستان په پوځي حوزه کې جوړ شوي وو. په دغو تعلیمي مرکزونو کې دژوندانه شرایط تر ډیرې اندازې دجګړې ډګر ته ورته وو. دوګړو دروزنې یو شمیر مرکزونه په نورو پوځي حوزو کې هم پرانیستي وو.

زده کړې په شدت سره پرمخ بیول کیدې. سرتیرو له وسلونه کار اخستنه، دقطعو په چوکاټ کې فعالیت اوله سیمې سره دآشنایي لارې چارې زده کولې. یوازې له دغو شپږ میاشتنیو تمریناتو وروسته سرتیري افغانستان ته لیږل کیدل. دنویو سرتیرو جلب او احضار په کال کې دوه ځل؛ یعنې پسرلي او منې کې ترسره کیدل. تغییر او تبدیل په دې توګه سرته رسیده چې پخوانی سرتیري ټول په یو وار

له څلويښتم لښکر نه د کور خواته ونه ليږل شي. دود داسې وچې هغوی به يوه يا دوه اوونۍ او کله کله آن يوه مياشت « نوکيانو » او هغو وګړو ته چې ددوی پرځای بايد ډګر ته ووځي، خپلې تجربې ورليږدولې. ترخيصي سرتيرو نويو جلب شويو افرادو ته په تيره بيا دافغانستان له شرايطو سره دبلدتيا چلونه ورښودل. په دې لړکې نه يوازې جګړه ييز مهارتونه، بلکه هسې دورځنی ژوند لارې چارې هم راتللې.

دافغانستان په خاوره کې له « نوکيانو » سره دافسرانو يو مياشتنی تمرين دا امکانات برابرول چې نوی سرتيری دراتلونکو جګړو ځانګړتياوی او دمحدودو پوځی قطعاتو دژوند طرز زده کړي او دغه راز دهيواد دسيمه ييزو خلکو په هکله معلومات تر لاسه کړي.

په دې توګه هغوی اووه مياشتی تمرين کاوه او وروسته بيا دڅلويښتم لښکر ليکوته ورګډيدل. ددغی دورې دزياتو لواړتيا نه ليدل کيده. ددغی مودې په ترڅ کې سرتيرو او وړو ضابطانو کافي مهارتونه زده کول. هغوی کولای شوای دجګړې په شرايطو کې په زړورتيا عمل وکړي او خپلی روغتيا ته هم پام وساتی. ددې ټکي په پام کې ساتلو سره چې دسرتيرو دخدمت موده ايله دوه کاله وه نو دتمرين دغه موده مناسبه بريښيده.

سربيره پردې دهرې جګړې له پيل مخکې موږ څه وخت ددې له پاره ځانګړی کاوه چې هره قطعه په دقيقه توګه د راتلونکې جګړې له پاره چمتو کړی شي. قاعدتاً (له جګړې مخکې) د لسو ورځو په ترڅ کې کندک يا ټولی دهغو حالاتو

ټمرین کاوه چی معمولاً دجګړې په ډګرکې منځ ته راځی.

د نهو کالو په ترڅ کې څه دپاسه نیم ملیون سرتیرو او افسرانو دمحدودو پوځی قطعاتو په چوکات کی دنده سر ته رسولې ده. دځلویښتم لښکر د منسوبینو ټولنیز ترکیب تقریباً په دغه ټوله موده کی یو ډول پاتی شوی دی. عمدتاً افغانستان ته دلیږل شویو سرتیرو زیاته برخه دکارګرو او بزګرو بچیان وو. دوی دځلویښتم لښکر د منسوبینو اکثریت جوړاوه او د کلیوالو شمیر په کی لږ څه زیات.

په ځلویښتم لښکر کې دهغو سرتیرو شمیر بیخی کم وکړ چی په روښانفکرو کورنیو کې ستر شوی وو. هغوی هم بده جګړه نه کوله. په عمومی توګه افسرانو له هغوی نه ګیله نه ده کړې.

که څه هم په ځلویښتم لښکر کې کومه خاصه پلټنه په دې هکله نه ده شوې، خو زه دخپلې تجربې له مخې ویلی شم چی افغانستان ته ډیر کم هغه کسان لیږل کیدل چی مور یا پلار یی په غټو دولتی څوکیو کار کاوه. که چیرې داسی کسان وو هم، نو به په عمومی قاعده کې یوه استثنا وه او بس. خو بیا هم دښاری یا ولایتی ګوندی کمیټو د لومړیو منشیانو زامن هم افغانستان ته لیږل شوی، خو دهغوی شمیر ډیر کم و. مثلاً: ترکومه چی ما ته معلومه ده له ګرودنو او آستراخان نه (دغسی کسان راغلی وو) ښایی دهیواد له کومی بلی برخی نه هم ورته مثالونه موجود وی.

تقریباً ټولو والدینو چی افغانستان ته به یی دخپل زوی دلیږلو خبر اورید،

هغه به يې کوله داسې لارې چارې ومومي چې د غه هيواد ته يې د زوې استول عملي نه شي. زه نه شم کولای هغوی له دې امله پړ کړم، ځکه د هرې مور او هر پلار په ختيه کې د خپل بچي د ساتنې احساس اخښلی وی. د هيچا زړه نه کيده، خپل بچي، چې ځينو همدا يو بچی هم درلود، دافغانستان «وژنتون» ته واستوي. څوک په خپل دې مقصد بريالي کيده او څوک نه ډير والدين يوازې هغه وخت چې زوی به يې راستون شو، خبريدل چې هغه په افغانستان کې جنګيدلی دی. تر دغه وخته به هغوی ته د زامنو ليکونه رارسيدل چې په کې ويل شوي به وو، هغوی ګنې په چکسلواکيا يا جرمني يا منګوليا کې خدمت کوي.

تر کومه ځايه چې د افسرانو خبره ده نو کولای شم د هغوی يو د کوچنۍ ډله په ځينو برخو کې ملامته وبولم. دځينو ناپاکو غټو قوماندانانو چې به له چانه بد راتلل نو هره شيبه يې کولای شوای هغوی (جزايي) افغانستان ته وليږي. که څه هم په دې هکله په جار خبرې نه کيدې خو هر سړی په دې ښه پوهيده چې په نوې دنده د تګ کښې دليل يې څه دی.

زما په برخه کې هم تقريباً همدا خبره صدق کوي. هغه وخت په «مايکوپ» کې چا د درو–درملو زيرمه غلا کړې وه. د «پروميدول» نهه سوه امپوله وهل شوي وو. زه د قطعې د رستيزوال وم او مسؤوليت مې د قطعې د دننينو چارو او په دې لړکې د روغتيا چارو د زيرمو ساتل هم وو، نو ځکه ملامتي په ما هم راواچول شوه. خو د املامتي تر هغه وخته وه چې څو بشپړ تحقيق نه و شوی، خو چې څو پلتنې بشپړيدلې نور نو ناوخته او زه افغانستان ته ليږل شوی وم.

په دې لړکې د یوې بلې خبرې یادول هم ضروري دي. د ځلویښتم لښکر دافسرانو یوه برخه دغښتو پوځي قوماندانانو زامن وو، مثلاً: د مارشال سکولوف او ستر جنرال وارینیکوف کشران زامن او دغه راز د یو شمیر پوځي حوزو د قوماندانانو زامن په افغانستان کې په خدمت لګیا وو. نه شم ویلای چې دجنرالانو زامنو په لوی لاس هڅه کوله افغانستان ته ولاړ شي، خو دا خبره پوره روښانه ده چې هغوی هلته خدمت کاوه او چارې یې بدې پر مخ نه تللې.

افغانستان ته د ټولو لیږل شویو افسرانو د نظري پوهې سطحه ډیره لوړه وه، دا هم له ارزښته ډکه خبره ده خو کافي نه بریښي. زما په نظر مهمه خبره عملي تجربه ده چې باید له افسر سره ملګرې وي. په دې لړکې د یادولو وړ ده چې په افغانستان کې زموږ د حضور لومړۍ پړاو د افسرانو له پاره د پوځي عملیاتو د تجربې تر لاسه کولو موده وه. تجربه په خورا سختۍ سره لاس ته راتله. جګړه ییزو عملیاتو د مجاهدینو د کوچنیو ډلګیو خلاف د پارتیزاني جګړو ښکاره ځانګړ تیاوې درلودې. د جګړه مارو دواړو غاړو ترمنځ مخامخ نښتې نه وې. د کلمې په واقعي مانا د «جبهې د شا» مفهوم وجود نه درلود. دغه راز د جبهې رښتینې کرښه هم نه لیدل کیده.

د ۱۹۸۲ کال تر پایه په افغانستان کې د شوروي محدودو پوځونو ټولګیو تر یوې اندازې جګړه ییزه تجربه خپله کړه. موږ د دغه هیواد د جلاجلا سیمو د ځانګړتیا وو په پام کې نیولو سره د جګړه ییزو عملیاتو بیلابیل ډولونه په کاراچول.

دوخت په تیریدو سره افغانستان ته له شوروی نه راغلو افسرانو کولای شوای په آسانۍ سره دجګړې له حالت سره ځان برابر کړی. دخو کیود اشغال یا نوروته دهغو دانتقال چاره دیوې یاد وو او ونیو په ترخ کې بشپړیده. په دغه موده کې تلونکی قوماندان نوی راغلی افسرته نه یوازې خپل مالکیت ورسپاره بلکه له حالاتو سره یې د آشنایۍ په برخه کې هم ورسره مرسته کوله. برسیره پردې دځلوېښتم لښکر دافسرانو ترمنځ د «متقابل تعویض» اصل کلک رعایت کیده. مونږ نه پرېښوده چې مثلاً دیوه ټولی دمشرتابه ټول غړی دې نوی راغلی افسران وی. (مونږ به داسی کول) چې د ساری په توګه دټولی ددریو ډلګیو دقوماندانانو له ډلې نه به دوه پخوانی او دجګړه ییزو عملیاتو دتجربی درلودونکی او یوازې یوه به یې په افغانستان کې خپله دنده نوی پیل کوله. په کنډکونو، غنډونو او له هغه نه په لوړو پوړیو کې هم حالاتو همدا بڼه درلوده.

له دوړونه دډکو سړکونو د پاسه

دشوروی محدودو پوځونو له پاره خواړه، جنګی مهمات، دارو درمل، دسون مواد او دجګړه ییزو ورځینو چارو د پرمخ بیولو له پاره دقطعو داړتیاوړ نور مواد، دشوروی اتحاد له خاورې نه راوړل کیدل. اساسی تأمیناتی مرکزونه دافغانستان له پولې سره په پرتو ښارونو: ترمز او کوشک کی ځای پرځای شوی وو. دمادی تأميناتو انتقالاتی لوا چی څومو ټری کنډکونه یې درلودل، افغانستان ته دضروری شیانو په لیږدولو بوخته وه.

د ترکستان دپوځی حوزی له زیرمونه دلښکر او فرقو زیرموته دانتقالاتو دنده

پخپله دځلوېښتم لښکر دځواکونو په غاړه وه. دوه دري ورځې دموټرو دبارولو له پاره په کارېدې. دبيرته رارسېدوله پاره هم نورې دوه ورځې او کله کله زياته موده په کار وه په لوېديځ لوري کې يعنې دکندهار شينډنډ په لاره همدغه کار زياته موده غوښته. کله کله دترانسپورتي کنډکونو دمرستې له پاره په لوېديځ او ختيځ لوري کې دسيمې دقطعاتو له ترانسپورتي وسايلونه هم مرسته غوښتل کېده. وروسته بيا دانتقالاتو چاره دځلوېښتم لښکر دغونډونو او فرقو دانتقالاتي کنډکونويا ټوليو په غاړه اچول کېده.

دمحدودو پوځي قطعو زيات ځواکونه دترانسپورتي لارو دامنيت دساتنې له پاره کارول شوي وو. له هر قطار سره مخابره چيان او دحالاتو په اقتضأ دتوپچي او هوايي ځواکونو لارښوونکي تلل. داساسي موټري لارو په اوږدو کې موساتونکي مورچلې او پوستې جوړې کړې وې. نوکريو الو ځواکونو دموټري وسايلو دتيريدو په سيمه کې دحالاتو دقيقه څارنه کوله.

دځلوېښتم لښکر داړتيا دلېرې کولو له پاره مو دافغانانو له موادونه ګټه نه اخستله. دهغوی يوازنی شيان مو چې مصرفول، هوا او دوړې وې. دانتقالاتو له ستونزو او زياتو لګښتونو سره سره دقطعو دتأميناتو کاربې ځنډه روان و. په افغانستان کې زموږ دپوځي حضور په ټولو کلو کې هيڅکله دتأميناتو دکار بندښت خولاڅه کوي چې آن ددې خطر هم منځ ته نه دی راغلی چې دهيواد په کومه سيمه کې دې دځلوېښتم لښکر کومه قطعه بې خوړو يا مهماتو پاتې شي. دزيرمو اندازه ځنې وخت ټيټيده او کله کله بې اندازه آن له ضروري حد نه هم ډېره کميدله.

خو هیڅکله داسې نه دی شوی چې بیخی بحران منځ ته راغلی وی.

د تأمیناتو په کارکې غټې ستونزې، سترو پوځی عملیاتو ته د تیارۍ او دهغو د سرته رسولو په وخت کې منځ ته راتللی. موږ دراتلونکو عملیاتو سیمی ته دخوړو، مهماتو او درو، درملو ښی ډیرې زیرمی لیږدولې. ددغې او ونې په ترڅ کې دانتقالاتو اندازه دومره زیاتیده چې مجبوریدو شوروی اتحاد ته په موادو پسی نه یوازی دلښکر له قرارگاه نه بلکه له فرقونه هم موټرې واستوو.

تیل او دوسایطو داړتیاوړنور مواد دنلونو په واسطه چې له ترمزنه دبگرام ترهوایی اډې اوله کوشک نه تر شینډنډه غزیدلی وو، رسول کیدل. زموږ له پاره داکار ډیر آسانه ځکه گڼل کیده چې دافغانستان په شرایطوکې د تیلو راوړل نه یوازې گران، بلکه ډیر خطرناک کار و.

دنلونو دساتلو کار ډیر زیار غوښته: دهغی ځینی برخی به تل دماینوتو په وسیله الوزول کیدلې یا تر ډزو لاندې راتلی. په نلونوکې د تیلو دراخوشی کولو وخت دډیر محرم راز په توگه پټ ساتل کیده. که چیرې بیا هم دښمنانو کولای شول داوخت ځان ته معلوم کړی نو بیا به یی نه یوازې نلونه له کاره غورځول، بلکه شوروی پوځونو ته یی زیات زیان هم اړا وه. کله کله دسختو ډزو او یا تخریبی عملونو په نتیجه کې مو په یوه شپه او ورځ کې تر ۵۰۰ ټنو پورې تیل هسې خوشی له لاسه وتل. ځینی وختونه به دا زیانونه لږ یعنی ۲۰-۲۵ ټنه وو او داعادی خبره گڼل کیده.

د تیلو دانتقال بیخی محفوظ ساتل شونی نه وو. موږ دا امکان نه درلود چې

دنل د تیریدو د سیمی په هر متر کې خپل یو سرتیری ودر وو. البته ممکنه وه چې د نلونو شاو خوا سیمو کې ماینونه ښخ شي، خو دا بیا هم دحل لاره نه ګڼل کیده. دماشومانو په ګډون دنژدې پرتو کلیو خلک دنلونو شاو خواته راتلل. نه مو شو کولای دهغوی په ژوند لوبې وکړو.

ددغو نلونو ساتنه دځانګړې ګرمی په غاړه وه. چې کوم سیمه به ډیره خطرناکه وګڼل شوه نو هلته به مو امنیتي پوسته ورته جوړوله. له سیمه ییزو خلکونه موهم دنلونو د تیریدو په سیمه کې دحالاتو دڅارنی له پاره کار اخسته. دشوروی پوځی قوماندانی استازو ددغو کلیو له اوسیدونکو سره په دې هکله تړونونه لاسلیک کړی وو. (ددغه تړون له مخی) اقعانانو دا ژمنه په غاړه اخستله چې دکوم تخریبی عمل له سرته رسیدونه مخکی باید زموږ دقطعو قوماندانۍ ته رپوټ ورکړی موږ له خپلی غاړې هغوی ته دسون مواد او دامکان په صورت کې خواړه او دارو درمل وړیا ورکړل.

برهان الدین ربانی

مخکې له دې چې دڅلویښتم لښکر په ګډون دوروستیو جګړ ییزو عملیاتو په هکله خبرې وکړم، غواړم په افغانستان کې د شوروی پوځی حضور دوروستي پړاو پرځانګړتیا ووهم رڼا واچوم.

هغه وخت چې ماته د لښکر قوماندانی راوسپارل شوه، هیڅوک لا په دې نه پوهیدل چې دقیقاً به څه وخت شوروی عسکر وځی. دافغانی اپوزیسیون یا «آووه ګونی اتحاد» مشرانو د خپلو مقصدونو د حصول له پاره هڅوته دوام ورکاوه.

هغوی زیار ایسته په افغانستان کې موجود رژیم نسکور او یو مذهبی دولت منځ ته راوړي. هغوی له انقلابی حکومت سره وسله والې مبارزی ته ډیر ارزښت ورکاوه.

داپوزیسیون دعمل په کړنلاره کې له منظمو لښکر وسره نښتی، دورانکارو او تروریستی اعمالو دسرته رسولو لارې چارې او تبلیغاتی او پروپاګندی اقدامات شامل وو.

که د ۱۹۸۰ کال په پیل کې دمجاهدینو غښتو ډلو دشوروی لښکر و مقابله کوله، وروسته پوه شول چې داکار دهغوی د سر دزیاتو زیانونو سبب ګرځی نو په کوچینو ډلو کی یی په مقاومت لاس لورې کړ. عملاً داد پار تیزانی جګړې د پیل په ما ناوه. دافغانستان په مرکزی، شمالی او لویدیځو ولایتونو کی تقریباً زمونږ دتلو تر وخته همدغه حالت حاکم و.

د پاکستان او ایران پولو ته په څیرمه سیمو او تر ټولو لومړی د کونړ، ننګرهار، پکتیا، پکتیکا په ولایتونو او په تیره بیا دخوست په لویی ولسوالۍ او دکندهار په ښتړوکې حالاتو بیخی بل رنګ درلود. دشوروی پوځی حضور په ټولونهو کلونوکې ددغو سیمو یوه لویه ځانګړتیا داپوزیسیون له خوا دغښتو ډلو ځای پرځای کول او کارول وو، چې دغړو شمیر یی له دریونه تر شپږو زروتنو پورې رسیده. قوماندانان په دغو سیموکې له بشپړې کلابندۍ یا دخپلو باندونو له پو پناه کیدونه بیخی نه ډاریدل. که چیرې په دغسې خطر منځ ته راغی نو دښمنانو به ډیر ژر دپاکستان په لور پښې سپکولې.

ددښمنانو کوچینو ډلو له ګوندی له پلوه دهغی سیمې دعمومی آمر اطاعت کاوه چې دوی یکی ځای پرځای شوی او فعال وو. ځلویښتم لښکر داپوزیسیون دمشهورو قوماندانانو په هکله که په هر څه نه پوهیده، نو ډیر څه ورته معلوم وو. دهغو یو شمیر اوس هم، دانقلابی دولت له پرزید وروسته په افغانستان کې متنفذې څیرې ګڼل کیږی.

په افغانستان کې دخپل حضور په موده کې په دې قانع شوم چې دشوروی لښکر وخلاف دپر له پسی جنګیدونکو اسلامی ګوندونو مشران زموږ له شان سره برابر غلیمان دی. فکر کوم دلوستونکو له پاره به په زړه پورې وی چې مثلاً د «افغانستان اسلامی جمعیت» له مشر سره له نژدې آشنا شی.

برهان الدین ربانی دمحمد یوسف زوی، په ۱۹٤۱ کال کی د بدخشان ولایت دفیض آباد په ښارکې دیوه ملا په کورنۍ کی دنیا ته راغلی دی. په قام تاجک دی. لومړنۍ زده کړې یی په خپل پلرنی ښارکی وکړې. شل کلن و چې مدرسه یی بشپړه کړه او په ۲۳ کلنۍ یی دکابل پوهنتون دشرعیاتو له پوهنځی نه دیپلوم ترلاسه کړ. دیادونې وړده چې دزده کړې په ټوله موده کی نو موړی تل ښی نمرې درلودلی دی.

ربانی دوه کاله دشرعیاتو په پوهنځی کې درس ورکړ او وروسته بیا دلوړو مذهبی زده کړو له پاره دقاهرې دالازهر پوهنتون ته واستول شو.

په اوه ویشت کلنۍ کی یی د «نورالدین عبدالرحمن جامی ژوند او علمی – فلسفی افکارو» تر نامه لاندې خپل د ډاکترۍ تزس دفاع کړ (؟). (جامی په

منځنیو پېړیو کې د ختیځ لیکوال، پوه او فیلسوف تیر شوي دي). افغانستان ته له راستنیدو وروسته یې د کابل پوهنتون د شرعیاتو په پوهنځي کې د فلسفې تدریس ته دوام ورکړ.

همدغه وخت د افغانستان د «اخوان المسلمین» په سازمان کې چې دده یې غړیتوب آن په ۱۹۵۸ کال کې ترلاسه کړی و، دده سیاسي فعالیت ښه زور اخلي.

د دغه سازمان مشرتابه رباني ته دنده وسپارله چې په کابل پوهنتون کې د هغه مربوط د ځوانانو سازمان مشري په غاړه واخلي. رباني په دغه مقام د یوه فعال، منطقي او جدي لارښوونکي په توګه ځان څرګند کړ. هغه وکړی شول د استادانو، او محصلینو له منځه یو فعال سازمان راجوړ کړي چې عبدالرسول سیاف، ګ. حکمتیار، احمد شاه او نوریې د غړو په ډله کې وو.

په ۱۹۷۳ کال کې رباني د افغانستان «د اخوان المسلمین» د مشر په توګه وټاکل شو او د دغه مقام یې تر ۱۹۷۶ کاله پورې په لاس کې و. د دغه سازمان خلاف د ترټنو له پیل نه وروسته رباني د بدخشان ولایت په غرنیو سیمو کې پټ شو او له هغه ځایه یې د خپل سازمان د لارو یو لارښوونه کوله.

لږ موده وروسته رباني پاکستان ته لاړ او هلته یې د «افغانستان د اسلامي جمعیت» جوړیدل اعلام کړل چې هدف یې «د داود د رژیم او په افغانستان کې د روسي امپریالیزم خلاف» د وسله والې مبارزې سرته رسول ټاکل شوی و.

په ۱۹۷۸ کال کې د اپریل انقلاب له بري وروسته سمدلاسه، رباني د افغانستان د یموکراتیک جمهوري حکومت خلاف وسله والې مبارزې ته پراخ

لاس واچاوه اوټول اسلامي ګوندونه يې په يوه متحده جبهه کې راټول‌ېدوته راوبلل. افغانستان ته دشوروي لښکرو له ننوتو دوه مياشتې وروسته «اسلامي جمعيت» له نورو ډلو سره يوځای «دافغانستان دخپلواکۍ لپاره په اسلامي اتحاد» کې ورګډ او دهغه ترړنګېدووروسته په ۱۹۸۱ کال کې «دافغانستان دمجاهدينو داسلامي اتحاد يا «اووه ګوني اتحاد» غړی شو. رباني ته په دغه سازمان کې دپوځي برخې مشري وروسپارل شوه.

دعربي هېوادو د ديني پوهانو په منځ کې درباني زيات شهرت هم له ده سره ښه مرسته وکړه. هغه داسلامي حقوقو او فلسفې ماسترې لري. له ۱۹۷۱ کال راپه دې خوا رباني د «شرعيات» په نامه دمجلې مسوول مديريت هم په غاړه درلود. درباني کتابونه لکه: «اسلام اوکمونيزم» «دجولای دشپږويشتم (۱۹۷۲ کال) «ښايي سمه وي که وويل شي د ۱۹۷۳ کال دجولای د ۱۷ نيټې «(دج) پيښې او ددواود خان فعاليتونه» او «داسلام سياسي بنسټونه» په عربي اوانګليسي ژبوخپاره شوي دي.

رباني دپاچاهی نظام سخت مخالف و. د «اسلامي جمعيت» کړنلاره دنورو ورته ګوندونو له کړنلارونه دافغانستان دراتلونکي دولتي جوړښت په هکله درسااوروښانه احکامو ددرلودو له امله پوره توپيرلري. په دغه کړنلاره کې دپان اسلاميزم پربنسټ شرعي احکاموته دپوره وفادار اسلامي جمهوريت جوړيدل اټکل شوي دي.

برهان الدين رباني دحالاتو دسمې جاج اخيستنې ښه وړتيالري. مثلاً

« د روسي امپریالزم د را پرزلو » له شعار سره سره چې « اسلامي جمعیت » د هغه په رڼا کې خپله وسله واله مبارزه پرمخ بیوله ، هغه بیا بیا ویل چې زما په عقیده شوروي اتحاد دافغاني لانجې د پرزر غوڅولو سخت پلوي دی . سربیره پر دې هغه ویلي وو چې « اسلامي جمعیت له شوروي اتحاد سره دښمني نه لري ، خو موږ د هغو روسي عسکرو خلاف جنګیږو چې افغانستان یې نیولی دی . »

داسلامي جمعیت پانګه تر ډېره ځایه دافغانستان په خاوره کې د موندل شویو لاجوردو اوزمردو پلورنې له لارې تولیدله . رباني دامریکا د متحدو ایالتونو او اروپایي هیوادونو په بانکونو کې د طفیل محمد په نامه شخصي پانګې لري . د ساري په توګه هغه یوازې په پاکستان کې د دوو سوو ملیونو روپیو معادل نقده پانګه او د توکراو بدلو او غالیو او بدلو فابریکې لري .

د رباني د ګوند وسله والې ډلې په شمالي ، ختیځو او لویدیځو ولایتونو کې نفوذ لري ، لکه په بلخ ، جوزجان ، بدخشان ، پروان ، بغلان سمنګانو ، کابل ، کاپیسا ، ننګرهار او هرات کې . رباني د پښتنو قبیلو په منځ کې چې ټل په افغانستان کې د پیاوړیو دریځونو درلودونکې وې ، چندان ملاتړ نه لري . داسلامي جمعیت د وسله والو ډلو [illegible] ي چې ټول ټال په کې څه د پاسه دیرش زره تنه عړیتوب نړي .

په اسلامي نړۍ کې پوره اعتبار ، د عربي هیوادو له علمي او لارښوونکو کړیو او د غه راز له اسلامي سازمانونو سره د رباني نږدې اړیکو هغه ته داوس ورکړی چې دافغاني اپوزیسیون په منځ کې وتلی ځای ونیسي . « اسلامي

جمعیت «د حکمتیار له اسلامي حزب وروسته د زور او نفوذ له پلوه د یاغیانو په منځ کې دویمه ستره ډله ګڼل کېدله.

له نورو ډلونه د رباني د باندونو یوتوپیر، له عادي خلکو سره په نسبتاً معتدل چال چلند کې و. قاعدتاً دده سره د خپلو هیوادوالو خلاف له سختو ترټنو او ظلمونو څخه ډډه کوله خو اسلامي قوانینو کلک رعایت ته یې خلک رابلل. تر ډیرې اندازې د رباني شخصي ځانګړ تیاوې او د لارښودنې وړتیاوې د دې سبب شوې چې هغه د افغانستان د اسلامي دولت د جمهوررئیس په توګه وټاکل شي.

د ملي روغې جوړې سیاست

د ۱۹۸۷ کال یوه ځانګړتیا دا ده چې د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند عمومي منشي په توګه د نجیب الله «دهغه وخت د نجیب په نامه یادیده» په ټاکل کیدو سره له دګماتیزم او اړانده تقلیدنه د ګوند د سیاسي دکتورینو یا کول پیل شول. همدغه وخت د افغانستان د خلکو دیموکراتیک ګوند د کورني او بهرني سیاست د بدلون اړتیا ټولو ته روښانه وه. د شوروي ګوندي سلا کارانو په مرسته او دهغوی په مخامخ ګډون د اسې نوې ستراتیژي طرحه شوه چې هدف یې د کورنۍ لانجې غوځول وو. دغه ستراتیژي په ټوله نړۍ کې د ملي روغې جوړې د سیاست په نامه مشهوره شوه.

موږ پوهیدو چې زموږ د هیلو پلي کیدل به خوراګران کار وي. د هیواد د خاورې په سلو کې اتیا او ورسره جوخت د افغانستان د وګړیو غوځ اکثریت د مجاهدینو تر کنترول لاندې و. ډیرو افغانانو له اپوزیسیون سره خواخوږي درلوده.

خومور بله چارد نه درلود: اوردې سترې کوونکې جګړې، دغه له خابه وروسته پاتې هیواد دکندې پرغاړه دروله و. دکورنۍ ورور وژونکې جګړې دبندولوپه موضوع کې اساسي فشار په سیاسي وسایلو دافغاني لاتجې په غوڅولو راوړل کیده د پاملرنې وړده چې دملي روغې جوړې سیاست دملی دیموکراتیک انقلاب ودې یوپړاوګڼل کیده. دادسیاسي مصالحې یوه ځانګړې بنه وه چې په کې ددیموکراتیک نظم دجوړولو، دجګړې دبندولو اودګن ګوندیز سیستم پر بنسټ (دافغانستان په شرایطو کې هم دا اطلاح کاریدله) ټولنیزې اواقتصادي ودې ته درسیدوددندې ټولې غاړه غړې شوې وې.

په دغه لړکې یواساسي شرط هیڅکله له پامه نه غورځول کیده او هغه دافغانستان، د ناپییلتوب د دریځ ساتنه وه.

دافغانستان حکومت دملي روغې جوړې پرلور دلومړني ګام په توګه دهیواد په ټوله خاوره کې دهرډول وسلو دخولو دبندولو وړاندیز وکړ. ددې هدف لپاره دقیقه نیټه هم وټاکل شوه : د۱۹۸۷ کال دجنورۍ ۱۵.

دجګړه ییزو عملیاتو له بندیدو وروسته په پام کې وه چې شوروي اودولتي پوځونه به خپلو دایمی قشلو ته ستینږي اودسولې دوخت دمهال ویش مطابق به خپلې چارې پرمخ بیایي. دځلویښتم لښکر ټولو قطعو او جزوتامونوته امروشوچې دجنورۍ له پنځلسمې نیټې وروسته پردښمن هوايي او توپچي ډزې ونه کړي، په دې شرط چې دښمن هم دملکي خلکوژوندانه ته خطرپیښ نه کړي. شوروي قواوې مجبورې وې یوازې ددولتي پولو، عسکرې قشلو او نورو

پوځي تاسیساتو په ساتنه بسنه وکوي.

دافغانستان حکومت د ملي روغې جوړې په شرایطو کې په پام کې لرل چې د اداري دائتلافي بنې د رامنځته کیدلو لپاره هڅې ګړندۍ کړي. داپوزیسیون مشرانوته دصدراعظم ،دسترې محکمې ریاست د ملي شورا د ریاست ،نیم وزارتونه ،ددفاع وزارت د مرستیالۍ او دزیاتو ولایتونو د مشرتابه مقامونه وړاندې شوي وو.

د هېواد مشرانو ته لرله چې د خپل نوي سیاسي نوښت له امله (اودا په خپل وخت کې له مبالغې پرته د حاکم رژیم لپاره نوې او ترډیره حده ناڅاپي تګ لاره وه) به په ښارونو او عسکري چونیو الوتکو او نورو تاسیساتو داندا ختونو بندول ممکن شي د غه راز دافغانستان د دیموکراتیک جمهوریت خاورې ته دوسلو او مهماتو دراوړلو د بندښت، په لاروکې د ماینونو له ښخولو اود تروریستي اوورانکارو عملونو څخه د لاس اخیستو مساله هم راپورته شوې وه.

د روغې جوړې د تحقق په صورت کې اوله هغه وروسته چې کلي ،ولسوالۍ یاولایت د سولې سیمه اعلامیدل، انقلابي شورا حاضر وه، زیات دولتي امتیاز ونه چې مخکې له مخکې طرحه شوي او په ټول هېواد کې پوره معرفي شوي وو، اعطاکړي.

ټاکل شوې وه، د ملي روغې جوړې د سیاست د پلي کیدو په بهیر کې ځانګړې پاملرنه دافغاني کډوالود ستونزو حل ته واړول شي. تر دغه وخته څه د پاسه ٤/٥ ملیونو افغانانو د خپل هیواد له پرلونه بهر په مهاجرت او د معیشت د کافي وسایلو

دنشتوالي په شرايطو کې ژوند کاوه. دکډوالو دژوندانه له ناوړو شرايطونه انقلابي ضد ځواکونو اودغه راز دهغو ملاتړو لويديځو دولتونو اويوشمير اسلامي ملکونو دافغانستان پر حکومت دسياسي فشار او دغه راز دانقلابي رژيم خلاف دوسله والې مبارزې داوږدولو په منظور ګټه اوچتوله.

دافغاني کډوالوزيات کمپونه په پاکستان (څه دپاسه درې مليونه وګړي) او ايران کې (څه دپاسه يونيم مليون کډوال) پرانستي وو. دغه رازپه هندوستان، سعودي عربستان اودسيمې په يو شمېر نورو هېوادو کې هم دکډوالو کوچنۍ کوچنۍ ډلې دېره وې.

دکډوالو زياته برخه دافغانستان پولوته نږدې ميشته شوې وه: څه دپاسه دوه مليونه کډوال په شمال لويديځه سرحدي صوبه کې له کيږديونه په جوړو دوه سوه ځلوېښتو کمپونو کې ځاى پرځاى شوي وو. سربيره پردې څه دپاسه نيم مليونه خلک په بلوچستان اونږدې سل زره تنه په پنجاب کې دېره شوي وو. په ايران کې دکډوالو کمپونه عمدتاً دمشهد، تايباد، زابل، زاهدان کشمير او کرمان په ښاروانو کې آباد شوي وو.

له کډوالو سره دملګرو ملتواو نورو نړيوالوسازمانونو له لارې اقتصادي مرستې کيدلې دساري په توګه: په ۱۹۸۳ کال کې دهغو داعاشې اواباتې لپاره نږدې (۵۵۰) مليونه ډالره، په ۱۹۸٤ کال کې څه دپاسه (۶۰۰) مليونه ډالره اوپه ۱۹۸۵ کال کې څه کم اووه سوه مليونه ډالره بيل شوي وو.

ددغوپيسو په زياته برخه دانقلاب ضدځواکونومشرانو، دکمپونو ادارې او

دقامونو او قبیلو مشرانو خیته اچوله. دغلااو ناوړه ګټي اخیستنې له امله په کمپونوکې ډیر بد حالت حاکم وچې له یوې میاشتې نه بلې ته نورهم پسې خرابیده دمقاماتو خپل سري، دیاغیانو ظلمونه، له حقوقوڅخه دکډوالو بشپړ بې برخې والي اوډنیمکرغه راتلونکي دلرلید نشتوالی له یوې خوا او دافغانستان دحکومت پرله پسې هڅې ددې سبب کیدې چې یوشمبر کډوال خپل هیواد ته دستنیدو پریکړه وکړي دشوروي پوځي حضور په لومړیو اووه کلوکې ایله دولس زره تنه هیوادته ستانه شوي وو خویوازې په ۱۹۸۸ کال کې ۱۲۰ زره کډوال خپلو کورونو ته راوګرځیدل.

پاکستاني اوایراني واکمنو دراستنیدونکو کډوالو په وړاندې ډول ډول خنډونه اچول هغوی کډوالو ته ترهرڅه لومړی دانقلابي ضدډلو – ټپلولپاره دجنګي ځواک دزیرمې په توګه کتل. سربیره پردې پاکستان په پراخ مټ له کډوالو سره کیدونکې مرسته راشکوله او دخپلې خزانې دډکولولپاره یې کارترې اخیست او ایران هم په خپله خاوره کې دافغاني کډوالو کمپونو دعراق خلاف جګړې لپاره دسرتیرو دجلب او احضاریود اضافی سرچینه بلله.

افغاني کډوالو دوزګارانو دیوې لویې اردوبنه لرله، اوله دې امله یې له سیمه ییزو خلکوسره دکارموندلو په بازارونوکې لویه سیالي منځ ته راوړې وه، ځکه افغانانوته دنورو په انډول دکارپه بدل کې ډیری لږې پیسې ورکول کیدې. نیستي، وزګارتیا او بینوایي افغاني کډوال دجنایتونو، قاچاق وړلو او دنشه یي مواد استعمال لوري ته راکښل.

افغاني انقلاب ضد ځواکونو د کډوالوله بدمرغه حالت نه په ناوړه گټه اخیستنې سره، له هغوی څخه د خپلو باندونو «ژوندي ځواک» د پوره کولو کار اخیست، هرکال د اپوزیسیون دوسله والو کسانو په توگه له پاکستان څخه څه د پاسه ۲۵ زره او له ایران څخه څه د پاسه ۱۵ زره تنه د افغانستان خاورې ته راصادریدل. د کډوالو د اجیر کولو لپاره پرایدیولوژیک تبلیغ سربیره له ځینو نورو لارو چارو لکه تطمیع تهدید او هیبت څخه هم کار اخیستل کیده.

د پاکستان حکومتي ارگانونو د اپوزیسیون د ۳٤ پوځي ډوله کمپونو د چارو په سمبالښت کې مخامخ ونډه اخیستله، د اپوزیسیون د جنگیالیو د روزنې تر ټولو ستر مرکز ونه پیښور ته په ځیرمه سیمو پاړه چنار او د کوټې ښار ته نږدې پراته وو.

عجیبه داده چې د هیواد د سیاسي او پوځي مشر تابه یوې ټاکلې برخې د ملي روغې جوړې له سیاست او په تیره بیا په راتلونکي یوه کال او وروسته بیا له هغه نه هم په لږه موده یعنې نه و میاشتو کې له افغانستان نه د شوروی محدود پوځونوله وتلو سره ډیر سخت مخالفت وښوده. ډیرو دولتي کارکوونکو د اوانگیرله چې نوره یې نوله پښو لاندې زمکه تښتي. دځلو یښتم لښکر قوماندانې او پوځي مشاورین د افغاني حکومت د یوشمیر کارکوونکو لورې له ښکاره سبوتاژ سره مخامخ کیدل.

له بده مرغه د افغانستان د حکومت نوښت ته د اپوزیسیون لارښوونکو او د غه راز د ډیرو قامونو مشرانو غوږ ونه نیوه. انقلاب ضد عناصرو د ملي روغې جوړې

په تګ لاره کې یوازې د حاکم نظام کمز ،ورتیا لیدله ،نوځکه یې د هغه د نسکورولو لپاره خپله مبارزه لانوره هم ګړندۍ کړه .داخبره په داسې حال کې دا پوزیسیون د باندېونو د جګړه ییز فعالیت د لا تود یدا و سبب شوه چې هم شوروي او هم حکومتي پوځونو یوا ړخیز اوربند اعلان کړی ؤ.

« لویه لاره »

د ۱۹۸۷ کال په دوبي او منۍ کې د پکتیا ولایت او په تیره بیا د خوست د لویې اولسوالۍ حالا تو افغاني مشران او شوروي پوځي قوماندانې ډیر اندیښمن کړل. داله دې امله چې دا پوزیسیون وسله والوډلو تقریباً د خوست د ښار کلابندي بشپړیدو ته نږدې کړې وه. په خوست کې د خوړو سخت کمی وا و خلک له لوږې سره مخامخ شول. خواړه هلته عمدتاً د هیواله لارې رسول کیدل خود ۱۹۸۷ کال په منۍ کې د هواله لارې د هغو رسول هم خوراګران شول. ترانسپورتي الوتکې زیاتره د شپې له خوا د خوست لورته الوتلې.

له خوست نه د شوروی لښکر و تروتلو وروسته د دغه ښار او په مجموع کې د ټول خوست د سقوط ریښتینی خطر منځ ته راغی. حالات له دې امله هم خړپړ بریښېدل چې خوست له دوه ګوني تجرید سره مخامخ و. د ښار چاپیره لوړې کړی د انقلاب ضد باندېونو راتاو کړې وه او دوه کړۍ د « ستیو کنډو » په غرنیو سلسلو کې تېره شوی وه چې لوړوالی یې درې زره مترو ته رسیده.

د کابل حکومت لپاره د خوست سقوط د دښمن ستربری و. له همدې امله مجاهدینو د غوښ ګوزار لپاره پوره چمتووالی نیولی و. د ۱۹۸۷ کال په مني کې

دښمنانو دشوروي پوځونو له غیابت نه په ګټه اخیستنه« ژوري » په سیمه کې خپله ستره اکمالاتي زیرمه له سره جوړه کړه چې شوروي پوځونو ان د ۱۹۸۶ په پسرلي کې دړې وړې کړې وه.

دخوست نیول دانقلاب ضد لپاره، له دې امله هم ارزښتمن کار و چې په اصطلاح « دافغانستان حکومت » باید په همدغه ښارکې خپل فعالیت پیل کړی وای.

افغاني اپوزیسیون، پاکستاني واکمنو اسلامي رژیمونو، دانقلابي ضدګوندونو یو کولواو دهغوی دسیاسي فعالیت لپاره دلامناسبو شرایطو دمنځ ته راوړلو په کارکې دیوه علی البدل افغانی حکومت دراجوړولو نظریې ته چې پخوا وړاندې شوې وه، خوراډیر ارزښت ورکاوه.

دهغوی محاسبه داوه چې ددغسې یوه« حکومت » په منځته راتګ سره، کیدای شي له انقلابی ضد ځواکونو سره پراخې کیدونکې پوځي مرستې قانوني بڼه ومومي، د « دافغاني کشالې » دلاپیچلتیا لپاره نوي ګامونه پورته شي، دملګرو ملتو په ګډون بیلابیلو نړیوالو موسسوته داپوزیسیون داستازو دګډون لار خلاصه شي او دافغانستان دچارچاپیر حالاتو د عادي کولو په هکله دژنیو خبرې اترې له خنډونو سره مخامخ شي.

ددغسي یوه« حکومت » دجوړولو مفکوره ان په ۱۹۸۰ کال کې منځ ته راغلې وه، خوډیره موده دافغاني اپوزیسیون د سیاسی لارښوونې دیوواحد ارګان منځ ته راوړوته چمتو نه و. له عملي پلوه خوان په ۱۹۸۷ کال کې هم دهغه جوړیدل شوني

نه بریښیدل خو «اووه ګوني اتحاد» د ملاتړ کوونکو تر فشار لاندی، له خپلو کورنیو اختلافونو سره د «افغانستان د حکومت» جوړولو ته غاړه کښوده. د دغسي یو د اقدام هدف تر ټولو لومړی دا وچي د هغوی سیاسی وزن زیات کړي او له لویدیځ او اسلامي نړی نه، له هغو سره د مالي مرستو بهیر همداسې جاري وساتي.

د پاکستان په خاوره کې د «جلاوطن حکومت» د رلودل یو د خبره او په خوست کې د هغه مستقرول بیخی بله خبره وه. په دغسي حالت کې کیدای شوای، کورنۍ جګړه د ازادي بخښوونکي جنګ بڼه غوره کړي.

د افغاني مشرانو له بیا بیا اوجدي غوښتنو وروسته د محدودو پوځي ټولګیو قوماندانئ، د شوروی او افغاني عسکرو د ګډو عملیاتو نقشه جوړه کړه. د هغو اصلي مقصد د ښار د کلابندۍ ماتول او د خوست ښاریانو ته په لومړي ګام کې د خوراکي موادو او د غه راز د نورو ضروري شیانو لکه تیلو، درو - درملو او نورو رسول وو. مور مخکې له مخکې د خوست په شاوخوا کې رامنځته شوی حالت ښه وڅېړه. هغې سیمې ته مو د شوروي اتحاد د دفاع وزارت دا وپراتیفي ډلې او د څلویښتم لښکر افسران واستول.

د دې سیمې د مخالفې وسله والې ډلې اصلي برخه د ځدرانو د قبیلې له پوځي ډوله ځواکونو څخه جوړه وه. دا ډېر مغرور قام دی او د خپل تاریخ په ټوله موده کې یې هیڅ حکومت ته غاړه نه ده ایښې او څنګه چې یې زړه غوښتي، هغسې یې عمل کړی دی. د مجاهدینو د ډلې عمومي مشري د جلال الدین په غاړه وه چې پخپله هم د همدې قام و.

پریکړه وشوه چې عملیات به په نوامبر کې پیل کیږي. د څلویښتم لښکر قوماندانۍ ځګړه ییزه عملیاتو ته د تیاري ترڅنګ بیا بیا هڅه کوله چې د خوست کلابندي په سوله ییزه طریقه ماته شي. خبره دې ځای ته ورسیده چې ان زه د لښکر د قوماندان او د راتلونکو عملیاتو د لارښوونکې توګه اړ شوم چې (په دې هکله) په روانو خبرو اترو کې ګډون وکړم. سره له دې چې زه د هغه غانبي سرته چې د ځدرانو د واکمنۍ سیمه د افغانستان له نورې خاورې نه بیلوي، وختلم، خوله جلال الدین سره مې مخامخ کتنه شونې نه شوه. هغه له شورویانو سره له مخامخ کتنو نه ډډه کوله. له هغه سره زمونږ مراوده د یوازې د څولیکونو په ذریعه وشوه، خو بیا هم مونږ د لانجې د سوله ییز حل لپاره د له هڅونه لاس نه اخیست.

ما د عملیاتو لپاره د چمتووالي په ترڅ کې دې ټکي ته ډیر ارزښت ورکاوه چې د څلویښتم لښکر د سرزیان باید تر وسه وسه کم وي. ډیر وخت په دې تیر شو چې قوماندانان د راتلونکې جګړې له سیمو سره ځان بلد کړي. مونږ د شوروي او افغاني پوځونو، د توپچي او هوایي ځواکونو ګډو هڅو د شونې کولو لپاره ډیر دقیق کارونه سرته ورسول په ټاکلو، سیمو کې د نظر وړ ځواکونو د ځای پر ځای کولو وخت په ګوته کړای شو.

د څلویښتم لښکر له لوري په دغو عملیاتو کې د ۱۰۸ او ۲۰۱ لمبر موټریزه فرقو، د ۱۰۳ لمبر هوایي کوماندويي فرقې، د یرغلیزه یسانت د ۵٦ لمبر مستقلې لوا، د ۳٤٥ لمبر مستقل کوماندويي، پاراشوټي غنډ او د یوشمیر نورو قطعو جزوتامونو ګډون کړی و.

دافغانستان دوسله وال پوځ له لورې داتمې ،يوولسمې ،دولسمې څوارلسمې اوپنځمه ويشتمې پلې فرقې ،دټانک دپنځلسمې لواء اوديوشمېر ضربتي قطعو ځواکونو برخه اخيستې وه. سربېره پردې ،په دغو عملياتوکې دڅارندوی اودولتي امنيت دارګانونو څه دپاسه لسوکنډکونو هم ګډون درلود.

موږ دعمليا تو لپاره دتياري ان په وروستي پړاوکې هم لاتمه درلوده چې له جلاالدين اوددغه قام له مشرانو سره د خبروله لارې به په دغه درد کې دخوست دکلابندښار پرلور ،په سوله ييزو بارونوډک موټري قطار دبې خنډه تګ امکان رامونډل شي.

داسې غوټه شوې وه ،که چېرې دځدرانوله قبيلې سره خبرې اترې بې نتيجې پای ته رسيږي ،نوبيابه زموږ هوايي ځواکونه هغه کارواني لارې سختې بمباري کوي چې پرې دغې سيمې ته وسله اومهمات رسول کيږي ، څوپه دې وسيله دجګړې دډګرربطه له خپلو زيرموسره پرې شي.

په نظرکې وه چې د درې زره مترو لوړپرا ته ستوکنډوپه نيولوسره به ،دخپلوځواکونو دآزاد پرمختګ لاره جوتوو اودګرديز - خوست لويه لاره به پرانيزو.

دخوست په ګارنيزيون کې دخوړو ،سون موادو اودرو - درملو دلازمو زيرمو له برابرولو وروسته په پام کې وه چې دلارې په اوږدوکې پراته محافظ قطعات به بيرته دګرديز ښارته ستنيږي.

دنوامبرد ۲۲ ورځې ترپایه ټولې قطعې او جزوتامونه ددغو عملیاتو دسرته رسولو لپاره چې ددلوېې لارې ،شرطي نوم ورکړشوی و ،چمتو شول. په ګردیز اوخوست کې د افغاني او شوروي پوځ او پراتیفې ډلې راجوړې شوې . توپچي ځواکونه په خپلو اصلي مورچلو کې ځای پرځای شول. ماد قوماندانۍ لپاره داسې یوځای غوره کړ چې د عملیاتو ټول ډګر ترې له ورایه وبریښي او په دې توګه د حالاتو پربهیر داغېزې ښندلو امکان راسره وي.

څرنګه چې له اپوزیسیون سره دخبرواترو له لارې د قطار دسوله ییز تیریدلو پرسر موافقې ته ونه رسیدو ،نو له پلان سره سم مو دنوامبرپه ۲۳ جګړه ییزعملیات پیل کړل. دځدرانو قام لپاره له بده مرغه مونږ وکولای شول ، په خپلو لومړنیوهوایي ګوزارونو سره دجګړه ییزو عملیاتو ډګرله نوروسیمونه غوڅ کړو.

شک نه شته چې دښمنان پوهېدل ،زمونږ ددغو عملیاتو اصلي مقصد له لوړې نه دخوست دزرګونوښاریانو ژغورل دي ،خوله دې سره سره هغوی دشوروي اوحکومتي پوځونو په وړاندې ډېر سخت مقاومت کاوه.

دځلوېښتم لښکر قطعاتو دعملیاتو په لومړۍ اوونۍ کې پریاغیانو خپل فشار په منظمه بڼه زیاتاوه او وروورو خوپه متینو ګامونو دستهوکنډو دغاښ پرلور روان و ،چې هغه په بشپړ ډول په خپل کنترول کې راولي. له دې سره جوخت موهره ورځ د استخباراتي اداري دځانګړو کارکوونکوله لارې دلانجې دسوله ییزحل لپاره خپل وړاندیزونه هم استول .ان د جګړه ییزو عملیاتو د پوره شدت په وخت کې چې غلیم زمونږ په وړاندې سخت مقاومت هم ښوده ، مونږ هڅه نه کوله دهوایي

گوزارونو په مرسته هغوی ته ډیره مرګ، ژوبله وروارړوو، دځلویښتم لښکر قوماندانۍ دهوایي جاسوسۍ او د استخباراتو د شبکې له لارې دغلیم دتمرکز دځایونو په هکله کافي معلومات لرل. خوبیا هم موږ په لوی لاس نه غوښتل پرهغوی ګوزارونه وکړو، یا یې له منځه یوسو، بلکه هڅه موکوله هغوی له غابنې نه په شاکیدوته اړباسو.

دنوامبر د ۲۸ ورځې مازیګرله شپږ ورځنۍ جګړې وروسته، مخکښو ټولګیو، دستهوکندو کنترول ترلاسه کړ. په دغو عملیاتوکې لویه ونډه دهوایي دیسانت(۱۰۳) لمبر فرقې درلوده چې هغه وخت یې قوماندانۍ دپاول سرګییویچ ګراچوف په غاړه وه. هغه شخصاً دځېلو قوماندانانو لارښوونه په غاړه درلوده اوپه کموتلفاتو سره یې وکړای شول دغه غابنې ونیسي.

له دې وروسته دځلویښتم لښکر قوماندانۍ دخوست دکلابندۍ دسوله ییزو ماتولولپاره یودبله هڅه هم وکړه، د نومبر په دیرشمه دافغانستان د دولتي امنیت دارګانونو له لارې دجګړه مارو قبایلو له مشرانو اودغه رازله جلال الدین سره دخبرو لړۍ بیا پیل شوه. ددغو پیښو دډیر ارزښت له کبله له کابل نه دافغانستان دجمهور رئیس ځانګړی استازی دقومونو اوقبایلو دچارو وزیر سلیمان لایق هم هغه ځای ته راغی. نوموړی دجمهور رئیس اودغه راز دلویې جرګې دغړیو په نمایندګۍ چې هغه وخت په کابل کې روانه وه، دځدرانیو له مشرانو نه وغوښتل چې دخوست پرلور دغیر پوځي بار درسوونکي قطار په لارد کې خنډونه وانه چوي.

موږ تقریباً ددوو اوونیو لپاره جګړه ییز عملیات تم کړل. دامود دځېړنو،

کتنو، خبرو اترو، دخپلو دریځونو دبیا تثبیت، دمتقابلو تورونو دلګولو، ګوابنونو اوداسې نورو کارونولپاره بیخي کافي وه.

دځلویښتم لښکر قوماندانۍ په دغه موده کې هم لاس ترزنې نه وه ناسته. په دغه ټکي له پوهیدو سره چې دلانجې د سوله ییز حل امکانات خورالږدي، مورځانګړي محدود عملیات ترسره کړل. دلښکر قوماندانۍ دځدرانو پرمشرانو د اغیزدزیاتولوترڅګ، خپله ځانګړې نقشه هم عملي کوله.

مورد پوځي استخباراتو له لارې، پاکستان ته داسې یولیک واستاوه چې په کې ویل شوي وو، جلال الدین، دادی له پخوانه زیات دلانجې دحل لپاره دشوروی قوماندانۍ له وړاندیزونو سره موافق شوی اوغواړي چې خپله وسله په زمکه کیږدي. داسې وشوه چې ګواکې «اووه ګون» اتحاد په تصادفي توګه له دې خبرې خبرشو چې ګنې جلال الدین له خپلو نږدې مرستندویانو سره دجګړې له ډګرنه دخپلو ځواکونو دشا ته ایستلو لارې لټوي. مور په دې هیله چې جلال الدین به دخپلو مشرانو له خوا له منځه یووړل شي، ان دنومړي دځواکونو د په شاکیدو دقیقې نیټې موهم یادې کړې وې.

ددغې پروپاګنډې له پیله یوه نیمه اونۍ وروسته جلالدین دجګړه ییزو عملیاتو له ډګر نه غیب شو. هغه بیا ایله دجنورۍ په پای کې په خوست کې ولیدل شو، خودانورهغه وخت وچې مور د «لویې لارې» عملیات بېشړ پای ته رسولي وو. وروسته بیا څرګنده شوه چې په پاکستان کې زمور له خوادلیکل شوي لیک په صحت باندې ځینې شکونه پیدا شوي وو، خوبیا هم پریکړه شوې وه چې جلال

الدین دي له سره وازمایل شي. هغه پاکستان ته وروغوښتل شو جلال الدین په بېړه هغې خواته روان شو او دخپلو ځواکونو لارښوونه یې خپل مرستیال ته وسپارله هغه چا تجرید هم نه کړ او تحقیق هم ترې ونه شو، خواوړه موده ورسره خبرې روانې وې او هره خبره یې بیا بیا ازمایل کېدله.

زموږ دغه پروپاگند خاصه نتیجه ورکړه. نه پخلاکېدونکی قوماندان دجګړې ډگرته راپرې نه ښودل شو. د «لویې لارې» د عملیاتو له پیل وروسته، دمخالفینو سخت مقاومت له دوو اوونیو زیات دوام ونه مونده، خوموږ ډېر ستر مقصد ته چې هغه په سوله ییزه لاره دخوست دکلابندۍ ماتول وو، ونه رسېدو. دځدرانو دقام مشرانو د «اوه گوني اتحاد» دمشرتابه ترسخت فشار لاندې چې به پېښور کې ځای پرځای و، زموږ قطار ته له درې نه دخوست پرلور دتیرېدو اجازه ورنه کړه.

له لوړې نه دخوست دښار اولویې اولسوالۍ دخلکو دژغورلو په مقصد، لویې جرگې جمهور رئیس نجیب الله ته واک ورکړ چې دافغانستان دوسله وال پوځ قطعو اوجزوتامونو ته دجګړه ییزو عملیاتو دبیا پیل امرورکړي.

زه قصداً غواړم داخبره په گوته کړم چې دافغانستان دوسله وال پوځ قطعوته امرورکړشو، ځکه ددغو عملیاتو اصلي بار دهمدوی پر اوږو اودهمدوی پروسلو پروت و، دځلوېښتم لښکر قطعاتو عمدتاً تاميناتي وندې سرته رسولې.

ددسمبر په شپاړسمه پوځونه مجبور شول، خپلو عملیاتو ته دوام ورکړي. دغه وخت نود گردیز اوستېوکندو ترمنځ سړک ټول زموږ په لاس کې و، ماد قوماندانۍ مرکز دجګړه ییزو عملیاتو سیمو ته نورهم ورنږدې اوپه غاښي کې چې هغه هم

زموږ لاس ته راغلي و ، ځای پرځای کړ ،فکر کوم ډیر کم کسان دې اړ شوي وي چې د سمندر له سطحې د دریو زرو مترو له لوړې څوکې نه د عملیاتو لارښوونه وکړي.

په خوست کې مود شوروي دیسانت یوکنډک او د افغاني کوماندویانو یوه لوا راکوز کړل . په دې توګه ډیر ښه شرایط رامنځته شول او قطعات له دوو غاړو یو د بل خواته پرمخ روان شول.

هغو قطعو چې له ګردیز نه یې د خوست پر لور حرکت کړی و ،ګام په ګام د سړک خواته پرتې لوړې څوکې نیولی او د موټري سړک کنترول یې په خپل لاس کې اخیست.

د ځدرانو قبیلې پوځي ډوله ټولیګو خپل مقاومت ته دوام ورکاوه ،د ښمنانو د شوروي توپونو په مورچلو او مخامخ د قوماندانۍ پرمرکز رساډزې کولې.

موږ د جګړه ییزو عملیاتو په ترڅ کې د شړنی په نامه د زیرمو یو مرکز چې خوست ته نږدې د ستهو کنډو وپه جنوب کې پروت و ، لومړی کلابند او وروسته له منځه یووړ. په دغو عملیاتوکې د پراشوتي دیسانت د ٣٤٥ لمبر مستقل غنډ سرتېرو او افسرانو ښه میړانه وښودله . هغه وخت د دغې قطعې قوماندانې د یوه ډیر ښه انسان ،هوښیار افسر او د شوروي اتحاد داتل ډګرمن والیري السکاندر ویچ واسترو تین پر غاړه وه چې سرتیرو ته د عبادت تر پولې ګران و. دا دوهم ځل وچې هغه افغانستان ته راته. د خپل لومړي سفر په وخت کې ډیر سخت ټپي شوی و ، خود ډاکټرانو په همت نه یوازې ژوندی پاتې شو ،بلکه خپلې محاربوي قطعې ته بېرته راستون هم شو.

دزیرمو ددغه مرکزتباه کیدو دوسله وال اپوزیسیون دمقاومت دوروستۍ ماتې اودشوروی عسکروپه لاس دګردیز - خوست دلویې لارې دکیوتولاره هواره کړه، دمخالفوډلو مشرانوچې نورپوه شوی وو، دجګړې نتیجه به څه شي راوخیږي، خپل پلانونه له ستېې بدل کړل. هغوی دوسلو، مهماتو او نوروجنګي وسایلو دټولولو او راوړلوپرځای، دهغو زیرموساتلوته خپله ټوله پاملرنه واړوله چې پخوا لادخوست په لویې اولسوالۍ کې ځای پر ځای شوې وې.

دڅلوېښتم لښکر قوماندانې پوهیدله چې د «لویې لارې» دعملیاتو په ترڅ کې زموږ اصلي دنده دسټوکنډو نیول اودښمنی دزیر موتباه کول دي. موږ ددغو اهدافو په ترلاسه کولوسره کولی شول، دخپلې لارې په اوږدوکې نورټولی پراته خنډونه له منځه یوسو. په واقعیت کې هم همداسې وشول.

دنوي ١٩٨٨ کال له راتګ نه څلرویشت ساعته مخکې ددسمبر په دیرشمه موسږ ک له ماینونوچاودیدونکو موادو اوکندوکپرونه پاک کړ اوپه خوراکي موادوبارلومړنۍ لارۍ موټرې خوشې کړې. هره ورځ له ګردیزنه د خوست پرلور دوه درې قطارونه خوځېدل. دجنورۍ په ١٩ وروستۍ قطار له کلابندۍ څخه دژوغورل شوي ښار، خوست څخه، بیرته تش راستون شو. په دغه موده کې دڅلویښتم لښکر موټر چلوونکو ٢٤ زره ټنه بیلابیل مالونه ولیږدول. په دې موادوکې اساسي برخه دخوراکي شیانو اوتیلو وه.

تقریباً درې اوونۍ شوروي سرتیرو دلارې په اوږدوکې په «پهره دارخانو» کې تیرې کړې، یاغیانوبیا بیاهلې ځلې کولې، دلارې امنیتي کړۍ ماته او سږ ک ته

ځان وباسي او بيا دمالونود ليږدولو ، بهيرتم کړي ،خوهغوی په دغه کاربريالي نه شول.

دجنورۍ په شلمه مودجګړې له ډګرنه په منظم وتلو پيل وکړ. دڅلوېښتم لښکر قطعاتو دوسلواو مهماتو څه دپاسه سل زيرمې ،يوه زياته اندازه بيلا بيلې وسلې ،څلورټانکونه او (۹) زغره وال ګاډي ونيول. مخکې هم موږ غنايم لاس ته راوړي ، خو هيڅکله يې اندازه دومره زياته نه وه. زموږ دسرزيان هم بيخي لږو.

ددغو عمليا تو ستره نتيجه دخوست داوږدې پوځي او اقتصادی کلابندۍ ماتول وو. له دې سره جوخت دافغانستان له خاورې نه دخوست دبيلولو اوهلته دمستقل اسلامي دولت دجوړولو په هکله داووه ګونی اتحاد دمشرانو پلانونه هم په اوبو لاهوشول.

تريوې زياتې اندازې د «لويې لارې »دعمليا تو په لړکې دمجاهدينو سترې ماتې دوسله وال اپوزيسيون پرمشرانو د خلکو باور له منځه يووړ او دهغو په منځ کې دنه باور روحيه پياوړې شوه.

دخوست دکلابندۍ دماتولو لپاره دبرياليو عمليا تو له امله سترجنرال والستين وارينيکوف ډګروال ويتالی پاولف، واړه ضابط يوري اسلاموف (په مړينه) اوسرتري سرګی ايګولچنکوته دشوروي اتحاد داتل لقبونه ورکړل شول زما نوم هم په دې لړکې راغلی و.

دپوځونو وتل

د ۱۹۸۸ کال داپريل په ۱٤ دافغانستان ،پاکستان ،شوري اتحاد اوامريکا

دمتحدو ایالتونو دبهرنیوچارو وزیرانو دافغانستان دشاوخوا حالاتو دسیاسي هوارۍ په هکله په ژنیو کې پنځه سندونه لاسلیک کړل. دژنیو له تړونونوسره سم چې یوه میاشت وروسته نافذیدل، دشوروي اتحاد محدودو پوځي ټولیګو باید دنهو میاشتو په لړکې دافغانستان خاوره خوشې کړې وای.

مامخکې یادونه کړې چې له افغانستان نه دشوروی پوځونولومړنۍ ډلې د ۱۹۸۰ کال په جون اوجولای کې وتلې وې .هغه وخت دټانک ځوغندونه، دپلیوفرقود توغندیو قطعې ، دهوایي مدافعی دتوغندیو اوتوپچي یوه لواء او ځیني نور قطعات وتلي وو.

ښکاره ده چې هغو وتلو په هیڅ ډول ددولتونو ترمنځ پریکړه پورې اړه نه لرله. دځلوېښتم لښکر دپرسونل د بیاسمبالتیا اړتیا ترهرڅه لومړی په افغانستان کې دپیل شویو جګړو دپوځي معقولیت ،دهیواد دجغرافیایي جوړښت اودسیمې دځانګړتیا وله امله منځ ته راغلې وه.

زمونږ دپوځونو لومړی ځل وتل هم دا په ډاګه کوي چې دشوروي اتحاد دوسله وال پوځ ستردرستیز په دې هېواد کې دپوځي حرکاتو په سمبالتیا پوره غورنه وکړی.د ۱۹۸۰ کال په دوبي کې دپوځونو دوتلو حقیقت په خپله ددې څرګندوی دی چې دځلوېښتم لښکر په وړاندې یوه نسبتاً محدوده دنده پرته وه،یعنې دحکومتي قواو ننګه او داپوزیسیون دوسله والو ډلو دمقاومت ماتول.

په ۱۹۸۲ کال کې دشوروي اتحاد خاورې ته څونورې قطعې هم ستنې کړې شوې.

دشوروي محدود وپوځي ټولګيو دبشپړې اوروستۍ وتنې کارچې دژنيو په تړونونوکې هم ورته اشاره شوې وه ، په دريو پړاوونوکې بشپړ شو.

لومړی پړاو په ۱۹۸۶ کال پورې اړه پيداکوي او داهغه وخت دی چې دشوروي اتحاد ددفاع وزارت په يواړخيزه توګه خپل شپږ محارب غندونه له افغانستان څخه باسي .دشوروي اتحاد مشرتابه داپريکړه ددې لپاره کړې وه چې له يوې خوا خپل ښه نيت څرګند کړي او له بلې خوا دملې روغې جوړې دتګ لارې دتاييد لپاره ترې دغوره او قانع کوونکي دليل په توګه ګټه واخيستل شي.سربيره پردې ،مور ټولې نړۍ ته په هرمناسب فرصت کې له افغانستان څخه دوتلو په هکله خپل نيت وښوده .پوځيانو نه يوازې ددغه هيواد دلانجو دسياسي حل په اړتيا ټينګارکاوه ،بلکه په دې لاره کې يې ټاکلي ګامونه هم اوچتول.

د ۱۹۸۸ کال داپريل په اوومه دشوروي اتحاد ددفاع وزير يوه امريه لاسليک کړه چې په هغې کې دځواکونود ايستلو او دتګ په وخت کې دهغو دامنيت دساتلوڅرنګوالی په ګوته شوی و.دغه امريه په بشپړه توګه دځلوېښتم لښکر دقوماندانۍ دوړانديزونو په رڼاکې جوړه شوې وه اودمحدودوشوروي پوځونو دايستلو دويم پړاويې د ۱۹۸۸ کال دمی له پنځلسمې نيټې څخه په پام کې نيوه.وروستۍ پوځي قطعه د ۱۹۸۹ کال دفبرورۍ په پنځلسمه دشوروی اتحاد له دولتي پولې نه وراوښتونکي وه.

دايستلو لپاره هماغه لارې غوره شوې وې ، چې په ۱۹۷۹ کال کې پرې ځلوېښتم لښکرافغانستان ته ننوتی و. په لويديځ لوري کې. کندهار ،شنډنډ

،کوشک په ختیځ لوري کې : له غزني ،گرديز اوجلال آباد نه راټول شوي ځواکونه په کابل کې بايد سره يوځای شوي وای. وروسته بايد دغوقواوو دسالنگ له غاښې نه دپلخمري سيمې ته پښه اړولی وای. اوله هغه ځايه يې دترمز پرلورنهايي مارش سرته رسولی وای.

دمی له ۱۵ نه داگست تر ۱۵ پورې شوروي عسکر له نهوگارنيز ونو څخه راوايستل شول. څه دپاسه پنځوس زره سرتيری اوافسران په ختيځ کې له جلال آباد ، غزني اوگرديز نه ،په لويديځ کې له کندهاراولښکر گاه نه اود غـه راز په شمال ختيځ کې له فيض آباد اوکندز نه ووتل. دژنيو له تړونونوسره په بشپړ سمون کې دڅلويښتم لښکر په سلوکې پنځوس پرسونل خپل هيواد ته ستون کړی شو.

په دريم او رورستي پړاوکې چې د ۱۹۸۸ کال له دسمبر نه د ۱۹۸۹ کال دفبروری ترپنځلسمې پورې موده په کې دهمدغې ورځې په گډون راتله، دڅلويښتم لښکر پاتې نيمايي برخه هم وايستل شوه.

مونږ دافغانستان له خاورې نه دجگړې په حالت کې ووتلو. اپوزيسيون هم دشوروي لښکرو وتلوته ځان چمتو کاوه. هغوی گومان کاوه. چې څنگه دهيواد له خاورې نه دوروستي شوروي عسکرپښه ووځي، کابل رژيم به دڅو اوونيو په ترڅ کې دړې وړې کيږي.

دلښکر قوماندانی ته دپوځونو دوتلو ټوله پيچلتيا اودروند والی ،په تيره بيا ددغه کارپه وروستي پړاوکې ،پوره روښانه و. دچمتووالي لپاره زيات کارشوی و. مهمه مسأله دتگ په وخت کې دقطارونو جگړه ييزه محافظه. مونږ مخالفوسله

والو ډلو دناڅاپي يرغلونو دمخنيوي لپاره شديد تدبيرونه سنجولي وو. عملاً مودسترو جنګي عملياتو دسرته رسولو تياري هم درلود.

دمحدودوپوځي ټوليګوله لوري، دغو او پراتيفي اقداماتوبشپړه دفاعي بڼه درلوده. موږ خپل استخبارات ښه فعال کړي وو. دباندونو دنقل او انتقال پرله پسې څارنه موکوله اودڅلويښتم لښکردقطارونو په هکله دهغو له پلانونوڅخه پوره خبرؤ. ددښمنانودټوليدو او احتمالي سيمې اوزمونږ دپوځونودتګ لارې ته دهغو دراوتلو ګودرونه موتربشپړې څارنې لاندې نيولي وو.

زما دامرله مخې دلارو امنيت خورا پياوړی شوی و. دځواکونو داستفادې وړ ټولې لارې اوسړکونه پرپخوا نيو محافظتي پوستو سربيره د ۱۰۸ او پنځم لمبر پليو موتوريزه او دغه راز دهوايي ديسانت د ۱۰۳ لمبر فرقو له خوا بشپړې کلابندې شوې وې.

داړتيا په صورت کې څلويښتم لښکر چمتو و، دافغانستان پرهره سيمه چې يې غوښتي وي، دفاعي يا متقابل ګوزار وکړي.

په ډيرو خطرناکو سيموکې مودهوايي اوتوپچي ځواکونو دعمل څرنګوالی په غورسره ټاکلی و. هغه ټولې سيمې چې دقطعاتو ددمې مرکز ته نږدې پرتې وې، دشپې له خوا پرله پسې دالوتکو په مرسته روښانه ساتل کيدل دې کار ددښمنانو دغلچکي رانږدې کيدلو مخه نيوله.

له دې سره جوخت دمحدودوپوځي ټولګيو قوماندانۍ، افغاني لوري ته دهغو ټولو پوځي چونيو دسپارلو تياري نيوه چې مونږدخپل نهه کلن حضور په لړکې

آبادي کړې وي. دقاغوشونو، زیرمو، خوړنتونونو او د نورو پوځي تاسیساتو زیاته برخه له کم دوامه او داسې موادو نه جوړه وه چې بیرته راسپړل کیدلی شول.

پوځیانو په افغانستان کې پخې ودانۍ نه وې جوړې کړې. دخدای فضل وچې زموږ مشرانو دومره هوښیاري کړې وه چې له خښتو او کانکریټونه یې د ودانیو جوړول نه وو پیل کړي.

زما په نظر په وړیاتو ګه دځلویښتم لښکر دټولو تاسیساتو دورکولو پریکړه سمه بریښي. له لرګیو څخه جوړو ودانیو له اووه ،اته کاله استفادې وروسته دبیا سپړلو زغم نه لاره.

دولایتونو مشرانو دشوروي پوځونو دستنیدو په وخت کې ،له هغوی سره دمخه ښې ډیرې تودې غونډې جوړولې یوازې په کابل کې دافغاني لوري په حواله دمې په ۱۵ ،۱۶ او نورو ورځو کې دپایتخت له منځه دقطارونو دتیریدو دمهال ویش په پام کې نیولو سره دمخه ښې په غونډو کې څه دپاسه سلوزرو تنو ګډون کړی وه دغه راز په جلال آباد کې له شوروي افسرانو ،سرتیرو اووړو ضابطانو سره څه دپاسه دولسو زرو وګړو (؟دج) مخه ښه کړې ده. زما په نظر داحقیقت ډیر څه روښانولولی شي.

په اتیایمو کلو کې دافغانستان حالات دډیرو دپریشانۍ سبب ګرځیده . دژنیو تړون له لاسلیک وروسته د «دربیمې نړۍ» په هیوادو کې دلانجو دغوڅولو بیخي نوې لارې ځان ځرګند کړ. شک نه شته چې په دغسې حالاتو کې په افغانستان کې دشوروي پوځي قوماندانۍ عملي ګامونو له هرڅه مخکې دټولنیزو کړیو پاملرنه

ځان ته اړوله.

دځواکونو دوتلو بهیر داستراليا ، ایټالیا ،هسپانیې ،انګلستان، کاناډا ، دامریکې دمتحدو ایالتونو ، سویډن، جاپان، المان اونورو هیوادوڅخه دپاسه دووسوو خبریالانو روښانا وده ،له هغوسره یوځای دشوروي خبریالانو یوې کوچنۍ ډلې یعنې ددولتي راډیو ، تلویزیون ،دنوو ستي دمطبوعاتي او دتاس دخبري اژانسونو څخه دپاسه لسو استازیوهم فعالیت درلود . هغوی ترکابله اوله هغه وروسته دشمال پرلور زموږ پوځونه بدرګه کول . دیادوني وړوه چې ډیرو خبریالانو غوښتل زموږ په قطار ونوکې له پوځونو سره یوځای حرکت وکړي . موږ داسې غوښتني زیاتره ردولې ، ځکه هره شيبه ددې احتمال وچې غنډ یاکنډک ترناڅاپي یرغل لاندې راشي یوازې دخپلوځوهیوادوالو لپاره استثنا ته قایل شو . نورټول مودالوتکو په وسیله دحیرتانواو ترمز سیموته لیږدول چې بیایې له همدې ځایه له پولې نه دپوځیانو دتیریدو جریان نږې ته خپراوه ،دالومړی ځل وچې ژور نالیستانوته دعمل بیشره ازادي ورکړل شوه او هغوی په خپله ددې شي احساس کولی شو . هغوی د روانو پیښوله بهیر نه دحقیقي رپوټونو دبرابرولو لپاره پوره امکانات لرل .

د ۱۹۸۸ کال دمی په ۱٤ ما په کابل کې لومړې مطبوعاتي کنفرانس دایرکړ . زما په عقیده دغه کنفرانس دزیاتې پاملرنې وړ وګرځید . ددې خبرې لوی دلیل داوچې ژورنالیستانو بالاخره امکان پیداکړچې دخپلې خوښې هرډول پوښتنې مخامخ دځلو ښتم لښکر له قوماندان څخه وپوښتي . ډیرې

موضوعگانې مطرح شوې. په افغانستان کې زموږ دسرله زيانونو ، نه نيولي ، بيا په دغه هيواد کې دحالاتو دسياسي رغاونې ترلاروچاروپورې البته چې ځينې «چيچونکې» پوښتنې هم رامنځته کيدلې .هيله من يم چې زما ځوابونو به دژورناليستانو قناعت حاصل کړي و .هغه وخت او همدا اوس ددې خبرې دپتولولپاره هيڅ اړتيانه شته چې شوروي عسکروپه افغانستان کې کوم کارونه سرته رسولي دي.

دماتې په درشل کې

دافغانستان واکمن مجبوروو ،له هغه هيواد نه دشوروي پوځونو له تگ وروسته ،زياتې جدي مسألې دچاله مرستې پرته حل کړي. دتېرولسو کلوپه څير ،نورنونه شوکيداى ، دشوروي سلاکارله خولې نه په راوتلې خبرې زړه وتړل شي.زموږ دسلاکارانو اوکارپوهانو غوڅ اکثريت ته لارښوونه وه چې د ۱۹۸۹ کال دفرورۍ له ۱۵ نه ډير مخکې له افغانستان څخه ووځي.دځلوښتم لښکرله ننگې پرته هلته دهغوى پر يښودل غير معقول کار و.

دافغانستان مشرانو په خپل هيواد کې دشوروي پوځونوله وتلو وروسته دسياسي او پوځي حالاتو بدلون ته فعالانه چمتووالى نيوه. په دې برخه کې ډير څه (هسې چې بريښيدل) ساده هم نه وو.

دافغانستان وسله وال پوځ دايتايمي لسيزې په پيل کې دپرسونل دشمېر او تجهيزياتوله پلوه ډير پياوړي شوى و. په کابل کې داخبره پوره روښانه وه ،همداچې شوروي سرتيري له دغه هيواد ووځي ، نواپوزيسيون به دحکومتي عسکرو خلاف

په ښکاره او بیرحمه جګړه لاس پورې کوي، خو افغاني مشرانو ددې پرځای چې دخپلو عسکو د روحي حالت پیاوړ تیا او داستخباراتی او استخباراتی ضد چارو چټکتیا ته پاملرنه وکړي، دهغوی په قول یې «دافغانستان دوسله وال پوځ دبیاتجهیز» کارپیل کړ. په بله ژبه، هڅه یې کوله چې په باقي پاتي فرصت کې له شوروي اتحاد نه تر وسه وسه زیات شیان لاس ته ور وړي. افغانانو په ټینګار غوښتنه کوله هغه وسلې لاس ته وروړي چې تردغه وخته یوازې دځلو یښتم لښکر پوځیانو درلودې.

د۱۹۸۸ کال په پای کې دافغانستان ددفاع وزارت په مصنوعي توګه یعنې دکاغذ پرمخ دخپل پوځ د منسوبینو شمېر څوواره زیات کړ. دافغانستان نظامي لارښوونکو دوسلو له پلوه دخپلو پوځیانو کمزورې سمبالتیا ته په ګوتې نیولو او په دې حقیقت باندې تکیې سره چې دقطعاتو شمېرېې بیخي زیات شوی دی، له موږ دبیابیا دنورو وسلو او تخنیکی جنګي وسایلو غوښتنه کوله. یو متناقض حالت منځته راغی: هره ورځ افغانستان ته دوسلو استول چټکیدل. خو په دغو وسلو دپوځیانو دسمبالښت درجه ټیټیدله. له دې سره جوخت دافغانستان ددفاع وزارت د وسله تون په زیرموکې له ډیرو شتو وسلو نه کارنه اخیستل کیده. دافغانانو په قول ددې خبرې دلیل دهوښیارو وړوماهرانو نشتوالی و.

رارسیدونکې وسله، مهمات او تخنیکي وسایل به زیر مه کیدل. سره له دې چې موږ پوهیدو. هغوی څرګنده غولونه پیل کړې دد، بیا موهم نه شول کولی په هغه پړاو کې، دهغو شیانوله ورکړې نه ډډه وکړو چې افغانانو یې د لاس ته وروړلو لپاره

بیا بیا غوښتنې کولې.

دځلو ينښتم لښکر دمتو په زور دهيواد په عمده سيمو : جلال آباد ،کندهار ،گرديز ،کابل ،کندز ،هرات ، فيض اباد اوشينډنډ کې دضروري شيانو د دري مياشتنيو زيرود د تيارولو کارپه بيړه روان و.

د ۱۹۸۸ کال په پيل کې دشوروي اتحاد دحکومت غړی څوځو واره افغانستان ته راغلل . شيوارد نادزې اويازوف هڅه کوله منځ ته راغلې ستونزې ځای په ځای وڅيړي او دحل لاروروته ومومي.

تقريباً دنوامبر په مياشت کې له کابل اوکندهار سره جوړوشيو هوايي پلونو په فعاليت پيل وکړ .له هغو نه عمدتاً داوړو دليږلو لپاره کاراخيستل کيده شک نه شته چې په دې ترڅ کې وسله مهمات او نورجنگي وسايل هم ليږدول کيدل. دورځې په رڼا کې هره ورځ دکابل په هوايي ډگر کې له ۱۵ نه تر ۲۰ پورې ايل. ۷۶ ډوله الوتکې راکوزيدلې دابيخي زيات شمېر گڼل کيږي. سربيره پردې سلگونه ټنه نور مواد دموټرو په وسيله هم ليږدول کيدل.

اوس چې له هغه وخته څوکلونه تير شوي ،سړی کولی شي داسې نتيجه واخلي چې هغه ناپايو اقتصادي او پوځي مرستو چې شوروي اتحاد په ورستيو مياشتو کې له افغانستان سره وکړي ، دنظروړ نتيجې ورنه کړې. موږ يوازې دومره وکړی شول دکابل رژيم ژوند او هغه هم ديوې يرې لنډې مودې لپاره اوږد کړو . ددې خبرې ترټولو عمده دليل دافغانستان دپوځي اوسياسي مشرتابه نااغيزمن فعاليت و. افغانانو له طفيلي ژوندانه سره دومره عادت کړی و چې نه يې شول

کولی له شوروی سلاکارانوپرته یومستقل گام پورته کړي.

زمونږ دمرستوزیاته برخه په تیره بیا په وروستیو میاشتوکې چوره لوټیدله. دایې یوه ډیره غوره بیلګه ده:

له افغانستان نه دوتونکوقطعوپه ډله کې ٦٦ لمبرپلې موتوریزه لواء هم راتله چې په جلال آباد کې ځای پرځای وه. ددغې قطعې دایستلو دچارو په سمبالښت زما په ګډون دځلوینښتم لښکر دقرارګاه یوشمیر افسران اوجنرالان بوخت وو.

په جلال اباد کې موږ دخوړو، تیلواوجنګي مهماتودرې میاشتنۍ داسې زیرمې جوړې کړې وې چې چالاس هم نه وروړی. عسکري قشله چې په کې قاغوشونه، خوړنځی، حمام اوروغتون شامل وو، په هماغه اصلي حالت پرېښودل شول، تابه ویل سرتیري ترې دیوې لنډې مودې لپاره وتلي اوګني بیرته راستنیږي. په کټونوکې بسترې هماغسې هوارې او منظمې جوړې وې. پرکټونوباندې روجایي ګانې خپرې اودهرکټ خواته دایښې میزترڅنګ څپلکې پرتې وې. کاغوشونوټول ضروري شیان درلودل. داوبو نلونوشپه اوورځ کارکاوه.

دافغانستان دارودواستازو ته وسلې اوجنګي تخنیک بې عیبه اوبې نقصانه وسپارل شو. له جلال آباد نه زموږ دقعطی له وتلوڅو ورځې مخکې دافغانستان ددفاع وزارت دافسرانو په حضوراوله هغو سره اوږد په اوږه موجنګي وسایل درفتار او انداخت په حالت کې معاینه کړل او ومو ازمایل. له دغه ازمېښت وروسته ګډ کمیسیون ددغووسایلودسپارلو اومنلو پروتوکولونه لاسلیک کړل.

دمی د ۱٤ ورځې په سهار شوروي پوځیانو دغه چونۍ بیخي خوشې کړه. سربیره پردې له تګ څلرویشت ساعته مخکې دغه لواء له خپلې چونۍ نه بهر په یوه بیدیا کې کېږدېو ته لېږدول شوې وه.

افغاني لوري اړوند سندونه لاسلیک او بیا یې په چونۍ خپل ساتونکي وګمارل، خو همدغې ورځې په دویمه نیمایي کې دغه پوځي چونۍ ټوله تالاشوه. ټول لرېاډیر قیمتي شیان لکه تلویزیونونه، راډیوګانې، کولرونه او ان د سرتیرو چپرکټونه د بازار په هوکاندارانو وپلورل شول. په ډیرو کوټو کې نه ورپاتې شو اونه کړکۍ. د یادولو وړ ده چې د دغو وروستیو څیزونو (ور او کړکۍ) بازار په افغانستان کې خوراګرم و.

څوورځې لانه وې تیرې چې د جلال آباد د لومړي لمبر قول اردو قوماندان جمهور رئیس نجیب الله ته خبر ورکړ چې په هغه چونۍ کې د موادو درې میاشتنۍ زیرمې بیخي نه شته. په داسې حال کې چې همده خپله د هغوی د تسلیمۍ سندونه لاسلیک کړي وو. له همدې امله وروسته د څلویښتم لښکر قوماندانۍ پریکړه وکړه چې د خپلو قطعو مربوط مالکیت نه یوازې د ښار، اولسوالۍ یا ولایت د استازیو په حضور کې افغاني لوري ته وسپاري، بلکه هغه د ویدویي کمرې په واسطه ثبت هم کړي.

په مجموع کې شوروي پوځي قوماندانۍ افغاني لوري ته د ٦۹۹ میلیونه روبلو په انډول ۱۸٤ پوځي چونۍ او دغه راز د ۳ ، ۹۸ میلیونو روبلو په انډول بیلابیل تخنیکي وسایل او د ژوندانه دا ړتیا وړ شیان سپارلي دي.

کیږي، دشوروي پاتې قطعو دوتلو له امله دلته تر پخوا زیات کورنۍ څپ څپاندي ترسترگو کیږي. هم رژیم او هم مخالفو ځواکونو خپله پوره پاملرنه دفرورۍ ۱۵ نیټې یعنې هغې ورځې ته اړولې چې دژینو له تړونونو سره سم په افغانستان کې زموږ دلښکرو د حضور موده پای ته رسیږي. له دې سره جوخت دغه موده دکابل لپاره نوره هم لنډه، تنگه شوې ده، ځکه چې له دغه ښارنه باید زموږ یوځي ټولگي دفبرورۍ په پیل کې ووځي.

تقریباً دهیواد په هر گوت کې دحکومت او مخالفینو ترمنځ دجگړو تنور تود دی چې دهغو په ترڅ کې حکومتي ځواکونو تراوسه خپلې مورچلې دپخوا په څېر ساتلي دي، خو دشوروي هوايي ځواکونو په مرسته، مخالفینو ونه کړای شول جلال آباد، کندز یا کندهار ونیسي. خو ټولو ته جوته ده چې اصلي «وزلوبه» به وروسته پیل کیږي. اپوزیسیون خو اوس ان تریوې اندازې خپل جگړه ییز فعالیت کم کړی هم دی چې دراتلونکي پراولپاره خپل ځواکونه زیرمه کړي ملگری نجیب الله داگنې چې مخالف ځواکونه به دشوروي لښکرو له وتلو سمدلاسه وروسته په یوه وخت کې په ټولو مهمو لوروېرغل پیل کړي.

باید ټینگار وشي چې افغاني ملگري دحالاتو له راتلونکې پرمختیا څخه اندیښمن دي. په مجموع کې له غلیم سره دهغوی دمقاومت نیت نور هم پیاوړی شوی او دهمدې مقصد لپاره یې ځیني عاجل اقدامات کړي او هڅه کوي له خپلو شتو امکاناتو نه معقلو گټه واخلي. هغوی تریوې اندازې دیو شمېر وسله والو ډلو له زیاتو قوماندانانو سره دخپلو تماسونو په اوږدولو پورې هم ځینې هیلې غوټه

کړې دي...

دافغاني ملګروپه نظر ،ترټولو مهمه خبره داده چې لږ ترلږه دشوروي لښکرو له تګ وروسته باید دري څلور میاشتې مقاومت وشي اوله هغه وروسته کیدای شي دحالاتوتله ددوی په ګټه ورکړه شي. داخبره داپوزیسیون د یوشمېر هغو څرګندونو له مخې هم تایید یږي چې په اسلام اباد کې یې له شوروي استازو سره دتماسونو په ترڅ کې کړې وې .له هغو څرګندونو نه جوتیدله چې که دنجیب الله حکومت پرځای پاتې شي اوله ځانه دفاع وکړي شي نودوی به دخبرو اترو د یوه لوري په توګه دهغه دنه منلو په هکله پرخپل اوسني دریځ نوی نظروکړي.

په داسې حالاتوکې موږ له یوشمیر پیچلو ستونزوسره مخامخ کیدونکي یو.له یوې خوادفبروي تر ۱۵ دځواکونو دبشپړې ایستنې په هکله زموږ له مخکې نیول شوې اوټولوته څرګندې پریکړې څخه سرغړونه ، کیدی شي په نړیوال ډګرکې موږ ته سخت ناوړه عواقب رامنځته کړي.له بلې خوا هیڅ امید نه شته چې زموږ له وتلو وروسته به هغه رژیم چې ټوله نړۍ یې په موږ پورې تړي ، له سختو خطرونو سره نه مخامخ کیږي. په تېره بیاچې اپوزیسیون په دغه زماني فرصت کې دپاکستاني اوامریکایي پوځي کړیو په لمسون هڅه کوي ، خپل فعالیتونه تریوې اندازې هماهنګ کړي. له دې امله هم اندیښنې شته چې دافغانستان دخلکو دیموکراتیک ګوند تراوسه هم یوموټې شوی نه دی او دپخواپه څیرپه کې فرقه یي ، قبیله یي او نور اختلافونه پاتې دي.ځیني افغاني مشران په خپلو څرګندونوکې د« پخوانیوبې عدالتیو » خبره یادوي. صدراعظم محمد حسن شرق

او دهغه دکابينې ځيني وزيران ډير کمزوري کار کوي.

داحقيقت هم جدي بريښي چې پاکستان دژنيو له تړونونوڅخه نه يوازې ښکاره، بلکه په سپين سترگۍ سرغړوي. پاکستاني سرحديان دافغانستان په خاوره کې دننه جگړو کې مخامخ ونډه اخلي. دپاکستان له خاورې نه افغاني کلي ويشتل کيږي. دوسلودراليږلو بهير پرله پسې جاري دی اووسله والې ډلې راروانې دي. په پيښور او نوروښارونو کې دافغاني مخالفو گوندونو دفترونه، تعليمي مرکزونه اوکمپونه ښکاره پرانستي دي او داټول کارونه په هماغه بڼه چې ضياءالحق ټاکلي وه، سرته رسيږي شک دی چې بينظير بوټودې په نږدې راتلونکي کې ددغه حالت دبدلو وس پيدا کړي.

موږ او افغاني لوري پرله پسې دمشخصو مواردو په ذکرسره، دپاکستاني واکمنو داډول کړنې غندلي او غندو يې. په پام کې ده چې همداتگ لاره به په راتلونکي کې هم اوان دملگرو ملتودامنيت په شوراء او خپله له پاکستاني واکمنو سره دتماس په ترځ کې. جاري ساتل کيږي.

۱- اساسي خبره چې دحالاتو راتلونکې وده هم له هغې رازيږي، داده چې اياواکمن کولی شي کابل او نور لوی ښارونه اوپه لومړي گام کې همدا پايتخت په خپل لاس کې وساتي که نه؟ دکابل اوضاع ډيره نازکه ده او اوس خوله پوځي ستونزو نه مخکې اقتصادي ستونزې راولاړې شوې دي. داپوزيسيون داپلان بيخي ښکاره دی چې کابل له اقتصادي پلوه محاصره کړي. هلته دخوراکي شيانو اوتيلو دوروړلو مخه ونيسي اوپه دې توگه دښاريانو ناخوښي اوان پاڅون ته لمن

ووهي. دد غسي اقتصادي محاصرې په لړ کې اپوزيسيون کابل ته د موټرو په وسيله د خوراکي موادو درسولو په لاره کې خنډونه اچوي ،هغه تالاترغي کوي اودموټروچلوونکي د تطميع او تهديد له لارې ځان ته راماتوي.

اوس اوس يوازې کابل هره مياشت نږدې ۱۵ زروټنو غنموته اړتيا لري. په دې وروستيو وختو کې شوروي زمکنيو اوهوايي ترانسپورتي وسيلو څوزره ټنه غنم هلته وروړي دي. خو په کار ده چې داسې قوي زيرمې، لږ ترلږه د دريو مياشتو لپاره منځ ته راوړل شي چې واک يې د جمهور رئيس په لاس کې وي. دغه زيرمې کولی شي، په افغاني ملګرو کې پرځان د ويسا روحيه پياوړې کړي.

څرنګه چې د دغسې غښتلو زيرمومنځ ته راوړل ، يوازې د موټري ترانسپورت په مرسته شوني کيدلی شي ، نوځکه په دې لړ کې د حيرتان ، کابل پرلويه لار داوړواونورو خوراکي موادو دانتقال خبره راپورته کيږي. د ملګري نجيب الله په وينا که دغه لاره لږ ترلږه دمی ترمياشتې خلاصه وساتل شي ،نو درژيم د بقاضمانت کيدلی شي. د دغې لارې خلاص ساتل ،زموږ له مرستې پرته ، دافغاني ملګرو له وسه وتلی کار دی. ښايي دااصل په پام کې ونيول شي چې د حيرتان ،کابل دلويې لارې بنديدوته بايد اجازه ورنه کړل شي. په دې لړ کې بايد زيات ه پاملره د دغې لارې ترټولو حساسې اوژرزيانمنکيدونکې برخې يعنې د سالنګ غاښيي او دهغه درې کيلومترداوږد تونل ته واړول شي.

د دغسې مرستې د سرته درسولو لپاره د شرايطو د برابرولو په لړ کې دې په باقي پاتې موده کې په هره ممکنه وسيله ،کابل او دافغانستان نورو مهمو ښارونو ته

دخوراکي موادو درسولو په لاره کې د خنډونو اچولو لپاره داپوزيسيون هڅې. وغندل شي او په دې لړ کې دې زيات ټينګار دوا کمن رژيم په برخليک نه ،بلکه د دغو ښارونو دملکي اوسيدونکو په بد حالت وشي چې د دغسې وحشي عملونو په پايله کې لانور زيانونه هم ويني.

اصولاً په دې برخه کې کيداى شي لاندې وريانتونه په پام کې ونيول شي:

لومړى واريانت. دملکي وګړو بد حالت ته په اشارې کولو سره د حيرتان ،کابل دلويې لارى ساتلو لپاره ديوې فرقې يعنې دنړدې ۱۲ زروتنو پاتې کول. دا وريانت ډير مطلوب ځکه نه بريښي چې سمدلاسه به په ملګرو وملتونو کې داپوښتنه رامنځته شي چې مونږ ګنې خپل سرتيري بشپړ نه دي ويستلي. سره له دې چې پاکستان دژنيو د تړونونو له مخې خپلې ژمنې نه عملي کوي ،غالب ګومان دادى چې په ملګرو ملتوکې به دهيواد وغتې اکثريت زمونږ ملاتړ ونه کړي ، ځکه چې دعسکرو موضوع دډيروله خوا دلانجې اصلي زړى بلل کيږي.

دويم واريانت. په کابل او نورو دښارونوکې دلوږې سره دوګړو مخامخ کيدوته په اشارې سره ،له ملګرو ملتونه غوښتنه کول چې ښارونو ته خوراکي مواد او تيل ورسوي او ديادې شوې لويې لارې دفعاليت دتامين لپاره پوځي ټولګي ورولېږي. دملګرو ملتود پوځونو درسيدو تروختـه په دغه سيمه کې زمونږ دعسکرو ايسارول، ځوځاصې بشري دندې يعنې وګړوته دخوړو او تيلو درسولو کارونه سرته ورسوي ، له دې سره جوخت دې داخبره يادد شي چې شوروي اتحاد خپل ځونه په بشپړ د توګه وايستل. زيا ته دې شي چې دملګرو ملتونو دځواکونو په

رسيدو سره به زمونږ پاتې ټولګی سمدلاسه شوروي اتحاد ته ستنيږي.

خوداوريانت هم عملاً ناممکن بريښي، ځکه چې د عسکرو دليږلولپاره دامنيت شورا پريکړه ضروري ده او دا هغه څه دي چې تمه يې نه شي کيداى.

دريم واريانت. له پلان سره سم دفبروري تر ۱۵ د ټولو پوځونو ويستل دى بشپړشي او داخبره دې د شوروي اتحاد او افغانستان د حکومتو داعلاميو له لارې په نړيواله سطحه انعکاس ومومي له دې وروسته د افغانستان حکومت د نړۍ له هېوادونو نه دملکي مالونودلېږدولو په کارکې د مرستې غوښتنه کوي اود غو قطارونو د امنيت ساتنه شوروي عسکروته سپارل کيږي. کيداى شي د دغسې قطارونو تيرولوکارزمونږ دعسکرولوتلو دوه اوونۍ وروسته پيل شي. د دغې مودې په ترڅ کې دې نړيوال عامه افکاردا پوزيسيون داعمالو دغندنې لپاره تحريک شي چې هڅه کوي، دافغاني ښارونو وګړي له لوږې ووژني، ددغسې عامه افکاروپه رڼا کې کيداى شي زمونږ دقواوو له خوا دملکي قطارونوبدرګه يو طبيعي بشردوستانه عمل وبريښي. خوله دې سره جوخت ددې وريانت د تطبيق په صورت کې مجبوريږو هرځل دلارې ځينې برخې دجګړې په مرسته پرانستې وساتو.

څلورم واريانت. دفبرورۍ تر ۱۵ دې تقريباً د ټولوشوروي پوځونو ايستل بشپړشي. رسماً دې دشوروي پوځونودبشپړې وتنې په هکله اعلاميه خپره شي. له دې سره جوخت دې دلويې لارې په اوږدوکې افغاني لوري ته د ځينوپوستو دساتلو په پلمه دسالنګ دغاښې په ګډون دلارې په ځينو حساسو برخوکې زمونږ قطعې همداسې پاتې شي. زمونږ په نوبت دې داخبره دومره زياته نه ډنډوره کيږي

اویوازې دومره دې وویل شي چې دافغاني لوري له خوا دځینو پوستو د تسلیمی په کارکې دځنډله امله څه موده نورهم زموږ ډیرکم پوځیان دلته پاتې کیږي ،د یوڅه مودې له تیریدو وروسته ،لکه چې په دریم وریانت کې یې اټکل شوی دی. زموږ دپوځي ګزمې په بدرګه دې دکابل خواته دقطارونو تیرول پیل شي.

په دې ټولو واریانتونوکې داټکی په پام کې نیول ضروري بریښي چې په دغو عملیاتوکې زموږ منظم پوځي ټولګي برخه اخلي، خوداهغه ټولګي دي چې پرسونل یې په افغانستان کې لادمیشتو شوروي قطعو اویادهغو پوځیانو له منځه په داوطلبانه توګه غوره کیږي چې دخدمت دوره یې پای ته رسیدلې او شوروي اتحاد ته ستانه شوي دي په دې لړ کې دې دعسکرو لپاره له ۸۰۰ نه تر زرو روبلو پورې تنخواه (چې یوه برخه به یې په افغانیو ورکول کیږي) وټاکل شی او دافسرانو تنخواه دې هم ښه ډیره زیاته کړای شي.

ټریوالو ښارونکو ته دې بلنه ورکړل شي (او داخبره دې ډیره تبلیغ هم شي) چې کولای شي وګوري چې موږ ریښتیا هم غیر پوځي بارونه دافغانستان دوګړو لپاره لیږدوو. په نږدې راتلونکي کې دې له افغانستان سره دملګرو ملتودااقتصادي او بشري مرستو دپروګرام دځانګړي ناظم له آغاخان سره خبرې اترې وشي چې دهغو مقصد به دااقتصادي محاصرې په مرسته دکابل اونورو لویو ښارونو دزندی کولو لپاره دافراطي ډلو دهلوځلو پرخلاف ،دځانګړي ناظم پروګرام اومیکانیزم نه ګټه اخیتسل وي.

له آغاخان سره دخبرو په ترڅ کې داوړاندیز هم کیدلی شي چې په خوړو ، تیلواو

درو ،درملوباردملګرو ملتوقطارونه نه یوازې دپاکستان له لارې ، بلکه ترزیاتې اندازې دشوروي اتحاد له خاورې نه تېرشي.

په دغو ټولو څلورو واریانتونو کې د ۱۹۸۹ کال دفبروري له پنځلسمې نیټې وروسته په افغانستان کې دیوکم شمېرشوروي پوځونو دساتلو احتمال یاد شوي دی.

کیدای شي یوبل یاپنځم واریانت هم وڅېړل شي: شوروي لښکرې دفبروري تر ۱۵ نیټې پورې بشپړې له افغانستان څخه وځي ، خومور له افغاني لوري سره دهغوی دځواکونوله خوادحیرتان ،کابل دلویې لارې دساتنې په ګډون په ډېرو چاروکې نورې مالي مرستې کوو. مثلاً کیدای شي (دلارې دساتونکوقطعو) خرڅ او ټوله سرپرستي دیوې ټاکلې مودې لپاره پرخپله غاړه واخلو ، خوداکارهم ډېرې ستونزې لري ،په تیره بیا دقطارونودامن تیرولو په برخه کې .

ترکومه ځایه چې دکابل دهوایي ډګرخبره ده ، نوکیدای شي ددغه ډګرد ارزښت په پام کې نیولوسره هلته دسلوتنوپه شمېر دديسپچرۍ ملکی مامورین له افغاني لوري سره دجلاتړون له مخې پرېږدو .

۲ - افغاني مشران داغوښتنه هم کوي چې زمور دلښکروله وتلو وروسته دې هم له شوروي خاورې نه دمخالفینو پرمورچلو هوایي ګوزارونه دوام ومومي. افغاني ملګروته ددې مسألې ټوله پیچلتیا په ګوته شوې ده او ویل شوي چې په دې موضوع دې غوروکړي چې څنګه کیدای شي له خپلو هوایي ځواکونو نه غوره ګټه واخلي . په مجموع کې هغوی زمور له څرګندونو سره موافقه کوي ،خوله

دې سره جوخت هغوی وایي چې په ځینو سختو حالاتوکې شوروي هوايي ځواکونو نه کاراخیستل بیخي ضروري بریښي. ښکاره ده چې دامسأله دټولو کورنیو اوبهرنیو عواملو دمجموعې له څیړنې پرته نه شي مطالعه کیدای.

۳- افغانان په دې ډیر ټینګارکوي چې دوسلې داسې قوي ډولونه لکه د ر-۳۰۰ ډوله توغندي او د اوراګان په نامه دتوغندیو ویشتو نکي سیستمونه باید ولري. په دې برخه کې ښکاره ده چې دهرې وسلې په ارتباط دې جلا جلا چال چلند وشي، خو عمومي سیاست دې دافغاني دوستانو دهیلو تروسه وسه په سرته رسولو بناشي. باید په یاد وساتل شي چې ددغو وسلو درلودل زموږ ددوستانو دریغ له رواني پلوه پیاوړی کوي او هغوی ته په خپلو متهو دباور احساس ورکوي. دهمدې ټکي په پام کې نیولوسره دافغانستان جمهوریت د (خاص ګارد) په قطعاتووکې دادی د (اوراګان) لواګانې جوړې شوی دي. ترکومه ځایه چې د ر-۳۰۰ ډوله توغندیو خبره ده، نوهغه هم کیدای شي افغاني لوري ته وسپارل شي خوداکارباید په صادراتي بڼه ددغو توغندیو له عیارولو اودهغو دمراقبت اودکارونې لپاره دافغاني پرسونل له روزنې وروسته وشي. دغه چارې هم باید په دېره چټکۍ دشوروي اتحاد په خاوره کې تر سره شي.

٤- غوره به وي که دافغانستان په سرحدي سیموکې دشوروي اتحاد دسرحدي ځواکونوله امکاناتو نه دګټې اخیستنې مسأله په مثبته توګه حل شي، خوداټکی دې په پام کې ونیول شي چې دسرحدي موټري ګزمې اوسنۍ موجودې ډلې هلته نور خپل شته والی پای ته رسوی.

۵- موږ په دې وروستيو وختونو کې د هغو ځانګړيو شرايطو په پام کې نيولو سره چې اوس اوس په کې افغانستان ګيردی، له خپلو افغاني دوستانو سره په اقتصادي ډګر کې ډيرې مرستې کړي دي. د غو مرستو له هغو ټولو ستونزو سره سره چې د هغو په رسولو او ويشلو کې ورسره هم موږ او هم افغانان مخامخ شول، بيشکه د حالاتو د نامطلوبې پر مختيا مخه تر ډيره حده ونيوله.

خوله دې سره سره د افغانستان د حالاتو پيچلتيا او د هغه ځانګړي ارزښت په پام کې ساتلو سره چې اقتصادي مسألې يې په کورني سياست کې لري، موږ ته په کار ده چې يو ځل بيا د امسألې په پوره غور وڅيړو. بايد هوډ وکړو چې د افغانستان د اقتصاد د ژرغور لولپاره چې په بد حالت او ان د تباهۍ د کندې پر غاړه ولاړ دی، نور څه اضافي ګامونه او چټولې شو. د اوسنيو سختو ستونزو د ليرې کولو او د کابل او بدخشان په ګډون د هيواد نورو ولايتونو ته د خوړو او نورو ضروري موادو د رسولو په کار کې څه ډول بيړنۍ مرستې کولی شو.

۶- له د غو اقداماتو سره جوخت دې له افغاني لوري سره د ېخوا په څير مرسته وشي چې په پاکستان، ايران او لويديځې اروپا کې له ميشتو مخالفينو سره تماسونه ټينګ کړي. موږ بايد د مخالفينو ټول روحي حالت په غور وڅيړو او پر هغوی د اغيز ښندلو، د هغوی د بې اتفاقه کولو او له افراطينونه د (منځ مهالو) د رابيلو لو لپاره مناسب فرصتونه ومومو.

په دې ترڅ کې اوس اوس مهمه خبره داده چې د ملګرو ملتو د سرمنشي د ځانګړي استازي بينون سيوان له هڅونه ملاتړو شي چې مقصد يې د افغانستان

دراتلونکي دولتي جوړښت دټاکلولپاره ديوې مشورتي شورا رامنځته کول دي.

۷- زموږ ددیپلماتیکو ذرایعو له لارې به غوره وي که دافغانستان په لانجه کې په یو ډول نه یو ډول له ښکېلو ټولو دولتونوسره په راتلونکي کې هم تماسونوته دوام ورکول شي.

ځانګړې پاملرنه دې له پاکستاني لوري سره دتماسونوتداوم ته واړول شي اوددې مقصد لپاره دې په اسلام آباد کې دشوروي اتحاد دبهرنیو چارو وزیر له راتلونکوخبرونه هم ګټه اوچته شي.

۸- په کارده چې دافغانستان په اړوند دقیق تبلیغات پیل شي او ددې مقصد لپاره دې مخکې له مخکې دافغانستان دحالاتو دپرمختیا ټول محتمل واریانتونه ژور وڅیړل شي. په دې لړکې به مهمه خبره په افغانستان کې د یوځي حالت د اعلام تبلیغول وي، په دې شرط که جمهور رئیس نجیب الله دغسې یوه اقدام ته زړه ښه کوي.

د ۱۹۸۹ کال دجنوري ۲۳

۱- شواردنادزی، و ،چبریکوف، ۱. یاکوفلیف ، د .یازوف، و. موراخوفسکی ،و. کریوچکوف».

اوس لاهم درژیم لپاره خطرشته دی

زموږ داټکل له مخې له افغانستان نه دشوروي عسکرودوتلو تربشپړیدووروسته ،په دغه هیواد کې سمدلاسه د (خلق) او پرچم ترمنځ داختلافونو اوربیابلیدونکی و .دې کارله اپوزیسیون سره دحکومتي واکمنۍ د

مبارزې د ریځ زیات کمزوری کولی شو.

دحکومتي واکمنۍ دعمومي کمزورتیا په ترڅ کې دا امکان پوره موجود وچې په ځینو ولایتونواوان په ټول هیواد کې د ځینو لارښوونکوله خوادبېوخوړلو ،غلا اوخیانت څپه پیاوړې شي.

دا امکان هم وچې دافغانستان وسله وال پوځ ،څارندوی او ددولتي امنیت ارگانونه به دمحدودو پوځی قطعاتو له ملاتړپرته دجگړه ییزو راتلونکو عملیاتو په لړکې چې په ژر پیل کیدوکې یې هیڅ شک نه و ، له مخالفو ډلوسره له مخامخ نښتو نه ډډه کوي. په داسې حال کې دحکومت ترواکمنۍ لاندې سیمه تنگه او لاتنگېدونکې وه. دمقاومت مرکزونه عمدتاً دولایتونو په مرکزونوکې منځ ته راغلي.

د ۱۹۸۹ کال ترجنورۍ پورې یاغیانو دافغانستان شپږولایتونه بشپړ په لاس کې لرل: بامیان،کونړ، پکتیا ، کاپسیا ، بدخشان اونورستان ، هغوی دغه راز د ۲۹۰ اولسوالیو له ډلې نه په ۲۰۷ کې خپله واکمې ټینگه کړې وه. دهیواد دخاورې یوازې په سلوکی ۱۸ دحکومت په قبضه کې وه.

زموږ دمحاسبې له مخې دیاغی ډلو دغړیو شمېر ۱۷٦ زروتنو ته رسیده. له دې ډلې نه ۸۵ زرو تنوتل وسله پر اوږه گرزوله اوپاتی یې دوخت په تقاضا دجگړې ډگرته راوتل.

دمخالفو ډلو غړیوښه ډیره پرمختللې وسه لرله. دمجاهدینو په زیر موکې مجموعاً ۷۰۰ ستېنگر ډوله هوایي ضد توغندي اودریاکتیف توغندیو

د توغولو زرد ستګاوي او دغه راز د ټانګ ضد توغندي ويشتو نکو ديرش سيستمونه ، نږدې شل غرني توپونه ، ۱۵۰۰ بې پسلګده توپونه ، درې زره هاوانونه ، نږدې اته سوه د هوايي مدافعې غرنۍ دستګاوې او د .ش. ک (داشکه) ډوله ۴۰۰۰ درندې ماشينګنې موجودې وې . دسپکو وسلواو په دې ډله کې د داسې نسبتاً درندو ډولونو لکه د ټانک ضد توغندي ويشتو نکو شمېر لسګونو زرو ميلو ته رسيده .

په افغانستان کې زموږ د حضور په وروستيو مياشتو کې مخالفينو د شوروي چونيو ، اداري مرکزونو او مواصلاتو خلاف خپلې ورانکارۍ چټکې کړې . يوازې د ۱۹۸۸ کال په دسمبر کې ۷۸ ځله پر شوروي عسکرو يرغل شوی دی . د دولتي تاسيساتو او حکومتي عسکرو خلاف د دغسې يرغلونو شمېر ۷۰۰ ته ورسيده . مجموعاً د يوه ورستي کال په لړ کې د ځلو يښتم لښکر د قطعو او جزوتامونو خلاف له دښمنۍ نه ډکو او ورانکارو عملونو شمېر (۱۸۰۰) ته رسيده . په داسې حال کې چې همدا عملونه د افغانستان د حکومتي ځواکونو خلاف (۱۲۰۰۰) ځله تکرار شوي دي . په ټوله دغه موده کې ياغيانو ۵۹ هوايي هدفونه ويشتلي چې له دغې ډلې نه (۹) الوتکو او هليکوپټرونو د ځلو يښتم لښکر په هواي ځواکونو پورې اړه درلوده سربيره پردې په هوايي اډو د يرغل له امله موهم لس الوتکې او ځلور هليکوپټرې له لاسه ورکړل .

د افغانستان په ښارونو کې د دهشت اچوونکو ډلو شمېر په چټکۍ سره مخ په زياتيدوو . په ۱۹۸۸ کال کې د محدودو پوځي ټولګيو قوماندانۍ ته له ورايه

بریښــیده چې د دولتي ادارو د کـارکـوونکو او د حکومـتي قطعـو او جـزو تامـونو مفسرینو روحیه ورځ په ورځ کمزورې کیږي. د وسله وال پوځ له لیکونه تیښتې ډله ییزه بڼه غوره کړه. یوازې د یو کال په لړکې دافغانسـتان دار دوله لیکونه ۳۲ زره پوځیان وتښتیدل.

د اپوزیسیون مشرانو وېتیـله چې دافغانسـتان د حکومت خلاف د ورانکارۍ عـملیات به ډیرزیات چټکوي. په دې لړکـې د پا یتـخت د نیـولو پـرنقشـه باندې هم کارپیل شو، خود افغانستـان د لویو ښارونو په بریالۍ دفاع کې، ټاکلی رول هغـه ژوریدونکي اختـلاف ولوباوه چې د ځلویښـتم لښکر له وتلووروستـه د (اووه گـوني اتحـاد) په لیکوکـې راپیـدا شـو. ځـومـره چې په افـغـانسـتـان کـې د شـوروي عسکروشمیرکمیده، هومره د اپوزیسیون د مشرانو ترمنځ اختلافونه ژوریدل. مونږ د واک د ترلاسه کولو لپاره د هځو په لړکې د ډراماتیکو صحنو شاهدان وو. په دې لړ کې له ټولونه انعطاف نه منونکی، حکمتـیـار راوخوت، هغه له خپلو پخوانیو انډیوالانو سره هیڅ ډول مصالحې ته نه وتیـار او ان د یوه داسې احتمال یادول یې هم رد ول چې په کـابل کـې دې گنې دواکـمنۍ داهرم په راس کـې له ده پرته بـل ځـوک راښکاره شي.

په ۱۹۸۸ کـال کـې د ځلویښـتـم لښکر د جگړه ییـزو عـملیـاتو په نتـیـجـه کې د مخالفو ډلو ځواک سخت کم شوی و. د افغـاني وسله وال پوځ له جزوتامونو سـره اوږه په اوږه مـوډیروخت دلویو لارو په اوږدو کـې د پرتو سـیـمـو پـه پاکـولو تیرکړ. که له مـخالفینو سره به خبرو اترو نتیجه ورنه کړه. نو بیا به مو د جگړه ییزو

عملیاتو په لړکې پرهغوی دړی وړی کوونکي گوزارونه کول. شوروي عسکرو له زروزیاتې دهوایي مدافعې غرنۍ دستگاوې اودرندې ماشینگنې، د توغندي ویشتونکوشپېږ سوه دستگاوې اوڅه دپاسه دیرش زره ریاکتیف توغندي، څه دپاسه ۷۰۰ هاوانونه او دهغو ۲۵۰۰۰ گولۍ او دغه رازیوزیات شمیر سپکه وسله اوڅه دپاسه دولس میلیونه کارتوس نیولي او ضبط کړي وو. د ۱۹۸۸ کال په دویمه نیمایي کې دڅلویښتم لښکر ځواکونوله ایران اوپاکستان نه راخوځیدلي دمخالفینو ٤۱۷ کاروانونه ونیول، خوله دې سره سره مجاهدینو دافغانستان حکومت ته دپخوا په څیرگواښ متوجه کړي و.

تمیدل ولې شوني نه دي؟

زمونږ دوتلو په لاره کې دخنډونو پیدا کولولپاره دافغانستان دواکمنو هلې ځلې له انساني پلوه، دپوهیدو وړدي، خوکه چیرې داکارشوی واي، نودشوروی اتحاد گټیوته ډیر سخت زیان رسیده.

ترهرڅه لومړی، شوروي اتحاد دنړیوالو تړونو نودماتوونکي په نامه په نوې بڼه معرفي کیده. محدود و پوځي ټولیگو (په افغانستان کې دحضورلپاره) هغه یوه کمزوري غوندې توجیه چې درلوده، یعنې دافغان، شوروي ددوستۍ تړون چې یوه ماده یې له افغانستان سره د پوځي مرستو دکولو اجازه ورکوي، هم له لاسه ورکوله، داخبره هم باید له پامه ونه غورځول شي چې دافغان، شوروي د تړون له قانونیت سره سره نړیوالې ټولنې هسې هم هغه دشوروي اتحاد لپاره په افغانستان

کې دلاس وهنې یاددغه هیواد دنیولو د توجیه په غرض معتبر سند نه باله. په دې توګه نو د ۱۹۸۹ کال د فبروری له ۱۵ نیټې وروسته که څلویښتم لښکر په افغانستان کې پاتې کیدای، نو بیا به یې دخپل حضور لپاره هغه پخوانۍ قانوني توجیه هم نه درلودای.

د پوځونو د ویستلو د مهالویش بدلون هم له مخالفو وسله والو ډلو سره د جګړې د تودیدو سبب ګرځیده. په داسې حالاتو کې د دې احتمال ډیر وچې مخالف قوماندانان سره لاس یو کړي او پراخ او هراړخیز یرغل پیل کړي.

شوروي پوځي قوماندانې اړ کیدله چې یوځل بیا د اپوزیسیون د ډلو د ټولیدو پرځایونو هوایي او توپچي ګوزارونه له سره پیل کړي او دغه کار د سر د زیانونو د زیاتوالي سبب ګرځیده.

د دې حقیقت په پام کې نیولو سره چې د اپوزیسیون یوغټ قوماندان احمد شاه مسعود د هیواد په شمال کې فعالیت درلود، موږ مجبوریدو چې د افغان، شوروي ګډې پولې ته نږدې جګړې تودې کړو، یوځل بیا به د هیواد اصلي لویه لاره چې د خوشمالي ولایتونو له منځه تیره شوې، له خطر سره مخامخ شوې وای.

د شوروي محدودو پوځي ټولګیو په ویستلو کې ځنډبه په ایران او پاکستان کې د میشتو افغاني کډوالو ستونزې نورې هم زیاتې کړې وای. د دغو هیوادو حکومتونو ښه پلمه په لاس ورحاصلېده چې خپلې پولې وتړي او خپل هیواد ته د سلګونو زرو کډوالو د راستنیدو مخه بنده کړي. موږ ځکه د ې شي ته اجازه نه شوه ورکولای چې نړیوالې ټولنې خپله زیاته پاملرنه هم دغه د.

کېدوالوستونزې ته اړولې وه.

له افغانستان نه دشوروي ځلوېښتم لښکر په وېستلو کې دځنډله تړلو منفي عواقبو سره سره د ۱۹۸۸ کال په نوامبر کې دشوروي اتحاد دبهرنيو چاروو زير ادارو دشيوارد نادزې په نوښت دځواکونو دوېستلو کار ودرول شو.

دهغه مهال ويش له مخې چې دشوروي اتحاد ددفاع وزير منظورکړی و، ځواکونه بايد دنومبر په مياشت کې دکابل له ګارنيزيون نه وتلي وای، خوداکارپه دوودليلونوچې رسماً اعلان شوي وو، سرته ونه رسيده. لومړی ځکه چې په کابل کې دخوړودزيرمود ډکولولپاره ډېروخت ولګيده. دويم له دې امله چې حکومتي ځواکونو نه شول کولی، د ترمز، کابل پر لويه لاره دځلوېښتم لښکر پوستې په پوره چټکتيا تسليم او ددغې لارې امنيت په خپله غاړه واخلي.

په واقعيت کې خبره داوه چې موږ ته امرشوی و، دنجيب الله په غوښتنه له کابل ځخه ونه وځو. دمحدودو پوځي قطعاتو تړلګي دوه مياشتې نورترورو ستی شيبې ددې لپاره په کابل کې وساتل شو چې دافغانستان حکومت ته موقع ورکړل شي، دوروستي ځل لپاره دواکمنۍ اوآزادۍ په ښکلې هوا خپل سږي ډک کړي.

ددغې ماجرا غوښتنې په نتيجه کې مجبور شوله کابل نه ايله د ۱۹۸۹ کال دجنورۍ په دويمه په وتلو پيل وکړو، په لومړي ګام کې دپوځي تاسيساتو کارکوونکو اودځلوېښتم لښکر دپوځي تأميناتو قطعو خپلې چونۍ پرېښودې. شوروي پوځي قوماندانې مجبوره شود، دېوې مياشتې په لړکې دځواکونوځه دپاسه دېرش زره کسيزه ډله دسالنګ پرغابنې واړوي، ددغې دندې

سرته رسیدل دهوا دخرابۍ له امله نورهم گرانیدل. همشینۍ لړې او غبار دتودوخې

ټیټه درجه، ساړه، دسمندر له پاسه دڅلوروزرومترو په ارتفاع کې کنګل شوی

سړک، دجنوبي سالنګ پرڅنډوو پاس ختل او په شمالي برخه کې بیرته کښته

کوزیدل، کندي اودواورې ښو ییدنې، داټول هغه شیان وو چې سړی یې

اړایسته، فکروکړي چې ګنې طبیعت هم زموږ خلاف متې رانغښتې دي.

دغسې اوږدي څوورځنۍ لارې، هم دلاري دساتلو نکواوهم دهغو

سرتیرواوافسرانوبې شانه زیارغوښته چې په پوځي واسطوکې دننه ناست وو.

« توفان »

دلښکر قوماندانۍ پرله پسې هغه سیمې په خپل کنترول کې ساتلې چې

دقواوو دتیریدو سرکونو ته خیرمه پرتې وې اپوزیسیون چې موږ ورته مخکې

اخطارورکړي و، دڅلوېښتم لښکر دوتلو په لارکې خنډونه نه اچول.

دښمنانو په ۱۹۸٦ کال کې دشپږومحاربو غنډونو دایستنې په پام کې ساتلو

سره چې په پټه دسړکونو خواته دراتګ او په قطارونو دهغوی دغلچکي برید هڅې

سختې ټکول شوې وې، داخل له مخامخ کیدونه ډډه کوله. یوازې دځینو

مجاهدوقومانداناناو دلنډفکره اعمالو له کبله مبجور شولو، دځینو جلاجلاډلو

خلاف وسلې ته لاس واچوو.

دساري په توګه مو، دجنوبي سالنګ په سیمه کې داحمد شاه مسعود پرډلو

ځای ځای ګوزارونه وکړل. له دې سره سره چې ما دلښکر دقوماندان په توګه له دغه

اقدام سره سخت مخالفت هم کاوه، خود افغانستان حکومت خپل مقصدته

ورسیده. نجیب الله د مسعود په څیره کې خپل سخت دښمن لیده. هغه پوره باوري وچې د شوروي لښکر وله وتلو وروسته به احمد شاه دلومړنیو کسانو په ډله کې وي چې کابل ته به راننوځي. باید اعتراف وشي چې د افغانستان جمهوررئیس خپل لرلیدونه سم تشخیص کړي وو. هرڅه چې وو خو نجیب الله په دې بریالی شو چې شیوارنادزي قانع کړي او ډیر ژر ما ته د دفاع وزیر سترجنرال د. ف یازوف له خوا امروشو چې د سالنګ په جنوبي برخه کې پرېر توسیموباندې ګوزارونه وکړم.

نجیب الله په دې توګه خپل یوبل مقصد هم ترلاسه کړ او هغه دا چې څلویښتم لښکر د خپلې ارادې خلاف بیاد اپوزیسیون خلاف په جګړه اخته شو، له دې سره جوخت هغه لړزانده شان روغه جوړه چې په دومره سختۍ موحاصله کړې وه، هم دړې وړې شوه.

په افغانستان کې د شوروي پوځي قوماندانۍ څو واره هڅه کړې وه چې له مسعود سره د دې لپاره تماسونه تینګ کړي چې دوینو تویېدو او بې ځایه قربانیو مخه ونیول شي. د شوروي پوځونو د وتلو په وخت کې مو وکړای شول، له مسعود سره د دواړو غاړولپاره د قناعت وړ یو توافق حاصل کړو. موږ له خپل لوري چمتو وو چې هم له هغه او هم له هغو خلکو سره چې د افغانستان په شمال ختیځو ولایتونو، د پنجشیر په نامتو دره او د سالنګ په سیمه کې چې د ده د واک لمن په کې پلنه وه، اوسیدل، د خوراکي موادو او نورو مادي نعمتو نومرستې وکړو. په دې لړ کې یو مهم شرط یاد شوی و: د څلویښتم لښکر د قطعاتو د وتلو په وخت کې باید د کابل ،سالنګ، حیرتان لویه لار د حکومتي پوځونو په لاس کې وي ،سربیره پردې باید

دمسعود ډلي په جنوبي سالنګ اولويې لارې ته په ځيرمه پرتو سيموکې جګړه ييز عمليات ونه کړي. پرپوځي پوستو او مورچلو بايد ډزې ونه شي. موږ له خپلې لورې ژمنه کړې وه چې ان د مسعود د هغو ياغي ډلو خلاف چې دلارې په څنګ کې ځای پرځی شوې وې، يرغل ونه کړو.

له هغه وروسته چې موږ د نجيب الله په غوښتنه د دښمنانو پرمورچلو ډزې وکړې، مسعود له شوروي استازو سره له هرډول تماس نه سرو غړاوه، ډيرژر د هغه له خوا يو ليک راورسيد چې په کې ويل شوي وو:

«ښاغلی مشاور»

ماچې څنګه ستاسو وروستی ليک ترلاسه کړنو چمتو وم چې د کتنې ځای ته دروخوځيږم. غواړم ستاسو خبرتيا لپاره يادونه وکړم: لس کاله کيږي چې موږ ستاسې د حضور او دجګړې تحمل کوو. که دخدای رضاوي، يو څوورځې نور به هم داتحمل وکړو، خوکه تاسو جګړه له سره پيل کړه، نوموږ به هم مناسب ځواب درکړو، نوربس دی له همدې شيبې نه خپلو ډلو او ټوليګو ته لارښوونه کوم چې د تيارسئ په حال کې اوسي.

په درناوي

۱۹۸۸ کال دډسمبر ۲٦ نېټه.

احمدشاه مسعود

دځلوېښتم لښکر قوماندانۍ پوره دلايل لرل چې ووايي مسعود به دلويې

لارې په اوږدو کې دحکومتي پوځونو د پوستو دځای پرځای کیدو په وړاندې خنډونه اچوي. موږ هغه ته اخطار ورکړی وکه مخالفې ډلې په ډزو پیل وکړي نو شوروي پوځونه به اړشي چې له زور نه کار واخلي. موږ د احتمالي تلفاتو مسوولیت د مسعود پر غاړه اچولی و.

نجیب الله دهیواد دشمالي ولایتونو اوسیدونکو ته دخطاب وینا اورو له. هغه دافغانستان دحکومت او دڅلویښتم لښکر دریځونه په تفصیل سره روښانه کړل او له مسعود نه یې وغوښتل چې دڅلویښتم لښکر دقطارونو تګ پر لاره او د شوروي پوستو پرځای دافغاني وسله وال پوځ دځای پرځای کیدو په وړاندې خنډونه وانه چوي.

له دغو ګواښونو سره سره د ۱۹۸۹ کال دجنورۍ په ۲۳ دجنوبي سالنګ په برخه کې حکومتی پوځونه پرلوېې لارې دحرکت په وخت کې ترسخت اور لاندې ونیول شول. داکار داحمد شاه مسعود پرډلو دڅلویښتم لښکر له خوا دډیرقوی ځوابیه ګوزار سبب شو.

دافغانستان په خاوره کې دشوروي لښکرو روستي جګړه ییز عملیات دتوفان په نامه ونومول شول. دعملیاتو هدف دهیواد په مرکزي اوشمالي ولایتونو کې غلیم ته دښه ډیر زیان رسول او دغه راز دشوروي ځواکونو دوتلو په وروستي پړاو کې دقوي وسله والې مبارزې له امکاناتونه دهغه بې برخې کول وو.

دعملیاتو په لړکې دمحدودو پوځي ټولیګو زیات ځواک او وسایل په کار اچول شوي وو. دڅلویښتم لښکر هوایي ځواکونو دمجاهدینو پرمرکز ونو دبمباریو لپاره ترزرو زیاتې الوتنې وکړې. دساري په توګه: د جنورۍ په ۲۴ - ۲۵ له شپېږوسووزیاتې الوتنی اوله ٤٦ ځلو زیاتې بمبارۍ اویرغلونه ترسره شول

توپچي ځواکونو څه د پاسه ۴۰۰ اورنۍ دندې سرته ورسولې.

د ۱۹۸۸ کال په پای کې څلویښتم لښکر د توغندي ویشتونکې جلالوا خاوند شوی هم و. ددې کار هدف، له هوايي ځواک نه کمه ګټه اخیستنه او د پیلوټانو دژوندانه ژغورنه وه. د نوامبر او جنورۍ ترمنځ موده کې مودعادي سرګلولو درلودونکي ۹۲ توغندي ویشتلي او په ډله ییزو هدفونو مو ۸۸ ځله ګوزارونه کړي دي. عملاً دغه ټول ګوزارونه د اپوزیسیون پر عمومي زیرمه ځایونو لکه وسله تونونو ترسره شوي دي چې په کې ریاکتیف توغندي او دهغو د ویشتلو دستګاوې، دمسلسلو توغندیو دویشتلو سیتمونه، دسپکو وسلو ګولۍ او دسون مواد ساتل کیدل. موږ له خپلې مستقلې راکټي لوانه په کاراخیستلو سره اپوزیسیون دخپلو راټولو کړیو زیرمود کارونې له امکان نه بې برخې کړ.

ددغو جنګي عملیاتو په لړکې موخپل مقصد ترلاسه کړ. محدودو پوځي ټولګیو دوسله والو مخالفو ډلو مشرانو ته ډانګ پیيلی وښود له چې هغو باید له افغانستان نه دشوروي پوځونو دوتلو په کارکې، په تیره بیا په زور زموږ د وتلو په مهال ویش کې دبدلون راوستلو چارې ته زړه ښه نه کړي.

موږ وځو

د ۱۹۸۹ کال دجنورۍ په ۲۵ لا په افغانستان کې دشوروي محدودو پوځي ټولګیو دیرش زره سرتیري او افسران پاتې وو. دڅلویښتم لښکر بنه دوتلو په وروستي پړاو کې پوره ځواکمنه بریښیده. دغه لښکر څلور فرقې او په دې ډله کې دهوايي دسانت یوه فرقه د پاراشوټی دسانت یو مستقل غنډ د توپچی ۲۴ لواګانې

ځلور هوايي غنډونه او د هليکوپترو ځلور ډلګۍ او دغه راز ځوځ ضربتي کنډکونه درلودل.

د ځلويښتم لښکر قطعاتو د پوځونو دويستلو د چارې د سمبالښت ترڅنګ ،د مواصلاتو ، د ځانګړو مقرراتو درلودنکو سيمو او نورو تاسيساتو ساتنې ته هم دوام ورکاوه ، دساري په توګه په ختيځ لوري کې د سرکونو د ساتنې چارې ته ۲۶ کنډکونه ګمارل شوي وو ، څه د پاسه ځلورنيم زره پوځيانو په ۱۹۹ امنيتي پوستو کې دنده سرته رسوله. دريونورو کنډکونو دوتلو په لويديځ مسير کې ورته دندې سرته رسولې. په ټول دغه هيواد کې ۲۵ کنډوکونو د هوايي اډو ساتنه کوله چې د پرسونل شمير يې څه د پاسه اوو زرو سرتيرو او افسرانو ته رسيده.

د ځلويښتم لښکر قوماندانۍ د پخوا په څير د کابل د امنيت ساتنې ته ځانګړې پاملرنه کوله. د ۲۵ کيلومترو په شعاع له ۱۰۲ امنيتي پوستونه جوړ ملاوستنې پرښار راتاوشوي و. ددې ترڅنګ ضربتي ځواکونو او د هوايي ديسانت د ۱۰۳ لمبر فرقې جزوتامونو د مجاهدينو د تګ راتګ د احتمالي مسيرونو اوږدو کې د کشف او استخباراتو عمليات سرته رسول.

د کابل هوايي ډګر د ۲۸ امنيتي پوستواو مورچلو په مرسته ساتل کيده. ځلويښتم لښکر د کابل دننه د ۱۶۰۰ کيلومتره مربع مساحت په سيمه کې د ځانګړو مقرراتو د تطبيق لپاره هره ورځ له ځلورونه ترشپږو توپچي لواګانونه کاراخيست چې ټول ټال د څه د پاسه سلو توپونواو هاوانونولرونکي وو . د هليکوپترو دوو ټوليګو به هم له هغو سره مرسته کوله. کابل ته په څيرمه

سیموکې مجموعاً څه دپاسه څلورنیم زره تنه په دنده بوخت وو.

دڅلویښتم لښکرله جزوتامونوڅخه ان دهغو دوتلو په درشل کې ،دهیواد لیرې پرتو سیموته دخوړو درسولو په کارکې ګټه اخیستل همداسې جاري وو.

دحکومتي زیرموبسیاکولولپاره پنځه مستقل موټری کنډکونه په کاراچول شوي وو. یوازې دوروستیو دریومیاشتو په لړکې (۸۵۰) پوځي موټرو ۲۷ زره ټنه بیلابیل غیرپوځي اوبشری مالونه لیږدولي دي.

زما له پریکړې سره سم ،دڅلویښتم لښکر وروستی ټولګی دفبرورۍ په څلورمه له کابل نه ووت. دجنورۍ له دیرشمې ورځې راهیسې د دریو ورځو په لړکې دهوایي ځواکونو زیاته برخه دبګرام له هوایي اډې نه دشوروي اتحاد خاورې ته ولیږدول شو ،په هغو پسې سمدلاسه وروسته ، دهوایي اډې ساتونکي جزوتامونه هم له دغه ښاره لاړل. دفبرورۍ په اتمه دکابل او دسالنګ دغاښي ترمنځ واټن کې ،دڅلویښتم لښکرله پوستونه دپرسونل دګام په ګام ټولولوکارپای ته ورسیده ، دوه ورځې وروسته زموږ قطعات دغاښي له شاوخوانه وایستل شول اودغه لویه لاره دحکومتي ځواکونوپه واک کې ورکړل شوه.

په لویدیځه برخه کې شوروي پوځونه دفبرورۍ په څلورمه له شینډنډ او دفبرورۍ په ۱۲ له هرات نه ووتل.

دفبروۍ له ۱۱نه تر۱٤ پورې موږ دڅلویښتم لښکرهغه جزوتامونه چې دسالنګ دغاښي اوحیرتانوترمنځ واټن کې پاتې وو ، دترکستان دپوځي حوزې سیمې ته ورواړول.

د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ په ۱۵ د افغانستان له خاورې نه د شلو ېښتم لښکر د قطعو او جزو تامونو د ويستلو کار بشپړ شو. په دې توګه شوروي اتحاد د ژنيو تړونونه په بشپړه توګه ترسره کړل.

بری که ماتې

په دې وروستيو پنځو سوکلوکې نړۍ د څه د پاسه (۹۰) سيمه ييزو جګړو او شخړو شاهده وه. د هغو ځينی ډېر اوږده او د زياتو تلفاتو سبب شول. خو ځيني نور له پيل سره سم بيا پای ته رسيدلی دي.

ښکاره ده چې د افغانستان جګړه به په تاريخ کې ځانګړی مقام ځکه ومومي چې د يوې لسيزې په اوږدو کې د دغه کوچني اسيايي هيواد د کشالې حل د نړيوالې ټولنې په يو اساسي کړکيچ بدل شوی و، افغانستان د دوو سترو ځواکونو د وزلوبې ډګر او د هغو د سياليو قرباني او د غه راز د ځينو اسلامی رژيمونو د قطعو په لوبو کې د توس په پانه بدل شوی و.

تر هغو چې د افغانستان او د ټولې سيمې حالات پوره ټينګ شوي نه وي، ګرانه ده چې سړی د بيلابيلو پريکړو، اعمال او په لانجه کې د ښکيل ځواکونو ارزښت په عيني توګه ارزيابي کړی، خو له دې سره سره دا نن هم کيدای شي ځينې نتيجې واخيستل شي.

په هره جګړه کې د مخالفو او متخاصمو خواوو، د اهدافو د ترلاسه کولو يانه ترلاسه کولو د څرنګوالي په پام کې نيولو سره غالب او مغلوب موجود وي. د شوروي محدودو پوځي ځواکونو لپاره د افغانستان جګړه د ۱۹۸۹ کال د

فبرودی په ۱۵ پای ته ورسیده، خوددغي نیتي له رارسیدو وړیر مخکې داسي ناندرۍ پیل شوي وې چې ګڼې شوروي پوځ په افغانستان کې نه یوازي شاته لاړ، بلکه سخته ماتې یې خوړلې ده. دا موضوع په هنرۍ ادبیاتوکې لاڅه کوي چې ان دوګړو په تازه، تازه خاطرات لیکنه کې هم انعکاس مومي.

زه پوره باور لرم: ددې خبرې لپاره هیڅ دلیل نه شته چې وویل شي څلویښتم لښکر په افغانستان کې ماتې وخوړه، لکه هماغسې چې ددې لښکر د پوځي برې په هکله یادونه هم بې بنسټه بریښي د ۱۹۷۹ کال په پای کې شوروي پوځ بې له کوم مقاومت نه افغانستان نه ننوت دهغه څه خلاف چې امریکاییان ورسره پره ویتنام کې مخامخ شول شوروي پوځ په افغانستان کې خپلې دندې بشپړې سرته ورسولې او په منظمه توګه بیرته خپل هیواد ته ستون شو. که د محدودو پوځي ټولګیو داصلي متخاصم لوري په توګه داپوزیسیون وسله والې ډلې په پام کې ونیسو، نوزموږ ترمنځ توپیر په دې کې و چې څلویښتم لښکر هرهغه څه چې لازم بلل سرته رسول. خ د ښمنانو ایله هغه څه کول چې له وسه یې پوره وو.

څلویښتم لښکر څواساسي دندې درلودې. ترهرڅه لومړۍ مو په کورنیوستونزو دبرلاسي په کارکې دافغانستان له حکومت سره مرسته کوله. ددې مرستې ستره برخه داپوزیسیون له وسله والو ډلو سره دجګړې به بڼه راڅرګندیدله. سربیره پردې په افغانستان کې دډیرزیات شمیر پوځي ټولګیو دشته والي مقصد له بهرنه دتیري مخنیوی و. دڅلویښتم لښکر منسوبینو دغه دندې یو په یوسرته رسولې دي.

هیڅامحدودو پوځي ټولګیو ته دادنده نه وه ورکړي چي په افغانستان کې دې پوځي بری ترلاسه کړي، ټولو هغو جګړو یادفاعي یاځوابیه بنه لرله چي څلویښتم لښکر یې د ۱۹۸۰ کال له پیله ان زموږ د حضور تروروستیو شیبو پورې په کولو ناچارو. د ټولو هغو پوځي عملیاتو هدف چي له حکومتي پوځونو سره یوځای موسر ته رسول، داوچې په عسکري چونیو، هوايي اډو او هغو مواصلاتي لارو دیرغل مخه ونیول شي چې په مالونوبارزموږ موټري قطارونه پرې تیریدل.

سربیره پردې د څلویښتم لښکر دځواکونو اوامکاناتو په سلوکې څه د پاسه او یابرخه دافغانستان په خاوره کې دننه دغیر پوځي اوبشری مالونو په انتقال مصروفه وه. داسخت کاران په افغانستان کې دشوروي محدودو پوځي ټولګیو دحضور تروروستیو شیبو پورې روان و. دشوروي اتحاد له خوا دمالونو درارسولو او زموږ دکارپوهانو د زیارله برکته وچې ددغه هیواد اقتصاد پیاوړی (! ! !) او هغه دچاخبره په پښو ودریده (. ج)

په عین حال کې داخبره هم باید وشي چې دشوروي اقتصاد ملا دافغاني جګړې تربارلاندې کړه شوې وه. د شوروي اتحاد پخواني صدراعظم نیکلای ریژکوف په خپل وخت کې داقتصاد پوهانو داسې ډله منځ ته راوړه چې دبیلابیلو وزارتونو او ادارو له هغو کارکوونکوسره چې دافغانستان په نه کلنه جګړه کې یې مخامخ یا غیرمستقیمه ونډه درلوده، یوځای معلومه کړي چې افغانستان موږ ته په کومه بیه تمام شوی دی؟

اقتصادپوهانو ټول شیان وشمیرل: دشوروي اتحاد دلوړوزده کړو په موسسو

کې دافغاني محصلينو دزده کړې، افغانستان ته دملکي کارپوهانو دليږلو لګښت او دافغانستان حکومت اووسله وال پوځ ته دورکړل شويو وسلو بيه. افغانستان ته داپريل انقلاب له بري وروسته د «ايروفلوت» (دهوايي شرکت) دالوتکوټولې الوتنې هم وشميرل شوې او په حساب کې راوستل شوې.

دشوروي اتحاد ددفاع وزارت يوسترر قم وړاندې کړ. پوځي کارپوهانو هم ټول شيان محاسبه کړل: په افغانستان کې دشوروي محدودو پوځي ټولګيو دخوړو له لګښت نه نيولې بيا دبيلابيلو وسلو دمهماتوتر لګښت او دهغوی ترحقيقي بيې پورې.

ريژکوف برياڵی نه شو چې دغه پلټنه پای ته ورسوي. دشوروی اتحاد دکورنيو سياسي پرمختياوو په نتيجه کې صدراعظم له کاره ګوښه کړای شو. دهغه له خوا دغوره شوي کميسيون په مرسته راټول شوی اسناد دشيوارد نادزې مخې ته کيښودل شول. احتمالاً هغه نيمګړې محاسبه هم ددومره يو حيرانوونکي رقم څرګندويه وه چې له خپرولونه يې ډډه وشوه. ښکاره ده چې اوس اوس هيڅوک ددی وس نه لري، هغه دقيق رقم ياد کړي چې دشوروي اتحاد له خوا دافغاني انقلاب په ساتنه دشوي خرڅ څرګندوی وي.

په دې برخه کې يوازې زموږ له خوا له افغانستان سره شوې بشري مرستې استثنا ګڼل کيدلی شی. د ۱۹۷۸ او ۱۹۹۰ کلونو ترمنځ واټن کې دافغانستان داقتصاد لپاره مادهرومسلکې کادرونو په روزنه، دنويو تخنيکي وسايلو په ترلاسه کولو او کارونه، دافغانستان حکومت ته دامتيازي پولي

اعتبارونواود پورونو د ګټېي دورکړي په ځنډولو او دغه راز د وړيامرستو له درکه شوروي اتحاد ټول اته ميليارده او ٦ . ٤٨ ميليونه طلايي روبلونه لګولي دي.

په افغانستان کې شوروي پوځي قوماندانۍ تل د اپوزيسيون د متنفذ وقوماندانانو له تالان، داړه ماری، ورانکارۍ او د ملکي خلکو دوژنې له پېښو سره مخامخ کېدله. مهمه داوه چې داډول پېښې په هغو ځايونو کې رامنځته کيدلې چې د ځلوېښتم لښکرچونۍ په کې جوړې شوې وې. دښمنانو په دې وسيله غوښتل د سيمې او سيدونکي د شوروي پوځ خلاف ولمسوي د ځلوېښتم لښکر قطعات مجبوروو ،د مرګ له خطرنه د ملکي خلکو د ژغورلو اود ړنګيدوله خطرنه د دولتي واکمنۍ د سيمه ييزو ارګانونو بچولو په غرض محدودو پوځي عمليات سرته ورسوي.

له بده مرغه د افغانستان حکومت د هيواد په ټوله خاوره کې د خپلو پښو د ټينګولو لپاره پراخې هڅې نه کولې. د پوځي عملياتو له برياوو نه مناسبه ګټه نه اخيستل کيده او ځکه موړاړ کيدلو چې هماغه يوځای ته بيا بيا ستانه شو.

هرکال موپه پنجشير او هغه ته په څيرمه پرتوسيموکې جګړه ييزعمليات تکرارول .څوځله مود چاريکاروپه شنه شپول اوجبل السراج اودغه راز د کاپيسا په ولايت کې عمليات ترسره کړل. ځلوېښتم لښکر د محمود راقي په سيمه کې دايمي فعاليت درلود. ددې لپاره چې له هغه ځايه مخالفې وسله والې ډلې چې کابل ته يې پوره ګواښ مخامخ کولی شو ،وشړو .شوروي پوځونو په کندهار ،هرات ،خوست اود هيواد په نورو سيموکې ښکارد برياوی ترلاسه کولې.

نن ورځ هم د پښتو پښتو په څیر د نهه کلنې جګړې په لړ کې د افغانستان د ملکي وګړو د سر د زیانونو خبره په جدیت سره راولاړه ده. ځینې کسان داسې ارقام یادوي چې د سړي ورته له حیرانتیا نه شکرونه وشي. مثلاً د یو میلیون وګړو د وژنې خبره کیږي. فکر نه کوم چې د دغې خبرې د اثبات لپاره دې کافي دلایل موجود وي (؟-دج) په تیره بیا داوړدو جګړو په تاریخ کې هیڅکله داسې نه دي شوي چې څیړونکو دې ان د خپل لوري د تلفاتو سم شمیر ځانته معلوم کړی وي. ان دا اوس هم موږ په پوره باوري توګه نه شو ویلی چې په افغانستان کې زموږ د پوځي اسیرانو یا تري تم شویو پوځیانو له ډلې نه څو تنه ریښتیا هم ژوندي پاتې دي.

د افغانانو د سر د زیان په هکله د یوه دقیق رقم یادول ځکه هم د سړي شک راپاروي چې په دغه هیواد کې د اڅولسیزې چا سرشمیرنه نه ده کړې، او که دغسې سرشمیرنه شوې هم وای، د افغانستان په خاوره کې د زیات شمیر کوچیانو د شته والي له امله به بیا هم دغو ارقامو نسبي بڼه لرلی. له همدې ځایه ده چې نه شي کیدای، د دغه هیواد د اوسنیو اولس کاله مخکې اوسیدونکو د شرنګوالي په هکله یو پر تلیز تحلیل سرته ورسیږي.

زما په نظر د افغانستان نفوس لږ ترلږه د دوو عینې دلایلو په وجه کم شوی دی. له یوې خوا، اوږدې جګړې د ماشومانو د زیږیدنې اندازه کمه کړې. له بلې خوا، د دریو میلیونو کډوالو زیاته برخه د ناروغیو، تېونو او یا په ګاونډیو هیوادونو کې د ترټنو له امله مړه شوې او یا خپل هیواد ته له ستنیدو سرغړوي.

سربیره پردې، د یو کارپوه په توګه ویلی شم چې د یو میلیون وګړو د وژنې لپاره

پراخو او مخصوصو عملیاتو ته اړتیا لیدل کیږي چې مقصد یې یوازې او یوازې دوګړونا بودول وي، موږ د دغه کار د سرته رسولو اجازه نه لرله.

د څلویښتم لښکر منسوبینو د افغاني جګړې په ترڅ کې ښه شته منه تجربه راټوله کړه. دځینو څېړونکو دا وسنیو څرګندونو پرخلاف افغانستان ته د پوځونو دلیږلو مقصد دهغو دجنګی وړتیا ازمایل نه وو، د دفا وزارت کولای شول خپل پوځونه په غرنیو او بیدیا یې سیمو او سختو اقلیمی شرایطو کې د فعالیت لپاره د ننه د ترکستان او منځنۍ اسیا په پوځي حوزو کې وروزي او چمتو کړي. د دغه کار لپاره اصلاً د څلویښتم لښکر جوړولو او بیا افغانستان ته دهغه دلیږلو اړتیا نه لیدل کیده.

خو د دې خبرې رد ول هم نه دي په کار چې یوشمېر عصري وسلې ریښتیا هم دلومړي ځل لپاره د افغانستان په خاوره کې، د جګړې په ډګر کې ازمایل شوې دي. له دې سره جوخت دجګړه ییز تخنیک او وسلو بیلابیل ډولونه اصلاح او د افغانستان په شرایطو کې د استعمال لپاره چمتو کړی شول.

څه د پاسه شپیته زره هغه افسران چې د افغاني جګړې په بټۍ کې پاخه شوي، دا نن هم د کنډک له قوماندانۍ نیولی، د روسیې د دفاع وزارت ترمقامه په بیلابیلو څوکیو خدمت ته دوام ورکوي. زه پوره باور لرم چې دغه افغانان* او س وسله وال پوځ د ملاشمزۍ جوړوي.

له بده مرغه د افغانستان دراماتیکې پیښې او په دغه هیواد کې د څلویښتم لښکر فعالیتونه دهیواد دډله ییز ارتباط په وسایلو کې، لکه څنګه چې ښایي، نه

---

* دغه اصطلاح روسان خپلو هغو پوځیانو ته کاروي چې د افغانستان په جګړه کې یې ګډون درلود.

دي منعکس شوي. لوستونکو ته تل زمونږ د پوځونو د تعلیمي ، جګړه ییزو فعالیتونو او یا لوستونو په هکله دلنډو راپورونو په وړاندې کولو بسنه شوې ده.
دافغانستان د جګړې په هکله پټه خوله غوره کول، زما په نظر د دې سبب شول چې د دغې څوکاله وړاندې پای ته رسیدلې جګړې د ګډون کوونکو په وړاندې ناسم چال چلند غوره شي، خو واقعیت دادی چې د پوځ زور په وسلو کې نه بلکه د هغه په وړاندې د خپل اولس په مینه کې څرګند یږي.
شک نه شته چې د سلګونو زرو پوځیانو په منځ کې جنایتکاران هم پیداکیدل. په ټوله نړۍ کې او په هره دوره کې همداسې شوي دي او له بده مرغه په افغانستان کې د شوروي وسله وال پوځ محدود ټولګی هم له دغې قاعدې نه مستثنی نه شول، خو د څلویښتم لښکر په هکله ریښتینی قضاوت د هغو سرتیرو او افسرانو له مخې باید وشي چې په خبروکې نه، په عمل کې یې خپل پوځي دین، میړانه او غیرت څرګند کړی دی.
تقریباً د څلویښتم لښکر ټولو قطعو او جزوتامونو په منځ کې دوروګلوی او متقابلې مرستې روحیه حاکمه وه. د ۱۹۸۸ کال په مني کې، له افغانستان نه د شوروي پوځونو د وتلو په درشل کې لاندې پیښه د پورتنۍ ادعا د ثبوت کیدلی شي:
سلګونو هغو سرتیرو او د قطعو وړو ضابطانو چې د خدمت دوره یې پوره شوې او ترخیص ته چمتو وو، داوطلبانه غوښتنه وکړه چې د څلویښتم لښکر په لیکو کې دې ورته د پاتې کیدو اجازه ځکه ورکړل شي چې (په دې وروستي پړاوکې) د نوکیو

عسکرو ژوند له خطرسره مخامخ نه شي. که څه هم هغوی پوهیدل: گولۍ دانه وېني چې کوم عسکرنوکی اوکوم پخوانی دی. دهرچا دمرگ خطر موجود و.

هرڅوک چې دشوروي محدودو پوځي ټولگیو په باره کې هرڅه وايي، دا دهغوی کار دی، خوزما زړه دهغوکسانو په وړاندې ددرناوی له احساسه ډک دی چې په څلويښتم لښکر کې يې خدمت کړی او په افغانستان کې جنگيدلي دي.

دڅلويښتم لښکر تاريخ دميړانې او اتلولۍ زيات مثالونه لري. څه دپاسه دوه سوه زره سرتيري او افسران ددولتي مډالونو او نښانونو په ورکړه ستايل شوي دي. (۷۲) پوځيان دشوروي اتحاد داتلولۍ دمعتبر لقب په ورکړې وياړل شوي دي. دڅلويښتم لښکر (۲۵) سرتيرو او افسرانو ته په مړينه دغه لقب ورکړ شوی دی دا ډيرغيرتمن کسان وو. له دغې ډلې نه مې يوشمېر دگډکارله امله له نږدې پيژندل لکه: دشوروي اتحاد فقيد مارشال س. ف اخرايېف سترجنرال وارينيکوف، جنرال آوشف، جنرال واستروتين اوډيرنور، هيواد او وسله وال پوځ ته دهغوی خدمت بې شانه لوړمقام لري.

دافغاني جگړې ترټولو غم لړلې پايه زموږ دسرتيرو او افسرانو مرگ و. ۱۹۷۰- کال ددسمبر له ۲۵ نه د ۱۹۸۹ کال د فبرورۍ ترپنځلسمې پورې دڅلويښتم لښکر ۱۳۸۲۳ منسوبين دجگړې په ډگرکې وژل شوي او ياوروسته دورپيښو شويو ټپونو او ناروغيو له امله مړه شوي دي. ددوی په ډله کې ۱۹۷۹ تنه افسران اوجنرالان وو. سربېره پردوی، دافغانستان په خاوره کې ۵۷۲ تنه د ک. گ. ب غړي، ۲۸ تنه دشوروي اتحاد دکورنيو چارو وزارت کارکوونکي او

دغــه راز د ۱٤٥ افــســرانو په گــډون (۱۹۰) پــوځي ســلاکــاران هم وژل شــوی دي. (۱۷۲) افسرانو دورپيښو شويو ټپونوله امله په وسله وال پوځ کې له خدمت نه لاس واخيــست. (٦٦٦۹) تنه« افغـانان » مـعيـوب شـول چې دهغـو له ډلې نه ۱٤۷۹ تنه د لوړې کته گورۍ معيوبين وو.

دسختو اقليمي شرايطوله امله چې د محدودو پوځي ټولگيو په قطعاتو کې يې دساري ناروغـيـوله خـپـريدوسـره مـرسـتـه کـوله، (۱۱٥۳۰۸) تنه پـه زيړی او (۳۱۰۸۰) تنه سرتيري او افسران په محرقې اخته شوي وو.

ماهم له دغو رنځونو خلاصون و نه مـونده او خپله مې دا احسـاس کړل چې په هغو اخته کيدل يعنې څه.

له افغـانستان نه دوتلو پـه وخت کې مې امروکړ، ټولې هغه يادگاري لوحې دې شوروي اتحـاد تـه لـه ځـانه سره وليږدول شي چې دځلويښتم لښکر دسـرتيـرو او افــســرانو دمــرگ پـه ځــای کــې درولـې شــوې وې. دا ټول هغــه څــه وو چې مــوږ په افغـانسـتـان کې دخپلو وژل شويوملگرولپـاره سرته رسولی شـول. نن ورځ زموږ هيواد مـجبوردی، دهغه چاځارنه او مواظبت وکړي چې دهمده په امرې خپل پوځي او انترناسيونالستي دين بشپړ سرته ورساوه، دولت دوژل شويو کسانو دکورنيو دغړيو پور وړی دی.

وړاندې به څه کيږي ؟

نهـه کـاله جگړه ،زرگـونه وژل شـوي سـرتيـري او افـسـران، دمـيندوغم لړلی حـالت ،دافـغـانسـتـان دخلکو دمړولو او ددغـه هيـواد داقـتـصـاد دودې لپـاره بې

حسابه لگښتونه . . . ایاداټول هسې عبث وو ؟ نه که څه همدا یو تریخ حقیقت دی خوباید اعتراف وشي: دافغانستان پیښو،زیاتو خلکو اوپه تیره بیا مورږ ته په ډاگه و ښودله چې په زورسره دسیاسي لانجو غورځول ناشونی کار دی.

زماپه نظر،هم اوسني اوهم راتلونکی سیاستمداران باید داخبره په هیڅ ډول له یاده ونه باسي چې یوه هدف او هغه ته درسیدو دلاروچارو ترمنځ بیلتون راوستل غیرمجاز کاردی. یوازې متقابل توافق، یوازې خبرې اترې او یوازې روغه جوړه کولی شي،له خنډونونه دوتلولار پرانیزي،ترهرڅه لومړي، دسختو لانجو دغو ځولولپاره دایوازینۍ سمه لار ده.له دې پرته به ان ډیرښه نیت هم دوسله والو ښتو په لړکې دسرزیانونو دمخنیوي ضمانت ونه کړای شي.دساري په توگه: دپخواني شوروي جمهوریتود مشرانو له خوا دافغانستان دکورنۍ لانجې دغو ځولو تجربې له پامه غورځول ددې سبب شول چې یوازې د ۱۹۹۲ کال په اوږدوکې دکورنیوملي نفاقونوله امله زمورږڅه دپاسه ۱۵۰ زره هیواد دوال ووژل شي. دارقم دافغانستان دجگړې په ټولو نهو کلونوکې له تلفاتو نه لس ځله زیات دی.

په افغانستان کې دجگړې داوربلول ، دشوروی حکومت د ډیروناوړو پریکړو په ډله کې راځي. دافغانستان په کړکیچ کې پوځي لاس وهنه په نړیوال ډگر کې دسیالانوله خوادشوروي اتحاد دبهرني سیاست دسختې غندنې سبب شوه. سربیره پردې دهیواد دننه هم بیابیا داعتراض غږونه پورته کیدل. په پای کې شوروي مشرتوب مجبورشو ، له افغانستان نه دخپلو پوځونو د ویستلو پریکړه وکړي، چې دې کارپه خپل وارله مرکزنه دفرار تمایلات زیات کړل. په چټکۍ سره لومړی

دسوسیالیستي کمپ اوورپسې د ۱۹۹۱ کال په دسمبر کې دشوروي اتحاد ړنګیدل دهغه بحران زیږنده ده چې دهیواد مشران او په مجموع کې ټول هیواد یې راګیر کړی و. په دې توګه نوې سیاسي ډګر کې دافغاني لوبې بایلل دهغې بنسټیزې ډبرې له لاسه ورکولو ته ورته وو چې په نړیدویې داویا کلونو په ترڅ کې راجوړه شوې ودانۍ له بیخه ونړیده.

له شورویانو پرته افغانستان

له افغانستان نه دشوروي پوځونو په وتلو سره نه پخلاکیدونکي افغاني اپوزیسیون خپله اصلي برلاسي یعنې د یوکیدو عامل له لاسه ورکړ. دبیلابیلو تنظیمونو دوسله والو ډلو ترمنځ په ټوله نه کلنه دوره کې جګړې روانې وې، خو په ۱۹۸۹ کال کې یې ډیره پراخه بڼه غوره کړه.

دانتظارونو خلاف، دکابل انقلابي رژیم لکه «له حده زیات پوځ شوی حاصل» سمدلاسه ونه پاشل شو او اوږده موده یې دخپلې بقا لپاره لاس او پښې ووهل.

دخوست دفاع او دجلال اباد ساتنې، چې یو کال اوږدوه شوه، دلمرغوندې روښانه کړه چې دڅلویښتم لښکر له جزوتامونو سره اوږه په اوږده جنګیدلی حکومتي پوځ ریښتینی قوت دی. دافغانستان دبهرنیو چارو وزارت په حواله، مجاهدینو یوازې په ۱۹۸۹ کال کې څه د پاسه ۳۶ زره تنه له لاسه ورکړل. په داسې حال کې چې ۱۹ زره نور یې ټپیان شوي و. په دې ډله کې د اپوزیسیون نږدې دوه سوه بهرني سلاکاران او (۵۰) قوماندانان هم راځي خو بیا هم دافغانستان پوره پیاوړي پوځ او دشوروي اتحاد پراخو مرستو ونه کړای شول، دنجیب الله د رژیم

درنگیدو مخه ونیسي.

پل

داپریل په ۱٤ نیټه لکه د تل په څیر د سهار په پنځه نیمو بجو له خوبه جګ شوم. تراوسه لاغرنیو سرو دخپلې ځواکمنۍ سندرې بللې ، خوداسې احساسیدله چې سرې دورځې له خواکولی شي له تاوده جمپرپرته بهرووځي. روحي حالت مې ډیرښه و. تقریباً ټول لښکر موخپلې خاورې ته وراړولی و. په افغانستان کې یوازې د کشف دوه کنډکه لاپاتي وو چې سبا ته باید د کوشک او ترمز په دووسیموکې له دولتي پولې نه پښه ورواړوي.

دجنورۍ له نیمایي راهیسې دځلوېښتم لښکر دقوماندانۍ وروستی مرکز په تاشقرغان کې دیوه موتوریزه غنډ په قرارګاه کې ځای پرځای شوی و. دانبار دموټر په سپرلۍ ، له پولې نه تقریباً دیوساعت په واټن لیرې دکابل ، مزارشریف لویې لارې ته څیرمه پروت دی. دازموږ لپاره ترهرڅه لومړی له دې امله مناسب کاروچې څنګ ته موهغه هوایي اډه پرته وه چې دلښکر هوایي ځواکونو ترې کار اخیست.

لس کاله وړاندې دشورویانو له راتګ مخکې دتاشقرغان شاوخواسیمې یوې پربنډې اوغیرمسکونی زمکې ته ورته وې.اوس دادی افغانان «دکوردخاوندانو» په توګه دغنډ په پخوانی قرارګاه کې تیریږي ، راتیریږي او په لوړ آوازپه خپل منځ کې دورپاتې شویو تشوکاغوشنو دارزښت اوبیې په هکله غږیږي.

دلښکر دقرارګاه داوپراتیفي ډلې له ټولو غړونه دغه وخت په افغانستان

کې ایله ۲۵ تنه پاتې وو. عمدتاً دا دلښکر دسر، سر خلک وو. لکه دڅانګومشران اودپوځ دبیلابیلو برخو آمرین. دسهار په لسو بجو زموږ کوچنو تې قطار پولې ته نږدې دحیراتانو ښارته وخوځیده. دلته دکشف کنډک زموږ انتظار ایسته.
دڅوکلونو په اوږدوکې داښار زموږ اصلي اکمالاتي زیرمه ګڼل کیده: حیرتان له شوروي ترمزنه دیوه کوچني پله په مرسته جداکیده. څواکونوله دې سیمې سره پوره بلدتیا حاصله کړې وه، نوځکه دځای پرځای کیدو په برخه کې موستونزې ونه لیدنې. زه مخکې هم څوواره دلته راغلی اودلویې لارې دانضباط په کنډک کې پاتې شوی وم. دوه میاشتې مخکې دلته سخت شورماشور جوړو، خو اوس ایله درې سوه سرتیری پاتې دي.
دقطعاتو دویستلو ددقیق مهال ویش دجوړولو په وخت کې مومخکې له مخکې په نظرکې نیولې وه چې دپولې په خوله کې دځای پرځای کیدونوې سیمې ته له رارسیدووروسته به دوتلو له وروستي نیتې یوه ورځ مخکې ان دهغو قطعو په ګډون چې پخوادشوروي اتحاد په خاوره کې ځای پرځای شوي دي، دټولو قطعو دقوماندانانو درپوټونو جاج اخلم. موږ مجبور وویو ځل بیا ځان په دې ډاډه کړو چې دافغانستان په خاوره دڅلویښتم لښکر له منسوبینو څخه هیڅوک نه دي پاتې.
دورځې په دویمه نیمایي کې د ګرجنرال ایوان فوژینکو تلفون وکړ. موږ دواړوه دجنورۍ په نیمایي کې دپوځي حوزو دقوماندانانو په توګه ټاکل شوي وو. هغه دترکستان دپوځي حوزې اوزه دکیف دپوځي حوزې. حوزه لاله څلویښتم لښکرسره

په افغانستان کې وم او هغه دادی پرخپله ځوکۍ ناست و. ما هغه ته وویل چې د پوځونو د راویستلو کار عملاً پای ته رسیدلی دی. سباسهار به وروستۍ قطعه یعني د کشف کنډک دافغانستان خاوره خوشې کړي .زه به په سیمه ییز وخت سباسهار په لسوبجو د پله پرسر ولاړ یم.

همدغه ورځ مې د دفاع له وزیر مارشال د . یازوف سره هم لنډې خبرې کړې وې. له هماغو لومړیو خبرو یې برېښېده چې څه وار خطا غوندې دی. معلومه شوه چې د بهرنیو چارو په وزارت کې شورماشور جوړ شوی دی: خبره په دې کې وه چې د دغه وزارت کوم کارکوونکي په تصادفي توګه کاغذونه لاندې باندې کړي ،او ناڅاپه یې پام شوی چې دژنیو توافقات له افغانستان نه د فبرورۍ تر ۱۵ د ځواکونو د ویستلو حکم کوي. په بل عبارت ، که څوک غواړي دغه تړونونه ټکی په ټکی عملي کړي، نو باید د فبروۍ په ۱٤ ټول لښکر دافغانستان له خاورې نه د شوروي اتحاد خاورې ته وراوښتی وای. په مسکو کې رېښتیا هم اندېښنې پیدا شوې وې. ښایي په ټولو دفترونو کې له دغه تخریشوونکي حالت نه د خلاصون لپاره سختې هلې ځلې پیل شوې وې.

موږ په خپل وار د دغو تړونونو د متن د تحلیل په وخت کې یوه ، یوه نیمه اونۍ مخکې د خپل پوځ په قرارګاه کې له دغې نیتې سره ټکر وکړ. سمدلاسه مو په کابل کې د ملګرو ملتو د څارونکو په ګډون له بېلابېلو مراجعو سره سلا ،مشورې وکړې. د څارونکي ډلې مشر په نیویارک -کې د ملګرو ملتو له مقر سره تماس ونیوه. د اسې ښکاري چې هلته پرېکړه شوې وه ،د حالاتو له خړپړتیانه د مخنیوي په غرض دې

دغسې يوې جزئي خبرې ته ارزښت نه ورکول کيږي : د ۱۵ عدد مورږ ته اجازه راکوله چې دفبرورۍ تر ۱۵ او دهمدې ورځې په ګډون له افغانستان نه دوتلو بهير بپشړ کړو.

مادملګرو ملتود ځارونکو ددريغ په هکله يازوف ته بشپړ معلومات ورکړل، زياته مې کړه چې دلته داندېښنې هيڅ ځای نه شته ،خوداسې بريښېده چې وزير پوره قانع شوی نه دی او له ماسره ترخبرو وروسته به خامخا دخپلوکانالانوله لارې يوځل بيا داهرڅه راسپړي. وروسته ماهغه ته وويل چې د پوځونو دوتلو په ختيځ او لويديځ بهير کې اوس يويوکنډک له ديرشو ،دير شوجنګي ګاډوسره پاتې دی اوبس.

يازوف وپوښتل چې په افغانستان کې دپاتې جزوتامونوامنيت څنګه تامينيدلی شي. هغه ته چامعلومات ورکړي وو چې دښمنان غواړي دشوروی پوځونو پر وروستيو ټولګيو (دحشرډ ګر) جوړکړي او په هغه زيرموکې چې همدا لږه موده وړاندې حکومتي ځواکونو ته سپارل شوي ، دورانکاری عملونه سرته ورسوي.

مورږ هم دحالاتو دپرمختګ دغه بڼه له احتمال نه ليرې نه ګڼله . که څه هم مورږ ترورو ستۍ شيبې خپلواستخباراتو ته دوام ورکاوه خو په دې هکله موکوم شواهد نه وو ترلاسه کړي ، خو بيا موهم وپتيله چې دځان محافظه پياوړې کړو. د کشف کنډک موتر هرڅه لومړی په دې دليل دځان لپاره پريښی و دحيرتانو سيمه (پخوا) دهمده په مسووليت کې راتله. دکشف کارکوونکو دغه سيمه ډيره ښه پيژندله

اوباید دهغه څه پیښیدوته یې اجازه نه وای ورکړې چې یازوف ورته گوته نیولې وه.

دخبرواتروپه پای کې هغه (یازوف) ناڅاپه وپوښتل: ولې تاسوله ټولو وروسته راوځئ اولکه هسې چې قوماندان ته ښايي ،دقطعې په سرکې نه راځئ؟ ماځواب ورکړ: داپریکړه ماپه خپله دلښکر دقوماندان په توگه کړې اوداگڼم چې په افغانستان کې پنځه نیم کاله خدمت داحق راکوي چې له پوځې دود نه سروغړوم. خویازوف زما خبره نه تایید اونه رد کړه ،غلی پاتې شو ،خوکه هغه له دغه کاره منع کړی هم وای ،بیابه هم زه له افغانستان نه وروستی راوتلم.

څو دقیقې له هغه وروسته چې یازوف دټلفون غوږی کیښوده ، دسترجنرال نیکلوی ایوانوویچ پاپوف زنگ راغی. هغه اوږده موده دترکستان دپوځې حوزې دقوماندانۍ دنده په غاړه درلوده. له افغانستا ن نه دپوځونو له راوتلو تقریباً شپږمیاشتې وړاندې ، هغه دجنوبي برخې دځواکونو دلوی قوماندان په توگه ټاکل شوی و. هغه له باکونه په دې غرض راغلی وچې دځلوېښتم لښکر دراوتلو په وروستي پړاوکې دهغه دهرکلي مسوولیت په غاړه واخلي.

دوتلو په اړوند ټول کارونه تقریباً پای ته رسیدلی وو. له پهره دارانو پرته دکشف کنډک نورټول سرتیري دوروستي مارش لپاره چمتو کیدل. چاتخنیکی وسایل معاینه کول او چادخپل کمیس لاندې پسیني ټوټې گنډلې. ډیر سرتیري ترملابربنډ گرځیدل ، ځکه چې خپل پوځې کالې یې مینځلې او دکیونو پر بازوگانو غوړولې وو. صبر یې کاوه چې دهغو داغوستلو وخت راورسیږي. نه پوهیږم چې

ولې ، خوداسې په نظرراغله چې دکشف کنډک ډېر غړي په دې حقيقت باندې په پوهيدوسره چې سهارته به ددوی له پاره جګړه بيخي پای ته رسيږي ،په افغانستان کې دايسار شوی وروستي پوځي ټولګی دغړيو په توګه له خپل حالت نه خوند اخيست. . که دهغوی په زړه وای نوبه دغه حالت کې به يې څوورځې نورهم دغلته استوګنې ته دوام ورکړی وای.

دورځې پاتې برخه ناټاکلې اوځنډنۍ تيريده.ان دغرمې ډوډۍ مې خواته نه کيده: ښوروامې ونه خوړه، وروسته دتل په څير اوربشينه شوله اوچای راوړل شول.

حيرتان په افغانستان کې زموږ دحضور په ټوله موده کې ستره اکمالاتی زيرمه وه. ټول نه کلونه بې ځنډه دې لورته په جنګي او غير جنګي تخنيک ،خوراکي موادو او درو ،درملوباردداورګاډي واګونونه (ډبې) راسروو. مخکې مې هيڅکله دغسې زيرمه نه وه ليدلې. په دې وروستيو شيبو کې مې پريکړه وکړه ،راځه وګورو چې کوم شيان په څه ډول خوندي اوزيرمه شوي دي. دزيرمې له افغاني آمر سره مې ديوه «علمي سير» خبره غوټه کړه.

دحيرتان زيرمې په دومره لويه سيمه کې ځای پرځای دی چې يوه اوونۍ يې يوازې دکتلولپاره نه بس کيږي. زيرمې په دوو ،نظامي اوغير نظامی برخوويشتل شوې وې ،څه نه ووچې دلته نه پيداکيدل. په يادمې دي چې موږ يې ديوه بيخي تړلي واګون مخې ته ودرولو. زموږ دلارې ملګري افغان په ښه روانه روسي ژبه وويل چې هغه ايله څوورځې مخکې ددې واګون ورخلاص کړ. معلومه شوه چې له

۱۹۷۹ کال راپه دې خواهلته خواړه خوراکي شیان پاتې دي. په دغه ټوله موده کې
دغه خواړه شیان چې د چالاس ورته نه وغزیدلی، د ترمزپه گاونډ کې، د تودوخې له
قطب نه څو کیلومتره وړاندې هسې خوشې په خوشې ویلې کیدل. څنگ ته یې
تراکتورونه او د باغوانۍ داړتیا وړ کراچۍ گانې چې نه پوهیږم د څه لپاره
افغانستان ته لیږل شوې وې او دغه راز د بریښنې تختې، سمنټ، بوره او اوړه خوندي
شوي وو. دلته د هغو شیانو لسگونه نه، بلکه سلگونه زره ټنه را ټول شوي وو چې
زموږ هیواد ورته خپله ډیره سخته اړتیا لرله.

دغه افغان له تدبیره ډک سړي وبریښید. هغه د زړه له کومې زموږ په وتلو
خوابدی و. په دابله ورځ به د کابل خوا ته غزیدلې لویه لار وتړل شي. داسې بریښي
چې ان زموږ د شته والي په وخت کې هم هغوی ته گرانه وه، له دغه ځایه څه شی
ولیږدوي: وگوره څومره شیزونه کوټه پراته دي: اوس به هرڅه تالاترغۍ کیږي:
د زیرمې د ساتنې چارې د افغانستان حکومتي پوځونو ته سپارل کیږي، خو داچې
هغوی د «ساتنې چارې» څنگه سرته رسوي، هغه ته هم پوره روښانه وه او موږ ته
هم.

کله چې بیرته د کنډک د استوگنې ځای ته راستانه شو، امر مې وکړ چې ټول
وزگار سرتیري او افسران دې په لیکه ودرول شي، غوښتل مې ووینم چې هغوی
د وروستي ورځې لپاره څنگه چمتو شوي دي. کنډک د سهار په نه نیمو بجو زما په
امر حرکت پیل کاوه، ترپولې پورې، زموږ د دیره کیدو له وروستۍ سیمې نه له یوه
کیلو مترنه زیات واټن نه و. هغوی باید دا واټن ووهي پرپله تیراو ها خوا په ترمزکې

لوی تعلیمي ډګر ته ځان ورسوي، په لیکه ودریږي او زما انتظار وباسي.

زه په زغره وال ګاډي کې چې د مخابرې ځانګړې وسایل یې درلودل، تر ټولو وروسته له پولې نه تیریدونکی وم. له هغه وروسته چې له افسرانو او سرتیرو سره مې خبرې پای ته ورسیدې، امر مې وکړ زما زغره وال ګاډی دې یو ځل بیا په غورو کنټل شي چې خدای مه کړه د پله پر سر یې انجن له کاره ونه غورځیږي. د ما بنام ډوډۍ په خپل وخت تیاره شو، د یوې کوچنۍ راډیو تر هیاهو لاندې د قابونو مخې ته کښیناستو چې په کې سره کړې ماهیان پراته وو. چرتونه مو وهل او خبرې مو سره وکړې. ټول شیان بې مانا غوندې وبریښیدل، لږ ترلږه زما په نظر داسې راغله. د وروستیو ورځو شورماشور کښیناست، مخې ته تیاره لرلیدا و شاته هسې یوه تشه، یوه ماتې په نظر راغله.

د کنډک د اوسیدو په سیمه کې له موقتي موادو جوړ څو کوږګي او عادي قاشونو ولاړ وو. په دغسې یو قاغوش کې چې د قوماندان لپاره جوړ شوی و، ما د افغانستان په خاوره کې خپله وروستۍ شپه تېره کړه. خوب نه راته. نه مې غوښتل، د هغه څه په باره کې فکر وکړم چې دلته مې لیدلي او راباندې تیر شوي، خو زما له ارادې پرته، په ذهن کې راته بیلابیلې څېرې راژوندۍ کیدلې. ډیرې زیاتې څیرې، هغه چې لاژوندي وې او هغه چې په دغه هیواد کې یې ساه ختلې وه.

په وروستیو اوونیو کې مې د خپل راتلونکي په هکله ډیر سوچونه وهل، او څومره چې د جګړې پای رانږدې کېده، هومره د سولې په پړاو کې د خپل ژوندانه

دسمبالتیا اړتیا نیغه مخې ته راته درېدله. ترقیامته له خپلو زامنو جلا او سیدو زړه راخوړلی و: تنکي زلمیان باید د پلار په څنګ کې سترشي، خوزه پوهیدم چې د پوځي حوزې د قوماندان ټول ژوند په دنده کې تېرېږي. کشرزوی مې، اندری هغه وخت دښوونځی دوهم ټولګي ته تلونکی و.

دسولې په پړاو کې به زما ژوند هله بشپړ بریښېدلی وای چې څنګ ته مې ګران او ترټولونږدې انسان ناست وای. نیکمرغه یم چې د فاییني په وجود کې مې دځان لپاره دغسې انسان وموندہ. هغه ښکلې او هوښیاره ښځه ده. مهربانه زړه او دبچیانو، خپلوانو او ملګرو په وړاندې د پالنې احساس لري. ویلی شم چې یوه ورځ فاییني له جګړې وروسته وخت کې زما ژوند وژغوره.

تقریباً دسهار په څلورو بجو دخوب استازی دسترګو میلمه شو، خوزه بیا هم داپوره خوب نه شم بللی، ما سره تل په څنګ کې زنګ وهونکی ساعت دي، خو په دغه ورځ دهغه له غږ مخکې راجګ شوم. په دغه ورځ له خوبه نه جګیدل نا شونې خبره وه، داسې بریښیده چې په کنډک کې نوروهم زما غوندې شپه تېره کړې ده. دسهار په پنځو بجو دانجنو آوازونه پورته شول. تګ راتګ، چیغې او خنداګانې پیل شوې، کوم چانرې سندره هم راپیل کړه.

دسهار ترچایو مود پهره دارۍ وروستۍ پوستې هم راټولې کړې. یوچا په ټوکوویل: «نور نو په جنوبی لوری کې د محافظتي اقداماتو اړتیا نه شته.»

دنهو بجو په شاوخوا کې مې خپل یاور راوغوښت چې له هره پلوه زما دځیرې او کالیوجاج واخلي. هغه ډېر ځنډ راته دخریدارۍ په سترګه لاندې باندې

وکتل ،بیایې خپل سرکوږ کړ اوویې ویل: هرڅه سم دي.

دغه وخت نوکنډک د تګ لپاره چمتو شوی و جنګي ګاډي یو په بل پسې ولاړو اوایله دومره پاتې ووچې څنګ ته ځای پرځای شویو سرتیروته دورختلو امروشي. ماامروکړچې کنډک دې په نظام وریږي. په دې پوهیدم چې بیامې له دغو پوځیانو سره لیده نه کیږي ،له هغو نه مې مننه وکړه. ومې ویل چې د ۲۰۱ لمبر فرقې دکشف کنډک په دې ورځ له افغانستان نه دشوروي پوځونو دوروستي ویستل شوی جزوتام په توګه د تاریخ په پاڼوکې پاتې کیږي .هغه وخت مې په فکر کې هم نه ګرځیدل چې همدا ۲۰۱ لمبرفرقه به څلور کاله وروسته بیا درانده بارونه خوداځل د تاجکستان په خاوره کې په اوږو اخلي.

موږ یوځل بیا درفتارخرنګوالی او چټکتیا په تیره د پله پرسر ، وڅیړل. ټاکل شوې وه ، دسیند په شوروي څنډه ، د ترمز په ښارکې ګڼ خلک ، زموږ هرکلی وکړي اوپه دوی کې دهغوکسانو خپلوان هم وو چې په افغانستان کې وژل شوي دي. ځینو چې دبچیانو دمرګ خبرهم ترلاسه کړی اویایې دهغو مړي خاورو ته سپارلي وو ، خوبیا هم هیله من وو چې کیدای شي ، بچیان یې ناڅاپه ژوندي راورځي. ددې لپاره چې د کوم چاداحتمالي زیانمن کولو مخه مونیولې وي ، امرمې وکړ چې دپله پرسردې په ډیر کم سرعت حرکت وشي.

کنډک په جنګي ګاډوکې خپل ځایونه ونیول او مادډوی ټول قطارپلی معاینه کړ. زما جنګي ګاډی دقطار په سرکې ولاړو. ماهغه ته کتل او په کالیوکې نه ځایدم له اوږونه مې دروند بارپه کوزیدو و. هیچاته مې دټلفون کولو اړتیا ونه

ليدله او که دغسي اړتيامي احساس کړی هم وای ، داکار ځکه نه شو کيدای چې هيڅ ټلفوني رابطه نه وه ، د ټلفوني رابطې ټول ډولونه يعنی« ز . ا . س ». او« و .ج » . (راټول شوي وو) اوس مې دلته په افغانستان کې دبيلابيلو ټلفونونو له ډلې نه يوازې دجنګي ګاډی دمخابرې يوه دستګاه په واک کې وه اوبس . يوه مخابره مې درلوده اوټول يو کندک

زغره وال ګاډي ته له ختو اودمارش لپاره دوروستي چمتووالي له ننداري وروسته مې په خيال کې وګرځيده چې بيابه هيڅکله دځلوېښتم لښکر په څير لښکر پيدا نه شي. دغسې بيساری لښکر به بل نه وي ، هغه نه يوازې دخپلو دندوله مخې بيساری و ، ددغسې خلکو راټول هم بيا شوني نه دي ، اوحق زما پرخواو.

دځلوېښتم لښکرقطعي چې څنګه راوتلې ، هسې هم د شوروي اتحاد پر ټوله خاوره ويشل کيدلې .هغوی بيرته هغو ځايونوته ستنيدلې ، له کومه ځايه چې دافغانستان پرلور خوځيدلې وې .له يوې خوا ، دايوه قانونمنده پايله وه ،له بلې خوا ، موږ په تيره بيا په وروستيو وختوکې چې زموږدشهرت هنګامه ګرمه وه ، پرله پسې غوښتنه کوله چې ددغه لښکراوسنی نوم دې وساتل شي. ولې دلښکر دستاينې په هکله پريکړه ونه شوه ؟ په زړه کې هيله من وم چې دفبروری په ۱۵ به اعلان کيږي چې دځواکونو د وتلوله امله ، دغه لښکر مثلاً دنښان په ورکړه ستايل کيږي. دځواکونو دوتلو بشپړيدو ته په نږدې وخت کې موپه تلفوني خبروکې تل مشرتابه ته داپه ګوته کوله چې مثلاً د « سره بيرغ » په نښان دځلوېښتم لښکر نه

ستایل به غیر عادلانه وي، کله چې مودرک کړه، په دې کارکې کوم پرمختګ نه راغي، نو دشوروي اتحاد ددفاع وزیر او جمهوررئیس په نامه موږ ته مکتوبونه راواستول، خو لکه چې معلومه شوه ،داهسې عبث کارو.

څلویښتم لښکر غیر معمولي پوځي قطعه وه. هغه څلور فرقې چې درې یې پلې موتوریزه او یوه یې دهوایي دیسانت وې او دغه راز څو مستقل جزوتامونه درلودل. زموږ دوسله وال پوځ په ټول تاریخ کې داسې لښکرنه وچې خپل هوایي ځواکونه دې ولري. دلښکرزیاته ځواکمني ، دیوزیات شمېر ګوزاریزو کنډکونو په شته والي کې وه. دهغو شمیر اتوته رسیده، په دې سربیره دديسانت او کشف قطعې هم موجودې وې چې ډیرې ښې روزل شوې وې.

سربیره پردې، دغه لښکر دخپل شمېر له پلوه هم حیرانوونکی و: دهغه دپرسونل أعظمي شمېر (۱۲۰) زرو سرتیرو او افسرانو ته رسیده. د ۱۹۸۸ کال په پیل کې مودیو شمېر قطعو په ویستلو پیل کړی واودژنیو دتړونو نود لاسلیک په وخت کې په افغانستان کې زموږ سل زره پوځیان پاتې وو.

دحرکت له پیله څوشیبې مخکې مې هڅه وکړه ،دوروستیو کنډکونودښه راغلاست مراسم په خپل ذهن کې انځورکړم. هغه به څنګه سرته رسیږي، تریوې اندازې مې دهغو مراسمو په هکله تصور درلود چې تقریباً یوساعت وروسته په ترمزکې جوړیدو نکي وو. ددغې سیمې مشرانوخپله پوره وړتیا وښودله او دڅومیاشتو په اوږدو کې یې دټولو ستنیدونکو قطعو دهرکلي دروند بار پراوږو اخیستی و. تقریباً دیو کال په لړ کې ،هره ورځ له پولې نه هاخوا قطارونه

تیریدل. د سرتیرو نه یوازې له خنداډکې خولې ،بلکه د اوسیدو لپاره ځای او خواړه هم په کار وو.

ښه، په ترمزکې ټول شیان (سم) پای ته ورسیدل. وړاندې به څه کیږي؟ ما تصورهم نه شوکولی چې په افغانستان کې له نه کلن شته والي وروسته دهیواد او دفاع وزارت دمشرتابه له غړو نه دې هیڅوک دځلوینښتم لښکرهرکلي ته رانه شي. که مشرانو ترمزته دراتګ لپاره وخت (اوپه لومړي ګام کې علاقه) ونه مونډله، آیا نه یې شول کولی ،یوه یادوه اوونۍ وروسته لږ ترلږه هغه څوک چې دنهوکلوپه لړکې یې دځلوینښتم لښکر دقوماندانۍ دندې په غاړه وې، هسې عادي شان میلمستیا ته وروغواړي. دغې میلمستیا دجوړولودنده هم ددفاع وزارت په غاړه نه لویدله، ځکه افغانستان ته دپوځونو دلیږلوپریکړه پوځیانو نه وه کړې.

له یوې خوامې دااوس هم په یاددي چې خلکومونږ څنګه په غیږکې نیولو ،له موټرو لاندې یې دګلانوډیرۍ جوړې کړې وې ،مبارکۍ او ښکلول وو، خوله بلې خوا په مسکوکې میشت یو« آمر » هم ځانته دځلوینښتم لښکر دښه هرکلي دسمبالولوپه هکله دفکرکولو زحمت نه وورکړی. مونږ خونه شوکولی خپله ځان ته مبارکۍ ووایو. له افغانستان نه دځلوینښتم لښکر دوتلو په هکله پټه خوله پاتې کیدل، دکرملین په « شیش محل » کې دناستوکسانو یوه بله بې نزاکتي وه. فکرکوم دګرباچوف ملګرو غوښتل ،دخپلواسلافو دتیروتنوپرده په ضمني توګه زمونږ پراوږو واچوي. دهغوی استدلال داوچې له افغانستان نه دژوندو راوتلو هرکلي ځکه نه دی په کار، چې داهغه جګړه نه ده، چې دهغې په هکله باید نکلونه

وشي، خو دامسکووچې له ځلوېښتم لښکر سره په تماس کې واوهغه ته يې لاربښوونه کوله. داامکان خو وچې دحکومت یاد دفاع وزارت دګڼ شمیر لوړرتبه کارکوونکوله ډلې یوڅوک ترمزته زموږ دهرکلي لپاره راولیږل شي. آخرهره ورځ خو له افغانستان نه دپوځونو دراوتلو ورځ نه وي.

ماته خبر راکړشو چې ټول حرکت ته چمتو دی. څېل ساعت ته مې وکتل اوبیامې امروکړ: «واسطې چالان کړئ» زلمو په حرکاتو کې ښه ډیر دقت کاوه، دکشف کنډک غړي لکه دیووجود په څیروخوځیدل اودادااستثنا آتوله ډلې څه ده. ټول قطار زماتر مخې تېرشو. دغه وخت دټولوسترګې له اوښکو ډکې وې، خوالبته چې عامل يې بادنه و.

مامخکې یادونه کړې چې دپوځونو وتل له دوو لاروسرته رسیدل او زما زیات مرستیالان له قطعاتوسره اوږده په اوږه خوځیدل: څوک مخکې تللي اوڅوک تروروستۍ ورځې پاتې وو. دوتلو په اصلي مسیرکې دلښکر دپوځي شورا غړي او دسیاسي چارو رئیس جنرال الکساندر زاخاروف حاضرو. هغه دوروستي قطار په لومړي سرکې زوان و.

مالږ انتظارویوست او دسهارپه نهوبجو او پنځه ځلوېښتو دقیقو زما زغره وال ګاډي پ‍ټ‍ا یرونه دافغانستان د خاورې په وروستیو ټوټو تېرشول پل ته راورسیدم، دلارې په یوه ووکې کنج کې د یوه خندق دننه زموږ سرحدیان ناست وو، په تګ، تګ کې مې هغوی ته وویل: «په مخه مو ښه او هوښيار اوسی، ځکه چې موږ نورله افغانستان څخه ووتلو.»

دپله له پاسه هیڅوک نه لیدل کیدل. اوبیخي تش و. یوازې لږ وړاندې ګڼ شمېر خلک لیدل کیدل. کله چې د پله له نیمای نه تېر او له هغې کرښې نه چې د دولتي پولې څرګندونه کوي. تیر شو. فکرکوم ترهر چا لومړی مې میخاییل لیشسنکي * او د مرکزي تلویزیون.

کمره مین باریس رومانینکو په نظر راغلل. نږدې او یا متره چې ورنږدې شو، نو له زغره وال ګاډي نه کوز او پلی روان شوم.

تقریباً یوه اوونۍ مخکې په تاشقرغان کې زما د قوماندانۍ مرکز ته د شوروي اتحاد د ځوانانو سازمان (کمسمول) د مرکزي کمیټې د منشي و. میروننکو په مشرۍ یوه ډله راغلې وه. په هغو کې د کمسمولسکا پراودا ورځپاڼې مسوول مدیر الکساندر فرونین او ځیني ژورنالیستان، د غه راز ساشا روزینبا وم او یوسف کابزون هم ملګري وو. دا له شوروي نه د «کلتوري ډلې» ورستی راتګ و.

د یادونې وړ ده چې د یوسف کابزون * وروستی راتګ، په اصل کې افغانستان ته د هغه نهم سفر و. هغه لومړی ځل د ۱۹۸۰ کال په اپریل کې د محدودو پوځي ټولګیو قطعاتو ته راغلی و. زه د زړه له کومې له دغه سړي سره مینه لرم. د ملګرو او هسې عادي اشنایانو په وړاندې د هغه مواظبت ما حیرانوي. یوسف یو عجیبه او

---

*- میخاییل لیشنسکي اوږده موده په افغانستان کې د شوروي اتحاد د مرکزي تلویزیون خبریال و او دهیواد په ډیر وبرخوکې یې د شوروي یرغلګر لښکر د جګړو له بهیرنه رپوټونه تیار کړي. د شورویانو له وتلو وروسته نوموړي په مسکو کې د افغانستان د ملت خلاف ځینې له دښمنۍ ډکې تلویزیوني خیروني لیکنې او څرګندونې وکړې او ویې نبودل چې هغه د افغانستان د خلکو له عقدې ډک لوی غلیم دی.

*- یوسف کابزون د شوروي اتحاد نامتو سندرغاړی و. (دج)

په ډیرو مواردو کې بې ساري انسان دی. په ډیرو سختو حالاتووکې تل د هغه له خوا د ملاتړ احساس کوم. له هغه سره یوځای څلویښتم لښکر ته د استراد موسیقۍ نور ډیر هنر مندان هم راغلي دي. هلته والیري لیونتف، ولاد یمیر وینا کور، لیف لیشنکو اواید یتا پیخا هم راغلي وو. زه د زړه له کومې د دغو کسانو مننه کوم چې د محدودو پوځونو سرتیرو او افسرانو ته یې د هنر ریښتیني ډالۍ وړاندې کړې دي.

په کوم ځای کې مې په بې احتیاطۍ سره له خولې نه وتلي وو چې کله له پولې نه واوړم نو بیا به د افغانستان خوا ته مخ اړوم، دغه پله ته به ګورم او ډیر شیان به وایم، خو دا کار به په لوړ اواز نه، بلکه په زړه کې کوم چې هیڅوک پرې پوه نه شي او دادی فرونین (هماغې خبرې ته په اشارې) پوښتنه کوي: «د مثال په توګه خو یوڅه وواياست... اوس نه، وروسته په دې هکله څه لیکل غواړم... څه را ته ویلی شئ؟ ماخو نه شو کولی هغه ته په ځواب کې وو ایم چې غواړم هغو کسانو ته د زړه له کومې ښکنځل وکړم چې افغانستان ته یې د سرتیرو د لیږلو پریکړه کړې وه، دا یوه خبره، بله دا چې ما صرف غوښتل، هغه څوک را یاد کړم چې تر دغې ورځې ژوندي را و نه رسیدل او د هغو له میندو نه، بخښنه وغواړم.

مخکې له دې چې د میخا ییل لیشنسکي څنګ ته وروسیږم، ما په خپله ژمنه وفا وکړه، ودریدم او څو جملې مې په لوړ اواز نه، خو په روښانه ټکو کې په ژبه جاري کړې. دا هسې جملې وې چې د کاغذ پرمخ نه شي راتلای.

وروسته د لیشنسکي وارشو: لومړۍ پوښتنه: «څه احساس لرئ؟ البته چې

دخوشحالۍ اوله دی امله د ارامۍ احساس کوم چې هرڅه پای ته ورسیدل ،هغه ته مې داهم ویلي وو چې دټولو هغو سرتیرو اوافسرانومجسمې جوړول په کاردي چې ددغه دوزخ لمبې یې وزغملې دامې هم زیاته کړې وه چې له مانه (په افغانستان کې) دځلو ینبتم لنبکر هیڅ پوځي نه دی پاتې شوی.

که څه هم زه احساساتي سړی نه یم ، خوهغه وخت دخبروکول ګران بریښېدل ، ستونی مې له عقدې ډک شو اوکه لږ نورېې هم دوام کړی وای ،نوداوښکوداري مې جوړیدلی شوې.

کله چې مولـه هغـوی سـره خـبـرې پای ته ورسـولې ،زه ترې بیل او دهرکلي کـوونکیـولور ته ورغلم ، زوی مې ،ماکسیم په نظرراغی چې زما خـواته راځغلي .هغه په ماپورې ځان ځووند کړ ،خوما دهغه دجګولو توان ریښتیاهم په ځان کې ونه لید.

بوریارومانینکووروستـه یادونه وکړه چې ماډیره موده زوی په سینه پورې نیولی و ،خوما صبرکاوه چې دجذباتو یرغلیزه څپه تیره شي.

له دې وروستـه زه بیـا زغـره وال ګـاډي ته وختـم اوتقریبـاً تـه سـوده مـتـره وړاندې ،هغه ځای ته لاړم چې همدا اوس راوتلی کنډک په کې په نظام ترتیب شوی و.دخلکو ګڼه ګوڼه وه.ما سترجنرال پاپوف ته ریپوټ ورکړ چې له افغانستان نه دپوځونو دراویستلوکاربیخی بشپړ شو.ټول حاضرین خوشحاله وو اوپه تیرد بیاداوروستۍ جمله یې ډیره خوښه شوه.موږلوژته جګ شولو.تقریباً نیم ساعت میتینګ دوام وکړ.معمولاً په داسې حالاتوکې دچاپه یادنه پاتې کیږي چې چا څه

وويل ،خوهرچادښوشيانوپه هکله خبرې وکړي.

له ميتينګ وروسته له افسرانو سره يوځای له لوژنه کوز شوم او يوځل بيا رانه دخبريالانو شپول راچاپيرشو ،ددوی زيات شمېربهرني ژورنالستان و. زمونږ خپل خبريالان تقريباً هيڅ نه وو. ياپې هلته ځان نه شوراسولی اويا ورته نور هرڅه پوره روښانه نه وو.

له پاپوف سره په يوه «والګا» کې کيناستو او يوې کافي په لور وخوځيدو. دلته د ميلمستيا دسترخوان غوړيدلی و. تراوسه مې له سرنه داانديښنه نه وځي چې هغه ورځ هرڅه اپوته غوندې بريښيدل. سيمه ييزو واکمنوله موږ سره ډيرښه چال چلند کاوه او هرڅه په ښه بڼه ترتيب شوي وو ،خوسوګند دی چې ماغوښتل ان د کشف کنډک دسرتيرو په ګډون هرسړی بايد وپوهيږي چې دا يوحقيقي جشن دی. زه هيله من وم چې هغوی ته به هم هغسې هرکلی ويل کيږی چې د ۱۹۸۸ کال په مې کې لومړنيو ټولګيوته ويل شوی و. هغه وخت همدلته په تعليمي ډګرکې ،چې دغه لږ مخکې په کې زموږ ميتينګ پای ته ورسيده ،ميزونه اېښوول شوي وو او لکه چې وروسته ماته نکل وشو ، دخوړو دزياتوالي له امله هغه دچا خبره ميزونه ماتيدل. يوازې شراب نه وو. هغه وخت ټولو دفرمان رعايت کاوه*.

---

*دغه وخت دشوروی مشرميخايل ګرباچوف دشرابو څښل بند کړی وو ،دهغه دامر له مخې دشرابو پلورنه هم ډيره محدوده شوی وه دلته ګروموف هماغه فرمان ته اشاره کوی. (د. ج)

ترکومه ځایه چې معلومه شوه ،مونږ یې د ګوندي ولایتي کمیټې په خونځي کې میلمانه کړی وو. هلته تلفون هم و او ما دهغه له لارې یازوف ته خبرورکړ چې د نده سرته ورسیده. ټول پوځیان راووتل. د سرزیان نه شته. هغه پرته له دې چې په اوازکې یې د خوښۍ کومه نښه پیداشي ،ما ته مبارکي وویله ،مننه یې وکړه او غوږۍ یې کیښوده.

له دې وروسته مې زړه هسې تش ،تش شو.

داکوچنۍ میلمستیا ډیره عادي تیره شوه. زړه مې هیڅ شی نه غوښته. د شرابو د څښلو په وخت کې لومړنۍ خبرې د ځلویښتم لښکر په ستاینه کې وشوې. دویم ځل د قوماندان په ویاړ جامونه پورته شول. دریم ځل خالصې افغاني خبرې وې: دهغه چا په یاد چې هلته وژل شوي دي. په بیړه هرڅوک هرې خوا ته روان شو. ما هم له ټولو سره مخه ښه وکړه. نه مې غوښتل چې څوک راسره په موټر کې څنګ په څنګ کښیني.

سبا ورځ داسې پیل شوه چې په ما دزیات خوب له امله غرمه شوې وه او دا په داسې حال کې چې په افغانستا کې دخدمت په ټوله موده کې هر سهار په هماغه یو وخت یعنې د سهار په پنځه نیمو بجو له خوبه را پاڅیدم. ښکاري چې پرماد سوله ییز ژوندانه ارامۍ اغیزه کړې وه. د تلفون غوږۍ مې پورته کومه چې فکر راغی. چا ته تلفون وکړم؟ په کوم لمبر زنګ ووهم؟ لنډه دا چې ما اوزوی مې ژر ژر مخ او لاس ومینځل ،خپل کالی مو راټول کړل ومونږ یو بکس ، یوسپورتی دستکول او کوه کارتنه درلودل چې په یوه کې ویدو یي کمره او په بل کې ځنکی پروت و. ویدیو یې مې له راوتلو لږ مخکې اخیستې وه او ځنکي افغانانو سوغات راکړی و چې په ژمي کې هغه په کیفیت کې له نادراتو نه ګڼل کیږي) او له هغه ځایه چې شپه مو په

کې تېره کړې وه، راووتلو.

زه د پخوا په څېر لا د لښکر قوماندان وم، خو اوس دا له افغانستانه راوتلی لښکر و. مور داسې دود درلود: د حالاتو د پرمختیا له پام کې نیولو پرته موهرسهار د پوځي وضعې جاج اخیست او د قطعاتو دندې مومشخصولې، دود همداسې جاري و.

له سبا ناري وروسته مود لښکر له اداري هیئت سره په ګډه د جزوتامونو د استوګنې محال ویش له نظره تیراوه. چاته په اورګاډي کې تګ مخې ته پروت و، څوک لا پرلاره وو، څوک باریدو ته چمتو وو او څوک ایله اوس د غه کار ته چمتو کیدل. مجبور وم له خبریالانو نه په ځنګ تیر شم، له افغانستان نه دراوتلو په ورځ مې البته نه شول کولی چې د بیلابیلو موضوعګانو په هکله له هغو سره ونه غږیږم. اوس نو په کار وه چې خپله تولږ پاملرنه د لښکر د چارو بشپړې سمبالتیا ته واړوم، له یوې لنډې غونډې وروسته له پوځي میلمستون نه ووتم، که ګورم چې د عمومي دروازې خواته د خبریالانو ګڼه ګڼه ده. هغوی هم زه ولیدم. زړه مې نه غوښتل کارونه پریږم او یو ځل بیا هغه څه تکرار کړم چې په کابل کې د مطبوعاتي کنفرانس په ترڅ کې او پرون مې د پله پرسرویلي وو، یو د افسر نه مې وغوښتل، خبریالانو ته ووایي چې نه غواړم کیف ته له تګ مخې له چا سره لیده، کاته وکړم.

د فبرورۍ په اتلسمه نیټه په تاشکند کې له یوې لنډې د مې وروسته د کیف د پوځي حوزې د قوماندان په توګه د خپلې نوې دندې پرلور وخوځیدم. هغه وخت مې تصورهم نه شو کولای چې په خپل مورنی هیواد کې، چې تل موپه بحراني اولنډوشپو کې په خوب لیده، ژوند، د افغانستان په انډول، د ځګړې د شرایطو په پرتله لا دیر ګران دي...

۱۹۹۳ کال مسکو

PROPERTY OF ACKU 6419

په دي کتاب کې ولولې

څو خبرې — الف
د لیکوال له خوا — ۱
له جګړې نه ډیر مخکې — ۲
ځانګړې دوسیه — ۱۸
دغرونو هیواد — ۲۰
حتمي بري — ۲۲
د کورنۍ جګړې په جبهوکې — ۲۴
موږ افغانستان له لا سه نشو ورکولی — ۲۵
اشد محرم یو نقل — ۲۶
زغره وال ګادي په الوتکو راولیږي — ۴۳
د پوځونو د لیږلو لپاره دلیل نشته — ۵۲
خلګ به تاسو ونه بخښي — ۷۰
له پوځ نه هیڅ شی مه سپموی — ۹۰
د پیښو نیټه لیك ورانکاري — ۹۳
د شوروي اتحاد کمونست ګوند مرکزي کمیټه — ۹۴
ملګری امین ته قناعت ورکړی — ۱۰۷
د پیښو نیټه لیك — ۱۰۹
او پر لارښوونه د استناد له مخې — ۱۲۱
دمرکزي کمیټې له نامه ورته ووایاست — ۱۲۹
تر وسه وسه دې ددې خبرې رسوا کیدل — ۱۳۷
لومړنی سفرنوی دنده — ۱۴۵
لومړنی جګړې — ۱۶۳
د اتیایم کال سور دوبی — ۱۸۰
هرات — ۱۹۹
دوسلو عصري کیدل — ۲۰۹
محمد نبی محمدی — ۲۳۴
دویم سر دستر درستیز اکاډیمي — ۲۲۷
ناڅاپي تلفون — ۲۳۴
پنجشیر — ۲۵۳
احمد شاه مسعود — ۲۶۲
سید احمد ګیلاني — ۲۸۶
صبغت الله مجددي — ۲۹۳
ګلبدین حکمتیار — ۳۱۳
کارمل لور په لوټه تیره کوي — ۳۱۸
په خبرو اترو دي پیل وشي — ۳۲۱
دظاهر شاه په حقله — ۳۲۷
نجیب — ۳۳۷
څلور ویشت ساعتونه — ۳۵۹
استخبارات — ۳۷۲
هوایي ځواکونه — ۳۸۰
دپاکستان په خاوره ګوزارونه — ۳۸۶
جګړې ته د قرار داد له مخې تګ — ۳۹۴
اسیران — ۳۹۷
دافغانستان په وژنتون کې — ۴۰۵
برهان الدین رباني — ۴۱۴
دملي روغې جوړې سیاست — ۴۲۰
دماتې په درشل کې — ۴۴۴
اوس لاهم د رژیم لپاره خطر شته — ۴۵۹
بري که ماتې — ۴۷۳
وړاندې به څه کیږي — ۴۸۲
له شورویانو پرته افغانستان — ۴۸۴

دانش کتابخانه دهکی نعلبندی قصه خوانی پشاور